PLATONIS QVAE SVPERSVNT OPERA.

TEXTVM
AD FIDEM CODICVM FLORENTT.
PARISS. VINDOBB. ALIORVMQVE

RECOGNOVIT

GODOFREDVS STALLBAVM

PHILOSOPH. DOCTOR ET AA. LL. MAGISTER
SCHOL. THOM. LIPS. COLL. III.

TOMVS VI.

LIBROS DE LEGIBVS
ET EPINOMIDA

CONTINENS.

LIPSIAE
SVMTIBVS J. A. G. WEIGELII.
LVGDVNI BATAVORVM
APVD S. ET J. LVCHTMANS.
1824.

LIPSIAE
impressit Carolus Philippus Melzer.

ΝΟΜΟΙ

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΞΕΝΟΣ, ΚΛΕΙΝΙΑΣ ΚΡΗΣ, ΜΕΓΙΛΛΟΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΣ.

A.

Θεὸς ἤ τις ἀνθρώπων ὑμῖν, ὦ ξένοι, εἴληφε τὴν 624
αἰτίαν τῆς τῶν νόμων διαθέσεως;

ΚΛ. Θεός, ὦ ξένε, θεός, ὥς γε τὸ δικαιότατον
εἰπεῖν· παρὰ μὲν ἡμῖν Ζεύς, παρὰ δὲ Λακεδαιμονίοις,
ὅθεν ὅδ' ἐστίν, οἶμαι φάναι τούτους Ἀπόλλωνα. ἦ γάρ;

ΜΕ. Ναί.

ΑΘ. Μῶν οὖν καθ' Ὅμηρον λέγεις, ὡς τοῦ
Μίνω φοιτῶντος πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς ἑκάστοτε συν- B
ουσίαν δι' ἐνάτου ἔτους καὶ κατὰ τὰς παρ' ἐκείνου
φήμας ταῖς πόλεσιν ὑμῖν θέντος τοὺς νόμους;

ΚΛ. Λέγεται γὰρ οὕτω παρ' ἡμῖν· καὶ δὴ καὶ
τὸν ἀδελφόν γε αὐτοῦ Ῥαδάμανθυν, ἀκούετε γὰρ τὸ
ὄνομα, δικαιότατον γεγονέναι. τοῦτον οὖν φαῖμεν ἂν 625
ἡμεῖς γε οἱ Κρῆτες ἐκ τοῦ τότε διανέμειν τὰ περὶ τὰς
δίκας ὀρθῶς τοῦτον τὸν ἔπαινον αὐτὸν εἰληφέναι.

ΑΘ. Καὶ καλόν γε τὸ κλέος υἱεῖ τε Διὸς μάλα
πρέπον. ἐπειδὴ δὲ ἐν τοιούτοις ἤθεσι τέθραφθε νομι-
κοῖς σύ τε καὶ ὅδε, προσδοκῶ οὐκ ἂν ἀηδῶς ἡμᾶς περί
τε πολιτείας τὰ νῦν καὶ νόμων τὴν διατριβὴν λέγοντας
τε καὶ ἀκούοντας ἅμα κατὰ τὴν πορείαν ποιήσεσθαι.
πάντως δ' ἥ γε ἐκ Κνωσοῦ ὁδὸς εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄν- B
τρον καὶ ἱερόν, ὡς ἀκούομεν, ἱκανή, καὶ ἀνάπαυλαι
κατὰ τὴν ὁδόν, ὡς εἰκός, πνίγους ὄντος τὰ νῦν, ἐν τοῖς
ὑψηλοῖς δένδρεσίν εἰσι σκιαραί, καὶ ταῖς ἡλικίαις πρέ-
πον ἂν ἡμῶν εἴη τὸ διαναπαύεσθαι πυκνὰ ἐν αὐταῖς,
λόγοις τε ἀλλήλους παραμυθουμένους τὴν ὁδὸν ἅπα-
σαν οὕτω μετὰ ῥᾳστώνης διαπερᾶναι.

ΚΛ. Καὶ μὴν ἔστι γε, ὦ ξένε, προϊόντι κυπαρίτ-

627 δὲ ἥττων ἐστί, πότερα φῶμεν οἰκίαν τε καὶ κώμην καὶ πόλιν ἔχειν ταὐτὸν τοῦτο ἐν αὐταῖς ἢ μὴ φῶμεν;

ΚΛ. Τὸ κρείττω τε αὑτῆς εἶναι λέγεις τινά, τὴν δ' ἥττω;

ΑΘ. Ναί.

ΚΛ. Καὶ τοῦτο ὀρθῶς ἤρου· πάνυ γάρ ἐστι καὶ σφόδρα τὸ τοιοῦτον, οὐχ ἥκιστα, ἐν ταῖς πόλεσιν· ἐν ὁπόσαις μὲν γὰρ οἱ ἀμείνονες νικῶσι τὸ πλῆθος καὶ τοὺς χείρους, ὀρθῶς ἂν αὕτη κρείττων τε αὑτῆς λέγοιθ' ἡ πόλις ἐπαινοῖτό τε ἂν δικαιότατα τῇ τοιαύτῃ νίκῃ· τοὐναντίον δέ, ὅπου τἀναντία.

B ΑΘ. Τὸ μὲν τοίνυν εἴ ποτ' ἐστί που τὸ χεῖρον κρεῖττον τοῦ ἀμείνονος ἐάσωμεν· μακροτέρου γὰρ λόγου· τὸ δὲ ὑπὸ σοῦ λεγόμενον μανθάνω νῦν, ὡς ποτε πολῖται ξυγγενεῖς καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως γεγονότες ἄδικοι καὶ πολλοὶ ξυνελθόντες δικαίους ἐλάττους ὄντας βιάσονται δουλούμενοι, καὶ ὅταν μὲν κρατήσωσιν, ἥττων ἡ πόλις αὑτῆς ὀρθῶς αὕτη λέγοιτ' ἂν ἅμα καὶ κακή, ὅπου δ' ἂν ἡττῶνται, κρείττων τε καὶ ἀγαθή.

C ΚΛ. Καὶ μάλα ἄτοπον, ὦ ξένε, τὸ νῦν λεγόμενον· ὅμως δ' ὁμολογεῖν οὕτως ἀναγκαιότατον.

ΑΘ. Ἔχε δή· καὶ τόδε πάλιν ἐπισκεψώμεθα· πολλοὶ ἀδελφοί που γένοιντ' ἂν ἑνὸς ἀνδρός τε καὶ μιᾶς υἱεῖς, καὶ δὴ καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν τοὺς πλείστους μὲν ἀδίκους αὐτῶν γίγνεσθαι, τοὺς δὲ ἐλάττους δικαίους.

ΚΛ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΑΘ. Καὶ οὐκ ἂν εἴη γε πρέπον ἐμοί τε καὶ ὑμῖν τοῦτο θηρεύειν, ὅτι νικώντων μὲν τῶν πονηρῶν ἥ τε οἰκία καὶ ἡ ξυγγένεια αὕτη πᾶσα ἥττων αὑτῆς λέγοιτ'

D ἄν, κρείττων δὲ ἡττωμένων· οὐ γὰρ εὐσχημοσύνης τε καὶ ἀσχημοσύνης ῥημάτων ἕνεκα τὰ νῦν σκοπούμεθα πρὸς τὸν τῶν πολλῶν λόγον, ἀλλ' ὀρθότητός τε καὶ ἁμαρτίας πέρι νόμων, ἥ τις ποτέ ἐστι φύσει.

ΚΛ. Ἀληθέστατα, ὦ ξένε, λέγεις.

ΜΕ. Καλῶς μὲν οὖν, ὥς γε καὶ ἐμοὶ ξυνδοκεῖν τό γε τοσοῦτον τὰ νῦν.

ΑΘ. Ἴδωμεν δὴ καὶ τόδε· τούτοις τοῖς ἄρτι λεγομένοις ἀδελφοῖς γένοιτ' ἄν πού τις δικαστής;

ΚΛ. Πάνυ γε.

ΑΘ. Πότερος οὖν ἀμείνων; ὅς τις τοὺς μὲν
ἀπολέσειεν αὐτῶν ὅσοι κακοί, τοὺς δὲ βελτίους ἄρχειν E
αὐτοὺς αὑτῶν προστάξειεν, ἢ ὅδε ὃς ἂν τοὺς μὲν χρη–
στοὺς ἄρχειν, τοὺς χείρους δ' ἐάσας ζῆν ἄρχεσθαι
ἑκόντας ποιήσειε; τρίτον δέ που δικαστὴν πρὸς ἀρε–
τὴν εἴπωμεν, εἴ τις εἴη τοιοῦτος, ὅς τις παραλαβὼν
ξυγγένειαν μίαν διαφερομένην μήτε ἀπολέσειε μηδένα,
διαλλάξας δὲ εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον νόμους αὐτοῖς 628
θεὶς πρὸς ἀλλήλους παραφυλάττειν δύναιτο ὥστε εἶναι
φίλους.

ΚΛ. Μακρῷ ἀμείνων γίγνοιτ' ἂν ὁ τοιοῦτος δι–
καστής τε καὶ νομοθέτης.

ΑΘ. Καὶ μὴν τοὐναντίον γε ἢ πρὸς πόλεμον ἂν
βλέπων αὐτοῖς τοὺς νόμους διανομοθετοῖ.

ΚΛ. Τοῦτο μὲν ἀληθές.

ΑΘ. Τί δ' ὁ τὴν πόλιν ξυναρμόττων; πρὸς πό–
λεμον αὐτῆς ἂν τὸν ἔξωθεν βλέπων τὸν βίον κοσμοῖ
μᾶλλον, ἢ πρὸς πόλεμον τὸν ἐν αὐτῇ γιγνόμενον ἑκά– B
στοτε, ἣ δὴ καλεῖται στάσις; ὃν μάλιστα μὲν ἅπας ἂν
βούλοιτο μήτε γενέσθαι ποτὲ ἐν ἑαυτοῦ πόλει, γενόμε–
νόν τε ὡς τάχιστα ἀπαλλάττεσθαι.

ΚΛ. Δῆλον ὅτι πρὸς τοῦτον.

ΑΘ. Πότερα δ' ἀπολομένων αὖ τῶν ἑτέρων εἰ–
ρήνην τῆς στάσεως γενέσθαι, νικησάντων δὲ ποτέρων,
δέξαιτ' ἄν τις μᾶλλον ἢ φιλίας τε καὶ εἰρήνης ὑπὸ δι–
αλλαγῶν γενομένης οὕτω τοῖς ἔξωθεν πολεμίοις προσέ–
χειν ἀνάγκην εἶναι τὸν νοῦν;

ΚΛ. Οὕτω πᾶς ἂν ἐθέλοι πρότερον ἢ κείνως περὶ C
τὴν αὑτοῦ γίγνεσθαι πόλιν.

ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ νομοθέτης ὡσαύτως;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐ τοῦ ἀρίστου ἕνεκα πάντα ἂν τὰ
νόμιμα τιθείη πᾶς;

ΚΛ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘ. Τό γε μὴν ἄριστον οὔτε ὁ πόλεμος οὔτε ἡ
στάσις, ἀπευκτὸν δὲ τὸ δεηθῆναι τούτων, εἰρήνη δὲ
πρὸς ἀλλήλους ἅμα καὶ φιλοφροσύνη. καὶ δὴ καὶ τὸ

νικᾶν, ὡς ἔοικεν, αὐτὴν αὑτὴν πόλιν οὐκ ἦν τῶν ἀρί-
D στων ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων· ὅμοιον ὡς εἰ κάμνον σῶμα
ἰατρικῆς καθάρσεως τυχὸν ἡγοῖτό τις ἄριστα πράττειν
τότε, τῷ δὲ μηδὲ τὸ παράπαν δεηθέντι σώματι μηδὲ
προσέχοι τὸν νοῦν, ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς πόλεως εὐδαι-
μονίαν ἢ καὶ ἰδιώτου διανοούμενος οὕτω τις οὔτ' ἄν
ποτε πολιτικὸς γένοιτο ὀρθῶς, πρὸς τὰ ἔξωθεν πολε-
μικὰ ἀποβλέπων μόνον καὶ πρῶτον, οὔτ' ἂν νομοθέ-
της ἀκριβής, εἰ μὴ χάριν εἰρήνης τὰ πολέμου νομο-
E θετοῖ μᾶλλον ἢ τῶν πολεμικῶν ἕνεκα τὰ τῆς εἰρήνης.

ΚΛ. Φαίνεται μέν πως ὁ λόγος οὗτος, ὦ ξένε, ὀρθῶς εἰρῆσθαι, θαυμάζω γε μὴν εἰ τά τε παρ' ἡμῖν νόμιμα καὶ ἔτι τὰ περὶ Λακεδαίμονα μὴ πᾶσαν τὴν σπουδὴν τούτων ἕνεκα πεποίηται.

629 ΑΘ. Τάχ' ἂν ἴσως· δεῖ δ' οὐδὲν σκληρῶς ἡμᾶς
αὐτοὺς διαμάχεσθαι τὰ νῦν, ἀλλ' ἠρέμα ἀνερωτᾶν, ὡς
μάλιστα περὶ ταῦτα ἡμῶν τε καὶ ἐκείνων σπουδαζόν-
των. καί μοι τῷ λόγῳ ξυνακολουθήσατε. προστησώ-
μεθα γοῦν Τύρταιον, τὸν φύσει μὲν Ἀθηναῖον, τῶνδε
δὲ πολίτην γενόμενον, ὃς δὴ μάλιστα ἀνθρώπων περὶ
ταῦτα ἐσπούδακεν εἰπὼν ὅτι

οὔτ' ἂν μνησαίμην οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην

B οὔτ' εἴ τις πλουσιώτατος ἀνθρώπων εἴη, φησίν, οὔτ' εἰ
πολλὰ ἀγαθὰ κεκτημένος, εἰπὼν σχεδὸν ἅπαντα, ὃς μὴ
περὶ τὸν πόλεμον ἄριστος γίγνοιτ' ἀεί. ταῦτα γὰρ ἀκή-
κοάς που καὶ σὺ τὰ ποιήματα· ὅδε μὲν γάρ, οἶμαι,
διακορὴς αὐτῶν ἐστί.

ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΛ. Καὶ μὴν καὶ παρ' ἡμᾶς ἐλήλυθε κομισθέντα ἐκ Λακεδαίμονος.

ΑΘ. Ἴθι νῦν δὴ ἀνερώμεθα κοινῇ τουτονὶ τὸν
ποιητὴν οὑτωσί πως· Ὦ Τύρταιε, ποιητὰ θειότατε·
C δοκεῖς γὰρ δὴ σοφὸς ἡμῖν εἶναι καὶ ἀγαθός, ὅτι τοὺς
μὲν ἐν τῷ πολέμῳ διαφέροντας διαφερόντως ἐγκεκω-
μίακας· ἤδη οὖν τυγχάνομεν ἐγώ τε καὶ ὅδε καὶ Κλει-
νίας ὁ Κνώσιος οὑτοσὶ ξυμφερόμενοί σοι περὶ τούτου
σφόδρα, ὡς δοκοῦμεν· εἰ δὲ περὶ τῶν αὐτῶν λέγομεν
ἀνδρῶν ἢ μή, βουλόμεθα σαφῶς εἰδέναι. λέγε οὖν ἡμῖν,

ἆρα εἴδη δύο πολέμου, καθά περ ἡμεῖς, ἡγεῖ καὶ σὺ σαφῶς; ἢ πῶς; Πρὸς ταῦτα, οἶμαι, κἂν πολὺ φαυλότερος εἴποι Τυρταίου τις τἀληθές, ὅτι δύο, τὸ μὲν ὃ καλοῦμεν ἅπαντες στάσιν, ὃς δὴ πάντων πολέμων D χαλεπώτατος, ὡς ἔφαμεν ἡμεῖς νῦν δή· τὸ δ' ἄλλο πολέμου θήσομεν, οἶμαι, γένος ἅπαντες ᾧ πρὸς τοὺς ἐκτός τε καὶ ἀλλοφύλους χρώμεθα διαφερόμενοι, πολὺ πρᾳότερον ἐκείνου.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Φέρε δή, ποτέρους καὶ πρὸς πότερον ἐπαινῶν τὸν πόλεμον οὕτως ὑπερεπῄνεσας, τοὺς δ' ἔψεξας τῶν ἀνδρῶν; ἔοικας μὲν γὰρ πρὸς τοὺς ἐκτός· εἴρηκας γοῦν ὧδε ἐν τοῖς ποιήμασιν, ὡς οὐδαμῶς τοὺς τοιού- E τους ἀνεχόμενος, Οἳ μὴ τολμήσουσι μὲν

ὁρᾶν φόνον αἱματόεντα,
καὶ δηΐων ὀρέγοιντ' ἐγγύθεν ἱστάμενοι.

Οὐκοῦν τὸ μετὰ ταῦτα εἴποιμεν ἂν ἡμεῖς ὅτι Σὺ μὲν ἐπαινεῖς, ὡς ἔοικας, ὦ Τύρταιε, μάλιστα τοὺς πρὸς τὸν ὀθνεῖόν τε καὶ ἔξωθεν πόλεμον γιγνόμενον ἐπιφανεῖς. Φαίη ταῦτ' ἄν που καὶ ὁμολογοῖ;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Ἡμεῖς δέ γε ἀγαθῶν ὄντων τούτων ἔτι φαμὲν ἀμείνους εἶναι καὶ πολὺ τοὺς ἐν τῷ μεγίστῳ πο- 630 λέμῳ γιγνομένους ἀρίστους διαφανῶς. ποιητὴν δὲ καὶ ἡμεῖς μάρτυρα ἔχομεν, Θέογνιν, πολίτην τῶν ἐν Σικελίᾳ Μεγαρέων, ὅς φησι

πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντερύσασθαι
ἄξιος ἐν χαλεπῇ, Κύρνε, διχοστασίῃ.

τοῦτον δή φαμεν ἐν πολέμῳ χαλεπωτέρῳ ἀμείνονα ἐκείνου πάμπολυ γίγνεσθαι, σχεδὸν ὅσον ἀμείνων δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ φρόνησις εἰς ταὐτὸν ἐλθοῦσα B μετ' ἀνδρείας. πιστὸς μὲν γὰρ καὶ ὑγιὴς ἐν στάσεσιν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἄνευ ξυμπάσης ἀρετῆς· διαβάντες δ' εὖ καὶ μαχόμενοι ἐθέλοντες ἀποθνήσκειν ἐν τῷ πολέμῳ, φράζει Τύρταιος, τῶν μισθοφόρων εἰσὶ πάμπολλοι, ὧν οἱ πλεῖστοι γίγνονται θρασεῖς καὶ ἄδικοι καὶ ὑβρισταὶ καὶ ἀφρονέστατοι σχεδὸν ἁπάντων, ἐκτὸς δή τινων μάλα ὀλίγων. ποῖ δὴ τελευτᾷ νῦν ἡμῖν οὗτος

C ὁ λόγος, καὶ τί φανερόν ποτε ποιῆσαι βουληθεὶς λέγει
ταῦτα; δῆλον ὅτι τόδε, ὡς παντὸς μᾶλλον καὶ ὁ τῆδε
παρὰ Διὸς νομοθέτης, πᾶς τε οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος,
οὐκ ἄλλο ἢ πρὸς τὴν μεγίστην ἀρετὴν μάλιστα βλέπων
ἀεὶ θήσει τοὺς νόμους· ἔστι δέ, ὥς φησι Θέογνις,
αὕτη πιστότης ἐν τοῖς δεινοῖς, ἥν τις δικαιοσύνην ἂν
τελέαν ὀνομάσειεν. ἣν δ' αὖ Τύρταιος ἐπῄνεσε μάλι-
στα, καλὴ μὲν καὶ κατὰ καιρὸν κεκοσμημένη τῷ ποιητῇ,
D τετάρτη μέντοι ὅμως ἀριθμῷ τε καὶ δυνάμει τοῦ τιμία
εἶναι λέγοιτ' ἂν ὀρθότατα;

ΚΛ. Ὦ ξένε, τὸν νομοθέτην ἡμῶν ἀποβάλλομεν
εἰς τοὺς πόῤῥω νομοθέτας;

ΑΘ. Οὐχ ἡμεῖς γε, ὦ ἄριστε, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτούς,
ὅταν οἰώμεθα πάντα τά τ' ἐν Λακεδαίμονι καὶ τὰ τῆδε
πρὸς τὸν πόλεμον μάλιστα βλέποντας Λυκοῦργόν τε καὶ
Μίνω τίθεσθαι τὰ νόμιμα.

ΚΛ. Τὸ δὲ πῶς χρῆν ἡμᾶς λέγειν;

ΑΘ. Ὥς περ τό τε ἀληθές, οἶμαι, καὶ τὸ δί-
καιον ὑπέρ γε θείας διαλεγομένους λέγειν, οὐχ ὡς
E πρὸς ἀρετῆς τι μόριον, καὶ ταῦτα τὸ φαυλότατον,
ἐτίθη βλέπων, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν ἀρετήν, καὶ κατ' εἴδη
ζητεῖν αὐτῶν τοὺς νόμους, οὐδ' ἅ περ οἱ τῶν νῦν εἴδη
προτιθέμενοι ζητοῦσιν· οὗ γὰρ ἂν ἕκαστος ἐν χρείᾳ
γίγνηται, τοῦτο ζητεῖ νῦν παραθέμενος, ὁ μὲν τὰ
περὶ τῶν κλήρων καὶ ἐπικλήρων, ὁ δὲ τῆς αἰκίας πέρι,
ἄλλοι δὲ ἄλλα ἄττα μυρία τοιαῦτα. ἡμεῖς δέ φαμεν
631 εἶναι τὸ περὶ νόμους ζήτημα τῶν εὖ ζητούντων, ὥς
περ νῦν ἡμεῖς ἠρξάμεθα. καὶ σοῦ τὴν μὲν ἐπιχείρησιν
τῆς ἐξηγήσεως περὶ τοὺς νόμους παντάπασιν ἄγαμαι·
τὸ γὰρ ἀπ' ἀρετῆς ἄρχεσθαι, λέγοντα ὡς ἐτίθη ταύ-
της ἕνεκα τοὺς νόμους, ὀρθόν· ὅτι δὲ πάντα εἰς μό-
ριον ἀρετῆς, καὶ ταῦτα τὸ σμικρότατον, ἐπαναφέροντα
ἔφησθα αὐτὸν νομοθετεῖν, οὔτε ὀρθῶς ἔτι μοι κατε-
φάνης λέγων τόν τε ὕστερον νῦν λόγον τοῦτον πάντα
εἴρηκα διὰ ταῦτα. πῇ δὴ οὖν σε ἔτ' ἂν ἐβουλόμην διε-
B λόμενον λέγειν αὐτός τε ἀκούειν; βούλει σοι φράζω;

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ ξένε.

ΑΘ. Ἐχρῆν εἰπεῖν, οἱ Κρητῶν νόμοι οὐκ εἰσὶ

μάτην διαφερόντως ἐν πᾶσιν εὐδόκιμοι τοῖς Ἕλλησιν·
ἔχουσι γὰρ ὀρθῶς τοὺς αὐτοῖς χρωμένους εὐδαίμονας
ἀποτελοῦντες· ἅπαντα γὰρ τὰ ἀγαθὰ πορίζουσι. διπλᾶ
δὲ ἀγαθά ἐστι, τὰ μὲν ἀνθρώπινα, τὰ δὲ θεῖα· ἤρτη-
ται δ' ἐκ τῶν θείων θάτερα· καὶ ἐὰν μὲν δέχηταί τις
τὰ μείζονα πόλις, κτᾶται καὶ τὰ ἐλάττονα, εἰ δὲ μή, C
στέρεται ἀμφοῖν. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐλάττονα ὧν ἡγεῖται
μὲν ὑγίεια, κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχὺς
εἴς τε δρόμον καὶ εἰς τὰς ἄλλας πάσας κινήσεις τῷ σώ-
ματι, τέταρτον δὲ δὴ πλοῦτος οὐ τυφλὸς ἀλλ' ὀξὺ
βλέπων, ἄν περ ἅμ' ἕπηται φρονήσει. ὃ δὴ πρῶτον
αὖ τῶν θείων ἡγεμονοῦν ἐστὶν ἀγαθῶν, ἡ φρόνησις,
δεύτερον δὲ μετὰ νοῦν σώφρων ψυχῆς ἕξις· ἐκ δὲ τού-
των μετ' ἀνδρείας κραθέντων τρίτον ἂν εἴη δικαιοσύνη,
τέταρτον δὲ ἀνδρεία. ταῦτα δὲ πάντα ἐκείνων ἔμπρο- D
σθεν τέτακται φύσει, καὶ δὴ καὶ τῷ νομοθέτῃ τακτέον
οὕτω. μετὰ δὲ ταῦτα τὰς ἄλλας προστάξεις τοῖς πολί-
ταις εἰς ταῦτα βλεπούσας αὐτοῖς εἶναι διακελευστέον,
τούτων δὲ τὰ μὲν ἀνθρώπινα εἰς τὰ θεῖα, τὰ δὲ θεῖα
εἰς τὸν ἡγεμόνα νοῦν ξύμπαντα βλέπειν· περί τε γά-
μους ἀλλήλοις ἐπικοινουμένους, μετά τε ταῦτα ἐν ταῖς
τῶν παίδων γεννήσεσι καὶ τροφαῖς, ὅσοι τε ἄρρενες
καὶ ὅσαι θήλειαι, νέων τε ὄντων καὶ ἐπὶ τὸ πρεσβύ- E
τερον ἰόντων μέχρι γήρως, τιμῶντα ὀρθῶς ἐπιμελεῖ-
σθαι δεῖ καὶ ἀτιμάζοντα, ἐν πάσαις ταῖς τούτων
ὁμιλίαις τάς τε λύπας αὐτῶν καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς
ἐπιθυμίας ξυμπάντων τε ἐρώτων τὰς σπουδὰς ἐπε- 632
σκεμμένον καὶ παραπεφυλαχότα ψέγειν τε ὀρθῶς καὶ
ἐπαινεῖν δι' αὐτῶν τῶν νόμων· ἐν ὀργαῖς τε αὖ καὶ ἐν
φόβοις, ὅσαι τε διὰ δυστυχίαν ταραχαὶ ταῖς ψυχαῖς
γίγνονται καὶ ὅσαι ἐν εὐτυχίαις τῶν τοιούτων ἀποφυ-
γαί, ὅσα τε κατὰ νόσους ἢ κατὰ πολέμους ἢ πενίας
ἢ τὰ τούτοις ἐναντία γιγνόμενα προσπίπτει τοῖς ἀν-
θρώποις παθήματα, ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις τῆς ἑκά-
στων διαθέσεως διδακτέον καὶ ὁριστέον τό τε καλὸν καὶ
μή. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνάγκη τὸν νομοθέτην τὰς κτήσεις B
τῶν πολιτῶν καὶ τὰ ἀναλώματα φυλάττειν, ὅν τινα
ἂν γίγνηται τρόπον, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους πᾶσι τού-

τοις κοινωνίας καὶ διαλύσεις ἑκοῦσί τε καὶ ἄκουσι, καθ' ὁποῖον ἂν ἕκαστον πράττωσι τῶν τοιούτων πρὸς ἀλλήλους, ἐπισκοπεῖν τό τε δίκαιον καὶ μή, ἐν οἷς ἔστι τε καὶ ἐν οἷς ἐλλείπει, καὶ τοῖς μὲν εὐπειθέσι τῶν νόμων τιμὰς ἀπονέμειν, τοῖς δὲ δυςπειθέσι δίκας τακτὰς ἐπι-
C τιθέναι, μέχρι περ ἂν πρὸς τέλος ἁπάσης πολιτείας ἐπεξελθὼν ἴδῃ τῶν τελευτησάντων τίνα δεῖ τρόπον ἑκάστοις γίγνεσθαι τὰς ταφὰς καὶ τιμὰς ἅς τινας αὐτοῖς ἀπονέμειν δεῖ, κατιδὼν δὲ ὁ θεὶς τοὺς νόμους ἅπασι τούτοις φύλακας ἐπιστήσει, τοὺς μὲν διὰ φρονήσεως, τοὺς δὲ δι' ἀληθοῦς δόξης ἰόντας, ὅπως πάντα ταῦτα ξυνδήσας ὁ νοῦς ἑπόμενα σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ ἀποφήνῃ, ἀλλὰ μὴ πλούτῳ μηδὲ φιλοτιμίᾳ. οὕτως,
D ὦ ξένοι, ἔγωγε ἤθελον ἂν ὑμᾶς, καὶ ἔτι νῦν βούλομαι, διεξελθεῖν πῶς ἐν τοῖς τοῦ Διὸς λεγομένοις νόμοις τοῖς τέ τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, οὓς Μίνως τε καὶ Λυκοῦργος ἐθέτην, ἔνεστί τε πάντα ταῦτα, καὶ ὅπῃ τάξιν τινὰ εἰληφότα διάδηλά ἐστι τῷ περὶ νόμων ἐμπείρῳ τέχνῃ εἴτε καί τισιν ἔθεσι, τοῖς δὲ ἄλλοις ἡμῖν οὐδαμῶς ἐστι καταφανῆ.

ΚΛ. Πῶς οὖν; ὦ ξένε, λέγειν χρὴ τὰ μετὰ ταῦτα;

ΑΘ. Ἐξ ἀρχῆς πάλιν ἔμοιγε δοκεῖ χρῆναι διεξελ-
E θεῖν, καθά περ ἠρξάμεθα, τὰ τῆς ἀνδρείας πρῶτον ἐπιτηδεύματα· ἔπειτα ἕτερον καὶ αὖθις ἕτερον εἶδος τῆς ἀρετῆς διέξιμεν, ἐὰν βούλησθε· ὅπως δ' ἂν τὸ πρῶτον διεξέλθωμεν, πειρασόμεθα αὐτὸ παράδειγμα θέμενοι καὶ τἆλλα οὕτω διαμυθολογοῦντες παραμύθια ποιήσασθαι τῆς ὁδοῦ· ὕστερον δὲ ἀρετῆς πάσης, καὶ ἅ γε νῦν δὴ διήλθομεν, ἐκεῖσε βλέποντα ἀποφανοῦμεν, ἂν θεὸς ἐθέλῃ.

633 ΜΕ. Καλῶς λέγεις, καὶ πειρῶ πρῶτον κρίνειν τὸν τοῦ Διὸς ἐπαινέτην τόνδε ἡμῖν.

ΑΘ. Πειράσομαι καὶ σέ τε καὶ ἐμαυτόν· κοινὸς γὰρ ὁ λόγος. λέγεται οὖν· τὰ ξυσσίτιά φαμεν καὶ τὰ γυμνάσια πρὸς τὸν πόλεμον ἐξευρῆσθαι τῷ νομοθέτῃ;

ΜΕ. Ναί.

ΑΘ. Καὶ τρίτον ἢ τέταρτον; ἴσως γὰρ ἂν οὕτω

χρείη διαριθμήσασθαι καὶ περὶ τῶν τῆς ἄλλης ἀρετῆς εἴτε μερῶν εἴτε ἅττ' αὐτὰ καλεῖν χρεών ἐστι, δηλοῦντα μόνον ἃ λέγει.

ΜΕ. Τρίτον τοίνυν, ἔγωγε εἴποιμ' ἂν καὶ Λακε- B δαιμονίων ὁστισοῦν, τὴν θήραν εὗρε· τέταρτον δὲ ἢ πέμπτον εἰ δυναίμεθα λέγειν, πειρώμεθα. ἔτι τοίνυν καὶ τὸ τέταρτον ἔγωγε πειρῴμην ἂν λέγειν, τὸ περὶ τὰς καρτερήσεις τῶν ἀλγηδόνων πολὺ παρ' ἡμῖν γιγνόμενον ἔν τε ταῖς πρὸς ἀλλήλους ταῖς χερσὶ μάχαις καὶ ἐν ἁρπαγαῖς τισὶ διὰ πολλῶν πληγῶν ἑκάστοτε γιγνομένων. ἔτι δὲ καὶ κρύπτειά τις ὀνομάζεται θαυμαστῶς πολύπονος πρὸς τὰς καρτερήσεις, χειμώνων τε ἀνυ- C ποδησίαι καὶ ἀστρωσίαι καὶ ἄνευ θεραπόντων αὐτοῖς ἑαυτῶν διακονήσεις, νύκτωρ τε πλανωμένων διὰ πάσης τῆς χώρας καὶ μεθ' ἡμέραν. ἔτι δὲ κἀν ταῖς γυμνοπαιδιαῖς δειναὶ καρτερήσεις παρ' ἡμῖν γίγνονται τῇ τοῦ πνίγους ῥώμῃ διαμαχομένων, καὶ πάμπολλα ἕτερα, σχεδὸν ὅσα οὐκ ἂν παύσαιτό τις ἑκάστοτε διεξιών.

ΑΘ. Εὖ γε, ὦ Λακεδαιμόνιε ξένε, λέγεις. τὴν ἀνδρείαν δέ, φέρε, τί θῶμεν; πότερον ἁπλῶς οὕτως εἶναι πρὸς φόβους καὶ λύπας διαμάχην μόνον, ἢ καὶ D πρὸς πόθους τε καὶ ἡδονὰς καί τινας δεινὰς θωπείας κολακικάς, αἳ καὶ τῶν σεμνῶν οἰομένων εἶναι τοὺς θυμοὺς μαλάττουσαι κηρίνους ποιοῦσιν;

ΜΕ. Οἶμαι μὲν οὕτω, πρὸς ταῦτα ξύμπαντα.

ΑΘ. Εἰ γοῦν μεμνήμεθα τοὺς ἔμπροσθεν λόγους, ἥττω τινὰ ὅδε καὶ πόλιν ἔλεγεν αὐτὴν αὑτῆς καὶ ἄνδρα. ἦ γάρ, ὦ ξένε Κνώσιε;

ΚΛ. Καὶ πάνυ γε.

ΑΘ. Νῦν οὖν πότερα λέγομεν τὸν τῶν λυπῶν E ἥττω κακὸν ἢ καὶ τὸν τῶν ἡδονῶν μᾶλλον;

ΚΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ, τὸν τῶν ἡδονῶν· καὶ πάντες που μᾶλλον λέγομεν τὸν ὑπὸ τῶν ἡδονῶν κρατούμενον, τοῦτον τὸν ἐπονειδίστως ἥττονα ἑαυτοῦ, πρότερον ἢ τὸν ὑπὸ τῶν λυπῶν.

ΑΘ. Ὁ Διὸς οὖν δὴ καὶ ὁ Πυθικὸς νομοθέτης οὐ δή που χωλὴν τὴν ἀνδρείαν νενομοθετήκατον, 634

πρὸς τὰ ἀριστερὰ μόνον δυναμένην ἀντιβαίνειν, πρὸς
δὲ τὰ δεξιὰ καὶ κομψὰ καὶ θωπευτικὰ ἀδυνατοῦσαν;
ἢ πρὸς ἀμφότερα;
ΚΛ. Πρὸς ἀμφότερα ἔγωγε ἀξιῶ.
ΑΘ. Λέγωμεν τοίνυν πάλιν, ἐπιτηδεύματα ποῖα
ἔσθ' ὑμῖν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσιν, ἃ γεύοντα τῶν
ἡδονῶν καὶ οὐ φεύγοντα αὐτάς, καθά περ τὰς λύπας
οὐκ ἔφευγεν, ἀλλ' ἄγοντα εἰς μέσας ἠνάγκαζε καὶ
B ἔπειθε τιμαῖς ὥς τε κρατεῖν αὐτῶν; ποῦ δὴ τοῦτ' ἔστι
ταὐτὸν περὶ τὰς ἡδονὰς συντεταγμένον ἐν τοῖς νόμοις;
λεγέσθω, τί τοῦτ' ἐστὶν ὃ καὶ ἀπεργάζεται ὑμῖν ὁμοίως
πρός τε ἀλγηδόνας καὶ πρὸς ἡδονὰς τοὺς αὐτοὺς ἀν-
δρείους νικῶντάς τε ἃ δεῖ νικᾶν, καὶ οὐδαμῶς ἥττους
πολεμίων τῶν ἐγγύτατα ἑαυτῶν καὶ χαλεπωτάτων.
ΜΕ. Οὕτω μὲν τοίνυν, ὦ ξένε, καθά περ πρὸς
τὰς ἀλγηδόνας εἶχον νόμους ἀντιτεταγμένους πολλοὺς
εἰπεῖν, οὐκ ἂν ἴσως εὐποροίην κατὰ μεγάλα μέρη καὶ
C διαφανῆ λέγων περὶ τῶν ἡδονῶν· κατὰ δὲ σμικρὰ ἴσως
εὐποροίην ἄν.
ΚΛ. Οὐ μὴν οὐδ' ἂν αὐτὸς ἔγωγε ἐν τοῖς κατὰ
Κρήτην νόμοις ἔχοιμι ἐμφανὲς ὁμοίως ποιεῖν τὸ
τοιοῦτον.
ΑΘ. Ὦ ἄριστοι ξένων, καὶ οὐδέν γε θαυμαστόν.
ἀλλ' ἂν ἄρα τις ἡμῶν περὶ τοὺς ἑκάστων οἴκοι νόμους
ψέξῃ τι, βουλόμενος ἰδεῖν τό τε ἀληθὲς ἅμα καὶ τὸ
βέλτιστον, μὴ χαλεπῶς ἀλλὰ πράως ἀποδεχώμεθα
ἀλλήλων.
ΚΛ. Ὀρθῶς, ὦ ξένε Ἀθηναῖε, εἴρηκας, καὶ
πειστέον.
D ΑΘ. Οὐ γάρ ἄν, ὦ Κλεινία, τηλικοῖςδε ἀνδράσι
πρέποι τὸ τοιοῦτον.
ΚΛ. Οὐ γὰρ οὖν.
ΑΘ. Εἰ μὲν τοίνυν ὀρθῶς ἢ μή τις ἐπιτιμᾷ τῇ
τε Λακωνικῇ καὶ τῇ Κρητικῇ πολιτείᾳ, ὁ λόγος ἂν ἕτε-
ρος εἴη· τὰ γοῦν λεγόμενα πρὸς τῶν πολλῶν ἴσως ἐγὼ
μᾶλλον ἔχοιμ' ἂν ὑμῶν ἀμφοτέρων λέγειν. ὑμῖν μὲν
γάρ, εἴ περ καὶ μετρίως κατεσκεύασται τὰ τῶν νόμων,
εἷς τῶν καλλίστων ἂν εἴη νόμων μὴ ζητεῖν τῶν νέων

μηδένα ἐᾶν ποῖα καλῶς αὐτῶν ἢ μὴ καλῶς ἔχει, μιᾷ E
δὲ φωνῇ καὶ ἐξ ἑνὸς στόματος πάντας συμφωνεῖν ὡς
πάντα καλῶς κεῖται θέντων θεῶν, καὶ ἐάν τις ἄλλως
λέγῃ, μὴ ἀνέχεσθαι τὸ παράπαν ἀκούοντας· γέρων δὲ
εἴ τίς τι ξυννοεῖ τῶν παρ' ὑμῖν, πρὸς ἄρχοντά τε καὶ
πρὸς ἡλικιώτην μηδενὸς ἐναντίον νέου ποιεῖσθαι τοὺς
τοιούτους λόγους.

ΚΛ. Ὀρθότατά γε, ὦ ξένε, λέγεις, καὶ καθά-
περ μάντις ἀπὼν τῆς τότε διανοίας τοῦ τιθέντος αὐτὰ 635
νῦν ἐπιεικῶς μοι δοκεῖς ἐστοχάσθαι καὶ σφόδρα ἀληθῆ
λέγειν.

ΑΘ. Οὐκοῦν ἡμῖν τὰ νῦν ἐρημία μὲν νέων, αὐ-
τοὶ δ' ἕνεκα γήρως ἀφείμεθ' ὑπὸ τοῦ νομοθέτου δια-
λεγόμενοι περὶ αὐτῶν τούτων μόνοι πρὸς μόνους μη-
δὲν ἂν πλημμελεῖν;

ΚΛ. Ἔστι ταῦτα οὕτως, εἰς ἃ καὶ μηδέν γε ἀνῇς
ἐπιτιμῶν τοῖς νόμοις ἡμῶν· οὐ γὰρ τό γε γνῶναί τι
τῶν μὴ καλῶν ἄτιμον, ἀλλὰ ἴασιν ἐξ αὐτοῦ συμβαί-
νει γίγνεσθαι τῷ μὴ φθόνῳ τὰ λεγόμενα ἀλλ' εὐνοίᾳ B
δεχομένῳ.

ΑΘ. Καλῶς. οὐ μὴν ἐπιτιμῶν γε ἐρῶ τοῖς νόμοις
πως πρὶν βεβαίως εἰς δύναμιν διασκέψασθαι, μᾶλλον
δὲ ἀπορῶν. ὑμῖν γὰρ ὁ νομοθέτης μόνοις Ἑλλήνων
καὶ βαρβάρων, ὧν ἡμεῖς πυνθανόμεθα, τῶν μεγίστων
ἡδονῶν καὶ παιδιῶν ἐπέταξεν ἀπέχεσθαι καὶ μὴ γεύε-
σθαι, τὸ δὲ τῶν λυπῶν καὶ φόβων, ὅ περ ἄρτι διε-
ληλύθαμεν, ἡγήσατο εἴ τις ἐκ παίδων φεύξεται διὰ
τέλους, ὁπόταν εἰς ἀναγκαίους ἔλθῃ πόνους καὶ φό- C
βους καὶ λύπας, φεύξεσθαι τοὺς ἐν ἐκείνοις γεγυμνα-
σμένους καὶ δουλεύσειν αὐτοῖς. ταὐτὸν δὴ τοῦτ', οἶμαι,
καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἔδει διανοεῖσθαι τὸν αὐτὸν νο-
μοθέτην, λέγοντα αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν ὡς ἡμῖν ἐκ νέων
εἰ ἄπειροι τῶν μεγίστων ἡδονῶν οἱ πολῖται γενήσονται,
καὶ ἀμελέτητοι γιγνόμενοι ἐν ταῖς ἡδοναῖς καρτερεῖν
καὶ μηδὲν τῶν αἰσχρῶν ἀναγκάζεσθαι ποιεῖν ἕνεκα τῆς
γλυκυθυμίας τῆς πρὸς τὰς ἡδονὰς ταὐτὸν πείσονται D
τοῖς ἡττωμένοις τῶν φόβων· δουλεύσουσι τρόπον ἕτε-
ρον καὶ ἔτ' αἰσχίω τοῖς γε δυναμένοις καρτερεῖν ἐν

ταῖς ἡδοναῖς καὶ τοῖς κεκτημένοις τὰ περὶ τὰς ἡδονάς, ἀνθρώποις ἐνίοτε παντάπασι κακοῖς, καὶ τὴν ψυχὴν τῇ μὲν δούλην τῇ δὲ ἐλευθέραν ἕξουσι, καὶ οὐκ ἄξιοι ἁπλῶς ἀνδρεῖοι καὶ ἐλεύθεροι ἔσονται προςαγορεύεσθαι. σκοπεῖτε οὖν εἴ τι τῶν νῦν λεγομένων ὑμῖν κατὰ τρόπον δοκεῖ λέγεσθαι.

E ΚΛ. Δοκεῖ μὲν ἡμῖν γέ πως λεγομένου τοῦ λόγου, περὶ δὲ τηλικούτων εὐθὺς πεπιστευκέναι ῥᾳδίως μὴ νέων τε ᾖ μᾶλλον καὶ ἀνοήτων.

ΑΘ. Ἀλλ' εἰ τὸ μετὰ ταῦτα διεξίοιμεν ὧν προὐθέμεθα, ὦ Κλεινία τε καὶ Λακεδαιμόνιε ξένε — μετ' ἀνδρείαν γὰρ δὴ σωφροσύνης πέρι λέγωμεν —, τί διαφέρον ἐν ταύταις ταῖς πολιτείαις ἢ ταῖς τῶν εἰκῇ πο-
636 λιτευομένων ἀνευρήσομεν, ὥς περ τὰ περὶ τὸν πόλεμον νῦν δή;

ΜΕ. Σχεδὸν οὐ ῥᾴδιον· ἀλλ' ἔοικε γὰρ τά τε ξυσσίτια καὶ τὰ γυμνάσια καλῶς εὑρῆσθαι πρὸς ἀμφοτέρας.

ΑΘ. Ἔοικε δῆτα, ὦ ξένοι, χαλεπὸν εἶναι τὸ περὶ τὰς πολιτείας ἀναμφιςβητήτως ὁμοίως ἔργῳ καὶ λόγῳ γίγνεσθαι. κινδυνεύει γάρ, καθά περ ἐν τοῖς σώμασιν, οὐ δυνατὸν εἶναι προςτάξαι τι πρὸς ἓν σῶμα ἓν ἐπιτήδευμα, ἐν ᾧ οὐκ ἂν φανείη ταὐτὸν τοῦτο τὰ μὲν βλά-
B πτον τὰ ἡμῶν σώματα, τὰ δὲ καὶ ὠφελοῦν, ἐπεὶ καὶ τὰ γυμνάσια ταῦτα καὶ τὰ ξυσσίτια πολλὰ μὲν ἄλλα νῦν ὠφελεῖ τὰς πόλεις, πρὸς δὲ τὰς στάσεις χαλεπά· δηλοῦσι δὲ Μιλησίων καὶ Βοιωτῶν καὶ Θουρίων παῖδες. καὶ δὴ καὶ παλαιὸν νόμιμον δοκεῖ τοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα κατὰ φύσιν τὰς περὶ τὰ ἀφροδίσια ἡδονὰς οὐ μόνον ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ θηρίων διεφθαρκέναι. καὶ τούτων τὰς ὑμετέρας πόλεις πρώτας ἄν τις αἰτιῷτο καὶ
C ὅσαι τῶν ἄλλων μάλιστα ἅπτονται τῶν γυμνασίων· καὶ εἴτε παίζοντα εἴτε σπουδάζοντα ἐννοεῖν δεῖ τὰ τοιαῦτα, ἐννοητέον ὅτι τῇ θηλείᾳ καὶ τῇ τῶν ἀῤῥένων φύσει εἰς κοινωνίαν ἰούσῃ τῆς γεννήσεως ἡ περὶ ταῦτα ἡδονὴ κατὰ φύσιν ἀποδεδόσθαι δοκεῖ, ἀῤῥένων δὲ πρὸς ἄῤῥενας ἢ θηλειῶν πρὸς θηλείας παρὰ φύσιν καὶ τῶν πρώτων τὸ τόλμημα εἶναι δι' ἀκράτειαν ἡδονῆς.

πάντες δὲ δὴ Κρητῶν τὸν περὶ Γανυμήδη μῦθον κα-
τηγοροῦμεν, ὡς λογοποιησάντων τούτων· ἐπειδὴ παρὰ
Διὸς αὐτοῖς οἱ νόμοι πεπιστευμένοι ἦσαν γεγονέναι, D
τοῦτον τὸν μῦθον προστεθεικέναι κατὰ τοῦ Διός, ἵνα
ἑπόμενοι δὴ τῷ θεῷ καρπῶνται καὶ ταύτην τὴν ἡδο-
νήν. τὸ μὲν οὖν τοῦ μύθου χαιρέτω, νόμων δὲ πέρι
διασκοπουμένων ἀνθρώπων ὀλίγου πᾶσά ἐστιν ἡ σκέψις
περί τε τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας ἔν τε πόλεσι καὶ
ἐν ἰδίοις ἤθεσι· δύο γὰρ αὗται πηγαὶ μεθεῖνται φύ-
σει ῥεῖν, ὧν ὁ μὲν ἀρυτόμενος ὅθεν τε δεῖ καὶ ὁπότε
καὶ ὁπόσον εὐδαιμονεῖ, καὶ πόλις ὁμοίως καὶ ἰδιώτης E
καὶ ζῷον ἅπαν, ὁ δ' ἀνεπιστημόνως ἅμα καὶ ἐκτὸς
τῶν καιρῶν τἀναντία ἂν ἐκείνῳ ζῴη.

ΜΕ. Λέγεται μὲν ταῦτα, ὦ ξένε, καλῶς πως,
οὐ μὴν ἀλλ' ἀφασία γ' ἡμᾶς λαμβάνει τί ποτε χρὴ
λέγειν πρὸς ταῦτα. ὅμως δ' ἔμοιγε ὀρθῶς δοκεῖ τὸ
τὰς ἡδονὰς φεύγειν διακελεύεσθαι τόν γε ἐν Λακε-
δαίμονι νομοθέτην· περὶ δὲ τῶν ἐν Κνωσῷ νόμων
ὅδε, ἂν ἐθέλῃ, βοηθήσει. τὰ δ' ἐν Σπάρτῃ κάλλιστ'
ἀνθρώπων δοκεῖ μοι κεῖσθαι τὰ περὶ τὰς ἡδονάς· 637
οὗ γὰρ μάλιστ' ἄνθρωποι καὶ μεγίσταις προσπίπτου-
σιν ἡδοναῖς καὶ ὕβρεσι καὶ ἀνοίᾳ πάσῃ, τοῦτ' ἐξέ-
βαλεν ὁ νόμος ἡμῶν ἐκ τῆς χώρας ξυμπάσης, καὶ
οὔτ' ἂν ἐπ' ἀγρῶν ἴδοις οὔτ' ἐν ἄστεσιν ὅσων Σπαρ-
τιάταις μέλει συμπόσια οὐδ' ὁπόσα τούτοις ξυνεπό-
μενα πάσας ἡδονὰς κινεῖ κατὰ δύναμιν, οὐδ' ἔστιν
ὅς τις ἂν ἀπαντῶν κωμάζοντί τινι μετὰ μέθης οὐκ
ἂν τὴν μεγίστην δίκην εὐθὺς ἐπιθείη, καὶ οὔτ' ἂν B
Διονύσια πρόφασιν ἔχοντ' αὐτὸν λύσαιτο, ὥς περ ἐν
ἁμάξαις εἶδόν ποτε παρ' ὑμῖν ἐγώ. καὶ ἐν Τάραντι
δὲ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἀποίκοις πᾶσαν ἐθεασάμην
τὴν πόλιν περὶ τὰ Διονύσια μεθύουσαν· παρ' ἡμῖν
δ' οὐκ ἔστ' οὐδὲν τοιοῦτον.

ΑΘ. Ὦ Λακεδαιμόνιε ξένε, ἐπαινετὰ μὲν πάντ'
ἐστὶ τὰ τοιαῦτα, ὅπου τινὲς ἔνεισι καρτερήσεις, ὅπου
δ' ἀνεῖνται, βλακικώτερα· ταχὺ γάρ σου λάβοιτ' ἂν C
τις τῶν παρ' ἡμῶν ἀμυνόμενος, δεικνὺς τὴν τῶν γυ-
ναικῶν παρ' ὑμῖν ἄνεσιν. ἅπασι δὴ τοῖς τοιούτοις,

καὶ ἐν Τάραντι καὶ παρ' ἡμῖν καὶ παρ' ὑμῖν δέ, μία
ἀπόκρισις ἀπολύεσθαι δοκεῖ τοῦ μὴ κακῶς ἔχειν ἀλλ'
ὀρθῶς. πᾶς γὰρ ἀποκρινόμενος ἐρεῖ θαυμάζοντι ξένῳ,
τὴν παρ' αὐτοῖς ἀήθειαν ὁρῶντι, Μὴ θαύμαζε, ὦ
ξένε· νόμος ἔσθ' ἡμῖν οὗτος, ἴσως δ' ὑμῖν περὶ αὐ-
τῶν τούτων ἕτερος. ἡμῖν δ' ἐστὶ νῦν, ὦ φίλοι ἄν-
D δρες, οὐ περὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἄλλων ὁ λόγος,
ἀλλὰ περὶ τῶν νομοθετῶν αὐτῶν κακίας τε καὶ ἀρε-
τῆς. ἔτι γὰρ οὖν εἴπωμεν πλείω περὶ ἁπάσης μέθης·
οὐ γὰρ σμικρόν ἐστι τὸ ἐπιτήδευμα οὐδὲ φαύλου δια-
γνῶναι νομοθέτου. λέγω δ' οὐκ οἴνου περὶ πόσεως
τὸ παράπαν ἢ μή, μέθης δὲ αὐτῆς πέρι, πότερον,
ὥς περ Σκύθαι χρῶνται καὶ Πέρσαι, χρηστέον, καὶ
ἔτι Καρχηδόνιοι καὶ Κελτοὶ καὶ Ἴβηρες καὶ Θρᾷκες,
E πολεμικὰ ξύμπαντα ὄντα ταῦτα γένη, ἢ καθά περ
ὑμεῖς· ὑμεῖς μὲν γάρ, ὅ περ λέγεις, τὸ παράπαν
ἀπέχεσθε, Σκύθαι δὲ καὶ Θρᾷκες ἀκράτῳ παντάπασι
χρώμενοι, γυναῖκές τε καὶ αὐτοί, καὶ κατὰ τῶν ἱμα-
τίων καταχεόμενοι καλὸν καὶ εὔδαιμον ἐπιτήδευμα
ἐπιτηδεύειν νενομίκασι. Πέρσαι δὲ σφόδρα μὲν χρῶν-
ται καὶ ταῖς ἄλλαις τρυφαῖς, ἃς ὑμεῖς ἀποβάλλετε,
ἐν τάξει δὲ μᾶλλον τούτων.

638 ΜΕ. Ὦ λῷστε, διώκομεν δέ γε ἡμεῖς πάντας
τούτους ὅταν ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας λάβωμεν.

ΑΘ. Ὦ ἄριστε, μὴ λέγε ταῦτα· πολλαὶ γὰρ
δὴ φυγαὶ καὶ διώξεις ἀτέκμαρτοι γεγόνασί τε καὶ ἔσον-
ται, διὸ φανερὸν ὅρον τοῦτον οὐκ ἄν ποτε λέγοιμεν
ἀλλ' ἀμφισβητήσιμον περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ
μή, νίκην τε καὶ ἧτταν λέγοντες μάχης· ἐπειδὴ γὰρ
αἱ μείζους τὰς ἐλάττους πόλεις νικῶσι μαχόμεναι καὶ
B καταδουλοῦνται, Συρακόσιοι μὲν Λοκρούς, οἳ δὴ δο-
κοῦσιν εὐνομώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖνον τὸν τόπον γεγο-
νέναι, Κείους δὲ Ἀθηναῖοι· μυρία δ' ἄλλα τοιαῦτ'
ἂν εὕροιμεν. ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ ἑκάστου ἐπιτηδεύματος
πειρώμεθα λέγοντες πείθειν ἡμᾶς αὐτούς, νίκας δὲ
καὶ ἥττας ἐκτὸς λόγου τὰ νῦν θῶμεν, λέγωμεν δ' ὡς
τὸ μὲν τοιόνδε ἐστὶ καλόν, τὸ δὲ τοιόνδε οὐ καλόν.

πρῶτον δ' ἀκούσατέ τί μου περὶ αὐτῶν τούτων, ὡς δεῖ τό τε χρηστὸν καὶ τὸ μὴ σκοπεῖν.

ΜΕ. Πῶς οὖν δὴ λέγεις; C

ΑΘ. Δοκοῦσί μοι πάντες οἱ λόγῳ τι λαβόντες ἐπιτήδευμα καὶ προθέμενοι ψέγειν αὐτὸ ἢ ἐπαινεῖν εὐθὺς ῥηθὲν οὐδαμῶς δρᾶν κατὰ τρόπον, ἀλλὰ ταὐτὸν ποιεῖν οἷον εἰ δή τις ἐπαινέσαντός τινος πυρούς, βρῶμα ὡς ἀγαθόν, εὐθὺς ψέγοι, μὴ διαπυθόμενος αὐτοῦ μήτε τὴν ἐργασίαν μήτε τὴν προςφοράν, ὅν τινα τρόπον καὶ οἷς τισὶ καὶ μεθ' ὧν καὶ ὅπως ἔχοντα καὶ ὅπως προςφέρειν ἔχουσι. νῦν δὴ ταὐτόν μοι δοκοῦμεν ἡμεῖς ἐν τοῖς λόγοις ποιεῖν· περὶ μέθης γὰρ D ἀκούσαντες τοσοῦτον μόνον εὐθὺς οἱ μὲν ψέγειν αὐτό, οἱ δ' ἐπαινεῖν, καὶ μάλα ἀτόπως. μάρτυσι γὰρ καὶ ἐπαινέταις χρώμενοι ἐπαινοῦμεν ἑκάτεροι, καὶ οἱ μέν, ὅτι πολλοὺς παρεχόμεθα, ἀξιοῦμέν τι λέγειν κύριον, οἱ δέ, ὅτι τοὺς μὴ χρωμένους αὐτῷ ὁρῶμεν νικῶντας μαχομένους· ἀμφισβητεῖται δ' αὖ καὶ τοῦθ' ἡμῖν. εἰ μὲν δὴ καὶ περὶ ἑκάστων οὕτω καὶ τῶν ἄλλων νομίμων διέξιμεν, οὐκ ἄν ἔμοιγε κατὰ νοῦν εἴη· τρόπον E δὲ ἄλλον ὃν ἐμοὶ φαίνεται δεῖν ἐθέλω λέγειν περὶ αὐτοῦ τούτου, τῆς μέθης, πειρώμενος ἂν ἄρα δύνωμαι τὴν περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων ὀρθὴν μέθοδον ἡμῖν δηλοῦν, ἐπειδὴ καὶ μυρία ἐπὶ μυρίοις ἔθνη περὶ αὐτῶν ἀμφισβητοῦντα ὑμῖν πόλεσι δυεῖν τῷ λόγῳ διαμάχοιτ' ἄν.

ΜΕ. Καὶ μὴν εἴ τινα ἔχομεν ὀρθὴν σκέψιν τῶν τοιούτων, οὐκ ἀποκνητέον ἀκούειν.

ΑΘ. Σκεψώμεθα δή πῃ τῇδε· φέρε, εἴ τις αἰ- 639 γῶν τροφὴν καὶ τὸ ζῷον αὐτό, κτῆμα ὡς ἔστι καλόν, ἐπαινοῖ, ἄλλος δέ τις ἑωρακὼς αἶγας χωρὶς νεμομένας αἰπόλου ἐν ἐργασίμοις χωρίοις δρώσας κακὰ διαψέγοι, καὶ πᾶν θρέμμα ἄναρχον ἢ μετὰ τῶν κακῶν ἀρχόντων ἰδὼν οὕτω μέμφοιτο, τὸν τοῦ τοιούτου ψόγον ἡγώμεθα ὑγιὲς ἄν ποτε ψέξαι καὶ ὁτιοῦν;

ΜΕ. Καὶ πῶς;

ΑΘ. Χρηστὸς δὲ ἄρχων ἔσθ' ἡμῖν ἐν πλοίοις

B πότερον ἐὰν τὴν ναυτικὴν ἔχῃ ἐπιστήμην μόνον, ἄν τ' οὖν ναυτιᾷ ἄν τε μή; ἢ πῶς ἂν λέγοιμεν;

ΜΕ. Οὐδαμῶς, ἄν γε πρὸς τῇ τέχνῃ ἔχῃ καὶ τοῦτο τὸ πάθος ὃ λέγεις.

ΑΘ. Τί δ' ἄρχων στρατοπέδων; ἆρ' ἐὰν τὴν πολεμικὴν ἔχῃ ἐπιστήμην, ἱκανὸς ἄρχειν, κἂν δειλὸς ὢν ἐν τοῖς δεινοῖς ὑπὸ μέθης τοῦ φόβου ναυτιᾷ;

ΜΕ. Καὶ πῶς;

ΑΘ. Ἂν δὲ αὖ μήτ' ἔχῃ τὴν τέχνην δειλός τ' ᾖ;

ΜΕ. Παντάπασί τινα πονηρὸν λέγεις, καὶ οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἄρχοντα ἀλλά τινων σφόδρα γυναικῶν.

C ΑΘ. Τί δ' ἐπαινέτην ἢ ψέκτην κοινωνίας ἡστινοσοῦν, ἣ πέφυκέ τε ἄρχων εἶναι μετ' ἐκείνου τε ὠφέλιμός ἐστιν· ὁ δὲ μήθ' ἑωρακὼς εἴη ποτ' ὀρθῶς αὐτὴν αὑτῇ κοινωνοῦσαν μετ' ἄρχοντος, ἀεὶ δὲ ἄναρχον ἢ μετὰ κακῶν ἀρχόντων ξυνοῦσαν· οἰώμεθ' ἄν ποτε τοὺς τοιούτους θεωροὺς τῶν τοιούτων κοινωνιῶν χρηστόν τε ψέξειν ἢ ἐπαινέσεσθαι;

ΜΕ. Πῶς δ' ἄν, μηδέποτέ γε ἰδόντας μηδὲ ξυγγενομένους ὀρθῶς γενομένῳ μηδενὶ τῶν τοιούτων κοινωνημάτων;

D ΑΘ. Ἔχε δή· τῶν πολλῶν κοινωνιῶν ξυμπότας καὶ ξυμπόσια θεῖμεν ἂν μίαν τινὰ ξυνουσίαν εἶναι;

ΜΕ. Καὶ σφόδρα γε.

ΑΘ. Ταύτην οὖν μῶν ὀρθῶς γιγνομένην ἤδη τις πώποτε ἐθεάσατο, καὶ σφῷν μὲν ἀποκρίνασθαι ῥᾴδιον ὡς οὐδεπώποτε τὸ παράπαν· οὐ γὰρ ἐπιχώριον ὑμῖν τοῦτο οὐδὲ νόμιμον· ἐγὼ δ' ἐντετύχηκά τε πολλαῖς καὶ πολλαχοῦ, καὶ προσέτι πάσας, ὡς ἔπος E εἰπεῖν, διηρώτηκα, καὶ σχεδὸν ὅλην μὲν οὐδεμίαν ὀρθῶς γιγνομένην ἑώρακα οὐδ' ἀκήκοα, μόρια δ' εἴ που σμικρὰ καὶ ὀλίγα, τὰ πολλὰ δὲ ξύμπανθ', ὡς εἰπεῖν, διημαρτημένα.

ΚΛ. Πῶς δὴ ταῦτα, ὦ ξένε, λέγεις; εἰπὲ ἔτι σαφέστερον· ἡμεῖς μὲν γάρ, ὅ περ εἶπες, ἀπειρίᾳ
640 τῶν τοιούτων, οὐδ' ἐντυγχάνοντες ἂν ἴσως εὐθύς γε γνοῖμεν τό τε ὀρθὸν καὶ μὴ γιγνόμενον ἐν αὐτοῖς.

ΑΘ. Εἰκὸς λέγεις· ἀλλ' ἐμοῦ φράζοντος πειρῶ

μανθάνειν. τὰ μὲν γὰρ ἐν πάσαις τε ξυνόδοις καὶ κοινωνίαις πράξεων ὡντινωνοῦν ὡς ὀρθὸν πανταχοῦ ἑκάστοις ἄρχοντα εἶναι, μανθάνεις;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Καὶ μὴν ἐλέγομεν νῦν δή, μαχομένων ὡς ἀνδρεῖον δεῖ τὸν ἄρχοντα εἶναι.

ΚΛ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘ. Ὁ μὴν ἀνδρεῖος τῶν δειλῶν ὑπὸ φόβων ἧττον τεθορύβηται.

ΚΛ. Καὶ τοῦτο οὕτως. B

ΑΘ. Εἰ δ' ἦν τις μηχανὴ μηδὲν τὸ παράπαν δεδιότα μηδὲ θορυβούμενον ἐπιστῆσαι στρατοπέδῳ στρατηγόν, ἆρ' οὐ τοῦτ' ἂν παντὶ τρόπῳ ἐπράττομεν;

ΚΛ. Σφόδρα μὲν οὖν.

ΑΘ. Νῦν δέ γε οὐ στρατοπέδου περὶ λέγομεν ἄρξοντος ἐν ἀνδρῶν ὁμιλίαις ἐχθρῶν ἐχθροῖς μετὰ πολέμου, φίλων δ' ἐν εἰρήνῃ πρὸς φίλους κοινωνησόντων φιλοφροσύνης.

ΚΛ. Ὀρθῶς.

ΑΘ. Ἔστι δέ γε ἡ τοιαύτη συνουσία, εἴπερ C ἔσται μετὰ μέθης, οὐκ ἀθόρυβος. ἢ γάρ;

ΚΛ. Πῶς γάρ; ἀλλ' οἶμαι πᾶν τοὐναντίον.

ΑΘ. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν καὶ τούτοις ἄρχοντος δεῖ;

ΚΛ. Τί μήν; ὡς οὐδενί γε πράγματι.

ΑΘ. Πότερον οὖν ἀθόρυβον, εἰ δυνατὸν εἴη, τὸν τοιοῦτον ἄρχοντα ἐκπορίζεσθαι δεῖ;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Καὶ μὴν περί γε συνουσίας, ὡς ἔοικεν, αὐτὸν φρόνιμον εἶναι δεῖ, γίγνεται γὰρ φύλαξ τῆς τε ὑπαρχούσης φιλίας αὐτοῖς, καὶ ἔτι πλείονος ἐπιμελητὴς ὅπως ἔσται διὰ τὴν τότε ξυνουσίαν.

ΚΛ. Ἀληθέστατα. D

ΑΘ. Οὐκοῦν νήφοντά τε καὶ σοφὸν ἄρχοντα μεθυόντων δεῖ καθιστάναι, καὶ μὴ τοὐναντίον; μεθυόντων γὰρ μεθύων καὶ νέος ἄρχων μὴ σοφός, εἰ μὴ κακὸν ἀπεργάσαιτό τι μέγα, πολλῇ χρῷτ' ἂν ἀγαθῇ τύχῃ.

ΚΛ. Παμπόλλη μὲν οὖν.

ΑΘ. Οὐκοῦν εἰ μὲν γιγνομένων ὡς δυνατὸν ὀρ-
θότατα τούτων ἐν ταῖς πόλεσι τῶν ξυνουσιῶν μέμ-
E φοιτό τις, ἐπικαλῶν αὐτῷ τῷ πράγματι, τάχ' ἂν
ὀρθῶς ἴσως μέμφοιτο· εἰ δὲ ἁμαρτανόμενον ὡς οἷόν
τε μάλιστα ἐπιτήδευμά τις ὁρῶν λοιδορεῖ, πρῶτον
μὲν δῆλον ὡς ἀγνοεῖ τοῦτ' αὐτὸ γιγνόμενον οὐκ ὀρ-
θῶς, εἶθ' ὅτι πᾶν τούτῳ τῷ τρόπῳ φανεῖται πονη-
ρόν, δεσπότου τε καὶ ἄρχοντος νήφοντος χωρὶς πρατ-
τόμενον. ἢ οὐ ξυννοεῖς τοῦθ', ὅτι μεθύων κυβερνή-
641 της καὶ πᾶς παντὸς ἄρχων ἀνατρέπει πάντα εἴτε πλοῖα
εἴτε ἅρματα εἴτε στρατόπεδον, εἴθ' ὅ τί ποτ' εἴη τὸ
κυβερνώμενον ὑπ' αὐτοῦ;

ΚΛ. Παντάπασι τοῦτό γε ἀληθὲς εἴρηκας, ὦ
ξένε· τοὐπὶ τῷδε δ' ἡμῖν λέγε, τί ποτ', ἂν γίγνηται
τοῦτο ὀρθὸν τὸ περὶ τὰς πόσεις νόμιμον, ἀγαθὸν ἂν
δράσειεν ἡμᾶς; οἷον ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, εἰ στράτευμα
ὀρθῆς ἡγεμονίας τυγχάνοι, νίκη πολέμου τοῖς ἑπομέ-
μοις ἂν γίγνοιτο, οὐ σμικρὸν ἀγαθόν· καὶ τἆλλ'
B οὕτω· συμποσίου δὲ ὀρθῶς παιδαγωγηθέντος τί μέγα
ἰδιώταις ἢ τῇ πόλει γίγνοιτ' ἄν;

ΑΘ. Τί δέ; παιδὸς ἑνὸς ἢ καὶ χοροῦ παιδα-
γωγηθέντος κατὰ τρόπον ἑνὸς τί μέγα τῇ πόλει φαῖ-
μεν ἂν γίγνεσθαι; ἢ τοῦτο οὕτως ἐρωτηθέντες εἴποι-
μεν ἂν ὡς ἑνὸς μὲν βραχύ τι τῇ πόλει γίγνοιτ' ἂν
ὄφελος, εἰ δ' ὅλως ἐρωτᾷς παιδείαν τῶν παιδευθέν-
των, τί μέγα τὴν πόλιν ὀνίνησιν, οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν
ὅτι παιδευθέντες μὲν εὖ γίγνοιντ' ἂν ἄνδρες ἀγαθοί,
C γενόμενοι δὲ τοιοῦτοι τά τ' ἄλλα πράττοιεν καλῶς,
ἔτι δὲ κἂν νικῷεν τοὺς πολεμίους μαχόμενοι. παιδεία
μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δ' ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν·
πολλοὶ γὰρ ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι
μυρίων ἄλλων κακῶν δι' ὕβριν ἐνεπλήσθησαν, καὶ
παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονε Καδμεία, νῖκαι δὲ
ἀνθρώποις πολλαὶ δὴ τοιαῦται γεγόνασί τε καὶ ἔσονται.

ΚΛ. Δοκεῖς ἡμῖν, ὦ φίλε, τὴν ἐν τοῖς οἴνοις
D κοινὴν διατριβὴν ὡς εἰς παιδείας μεγάλην μοῖραν τεί-
νουσαν λέγειν, ἂν ὀρθῶς γίγνηται.

ΑΘ. Τί μήν;

ΚΛ. Ἔχοις ἂν οὖν τὸ μετὰ τοῦτ' εἰπεῖν ὡς ἔστι τὸ νῦν εἰρημένον ἀληθές;

ΑΘ. Τὸ μὲν ἀληθές, ὦ ξένε, διισχυρίζεσθαι ταῦτα οὕτως ἔχειν, πολλῶν ἀμφισβητούντων, θεοῦ· εἰ δ' ὅπῃ ἐμοὶ φαίνεται δεῖ λέγειν, οὐδεὶς φθόνος, ἐπεί περ ὡρμήκαμέν γε τοὺς λόγους περὶ νόμων καὶ πολιτείας ποιεῖσθαι τὰ νῦν.

ΚΛ. Τοῦτ' αὐτὸ δὴ πειρώμεθα τὸ σοὶ δοκοῦν περὶ τῶν νῦν ἀμφισβητουμένων καταμαθεῖν.

ΑΘ. Ἀλλὰ χρὴ ποιεῖν οὕτως, ὑμᾶς τε ἐπὶ τὸ E
μαθεῖν καὶ ἐμὲ ἐπὶ τὸ δηλῶσαι πειρώμενον ἀμωσγέ-
πως ξυντεῖναι τὸν λόγον. πρῶτον δέ μου ἀκούσατε
τὸ τοιόνδε· τὴν πόλιν ἅπαντες ἡμῶν Ἕλληνες ὑπο-
λαμβάνουσιν ὡς φιλολόγος τέ ἐστι καὶ πολυλόγος,
Λακεδαίμονα δὲ καὶ Κρήτην, τὴν μὲν βραχυλόγον,
τὴν δὲ πολύνοιαν μᾶλλον ἢ πολυλογίαν ἀσκοῦσαν. σκο-
πῶ δὴ μὴ δόξαν ὑμῖν παράσχωμαι περὶ σμικροῦ 642
πολλὰ λέγειν, μέθης πέρι σμικροῦ πράγματος παμ-
μήκη λόγον ἀνακαθαιρόμενος. τὸ δὲ ἡ κατὰ φύσιν
αὐτοῦ διόρθωσις οὐκ ἂν δύναιτο ἄνευ μουσικῆς ὀρ-
θότητός ποτε σαφὲς οὐδ' ἱκανὸν ἐν τοῖς λόγοις ἀπο-
λαβεῖν· μουσικὴ δὲ ἄνευ παιδείας τῆς πάσης οὐκ ἂν
αὖ ποτὲ δύναιτο· ταῦτα δὲ παμπόλλων ἐστὶ λόγων.
ὁρᾶτε οὖν τί ποιῶμεν, εἰ ταῦτα μὲν ἐάσαιμεν ἐν τῷ
παρόντι, μετεκβαῖμεν δ' εἰς ἕτερόν τινα νόμων πέρι
λόγον.

ΜΕ. Ὦ ξένε Ἀθηναῖε, οὐκ οἶσθ' ἴσως ὅτι τυγ- B
χάνει ἡμῶν ἡ ἑστία τῆς πόλεως οὖσα ὑμῶν πρόξε-
νος. ἴσως μὲν οὖν καὶ πᾶσι τοῖς παισίν, ἐπειδὰν
ἀκούσωσιν ὅτι τινός εἰσι πόλεως πρόξενοι, ταύτῃ τις
εὔνοια ἐκ νέων εὐθὺς ἐνδύεται ἕκαστον ἡμῶν τῶν
προξένων τῇ πόλει, ὡς δευτέρᾳ οὔσῃ πατρίδι μετὰ
τὴν αὑτοῦ πόλιν· καὶ δὴ καὶ ἐμοὶ νῦν ταὐτὸ τοῦτο
ἐγγέγονεν. ἀκούων γὰρ τῶν παίδων εὐθύς, εἴ τι μέμ-
φοιντο ἢ καὶ ἐπαινοῖεν Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίους, ὡς C
ἡ πόλις ὑμῶν, ὦ Μέγιλλε, ἔφασαν, ἡμᾶς οὐ καλῶς
ἢ καλῶς ἔρρεξε, — ταῦτα δὴ ἀκούων καὶ μαχόμενος

πρὸς αὐτὰ ὑπὲρ ὑμῶν ἀεὶ πρὸς τοὺς τὴν πόλιν εἰς ψόγον ἄγοντας πᾶσαν εὔνοιαν ἔσχον, καί μοι νῦν ἥ τε φωνὴ προςφιλὴς ὑμῶν, τό τε ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι Ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοὶ διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι· μόνοι γὰρ
D ἄνευ ἀνάγκης, αὐτοφυῶς, θείᾳ μοίρᾳ, ἀληθῶς καὶ οὔ τι πλαστῶς εἰσὶν ἀγαθοί. θαῤῥῶν δὴ ἐμοῦ γε ἕνεκα λέγοις ἂν τοσαῦτα ὁπόσα σοι φίλον.

ΚΛ. Καὶ μήν, ὦ ξένε, καὶ τὸν παρ' ἐμοῦ λόγον ἀκούσας τε καὶ ἀποδεξάμενος θαῤῥῶν ὁπόσα βούλει λέγε. τῇδε γὰρ ἴσως ἀκήκοας ὡς Ἐπιμενίδης γέγονεν ἀνὴρ θεῖος, ὃς ἦν ἡμῖν οἰκεῖος, ἐλθὼν δὲ πρὸ τῶν Περσικῶν δέκα ἔτεσι πρότερον παρ' ὑμᾶς κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ μαντείαν θυσίας τε ἐθύσατό τινας, ἃς
E ὁ θεὸς ἀνεῖλε, καὶ δὴ καὶ φοβουμένων τὸν Περσικὸν Ἀθηναίων στόλον εἶπεν ὅτι δέκα μὲν ἐτῶν οὐχ ἥξουσιν, ὅταν δὲ ἔλθωσιν, ἀπαλλαγήσονται πράξαντες οὐδὲν ὧν ἤλπιζον παθόντες τε ἢ δράσαντες πλείω κακά. τότ' οὖν ἐξενώθησαν ὑμῖν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, καὶ
643 εὔνοιαν ἐκ τόσου ἔγωγε ὑμῖν καὶ οἱ ἡμέτεροι ἔχουσι γονῆς.

ΑΘ. Τὰ μὲν τοίνυν ὑμέτερα ἀκούειν, ὡς ἔοικεν, ἕτοιμ' ἂν εἴη· τὰ δ' ἐμὰ βούλεσθαι μὲν ἕτοιμα, δύνασθαι δὲ οὐ πάνυ ῥάδια, ὅμως δὲ πειρατέον. πρῶτον δὴ οὖν πρὸς τὸν λόγον ὁρισώμεθα παιδείαν τί ποτ' ἐστὶ καὶ τίνα δύναμιν ἔχει· διὰ γὰρ ταύτης φαμὲν ἰτέον εἶναι τὸν προκεχειρισμένον ἐν τῷ νῦν λόγον ὑφ' ἡμῶν, μέχρι περ ἂν πρὸς τὸν θεὸν ἀφίκηται.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν δρῶμεν ταῦτα, εἴ περ σοί γε ἡδύ.

B ΑΘ. Λέγοντος τοίνυν ἐμοῦ τί ποτε χρὴ φάναι παιδείαν εἶναι, σκέψασθε ἂν ἀρέσκῃ τὸ λεχθέν.

ΚΛ. Λέγοις ἄν.

ΑΘ. Λέγω δή, καί φημι τὸν ὁτιοῦν ἀγαθὸν ἄνδρα μέλλοντα ἔσεσθαι τοῦτο αὐτὸ ἐκ παίδων εὐθὺς μελετᾶν δεῖν παίζοντά τε καὶ σπουδάζοντα ἐν τοῖς τοῦ πράγματος ἑκάστοις προσήκουσιν· οἷον τὸν μέλλοντα ἀγαθὸν ἔσεσθαι γεωργὸν ἤ τινα οἰκοδόμον, τὸν μὲν

οἰκοδομοῦντά τι τῶν παιδείων οἰκοδομημάτων παίζειν
χρή, τὸν δ' αὖ γεωργοῦντα, καὶ ὄργανα ἑκατέρῳ σμι- C
κρά, τῶν ἀληθινῶν μιμήματα, παρασκευάζειν τὸν τρέ-
φοντα αὐτῶν ἑκάτερον, καὶ δὴ καὶ τῶν μαθημάτων
ὅσα ἀναγκαῖα προμεμαθηκέναι προμανθάνειν, οἷον τέ-
κτονα μετρεῖν ἢ σταθμᾶσθαι καὶ πολεμικὸν ἱππεύειν
παίζοντα ἤ τι τῶν τοιούτων ἄλλο ποιοῦντα, καὶ πει-
ρᾶσθαι διὰ τῶν παιδιῶν ἐκεῖσε τρέπειν τὰς ἡδονὰς καὶ
ἐπιθυμίας τῶν παίδων, οἷ ἀφικομένους αὐτοὺς δεῖ τέ-
λος ἔχειν. κεφάλαιον δὴ παιδείας λέγομεν τὴν ὀρθὴν D
τροφήν, ἣ τοῦ παίζοντος τὴν ψυχὴν εἰς ἔρωτα ὅτι
μάλιστα ἄξει τούτου, ὃ δεήσει γενόμενον ἄνδρ' αὐτὸν
τέλειον εἶναι τῆς τοῦ πράγματος ἀρετῆς. ὁρᾶτε οὖν
εἰ μέχρι τούτου γε, ὅ περ εἶπον, ὑμῖν ἀρέσκει τὸ λεχθέν.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Μὴ τοίνυν μηδ' ὃ λέγομεν εἶναι παιδείαν
ἀόριστον γένηται. νῦν γὰρ ὀνειδίζοντες ἐπαινοῦντές
θ' ἑκάστων τὰς τροφὰς λέγομεν ὡς τὸν μὲν πεπαιδευ-
μένον ἡμῶν ὄντα τινά, τὸν δὲ ἀπαίδευτον, ἐνίοτε εἴς E
τε καπηλείας καὶ ναυκληρίας καὶ ἄλλων τοιούτων μάλα
πεπαιδευμένων σφόδρα ἀνθρώπων· οὐ γὰρ ταῦτα ἡγου-
μένων, ὡς ἔοικεν, εἶναι παιδείαν ὁ νῦν λόγος ἂν εἴη,
τὴν δὲ πρὸς ἀρετὴν ἐκ παίδων παιδείαν, ποιοῦσαν
ἐπιθυμητήν τε καὶ ἐραστὴν τοῦ πολίτην γενέσθαι τέ-
λεον, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἐπιστάμενον μετὰ δίκης.
ταύτην τὴν τροφὴν ἀφορισάμενος ὁ λόγος οὗτος, ὡς 644
ἐμοὶ φαίνεται, νῦν βούλοιτ' ἂν μόνην παιδείαν προσ-
αγορεύειν, τὴν δὲ εἰς χρήματα τείνουσαν ἤ τινα πρὸς
ἰσχὺν ἢ καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ σοφίαν ἄνευ νοῦ καὶ
δίκης βάναυσόν τ' εἶναι καὶ ἀνελεύθερον καὶ οὐκ ἀξίαν
τὸ παράπαν παιδείαν καλεῖσθαι. ἡμεῖς δὴ μηδὲν ὀνό-
ματι διαφερώμεθ' αὐτοῖς, ἀλλ' ὁ νῦν δὴ λόγος ἡμῖν
ὁμολογηθεὶς μενέτω, ὡς οἵ γε ὀρθῶς πεπαιδευμένοι
σχεδὸν ἀγαθοὶ γίγνονται, καὶ δεῖ δὴ τὴν παιδείαν μη- B
δαμοῦ ἀτιμάζειν, ὡς πρῶτον τῶν καλλίστων τοῖς ἀρί-
στοις ἀνδράσι παραγιγνόμενον· καὶ εἴ ποτ' ἐξέρχεται,
δυνατὸν δ' ἐστὶν ἐπανορθοῦσθαι, τοῦτ' ἀεὶ δραστέον
διὰ βίου παντὶ κατὰ δύναμιν.

ΚΛ. Ὀρθῶς, καὶ συγχωροῦμεν ἃ λέγεις.

ΑΘ. Καὶ μὴν πάλαι γε συνεχωρήσαμεν ὡς ἀγαθῶν μὲν ὄντων τῶν δυναμένων ἄρχειν αὑτῶν, κακῶν δὲ τῶν μή.

ΚΛ. Λέγεις ὀρθότατα.

ΑΘ. Σαφέστερον ἔτι τοίνυν ἀναλάβωμεν τοῦτ'
C αὐτὸ ὅ τί ποτε λέγομεν· καί μοι δι' εἰκόνος ἀποδέξασθε ἐάν πως δυνατὸς ὑμῖν γένωμαι δηλῶσαι τὸ τοιοῦτον.

ΚΛ. Λέγε μόνον.

ΑΘ. Οὐκοῦν ἕνα μὲν ἡμῶν ἕκαστον αὐτὸν τιθῶμεν;

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Δύο δὲ κεκτημένον ἐν αὑτῷ ξυμβούλω ἐναντίω τε καὶ ἄφρονε, ὣ προσαγορεύομεν ἡδονὴν καὶ λύπην;

ΚΛ. Ἔστι ταῦτα.

ΑΘ. Πρὸς δὲ τούτοιν ἀμφοῖν αὖ δόξας μελλόντων, οἷν κοινὸν μὲν ὄνομα ἐλπίς, ἴδιον δὲ φόβος μὲν
D ἡ πρὸ λύπης ἐλπίς, θάῤῥος δὲ ἡ πρὸ τοῦ ἐναντίου. ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις λογισμός, ὅ τί ποτ' αὐτῶν ἄμεινον ἢ χεῖρον· ὃς γενόμενος δόγμα πόλεως κοινὸν νόμος ἐπωνόμασται.

ΚΛ. Μόγις μέν πως ἐφέπομαι, λέγε μὴν τὸ μετὰ ταῦτα ὡς ἑπομένου.

ΜΕ. Καὶ ἐν ἐμοὶ μὴν ταὐτὸ τοῦτο πάθος ἔνι.

ΑΘ. Περὶ δὴ τούτων διανοηθῶμεν οὑτωσί. θαῦμα μὲν ἕκαστον ἡμῶν ἡγησώμεθα τῶν ζώων θεῖον, εἴτε ὡς παίγνιον ἐκείνων εἴτε ὡς σπουδῇ τινὶ ξυνεστηκός·
E οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε γιγνώσκομεν· τόδε δὲ ἴσμεν, ὅτι ταῦτα τὰ πάθη ἐν ἡμῖν οἷον νεῦρα ἢ σμήρινθοί τινες ἐνοῦσαι σπῶσί τε ἡμᾶς καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν ἐναντίαι οὖσαι ἐπ' ἐναντίας πράξεις, οὗ δὴ διωρισμένη ἀρετὴ καὶ κακία κεῖται. μιᾷ γάρ φησιν ὁ λόγος δεῖν τῶν ἕλξεων ξυνεπόμενον ἀεὶ καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ἐκείνης ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις νεύροις ἕκαστον, ταύ-
645 την δ' εἶναι τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγωγὴν χρυσῆν καὶ ἱεράν, τῆς πόλεως κοινὸν νόμον ἐπικαλουμένην, ἄλ-

λας δὲ σκληρὰς καὶ σιδηρᾶς, τὴν δὲ μαλακὴν ἅτε χρυσῆν οὖσαν, τὰς δὲ ἄλλας παντοδαποῖς εἴδεσιν ὁμοίας· δεῖν δὴ τῇ καλλίστῃ ἀγωγῇ τῇ τοῦ νόμου ἀεὶ ξυλλαμβάνειν· ἅτε γὰρ τοῦ λογισμοῦ καλοῦ μὲν ὄντος, πρᾴου δὲ καὶ οὐ βιαίου, δεῖσθαι ὑπηρετῶν αὐτοῦ τὴν ἀγωγήν, ὅπως ἂν ἡμῖν τὸ χρυσοῦν γένος νικᾷ τὰ ἄλλα γένη. καὶ οὕτω δὴ περὶ θαυμάτων ὡς ὄντων ἡμῶν ὁ B μῦθος ἀρετῆς σεσωσμένος ἂν εἴη, καὶ τὸ κρείττω ἑαυτοῦ καὶ ἥττω εἶναι τρόπον τινὰ φανερὸν ἂν γίγνοιτο μᾶλλον ὃ νοεῖ, καὶ ὅτι πόλιν καὶ ἰδιώτην, τὸν μὲν λόγον ἀληθῆ λαβόντα ἐν ἑαυτῷ περὶ τῶν ἕλξεων τούτων τούτῳ ἑπόμενον δεῖ ζῆν, πόλιν δὲ ἢ παρὰ θεῶν τινὸς ἢ παρὰ τούτου τοῦ γνόντος ταῦτα λόγον παραλαβοῦσαν, νόμον θεμένην, αὑτῇ τε ὁμιλεῖν καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. οὕτω καὶ κακία δὴ καὶ ἀρετὴ σαφέστερον C ἡμῖν διηρθρωμένον ἂν εἴη. ἐναργεστέρου δ' αὐτοῦ γενομένου καὶ παιδεία καὶ τἆλλα ἐπιτηδεύματα ἴσως ἔσται μᾶλλον καταφανῆ, καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν τοῖς οἴνοις διατριβῆς, ὃ δοξασθείη μὲν ἂν εἶναι φαύλου πέρι μῆκος πολὺ λόγων περιττὸν εἰρημένον.

ΚΛ. Φανείη δὲ τάχ' ἂν ἴσως τοῦ μήκους γ' αὐτῶν οὐκ ἀπάξιον.

ΑΘ. Εὖ λέγεις, καὶ περαίνωμεν ὅ τί περ ἂν τῆς γε νῦν διατριβῆς ἄξιον γίγνηται.

ΚΛ. Λέγε δή.

ΑΘ. Προσφέροντες τῷ θαύματι τούτῳ τὴν μέθην ποῖόν τί ποτε αὐτὸ ἀπεργαζόμεθα; D

ΚΛ. Πρὸς τί δὲ σκοπούμενος αὐτὸ ἐπανερωτᾷς;

ΑΘ. Οὐδέν πω πρὸς ὅ τι, τοῦτο δὲ ὅλως κοινωνῆσαν τούτῳ ποῖόν τι ξυμπίπτει γίγνεσθαι. ἔτι δὲ σαφέστερον ὃ βούλομαι πειράσομαι φράζειν. ἐρωτῶ γὰρ τὸ τοιόνδε· ἆρα σφοδροτέρας τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ θυμοὺς καὶ ἔρωτας ἡ τῶν οἴνων πόσις ἐπιτείνει;

ΚΛ. Πολύ γε.

ΑΘ. Τί δ' αὖ τὰς αἰσθήσεις καὶ μνήμας καὶ E δόξας καὶ φρονήσεις; πότερον ὡσαύτως σφοδροτέρας, ἢ πάμπαν ἀπολείπει ταῦτα αὐτόν, ἂν κατακορής τις τῇ μέθῃ γίγνηται;

ΚΛ. Ναί, πάμπαν ἀπολείπει.

ΑΘ. Οὐκοῦν εἰς ταὐτὸν ἀφικνεῖται τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν τῇ τότε ὅτε νέος ἦν παῖς;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Ἥκιστα δὴ τότ' ἂν αὐτὸς αὑτοῦ γίγνοιτο ἐγκρατής.

646 ΚΛ. Ἥκιστα.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν πονηρότατος, φαμέν, ὁ τοιοῦτος;

ΚΛ. Πολύ γε.

ΑΘ. Οὐ μόνον ἄρ', ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς.

ΚΛ. Ἄριστα εἶπες, ὦ ξένε.

ΑΘ. Τούτου δὴ τοῦ ἐπιτηδεύματος ἔσθ' ὅς τις λόγος ἐπιχειρήσει πείθειν ἡμᾶς ὡς χρὴ γεύεσθαι καὶ μὴ φεύγειν παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν;

ΚΛ. Ἔοικ' εἶναι· σὺ γοῦν φῂς καὶ ἕτοιμος ἦσθα νῦν δὴ λέγειν.

B ΑΘ. Ἀληθῆ μέντοι μνημονεύεις. καὶ νῦν γ' εἰμὶ ἕτοιμος, ἐπειδή περ σφώ γε ἐθελήσειν προθύμως ἔφατον ἀκούειν.

ΚΛ. Πῶς δ' οὐκ ἀκουσόμεθα; κἂν εἰ μηδενὸς ἄλλου χάριν, ἀλλὰ τοῦ θαυμαστοῦ τε καὶ ἀτόπου, εἰ δεῖ ἑκόντα ποτὲ ἄνθρωπον εἰς ἅπασαν φαυλότητα ἑαυτὸν ἐμβάλλειν.

ΑΘ. Ψυχῆς λέγεις. ἦ γάρ;

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Τί δὲ σώματος, ὦ ἑταῖρε, εἰς πονηρίαν, λεπτότητά τε καὶ αἶσχος καὶ ἀδυναμίαν; θαυμάζοιμεν ἂν εἴ ποτέ τις ἑκὼν εἶναι ἐπὶ τὸ τοιοῦτον ἀφικνεῖται;

C ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Τί οὖν; τοὺς εἰς τὰ ἰατρεῖα αὐτοὺς βαδίζοντας ἐπὶ φαρμακοποσίᾳ ἀγνοεῖν οἰόμεθα ὅτι μετ' ὀλίγον ὕστερον καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἕξουσι τοιοῦτον τὸ σῶμα, οἷον εἰ διὰ τέλους ἔχειν μέλλοιεν, ζῆν οὐκ ἂν δέξαιντο; ἢ τοὺς ἐπὶ τὰ γυμνάσια καὶ πόνους ἰόντας οὐκ ἴσμεν ὡς ἀσθενεῖς εἰς τὸ παραχρῆμα γίγνονται;

ΚΛ. Πάντα ταῦτα ἴσμεν.

ΑΘ. Καὶ ὅτι τῆς μετὰ ταῦτα ὠφελείας ἕνεκα
ἑκόντες πορεύονται;
ΚΛ. Κάλλιστα. D
ΑΘ. Οὐκοῦν χρὴ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων
πέρι διανοεῖσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον;
ΚΛ. Πάνυ γε.
ΑΘ. Καὶ τῆς περὶ τὸν οἶνον ἄρα διατριβῆς ὡς-
αύτως διανοητέον, εἴ περ ἔνι τοῦτο ἐν τούτοις ὀρθῶς
διανοηθῆναι.
ΚΛ. Πῶς δ' οὔ;
ΑΘ. Ἂν ἄρα τινὰ ἡμῖν ὠφέλειαν ἔχουσα φαίνη-
ται μηδὲν τῆς περὶ τὸ σῶμα ἐλάττω, τῇ γε ἀρχῇ τὴν
σωμασκίαν νικᾷ τῷ τὴν μὲν μετ' ἀλγηδόνων εἶναι, τὴν
δὲ μή.
ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις, θαυμάζοιμι δ' ἂν εἴ τι δυ- E
ναίμεθα τοιοῦτον ἐν αὐτῷ καταμαθεῖν.
ΑΘ. Τοῦτ' αὐτὸ δὴ νῦν, ὡς ἔοικε, ἡμῖν ἤδη πει-
ρατέον φράζειν. καί μοι λέγε· δύο φόβων εἴδη σχεδὸν
ἐναντία δυνάμεθα κατανοῆσαι;
ΚΛ. Ποῖα δή;
ΑΘ. Τὰ τοιάδε· φοβούμεθα μέν που τὰ κακά,
προσδοκῶντες γενήσεσθαι.
ΚΛ. Ναί.
ΑΘ. Φοβούμεθα δέ γε πολλάκις δόξαν, ἡγούμε-
νοι δοξάζεσθαι κακοὶ πράττοντες ἢ λέγοντές τι τῶν μὴ
καλῶν· ὃν δὴ καὶ καλοῦμεν τὸν φόβον ἡμεῖς γε, οἶμαι 647
δὲ καὶ πάντες, αἰσχύνην.
ΚΛ. Τί δ' οὔ;
ΑΘ. Τούτους δὴ δύο ἔλεγον φόβους· ὧν ὁ ἕτε-
ρος ἐναντίος μὲν ταῖς ἀλγηδόσι καὶ τοῖς ἄλλοις φόβοις,
ἐναντίος δ' ἐστὶ ταῖς πλείσταις καὶ μεγίσταις ἡδοναῖς.
ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις.
ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἂν νομοθέτης, καὶ πᾶς οὗ καὶ
σμικρὸν ὄφελος, τοῦτον τὸν φόβον ἐν τιμῇ μεγίστῃ
σέβοι, καὶ καλῶν αἰδῶ τὸ τούτῳ θάῤῥος ἐναντίον
ἀναίδειάν τε προσαγορεύει καὶ μέγιστον κακὸν ἰδίᾳ τε
καὶ δημοσίᾳ πᾶσι νενόμικεν;
ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΑΘ. Οὐκοῦν τά τ' ἄλλα πολλὰ καὶ μεγάλα ὁ φόβος ἡμᾶς οὗτος σώζει, καὶ τὴν ἐν τῷ πολέμῳ νίκην
B καὶ σωτηρίαν ἓν πρὸς ἓν οὐδὲν οὕτω σφόδρα ἡμῖν ἀπεργάζεται. δύο γὰρ οὖν ἐστὸν τὰ τὴν νίκην ἀπεργαζόμενα, θάῤῥος μὲν πολεμίων, φίλων δὲ φόβος αἰσχύνης πέρι κακῆς.

ΚΛ. Ἔστι ταῦτα.

ΑΘ. Ἄφοβον ἡμῶν ἄρα δεῖ γίγνεσθαι καὶ φοβερὸν ἕκαστον· ὧν δ' ἑκάτερον ἕνεκα, διῃρήμεθα.

C ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Καὶ μὴν ἄφοβόν γε ἕκαστον βουληθέντες ποιεῖν, φόβων πολλῶν τινων εἰς φόβον ἄγοντες αὐτὸν μετὰ νόμου, τοιοῦτον ἀπεργαζόμεθα.

ΚΛ. Φαινόμεθα.

ΑΘ. Τί δ' ὅταν ἐπιχειρῶμέν τινα φοβερὸν ποιεῖν μετὰ δίκης, ἆρ' οὐκ ἀναισχυντίᾳ ξυμβάλλοντας αὐτὸν καὶ προσγυμνάζοντας χρεὼν δεῖ ποιεῖν διαμαχόμενον αὐτοῦ ταῖς ἡδοναῖς; ἢ τῇ μὲν διαίτῃ τῇ ἐν αὐτῷ
D προσμαχόμενον καὶ νικῶντα αὐτὴν δεῖ τέλεον οὕτω γίγνεσθαι πρὸς ἀνδρείαν, ἄπειρος δὲ δή που καὶ ἀγύμναστος ὢν τῶν τοιούτων ἀγώνων ὁστισοῦν οὐδ' ἂν ἥμισυς ἑαυτοῦ γένοιτο πρὸς ἀρετήν, σώφρων δὲ ἄρα τελέως ἔσται μὴ πολλαῖς ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις προτρεπούσαις ἀναισχυντεῖν καὶ ἀδικεῖν διαμεμαχημένος καὶ νενικηκὼς μετὰ λόγου καὶ ἔργου καὶ τέχνης ἔν τε παιδιαῖς καὶ ἐν σπουδαῖς, ἀλλ' ἀπαθὴς ὢν πάντων τῶν τοιούτων;

ΚΛ. Οὔκουν τόν γ' εἰκότα λόγον ἂν ἔχοι.

E ΑΘ. Τί οὖν; φόβου φάρμακον ἔσθ' ὅς τις θεὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις, ὥστε ὁπόσῳ πλέον ἂν ἐθέλῃ τις πίνειν αὐτοῦ, τοσούτῳ μᾶλλον αὑτὸν νομίζειν καθ' ἑκάστην πόσιν δυστυχῆ γίγνεσθαι, καὶ φοβεῖσθαι τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα αὑτῷ πάντα, καὶ τελευτῶντα
648 εἰς πᾶν δέος ἰέναι τὸν ἀνδρειότατον ἀνθρώπων, ἐκκοιμηθέντα δὲ καὶ τοῦ πώματος ἀπαλλαγέντα πάλιν ἑκάστοτε τὸν αὐτὸν γίγνεσθαι;

ΚΛ. Καὶ τί τοιοῦτον φαῖμεν ἄν, ὦ ξένε, ἐν ἀνθρώποις γεγονέναι πῶμα;

ΑΘ. Οὐδέν· εἰ δ' οὖν ἐγένετό ποθεν, ἔσθ' ὅ τι πρὸς ἀνδρείαν ἣν ἂν νομοθέτῃ χρήσιμον; οἷον τὸ τοιόνδε περὶ αὐτοῦ καὶ μάλα εἴχομεν ἂν αὐτῷ διαλέγεσθαι· Φέρε, ὦ νομοθέτα, εἴτε Κρησὶν, εἴθ' οἱςτισινοῦν νομοθετεῖς, πρῶτον μὲν τῶν πολιτῶν ἆρ' ἂν δέξαιο βάσανον δυνατὸς εἶναι λαμβάνειν ἀνδρείας πέρι καὶ δειλίας; B

ΚΛ. Φαίη που πᾶς ἂν δῆλον ὅτι.

ΑΘ. Τί δέ; μετ' ἀσφαλείας καὶ ἄνευ κινδύνων μεγάλων ἢ μετὰ τῶν ἐναντίων;

ΚΛ. Καὶ τοῦτο μετὰ τῆς ἀσφαλείας ξυνομολογήσει πᾶς.

ΑΘ. Χρῷο δ' ἂν εἰς τοὺς φόβους τούτους ἄγων καὶ ἐλέγχων ἐν τοῖς παθήμασιν, ὥςτε ἀναγκάζειν ἄφοβον γίγνεσθαι, παρακελευόμενος καὶ νουθετῶν καὶ τιμῶν, τὸν δὲ ἀτιμάζων, ὅς τίς σοι μὴ πείθοιτο εἶναι C τοιοῦτος οἷον σὺ τάττοις ἐν πᾶσι; καὶ γυμνασάμενον μὲν εὖ καὶ ἀνδρείως ἀζήμιον ἀπαλλάττοις ἂν, κακῶς δὲ ζημίαν ἐπιτιθείς; ἢ τὸ παράπαν οὐκ ἂν χρῷο, μηδὲν ἄλλο ἐγκαλῶν τῷ πώματι;

ΚΛ. Καὶ πῶς οὐκ ἂν χρῷτο, ὦ ξένε;

ΑΘ. Γυμνασία γοῦν, ὦ φίλε, παρὰ τὰ νῦν θαυμαστὴ ῥᾳστώνης ἂν εἴη καθ' ἕνα καὶ κατ' ὀλίγους καὶ καθ' ὁπόσους τις ἀεὶ βούλοιτο· καὶ εἴ τέ τις ἄρα μόνος ἐν ἐρημίᾳ, τὸ τῆς αἰσχύνης ἐπίπροσθεν ποιούμενος, πρὶν εὖ σχεῖν ἡγούμενος ὁρᾶσθαι μὴ δεῖν, αὑτῷ πρὸς τοὺς φόβους γυμνάζοιτο, πῶμα μόνον ἀντὶ μυρίων πραγμάτων παρασκευαζόμενος, ὀρθὸν ἄν τι πράττοι, εἴ τέ τις ἑαυτῷ πιστεύων φύσει καὶ μελέτῃ καλῶς παρεσκευάσθαι μηδὲν ὀκνοῖ μετὰ ξυμποτῶν πλειόνων γυμναζόμενος ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἐν τῇ τοῦ πώματος ἀναγκαίᾳ διαφορᾷ δύναμιν ὑπερθέων καὶ κρατῶν, ὥςτε E ὑπ' ἀσχημοσύνης μηδὲ ἓν σφάλλεσθαι μέγα μηδ' ἀλλοιοῦσθαι δι' ἀρετὴν, πρὸς δὲ τὴν ἐσχάτην πόσιν ἀπαλλάττοιτο πρὶν ἀφικνεῖσθαι, τὴν πάντων ἧτταν φοβούμενος ἀνθρώπων τοῦ πώματος.

ΚΛ. Ναί· σωφρονοῖ γάρ, ὦ ξένε, καὶ ὁ τοιοῦτος οὕτω πράττων.

ΑΘ. Πάλιν δὴ πρὸς τὸν νομοθέτην λέγωμεν· τί δὲ

649 Εἶεν, ὦ νομοθέτα, τοῦ μὲν δὴ φόβου σχεδὸν οὔτε θεὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις τοιοῦτον φάρμακον οὔτε αὐτοὶ μεμηχανήμεθα. τοὺς γὰρ γόητας οὐκ ἐν θοίνῃ λέγω· τῆς δὲ ἀφοβίας καὶ τοῦ λίαν θαρρεῖν καὶ ἀκαίρως ἃ μὴ χρή, πότερον ἔστι πῶμα, ἢ πῶς λέγομεν;

ΚΛ. Ἔστι, φήσει που, τὸν οἶνον φράζων.

ΑΘ. Ἦ καὶ τοὐναντίον ἔχει τοῦτο τῷ νῦν δὴ λεγομένῳ; πιόντα τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν αὑτοῦ ποιεῖ πρῶτον ἵλεων εὐθὺς μᾶλλον ἢ πρότερον, καὶ ὁπόσῳ
B ἂν πλέον αὐτοῦ γεύηται, τοσούτῳ πλειόνων ἐλπίδων ἀγαθῶν πληροῦται καὶ δυνάμεως εἰς δόξαν; καὶ τελευτῶν δὴ πάσης ὁ τοιοῦτος παρρησίας ὡς σοφὸς ὢν μεστοῦται καὶ ἐλευθερίας, πάσης δὲ ἀφοβίας, ὥς τε εἰπεῖν τε ἀόκνως ὁτιοῦν, ὡςαύτως δὲ καὶ πρᾶξαι;

ΚΛ. Πᾶς ἡμῖν, οἶμαι, ταῦτ' ἂν συγχωροῖ.

ΜΕ. Τί μήν;

ΑΘ. Ἀναμνησθῶμεν δὴ τόδε, ὅτι δύ' ἔφαμεν ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς δεῖν θεραπεύεσθαι, τὸ μὲν ὅπως ὅτι μάλιστα θαρρήσομεν, τὸ δὲ τοὐναντίον ὅτι μάλιστα φοβησόμεθα.

C ΚΛ. Ἃ τῆς αἰδοῦς ἔλεγες, ὡς οἰόμεθα.

ΑΘ. Καλῶς μνημονεύετε. ἐπειδὴ δὲ τήν τε ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀφοβίαν ἐν τοῖς φόβοις δεῖ καταμελετᾶσθαι, σκεπτέον ἆρα τὸ ἐναντίον ἐν τοῖς ἐναντίοις θεραπεύεσθαι δέον ἂν εἴη.

ΚΛ. Τό γ' οὖν εἰκός.

ΑΘ. Ἃ παθόντες ἄρα πεφύκαμεν διαφερόντως θαρραλέοι τ' εἶναι καὶ θρασεῖς, ἐν τούτοις δέον ἄν, ὡς ἔοικ', εἴη τὸ μελετᾶν ὡς ἥκιστα εἶναι ἀναισχύντους
D τε καὶ θρασύτητος γέμοντας, φοβεροὺς δὲ εἰς τό τι τολμᾶν ἑκάστοτε λέγειν ἢ πάσχειν ἢ καὶ δρᾶν αἰσχρὸν ὁτιοῦν.

ΚΛ. Ἔοικεν.

ΑΘ. Οὐκοῦν ταῦτά ἐστι πάντα ἐν οἷς ἐσμὲν τοιοῦτοι, θυμός, ἔρως, ὕβρις, ἀμαθία, φιλοκέρδεια, δειλία, καὶ ἔτι τοιάδε, πλοῦτος, κάλλος, ἰσχύς, καὶ πάνθ' ὅσα δι' ἡδονῆς αὖ μεθύσκοντα παράφρονας ποιεῖ· τούτων δ' εὐτελῆ τε καὶ ἀσινεστέραν πρῶτον μὲν

πρὸς τὸ λαμβάνειν πεῖραν, εἶτα εἰς τὸ μελετᾶν, πλὴν
τῆς ἐν οἴνῳ βασάνου καὶ παιδιᾶς τίνα ἔχομεν ἡδονὴν E
εἰπεῖν ἔμμετρον μᾶλλον, ἂν καὶ ὁπωςτιοῦν μετ' εὐλα-
βείας γίγνηται; σκοπῶμεν γὰρ δή· δυςκόλου ψυχῆς καὶ
ἀγρίας, ἐξ ἧς ἀδικίαι μυρίαι γίγνονται, πότερον ἰόντα
εἰς τὰ ξυμβόλαια πεῖραν λαμβάνειν, κινδυνεύοντα περὶ
αὐτῶν, σφαλερώτερον, ἢ ξυγγενόμενον μετὰ τῆς τοῦ 650
Διονύσου θεωρίας; ἢ πρὸς τἀφροδίσια ἡττημένης τινὸς
ψυχῆς βάσανον λαμβάνειν, ἐπιτρέποντα αὐτοῦ θυγα-
τέρας τε καὶ υἱεῖς καὶ γυναῖκας, οὕτως ἐν τοῖς φιλτά-
τοις κινδυνεύσαντα, ἦθος ψυχῆς θεάσασθαι; καὶ μυ-
ρία δὴ λέγων οὐκ ἄν τίς ποτε ἀνύσειεν, ὅσῳ διαφέρει
τὸ μετὰ παιδιᾶς τὴν ἄλλως ἄνευ μισθοῦ ζημιώδους
θεωρεῖν. καὶ δὴ καὶ τοῦτο μὲν αὐτὸ περί γε τούτων
οὔτ' ἂν Κρῆτας οὔτ' ἄλλους ἀνθρώπους οὐδένας οἰό- B
μεθα ἀμφισβητῆσαι, μὴ οὐ πεῖράν τε ἀλλήλων ἐπιεικῆ
ταύτην εἶναι τό τε τῆς εὐτελείας καὶ ἀσφαλείας καὶ
τάχους διαφέρειν πρὸς τὰς ἄλλας βασάνους.

ΚΛ. Ἀληθὲς τοῦτό γε.

ΑΘ. Τοῦτο μὲν ἄρ' ἂν τῶν χρησιμωτάτων ἓν εἴη, τὸ γνῶναι τὰς φύσεις τε καὶ ἕξεις τῶν ψυχῶν, τῇ τέχνῃ ἐκείνῃ ἧς ἐστὶ ταῦτα θεραπεύειν· ἔστι δέ που, φαμέν, ὡς οἶμαι, πολιτικῆς. ἦ γάρ;

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

B.

652 Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, σκεπτέον ἐκεῖνο περὶ
αὐτῶν, πότερα τοῦτο μόνον ἀγαθὸν ἔχει, τὸ κατιδεῖν
πῶς ἔχομεν τὰς φύσεις, ἢ καί τι μέγεθος ὠφελείας
ἄξιον πολλῆς σπουδῆς ἔνεστιν ἐν τῇ κατ᾽ ὀρθὸν χρείᾳ
τῆς ἐν οἴνῳ συνουσίας. τί οὖν δὴ λέγομεν; ἔνεσθ᾽, ὡς
ὁ λόγος ἔοικε βούλεσθαι σημαίνειν· ὅπῃ δὲ καὶ ὅπως,
B ἀκούωμεν προσέχοντες τὸν νοῦν, μή πῃ παραποδισθῶ-
μεν ὑπ᾽ αὐτοῦ.

ΚΛ. Λέγ᾽ οὖν.

ΑΘ. Ἀναμνησθῆναι τοίνυν ἔγωγε πάλιν ἐπιθυμῶ
653 τί ποτε λέγομεν ἡμῖν εἶναι τὴν ὀρθὴν παιδείαν. τού-
του γάρ, ὥς γ᾽ ἐγὼ τοπάζω τὰ νῦν, ἔστιν ἐν τῷ ἐπι-
τηδεύματι τούτῳ καλῶς κατορθουμένῳ σωτηρία.

ΚΛ. Μέγα λέγεις.

ΑΘ. Λέγω τοίνυν τῶν παίδων παιδικὴν εἶναι
πρώτην αἴσθησιν ἡδονὴν καὶ λύπην, καὶ ἐν οἷς ἀρετὴ
ψυχῇ καὶ κακία παραγίγνεται πρῶτον, ταῦτ᾽ εἶναι·
φρόνησιν δὲ καὶ ἀληθεῖς δόξας βεβαίους, εὐτυχὲς ὅτῳ
καὶ πρὸς τὸ γῆρας παρεγένετο· τέλεος δ᾽ οὖν ἔστ᾽ ἄν-
θρωπος ταῦτα καὶ τὰ ἐν τούτοις πάντα κεκτημένος
B ἀγαθά. παιδείαν δὴ λέγω τὴν παραγιγνομένην πρῶτον
παισὶν ἀρετήν, ἡδονὴ δὲ καὶ φιλία καὶ λύπη καὶ μῖσος
ἂν ὀρθῶς ἐν ψυχαῖς ἐγγίγνωνται μήπω δυναμένων λόγῳ
λαμβάνειν, λαβόντων δὲ τὸν λόγον συμφωνήσωσι τῷ
λόγῳ, ὀρθῶς εἰθίσθαι ὑπὸ τῶν προσηκόντων ἐθῶν·
αὐτῆς θ᾽ ἡ ξυμφωνία ξύμπασα μὲν ἀρετή, τὸ δὲ περὶ
τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας τεθραμμένον αὐτῆς ὀρθῶς, ὥστε
C μισεῖν μὲν ἃ χρὴ μισεῖν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους,

στέργειν δὲ ἃ χρὴ στέργειν, τοῦτ' αὐτὸ ἀποτεμὼν τῷ
λόγῳ καὶ παιδείαν προςαγορεύων, κατά γε τὴν ἐμήν,
ὀρθῶς ἂν προςαγορεύοις.

ΚΛ. Καὶ γάρ, ὦ ξένε, ἡμῖν καὶ τὰ πρότερον ὀρ-
θῶς σοι παιδείας πέρι καὶ τὰ νῦν εἰρῆσθαι δοκεῖ.

ΑΘ. Καλῶς τοίνυν. τούτων γὰρ δὴ τῶν ὀρθῶς
τεθραμμένων ἡδονῶν καὶ λυπῶν παιδειῶν οὐσῶν χα-
λᾶται τοῖς ἀνθρώποις καὶ διαφθείρεται τὰ πολλὰ ἐν
τῷ βίῳ, θεοὶ δὲ οἰκτείραντες τὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπίπο- D
νον πεφυκὸς γένος ἀναπαύλας τε αὐτοῖς τῶν πόνων
ἐτάξαντο τὰς τῶν ἑορτῶν ἀμοιβὰς τοῖς θεοῖς, καὶ Μού-
σας Ἀπόλλωνά τε μουσηγέτην καὶ Διόνυσον ξυνεορ-
ταστὰς ἔδοσαν, ἵν' ἐπανορθῶνται τὰς τροφὰς γενομένας
ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ θεῶν. ὁρᾷν οὖν χρὴ πότερον ἀλη-
θὴς ἡμῖν κατὰ φύσιν ὁ λόγος ὑμνεῖται τὰ νῦν, ἢ πῶς.
φησὶ δὲ τὸ νέον ἅπαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοῖς τε σώμασι
καὶ ταῖς φωναῖς ἡσυχίαν ἄγειν οὐ δύνασθαι, κινεῖσθαι
δὲ ἀεὶ ζητεῖν καὶ φθέγγεσθαι, τὰ μὲν ἀλλόμενα καὶ E
σκιρτῶντα, οἷον ὀρχούμενα μεθ' ἡδονῆς καὶ προςπαί-
ζοντα, τὰ δὲ φθεγγόμενα πάσας φωνάς. τὰ μὲν οὖν
ἄλλα ζῶα οὐκ ἔχειν αἴσθησιν τῶν ἐν ταῖς κινήσεσι τά-
ξεων οὐδὲ ἀταξιῶν, οἷς δὴ ῥυθμὸς ὄνομα καὶ ἁρμο-
νία· ἡμῖν δὲ οὓς εἴπομεν τοὺς θεοὺς συγχορευτὰς δε-
δόσθαι, τούτους εἶναι καὶ τοὺς δεδωκότας τὴν ἔνρυ- 654
θμόν τε καὶ ἐναρμόνιον αἴσθησιν μεθ' ἡδονῆς, ᾗ δὴ
κινεῖν τε ἡμᾶς καὶ χορηγεῖν ἡμῶν τούτους, ᾠδαῖς τε
καὶ ὀρχήσεσιν ἀλλήλους ξυνείροντας, χορούς τε ὠνομα-
κέναι τὸ παρὰ τῆς χαρᾶς ἔμφυτον ὄνομα. πρῶτον δὴ
τοῦτο ἀποδεξώμεθα; θῶμεν παιδείαν εἶναι πρώτην
διὰ Μουσῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος; ἢ πῶς;

ΚΛ. Οὕτως.

ΑΘ. Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀπαίδευτος ἀχόρευτος ἡμῖν
ἔσται, τὸν δὲ πεπαιδευμένον ἱκανῶς κεχορευκότα θε- B
τέον;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Χορεία γε μὴν ὄρχησίς τε καὶ ᾠδὴ τὸ ξύνο-
λόν ἐστιν.

ΚΛ. Ἀναγκαῖον.

ΑΘ. Ὁ καλῶς ἄρα πεπαιδευμένος ᾄδειν τε καὶ ὀρχεῖσθαι δυνατὸς ἂν εἴη καλῶς.

ΚΛ. Ἔοικεν.

ΑΘ. Ἴδωμεν δὴ τί ποτ᾽ ἐστὶ τὸ νῦν αὖ λεγόμενον.

ΚΛ. Τὸ ποῖον δή;

ΑΘ. Καλῶς ᾄδει, φαμέν, καὶ καλῶς ὀρχεῖται·
C πότερον εἰ καὶ καλὰ ᾄδει καὶ καλὰ ὀρχεῖται; προσθῶμεν ἢ μή;

ΚΛ. Προσθῶμεν.

ΑΘ. Τί δ᾽; ἂν τὰ καλά τε ἡγούμενος εἶναι καλὰ καὶ τὰ αἰσχρὰ αἰσχρὰ οὕτως αὐτοῖς χρῆται, βέλτιον ὁ τοιοῦτος πεπαιδευμένος ἡμῖν ἔσται τὴν χορείαν τε καὶ μουσικὴν [ἢ] ὃς ἂν τῷ μὲν σώματι καὶ τῇ φωνῇ τὸ διανοηθὲν εἶναι καλὸν ἱκανῶς ὑπηρετεῖν δυνηθῇ ἑκάστοτε, χαίρῃ δὲ μὴ τοῖς καλοῖς μηδὲ μισῇ τὰ μὴ καλά; ἢ κεῖνος ὃς ἂν τῇ μὲν φωνῇ καὶ τῷ σώματι μὴ πάνυ
D δυνατὸν ᾖ κατορθοῦν ἢ διανοεῖσθαι, τῇ δὲ ἡδονῇ καὶ λύπῃ κατορθοῖ, τὰ μὲν ἀσπαζόμενος, ὅσα καλά, τὰ δὲ δυσχεραίνων, ὁπόσα μὴ καλά;

ΚΛ. Πολὺ τὸ διαφέρον, ὦ ξένε, λέγεις τῆς παιδείας.

ΑΘ. Οὐκοῦν εἰ μὲν τὸ καλὸν ᾠδῆς τε καὶ ὀρχήσεως πέρι γιγνώσκομεν τρεῖς ὄντες, ἴσμεν καὶ τὸν πεπαιδευμένον τε καὶ ἀπαίδευτον ὀρθῶς· εἰ δὲ ἀγνοοῦμέν γε τοῦτο, οὐδ᾽ εἴ τις παιδείας ἐστὶ φυλακὴ καὶ ὅπου
E διαγιγνώσκειν ἄν ποτε δυναίμεθα. ἆρ᾽ οὐχ οὕτως;

ΚΛ. Οὕτω μὲν οὖν.

ΑΘ. Ταῦτ᾽ ἄρα μετὰ τοῦθ᾽ ἡμῖν αὖ, καθάπερ κυσὶν ἰχνευούσαις, διερευνητέον, σχῆμά τε καλὸν καὶ μέλος καὶ ᾠδὴν καὶ ὄρχησιν. εἰ δὲ ταῦθ᾽ ἡμᾶς διαφυγόντα οἰχήσεται, μάταιος ὁ μετὰ ταῦθ᾽ ἡμῖν περὶ παιδείας ὀρθῆς εἴθ᾽ Ἑλληνικῆς εἴτε βαρβαρικῆς λόγος ἂν εἴη.

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Εἶεν· τί δὲ δὴ τὸ καλὸν χρὴ φάναι σχῆμα ἢ μέλος εἶναί ποτε; φέρε, ἀνδρικῆς ψυχῆς ἐν πόνοις
655 ἐχομένης καὶ δειλῆς ἐν τοῖς αὐτοῖς τε καὶ ἴσοις ἆρ᾽

ὅμοια τά τε σχήματα καὶ τὰ φθέγματα ξυμβαίνει γίγνεσθαι;

ΚΛ. Καὶ πῶς, ὅτε γε μηδὲ τὰ χρώματα;

ΑΘ. Καλῶς γε, ὦ ἑταῖρε· ἀλλ' ἐν γὰρ μουσικῇ καὶ σχήματα μὲν καὶ μέλη ἔνεστι, περὶ ῥυθμὸν καὶ ἁρμονίαν οὔσης τῆς μουσικῆς, ὥςτε εὔρυθμον μὲν καὶ εὐάρμοστον, εὔχρων δὲ μέλος ἢ σχῆμα οὐκ ἔστιν ἀπεικάσαντα ὥς περ οἱ χοροδιδάσκαλοι ἀπεικάζουσιν, ὀρθῶς φθέγγεσθαι· τὸ δὲ τοῦ δειλοῦ τε καὶ ἀνδρείου σχῆμα ἢ μέλος ἔστι τε καὶ ὀρθῶς προςαγορεύειν ἔχει B τὰ μὲν τῶν ἀνδρείων καλά, τὰ δὲ τῶν δειλῶν αἰσχρά. καὶ ἵνα δὴ μὴ μακρολογία πολλή τις γίγνηται περὶ ταῦθ' ἡμῖν, ἅπαντα ἁπλῶς ἔστω τὰ μὲν ἀρετῆς ἐχόμενα ψυχῆς ἢ σώματος, εἴτε αὐτῆς εἴτε τινος εἰκόνος, ξύμπαντα σχήματά τε καὶ μέλη καλά, τὰ δὲ κακίας αὖ τοὐναντίον ἅπαν.

ΚΛ. Ὀρθῶς τε προκαλεῖ καὶ ταῦθ' ἡμῖν οὕτως ἔχειν ἀποκεκρίσθω τὰ νῦν.

ΑΘ. Ἔτι δὴ τόδε· πότερον ἅπαντες πάσαις χορείαις ὁμοίως χαίρομεν, ἢ πολλοῦ δεῖ; C

ΚΛ. Τοῦ παντὸς μὲν οὖν.

ΑΘ. Τί ποτ' ἂν οὖν λέγωμεν τὸ πεπλανηκὸς ἡμᾶς εἶναι; πότερον οὐ ταὐτά ἐστι καλὰ ἡμῖν πᾶσιν, ἢ τὰ μὲν αὐτά, ἀλλ' οὐ δοκεῖ ταὐτὰ εἶναι; οὐ γάρ που ἐρεῖ γέ τις ὥς ποτε τὰ τῆς κακίας ἢ ἀρετῆς καλλίονα χορεύματα, οὐδ' ὡς αὐτὸς μὲν χαίρει τοῖς τῆς μοχθηρίας σχήμασιν, οἱ δ' ἄλλοι ἐναντίᾳ ταύτης Μούσῃ τινί, καί τοι λέγουσί γε οἱ πλεῖστοι μουσικῆς ὀρθότητα εἶναι τὴν ἡδονὴν ταῖς ψυχαῖς πορίζουσαν δύναμιν. D ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὔτε ἀνεκτὸν οὔτε ὅσιόν τὸ παράπαν φθέγγεσθαι· τόδε δὲ μᾶλλον εἰκὸς πλανᾶν ἡμᾶς.

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Ἐπειδὴ μιμήματα τρόπων ἐστὶ τὰ περὶ τὰς χορείας, ἐν πράξεσί τε παντοδαπαῖς γιγνόμενα καὶ τύχαις καὶ ἤθεσι καὶ μιμήμασι διεξιόντων ἑκάστων, οἷς μὲν ἂν πρὸς τρόπου τὰ ῥηθέντα ἢ μελῳδηθέντα ἢ καὶ ὁπωςοῦν χορευθέντα ἢ κατὰ φύσιν ἢ κατὰ ἔθος ἢ κατ' ἀμφότερα, τούτους μὲν καὶ τούτοις χαίρειν τε καὶ ἐπαι- E

νεῖν αὐτὰ καὶ προςαγορεύειν καλὰ ἀναγκαῖον, οἷς δ' ἂν παρὰ φύσιν ἢ τρόπον ἤ τινα ξυνήθειαν, οὔτε χαίρειν δυνατὸν οὔτε ἐπαινεῖν αἰσχρά τε προςαγορεύειν. οἷς δ' ἂν τὰ μὲν τῆς φύσεως ὀρθὰ ξυμβαίνῃ, τὰ δὲ τῆς συνηθείας ἐναντία· ἢ τὰ μὲν τῆς συνηθείας ὀρθά, τὰ δὲ τῆς φύσεως ἐναντία, οὗτοι δὲ ταῖς ἡδοναῖς τοὺς ἐπαίνους ἐναντίους προςαγορεύουσιν· ἡδέα γὰρ τούτων
656 ἕκαστα εἶναί φασι, πονηρὰ δέ, καὶ ἐναντίον ἄλλων οὓς οἴονται φρονεῖν αἰσχύνονται μὲν κινεῖσθαι τῷ σώματι τὰ τοιαῦτα, αἰσχύνονται δὲ ᾄδειν ὡς ἀποφαινόμενοι καλὰ μετὰ σπουδῆς, χαίρουσι δὲ παρ' αὑτοῖς.

ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘ. Μῶν οὖν τι βλάβην ἔσθ' ἥν τίνα φέρει τῷ χαίροντι πονηρίας ἢ σχήμασιν ἢ μέλεσιν, ἤ τιν' ὠφέλειαν αὖ τοῖς πρὸς τἀναντία τὰς ἡδονὰς ἀποδεχομένοις;

ΚΛ. Εἰκός γε.

B *ΑΘ.* Πότερον εἰκὸς ἢ καὶ ἀναγκαῖον ταὐτὸν εἶναι ὅ περ ὅταν τις πονηροῖς ἤθεσι ξυνὼν κακῶν ἀνθρώπων μὴ μισῇ, χαίρῃ δὲ ἀποδεχόμενος, ψέγῃ δὲ ὡς ἐν παιδιᾶς μοίρᾳ, ὀνειρώττων αὑτοῦ τὴν μοχθηρίαν; τότε ὁμοιοῦσθαι δή που ἀνάγκη τὸν χαίροντα, ὁποτέροις ἂν χαίρῃ, ἐὰν ἄρα καὶ ἐπαινεῖν αἰσχύνηται. καί τοι τοῦ τοιούτου τί μεῖζον ἀγαθὸν ἢ κακὸν φαῖμεν ἂν ἡμῖν ἐκ πάσης ἀνάγκης γίγνεσθαι;

ΚΛ. Δοκῶ μὲν οὐδέν.

C *ΑΘ.* Ὅπου δὴ νόμοι καλῶς εἰσὶ κείμενοι ἢ καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἔσονται, τὴν περὶ τὰς Μούσας παιδείαν τε καὶ παιδιὰν οἰόμεθα ἐξέσεσθαι τοῖς ποιητικοῖς, ὅ τί περ ἂν αὐτὸν τὸν ποιητὴν ἐν τῇ ποιήσει τέρπῃ ῥυθμοῦ ἢ μέλους ἢ ῥήματος ἐχόμενον, τοῦτο διδάσκοντα καὶ τοὺς τῶν εὐνόμων παῖδας καὶ νέους ἐν τοῖς χοροῖς ὅ, τι ἂν τύχῃ ἀπεργάζεσθαι πρὸς ἀρετὴν ἢ μοχθηρίαν;

ΚΛ. Οὔ τοι δὴ τοῦτό γε λόγον ἔχει· πῶς γὰρ ἄν;

D *ΑΘ.* Νῦν δέ γε αὐτὸ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ἔξεστι δρᾶν, πλὴν κατ' Αἴγυπτον.

ΚΛ. Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ δὴ πῶς τὸ τοιοῦτόν φῂς νενομοθετῆσθαι;

ΑΘ. Θαῦμα καὶ ἀκοῦσαι. πάλαι γάρ δή ποτε, ὡς ἔοικεν, ἐγνώσθη παρ' αὐτοῖς οὗτος ὁ λόγος ὃν τὰ νῦν λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι καλὰ μὲν σχήματα, καλὰ δὲ μέλη δεῖ μεταχειρίζεσθαι ταῖς συνηθείαις τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι νέους. ταξάμενοι δὲ ταῦτα ἅττα ἐστὶ καὶ ὁποῖ' ἄττα, ἀπέφηναν ἐν τοῖς ἱεροῖς, καὶ παρὰ ταῦτ' οὐκ ἐξῆν οὔτε E
ζωγράφοις οὔτ' ἄλλοις ὅσοι σχήματα καὶ ὁποῖ' ἄττα ἀπεργάζονται καινοτομεῖν οὐδ' ἐπινοεῖν ἄλλ' ἄττα ἢ τὰ πάτρια, οὐδὲ νῦν ἔξεστιν, οὔτ' ἐν τούτοις οὔτ' ἐν μουσικῇ ξυμπάσῃ. σκοπῶν δ' εὑρήσεις αὐτόθι τὰ μυριοστὸν ἔτος γεγραμμένα ἢ τετυπωμένα, οὐχ ὡς ἔπος εἰπεῖν μυριοστὸν ἀλλ' ὄντως, τῶν νῦν δεδημιουργημένων οὔ τέ τι καλλίονα οὔτ' αἰσχίω, τὴν αὐτὴν δὲ τέχνην 657
ἀπειργασμένα.

ΚΛ. Θαυμαστὸν λέγεις.

ΑΘ. Νομοθετικὸν μὲν οὖν καὶ πολιτικὸν ὑπερβαλλόντως. ἀλλ' ἕτερα φαῦλ' ἂν εὕροις αὐτόθι· τοῦτο δ' οὖν τὸ περὶ μουσικὴν ἀληθές τε καὶ ἄξιον ἐννοίας, ὅτι δυνατὸν ἄρ' ἦν περὶ τῶν τοιούτων νομοθετεῖσθαι βεβαίως θαῤῥοῦντα μέλη τὰ τὴν ὀρθότητα φύσει παρεχόμενα. τοῦτο δὲ θεοῦ ἢ θείου τινὸς ἂν εἴη, καθάπερ ἐκεῖ φασὶ τὰ τὸν πολὺν τοῦτον σεσωσμένα χρόνον μέλη τῆς Ἴσιδος ποιήματα γεγονέναι. ὥςθ', ὅ περ ἔλε- B
γον, εἰ δύναιτό τις ἑλεῖν αὐτῶν καὶ ὁπωςοῦν τὴν ὀρθότητα, θαῤῥοῦντα χρὴ εἰς νόμον ἄγειν καὶ τάξιν αὐτά· ὡς ἡ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης ζήτησίς που καινῇ ζητεῖν ἀεὶ μουσικῇ χρῆσθαι σχεδὸν οὐ μεγάλην τινὰ δύναμιν ἔχει πρὸς τὸ διαφθεῖραι τὴν καθιερωθεῖσαν χορείαν ἐπικαλοῦσαν ἀρχαιότητα. τὴν γοῦν ἐκεῖ οὐδαμῶς ἔοικε δυνατὴ γεγονέναι διαφθεῖραι, πᾶν δὲ τοὐναντίον.

ΚΛ. Φαίνεται οὕτως ἂν ταῦτα ἔχειν ἐκ τῶν ὑπὸ C
σοῦ τὰ νῦν λεχθέντων.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν θαῤῥοῦντες λέγομεν τὴν τῇ μουσικῇ καὶ τῇ παιδιᾷ μετὰ χορείας χρείαν ὀρθὴν εἶναι τοιῷδέ τινι τρόπῳ; χαίρομεν ὅταν οἰώμεθα εὖ πράτ-

τειν, καὶ ὁπόταν χαίρωμεν, οἰόμεθα εὖ πράττειν αὖ; μῶν οὐχ οὕτως;

ΚΛ. Οὕτω μὲν οὖν.

ΑΘ. Καὶ μὴν ἔν γε τῷ τοιούτῳ χαίροντες ἡσυχίαν οὐ δυνάμεθα ἄγειν.

ΚΛ. Ἔστι ταῦτα.

D ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐχ ἡμῶν οἱ μὲν νέοι αὐτοὶ χορεύειν ἕτοιμοι, τὸ δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν, ἐκείνους αὖ θεωροῦντες διάγειν ἡγούμεθα πρεπόντως, χαίροντες τῇ ἐκείνων παιδιᾷ τε καὶ ἑορτάσει, ἐπειδὴ τὸ παρ' ἡμῖν ἡμᾶς ἐλαφρὸν ἐκλείπει νῦν, ὃ ποθοῦντες καὶ ἀσπαζόμενοι τίθεμεν οὕτως ἀγῶνας τοῖς δυναμένοις ἡμᾶς ὅτι μάλιστα εἰς τὴν νεότητα μνήμῃ ἐπεγείρειν;

ΚΛ. Ἀληθέστατα.

ΑΘ. Μῶν οὖν οἰόμεθα καὶ κομιδῇ μάτην τον E νῦν λεγόμενον λόγον περὶ τῶν ἑορταζόντων λέγειν τοὺς πολλούς, ὅτι τοῦτον δεῖ σοφώτατον ἡγεῖσθαι καὶ κρίνειν νικᾶν, ὃς ἂν ἡμᾶς εὐφραίνεσθαι καὶ χαίρειν ὅτι μάλιστα ἀπεργάζηται; δεῖ γὰρ δή, ἐπεί περ ἀφείμεθά γε παίζειν ἐν τοῖς τοιούτοις, τὸν πλείστους καὶ μάλιστα χαίρειν ποιοῦντα, τοῦτον μάλιστα τιμᾶσθαί τε, καὶ ὅ περ εἶπον νῦν δή, τὰ νικητήρια φέρειν; ἆρ' 658 οὐκ ὀρθῶς λέγεταί τε τοῦτο καὶ πράττοιτ' ἄν, εἰ ταύτῃ γίγνοιτο;

ΚΛ. Τάχ' ἄν.

ΑΘ. Ἀλλ', ὦ μακάριε, μὴ ταχὺ τὸ τοιοῦτον κρίνωμεν, ἀλλὰ διαιροῦντες αὐτὸ κατὰ μέρη σκοπώμεθα τοιῷδέ τινι τρόπῳ· τί ἄν, εἴ ποτέ τις οὕτως ἁπλῶς ἀγῶνα θείη ὁντινοῦν, μηδὲν ἀφορίσας μήτε γυμνικὸν μήτε μουσικὸν μήθ' ἱππικόν, ἀλλὰ πάντας συναγαγὼν τοὺς ἐν [τῇ] πόλει προείποι θεὶς νικητήρια τὸν βουλόμενον ἥκειν ἀγωνιούμενον ἡδονῆς πέρι μόνον, ὃς δ' ἂν B τέρψῃ τοὺς θεατὰς μάλιστα, μηδὲν ἐπιταττόμενος ᾧ τινὶ τρόπῳ, νικήσῃ δὲ αὐτὸ τοῦτο ὅτι μάλιστα ἀπεργασάμενος καὶ κριθῇ τῶν ἀγωνισαμένων ἥδιστος γεγονέναι· τί ποτ' ἂν ἡγούμεθα ἐκ ταύτης τῆς προῤῥήσεως ξυμβαίνειν;

ΚΛ. Τοῦ πέρι λέγεις;

ΑΘ. Εἰκός που τὸν μέν τινα ἐπιδεικνύναι, καθά-
περ Ὅμηρος, ῥαψῳδίαν, ἄλλον δὲ κιθαρῳδίαν, τὸν
δέ τινα τραγῳδίαν, τὸν δ' αὖ κωμῳδίαν. οὐ θαυμα-
στὸν δὲ εἴ τις καὶ θαύματα ἐπιδεικνὺς μάλιστ' ἂν νικᾷν
ἡγοῖτο. τούτων δὴ τοιούτων καὶ ἑτέρων ἀγωνιστῶν μυ- C
ρίων ἐλθόντων ἔχομεν εἰπεῖν τίς ἂν νικῷ δικαίως;

ΚΛ. Ἄτοπον ἤρου· τίς γὰρ ἂν ἀποκρίνοιτό σοι
τοῦτο, ὡς γνοὺς ἄν ποτε πρὶν ἀκοῦσαί τε καὶ τῶν
ἀθλητῶν ἑκάστων αὐτήκοος αὐτὸς γενέσθαι;

ΑΘ. Τί οὖν δή; βούλεσθε ἐγὼ σφῷν τὴν ἄτο-
πον ταύτην ἀπόκρισιν ἀποκρίνωμαι;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Εἰ μὲν τοίνυν τὰ πάνυ σμικρὰ κρίνοι παι-
δία, κρινοῦσι τὸν τὰ θαύματα ἐπιδεικνύντα. ἢ γάρ;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; D

ΑΘ. Ἐὰν δέ γ' οἱ μείζους παῖδες, τὸν τὰς κω-
μῳδίας· τραγῳδίαν δὲ αἵ τε πεπαιδευμέναι τῶν γυναι-
κῶν καὶ τὰ νέα μειράκια καὶ σχεδὸν ἴσως τὸ πλῆθος
πάντων.

ΚΛ. Ἴσως δῆτα.

ΑΘ. Ῥαψῳδὸν δέ, καλῶς Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν
ἤ τι τῶν Ἡσιοδείων διατιθέντα, τάχ' ἂν ἡμεῖς οἱ γέ-
ροντες ἥδιστα ἀκούσαντες νικᾷν ἂν φαῖμεν πάμπολυ.
τίς οὖν ὀρθῶς ἂν νενικηκὼς εἴη, τοῦτο μετὰ τοῦτο·
ἢ γάρ;

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Δῆλον ὡς ἔμοιγε καὶ ὑμῖν ἀναγκαῖόν ἐστι E
φάναι τοὺς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἡλικιωτῶν κριθέντας
ὀρθῶς ἂν νικᾷν. τὸ γὰρ ἔθος ἡμῖν τῶν νῦν δὴ πάμ-
πολυ δοκεῖ τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἁπάσαις καὶ πανταχοῦ
βέλτιστον γίγνεσθαι.

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Συγχωρῶ δὴ τό γε τοσοῦτον καὶ ἐγὼ τοῖς
πολλοῖς, δεῖν τὴν μουσικὴν ἡδονῇ κρίνεσθαι, μὴ μέν-
τοι τῶν γε ἐπιτυχόντων, ἀλλὰ σχεδὸν ἐκείνην εἶναι
Μοῦσαν καλλίστην ἥ τις τοὺς βελτίστους καὶ ἱκανῶς
πεπαιδευμένους τέρπει, μάλιστα δὲ ἥ τις ἕνα τὸν ἀρετῇ
τε καὶ παιδείᾳ διαφέροντα. διὰ ταῦτα δὲ ἀρετῆς φα- 659

μὲν δεῖσθαι τοὺς τούτων κριτάς, ὅτι τῆς τε ἄλλης με-
τόχους αὐτοὺς εἶναι δεῖ φρονήσεως καὶ δὴ καὶ τῆς ἀν-
δρείας. οὔτε γὰρ παρὰ θεάτρου δεῖ τόν γε ἀληθῆ κρι-
τὴν κρίνειν μανθάνοντα καὶ ἐκπληττόμενον ὑπὸ θο-
ρύβου τῶν πολλῶν καὶ τῆς αὐτοῦ ἀπαιδευσίας, οὔτ' αὖ
γιγνώσκοντα δι' ἀνανδρίαν καὶ δειλίαν ἐκ ταὐτοῦ στό-
ματος οὗ περ τοὺς θεοὺς ἐπεκαλέσατο μέλλων κρίνειν,
B ἐκ τούτου ψευδόμενον ἀποφαίνεσθαι ῥαθύμως τὴν
κρίσιν· οὐ γὰρ μαθητὴς ἀλλὰ διδάσκαλος, ὥς γε τὸ
δίκαιον, θεατῶν μᾶλλον ὁ κριτὴς καθίζει, καὶ ἐναν-
τιωσόμενος τοῖς τὴν ἡδονὴν μὴ προσηκόντως μηδ' ὀρ-
θῶς ἀποδιδοῦσι θεαταῖς. ἐξῆν γὰρ δὴ τῷ παλαιῷ τε
καὶ Ἑλληνικῷ νόμῳ, καθά περ ὁ Σικελικός τε καὶ Ἰτα-
λικὸς νόμος νῦν τῷ πλήθει τῶν θεατῶν ἐπιτρέπων καὶ
τὸν νικῶντα διακρίνων χειροτονίαις διέφθαρκε μὲν
C τοὺς ποιητὰς αὐτοὺς — πρὸς γὰρ τὴν τῶν κριτῶν
ἡδονὴν ποιοῦσιν οὖσαν φαύλην, ὥστε αὐτοὶ ἑαυτοὺς οἱ
θεαταὶ παιδεύουσι —, διέφθαρκε δ' αὐτοῦ τοῦ θεά-
τρου τὰς ἡδονάς· δέον γὰρ αὐτοὺς ἀεὶ βελτίω τῶν αὑ-
τῶν ἠθῶν ἀκούοντας βελτίω τὴν ἡδονὴν ἴσχειν, νῦν
αὐτοῖς δρῶσι πᾶν τοὐναντίον ξυμβαίνει. τί ποτ' οὖν
ἡμῖν τὰ νῦν αὖ διαπερανθέντα τῷ λόγῳ σημαίνειν βού-
λεται; σκοπεῖσθ' εἰ τόδε.

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Δοκεῖ μοι τρίτον ἢ τέταρτον ὁ λόγος εἰς
D ταὐτὸν περιφερόμενος ἥκειν, ὡς ἄρα παιδεία μέν
ἐσθ' ἡ παίδων ὁλκή τε καὶ ἀγωγὴ πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ
νόμου λόγον ὀρθὸν εἰρημένον καὶ τοῖς ἐπιεικεστάτοις
καὶ πρεσβυτάτοις δι' ἐμπειρίαν ξυνδεδογμένον ὡς ὄν-
τως ὀρθός ἐστιν· ἵν' οὖν ἡ ψυχὴ τοῦ παιδὸς μὴ ἐναν-
τία χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι ἐθίζηται τῷ νόμῳ καὶ τοῖς
ὑπὸ τοῦ νόμου πεπεισμένοις, ἀλλὰ ξυνέπηται χαίρουσά
τε καὶ λυπουμένη τοῖς αὐτοῖς τούτοις οἷς περ ὁ γέ-
ρων, τούτων ἕνεκα, ἃς ᾠδὰς καλοῦμεν, ὄντως μὲν
E ἐπῳδαὶ ταῖς ψυχαῖς αὗται νῦν γεγονέναι, πρὸς τὴν
τοιαύτην ἣν λέγομεν συμφωνίαν ἐσπουδασμέναι, διὰ
δὲ τὸ σπουδὴν μὴ δύνασθαι φέρειν τὰς τῶν νέων ψυ-
χὰς παιδιαί τε καὶ ᾠδαὶ καλεῖσθαι καὶ πράττεσθαι,

καθά περ τοῖς κάμνουσί τε καὶ ἀσθενῶς ἴσχουσι τὰ σώματα ἐν ἡδέσι τισὶ σιτίοις καὶ πώμασι τὴν χρηστὴν 660
πειρῶνται τροφὴν προσφέρειν οἷς μέλει τούτων, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν ἐν ἀηδέσιν, ἵνα τὴν μὲν ἀσπάζωνται, τὴν δὲ μισεῖν ὀρθῶς ἐθίζωνται· ταὐτὸν δὴ καὶ τὸν ποιητικὸν ὁ ὀρθὸς νομοθέτης ἐν τοῖς καλοῖς ῥήμασι καὶ ἐπαινετοῖς πείσει τε καὶ ἀναγκάσει μὴ πείθων, τὰ τῶν σωφρόνων τε καὶ ἀνδρείων καὶ πάντως ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔν τε ῥυθμοῖς σχήματα καὶ ἐν ἁρμονίαισι μέλη ποιοῦντα ὀρθῶς ποιεῖν.

ΚΛ. Νῦν οὖν οὕτω δοκοῦσί σοι, πρὸς Διός, ὦ B
ξένε, ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι ποιεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ καθ' ὅσον αἰσθάνομαι, πλὴν παρ' ἡμῖν ἢ παρὰ Λακεδαιμονίοις, ἃ σὺ νῦν λέγεις, οὐκ οἶδα πραττόμενα, καινὰ δὲ ἄττα ἀεὶ γιγνόμενα περί τε τὰς ὀρχήσεις καὶ περὶ τὴν ἄλλην μουσικὴν ξύμπασαν, οὐχ ὑπὸ νόμων μεταβαλλόμενα ἀλλ' ὑπό τινων ἀτάκτων ἡδονῶν, πολλοῦ δεουσῶν τῶν αὐτῶν εἶναι καὶ κατὰ ταὐτά, ὡς σὺ κατ' Αἴγυπτον ἀφερμηνεύεις, ἀλλ' οὐδέποτε τῶν C
αὐτῶν.

ΑΘ. Ἄριστά γ' ὦ Κλεινία. εἰ δ' ἔδοξά σοι ἃ σὺ λέγεις λέγειν ὡς νῦν γιγνόμενα, οὐκ ἂν θαυμάζοιμι εἰ μὴ σαφῶς λέγων ἃ διανοοῦμαι τοῦτο ἐποίησα καὶ ἔπαθον. ἀλλ' ἃ βούλομαι γίγνεσθαι περὶ μουσικήν, τοιαῦτ' ἄττα εἶπον ἴσως, ὥςτε σοὶ δόξαι ταῦτα ἐμὲ λέγειν. λοιδορεῖν γὰρ πράγματα ἀνίατα καὶ πόῤῥω προβεβηκότα ἁμαρτίας οὐδαμῶς ἡδύ, ἀναγκαῖον δ' ἐνίοτ' ἐστίν. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ξυνδοκεῖ καὶ σοί, φέρε φῄς D
παρ' ὑμῖν καὶ τοῖςδε μᾶλλον ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι γίγνεσθαι τὰ τοιαῦτα;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Τί δ' εἰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις γίγνοιθ' οὕτω, πότερον αὐτὰ καλλιόνως οὕτως εἶναι φαῖμεν ἂν ἢ καθά περ νῦν γίγνεται γιγνόμενα;

ΚΛ. Πολύ που τὸ διαφέρον, εἰ καθά περ παρά τε τοῖςδε καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ ἔτι καθά περ εἶπες σὺ νῦν δὴ δεῖν εἶναι, γίγνοιτο.

E ΑΘ. Φέρε δή, ξυνομολογησώμεθα τὰ νῦν. ἄλλο τι παρ' ὑμῖν ἐν πάσῃ παιδείᾳ καὶ μουσικῇ τὰ λεγόμενά ἐστι τάδε; τοὺς ποιητὰς ἀναγκάζετε λέγειν ὡς ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ σώφρων ὢν καὶ δίκαιος εὐδαίμων ἐστὶ καὶ μακάριος, ἐάν τε μέγας καὶ ἰσχυρὸς ἐάν τε σμικρὸς καὶ ἀσθενὴς ᾖ, καὶ ἐὰν πλουτῇ καὶ μή· ἐὰν δὲ ἄρα πλουτῇ μὲν Κινύρα τε καὶ Μίδα μᾶλλον, ᾖ δὲ ἄδικος, ἄθλιός τ' ἐστὶ καὶ ἀνιαρῶς ζῇ· καὶ Οὔτ' ἂν μνησαίμην, φησὶν ὑμῖν ὁ ποιητής, εἴπερ ὀρθῶς λέγει, οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην ὃς μὴ πάντα τὰ λεγόμενα καλὰ μετὰ δικαιοσύνης πράττοι καὶ κτῷτο, καὶ δὴ καὶ
661 δηΐων τοιοῦτος ὢν ὀρέγοιτο ἐγγύθεν ἱστάμενος, ἄδικος δὲ ὢν μήτε τολμῷ ὁρῶν φόνον αἱματόεντα μήτε νικῷ θέων Θρηΐκιον Βορέην, μήτε ἄλλο αὐτῷ μηδὲν τῶν λεγομένων ἀγαθῶν γίγνοιτό ποτε· τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν πολλῶν λεγόμενα ἀγαθὰ οὐκ ὀρθῶς λέγεται. λέγεται γὰρ ὡς ἄριστον μὲν ὑγιαίνειν, δεύτερον δὲ κάλλος, τρίτον δὲ πλοῦτος. μυρία δὲ ἄλλα ἀγαθὰ λέγεται· καὶ γὰρ ὀξὺ ὁρᾶν καὶ
B ἀκούειν καὶ πάντα ὅσα ἔχεται τῶν αἰσθήσεων εὐαισθήτως ἔχειν, ἔτι δὲ καὶ τὸ ποιεῖν τυραννοῦντα ὅ τι ἂν ἐπιθυμῇ, καὶ τὸ δὴ τέλος ἁπάσης μακαριότητος εἶναι τὸ πάντα ταῦτα κεκτημένον ἀθάνατον εἶναι γενόμενον ὅτι τάχιστα. ὑμεῖς δὲ καὶ ἐγώ που τάδε λέγομεν, ὡς ταῦτά ἐστι ξύμπαντα δικαίοις μὲν καὶ ὁσίοις ἀνδράσιν ἄριστα κτήματα, ἀδίκοις δὲ κάκιστα ξύμπαντα, ἀρξάμενα ἀπὸ τῆς ὑγιείας. καὶ δὴ καὶ τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ τὸ παρά-
C παν ζῆν μέγιστον μὲν κακὸν τὸν ξύμπαντα χρόνον ἀθάνατον ὄντα καὶ κεκτημένον πάντα τὰ λεγόμενα ἀγαθὰ πλὴν δικαιοσύνης τε καὶ ἀρετῆς ἁπάσης, ἔλαττον δέ, ἂν ὡς ὀλίγιστον ὁ τοιοῦτος χρόνον ἐπιζώῃ. ταῦτα δὴ λέγειν, οἶμαι, τοὺς παρ' ὑμῖν ποιητάς, ἅ περ ἐγώ, πείσετε καὶ ἀναγκάσετε, καὶ ἔτι τούτοις ἑπομένους ῥυθμούς τε καὶ ἁρμονίας ἀποδιδόντας παιδεύειν οὕτω τοὺς νέους ὑμῶν. ἢ γάρ; ὁρᾶτε. ἐγὼ μὲν γὰρ λέγω σαφῶς τὰ μὲν κακὰ λεγόμενα ἀγαθὰ τοῖς ἀδίκοις εἶναι, τοῖς δὲ δικαίοις κακά, τὰ δ' ἀγαθὰ τοῖς μὲν-

ἀγαθοῖς ὄντως ἀγαθά τοῖς δὲ κακοῖς κακά. ὅ περ οὖν ἠρόμην, ἆρα ξυμφωνοῦμεν ἐγώ τε καὶ ὑμεῖς, ἢ πῶς;

ΚΛ. Τὰ μὲν ἔμοιγε φαινόμεθά πως, τὰ δ᾽ οὐδαμῶς.

ΑΘ. Ἆρ᾽ οὖν ὑγίειάν τε κεκτημένον καὶ πλοῦτον καὶ τυραννίδα διὰ τέλους, καὶ ἔτι προστίθημι ὑμῖν ἰσχὺν διαφέρουσαν καὶ ἀνδρείαν μετ᾽ ἀθανασίας, καὶ E
μηδὲν ἄλλο αὐτῷ τῶν λεγομένων κακῶν εἶναι γιγνόμενον, ἀδικίαν δὲ καὶ ὕβριν ἔχοντα ἐν αὑτῷ μόνον —, τὸν οὕτω ζῶντα ἴσως ὑμᾶς οὐ πείθω μὴ οὐκ ἄρα εὐδαίμονα ἀλλ᾽ ἄθλιον γίγνεσθαι σαφῶς;

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘ. Εἶεν· τί οὖν τὸ μετὰ τοῦτ᾽ εἰπεῖν ἡμᾶς χρεών; ἀνδρεῖος γὰρ δὴ καὶ ἰσχυρὸς καὶ καλὸς καὶ πλούσιος, καὶ ποιῶν ὅ τί περ ἐπιθυμοῖ τὸν βίον ἅπαντα, οὐχ ὑμῖν δοκεῖ, εἴ περ ἄδικος εἴη καὶ ὑβρι- 662
στής, ἐξ ἀνάγκης αἰσχρῶς ἂν ζῆν; ἢ τοῦτο μὲν ἴσως ἂν συγχωρήσαιτε, τό γε αἰσχρῶς;

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Τί δαί; τὸ καὶ κακῶς;

ΚΛ. Οὐκ ἂν ἔτι τοῦθ᾽ ὁμοίως.

ΑΘ. Τί δέ; τὸ καὶ ἀηδῶς καὶ μὴ ξυμφερόντως αὑτῷ;

ΚΛ. Καὶ πῶς ἂν ταῦτά γ᾽ ἔτι ξυγχωροῖμεν;

ΑΘ. Ὅπως; εἰ θεὸς ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ὦ φίλοι, δοίη τις συμφωνίαν· ὡς νῦν γε σχεδὸν ἀπᾴδομεν B
ἀπ᾽ ἀλλήλων. ἐμοὶ γὰρ δὴ φαίνεται ταῦτα οὕτως ἀναγκαῖα, ὡς οὐδέ, ὦ φίλε Κλεινία, Κρήτη νῆσος σαφῶς· καὶ νομοθέτης ὢν ταύτῃ πειρῴμην ἂν τούς τε ποιητὰς ἀναγκάζειν φθέγγεσθαι καὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ πόλει, ζημίαν τε ὀλίγου μεγίστην ἐπιτιθείην ἄν, εἴ τις ἐν τῇ χώρᾳ φθέγξαιτο ὡς εἰσί τινες ἄνθρωποί ποτε πονηροὶ μέν, ἡδέως δὲ ζῶντες, ἢ λυσιτελοῦντα μὲν C
ἄλλα ἐστὶ καὶ κερδαλέα, δικαιότερα δὲ ἄλλα. καὶ πολλὰ ἄττ᾽ ἂν παρὰ τὰ νῦν λεγόμενα ὑπό τε Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων, ὡς ἔοικε, καὶ δή που καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διάφορα πείθοιμ᾽ ἂν τοὺς πολίτας μοι φθέγγεσθαι. φέρε γάρ, ὦ πρὸς Διός τε καὶ Ἀπόλ-

λιωνος, ὦ ἄριστοι τῶν ἀνδρῶν, εἰ τοὺς νομοθετήσαντας ὑμῖν αὐτοὺς τούτους ἐροίμεθα θεούς, ἆρ' ὁ δικαιότα-
D τός ἐστι βίος ἥδιστος, ἢ δύ' ἐστόν τινε βίω, οἷν ὁ μὲν ἥδιστος ὢν τυγχάνει, δικαιότατος δ' ἕτερος; εἰ δὴ δύο φαῖεν, ἐροίμεθ' ἂν ἴσως αὐτοὺς πάλιν, εἴ περ ὀρθῶς ἐπανερωτῷμεν, ποτέρους δ' εὐδαιμονεστέρους χρὴ λέγειν, τοὺς τὸν δικαιότατον ἢ τοὺς τὸν ἥδιστον διαβιοῦντας βίον; εἰ μὲν δὴ φαῖεν τοὺς τὸν ἥδιστον, ἄτοπος αὐτῶν ὁ λόγος ἂν γίγνοιτο. βούλομαι δέ μοι μὴ ἐπὶ θεῶν λέγεσθαι τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐπὶ πατέρων καὶ
E νομοθετῶν μᾶλλον, καί μοι τὰ ἔμπροσθεν ἠρωτημένα πατέρα τε καὶ νομοθέτην ἠρωτήσθω, ὁ δ' εἰπέτω ὡς ὁ ζῶν τὸν ἥδιστον βίον ἐστὶ μακαριώτατος. εἶτα μετὰ ταῦτα ἔγωγ' ἂν φαίην· Ὦ πάτερ, οὐχ ὡς εὐδαιμονέστατά με ἐβούλου ζῆν; ἀλλ' ἀεὶ διακελευόμενος οὐδὲν ἐπαύου ζῆν με ὡς δικαιότατα. ταύτῃ μὲν οὖν ὁ τιθέμενος εἴτε νομοθέτης εἴτε καὶ πατὴρ ἄτοπος ἄν, οἶμαι, καὶ ἄπορος φαίνοιτο τοῦ ξυμφωνούντως ἑαυτῷ λέγειν. εἰ δ' αὖ τὸν δικαιότατον εὐδαιμονέστατον ἀποφαίνοιτο βίον εἶναι, ζητοῖ που πᾶς ἂν ὁ ἀκούων, οἶμαι, τί ποτ'
663 ἐν αὐτῷ τὸ τῆς ἡδονῆς κρεῖττον ἀγαθόν τε καὶ καλὸν ὁ νόμος ἐνὸν ἐπαινεῖ; τί γὰρ δὴ δικαίῳ χωριζόμενον ἡδονῆς ἀγαθὸν ἂν γίγνοιτο; φέρε, κλέος τε καὶ ἔπαινος πρὸς ἀνθρώπων τε καὶ θεῶν ἆρ' ἐστὶν ἀγαθὸν μὲν καὶ καλόν, ἀηδὲς δέ, δύσκλεια δὲ τἀναντία; ἥκιστα, ὦ φίλε νομοθέτα, φήσομεν. ἀλλὰ τὸ μή τέ τινα ἀδικεῖν μήτε ὑπό τινος ἀδικεῖσθαι μῶν ἀηδὲς μέν, ἀγαθὸν δὲ ἢ καλόν, τὰ δ' ἕτερα ἡδέα μέν, αἰσχρὰ δὲ καὶ κακά;

ΚΛ. Καὶ πῶς;

ΑΘ. Οὐκοῦν ὁ μὲν μὴ χωρίζων λόγος ἡδύ τε
B καὶ δίκαιον καὶ ἀγαθόν τε καὶ καλὸν πιθανός γ', εἰ μηδὲν ἕτερον, πρὸς τό τινα ἐθέλειν ζῆν τὸν ὅσιον καὶ δίκαιον βίον, ὥστε νομοθέτῃ γε αἴσχιστος λόγων καὶ ἐναντιώτατος ὃς ἂν μὴ φῇ ταῦτα οὕτως ἔχειν· οὐδεὶς γὰρ ἂν ἑκὼν ἐθέλοι πείθεσθαι πράττειν τοῦτο ὅτῳ μὴ τὸ χαίρειν τοῦ λυπεῖσθαι πλέον ἕπεται. σκοτοδινιᾷν δὲ τὸ πόῤῥωθεν ὁρώμενον πᾶσί τε ὡς ἔπος εἰπεῖν καὶ δὴ

καὶ τοῖς παισὶ παρέχει. νομοθέτης δ' ἡμῖν δόξαν εἰς
τοὐναντίον τούτου καταστήσει τὸ σκότος ἀφελών, καὶ
πείσει ἁμωσγέπως ἔθεσι καὶ ἐπαίνοις καὶ λόγοις ὡς C
ἐσκιαγραφημένα τὰ δίκαιά ἐστι καὶ ἄδικα· τὰ μὲν
ἄδικα τῷ τοῦ δικαίου ἐναντίως φαινόμενα, ἐκ μὲν
ἀδίκου καὶ κακοῦ ἑαυτοῦ θεωρούμενα ἡδέα, τὰ δὲ
δίκαια ἀηδέστατα, ἐκ δὲ δικαίου πάντα τἀναντία παντὶ
πρὸς ἀμφότερα.

ΚΛ. Φαίνεται.

ΑΘ. Τὴν δ' ἀλήθειαν τῆς κρίσεως ποτέραν κυ-
ριωτέραν εἶναι φῶμεν; πότερα τὴν τῆς χείρονος ψυ-
χῆς ἢ τὴν τῆς βελτίονος;

ΚΛ. Ἀναγκαῖόν που τὴν τῆς ἀμείνονος. D

ΑΘ. Ἀναγκαῖον ἄρα τὸν ἄδικον βίον οὐ μόνον
αἰσχίω καὶ μοχθηρότερον ἀλλὰ καὶ ἀηδέστερον τῇ
ἀληθείᾳ τοῦ δικαίου τε εἶναι καὶ ὁσίου βίου.

ΚΛ. Κινδυνεύει κατά γε τὸν νῦν λόγον, ὦ φίλοι.

ΑΘ. Νομοθέτης δὲ οὗ τι καὶ σμικρὸν ὄφελος, εἰ
καὶ μὴ τοῦτο ἦν οὕτως ἔχον, ὡς καὶ νῦν αὐτὸ ᾕρηχ'
ὁ λόγος ἔχειν, εἴ πέρ τι καὶ ἄλλο ἐτόλμησεν ἂν ἐπ' ἀγα-
θῷ ψεύδεσθαι πρὸς τοὺς νέους, ἔστιν ὅ τι τούτου ψεῦ-
δος λυσιτελέστερον ἂν ἐψεύσατό ποτε καὶ δυνάμενον E
μᾶλλον ποιεῖν μὴ βίᾳ ἀλλ' ἑκόντας πάντα τὰ δίκαια;

ΚΛ. Καλὸν μὲν ἡ ἀλήθεια, ὦ ξένε, καὶ μόνιμον,
ἔοικε μὴν οὐ ῥᾴδιον εἶναι πείθειν.

ΑΘ. Εἶεν· τὸ μὲν τοῦ Σιδωνίου μυθολόγημα ῥᾴ-
διον ἐγένετο πείθειν, οὕτως ἀπίθανον ὄν, καὶ ἄλλα
μυρία.

ΚΛ. Ποῖα;

ΑΘ. Τὸ σπαρέντων ποτὲ ὀδόντων ὁπλίτας ἐξ αὐ-
τῶν φῦναι. καί τοι μέγα γ' ἐστὶ νομοθέτῃ παράδειγμα
τοῦ πείσειν ὅ τι ἂν ἐπιχειρῇ τις πείθειν τὰς τῶν νέων 664
ψυχάς, ὥςτε οὐδὲν ἄλλο αὐτὸν δεῖ σκοποῦντα ἀνευ-
ρίσκειν ἢ τί πείσας μέγιστον ἀγαθὸν ἐργάσαιτο ἂν πό-
λιν, τούτου δὲ πέρι πᾶσαν μηχανὴν εὑρίσκειν, ὅν
τινά ποτε τρόπον ἡ τοιαύτη ξυνοικία πᾶσα περὶ τού-
των ἓν καὶ ταὐτὸν ὅτι μάλιστα φθέγγοιτ' ἀεὶ διὰ βίου
παντὸς ἔν τε ᾠδαῖς καὶ μύθοις καὶ λόγοις. εἰ δ' οὖν

ἄλλῃ πῃ δοκεῖ ἢ ταύτῃ, πρὸς ταῦτα οὐδεὶς φθόνος, ἀμφισβητῆσαι τῷ λόγῳ.

B ΚΛ. Ἀλλ' οὔ μοι φαίνεται πρός γε ταῦτα δύνασθαι ἡμῶν ἀμφισβητῆσαί ποτ' ἂν οὐδέτερος.

ΑΘ. Τὸ μετὰ τοῦτο τοίνυν ἐμὸν ἂν εἴη λέγειν. φημὶ γὰρ ἅπαντας δεῖν ἐπᾴδειν τρεῖς ὄντας τοὺς χοροὺς ἔτι νέαις οὔσαις ταῖς ψυχαῖς καὶ ἁπαλαῖς τῶν παίδων, τά τε ἄλλα καλὰ λέγοντας πάντα ὅσα διεληλύθαμέν τε καὶ ἔτι διέλθοιμεν ἄν, τὸ δὲ κεφάλαιον αὐτῶν τοῦτο ἔστω· τὸν αὐτὸν ἥδιστόν τε καὶ ἄριστον

C ὑπὸ θεῶν βίον λέγεσθαι φάσκοντες ἀληθέστατα ἐροῦμεν ἅμα καὶ μᾶλλον πείσομεν οὓς δεῖ πείθειν, ἢ ἐὰν ἄλλως πως φθεγγώμεθα λέγοντες.

ΚΛ. Συγχωρητέον ἃ λέγεις.

ΑΘ. Πρῶτον μὲν τοίνυν ὁ Μουσῶν χορὸς ὁ παιδικὸς ὀρθότατ' ἂν εἰςίοι πρῶτος τὰ τοιαῦτα εἰς τὸ μέσον ᾀσόμενος ἁπάσῃ σπουδῇ καὶ ὅλῃ τῇ πόλει, δεύτερος δὲ ὁ μέχρι τριάκοντα ἐτῶν, τόν τε Παιᾶνα ἐπικαλούμενος μάρτυρα τῶν λεγομένων ἀληθείας πέρι καὶ τοῖς νέοις ἵλεων μετὰ πειθοῦς γίγνεσθαι ἐπευχό-

D μενος. δεῖ δὲ δὴ καὶ ἔτι τρίτους τοὺς ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη μέχρι τῶν ἑξήκοντα γεγονότας ᾄδειν· τοὺς δὲ μετὰ ταῦτα, οὐ γὰρ ἔτι δυνατοὶ φέρειν ᾠδάς, μυθολόγους περὶ τῶν αὐτῶν ἠθῶν διὰ θείας φήμης καταλελεῖφθαι.

ΚΛ. Λέγεις δέ, ὦ ξένε, τίνας τούτους τοὺς χοροὺς τοὺς τρίτους; οὐ γὰρ πάνυ ξυνίεμεν σαφῶς ὅ τί ποτε βούλει φράζειν αὐτῶν πέρι.

ΑΘ. Καὶ μὴν εἰσί γε οὗτοι σχεδὸν ὧν χάριν οἱ πλεῖστοι τῶν ἔμπροσθεν ἐῤῥέθησαν λόγων.

E ΚΛ. Οὔπω μεμαθήκαμεν, ἀλλ' ἔτι σαφέστερον πειρῶ φράζειν.

ΑΘ. Εἴπομεν, εἰ μεμνήμεθα, κατ' ἀρχὰς τῶν λόγων ὡς ἡ φύσις ἁπάντων τῶν νέων διάπυρος οὖσα ἡσυχίαν οὐχ οἵα τε ἄγειν οὔτε κατὰ τὸ σῶμα οὔτε κατὰ τὴν φωνὴν εἴη, φθέγγοιτο δ' ἀεὶ ἀτάκτως καὶ πηδῷ. τάξεως δ' αἴσθησιν τούτων ἀμφοτέρων τῶν ἄλλων μὲν ζώων οὐδὲν ἐφάπτοιτο, ἡ δ' ἀνθρώπου

φύσις ἔχοι μόνη τοῦτο. τῇ δὲ τῆς κινήσεως τάξει 665 ῥυθμὸς ὄνομα εἴη, τῇ δ' αὖ τῆς φωνῆς, τοῦ τε ὀξέος ἅμα καὶ βαρέος συγκεραννυμένων, ἁρμονία ὄνομα προςαγορεύοιτο, χορεία δὲ τὸ ξυναμφότερον κληθείη. θεοὺς δ' ἔφαμεν ἐλεοῦντας ἡμᾶς συγχορευτάς τε καὶ χορηγοὺς ἡμῖν δεδωκέναι τόν τε Ἀπόλλωνα καὶ Μούσας, καὶ δὴ καὶ τρίτον ἔφαμεν, εἰ μεμνήμεθα, Διόνυσον.

ΚΛ. Πῶς δ' οὐ μεμνήμεθα;

ΑΘ. Ὁ μὲν τοίνυν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Μουσῶν χορὸς εἴρηνται, τὸν δὲ τρίτον καὶ τὸν λοιπὸν χορὸν ἀνάγκη τοῦ Διονύσου λέγεσθαι.

ΚΛ. Πῶς δή; λέγε· μάλα γὰρ ἄτοπος γίγνοιτ' B ἂν ὥς γ' ἐξαίφνης ἀκούσαντι Διονύσου πρεσβυτῶν χορός, εἰ ἄρα οἱ ὑπὲρ τριάκοντα καὶ πεντήκοντα δὲ γεγονότες ἔτη μέχρι ἑξήκοντα αὐτῷ χορεύουσιν.

ΑΘ. Ἀληθέστατα μέντοι λέγεις. λόγου δὴ δεῖ πρὸς ταῦτα, οἶμαι, ὅπῃ τοῦτο εὔλογον οὕτω γιγνόμενον ἂν γίγνοιτο.

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Ἆρ' οὖν ἡμῖν τά γε ἔμπροσθεν ὁμολογεῖται;

ΚΛ. Τοῦ πέρι; C

ΑΘ. Τὸ δεῖν πάντα ἄνδρα καὶ παῖδα, ἐλεύθερον καὶ δοῦλον θῆλύν τε καὶ ἄῤῥενα, καὶ ὅλῃ τῇ πόλει ὅλην τὴν πόλιν αὐτὴν αὑτῇ ἐπᾴδουσαν μὴ παύεσθαί ποτε ταῦτα ἃ διεληλύθαμεν, ἁμωςγέπως ἀεὶ μεταβαλλόμενα καὶ πάντως παρεχόμενα ποικιλίαν, ὥςτ' ἀπληστίαν εἶναί τινα τῶν ὕμνων τοῖς ᾄδουσι καὶ ἡδονήν.

ΚΛ. Πῶς δ' οὐχ ὁμολογοῖτο ἂν δεῖν ταῦτα οὕτω πράττεσθαι;

ΑΘ. Ποῦ δὴ τοῦθ' ἡμῖν τὸ ἄριστον τῆς πόλεως, D ἡλικίαις τε καὶ ἅμα φρονήσεσι πιθανώτατον ὂν τῶν ἐν τῇ πόλει, ᾆδον τὰ κάλλιστα μέγιστ' ἂν ἐξεργάζοιτο ἀγαθά; ἢ τοῦτο ἀνοήτως οὕτως ἀφήσομεν, ὃ κυριώτατον ἂν εἴη τῶν καλλίστων τε καὶ ὠφελιμωτάτων ᾠδῶν;

ΚΛ. Ἀλλ' ἀδύνατον τὸ μεθιέναι, ὥς γε τὰ νῦν λεγόμενα.

ΑΘ. Πῶς οὖν πρέπον ἂν εἴη τοῦτο; ὁρᾶτε εἰ τῇδε.

ΚΛ. Πῇ δή;

ΑΘ. Πᾶς που γιγνόμενος πρεσβύτερος ὄκνου πρὸς
E τὰς ᾠδὰς μεστός, καὶ χαίρει τε ἧττον πράττων τοῦτο
καὶ ἀνάγκης γιγνομένης αἰσχύνοιτ' ἂν μᾶλλον, ὅσῳ
πρεσβύτερος καὶ σωφρονέστερος γίγνεται, τόσῳ μᾶλλον.
ἆρ' οὐχ οὕτως;

ΚΛ. Οὕτω μὲν οὖν.

ΑΘ. Οὐκοῦν ἐν θεάτρῳ γε καὶ παντοίοις ἀνθρώποις ᾄδειν ἑστὼς ὀρθὸς ἔτι μᾶλλον αἰσχύνοιτ' ἄν. καὶ ταῦτά γ' εἰ καθά περ οἱ περὶ νίκης χοροὶ ἀγωνιζόμενοι πεφωνασκηκότες ἰσχνοί τε καὶ ἄσιτοι ἀναγκάζοιντο ᾄδειν οἱ τοιοῦτοι, παντάπασί που ἀηδῶς τε καὶ αἰσχυντη-
666 λῶς ᾄδοντες ἀπροθύμως ἂν τοῦτ' ἐργάζοιντο.

ΚΛ. Ἀναγκαιότατα μέντοι λέγεις.

ΑΘ. Πῶς οὖν αὐτοὺς παραμυθησόμεθα προθύμους εἶναι πρὸς τὰς ᾠδάς; ἆρ' οὐ νομοθετήσομεν πρῶτον μὲν τοὺς παῖδας μέχρι ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ παράπαν οἴνου μὴ γεύεσθαι, διδάσκοντες ὡς οὐ χρὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύειν εἴς τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, πρὶν ἐπὶ τοὺς πόνους ἐγχειρεῖν πορεύεσθαι, τὴν ἐμμανῆ εὐλαβούμενοι ἕξιν τῶν νέων· μετὰ δὲ τοῦτο οἴ-
B νου μὲν δὴ γεύεσθαι τοῦ μετρίου μέχρι τριάκοντα ἐτῶν, μέθης δὲ καὶ πολυοινίας τὸ παράπαν τὸν νέον ἀπέχεσθαι· τετταράκοντα δὲ ἐπιβαίνοντα ἐτῶν, ἐν τοῖς ξυσσιτίοις εὐωχηθέντα, καλεῖν τούς τε ἄλλους θεοὺς καὶ δὴ καὶ Διόνυσον παρακαλεῖν εἰς τὴν τῶν πρεσβυτῶν τελετὴν ἅμα καὶ παιδιάν, ἣν τοῖς ἀνθρώποις ἐπίκουρον τῆς τοῦ γήρως αὐστηρότητος ἐδωρήσατο τὸν οἶνον φάρμακον, ὥστ' ἀνηβᾶν ἡμᾶς καὶ δυσθυμίας λή-
C θην γίγνεσθαι, μαλακώτερον ἐκ σκληροτέρου τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, καθά περ εἰς πῦρ σίδηρον ἐντεθέντα, γιγνόμενον, καὶ οὕτως εὐπλαστότερον εἶναι. πρῶτον μὲν δὴ διατεθεὶς οὕτως ἕκαστος ἆρ' οὐκ ἂν ἐθέλοι προθυμότερόν γε, ἧττον αἰσχυνόμενος, οὐκ ἐν πολλοῖς ἀλλ' ἐν μετρίοις, καὶ οὐκ ἐν ἀλλοτρίοις ἀλλ' ἐν οἰκείοις, ᾄδειν τε καὶ ὃ πολλάκις εἰρήκαμεν ἐπᾴδειν;

ΚΛ. Καὶ πολύ γε.

ΑΘ. Εἰς μὲν γε τὸ προάγειν τοίνυν αὐτοὺς μετέ-

χειν ἡμῖν ᾠδῆς οὗτος ὁ τρόπος οὐκ ἂν παντάπασιν
ἀσχήμων γίγνοιτο. D

ΚΛ. Οὐδαμῶς.

ΑΘ. Ποίαν δὲ ᾄσουσιν οἱ ἄνδρες φωνὴν ἢ Μοῦσαν; ἢ δῆλον ὅτι πρέπουσαν αὐτοῖς δεῖ γέ τινα.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Τίς ἂν οὖν πρέποι θείοις ἀνδράσιν; ἆρ' ἂν ἡ τῶν χορῶν;

ΚΛ. Ἡμεῖς γοῦν, ὦ ξένε, καὶ οὐδε οὐκ ἄλλην ἂν τινα δυναίμεθα ᾠδὴν ἢ ἣν ἐν τοῖς χοροῖς ἐμάθομεν ξυνήθεις ᾄδειν γενόμενοι.

ΑΘ. Εἰκότως γε· ὄντως γὰρ οὐκ ἐπήβολοι γεγόνατε τῆς καλλίστης ᾠδῆς. στρατοπέδου γὰρ πολιτείαν E
ἔχετε, ἀλλ' οὐκ ἐν ἄστεσι κατῳκηκότων, ἀλλ' οἷον ἀθρόους πώλους ἐν ἀγέλῃ νεμομένους φορβάδας τοὺς νέους κέκτησθε. λαβὼν δὲ ὑμῶν οὐδεὶς τὸν αὑτοῦ παρὰ τῶν ξυννόμων σπάσας σφόδρα ἀγριαίνοντα καὶ ἀγανακτοῦντα, ἱπποκόμον τε ἐπέστησεν ἰδίᾳ και παιδεύει ψήχων τε καὶ ἡμερῶν καὶ πάντα προσήκοντα ἀποδιδοὺς τῇ παιδοτροφίᾳ, ὅθεν οὐ μόνον ἀγαθὸς ἂν στρατιώτης εἴη, πόλιν δὲ καὶ ἄστη δυνάμενος διοικεῖν, ὃν δὴ κατ' ἀρχὰς εἴπομεν τῶν Τυρταίου πολεμικῶν εἶναι πολεμι- 667
κώτερον, τέταρτον ἀρετῆς ἀλλ' οὐ πρῶτον τὴν ἀνδρείαν κτῆμα τιμῶντα ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ἰδιώταις τε καὶ ξυμπάσῃ πόλει.

ΚΛ. Οὐκ οἶδα ἡμῶν, ὦ ξένε, ὅπῃ πάλιν αὖ τοὺς νομοθέτας φαυλίζεις.

ΑΘ. Οὐκ, ὦ 'γαθέ, προσέχων τούτῳ τὸν νοῦν δρῶ τοῦτο, εἴ περ· ἀλλ' ὁ λόγος ὅπῃ φέρει, ταύτῃ πορευώμεθα, εἰ βούλεσθε. εἰ γὰρ ἔχομεν Μοῦσαν τῆς τῶν χορῶν καλλίω καὶ τῆς ἐν τοῖς κοινοῖς θεάτροις, B
πειρώμεθα ἀποδοῦναι τούτοις οὓς φαμεν ἐκείνην μὲν αἰσχύνεσθαι, ζητεῖν δὲ ἥ τις καλλίστη ταύτης κοινωνεῖν.

ΚΛ. Πάνυ γε.

ΑΘ. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν δεῖ τόδε γε ὑπάρχειν ἅπασιν ὅσοις συμπαρέπεταί τις χάρις, ἢ τοῦτο αὐτὸ μόνον αὐτοῦ τὸ σπουδαιότατον εἶναι ἢ τινα ὀρθότητα

ἢ τὸ τρίτον ὠφέλειαν; οἷον δὴ λέγω ἐδωδῇ μὲν καὶ πόσει καὶ ξυμπάσῃ τροφῇ παρέπεσθαι μὲν τὴν χάριν,
C ἣν ἡδονὴν ἂν προςείποιμεν· ἣν δὲ ὀρθότητά τε καὶ ὠφέλειαν, ὅ περ ὑγιεινὸν τῶν προςφερομένων λέγομεν ἑκάστοτε, τοῦτ᾽ αὐτὸ εἶναι ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ ὀρθότατον.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Καὶ μὴν καὶ τῇ μαθήσει παρακολουθεῖν μὲν τό γε τῆς χάριτος τὴν ἡδονήν, τὴν δὲ ὀρθότητα καὶ τὴν ὠφέλειαν καὶ τὸ εὖ καὶ τὸ καλῶς τὴν ἀλήθειαν εἶναι τὴν ἀποτελοῦσαν.

ΚΛ. Ἔστιν οὕτω.

ΑΘ. Τί δαί; τῇ τῶν ὁμοίων ἐργασίᾳ, ὅσαι τέχναι
D εἰκαστικαί, ἆρ᾽ οὐκ, ἂν τοῦτο ἐξεργάζωνται, τὸ μὲν ἡδονὴν ἐν αὐτοῖς γίγνεσθαι, παρεπόμενον ἐὰν γίγνηται, χάριν αὐτὸ δικαιότατον ἂν εἴη προςαγορεύειν;

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Τὴν δέ γε ὀρθότητά που τῶν τοιούτων ἡ ἰσότης ἄν, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, ἐξεργάζοιτο τοῦ τε τοσούτου καὶ τοῦ τοιούτου πρότερον, ἀλλ᾽ οὐχ ἡδονή.

ΚΛ. Καλῶς.

ΑΘ. Οὐκοῦν ἡδονῇ κρίνοιτ᾽ ἂν μόνον ἐκεῖνο ὀρθῶς, ὃ μή τέ τινα ὠφέλειαν μήτε ἀλήθειαν μήτε ὁμοιό-
E τητα ἀπεργαζόμενον παρέχεται, μηδ᾽ αὖ γε βλάβην, ἀλλ᾽ αὐτοῦ τούτου μόνου ἕνεκα γίγνοιτο τοῦ ξυμπαρεπομένου τοῖς ἄλλοις, τῆς χάριτος, ἣν δὴ κάλλιστά τις ὀνομάσαι ἂν ἡδονήν, ὅταν μηδὲν αὐτῇ τούτων ἐπακολουθῇ;

ΚΛ. Ἀβλαβῆ λέγεις ἡδονὴν μόνον.

ΑΘ. Ναί, καὶ παιδιάν γε εἶναι τὴν αὐτὴν ταύτην λέγω τότε ὅταν μή τέ τι βλάπτῃ μήτε ὠφελῇ σπουδῆς ἢ λόγου ἄξιον.

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘ. Ἆρ᾽ οὖν οὐ πᾶσαν μίμησιν φαῖμεν ἂν ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἥκιστα ἡδονῇ προςήκειν κρίνεσθαι
668 καὶ δόξῃ μὴ ἀληθεῖ, καὶ δὴ καὶ πᾶσαν ἰσότητα; οὐ γὰρ εἴ τῳ δοκεῖ ἢ μή τις χαίρει τῳ, τό γε ἴσον

οὐδὲ τὸ σύμμετρον ἂν εἴη σύμμετρον ὅλως, ἀλλὰ τῷ ἀληθεῖ πάντων μάλιστα, ἥκιστα δὲ ὁτῳοῦν ἄλλῳ.

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Οὐκοῦν μουσικήν γε πᾶσάν φαμεν εἰκαστικήν τε εἶναι καὶ μιμητικήν;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Ἥκιστ᾽ ἄρα ὅταν τις μουσικὴν ἡδονῇ φῇ κρίνεσθαι, τοῦτον ἀποδεκτέον τὸν λόγον, καὶ ζητητέον ἥκιστα ταύτην ὡς σπουδαίαν, εἴ τις ἄρα που καὶ γί- B γνοιτο, ἀλλ᾽ ἐκείνην τὴν ἔχουσαν τὴν ὁμοιότητα τῷ τοῦ καλοῦ μιμήματι.

ΚΛ. Ἀληθέστατα.

ΑΘ. Καὶ τούτοις δὴ τοῖς τὴν καλλίστην ᾠδήν τε ζητοῦσι καὶ Μοῦσαν ζητητέον, ὡς ἔοικεν, οὐχ ἥ τις ἡδεῖα ἀλλ᾽ ἥ τις ὀρθή. μιμήσεως γὰρ ἦν, ὡς ἔφαμεν, ὀρθότης, εἰ τὸ μιμηθὲν ὅσον τε καὶ οἷον ἦν ἀποτελοῖτο.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Καὶ μὴν τοῦτό γε πᾶς ἂν ὁμολογοῖ περὶ τῆς μουσικῆς, ὅτι πάντα τὰ περὶ αὐτήν ἐστι ποιήματα μίμησίς τε καὶ ἀπεικασία. καὶ τοῦτό γε μῶν οὐκ ἂν C ξύμπαντες ὁμολογοῖεν ποιηταί τε καὶ ἀκροαταὶ καὶ ὑποκριταί;

ΚΛ. Καὶ μάλα.

ΑΘ. Δεῖ δὴ καθ᾽ ἕκαστόν γε, ὡς ἔοικε, γιγνώσκειν τῶν ποιημάτων, ὅ τί ποτε ἔστι, τὸν μέλλοντα ἐν αὐτῷ μὴ ἁμαρτήσεσθαι. μὴ γὰρ γιγνώσκων τὴν οὐσίαν, τί ποτε βούλεται καὶ ὅτου ποτέ ἐστιν εἰκὼν ὄντως, σχολῇ τήν γε ὀρθότητα τῆς βουλήσεως ἢ καὶ ἁμαρτίαν αὐτοῦ διαγνώσεται.

ΚΛ. Σχολῇ· πῶς δ᾽ οὔ;

ΑΘ. Ὁ δὲ τὸ ὀρθῶς μὴ γιγνώσκων ἆρ᾽ ἄν ποτε D τό γε εὖ καὶ τὸ κακῶς δυνατὸς εἴη διαγνῶναι; λέγω δ᾽ οὐ πάνυ σαφῶς, ἀλλ᾽ ὧδε σαφέστερον ἴσως ἂν λεχθείη.

ΚΛ. Πῶς;

ΑΘ. Εἰσὶ δή που κατὰ τὴν ὄψιν ἡμῖν ἀπεικασίαι μυρίαι.

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Τί οὖν; εἴ τις ἀγνοοῖ τῶν μεμιμημένων ὅ τί ποτέ ἐστιν ἕκαστον τῶν σωμάτων, ἆρ' ἄν ποτε τό γε ὀρθῶς αὐτῶν εἰργασμένον γνοίη; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, οἷον τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ σώματος καὶ ἑκά-
E στων τῶν μερῶν τὰς θέσεις ἣ ἔχει, ὅσοι τ' εἰσὶ καὶ ὁποῖα παρ' ὁποῖα αὐτῶν κείμενα τὴν προσήκουσαν τάξιν ἀπείληφε, καὶ ἔτι δὴ χρώματά τε καὶ σχήματα, ἢ πάντα ταῦτα τεταραγμένως εἴργασται. μῶν δοκεῖ ταῦτ' ἄν ποτε διαγνῶναί τις τὸ παράπαν ἀγνοῶν ὅ τί ποτέ ἐστι τὸ μεμιμημένον ζῶον;

ΚΛ. Καὶ πῶς;

ΑΘ. Τί δ'; εἰ γιγνώσκοιμεν ὅτι τὸ γεγραμμένον ἢ τὸ πεπλασμένον ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ τὰ μέρη πάντα
669 τὰ ἑαυτοῦ καὶ χρώματα ἅμα καὶ σχήματα ἀπείληφεν ὑπὸ τῆς τέχνης, ἆρά γε ἀναγκαῖον ἤδη τῷ ταῦτα γνόντι καὶ ἐκεῖνο ἑτοίμως γιγνώσκειν, εἴτε καλὸν εἴτε ὅπῃ ποτὲ ἐλλιπὲς ἂν εἴη κάλλους;

ΚΛ. Πάντες μεντ' ἄν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὦ ξένε, τὰ καλὰ τῶν ζώων ἐγιγνώσκομεν.

ΑΘ. Ὀρθότατα λέγεις. ἆρ' οὖν οὐ περὶ ἑκάστην εἰκόνα καὶ ἐν γραφικῇ καὶ ἐν μουσικῇ καὶ πάντῃ τὸν μέλλοντα ἔμφρονα κριτὴν ἔσεσθαι δεῖ ταῦτα τρία ἔχειν,
B ὅ τέ ἐστι πρῶτον γιγνώσκειν, ἔπειτα ὡς ὀρθῶς, ἔπειθ' ὡς εὖ, τὸ τρίτον, εἴργασται τῶν εἰκόνων ἡτισοῦν ῥήμασί τε καὶ μέλεσι καὶ τοῖς ῥυθμοῖς;

ΚΛ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘ. Μὴ τοίνυν ἀπείπωμεν λέγοντες τὸ περὶ τὴν μουσικὴν ᾗ χαλεπόν. ἐπειδὴ γὰρ ὑμνεῖται περὶ αὐτὴν διαφερόντως ἢ τὰς ἄλλας εἰκόνας, εὐλαβείας δὴ δεῖται πλείστης πασῶν εἰκόνων. ἁμαρτών τε γάρ τις μέγιστ' ἂν βλάπτοιτο, ἤθη κακὰ φιλοφρονούμενος, χαλεπώτα-
C τόν τε αἰσθέσθαι διὰ τὸ τοὺς ποιητὰς φαυλοτέρους εἶναι ποιητὰς αὐτῶν τῶν Μουσῶν. οὐ γὰρ ἂν ἐκεῖναί γε ἐξαμάρτοιέν ποτε τοσοῦτον, ὥστε ῥήματα ἀνδρῶν ποιήσασαι τὸ σχῆμα γυναικῶν καὶ μέλος ἀποδοῦναι, καὶ μέλος ἐλευθέρων αὖ καὶ σχήματα ξυνθεῖσαι ῥυθμοὺς δούλων καὶ ἀνελευθέρων προσαρμόττειν, οὐδ' αὖ ῥυθ-

μοὺς καὶ σχῆμα ἐλευθέριον ὑποθεῖσαι μέλος ἢ λόγον
ἐναντίον ἀποδοῦναι τοῖς ῥυθμοῖς· ἔτι δὲ θηρίων φω-
νὰς καὶ ἀνθρώπων καὶ ὀργάνων καὶ πάντας ψόφους D
εἰς ταὐτὸ οὐκ ἄν ποτε ξυνθεῖεν, ὡς ἕν τι μιμούμεναι.
ποιηταὶ δ' ἀνθρώπινοι σφόδρα τὰ τοιαῦτα ἐμπλέκον-
τες καὶ συγκυκῶντες ἀλόγως γέλωτ' ἂν παρασκευάζοιεν
τῶν ἀνθρώπων ὅσους φησὶν Ὀρφεὺς λαχεῖν ὥραν
τῆς τέρψιος· ταῦτά τε γὰρ ὁρῶσι πάντα κυκώμενα καὶ
ἔτι διασπῶσιν οἱ ποιηταὶ ῥυθμὸν μὲν καὶ σχήματα
μέλους χωρίς, λόγους ψιλοὺς εἰς μέτρα τιθέντες, μέ-
λος δ' αὖ καὶ ῥυθμὸν ἄνευ ῥημάτων, ψιλῇ κιθαρίσει E
τε καὶ αὐλήσει προσχρώμενοι, ἐν οἷς δὴ παγχάλεπον
ἄνευ λόγου γιγνόμενον ῥυθμόν τε καὶ ἁρμονίαν γιγνώ-
σκειν, ὅ τί τε βούλεται καὶ ὅτῳ ἔοικε τῶν ἀξιολόγων
μιμημάτων. ἀλλ' ὑπολαβεῖν ἀναγκαῖον ὅτι τὸ τοιοῦ-
τόν γε πολλῆς ἀγροικίας μεστὸν πᾶν, ὁπόσον τάχους
τε καὶ ἀπταισίας καὶ φωνῆς θηριώδους σφόδρα φίλον,
ὥστ' αὐλήσει γε χρῆσθαι καὶ κιθαρίσει πλὴν ὅσον ὑπὸ 670
ὄρχησίν τε καὶ ᾠδήν· ψιλῷ δ' ἑκατέρῳ πᾶσά τις ἀμου-
σία καὶ θαυματουργία γίγνοιτ' ἂν τῆς χρήσεως. ταῦτα
μὲν ἔχει ταύτῃ λόγον· ἡμεῖς δέ γε οὐχ ὅ τι μὴ δεῖ
ταῖς Μούσαις ἡμῶν προσχρῆσθαι τοὺς ἤδη τριακον-
τούτας καὶ τῶν πεντήκοντα πέραν γεγονότας σκοπού-
μεθα, ἀλλ' ὅ τί ποτε δεῖ. τόδε μὲν οὖν ἐκ τούτων ὁ
λόγος ἡμῖν δοκεῖ μοι σημαίνειν ἤδη τῆς γε χορικῆς
Μούσης, ὅ τι πεπαιδεῦσθαι δεῖ βέλτιον τοὺς πεντη-
κοντούτας, ὅσοις περ ἂν ᾄδειν προσήκῃ. τῶν γὰρ ῥυθ- B
μῶν καὶ τῶν ἁρμονιῶν ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστιν εὐαι-
σθήτως ἔχειν καὶ γιγνώσκειν· ἢ πῶς τις τὴν ὀρθότητα
γνώσεται τῶν μελῶν, ᾧ προσῆκεν ἢ μὴ προσῆκε τοῦ
Δωριστὶ καὶ τοῦ ῥυθμοῦ ὃν ὁ ποιητὴς αὐτῷ προσῆψεν,
ὀρθῶς ἢ μή;

ΚΛ. Δῆλον ὡς οὐδαμῶς.

ΑΘ Γελοῖος γὰρ ὅ γε πολὺς ὄχλος ἡγούμενος
ἱκανῶς γιγνώσκειν τό τ' εὐάρμοστον καὶ εὔρυθμον καὶ
μή, ὅσοι προσᾴδειν αὐτῶν καὶ βαίνειν ἐν ῥυθμῷ γε-
γόνασι διηναγκασμένοι· ὅτι δὲ δρῶσι ταῦτο ἀγνοοῦντες C
αὐτῶν ἕκαστα, οὐ συλλογίζονται, τὸ δέ που προσή-

κοντα μὲν ἔχον πᾶν μέλος ὀρθῶς ἔχει, μὴ προσήκοντα
δὲ ἡμαρτημένως.

ΚΛ. Ἀναγκαιότατα.

ΑΘ. Τί οὖν; ὁ μηδὲ ὅ τί ποτ᾽ ἔχει γιγνώσκων
ἄρα, ὅ τί περ εἴπομεν, ὡς ὀρθῶς γε αὐτὸ ἔχει, γνώ-
σεταί ποτε ἐν ὁτῳοῦν;

ΚΛ. Καὶ τίς μηχανή;

ΑΘ. Τοῦτ᾽ οὖν, ὡς ἔοικεν, ἀνευρίσκομεν αὖ τὰ
νῦν, ὅτι τοῖς ᾠδοῖς ἡμῖν, οὓς νῦν παρακαλοῦμεν καὶ
D ἑκόντας τινὰ τρόπον ἀναγκάζομεν ᾄδειν, μέχρι γε το-
σούτου πεπαιδεῦσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον, μέχρι τοῦ δυ-
νατὸν εἶναι ξυνακολουθεῖν ἕκαστον ταῖς τε βάσεσι τῶν
ῥυθμῶν καὶ ταῖς χορδαῖς ταῖς τῶν μελῶν, ἵνα καθο-
ρῶντες τάς τε ἁρμονίας καὶ τοὺς ῥυθμοὺς ἐκλέγεσθαί
τε τὰ προσήκοντα οἷοί τ᾽ ὦσιν, ἃ τοῖς τηλικούτοις τε
καὶ τοιούτοις ᾄδειν πρέπον, καὶ οὕτως ᾄδωσι, καὶ
ᾄδοντες αὐτοί τε ἡδονὰς τὸ παραχρῆμα ἀσινεῖς ἥδων-
E ται καὶ τοῖς νεωτέροις ἡγεμόνες ἠθῶν χρηστῶν ἀσπα-
σμοῦ προσήκοντος γίγνωνται. μέχρι δὲ τοσούτου παι-
δευθέντες ἀκριβεστέραν ἂν παιδείαν τῆς ἐπὶ τὸ πλῆθος
φερούσης εἶεν μετακεχειρισμένοι καὶ τῆς περὶ τοὺς
ποιητὰς αὐτούς. τὸ γὰρ τρίτον οὐδεμία ἀνάγκη ποιητῇ
γιγνώσκειν, εἴτε καλὸν εἴτε μὴ καλὸν τὸ μίμημα, τὸ δ᾽
ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ σχεδὸν ἀνάγκη· τοῖς δὲ πάντα τὰ
τρία τῆς ἐκλογῆς ἕνεκα τοῦ καλλίστου καὶ δευτέρου,
671 ἢ μηδέποτε ἱκανὸν ἐπῳδὸν γίγνεσθαι νέοις πρὸς ἀρε-
τήν. καὶ ὅ περ ὁ λόγος ἐν ἀρχαῖς ἐβουλήθη, τὴν τῷ
τοῦ Διονύσου χορῷ βοήθειαν ἐπιδεῖξαι καλῶς λεγομέ-
νην, εἰς δύναμιν εἴρηκε. σκοπώμεθα δὴ εἰ τοῦθ᾽ οὕτω
γέγονε. θορυβώδης μέν που ὁ ξύλλογος ὁ τοιοῦτος ἐξ
ἀνάγκης προϊούσης τῆς πόσεως ἐπὶ μᾶλλον ἀεὶ ξυμ-
βαίνει γιγνόμενος, ὅ περ ὑπεθέμεθα κατ᾽ ἀρχὰς ἀναγ-
B καῖον γίγνεσθαι περὶ τῶν νῦν γιγνομένων.

ΚΛ. Ἀνάγκη.

ΑΘ. Πᾶς δέ γε αὐτὸς αὑτοῦ κουφότερος αἴρεται
καὶ γέγηθέ τε καὶ παῤῥησίας ἐμπίπλαται καὶ ἀνηκου-
στίας ἐν τῷ τοιούτῳ τῶν πέλας, ἄρχων δ᾽ ἱκανὸς ἀξιοῖ
ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων γεγονέναι.

ΚΛ. Τί μήν;
ΑΘ. Οὐκοῦν ἔφαμεν, ὅταν γίγνηται ταῦτα, καθά-
πέρ τινα σίδηρον, τὰς ψυχὰς τῶν πινόντων διαπύρους
γιγνομένας μαλθακωτέρας γίγνεσθαι καὶ νεωτέρας, ὥστε
εὐαγώγους ξυμβαίνειν τῷ δυναμένῳ καὶ ἐπισταμένῳ C
παιδεύειν τε καὶ πλάττειν, καθά περ ὅτ' ἦσαν νέαι;
τοῦτον δ' εἶναι τὸν πλάστην τὸν αὐτὸν ὥς περ τότε,
τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην, οὗ νόμους εἶναι δεῖ συμποτι-
κούς, δυναμένους τὸν εὔελπιν καὶ θαῤῥαλέον ἐκεῖνον
γιγνόμενον καὶ ἀναισχυντότερον τοῦ δέοντος, καὶ οὐκ
ἐθέλοντα τάξιν καὶ τὸ κατὰ μέρος σιγῆς καὶ λόγου καὶ
πόσεως καὶ Μούσης ὑπομένειν, ἐθέλειν ποιεῖν πάντα
τούτοις τἀναντία, καὶ εἰσιόντι τῷ μὴ καλῷ θάῤῥει τὸν
κάλλιστον διαμαχόμενον φόβον εἰσπέμπειν οἷοί τ' εἶναι D
μετὰ δίκης, ὃν αἰδῶ τε καὶ αἰσχύνην θεῖον φόβον
ὠνομάκαμεν;
ΚΛ. Ἔστι ταῦτα.
ΑΘ. Τούτων δέ γε τῶν νόμων εἶναι νομοφύλακας
καὶ συνδημιουργοὺς αὐτοῖς τοὺς ἀθορύβους καὶ νήφον-
τας τῶν μὴ νηφόντων στρατηγούς, ὧν δὴ χωρὶς μέθῃ
διαμάχεσθαι δεινότερον ἢ πολεμίοις εἶναι μὴ μετὰ ἀρ-
χόντων ἀθορύβων, καὶ τὸν αὖ μὴ δυνάμενον ἐθέλειν
πείθεσθαι τούτοις καὶ τοῖς ἡγεμόσι τοῖς τοῦ Διονύσου,
τοῖς ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονόσιν, ἴσην καὶ μείζω τὴν αἰ- E
σχύνην φέρειν ἢ τὸν τοῖς τοῦ Ἄρεος ἀπειθοῦντα ἄρχουσιν.
ΚΛ. Ὀρθῶς.
ΑΘ. Οὐκοῦν εἴ γε εἴη τοιαύτη μὲν μέθη, τοιαύτη
δὲ παιδιά, μῶν οὐκ ὠφεληθέντες ἂν οἱ τοιοῦτοι συμ-
πόται καὶ μᾶλλον φίλοι ἢ πρότερον ἀπαλλάττοιντο ἀλ-
λήλων, ἀλλ' οὐχ ὥς περ τὰ νῦν ἐχθροί, κατὰ νόμους 672
δὲ πᾶσαν τὴν ξυνουσίαν ξυγγενόμενοι καὶ ἀκολουθήσαν-
τες, ὁπότε ἀφίκοιντο οἱ νήφοντες τοῖς μὴ νήφουσιν;
ΚΛ. Ὀρθῶς, εἴ γε δὴ εἴη ἔτι τοιαύτη οἵαν νῦν
λέγεις.
ΑΘ. Μὴ τοίνυν ἐκεῖνό γ' ἔτι τῆς τοῦ Διονύσου
δωρεᾶς ψέγωμεν ἁπλῶς, ὡς ἔστι κακὴ καὶ εἰς πόλιν οὐκ
ἀξία παραδέχεσθαι. καὶ γὰρ ἔτι πλείω τις ἂν ἐπεξέλθοι
λέγων, ἐπεὶ καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ὃ δωρεῖται, λέγειν

μὲν ὄκνος εἰς τοὺς πολλοὺς διὰ τὸ κακῶς τοὺς ἀν-
B θρώπους αὐτὸ ὑπολαβεῖν καὶ γνῶναι λεχθέν.

ΚΛ. Τὸ ποῖον δή;

ΑΘ. Λόγος τις ἅμα καὶ φήμη ὑποῤῥεῖ πως, ὡς ὁ θεὸς οὗτος ὑπὸ τῆς μητρυιᾶς Ἥρας διεφορήθη τῆς ψυχῆς τὴν γνώμην, διὸ τάς τε βακχείας καὶ πᾶσαν τὴν μανικὴν ἐμβάλλειν χορείαν τιμωρούμενος· ὅθεν καὶ τὸν οἶνον ἐπὶ τοῦτ' αὐτὸ δεδώρηται. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν τοιαῦτα τοῖς ἀσφαλὲς ἡγουμένοις εἶναι λέγειν περὶ θεῶν ἀφίημι λέγειν, τὸ δὲ τοσόνδε οἶδα, ὅτι πᾶν
C ζῶον, ὅσον αὐτῷ προσήκει νοῦν ἔχειν τελεωθέντι, τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον οὐδὲν ἔχον ποτὲ φύεται. ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ μήπω κέκτηται τὴν οἰκείαν φρόνησιν, πᾶν μαίνεταί τε καὶ βοᾷ ἀτάκτως, καὶ ὅταν ἀκναινώσῃ ἑαυτὸ τάχιστα, ἀτάκτως αὖ πηδᾷ. ἀναμνησθῶμεν δὲ ὅτι μουσικῆς τε καὶ γυμναστικῆς ἔφαμεν ἀρχὰς ταύτας εἶναι.

ΚΛ. Μεμνήμεθα· τί δ' οὔ;

ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ ὅτι τὴν ῥυθμοῦ τε καὶ ἁρμο-
D νίας αἴσθησιν τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν ἐνδεδωκέναι τὴν ἀρχὴν ταύτην ἔφαμεν, Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Μούσας καὶ Διόνυσον θεῶν αἰτίους γεγονέναι;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Καὶ δὴ καὶ τὸν οἶνόν γε, ὡς ἔοικεν, ὁ τῶν ἄλλων λόγος, ἵνα μανῶμεν, φησὶν ἐπὶ τιμωρίᾳ τῇ τῶν ἀνθρώπων δεδόσθαι· ὁ δὲ νῦν λεγόμενος ὑφ' ἡμῶν φάρμακον ἐπὶ τοὐναντίον φησὶν αἰδοῦς μὲν ψυχῆς κτήσεως ἕνεκα δεδόσθαι, σώματος δὲ ὑγιείας τε καὶ ἰσχύος.

ΚΛ. Κάλλιστα, ὦ ξένε, τὸν λόγον ἀπεμνημόνευκας.

E ΑΘ. Καὶ τὰ μὲν δὴ τῆς χορείας ἡμίσεα διαπεπεράνθω· τὰ δ' ἡμίσεα, ὅπως ἂν ἔτι δοκῇ, περανοῦμεν ἢ καὶ ἐάσομεν.

ΚΛ. Ποῖα δὴ λέγεις, καὶ πῶς ἑκάτερα διαιρῶν;

ΑΘ. Ὅλη μέν που χορεία ὅλη παίδευσις ἦν ἡμῖν, τούτου δ' αὖ τὸ μὲν ῥυθμοί τε καὶ ἁρμονίαι τὸ κατὰ τὴν φωνήν.

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Τὸ δέ γε κατὰ τὴν τοῦ σώματος κίνησιν ῥυθμὸν μὲν κοινὸν τῇ τῆς φωνῆς εἶχε κινήσει, σχῆμα δὲ ἴδιον. ἐκεῖ δὲ μέλος ἡ τῆς φωνῆς κίνησις.

ΚΛ. Ἀληθέστατα. 673

ΑΘ. Τὰ μὲν τοίνυν τῆς φωνῆς μέχρι τῆς ψυχῆς πρὸς ἀρετῆς παιδείαν, οὐκ οἶδ' ὅν τινα τρόπον, ὠνομάσαμεν μουσικήν.

ΚΛ. Ὀρθῶς μὲν οὖν.

ΑΘ. Τὰ δέ γε τοῦ σώματος, ἃ παιζόντων ὄρχησιν εἴπομεν, ἐὰν μέχρι τῆς τοῦ σώματος ἀρετῆς ἡ τοιαύτη κίνησις γίγνηται, τὴν ἔντεχνον ἀγωγὴν ἐπὶ τὸ τοιοῦτον αὐτοῦ γυμναστικὴν προςείπομεν.

ΚΛ. Ὀρθότατα.

ΑΘ. Τὸ δὲ τῆς μουσικῆς, ὃ νῦν δὴ σχεδὸν ἥμισυ B
διεληλυθέναι τῆς χορείας εἴπομεν καὶ διαπεπεράνθαι, καὶ νῦν οὕτως εἰρήσθω· τὸ δὲ ἥμισυ λέγωμεν. ἢ πῶς καὶ πῇ ποιητέον;

ΚΛ. Ὦ ἄριστε, Κρησὶ καὶ Λακεδαιμονίοις διαλεγόμενος, μουσικῆς πέρι διελθόντων ἡμῶν, ἐλλειπόντων δὲ γυμναστικῆς, τί ποτε οἴει σοι πότερον ἡμῶν ἀποκρινεῖσθαι πρὸς ταύτην τὴν ἐρώτησιν;

ΑΘ. Ἀποκεκρίσθαι ἔγωγ' ἂν σε φαίην σχεδὸν ταῦτ' ἐρόμενον σαφῶς, καὶ μανθάνω ὡς ἐρώτησις οὖσα C
αὕτη τὰ νῦν ἀπόκρισίς τ' ἐστίν, ὡς εἶπον, καὶ ἔτι πρόςταξις διαπεράνασθαι τὰ περὶ γυμναστικῆς.

ΚΛ. Ἄρισθ' ὑπέλαβές τε καὶ οὕτω δὴ ποίει.

ΑΘ. Ποιητέον· οὐδὲ γὰρ πάνυ χαλεπόν ἐστιν εἰπεῖν ὑμῖν γε ἀμφοτέροις γνώριμα. πολὺ γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ τέχνῃ πλέον ἐμπειρίας ἢ ἐν ἐκείνῃ μετέχετε.

ΚΛ. Σχεδὸν ἀληθῆ λέγεις.

ΑΘ. Οὐκοῦν αὖ ταύτης ἀρχὴ μὲν τῆς παιδιᾶς τὸ κατὰ φύσιν πηδᾶν εἰθίσθαι πᾶν ζῶον, τὸ δ' ἀν- D
θρώπινον, ὡς ἔφαμεν, αἴσθησιν λαβὸν τοῦ ῥυθμοῦ ἐγέννησέ τε ὄρχησιν καὶ ἔτεκε, τοῦ δὲ μέλους ὑπομιμνήσκοντος καὶ ἐγείροντος τὸν ῥυθμόν, κοινωθέντ' ἀλλήλοις χορείαν καὶ παιδιὰν ἐτεκέτην.

ΚΛ. Ἀληθέστατα.

ΑΘ. Καὶ τὸ μὲν, φαμὲν, ἤδη διεληλύθαμεν αὐτοῦ, τὸ δὲ πειρασόμεθα ἐφεξῆς διελθεῖν.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Ἐπὶ τοίνυν τῇ τῆς μέθης χρείᾳ τὸν κολο-
E φῶνα πρῶτον ἐπιθῶμεν, εἰ καὶ σφῷν ξυνδοκεῖ.

ΚΛ. Ποῖον δὴ καὶ τίνα λέγεις;

ΑΘ. Εἰ μέν τις πόλις ὡς οὔσης σπουδῆς τῷ ἐπιτηδεύματι τῷ νῦν εἰρημένῳ χρήσεται μετὰ νόμων καὶ τάξεως, ὡς τοῦ σωφρονεῖν ἕνεκα μελέτης χρωμένη, καὶ τῶν ἄλλων ἡδονῶν μὴ ἀφέξεται ὡςαύτως καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τοῦ κρατεῖν αὐτῶν ἕνεκα μηχανωμένη, τοῦτον μὲν τὸν τρόπον ἅπασι τούτοις χρηστέον· εἰ δ' ὡς παιδιᾷ τε, καὶ ἐξέσται τῷ βουλομένῳ, καὶ ὅταν
674 βούληται, καὶ μεθ' ὧν ἂν βούληται, πίνειν μετ' ἐπιτηδευμάτων ὡντινωνοῦν ἄλλων, οὐκ ἂν τιθείμην ταύτην τὴν ψῆφον, ὡς δεῖ ποτὲ μέθῃ χρῆσθαι ταύτην τὴν πόλιν ἢ τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον τῆς Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων χρείας προςθείμην ἂν τῷ Καρχηδονίων νόμῳ, μηδέποτε μηδένα ἐπὶ στρατοπέδου γεύεσθαι τούτου τοῦ πώματος, ἀλλ' ὑδροποσίαις ξυγγίγνεσθαι τοῦτον τὸν χρόνον ἅπαντα, καὶ κατὰ πόλιν μήτε δοῦλον μήτε δούλην γεύεσθαι μηδέποτε, μηδὲ ἄρχοντας τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ὃν ἂν ἄρχωσι,
B μηδ' αὖ κυβερνήτας μηδὲ δικαστὰς ἐνεργοὺς ὄντας οἴνου γεύεσθαι τὸ παράπαν, μηδ' ὅς τις βουλευσόμενος εἰς βουλὴν ἀξίαν τινὰ λόγου συνέρχεται, μηδέ γε μεθ' ἡμέραν μηδένα τὸ παράπαν, εἰ μὴ σωμασκίας ἢ νόσων ἕνεκα, μηδ' αὖ νύκτωρ, ὅταν ἐπινοῇ τις παῖδας ποιεῖσθαι ἀνὴρ ἢ καὶ γυνή. καὶ ἄλλα δὲ πάμπολλα ἄν τις λέγοι, ἐν οἷς τοῖς νοῦν τε καὶ νόμον
C ἔχουσιν ὀρθὸν οὐ ποτέος οἶνος, ὥςτε κατὰ τὸν λόγον τοῦτον οὐδ' ἀμπέλων ἂν πολλῶν δέοι οὐδ' ᾗ τινὶ πόλει, τακτὰ δὲ τά τ' ἄλλα ἂν εἴη γεωργήματα καὶ πᾶσα ἡ δίαιτα, καὶ δὴ τά γε περὶ οἶνον σχεδὸν ἁπάντων ἐμμετρώτατα καὶ ὀλίγιστα γίγνοιτ' ἄν. Οὗτος, ὦ ξένοι, ἡμῖν, εἰ ξυνδοκεῖ, κολοφὼν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ῥηθέντι εἰρήσθω.

ΚΛ. Καλῶς, καὶ ξυνδοκεῖ.

Γ.

Ταῦτα μὲν οὖν δὴ ταύτῃ· πολιτείας δ' ἀρχὴν τίνα 676
ποτὲ φῶμεν γεγονέναι; μῶν οὐκ ἐνθένδε τις ἂν αὐτὴν
ῥᾷστά τε καὶ κάλλιστα κατίδοι;

ΚΛ. Πόθεν;

ΑΘ. Ὅθεν περ καὶ τὴν τῶν πόλεων ἐπίδοσιν ἐπ' ἀρετὴν μεταβαίνουσαν ἅμα καὶ κακίαν ἑκάστοτε θεατέον.

ΚΛ. Λέγεις δὲ πόθεν;

ΑΘ. Οἶμαι μὲν ἀπὸ χρόνου μήκους τε καὶ ἀπειρίας καὶ τῶν μεταβολῶν ἐν τῷ τοιούτῳ. B

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Φέρε, ἀφ' οὗ πόλεις τ' εἰσὶ καὶ ἄνθρωποι πολιτευόμενοι, δοκεῖς ἄν ποτε κατανοῆσαι χρόνου πλῆθος ὅσον γέγονεν;

ΚΛ. Οὔκουν ῥᾴδιόν γε οὐδαμῶς.

ΑΘ. Τὸ δέ γε, ὡς ἄπλετόν τι καὶ ἀμήχανον ἂν εἴη.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν τοῦτό γε.

ΑΘ. Μῶν οὖν οὐ μυρίαι μὲν ἐπὶ μυρίαις ἡμῖν γεγόνασι πόλεις ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦ πλήθους λόγον οὐκ ἐλάττους ἐφθαρμέναι; πεπολιτευμέναι δ' αὖ πάσας πολιτείας πολλάκις ἑκα- C
σταχοῦ; καὶ τοτὲ μὲν ἐξ ἐλαττόνων μείζους, τοτὲ δὲ ἐκ μειζόνων ἐλάττους, καὶ χείρους ἐκ βελτιόνων γεγόνασι καὶ βελτίους ἐκ χειρόνων;

ΚΛ. Ἀναγκαῖον.

ΑΘ. Ταύτης δὴ πέρι λάβωμεν, εἰ δυναίμεθα, τῆς μεταβολῆς τὴν αἰτίαν· τάχα γὰρ ἂν ἴσως δείξειεν

ἡμῖν τὴν πρώτην τῶν πολιτειῶν γένεσιν καὶ μετάβασιν.

ΚΛ. Εὖ λέγεις, καὶ προθυμεῖσθαι δεῖ σὲ μὲν ὃ διανοεῖ περὶ αὐτῶν ἀποφαινόμενον, ἡμᾶς δὲ ξυνεπομένους.

677 ΑΘ. Ἆρ' οὖν ὑμῖν οἱ παλαιοὶ λόγοι ἀλήθειαν ἔχειν τινὰ δοκοῦσι;

ΚΛ. Ποῖοι δή;

ΑΘ. Τὸ πολλὰς ἀνθρώπων φθορὰς γεγονέναι κατακλυσμοῖς τε καὶ νόσοις καὶ ἄλλοις πολλοῖς, ἐν οἷς βραχύ τι τῶν ἀνθρώπων λείπεσθαι γένος.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν πιθανὸν τὸ τοιοῦτον πᾶν παντί.

ΑΘ. Φέρε δή, νοήσωμεν μίαν τῶν πολλῶν ταύτην τὴν τῷ κατακλυσμῷ ποτὲ γενομένην.

ΚΛ. Τὸ ποῖόν τι περὶ αὐτῆς διανοηθέντες;

B ΑΘ. Ὡς οἱ τότε περιφυγόντες τὴν φθορὰν σχεδὸν ὄρειοί τινες ἂν εἶεν νομῆς, ἐν κορυφαῖς που σμικρὰ ζώπυρα τοῦ τῶν ἀνθρώπων διασεσωσμένα γένους.

ΚΛ. Δῆλον.

ΑΘ. Καὶ δὴ τοὺς τοιούτους γε ἀνάγκη πού τῶν ἄλλων ἀπείρους εἶναι τεχνῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς ἄστεσι πρὸς ἀλλήλους μηχανῶν εἴς τε πλεονεξίας καὶ φιλονεικίας, καὶ ὁπόσ' ἄλλα κακουργήματα πρὸς ἀλλήλους ἐπινοοῦσιν.

ΚΛ. Εἰκὸς γοῦν.

C ΑΘ. Θῶμεν δὴ τὰς ἐν τοῖς πεδίοις πόλεις καὶ πρὸς θαλάττῃ κατοικούσας ἄρδην ἐν τῷ τότε χρόνῳ διαφθείρεσθαι;

ΚΛ. Θῶμεν.

ΑΘ. Οὐκοῦν ὄργανά τε πάντα ἀπόλλυσθαι, καὶ εἴ τι τέχνης ἦν ἐχόμενον σπουδαίως εὑρημένον ἢ πολιτικῆς ἢ καὶ σοφίας τινὸς ἑτέρας, πάντα ἔρρειν ταῦτα ἐν τῷ τότε χρόνῳ φήσομεν;

ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν, ὦ ἄριστε, εἴ γε ἔμενε τάδε οὕτω τὸν πάντα χρόνον ὡς νῦν διακεκόσμηται, καινὸν
D ἀνευρίσκετό ποτε καὶ ὁτιοῦν; ὅτι μὲν γὰρ μυριάκις μύρια ἔτη διελάνθανεν ἄρα τοὺς τότε, χίλια δ' ἀφ'

οὗ γέγονεν ἢ δὶς τοσαῦτα ἔτη, τὰ μὲν Δαιδάλῳ καταφανῆ γέγονε, τὰ δὲ Ὀρφεῖ, τὰ δὲ Παλαμήδει, τὰ δὲ περὶ μουσικὴν Μαρσύᾳ καὶ Ὀλύμπῳ, περὶ λύραν δὲ Ἀμφίονι, τὰ δ᾽ ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα.

ΑΘ. Ἆρ᾽ οἶσθ᾽, ὦ Κλεινία, τὸν φίλον ὅτι παρέλιπες, τὸν ἀτεχνῶς χθὲς γενόμενον;

ΚΛ. Μῶν φράζεις Ἐπιμενίδην;

ΑΘ. Ναὶ τοῦτον· πολὺ γὰρ ὑμῖν ὑπερεπήδησε E
τῷ μηχανήματι τοὺς ξύμπαντας, ὦ φίλε, ὃ λόγῳ μὲν Ἡσίοδος ἐμαντεύετο πάλαι, τῷ δ᾽ ἔργῳ ἐκεῖνος ἀπετέλεσεν, ὡς ὑμεῖς φατέ.

ΚΛ. Φαμὲν γὰρ οὖν.

ΑΘ. Οὐκοῦν οὕτω δὴ λέγωμεν ἔχειν τότε, ὅτε ἐγένετο ἡ φθορά, τὰ περὶ τοὺς ἀνθρώπους πράγματα, μυρίαν μέν τινα φοβερὰν ἐρημίαν, γῆς δ᾽ ἀφθόνου πλῆθος πάμπολυ, ζώων δὲ τῶν ἄλλων ἐρρόντων βουκόλι᾽ ἄττα, καὶ εἴ τί που αἰγῶν περιλειφθὲν ἐτύγχανε γένος, σπάνια καὶ ταῦτα νέμουσιν εἶναι ζῆν 678
τότε κατ᾽ ἀρχάς.

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Πόλεως δὲ καὶ πολιτείας πέρι καὶ νομοθεσίας, ὧν νῦν ὁ λόγος ἡμῖν παρέστηκεν, ἆρ᾽ ὡς ἔπος εἰπεῖν οἰόμεθα καὶ μνήμην εἶναι τὸ παράπαν;

ΚΛ. Οὐδαμῶς.

ΑΘ. Οὐκοῦν ἐξ ἐκείνων τῶν διακειμένων οὕτω τὰ νῦν γέγονεν ἡμῖν ξύμπαντα, πόλεις τε καὶ πολιτεῖαι καὶ τέχναι καὶ νόμοι καὶ πολλὴ μὲν πονηρία, πολλὴ δὲ καὶ ἀρετή;

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Ἆρ᾽ οἰόμεθα, ὦ θαυμάσιε, τοὺς τότε ἀπεί- B
ρους ὄντας πολλῶν μὲν καλῶν τῶν κατὰ τὰ ἄστη, πολλῶν δὲ καὶ τῶν ἐναντίων τελέους πρὸς ἀρετὴν ἢ καὶ πρὸς κακίαν γεγονέναι;

ΚΛ. Καλῶς εἶπες, καὶ μανθάνομεν ὃ λέγεις.

ΑΘ. Οὐκοῦν προϊόντος μὲν τοῦ χρόνου, πληθύοντος δ᾽ ἡμῶν τοῦ γένους εἰς πάντα τὰ νῦν καθεστηκότα προελήλυθε ἅπαντα;

ΚΛ. Ὀρθότατα.

ΑΘ. Οὐκ ἐξαίφνης γε, ὡς εἰκός, κατὰ σμικρὸν δὲ ἐν παμπόλλῳ τινὶ χρόνῳ.

C ΚΛ. Καὶ μάλα πρέπει τοῦθ' οὕτως.

ΑΘ. Ἐκ γὰρ τῶν ὑψηλῶν εἰς τὰ πεδία καταβαίνειν, οἶμαι, πᾶσι φόβος ἔναυλος ἐγεγόνει.

ΚΛ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘ. Ἆρ' οὐκ ἄσμενοι μὲν ἑαυτοὺς ἑώρων δι' ὀλιγότητα ἐν τοῖς περὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, πορεῖα δέ, ὥστ' ἐπ' ἀλλήλους τότε πορεύεσθαι κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλατταν, σὺν ταῖς τέχναις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάντα σχεδὸν ἀπολώλει; ξυμμίσγειν οὖν ἀλλήλοις οὐκ ἦν, οἶμαι, σφόδρα δυνατόν· σίδηρός γὰρ καὶ χαλκὸς
D καὶ πάντα τὰ μεταλλεῖα συγκεχυμένα ἠφάνιστο, ὥστε ἀπορία πᾶσα ἦν τοῦ ἀνακαθαίρεσθαι τὰ τοιαῦτα, δρυοτομίας τε εἶχον σπάνιν. εἰ γάρ πού τι καὶ περιγεγονὸς ἦν ὄργανον ἐν ὄρεσι, ταῦτα μὲν ταχὺ κατατριβέντα ἠφάνιστο, ἄλλα δ' οὐκ ἔμελλε γενήσεσθαι, πρὶν πάλιν ἡ τῶν μεταλλέων ἀφίκοιτο εἰς ἀνθρώπους τέχνη.

ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘ. Γενεαῖς δὴ πόσαις ὕστερον οἰόμεθα τοῦθ' οὕτω γεγονέναι;

E ΚΛ. Δῆλον ὅτι παμπόλλαις τισίν.

ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ τέχναι ὅσαι περ σιδήρου δέονται καὶ χαλκοῦ καὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἔτι πλείονα ἠφανισμέναι ἂν εἶεν ἐν τῷ τότε;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Καὶ τοίνυν στάσις ἅμα καὶ πόλεμος ἀπολώλει κατὰ τὸν τότε χρόνον πολλαχῇ.

ΚΛ. Πῶς;

ΑΘ. Πρῶτον μὲν ἠγάπων καὶ ἐφιλοφρονοῦντο ἀλλήλους δι' ἐρημίαν, ἔπειτα οὐ περιμάχητος ἦν αὐ-
779 τοῖς ἡ τροφή. νομῆς γὰρ οὐκ ἦν σπάνις, εἰ μή τισι κατ' ἀρχὰς ἴσως, ᾗ δὴ τὸ πλεῖστον διέζων ἐν τῷ τότε χρόνῳ· γάλακτος γὰρ καὶ κρεῶν οὐδαμῶς ἐνδεεῖς ἦσαν, ἔτι δὲ θηρεύοντες οὐ φαύλην οὐδ' ὀλίγην τροφὴν

παρείχοντο. καὶ μὴν ἀμπεχόνης γε καὶ στρωμνῆς καὶ
οἰκήσεων καὶ σκευῶν ἐμπύρων τε καὶ ἀπύρων εὐπό-
ρουν· αἱ πλαστικαὶ γὰρ καὶ ὅσαι πλεκτικαὶ τῶν τεχ-
νῶν οὐδὲ ἓν προσδέονται σιδήρου. ταῦτα δὲ πάντα
τούτω τὼ τέχνα θεὸς ἔδωκε πορίζειν τοῖς ἀνθρώποις, B
ἵν' ὁπότε εἰς τὴν τοιαύτην ἀπορίαν ἔλθοιεν, ἔχοι
βλάστην καὶ ἐπίδοσιν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. πένη-
τες μὲν δὴ διὰ τὸ τοιοῦτον σφόδρα οὐκ ἦσαν, οὐδ'
ὑπὸ πενίας ἀναγκαζόμενοι διάφοροι ἑαυτοῖς ἐγίγνοντο·
πλούσιοι δ' οὐκ ἄν ποτ' ἐγένοντο ἄχρυσοί τε καὶ
ἀνάργυροι ὄντες, ὃ τότε ἐν ἐκείνοις παρῆν. ᾗ δ' ἄν
ποτε ξυνοικίᾳ μήτε πλοῦτος ξυνοικῇ μήτε πενία, σχε-
δὸν ἐν ταύτῃ γενναιότατα ἤθη γίγνοιτ' ἄν· οὔτε γὰρ
ὕβρις οὔτ' ἀδικία, ζῆλοί τε αὖ καὶ φθόνοι οὐκ ἐγ- C
γίγνονται. ἀγαθοὶ μὲν δὴ διὰ ταῦτά τε ἦσαν καὶ
διὰ τὴν λεγομένην εὐήθειαν· ἃ γὰρ ἤκουον καλὰ καὶ
αἰσχρά, εὐήθεις ὄντες ἡγοῦντο ἀληθέστατα λέγεσθαι
καὶ ἐπείθοντο. ψεῦδος γὰρ ὑπονοεῖν οὐδεὶς ἠπίστατο
διὰ σοφίαν, ὥς περ τὰ νῦν, ἀλλὰ περὶ θεῶν τε καὶ
ἀνθρώπων τὰ λεγόμενα ἀληθῆ νομίζοντες ἔζων κατὰ
ταῦτα· διό περ ἦσαν τοιοῦτοι παντάπασιν, οἵους αὐ-
τοὺς ἡμεῖς ἄρτι διεληλύθαμεν.

ΚΛ. Ἐμοὶ γοῦν δὴ καὶ τῷδε οὕτω ταῦτα ξυνδοκεῖ. D

ΑΘ. Οὐκοῦν εἴπωμεν ὅτι γενεαὶ διαβιοῦσαι πολ-
λαὶ τοῦτον τὸν τρόπον τῶν πρὸ κατακλυσμοῦ γεγονό-
των καὶ τῶν νῦν ἀτεχνότεροι μὲν καὶ ἀμαθέστεροι πρός
τε τὰς ἄλλας μέλλουσιν εἶναι τέχνας καὶ πρὸς τὰς πο-
λεμικάς, ὅσαι τε πεζαὶ καὶ ὅσαι κατὰ θάλατταν γί-
γνονται τὰ νῦν, καὶ ὅσαι δὴ κατὰ πόλιν μόνον αὐτοῦ
δίκαι καὶ στάσεις, λεγόμεναι, λόγοις ἔργοις τε μεμηχα-
νημέναι πάσας μηχανὰς εἰς τὸ κακουργεῖν τε ἀλλήλους E
καὶ ἀδικεῖν, εὐηθέστεροι δὲ καὶ ἀνδρειότεροι καὶ ἅμα
σωφρονέστεροι καὶ ξύμπαντα δικαιότεροι; τὸ δὲ τού-
των αἴτιον ἤδη διεληλύθαμεν.

ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΑΘ. Λελέχθω δὴ ταῦτα ἡμῖν καὶ τὰ τούτοις ξυνε-
πόμενα ἔτι πάντα εἰρήσθω τοῦδ' ἕνεκα, ἵνα νοήσω-

680 μεν τοῖς τότε νόμων τίς ποτ' ἦν χρεία καὶ τίς ἦν νομοθέτης αὐτοῖς.

ΚΛ. Καὶ καλῶς γε εἴρηκας.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν ἐκεῖνοι μὲν οὔτ' ἐδέοντο νομοθετῶν οὔ τέ πω ἐφίλει κατὰ τούτους τοὺς χρόνους γίγνεσθαι τὸ τοιοῦτον; οὐδὲ γὰρ γράμματα ἔστι πω τοῖς ἐν τούτῳ τῷ μέρει τῆς περιόδου γεγονόσιν, ἀλλ' ἔθεσι καὶ τοῖς λεγομένοις πατρίοις νόμοις ἑπόμενοι ζῶσιν.

ΚΛ. Εἰκὸς γοῦν.

ΑΘ. Πολιτείας δέ γε ἤδη καὶ τρόπος ἐστί τις οὗτος.

ΚΛ. Τίς;

B ΑΘ. Δοκοῦσί μοι πάντες τὴν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολιτείαν δυναστείαν καλεῖν, ἣ καὶ νῦν ἔτι πολλαχοῦ καὶ ἐν Ἕλλησι καὶ κατὰ βαρβάρους ἐστί· λέγει δ' αὐτήν που καὶ Ὅμηρος γεγονέναι περὶ τὴν τῶν Κυκλώπων οἴκησιν, εἰπὼν

τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι οὔτε θέμιστες,
ἀλλ' οἵ γ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα
ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, θεμιστεύει δὲ ἕκαστος
C παίδων ἠδ' ἀλόχων, οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσιν.

ΚΛ. Ἔοικέ γε ὁ ποιητὴς ὑμῖν οὗτος γεγονέναι χαρίεις. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλα αὐτοῦ διεληλύθαμεν μάλ' ἀστεῖα, οὐ μὴν πολλά γε, οὐ γὰρ σφόδρα χρώμεθα οἱ Κρῆτες τοῖς ξενικοῖς ποιήμασιν.

ΜΕ. Ἡμεῖς δ' αὖ χρώμεθα μέν, καὶ ἔοικέ γε κρατεῖν τῶν τοιούτων ποιητῶν, οὐ μέντοι Λακωνι-
D κόν γε ἀλλά τινα μᾶλλον Ἰωνικὸν βίον διεξέρχεται ἑκάστοτε. νῦν μὴν εὖ τῷ σῷ λόγῳ ἔοικε μαρτυρεῖν, τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν ἐπὶ τὴν ἀγριότητα διὰ μυθολογίας ἐπανενεγκών.

ΑΘ. Ναί. ξυμμαρτυρεῖ γάρ· καὶ λάβωμέν γε αὐτὸν μηνυτὴν ὅτι τοιαῦται πολιτεῖαι γίγνονταί ποτε.

ΚΛ. Καλῶς.

ΑΘ. Μῶν οὖν οὐκ ἐκ τούτων τῶν κατὰ μίαν οἴκησιν καὶ κατὰ γένος διεσπαρμένων ὑπὸ ἀπορίας τῆς ἐν ταῖς φθοραῖς, ἐν οἷς τὸ πρεσβύτατον ἄρχει
E διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς γε-

γονέναι, οἷς ἑπόμενοι, καθά περ ὄρνιθες ἀγέλην μίαν ποιήσουσι, πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι;

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Μετὰ δὲ ταῦτά γε εἰς τὸ κοινὸν μείζους ποιοῦντες πόλεις πλείους συνέρχονται, καὶ ἐπὶ γεωργίας τὰς ἐν ταῖς ὑπωρείαις τρέπονται πρώτας, περιβόλους τε αἱμασιώδεις τινὰς, τειχῶν ἐρύματα, τῶν θη- 681 ρίων ἕνεκα ποιοῦνται, μίαν οἰκίαν αὖ κοινὴν καὶ μεγάλην ἀποτελοῦντες.

ΚΛ. Τὸ γοῦν εἰκὸς ταῦθ᾽ οὕτω γίγνεσθαι.

ΑΘ. Τί δέ; τόδε ἆρα οὐκ εἰκός;

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Τῶν οἰκήσεων τούτων μειζόνων αὐξανομένων ἐκ τῶν ἐλαττόνων καὶ πρώτων, ἑκάστην τῶν σμικρῶν παρεῖναι κατὰ γένος ἔχουσαν τόν τε πρεσβύτατον ἄρχοντα καὶ αὑτῆς ἔθη ἄττα ἴδια διὰ τὸ χωρὶς ἀλ- B λήλων οἰκεῖν, ἕτερα ἀφ᾽ ἑτέρων ὄντων τῶν γεννητόρων τε καὶ θρεψάντων, ἃ εἰθίσθησαν περὶ θεούς τε καὶ ἑαυτοὺς κοσμιωτέρων μὲν κοσμιώτερα καὶ ἀνδρικῶν ἀνδρικώτερα· καὶ κατὰ τρόπον οὕτως ἑκάστους τὰς αὑτῶν αἱρέσεις εἰς τοὺς παῖδας ἀποτυπουμένους καὶ παίδων παῖδας, ὃ λέγομεν, ἥκειν ἔχοντας ἰδίους νόμους εἰς τὴν μείζονα ξυνοικίαν.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Καὶ μὴν τοὺς γε αὑτῶν νόμους ἀρέσκειν C ἑκάσταις ἀναγκαῖόν που, τοὺς δὲ τῶν ἄλλων ὑστέρους.

ΚΛ. Οὕτως.

ΑΘ. Ἀρχῇ δὴ νομοθεσίας οἷον ἐμβάντες ἐλάθομεν, ὡς ἔοικε.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Τὸ γοῦν μετὰ ταῦτα ἀναγκαῖον αἱρεῖσθαι τοὺς συνελθόντας τούτους κοινούς τινας ἑαυτῶν, οἳ δὴ τὰ πάντων ἰδόντες νόμιμα, τά σφισιν ἀρέσκοντα αὐτῶν μάλιστα εἰς τὸ κοινὸν τοῖς ἡγεμόσι καὶ ἀγαγοῦσι τοὺς δήμους οἷον βασιλεῦσι φανερὰ δείξαντες ἑλέσθαι D τε δόντες, αὐτοὶ μὲν νομοθέται κληθήσονται, τοὺς δὲ ἄρχοντας καταστήσαντες, ἀριστοκρατίαν τινὰ ἐκ τῶν

δυναστειῶν ποιήσαντες ἢ καί τινα βασιλείαν, ἐν ταύτῃ τῇ μεταβολῇ τῆς πολιτείας οἰκήσουσιν.

ΚΛ. Ἐφεξῆς γοῦν ἂν οὕτω τε καὶ ταύτῃ γίγνοιτο.

ΑΘ. Τρίτον τοίνυν εἴπωμεν ἔτι πολιτείας σχῆμα γιγνόμενον, ἐν ᾧ δὴ πάντα εἴδη καὶ παθήματα πολιτειῶν καὶ ἅμα πόλεων ξυμπίπτει γίγνεσθαι.

E ΚΛ. Τὸ ποῖον δὴ τοῦτο;

ΑΘ. Ὃ μετὰ τὸ δεύτερον καὶ Ὅμηρος ἐπεσημήνατο, λέγων τὸ τρίτον οὕτω γεγονέναι· κτίσσε δὲ Δαρδανίην γάρ πού φησιν,

ἐπεὶ οὔτω Ἴλιος ἱρὴ
ἐν πεδίῳ πεπόλιστο, πόλις μερόπων ἀνθρώπων,
ἀλλ' ἔθ' ὑπωρείας ᾤκουν πολυπιδάκου Ἴδης.

682 λέγει γὰρ δὴ ταῦτα τὰ ἔπη καὶ ἐκεῖνα ἃ περὶ τῶν Κυκλώπων εἴρηκε κατὰ θεόν πως εἰρημένα καὶ κατὰ φύσιν· θεῖον γὰρ οὖν δὴ καὶ τὸ ποιητικὸν [ἐνθεαστικὸν] ὂν γένος ὑμνῳδοῦν πολλῶν τῶν κατ' ἀλήθειαν γιγνομένων ξύν τισι Χάρισι καὶ Μούσαις ἐφάπτεται ἑκάστοτε.

ΚΛ. Καὶ μάλα.

ΑΘ. Εἰς δὴ τὸ πρόσθεν προέλθωμεν ἔτι τοῦ νῦν ἐπελθόντος ἡμῖν μύθου· τάχα γὰρ ἂν σημήνειέ τι τῆς ἡμετέρας περὶ βουλήσεως. οὐκοῦν χρή;

B ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Κατῳκίσθη δή, φαμέν, ἐκ τῶν ὑψηλῶν εἰς μέγα τε καὶ καλὸν πεδίον Ἴλιον, ἐπὶ λόφον τινὰ οὐχ ὑψηλὸν καὶ ἔχοντα ποταμοὺς πολλοὺς ἄνωθεν ἐκ τῆς Ἴδης ὡρμημένους.

ΚΛ. Φασὶ γοῦν.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἐν πολλοῖς τισὶ χρόνοις τοῖς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τοῦτο οἰόμεθα γεγονέναι;

ΚΛ. Πῶς δ' οὐκ ἐν πολλοῖς;

ΑΘ. Δεινὴ γοῦν ἔοικεν αὐτοῖς λήθη τότε παρεῖ-
C ναι τῆς νῦν λεγομένης φθορᾶς, ὅθ' οὕτως ὑπὸ ποταμοὺς πολλοὺς καὶ ἐκ τῶν ὑψηλῶν ῥέοντας πόλιν ὑπέθεσαν, πιστεύσαντες οὐ σφόδρα ὑψηλοῖς τισὶ λόφοις.

ΚΛ. Δῆλον οὖν ὡς παντάπασί [τε] μακρὸν ἀπεῖχον χρόνον τοῦ τοιούτου πάθους.

ΑΘ. Καὶ ἄλλαι γε, οἶμαι, πόλεις τότε κατῴκουν ἤδη πολλαὶ πληθυόντων τῶν ἀνθρώπων.

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Αἵ γέ που καὶ ἐπεστρατεύσαντο αὐτῇ, καὶ κατὰ θάλατταν δὲ ἴσως, ἀφόβως ἤδη πάντων χρωμένων τῇ θαλάττῃ.

ΚΛ. Φαίνεται. D

ΑΘ. Δέκα δ' ἔτη που μείναντες Ἀχαιοὶ τὴν Τροίαν ἀνάστατον ἐποίησαν.

ΚΛ. Καὶ μάλα.

ΑΘ. Οὐκοῦν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ὄντι δεκέτει, ὃν τὸ Ἴλιον ἐπολιορκεῖτο, τὰ τῶν πολιορκούντων ἑκάστων οἴκοι κακὰ πολλὰ ξυνέβαινε γιγνόμενα περὶ τὰς στάσεις τῶν νέων, οἳ καὶ ἀφικομένους τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς αὐτῶν πόλεις τε καὶ οἰκίας οὐ καλῶς οὐδ' ἐν δίκῃ ὑπεδέξαντο, ἀλλ' ὥστε θανάτους τε καὶ σφαγὰς καὶ φυγὰς γενέσθαι παμπόλλας; οἳ πάλιν ἐκπεσόντες E
κατῆλθον μεταβαλόντες ὄνομα, Δωριῆς ἀντ' Ἀχαιῶν κληθέντες διὰ τὸ τὸν συλλέξαντα εἶναι τὰς τότε φυγὰς Δωριᾶ. καὶ δὴ ταῦτά γε ἤδη πάνθ' ὑμεῖς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τἀντεῦθεν μυθολογεῖτέ τε καὶ διαπεραίνετε.

ΜΕ. Τί μήν;

ΑΘ. Ὅθεν δὴ κατ' ἀρχὰς ἐξετραπόμεθα περὶ νόμων διαλεγόμενοι, περιπεσόντες μουσικῇ τε καὶ ταῖς μέθαις, νῦν ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἀφίγμεθα ὥσπερ κατὰ θεόν, καὶ ὁ λόγος ἡμῖν οἷον λαβὴν ἀποδίδωσιν· ἥκει γὰρ ἐπὶ τὴν εἰς Λακεδαίμονα κατοίκισιν αὐτήν, ἣν 683
ὑμεῖς ὀρθῶς ἔφατε κατοικεῖσθαι καὶ Κρήτην ὡς ἀδελφοῖς νόμοις. νῦν οὖν δὴ τοσόνδε πλεονεκτοῦμεν τῇ πλάνῃ τοῦ λόγου, διὰ πολιτειῶν τινῶν καὶ κατοικισμῶν διεξελθόντες· ἐθεασάμεθα πρώτην τε καὶ δευτέραν καὶ τρίτην πόλιν, ἀλλήλων, ὡς οἰόμεθα, ταῖς κατοικίσεσιν ἐχομένας ἐν χρόνου τινὸς μήκεσιν ἀπλέτοις. νῦν δὲ δὴ τετάρτη τις ἡμῖν αὕτη πόλις, εἰ δὲ βούλεσθε, ἔθνος ἥκει κατοικιζόμενόν τέ ποτε καὶ νῦν κατῳκισμένον. ἐξ ὧν ἁπάντων εἴ τι καὶ ξυνεῖναι δυνάμεθα τί τε καλῶς ἢ B
μὴ κατῳκίσθη, καὶ ποῖοι νόμοι σώζουσιν αὐτῶν τὰ σωζόμενα καὶ ποῖοι φθείρουσι τὰ φθειρόμενα, καὶ ἀντὶ

ποίων ποῖα μετατεθέντα εὐδαίμονα πόλιν ἀπεργά-
ζοιτ' ἄν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, ταῦτα δὴ πάλιν
οἷον ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν λεκτέον, εἰ μή τι τοῖς εἰρημένοις
ἐγκαλοῦμεν λόγοις.

ΜΕ. Εἰ γοῦν, ὦ ξένε, τις ἡμῖν ὑπόσχοιτο θεὸς
ὡς, ἐὰν ἐπιχειρήσωμεν τὸ δεύτερον τῇ τῆς νομοθεσίας
C σκέψει, τῶν νῦν εἰρημένων λόγων οὐ χείρους οὐδ' ἐλάτ-
τους ἀκουσόμεθα, μακρὰν ἂν ἔλθοιμι ἔγωγε, καί μοι
βραχεῖ' ἂν δόξειεν ἡ νῦν παροῦσα ἡμέρα γίγνεσθαι·
καί τοι σχεδόν γ' ἐστὶν ἡ ἐκ θερινῶν εἰς τὰ χειμε-
ρινὰ τοῦ θεοῦ τρεπομένου.

ΑΘ. Χρὴ δὴ ταῦτα, ὡς ἔοικε, σκοπεῖν.

ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Γενώμεθα δὴ ταῖς διανοίαις ἐν τῷ τότε
χρόνῳ, ὅτε Λακεδαίμων μὲν καὶ Ἄργος καὶ Μεσσήνη
D καὶ τὰ μετὰ τούτων ὑποχείρια τοῖς προγόνοις ὑμῶν,
ὦ Μέγιλλε, ἱκανῶς ἐγεγόνει· τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἔδο-
ξεν αὐτοῖς, ὥς γε λέγεται τὸ τοῦ μύθου, τριχῇ τὸ
στράτευμα διανείμαντας τρεῖς πόλεις κατοικίζειν, Ἄρ-
γος, Μεσσήνην, Λακεδαίμονα.

ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Καὶ βασιλεὺς μὲν Ἄργους Τήμενος ἐγί-
γνετο, Μεσσήνης δὲ Κρεσφόντης, Λακεδαίμονος δὲ
Προκλῆς καὶ Εὐρυσθένης.

ΜΕ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Καὶ πάντες δὴ τούτοις ὤμοσαν οἱ τότε βοη-
E θήσειν, ἐάν τις τὴν βασιλείαν αὐτῶν διαφθείρῃ.

ΜΕ. Τί μήν;

ΑΘ. Βασιλεία δὲ καταλύεται, ὦ πρὸς Διός, ἢ
καί τις ἀρχὴ πώποτε κατελύθη μῶν ὑπό τινων ἄλλων
ἢ σφῶν αὐτῶν; ἢ νῦν δὴ μὲν ὀλίγον ἔμπροσθεν τού-
τοις περιτυχόντες τοῖς λόγοις οὕτω ταῦτ' ἐτίθεμεν, νῦν
δ' ἐπιλελήσμεθα;

ΜΕ. Καὶ πῶς;

ΑΘ. Οὐκοῦν νῦν δὴ μᾶλλον βεβαιωσόμεθα τὸ
τοιοῦτον· περιτυχόντες γὰρ ἔργοις γενομένοις, ὡς ἔοι-
κεν, ἐπὶ τὸν αὐτὸν λόγον ἐληλύθαμεν, ὥστε οὐ περὶ
684 κενόν τι ζητήσομεν τὸν αὐτὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ γεγο-

νός τε καὶ ἔχον ἀλήθειαν. γέγονε δὴ τάδε· βασιλεῖαι
τρεῖς βασιλευομέναις πόλεσι τριτταῖς ὤμοσαν ἀλλήλαις
ἑκάτεραι, κατὰ νόμους οὓς ἔθεντο τοῦ τε ἄρχειν καὶ
ἄρχεσθαι κοινούς, οἱ μὲν μὴ βιαιοτέραν τὴν ἀρχὴν
ποιήσεσθαι προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ γένους, οἱ δὲ
ταῦτα ἐμπεδούντων τῶν ἀρχόντων μήτε αὐτοὶ τὰς βα-
σιλείας ποτὲ καταλύσειν μήτ' ἐπιτρέψειν ἐπιχειροῦσιν
ἑτέροις, βοηθήσειν δὲ βασιλεῖς τε βασιλεῦσιν ἀδικουμέ- B
νοις καὶ δήμοις καὶ δῆμοι δήμοις καὶ βασιλεῦσιν ἀδι-
κουμένοις. ἆρ' οὐχ οὕτως;

ΜΕ. Οὕτω μὲν οὖν.

ΑΘ. Οὐκοῦν τό γε μέγιστον ταῖς καταστάσεσι τῶν
πολιτειῶν ὑπῆρχε ταῖς ἐν ταῖς τρισὶ πόλεσι νομοθετου-
μέναις, εἴτε οἱ βασιλεῖς ἐνομοθέτουν εἴτ' ἄλλοι τινές;

ΜΕ. Ποῖον;

ΑΘ. Τὸ βοηθοὺς γε εἶναι τὰς δύο ἐπὶ τὴν μίαν
ἀεὶ πόλιν, τὴν τοῖς τεθεῖσι νόμοις ἀπειθοῦσαν.

ΜΕ. Δῆλον.

ΑΘ. Καὶ μὴν τοῦτό γε οἱ πολλοὶ προστάττουσι C
τοῖς νομοθέταις, ὅπως τοιούτους θήσουσι τοὺς νόμους
οὓς ἑκόντες οἱ δῆμοι καὶ τὰ πλήθη δέξονται, καθά περ
ἂν εἴ τις γυμνασταῖς ἢ ἰατροῖς προστάττοι μεθ' ἡδο-
νῆς θεραπεύειν τε καὶ ἰᾶσθαι τὰ θεραπευόμενα
σώματα.

ΜΕ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Τὸ δέ γ' ἐστὶν ἀγαπητὸν πολλάκις εἴ καί τις
μετὰ λύπης μὴ μεγάλης δύναιτο εὐεκτικά τε καὶ ὑγιῆ
σώματα ἀπεργάζεσθαι.

ΜΕ. Τί μήν;

ΑΘ. Καὶ τόδε γε ἔτι τοῖς τότε ὑπῆρχεν οὐ σμι- D
κρὸν εἰς ῥαστώνην τῆς θέσεως τῶν νόμων.

ΜΕ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Οὐκ ἦν τοῖς νομοθέταις ἡ μεγίστη τῶν μεμ-
ψεων, ἰσότητα αὐτοῖς τινὰ κατασκευάζουσι τῆς οὐσίας,
ἥ περ ἐν ἄλλαις νομοθετουμέναις πόλεσι πολλαῖς γί-
γνεται, ἐάν τις ζητῇ τῆς τε κτῆσιν κινεῖν καὶ χρεῶν
διάλυσιν, ὁρῶν ὡς οὐκ ἂν δύναιτο ἄνευ τούτων γενέ-
σθαι ποτὲ τὸ ἴσον ἱκανῶς· ὡς ἐπιχειροῦντι δὴ νομο-

θέτῃ κινεῖν τῶν τοιούτων τι πᾶς ἀπαντᾷ λέγων μὴ
E κινεῖν τὰ ἀκίνητα, καὶ ἐπαρᾶται γῆς τε ἀναδασμοὺς
εἰσηγούμενον καὶ χρεῶν ἀποκοπάς, ὥστ᾽ εἰς ἀπορίαν
καθίστασθαι πάντα ἄνδρα. τοῖς δὲ δὴ Δωριεῦσι καὶ
τοῦθ᾽ οὕτως ὑπῆρχε καλῶς καὶ ἀνεμεσήτως, γῆν τε
ἀναμφισβητήτως διανέμεσθαι, καὶ χρέα μεγάλα καὶ
παλαιὰ οὐκ ἦν.

ΜΕ. Ἀληθῆ.

ΑΘ. Πῇ δή ποτε οὖν, ὦ ἄριστοι, κακῶς οὕτως
αὐτοῖς ἐχώρησεν ἡ κατοίκισίς τε καὶ νομοθεσία;

685 ΜΕ. Πῶς δή, καὶ τί μεμφόμενος αὐτῶν λέγεις;

ΑΘ. Ὅτι τριῶν γενομένων τῶν οἰκήσεων τὰ δύο
αὐτῶν μέρη ταχὺ τήν τε πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους
διέφθειρε, τὸ δὲ ἓν μόνον ἔμεινε, τὸ τῆς ὑμετέρας
πόλεως.

ΜΕ. Οὐ πάνυ ῥᾴδιον ἐρωτᾷς.

ΑΘ. Ἀλλὰ μὴν δεῖ γε ἡμᾶς τοῦτο ἐν τῷ νῦν
σκοποῦντας καὶ ἐξετάζοντας περὶ νόμων, παίζοντας
παιδιὰν πρεσβυτικὴν σώφρονα, διελθεῖν τὴν ὁδὸν ἀλύ-
B πως, ὡς ἔφαμεν ἡνίκα ἠρχόμεθα πορεύεσθαι.

ΜΕ. Τί μήν; καὶ ποιητέον γε ὡς λέγεις.

ΑΘ. Τίν᾽ οὖν ἂν σκέψιν καλλίω ποιησαίμεθα
περὶ νόμων ἢ τούτων οἳ ταύτας διακεκοσμήκασιν; ἢ
πόλεων περὶ τίνων εὐδοκιμωτέρων τε καὶ μειζόνων κα-
τοικίσεων σκοποίμεθ᾽ ἄν;

ΜΕ. Οὐ ῥᾴδιον ἀντὶ τούτων ἑτέρας λέγειν.

ΑΘ. Οὐκοῦν ὅτι μὲν διενοοῦντό γε οἱ τότε τὴν
κατασκευὴν ταύτην οὐ Πελοποννήσῳ μόνον ἔσεσθαι
C βοηθὸν ἱκανήν, σχεδὸν δῆλον, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἕλλησι
πᾶσιν, εἴ τις τῶν βαρβάρων αὐτοὺς ἀδικοῖ, καθά περ
οἱ περὶ τὸ Ἴλιον οἰκοῦντες τότε, πιστεύοντες τῇ τῶν
Ἀσσυρίων δυνάμει τῇ περὶ Νῖνον γενομένῃ, θρασυ-
νόμενοι τὸν πόλεμον ἤγειραν τὸν ἐπὶ Τροίαν. ἦν γὰρ
ἔτι τὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης σχῆμα τὸ σωζόμενον οὐ σμι-
κρόν, καθά περ νῦν τὸν μέγαν βασιλέα φοβούμεθα
ἡμεῖς, καὶ τότε ἐκείνην τὴν συσταθεῖσαν σύνταξιν ἐδέ-
δισαν οἱ τότε. μέγα γὰρ ἔγκλημα πρὸς αὐτοὺς ἡ τῆς
D Τροίας ἅλωσις τὸ δεύτερον ἐγεγόνει· τῆς ἀρχῆς γὰρ

*τῆς ἐκείνων ἦν μόριον. πρὸς δὴ ταῦτα πάντα ἡ τοῦ
στρατοπέδου τοῦ τότε διανεμηθεῖσα εἰς τρεῖς πόλεις
κατασκευὴ μία ὑπὸ βασιλέων ἀδελφῶν, παίδων Ἡρα-
κλέους, καλῶς ἐδόκει ἀνευρημένη καὶ κατακεκοσμημένη
καὶ διαφερόντως τῆς ἐπὶ τὴν Τροίαν ἀφικομένης. πρῶ-
τον μὲν γὰρ τοὺς Ἡρακλείδας τῶν Πελοπιδῶν ἀμείνους
ἡγοῦντο ἀρχόντων ἄρχοντας ἔχειν, ἔπειτ' αὖ τὸ στρα-
τόπεδον τοῦτο τοῦ ἐπὶ Τροίαν ἀφικομένου διαφέρειν* E
*πρὸς ἀρετήν· νενικηκέναι γὰρ τούτους, ἡττᾶσθαι δ'
ὑπὸ τούτων ἐκείνους, Ἀχαιοὺς ὄντας ὑπὸ Δωριέων. ἆρ'
οὐχ οὕτως οἰόμεθα καί τινι διανοίᾳ τοιαύτῃ κατασκευά-
ζεσθαι τοὺς τότε;*

ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν.

*ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ τὸ βεβαίως οἴεσθαι ταῦθ' ἕξειν
εἰκὸς αὐτοὺς καὶ χρόνον τιν' ἂν πολὺν μένειν, ἅτε* 686
*κεκοινωνηκότας μὲν πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων ἀλ-
λήλοις, ὑπὸ γένους δὲ ἑνὸς τῶν βασιλέων ἀδελφῶν ὄν-
των διακεκοσμημένους, πρὸς τούτοις δ' ἔτι καὶ πολ-
λοῖς μάντεσι κεχρημένους εἶναι τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ
Δελφικῷ Ἀπόλλωνι;*

ΜΕ. Πῶς δ' οὐκ εἰκός;

*ΑΘ. Ταῦτα δὴ τὰ μεγάλα οὕτω προσδοκώμενα
διέπτατο, ὡς ἔοικε, τότε ταχύ, πλὴν ὅ περ εἴπομεν
νῦν δὴ σμικροῦ μέρους τοῦ περὶ τὸν ὑμέτερον τόπον·
καὶ τοῦτο δὴ πρὸς τὰ δύο μέρη πολεμοῦν οὐ πώποτε* B
*πέπαυται μέχρι τὰ νῦν· ἐπεὶ γενομένη γε ἡ τότε διά-
νοια καὶ ξυμφωνήσασα εἰς ἓν ἀνυπόστατον ἄν τινα δύ-
ναμιν ἔσχε κατὰ πόλεμον.*

ΜΕ. Πῶς γὰρ οὔ;

*ΑΘ. Πῶς οὖν καὶ πῇ διώλετο; ἆρ' οὐκ ἄξιον
ἐπισκοπεῖν, τηλικοῦτον καὶ τοιοῦτον σύστημα ἥ τίς
ποτε τύχη διέφθειρε;*

*ΜΕ. Σχολῇ γὰρ οὖν δή τις ἂν ἄλλο σκοπῶν ἢ
νόμους ἢ πολιτείας ἄλλας θεάσαιτο σῳζούσας καλὰ καὶ* C
*μεγάλα πράγματα ἢ καὶ τοὐναντίον διαφθειρούσας τὸ
παράπαν, εἰ ἀμελήσειε τούτων.*

*ΑΘ. Τοῦτο μὲν ἄρα, ὡς ἔοικεν, εὐτυχῶς πως
ἐμβεβήκαμέν γε εἴς τινα σκέψιν ἱκανήν.*

ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν.
*ΑΘ. Ἆρ' οὖν, ὦ θαυμάσιε, λελήθαμεν ἄνθρωποι
πάντες, καὶ τὰ νῦν δὴ ἡμεῖς, οἰόμενοι μὲν ἑκάστοτέ
τι καλὸν ὁρᾶν πρᾶγμα γενόμενον καὶ θαυμαστὰ ἂν ἐρ-
D γασάμενον, εἴ τις ἄρα ἠπιστήθη καλῶς αὐτῷ χρήσα-
σθαι κατά τινα τρόπον, τὸ δὲ νῦν γε ἡμεῖς τάχ' ἂν
ἴσως περὶ τοῦτο αὐτὸ οὔτ' ὀρθῶς διανοοίμεθα οὔτε
κατὰ φύσιν, καὶ δὴ καὶ περὶ τὰ ἄλλα πάντες πάντα
περὶ ὧν ἂν οὕτω διανοηθῶσι;*
*ΜΕ. Λέγεις δὲ δὴ τί, καὶ περὶ τίνος σοι φῶμεν
μάλιστ' εἰρῆσθαι τοῦτον τὸν λόγον;*
*ΑΘ. Ὦ 'γαθέ, καὶ αὐτὸς ἐμαυτοῦ νῦν δὴ κατε-
γέλασα. ἀποβλέψας γὰρ πρὸς τοῦτον τὸν στόλον οὗ
πέρι διαλεγόμεθα, ἔδοξέ μοι πάγκαλός τε εἶναι καὶ
θαυμαστὸν κτῆμα παραπεσεῖν τοῖς Ἕλλησιν, ὅ περ εἶ-
E πον, εἴ τις ἄρα αὐτῷ τότε καλῶς ἐχρήσατο.*
*ΜΕ. Οὐκοῦν εὖ καὶ ἐχόντως νοῦν σύ τε πάντα
εἶπες καὶ ἐπῃνέσαμεν ἡμεῖς;*
*ΑΘ. Ἴσως· ἐννοῶ γε μὴν ὡς πᾶς ὃς ἂν ἴδῃ τι μέγα
καὶ δύναμιν ἔχον πολλὴν καὶ ῥώμην, εὐθὺς ἔπαθε
τοῦτο, ὡς εἴ περ ἐπίσταιτο ὁ κεκτημένος αὐτῷ χρῆσθαι
τοιούτῳ τε ὄντι καὶ τηλικούτῳ, θαυμάστ' ἂν καὶ πολλὰ
κατεργασάμενος εὐδαιμονοῖ.*
687 *ΜΕ. Οὐκοῦν ὀρθὸν καὶ τοῦτο; ἢ πῶς λέγεις;*
*ΑΘ. Σκόπει δὴ ποῖ βλέπων ὁ τὸν ἔπαινον τοῦ-
τον περὶ ἑκάστου τιθέμενος ὀρθῶς λέγει. πρῶτον δὲ
περὶ αὐτοῦ τοῦ νῦν λεγομένου, πῶς, εἰ κατὰ τρόπον
ἠπιστήθησαν τάξαι τὸ στρατόπεδον οἱ τότε διακο-
σμοῦντες, τοῦ καιροῦ πως ἂν ἔτυχον; ἆρ' οὐκ εἰ ξυνέ-
στησάν τε ἀσφαλῶς αὐτὸ διέσωζόν τε εἰς τὸν ἀεὶ χρό-
νον, ὥστε αὐτούς τε ἐλευθέρους εἶναι καὶ ἄλλων ἄρ-
B χοντας ὧν βουληθεῖεν, καὶ ὅλως ἐν ἀνθρώποις πᾶσι
καὶ Ἕλλησι καὶ βαρβάροις πράττειν ὅ τι ἐπιθυμοῖεν
αὐτοί τε καὶ οἱ ἔκγονοι; μῶν οὐ τούτων χάριν ἐπιθυ-
μοῖεν ἄν;*
ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν.
*ΑΘ. Ἆρ' οὖν καὶ ὃς ἂν ἰδὼν πλοῦτον μέγαν ἢ
τιμὰς διαφερούσας γένους ἢ καὶ ὁτιοῦν τῶν τοιούτων*

εἴη ταὐτὰ ταύτῃ; πρὸς τοῦτο βλέπων εἶπεν, ὡς διὰ τοῦτ' αὐτῷ γενησόμενα ὧν ἂν ἐπιθυμῇ πάντα ἢ τὰ πλεῖστα καὶ ὅσα ἀξιώτατα λόγου;

ΜΕ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘ. Φέρε δή, πάντων ἀνθρώπων ἐστὶ κοινὸν C
ἐπιθύμημα ἕν τι τὸ νῦν ὑπὸ τοῦ λόγου δηλούμενον, ὡς αὐτός φησιν ὁ λόγος;

ΜΕ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Τὸ κατὰ τὴν τῆς αὑτοῦ ψυχῆς ἐπίταξιν τὰ γιγνόμενα γίγνεσθαι, μάλιστα μὲν ἅπαντα, εἰ δὲ μή, τά γε ἀνθρώπινα.

ΜΕ. Τί μήν;

ΑΘ. Οὐκοῦν ἐπείπερ βουλόμεθα πάντες τὸ τοιοῦτον ἀεὶ παῖδές τε ὄντες καὶ ἄνδρες καὶ πρεσβῦται, τοῦτ' αὐτὸ καὶ εὐχοίμεθ' ἂν ἀναγκαίως διὰ τέλους;

ΜΕ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘ. Καὶ μὴν τοῖς γε φίλοις που ξυνευχοίμεθ' ἂν D
ταῦτα ἅπερ ἐκεῖνοι ἑαυτοῖσι.

ΜΕ. Τί μήν;

ΑΘ. Φίλος μὲν υἱὸς πατρί, παῖς ὢν ἀνδρί.

ΜΕ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘ. Καὶ μὴν ὧν γ' ὁ παῖς εὔχεται ἑαυτῷ γίγνεσθαι, πολλὰ ὁ πατὴρ ἀπεύξαιτ' ἂν τοῖς θεοῖς μηδαμῶς κατὰ τὰς τοῦ υἱέος εὐχὰς γίγνεσθαι.

ΜΕ. Ὅταν ἀνόητος ὢν καὶ ἔτι νέος εὔχηται, λέγεις;

ΑΘ. Καὶ ὅταν γε ὁ πατὴρ ὢν γέρων ἢ καὶ σφόδρα νεανίας, μηδὲν τῶν καλῶν καὶ τῶν δικαίων γι- E
γνώσκων, εὔχηται μάλα προθύμως ἐν παθήμασιν ἀδελφοῖς ὧν τοῖς γενομένοις Θησεῖ πρὸς τὸν δυστυχῶς τελευτήσαντα Ἱππόλυτον, ὁ δὲ παῖς γιγνώσκῃ, τότε, δοκεῖς, παῖς πατρὶ συνεύξεται;

ΜΕ. Μανθάνω ὃ λέγεις. λέγειν γάρ μοι δοκεῖς ὡς οὐ τοῦτο εὐκταῖον οὐδὲ ἐπεικτέον, ἕπεσθαι πάντα τῇ ἑαυτοῦ βουλήσει, τὴν βούλησιν δὲ μηδὲν μᾶλλον τῇ ἑαυτοῦ φρονήσει· τοῦτο δὲ καὶ πόλιν καὶ ἕνα ἡμῶν ἕκαστον εὔχεσθαι δεῖν καὶ σπεύδειν, ὅπως νοῦν ἕξει.

ΑΘ. Ναί, καὶ δὴ καὶ πολιτικόν γε ἄνδρα νομο- 688

θέτην ὡς ἀεὶ δεῖ πρὸς τοῦτο βλέποντα τιθέναι τὰς τά-
ξεις τῶν νόμων, αὐτός τε ἐμνήσθην καὶ ὑμᾶς ἐπανα-
μιμνήσκω, κατ' ἀρχάς, εἰ μεμνήμεθα, τὰ λεχθέντα,
ὅτι τὸ μὲν σφῷν ἦν παρακέλευσμα ὡς χρεὼν εἴη τὸν
ἀγαθὸν νομοθέτην πάντα πολέμου χάριν τὰ νόμιμα
τιθέναι, τὸ δ' ἐμὸν ἔλεγον ὅτι τοῦτο μὲν πρὸς μίαν
ἀρετὴν οὐσῶν τεττάρων κελεύοι τίθεσθαι τοὺς νόμους,
B δέοι δὲ δὴ πρὸς πᾶσαν μὲν βλέπειν, μάλιστα δὲ καὶ
πρὸς πρώτην τὴν τῆς ξυμπάσης ἡγεμόνα ἀρετῆς· φρό-
νησις δ' εἴη τοῦτο καὶ νοῦς καὶ δόξα μετ' ἔρωτός τε
καὶ ἐπιθυμίας τούτοις ἑπομένης. ἥκει δὴ πάλιν ὁ λό-
γος εἰς ταὐτόν, καὶ ὁ λέγων ἐγὼ νῦν λέγω πάλιν ἅ
περ τότε, εἰ μὲν βούλεσθε, ὡς παίζων, εἰ δ', ὡς σπου-
δάζων, ὅτι δή φημι εὐχῇ χρῆσθαι σφαλερὸν εἶναι νοῦν
μὴ κεκτημένον, ἀλλὰ τἀναντία ταῖς βουλήσεσιν οἱ γί-
C γνεσθαι. σπουδάζοντα δ' εἴ με τιθέναι βούλεσθε, τί-
θετε· πάνυ γὰρ οὖν προσδοκῶ νῦν ὑμᾶς εὑρήσειν τῷ
λόγῳ ἑπομένους, ὃν ὀλίγον ἔμπροσθεν προὐθέμεθα, τῆς
τῶν βασιλέων τε φθορᾶς καὶ ὅλου τοῦ διανοήματος
οὐ δειλίαν οὖσαν τὴν αἰτίαν, οὐδ' ὅτι τὰ περὶ τὸν πό-
λεμον οὐκ ἠπίσταντο ἄρχοντές τε καὶ οὓς προσῆκεν ἄρ-
χεσθαι· τῇ λοιπῇ δὲ πάσῃ κακίᾳ διεφθαρμένα, καὶ
μάλιστα τῇ περὶ τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμά-
D των ἀμαθίᾳ. ταῦτ' οὖν ὡς οὕτω γέγονε περὶ τὰ τότε
καὶ νῦν, εἴ που γίγνεται, καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον
οὐκ ἄλλως συμβήσεται, ἐὰν βούλησθε, πειράσομαι ἰὼν
κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον ἀνευρίσκειν τε καὶ ὑμῖν δηλοῦν
κατὰ δύναμιν ὡς οὖσι φίλοις.

ΚΛ. Λόγῳ μὲν τοίνυν σε, ὦ ξένε, ἐπαινεῖν ἐπαχ-
θέστερον, ἔργῳ δὲ σφόδρα ἐπαινεσόμεθα· προθύμως
γὰρ τοῖς λεγομένοις ἐπακολουθήσομεν, ἐν οἷς ὅ γε
ἐλεύθερος ἐπαινῶν καὶ μὴ μάλιστά ἐστι καταφανής.

E ΜΕ. Ἄριστ', ὦ Κλεινία, καὶ ποιῶμεν ἃ λέγεις.

ΚΛ. Ἔσται ταῦτα, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ. Λέγε μόνον.

ΑΘ. Φαμὲν δὴ νῦν καθ' ὁδὸν ἰόντες τὴν λοιπὴν
τοῦ λόγου, τὴν μεγίστην ἀμαθίαν τότε ἐκείνην τὴν δύ-
ναμιν ἀπολέσαι καὶ νῦν ταὐτὸν τοῦτο πεφυκέναι ποιεῖν,
ὥστε τόν γε νομοθέτην, εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, πει-

ρατέον ταῖς πόλεσι φρόνησιν μὲν ὅσην δυνατὸν ἐμποιεῖν, τὴν δ' ἄνοιαν ὅτι μάλιστα ἐξαιρεῖν.

ΚΛ. Δῆλον.

ΑΘ. Τίς οὖν ἡ μεγίστη δικαίως ἂν λέγοιτο ἀμαθία; σκοπεῖτε εἰ συνδόξει καὶ σφῷν λεγόμενον· ἐγὼ μὲν δὴ τὴν τοιάνδε τίθεμαι. 689

ΚΛ. Ποίαν;

ΑΘ. Τὴν ὅταν τῷ τι δόξαν καλὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι μὴ φιλῇ τοῦτο ἀλλὰ μισῇ, τὸ δὲ πονηρὸν καὶ ἄδικον δοκοῦν εἶναι φιλῇ τε καὶ ἀσπάζηται. ταύτην τὴν διαφωνίαν λύπης τε καὶ ἡδονῆς πρὸς τὴν κατὰ λόγον δόξαν ἀμαθίαν φημὶ εἶναι τὴν ἐσχάτην, μεγίστην δέ, ὅτι τοῦ πλήθους ἐστὶ τῆς ψυχῆς· τὸ γὰρ λυπούμενον καὶ ἡδόμενον αὐτῆς, ὅ περ δῆμός τε καὶ πλῆθός πόλεώς ἐστιν. ὅταν οὖν ἐπιστήμαις ἢ δόξαις ἢ λόγῳ ἐναντιῶται, τοῖς φύσει ἀρχικοῖς, ἡ ψυχή, τοῦτο ἄνοιαν προσαγορεύω, πόλεώς τε, ὅταν ἄρχουσι καὶ νόμοις μὴ πείθηται τὸ πλῆθος, ταὐτόν, καὶ δὴ καὶ ἑνὸς ἀνδρός, ὁπόταν καλοὶ ἐν ψυχῇ λόγοι ἐνόντες μηδὲν ποιῶσι πλέον ἀλλὰ δὴ τούτοις πᾶν τοὐναντίον. ταύτας πάσας ἀμαθίας τὰς πλημμελεστάτας ἔγωγ' ἂν θείην πόλεώς τε καὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν πολιτῶν, ἀλλ' οὐ τὰς τῶν δημιουργῶν, εἰ ἄρα μου καταμανθάνετε, ὦ ξένοι, ὃ λέγω. B C

ΚΛ. Μανθάνομέν τε, ὦ φίλε, καὶ συγχωροῦμεν ἃ λέγεις.

ΑΘ. Τοῦτο μὲν τοίνυν οὕτω κείσθω δεδογμένον καὶ λεγόμενον, ὡς τοῖς ταῦτ' ἀμαθαίνουσι τῶν πολιτῶν οὐδὲν ἐπιτρεπτέον ἀρχῆς ἐχόμενον καὶ ὡς ἀμαθέσιν ὀνειδιστέον, ἂν καὶ πάνυ λογιστικοί τε ὦσι καὶ πάντα τὰ κομψὰ καὶ ὅσα πρὸς τάχος τῆς ψυχῆς πεφυκότα D διαπεπονημένοι ἅπαντα, τοὺς δὲ τοὐναντίον ἔχοντας τούτων ὡς σοφούς τε προσρητέον, ἂν καὶ τὸ λεγόμενον μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπιστῶνται, καὶ τὰς ἀρχὰς δοτέον ὡς ἔμφροσι. πῶς γὰρ ἄν, ὦ φίλοι, ἄνευ ξυμφωνίας γένοιτ' ἂν φρονήσεως καὶ τὸ σμικρότατον εἶδος; οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἡ καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ξυμφωνιῶν μεγίστη δικαιότατ' ἂν λέγοιτο σοφία, ἧς ὁ μὲν κατὰ λόγον ζῶν μέτοχος, ὁ δ' ἀπολειπόμενος οἰκοφθό-

ρος καὶ περὶ πόλιν οὐδαμῇ σωτὴρ ἀλλὰ πᾶν τοὐναν-
E τίον ἀμαθαίνων, εἰς ταῦτα ἑκάστοτε φανεῖται. ταῦτα μὲν οὖν, καθά περ εἴπομεν ἄρτι, λελεγμένα τεθήτω ταύτῃ.

ΚΛ. Κείσθω γὰρ οὖν.

ΑΘ. Ἄρχοντας δὲ δὴ καὶ ἀρχομένους ἀναγκαῖον ἐν ταῖς πόλεσιν εἶναί που.

ΚΛ. Τί μήν;

690 ΑΘ. Εἶεν· ἀξιώματα δὲ δὴ τοῦ τε ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι ποῖά ἐστι καὶ πόσα, ἔν τε πόλεσι μεγάλαις καὶ σμικραῖς ἔν τε οἰκίαις ὡσαύτως; ἆρ' οὐχὶ ἓν μὲν τό τε πατρὸς καὶ μητρός; καὶ ὅλως γονέας ἐκγόνων ἄρχειν ἀξίωμα ὀρθὸν πανταχοῦ ἂν εἴη;

ΚΛ. Καὶ μάλα.

ΑΘ. Τούτῳ δέ γε ἑπόμενον γενναίους ἀγεννῶν ἄρχειν· καὶ τρίτον ἔτι τούτοις ξυνέπεται τὸ πρεσβυτέρους μὲν ἄρχειν δεῖν, νεωτέρους δὲ ἄρχεσθαι.

ΚΛ. Τί μήν;

B ΑΘ. Τέταρτον δ' αὖ δούλους μὲν ἄρχεσθαι, δεσπότας δὲ ἄρχειν.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Πέμπτον γε, οἶμαι, τὸν κρείττονα μὲν ἄρχειν, τὸν ἥττω δὲ ἄρχεσθαι.

ΚΛ. Μάλα γε ἀναγκαίαν ἀρχὴν εἴρηκας.

ΑΘ. Καὶ πλείστην γε ἐν ξύμπασι τοῖς ζώοις οὖσαν, καὶ κατὰ φύσιν, ὡς ὁ Θηβαῖος ἔφη ποτὲ Πίνδαρος. τὸ δὲ μέγιστον, ὡς ἔοικεν, ἀξίωμα ἕκτον ἂν γίγνοιτο, ἕπεσθαι μὲν τὸν ἀνεπιστήμονα κελεῦον, τὸν δὲ φρο-
C νοῦντα ἡγεῖσθαί τε καὶ ἄρχειν. καί τοι τοῦτό γε, ὦ Πίνδαρε σοφώτατε, σχεδὸν οὐκ ἂν παρὰ φύσιν ἔγωγε φαίην γίγνεσθαι, κατὰ φύσιν δὲ τὴν τοῦ νόμου ἑκόντων ἀρχὴν ἀλλ' οὐ βίαιον πεφυκυῖαν.

ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘ. Θεοφιλῆ δέ γε καὶ εὐτυχῆ τινα λέγοντες ἑβδόμην ἀρχὴν εἰς κλῆρόν τινα προάγομεν καὶ λαχόντα μὲν ἄρχειν, δυσκληροῦντα δὲ ἀπιόντα ἄρχεσθαι τὸ δικαιότατον εἶναί φαμεν.

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘ. Ὁρᾷς δή, φαῖμεν ἄν, ὦ νομοθέτα, πρός D
τινα παίζοντες τῶν ἐπὶ νόμων θέσιν ἰόντων ῥᾳδίως,
ὅσα ἐστὶ πρὸς ἄρχοντας ἀξιώματα καὶ ὅτι πεφυκότα
πρὸς ἄλληλα ἐναντίως; νῦν γὰρ δὴ στάσεων πηγήν τινα
ἀνευρήκαμεν ἡμεῖς, ἣν δεῖ σε θεραπεύειν. πρῶτον δὲ
μεθ' ἡμῶν ἀνάσκεψαι πῶς τε καὶ τί παρὰ ταῦτα ἁμαρ-
τόντες οἱ περί τε Ἄργος καὶ Μεσσήνην βασιλεῖς αὐ-
τοὺς ἅμα καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων δύναμιν οὖσαν θαυ-
μαστὴν ἐν τῷ τότε χρόνῳ διέφθειραν. ἆρ' οὐκ ἀγνοή- E
σαντες τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα ὡς τὸ ἥμισυ
τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον; ὁπόταν ᾖ τὸ μὲν
ὅλον λαμβάνειν ζημιῶδες, τὸ δ' ἥμισυ μέτριον, τότε
τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγησάμενον, ἄμεινον
ὂν χείρονος.

ΚΛ. Ὀρθότατά γε.

ΑΘ. Πότερον οὖν οἰόμεθα περὶ βασιλέας τοῦτ'
ἐγγιγνόμενον ἑκάστοτε διαφθείρειν πρότερον ἢ ἐν τοῖσι
δήμοις;

ΚΛ. Τὸ μὲν εἰκὸς καὶ τὸ πολὺ βασιλέων τοῦτο 691
εἶναι νόσημα ὑπερηφάνως ζώντων διὰ τρυφάς.

ΑΘ. Οὐκοῦν δῆλον ὡς πρῶτον τοῦτο οἱ τότε βα-
σιλεῖς ἔσχον, τὸ πλεονεκτεῖν τῶν τεθέντων νόμων,
καὶ ὃ λόγῳ τε καὶ ὅρκῳ ἐπῄνεσαν, οὐ ξυνεφώνησαν
αὑτοῖς, ἀλλ' ἡ διαφωνία, ὡς ἡμεῖς φαμέν, οὖσα
ἀμαθία μεγίστη, δοκοῦσα δὲ σοφία, πάντ' ἐκεῖνα διὰ
πλημμέλειαν καὶ ἀμουσίαν τὴν πικρὰν διέφθειρεν;

ΚΛ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘ. Εἶεν· τί δὴ τὸν νομοθέτην ἔδει τότε τι- B
θέντα εὐλαβηθῆναι τούτου περὶ τοῦ πάθους τῆς γε-
νέσεως; ἆρ' ὦ πρὸς θεῶν νῦν μὲν οὐδὲν σοφὸν τοῦτο
γνῶναι οὐδ' εἰπεῖν χαλεπόν, εἰ δὲ προϊδεῖν ἦν τότε,
σοφώτερος ἂν ἦν ἡμῶν ὁ προϊδών;

ΜΕ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘ. Εἰς τὸ γεγονὸς παρ' ὑμῖν, Μέγιλλε, ἔστι
νῦν γε κατιδόντα γνῶναι, καὶ γνόντα εἰπεῖν ῥᾴδιον,
ὃ τότε ἔδει γίγνεσθαι.

ΜΕ. Σαφέστερον ἔτι λέγε.

ΑΘ. Τὸ τοίνυν σαφέστατον ἂν εἴη τὸ τοιόνδε.

ΜΕ. Τὸ ποῖον;

C ΑΘ. Ἐάν τις μείζονα διδῷ τοῖς ἐλάττοσι δύναμιν παρεὶς τὸ μέτριον, πλοίοις τε ἱστία καὶ σώμασι τροφὴν καὶ ψυχαῖς ἀρχάς, ἀνατρέπεταί που πάντα καὶ ἐξυβρίζοντα τὰ μὲν εἰς νόσους θεῖ, τὰ δ' εἰς ἔκγονον ὕβρεως ἀδικίαν. τί οὖν δή ποτε λέγομεν; ἆρά γε τὸ τοιόνδε, ὡς οὐκ ἔστ', ὦ φίλοι ἄνδρες, θνητῆς ψυχῆς φύσις ἥ τίς ποτε δυνήσεται τὴν μεγίστην ἐν ἀνθρώποις ἀρχὴν φέρειν νέα καὶ ἀνυπεύ-
D θυνος, ὥςτε μὴ τῆς μεγίστης νόσου ἀνοίας πληρωθεῖσα αὐτῆς τὴν διάνοιαν μῖσος ἔχειν πρὸς τῶν ἐγγύτατα φίλων, ὃ γενόμενον ταχὺ διέφθειρεν αὐτὴν καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν ἠφάνισεν αὐτῆς; τοῦτ' οὖν εὐλαβηθῆναι γνόντας τὸ μέτριον μεγάλων νομοθετῶν. ὡς οὖν δὴ τότε γενόμενον νῦν ἔστι μετριώτατα τοπάσαι, τόδ' ἔοικεν εἶναι.

ΜΕ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Θεός, οἶμαι, κηδόμενος ὑμῶν τις, ὃς τὰ μέλλοντα προορῶν, δίδυμον ὑμῖν φυτεύσας τὴν τῶν
E βασιλέων γένεσιν ἐκ μονογενοῦς, εἰς τὸ μέτριον μᾶλλον συνέστειλε. καὶ μετὰ τοῦτο ἔτι φύσις τις ἀνθρωπίνη μεμιγμένη θείᾳ τινὶ δυνάμει, κατιδοῦσα ὑμῶν τὴν ἀρχὴν φλεγμαίνουσαν ἔτι, μίγνυσι τὴν κατὰ γῆρας
692 σώφρονα δύναμιν τῇ κατὰ γένος αὐθάδει ῥώμῃ, τὴν τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι γερόντων ἰσόψηφον εἰς τὰ μέγιστα τῇ τῶν βασιλέων ποιήσασα δυνάμει. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, ἐγγὺς τῆς κληρωτῆς ἀγαγὼν δυνάμεως. καὶ κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον ἡ βασιλεία παρ' ὑμῖν ἐξ ὧν ἔδει σύμμικτος γενομένη καὶ μέτρον ἔχουσα, σωθεῖσα
B αὐτὴ σωτηρίας τοῖς ἄλλοις γέγονεν αἰτία· ἐπεὶ ἐπί γε Τημένῳ καὶ Κρεσφόντῃ καὶ τοῖς τότε νομοθέταις, οἵτινες ἄρ' ἦσαν νομοθετοῦντες, οὐδ' ἡ Ἀριστοδήμου μερὶς ἐσώθη ποτ' ἄν. οὐ γὰρ ἱκανῶς ἦσαν νομοθεσίας ἔμπειροι· σχεδὸν γὰρ οὐκ ἄν ποτ' ᾠήθησαν ὅρκοις μετριάσαι ψυχὴν νέαν λαβοῦσαν ἀρχήν, ἐξ ἧς δυνατὸν ἦν τυραννίδα γενέσθαι. νῦν δ' ὁ θεὸς ἔδειξεν οἵαν

ἔδει καὶ δεῖ δὴ τὴν μενοῦσαν μάλιστα ἀρχὴν γίγνε-
σθαι. τὸ δὲ παρ' ἡμῶν γιγνώσκεσθαι ταῦτα, ὅ περ
εἶπον ἔμπροσθεν, νῦν μὲν γενόμενον οὐδὲν σοφόν· ἐκ C
γὰρ παραδείγματος ὁρᾷν γεγονότος οὐδὲν χαλεπόν. εἰ
δ' ἦν τις προορῶν τότε ταῦτα καὶ δυνάμενος μετριά-
σαι τὰς ἀρχὰς καὶ μίαν ἐκ τριῶν ποιῆσαι, τά τε νοη-
θέντα ἂν καλὰ τότε πάντα ἀπέσωσε καὶ οὐκ ἄν ποτε ὁ
Περσικὸς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς ἂν στόλος
ὥρμησε, καταφρονήσας ὡς ὄντων ἡμῶν βραχέος ἀξίων.

ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΑΘ. Αἰσχρῶς γοῦν ἠμύναντο αὐτούς, ὦ Κλεινία. D
τὸ δ' αἰσχρὸν λέγω οὐχ ὡς οὐ νικῶντές γε οἱ τότε καὶ
κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καλὰς νενικήκασι μάχας·
ἀλλ' ὅ φημι αἰσχρὸν τότ' εἶναι, τόδε λέγω· τὸ πρῶτον
μὲν ἐκείνων τῶν πόλεων τριῶν οὐσῶν μίαν ὑπὲρ τῆς
Ἑλλάδος ἀμῦναι, τὼ δὲ δύο κακῶς οὕτως εἶναι διε-
φθαρμένα, ὥςτε ἡ μὲν καὶ Λακεδαίμονα διεκώλυεν
ἐπαμύνειν αὐτῇ, πολεμοῦσα αὐτῇ κατὰ κράτος, ἡ
δ' αὖ πρωτεύουσα ἐν τοῖς τότε χρόνοις τοῖς περὶ τὴν
διανομήν, ἡ περὶ τὸ Ἄργος, παρακαλουμένη ἀμύνειν E
τὸν βάρβαρον οὔθ' ὑπήκουσεν οὔτ' ἤμυνε. πολλὰ δὲ
λέγων ἄν τις τὰ τότε γενόμενα περὶ ἐκεῖνον τὸν πόλε-
μον τῆς Ἑλλάδος οὐδαμῶς εὐσχήμονα ἂν κατηγοροῖ·
οὐδ' αὖ ἀμύνασθαι τήν γε Ἑλλάδα λέγων ὀρθῶς ἂν
λέγοι, ἀλλ' εἰ μὴ τό τε Ἀθηναίων καὶ τὸ Λακεδαι-
μονίων κοινῇ διανόημα ἤμυνε τὴν ἐπιοῦσαν δουλείαν, 693
σχεδὸν ἂν ἤδη πάντ' ἦν μεμιγμένα τὰ τῶν Ἑλλήνων
γένη ἐν ἀλλήλοις καὶ βάρβαρα ἐν Ἕλλησι καὶ Ἑλλη-
νικὰ ἐν βαρβάροις, καθά περ ὧν Πέρσαι τυραννοῦσι
τὰ νῦν, διαπεφορημένα καὶ ξυμπεφορημένα κακῶς
ἐσπαρμένα κατοικεῖται. ταῦτ', ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε,
ἔχομεν ἐπιτιμᾷν τοῖς τε πάλαι πολιτικοῖς λεγομένοις
καὶ νομοθέταις καὶ τοῖς νῦν, ἵνα τὰς αἰτίας αὐτῶν
ἀναζητοῦντες ἀνευρίσκωμεν τί παρὰ ταῦτα ἔδει πράτ- B
τειν ἄλλο, οἷον δὴ καὶ τὸ παρὸν εἴπομεν, ὡς ἄρα οὐ
δεῖ μεγάλας ἀρχὰς οὐδ' αὖ ἀμίκτους νομοθετεῖν, δια-
νοηθέντας τὸ τοιόνδε, ὅτι τὴν πόλιν ἐλευθέραν τε εἶ-
ναι δεῖ καὶ ἔμφρονα καὶ ἑαυτῇ φίλην, καὶ τὸν νομο-

θετοῦντα πρὸς ταῦτα βλέποντα δεῖ νομοθετεῖν. μὴ
θαυμάσωμεν δὲ εἰ πολλάκις ἤδη προθέμενοι ἄττα εἰ-
ρήκαμεν ὅτι πρὸς ταῦτα δεῖ νομοθετεῖν βλέποντα τὸν
C νομοθέτην, τὰ δὲ προτεθέντα οὐ ταὐτὰ ἡμῖν φαίνεται
ἑκάστοτε· ἀλλ' ἀναλογίζεσθαι χρή, ὅταν πρὸς τὸ σω-
φρονεῖν φῶμεν δεῖν βλέπειν ἢ πρὸς φρόνησιν ἢ φι-
λίαν, ὡς ἔσθ' οὗτος ὁ σκοπὸς οὐχ ἕτερος ἀλλ' ὁ αὐ-
τός. καὶ ἄλλα δὴ πολλὰ ἡμᾶς τοιαῦτα ἂν γίγνηται
ῥήματα, μὴ διαταραττέτω.

ΚΛ. Πειρασόμεθα ποιεῖν οὕτως ἐπανιόντες τοὺς
λόγους· καὶ νῦν δὴ τὸ περὶ τῆς φιλίας τε καὶ φρο-
νήσεως καὶ ἐλευθερίας, πρὸς ὅ τι βουλόμενος ἔμελλες
D λέγειν δεῖν στοχάζεσθαι τὸν νομοθέτην, λέγε.

ΑΘ. Ἄκουσον δὴ νῦν. εἰσὶ πολιτειῶν οἷον μητέρες
δύο τινές, ἐξ ὧν τὰς ἄλλας γεγονέναι λέγων ἄν τις ὀρ-
θῶς λέγοι. καὶ τὴν μὲν προσαγορεύειν μοναρχίαν ὀρ-
θόν, τὴν δ' αὖ δημοκρατίαν· καὶ τῆς μὲν τὸ Περ-
σῶν γένος ἄκρον ἔχειν, τῆς δὲ ἡμᾶς. αἱ δ' ἄλλαι
σχεδὸν ἅπασαι, καθάπερ εἶπον, ἐκ τούτων εἰσὶ δια-
πεποικιλμέναι. δεῖ δὴ οὖν καὶ ἀναγκαῖον μεταλαβεῖν
ἀμφοῖν τούτοιν, εἴπερ ἐλευθερία τ' ἔσται καὶ φιλία
E μετὰ φρονήσεως· ὃ δὴ βούλεται ἡμῖν ὁ λόγος προσ-
τάττειν, λέγων ὡς οὐκ ἄν ποτε τούτων πόλις ἄμοιρος
γενομένη πολιτευθῆναι δύναιτ' ἂν καλῶς.

ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘ. Ἡ μὲν τοίνυν τὸ μοναρχικόν, ἡ δὲ τὸ ἐλεύ-
θερον ἀγαπήσασα μειζόνως ἢ ἔδει μόνον, οὐδετέρα τὰ
μέτρια κέκτηται τούτων· αἱ δὲ ὑμέτεραι, ἥ τε Λα-
κωνικὴ καὶ Κρητική, μᾶλλον. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Πέρ-
694 σαι τὸ μὲν πάλαι οὕτω πως, τὸ νῦν δὲ ἧττον. τὰ δ'
αἴτια διέλθωμεν. ἢ γάρ;

ΚΛ. Πάντως, εἴ γέ που μέλλομεν ὃ προὐθέ-
μεθα περαίνειν.

ΑΘ. Ἀκούωμεν δή. Πέρσαι γὰρ ὅτε μὲν τὸ μέ-
τριον μᾶλλον δουλείας τε καὶ ἐλευθερίας ἦγον ἐπὶ Κύ-
ρου, πρῶτον μὲν αὐτοὶ ἐλεύθεροι ἐγένοντο, ἔπειτα
δὲ ἄλλων πολλῶν δεσπόται· ἐλευθερίας γὰρ ἄρχοντες,
μεταδιδόντες ἀρχομένοις καὶ ἐπὶ τὸ ἴσον ἄγοντες μᾶλ-

λον φίλοι τε ἦσαν στρατιῶται στρατηγοῖς καὶ προθύ-
μους αὐτοὺς ἐν τοῖς κινδύνοις παρείχοντο, καὶ εἴ τις B
αὖ φρόνιμος ἦν ἐν αὐτοῖς καὶ βουλεύειν δυνατός,
οὐ φθονεροῦ τοῦ βασιλέως ὄντος διδόντος δὲ παῤ-
ῥησίαν καὶ τιμῶντος τοὺς εἴς τι δυναμένους συμβου-
λεύειν, κοινὴν τὴν τοῦ φρονεῖν εἰς τὸ μέσον παρεί-
χετο δύναμιν, καὶ πάντα δὴ τότε ἐπέδωκεν αὐτοῖς δι᾽
ἐλευθερίαν τε καὶ φιλίαν καὶ νοῦ κοινωνίαν.

ΚΛ. Ἔοικε γέ πως τὰ λεγόμενα οὕτω γεγονέναι.

ΑΘ. Πῇ δὴ οὖν ποτὲ ἀπώλετο ἐπὶ Καμβύσου C
καὶ πάλιν ἐπὶ Δαρείου σχεδὸν ἐσώθη; βούλεσθε οἷον
μαντείᾳ διανοηθέντες χρώμεθα;

ΚΛ. Φέρει γοῦν ἡμῖν σκέψιν τοῦτο ἐφ᾽ ὅ περ
ὡρμήκαμεν.

ΑΘ. Μαντεύομαι δὴ νῦν περί γε Κύρου τὰ μὲν
ἄλλ᾽ αὐτὸν στρατηγόν τε ἀγαθὸν εἶναι καὶ φιλόπολιν,
παιδείας δὲ ὀρθῆς οὐχ ἧφθαι τὸ παράπαν οἰκονομίᾳ
τε οὐδὲν τὸν νοῦν προςεσχηκέναι.

ΚΛ. Πῶς δὴ τὸ τοιοῦτον φῶμεν;

ΑΘ. Ἔοικεν ἐκ νέου στρατεύεσθαι διὰ βίου, ταῖς D
γυναιξὶ παραδοὺς τοὺς παῖδας τρέφειν. αἱ δὲ ὡς εὐ-
δαίμονας αὐτοὺς ἐκ τῶν παίδων εὐθὺς καὶ μακαρίους
ἤδη γεγονότας καὶ ἐπιδεεῖς ὄντας τούτων οὐδενὸς
ἔτρεφον· κωλύουσαι δὲ ὡς οὖσιν ἱκανῶς εὐδαίμοσι
μήτε αὐτοῖς ἐναντιοῦσθαι μηδένα εἰς μηδέν, ἐπαι-
νεῖν τε ἀναγκάζουσαι πάντας τὸ λεγόμενον ἢ πραττό-
μενον ὑπ᾽ αὐτῶν, ἔθρεψαν τοιούτους τινάς.

ΚΛ. Καλήν, ὡς ἔοικας, τροφὴν εἴρηκας.

ΑΘ. Γυναικείαν μὲν οὖν βασιλίδων γυναικῶν, E
νεωστὶ γεγονυιῶν πλουσίων καὶ ἐν ἀνδρῶν ἐρημίᾳ,
διὰ τὸ μὴ σχολάζειν ὑπὸ πολέμων καὶ πολλῶν κιν-
δύνων, τοὺς παῖδας τρεφουσῶν.

ΚΛ. Ἔχει γὰρ λόγον.

ΑΘ. Ὁ δὲ πατὴρ γε αὐτοῖς αὖ ποίμνια μὲν καὶ
πρόβατα καὶ ἀγέλας ἀνδρῶν τε καὶ ἄλλων πολλῶν πολ-
λὰς ἐκτᾶτο, αὐτοὺς δὲ οἷς ταῦτα παραδώσειν ἔμελλεν
ἠγνόει τὴν πατρῴαν οὐ παιδευομένους τέχνην, οὖσαν 695
Περσικήν, ποιμένων ὄντων Περσῶν, τραχείας χώρας

ἐκγόνων, σκληρὰν καὶ ἱκανὴν ποιμένας ἀπεργάζεσθαι μάλα ἰσχυροὺς καὶ δυναμένους θυραυλεῖν καὶ ἀγρυπνεῖν καὶ εἰ στρατεύεσθαι δέοι στρατεύεσθαι. διεφθαρμένην δὲ παιδείαν ὑπὸ τῆς λεγομένης εὐδαιμονίας τὴν Μηδικὴν περιεῖδεν ὑπὸ γυναικῶν τε καὶ εὐνούχων παιδευθέντας αὐτοῦ τοὺς υἱεῖς, ὅθεν ἐγένοντο οἵους ἦν
B εἰκὸς αὐτοὺς γενέσθαι, τροφῇ ἀνεπιπλήκτῳ τραφέντας. παραλαβόντες δ' οὖν οἱ παῖδες τελευτήσαντος Κύρου τρυφῆς μεστοὶ καὶ ἀνεπιπληξίας, πρῶτον μὲν τὸν ἕτερον ἅτερος ἀπέκτεινε τῷ ἴσῳ ἀγανακτῶν, μετὰ δὲ τοῦτο αὐτὸς μαινόμενος ὑπὸ μέθης τε καὶ ἀπαιδευσίας τὴν ἀρχὴν ἀπώλεσεν ὑπὸ Μήδων τε καὶ τοῦ λεγομένου τότε εὐνούχου, καταφρονήσαντος τῆς Καμβύσου μωρίας.

ΚΛ. Λέγεται δὴ ταῦτά γε, καὶ ἔοικέ γε σχεδὸν
C οὕτω πως γεγονέναι.

ΑΘ. Καὶ μὴν καὶ πάλιν εἰς Πέρσας ἐλθεῖν τὴν ἀρχὴν διὰ Δαρείου καὶ τῶν ἑπτὰ λέγεταί που.

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Θεωρῶμεν δὴ ξυνεπόμενοι τῷ λόγῳ. Δαρεῖος γὰρ βασιλέως οὐκ ἦν υἱὸς παιδείᾳ τε οὐ διατρυφώσῃ τεθραμμένος, ἐλθὼν δ' εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ λαβὼν αὐτὴν ἕβδομος διείλετο ἑπτὰ μέρη τεμόμενος, ὧν καὶ νῦν ἔτι σμικρὰ ὀνείρατα λέλειπται, καὶ νόμους ἠξίου
D θέμενος οἰκεῖν ἰσότητά τινα κοινὴν εἰςφέρων, καὶ τὸν τοῦ Κύρου δασμὸν ὃν ὑπέσχετο Πέρσαις εἰς τὸν νόμον ἐνέδει, φιλίαν πορίζων καὶ κοινωνίαν πᾶσι Πέρσαις, χρήμασι καὶ δωρεαῖς τὸν Περσῶν δῆμον προςαγόμενος· τοιγαροῦν αὐτῷ τὰ στρατεύματα μετ' εὐνοίας προςεκτήσατο χώρας οὐκ ἐλάττους ὧν κατέλιπε Κῦρος. μετὰ δὲ Δαρεῖον ὁ τῇ βασιλικῇ καὶ τρυφώσῃ πάλιν παιδευθεὶς παιδείᾳ Ξέρξης. Ὦ Δαρεῖε, εἰπεῖν ἐστὶ δικαιότατον ἴσως, ὃς τὸ Κύρου κακὸν οὐκ ἔμαθες,
E ἐθρέψω δὲ Ξέρξην ἐν τοῖς αὐτοῖς ἤθεσιν ἐν οἷς περ Κῦρος Καμβύσην. ὁ δέ, ἅτε τῶν αὐτῶν παιδειῶν γενόμενος ἔκγονος, παραπλήσια ἀπετέλεσε τοῖς Καμβύσου παθήμασι· καὶ σχεδὸν ἔκ γε τοσούτου βασιλεὺς ἐν Πέρσαις οὐδεὶς πω μέγας γέγονεν ἀληθῶς, πλήν γε

ὀνόματι. τὸ δ᾽ αἴτιον οὐ τύχης, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος,
ἀλλ᾽ ὁ κακὸς βίος ὃν οἱ τῶν διαφερόντως πλουσίων
καὶ τυράννων παῖδες τὰ πολλὰ ζῶσιν. οὐ γὰρ μή ποτε 696
γένηται παῖς καὶ ἀνὴρ καὶ γέρων ἐκ ταύτης τῆς τρο-
φῆς διαφέρων πρὸς ἀρετήν. ἃ δή, φαμέν, τῷ νομο-
θέτῃ σκεπτέον, καὶ ἡμῖν δὲ ἐν τῷ νῦν παρόντι. δίκαιον
μήν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τοῦτό γε τῇ πόλει ὑμῶν ἀπο-
διδόναι, ὅτι πενίᾳ καὶ πλούτῳ καὶ ἰδιωτείᾳ καὶ βα-
σιλείᾳ διαφέρουσαν οὐδ᾽ ἡντινοῦν τιμὴν καὶ τροφὴν
νέμετε, ἃς μὴ τὸ κατ᾽ ἀρχὰς ὑμῖν θεῖον παρὰ θεοῦ
διεμαντεύσατό τινος. οὐ γὰρ δὴ δεῖ κατὰ πόλιν γε B
εἶναι τὰς τιμὰς ὑπερεχούσας, ὅτι τίς ἐστι πλούτῳ
διαφέρων, ἐπεὶ οὐδ᾽ ὅτι ταχὺς ἢ καλὸς ἢ ἰσχυρὸς
ἄνευ τινὸς ἀρετῆς, οὐδ᾽ ἀρετῆς ἧς ἂν σωφροσύνη ἀπῇ.

ΜΕ. Πῶς τοῦτο, ὦ ξένε, λέγεις;

ΑΘ. Ἀνδρεία που μόριον ἀρετῆς ἕν;

ΜΕ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Δίκασον τοίνυν αὐτὸς τὸν λόγον ἀκούσας, εἴ σοι δέξαιο ἂν σύνοικον ἢ γείτονα εἶναί τινα σφόδρα μὲν ἀνδρεῖον, μὴ σώφρονα δὲ ἀλλ᾽ ἀκόλαστον.

ΜΕ. Εὐφήμει. C

ΑΘ. Τί δέ; τεχνικὸν μὲν καὶ περὶ ταῦτα σοφόν, ἄδικον δέ;

ΜΕ. Οὐδαμῶς.

ΑΘ. Ἀλλὰ μὴν τό γε δίκαιον οὐ φύεται χωρὶς τοῦ σωφρονεῖν.

ΜΕ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘ. Οὐδὲ μὴν ὅν γε σοφὸν ἡμεῖς νῦν δὴ προὐθέμεθα, τὸν τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας κεκτημένον συμφώνους τοῖς ὀρθοῖς λόγοις καὶ ἑπομένας.

ΜΕ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΑΘ. Ἔτι δὴ καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα τῶν ἐν ταῖς
πόλεσι τιμήσεων ἕνεκα, ποῖαί τε ὀρθαὶ καὶ μὴ γί- D
γνονται ἑκάστοτε.

ΜΕ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Σωφροσύνη ἄνευ πάσης τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐν ψυχῇ τινὶ μεμονωμένη τίμιον ἢ ἄτιμον γίγνοιτ᾽ ἂν κατὰ δίκην;

ΜΕ. Οὐκ ἔχω ὅπως εἴπω.

ΑΘ. Καὶ μὴν εἴρηκάς γε μετρίως. εἰπὼν γὰρ δὴ ὧν ἠρόμην ὁποτερονοῦν παρὰ μέλος ἔμοιγ' ἂν δοκεῖς φθέγξασθαι.

ΜΕ. Καλῶς τοίνυν γεγονὸς ἂν εἴη.

ΑΘ. Εἶεν· τὸ μὲν δὴ πρόςθημα, ὧν τιμαί τε
E καὶ ἀτιμίαι, οὐ λόγου ἀλλά τινος μᾶλλον ἀλόγου σιγῆς ἄξιον ἂν εἴη.

ΜΕ. Σωφροσύνην μοι φαίνει λέγειν.

ΑΘ. Ναί. τὸ δέ γε τῶν ἄλλων πλεῖστα ἡμᾶς ὠφελοῦν μετὰ τῆς προςθήκης μάλιστ' ἂν τιμώμενον ὀρθότατα τιμῷτο, καὶ τὸ δεύτερον δευτέρως· καὶ οὕτω δὴ κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον τὰς ἐφεξῆς τιμὰς λαγχάνον ἕκαστον ὀρθῶς ἂν λαγχάνοι.

ΜΕ. Ἔχει ταύτῃ.

697 ΑΘ. Τί οὖν; οὐ νομοθέτου καὶ ταῦτα αὖ φήσομεν εἶναι διανέμειν;

ΜΕ. Καὶ μάλα.

ΑΘ. Βούλει δὴ τὰ μὲν ἅπαντα καὶ ἐφ' ἕκαστον ἔργον καὶ κατὰ σμικρὰ ἐκείνῳ δῶμεν νεῖμαι, τὸ δὲ τριχῇ διελεῖν, ἐπειδὴ νόμων ἐσμὲν καὶ αὐτοί πως ἐπιθυμηταί, πειραθῶμεν διατεμεῖν χωρὶς τά τε μέγιστα καὶ δεύτερα καὶ τρίτα;

ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Λέγομεν τοίνυν ὅτι πόλιν, ὡς ἔοικε, τὴν
B μέλλουσαν σώζεσθαί τε καὶ εὐδαιμονήσειν εἰς δύναμιν ἀνθρωπίνην δεῖ καὶ ἀναγκαῖον τιμάς τε καὶ ἀτιμίας διανέμειν ὀρθῶς. ἔστι δὲ ὀρθῶς ἄρα τιμιώτατα μὲν καὶ πρῶτα τὰ περὶ τὴν ψυχὴν ἀγαθὰ κεῖσθαι, σωφροσύνης ὑπαρχούσης αὐτῇ, δεύτερα δὲ τὰ περὶ τὸ σῶμα καλὰ καὶ ἀγαθά, καὶ τρίτα τὰ περὶ τὴν οὐσίαν καὶ χρήματα λεγόμενα· τούτων δὲ ἂν ἐκτός τις βαίνῃ νο-
C μοθέτης ἢ πόλις, εἰς τιμὰς ἢ χρήματα προάγουσα ἤ τι τῶν ὑστέρων εἰς τὸ πρόσθεν τιμαῖς τάττουσα, οὔθ' ὅσιον οὔτε πολιτικὸν ἂν δρῴη πρᾶγμα. εἰρήσθω ταῦτα ἢ πῶς ἡμῖν;

ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν εἰρήσθω σαφῶς.

ΑΘ. Ταῦτα μὲν τοίνυν ἡμᾶς ἐπὶ πλέον ἐποίησεν

εἰπεῖν ἡ Περσῶν περὶ διάσκεψις τῆς πολιτείας· ἀνευ-
ρίσκομεν δὲ ἐπὶ ἔτι χείρους αὐτοὺς γεγονότας. τὴν δὲ
αἰτίαν φαμὲν ὅτι τὸ ἐλεύθερον λίαν ἀφελόμενοι τοῦ
δήμου, τὸ δεσποτικὸν δ' ἐπαγαγόντες μᾶλλον τοῦ D
προςήκοντος τὸ φίλον ἀπώλεσαν καὶ τὸ κοινὸν ἐν τῇ πό-
λει. τούτου δὲ φθαρέντος οὐθ' ἡ τῶν ἀρχόντων βουλὴ
ὑπὲρ ἀρχομένων καὶ τοῦ δήμου βουλεύεται, ἀλλ' ἕνεκα
τῆς αὐτῶν ἀρχῆς, ἄν τι καὶ σμικρὸν πλέον ἑκάστοτε
ἡγῶνται ἔσεσθαί σφισιν ἀναστάτους μὲν πόλεις, ἀνά-
στατα δὲ ἔθνη φίλια πυρὶ καταφθείραντες, ἐχθρῶς
τε καὶ ἀνηλεῶς μισοῦντες μισοῦνται· ὅταν τε εἰς χρείαν
τοῦ μάχεσθαι περὶ ἑαυτῶν τοὺς δήμους ἀφικνῶνται,
οὐδὲν κοινὸν ἐν αὐτοῖς αὖ μετὰ προθυμίας τοῦ ἐθέ-
λειν κινδυνεύειν καὶ μάχεσθαι ἀνευρίσκουσιν, ἀλλὰ E
κεκτημένοι μυριάδας ἀπεράντους λογισμῷ ἀχρήστους
εἰς πόλεμον πάσας κέκτηνται, καὶ καθά περ ἐνδεεῖς ἀν-
θρώπων μισθούμενοι, ὑπὸ μισθωτῶν καὶ ὀθνείων
ἀνθρώπων ἡγοῦνταί ποτε σωθήσεσθαι· πρὸς δὲ τού-
τοις ἀμαθαίνειν ἀναγκάζονται, λέγοντες ἔργοις ὅτι 698
λῆρος πρὸς χρυσόν τε καὶ ἄργυρόν ἐστιν ἑκάστοτε τὰ
λεγόμενα τίμια καὶ καλὰ κατὰ πόλιν.

ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Τὰ μὲν δὴ περί γε Περσῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς
τὰ νῦν διοικεῖται διὰ τὴν σφόδρα δουλείαν τε καὶ δε-
σποτείαν, τέλος ἐχέτω.

ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Τὰ δὲ περὶ τὴν τῆς Ἀττικῆς αὖ πολιτείαν
τὸ μετὰ τοῦτο ὡςαύτως ἡμᾶς διεξελθεῖν χρεών, ὡς ἡ
παντελὴς καὶ ἀπὸ πασῶν ἀρχῶν ἐλευθερία τῆς μέτρον
ἐχούσης ἀρχῆς ὑφ' ἑτέρων οὐ σμικρῷ χείρων· ἡμῖν γὰρ B
κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὅτε ἡ Περσῶν ἐπίθεσις τοῖς
Ἕλλησιν, ἴσως δὲ σχεδὸν ἅπασι τοῖς τὴν Εὐρώπην οἰ-
κοῦσιν ἐγίγνετο, πολιτεία τε ἦν παλαιὰ καὶ ἐκ τιμη-
μάτων ἀρχαί τινες τεττάρων, καὶ δεσπότις ἐνῆν τις
αἰδώς, δι' ἣν δουλεύοντες τοῖς τότε νόμοις ζῆν ἠθέ-
λομεν. καὶ πρὸς τούτοις δὴ τὸ μέγεθος τοῦ στόλου
κατά τε γῆς καὶ κατὰ θάλατταν γενόμενον, φόβον ἄπο-
ρον ἐμβαλὸν, δουλείαν ἔτι μείζονα ἐποίησεν ἡμᾶς τοῖς C

τότε ἄρχουσι καὶ τοῖς νόμοις δουλεῦσαι. καὶ διὰ ταῦτα πάνθ' ἡμῖν ξυνέπεσε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σφοδρὰ φιλία. σχεδὸν γὰρ δέκα ἔτεσι πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας ἀφίκετο Δᾶτις Περσικὸν στόλον ἄγων πέμψαντος Δαρείου διαῤῥήδην ἐπί τε Ἀθηναίους καὶ Ἐρετριέας, ἐξανδραποδισάμενον ἀγαγεῖν, θάνατον αὐτῷ προειπὼν μὴ πράξαντι ταῦτα. καὶ ὁ Δᾶτις τοὺς μὲν Ἐρε-
D τριέας ἔν τινι βραχεῖ χρόνῳ παντάπασι κατὰ κράτος τε εἷλε μυριάσι συχναῖς, καί τινα λόγον εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν ἀφῆκε φοβερόν, ὡς οὐδεὶς Ἐρετριέων αὐτὸν ἀποπεφευγὼς εἴη· συνάψαντες γὰρ ἄρα τὰς χεῖρας σαγηνεύσαιεν πᾶσαν τὴν Ἐρετρικὴν οἱ στρατιῶται τοῦ Δάτιδος. ὁ δὴ λόγος, εἴτε ἀληθὴς εἴτε καὶ ὅπῃ ἀφίκετο, τούς τε ἄλλους Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ Ἀθηναίους ἐξέπληττε, καὶ πρεσβευομένοις αὐτοῖς πανταχόσε βοη-
E θεῖν οὐδεὶς ἤθελε πλήν γε Λακεδαιμονίων· οὗτοι δὲ ὑπό τε τοῦ πρὸς Μεσσήνην ὄντος τότε πολέμου καὶ εἰ δή τι διεκώλυεν ἄλλο αὐτούς, οὐ γὰρ ἴσμεν, λεγόμενον, ὕστεροι δ' οὖν ἀφίκοντο τῆς Μαραθῶνι μάχης γενομένης μιᾷ ἡμέρᾳ. μετὰ δὲ τοῦτο παρασκευαί τε μεγάλαι λεγόμεναι καὶ ἀπειλαὶ ἐφοίτων μυρίαι παρὰ βασιλέως. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου Δαρεῖος μὲν τεθνάναι ἐλέχθη, νέος δὲ καὶ σφοδρὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ παρειληφέ-
699 ναι τὴν ἀρχὴν καὶ οὐδαμῶς ἀφίστασθαι τῆς ὁρμῆς. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πᾶν τοῦτο ᾤοντο ἐπὶ σφᾶς αὐτοὺς παρασκευάζεσθαι διὰ τὸ Μαραθῶνι γενόμενον, καὶ ἀκούοντες Ἄθων τε διορυττόμενον καὶ Ἑλλήσποντον ζευγνύμενον καὶ τὸ τῶν νεῶν πλῆθος ἡγήσαντο οὔτε κατὰ γῆν σφισιν εἶναι σωτηρίαν οὔτε κατὰ θάλατταν· οὔτε γὰρ βοηθήσειν αὐτοῖς οὐδένα, μεμνημένοι ὡς οὐδ' ὅτε τὸ πρῶτον ἦλθον καὶ τὰ περὶ Ἐρέτριαν διεπράξαντο, σφίσι γε οὐδεὶς τότε ἐβοήθησεν οὐδ' ἐκινδύνευσε ξυμμαχόμενος. ταὐτὸν δὴ προσεδόκων καὶ τότε γενήσε-
B σθαι τό γε κατὰ γῆν. καὶ κατὰ θάλατταν δ' αὖ πᾶσαν ἀπορίαν ἑώρων σωτηρίας νεῶν χιλίων καὶ ἔτι πλεόνων ἐπιφερομένων. μίαν δὴ σωτηρίαν ξυνενόουν, λεπτὴν μὲν καὶ ἄπορον, μόνην δ' οὖν, βλέψαντες πρὸς τὸ πρότερον γενόμενον, ὡς ἐξ ἀπόρων καὶ τότε ἐφαίνετο γε-

νέσθαι τὸ νικῆσαι μαχομένους. ἐπὶ δὲ τῆς ἐλπίδος
ὀχούμενοι ταύτης εὕρισκον καταφυγὴν αὐτοῖς εἰς αὐ-
τοὺς μόνους εἶναι καὶ τοὺς θεούς. ταῦτ᾽ οὖν αὐτοῖς C
πάντα φιλίαν ἀλλήλων ἐνεποίει, ὁ φόβος ὁ τότε πα-
ρὼν ὅ τε ἐκ τῶν νόμων τῶν ἔμπροσθεν γεγονώς, ὃν
δουλεύοντες τοῖς πρόσθεν νόμοις ἐκέκτηντο, ἣν αἰδῶ
πολλάκις ἐν τοῖς ἄνω λόγοις εἴπομεν, ᾗ καὶ δουλεύειν
ἔφαμεν δεῖν τοὺς μέλλοντας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι, ἧς ὁ
δειλὸς ἐλεύθερος καὶ ἄφοβος· ὃν εἰ τότε μὴ δέος
ἔλαβεν, οὐκ ἄν ποτε ξυνελθὼν ἠμύνατο οὐδ᾽ ἤμυνεν
ἱεροῖς τε καὶ τάφοις καὶ πατρίδι καὶ τοῖς ἄλλοις οἰ-
κείοις τε ἅμα καὶ φίλοις, ὥς περ τότ᾽ ἐβοήθησεν, D
ἀλλὰ κατὰ σμικρὰ ἂν ἐν τῷ τότε ἡμῶν ἕκαστος σκε-
δασθεὶς ἄλλος ἄλλοσε διεσπάρη.

ΜΕ. Καὶ μάλα, ὦ ξένε, ὀρθῶς τε εἴρηκας καὶ
σαυτῷ τε καὶ τῇ πατρίδι πρεπόντως.

ΑΘ. Ἔστι ταῦτα, ὦ Μέγιλλε· πρὸς γὰρ σὲ τὰ ἐν
τῷ τότε χρόνῳ γενόμενα, κοινωνὸν τῇ τῶν πατέρων
γεγονότα φύσει, δίκαιον λέγειν. ἐπισκόπει μὴν καὶ σὺ
καὶ Κλεινίας εἴ τι πρὸς τὴν νομοθεσίαν προςήκοντα
λέγομεν· οὐ γὰρ μύθων ἕνεκα διεξέρχομαι, οὗ λέγω E
δ᾽ ἕνεκα· ὁρᾶτε γάρ· ἐπειδή τινα τρόπον ταὐτὸν ἡμῖν
ξυμβεβήκει πάθος ὅ περ Πέρσαις, ἐκείνοις μὲν ἐπὶ
πᾶσαν δουλείαν ἄγουσι τὸν δῆμον, ἡμῖν δ᾽ αὖ τοὐ-
ναντίον ἐπὶ πᾶσαν ἐλευθερίαν προτρέπουσι τὰ πλήθη,
πῶς δὴ καὶ τί λέγωμεν τοὐντεῦθεν; οἱ προγεγονότες
ἡμῖν ἔμπροσθεν λόγοι τρόπον τινὰ καλῶς εἰσὶν εἰ-
ρημένοι.

ΜΕ. Λέγεις εὖ· πειρῶ δ᾽ ἔτι σαφέστερον ἡμῖν 700
σημῆναι τὸ νῦν λεγόμενον.

ΑΘ. Ἔσται ταῦτα. οὐκ ἦν, ὦ φίλοι, ἡμῖν ἐπὶ
τῶν παλαιῶν νόμων ὁ δῆμός τινων κύριος, ἀλλὰ τρό-
πον τινὰ ἑκὼν ἐδούλευε τοῖς νόμοις.

ΜΕ. Ποίοις δὴ λέγεις;

ΑΘ. Τοῖς περὶ τὴν μουσικὴν πρῶτον τὴν τότε,
ἵνα ἐξ ἀρχῆς διέλθωμεν τὴν τοῦ ἐλευθέρου λίαν ἐπίδο-
σιν βίου. διῃρημένη γὰρ δὴ τότε ἦν ἡμῖν ἡ μουσικὴ
κατὰ εἴδη τε ἑαυτῆς ἄττα καὶ σχήματα, καί τι ἦν εἰ- B

δος ᾠδῆς εὐχαὶ πρὸς θεούς, ὄνομα δὲ ὕμνοι ἐπεκα-
λοῦντο· καὶ τούτῳ δὴ τὸ ἐναντίον ἦν ᾠδῆς ἕτερον εἶ-
δος, θρήνους δέ τις ἂν αὐτοὺς μάλιστα ἐκάλεσε· καὶ
παίωνες ἕτερον, καὶ ἄλλο Διονύσου γένεσις, οἶμαι,
διθύραμβος λεγόμενος. νόμους τε αὐτὸ τοῦτο τοὔνομα
ἐκάλουν, ᾠδὴν ὥς τινα ἑτέραν. ἐπέλεγον δὲ κιθαρῳ-
δικούς. τούτων δὴ διατεταγμένων καὶ ἄλλων τινῶν
C οὐκ ἐξῆν ἄλλῳ εἰς ἄλλο καταχρῆσθαι μέλους εἶδος. τὸ
δὲ κῦρος τούτων γνῶναί τε καὶ ἅμα γνόντα δικάσαι
ζημιοῦν τε αὖ τὸν μὴ πειθόμενον οὐ σύριγξ ἦν οὐδέ
τινες ἄμουσοι βοαὶ πλήθους, καθά περ τὰ νῦν, οὐδ'
αὖ κρότοι ἐπαίνους ἀποδιδόντες, ἀλλὰ τοῖς μὲν γεγο-
νόσι περὶ παίδευσιν δεδογμένον ἀκούειν ἦν αὐτοῖς μετὰ
σιγῆς διὰ τέλους, παισὶ δὲ καὶ παιδαγωγοῖς καὶ τῷ
πλείστῳ ὄχλῳ ῥάβδου κοσμούσης ἡ νουθέτησις ἐγίγνετο.
D ταῦτ' οὖν οὕτω τεταγμένως ἤθελεν ἄρχεσθαι τῶν πο-
λιτῶν τὸ πλῆθος, καὶ μὴ τολμᾶν κρίνειν διὰ θορύ-
βου. μετὰ δὲ ταῦτα προϊόντος τοῦ χρόνου ἄρχοντες
μὲν τῆς ἀμούσου παρανομίας ποιηταὶ ἐγίγνοντο φύσει
μὲν ποιητικοί, ἀγνώμονες δὲ περὶ τὸ δίκαιον τῆς
Μούσης καὶ τὸ νόμιμον, βακχεύοντες καὶ μᾶλλον τοῦ
δέοντος κατεχόμενοι ὑφ' ἡδονῆς, κεραννύντες δὲ θρή-
νους τε ὕμνοις καὶ παίωνας διθυράμβοις, καὶ αὐλῳ-
δίας δὴ ταῖς κιθαρῳδίαις μιμούμενοι καὶ πάντα εἰς
E πάντα ξυνάγοντες, μουσικῆς ἄκοντες ὑπ' ἀνοίας κατα-
ψευδόμενοι, ὡς ὀρθότητα μὲν οὐκ ἔχοι οὐδ' ἡντινοῦν
μουσική, ἡδονῇ δὲ τῇ τοῦ χαίροντος, εἴτε βελτίων εἴτε
χείρων ἂν εἴη τις, κρίνοιτο ὀρθότατα. τοιαῦτα δὴ ποι-
οῦντες ποιήματα λόγους τε ἐπιλέγοντες τοιούτους τοῖς
πολλοῖς ἐνέθεσαν παρανομίαν εἰς τὴν μουσικὴν καὶ
τόλμαν, ὡς ἱκανοῖς οὖσι κρίνειν. ὅθεν δὴ τὰ θέατρα
701 ἐξ ἀφώνων φωνήεντα ἐγένοντο, ὡς ἐπαΐοντα ἐν Μού-
σαις τό τε καλὸν καὶ μή, καὶ ἀντὶ ἀριστοκρατίας ἐν
αὐτῇ θεατροκρατία τις πονηρὰ γέγονεν. εἰ γὰρ δὴ καὶ
δημοκρατία ἐν αὐτῇ τις μόνον ἐγένετο ἐλευθέρων ἀν-
δρῶν, οὐδὲν ἂν πάνυ γε δεινὸν ἦν τὸ γεγονός. νῦν
δὲ ἦρξε μὲν ἡμῖν ἐκ μουσικῆς ἡ πάντων εἰς πάντα
σοφίας δόξα καὶ παρανομία, ξυνεφέσπετο δὲ ἐλευθε-

ρία, ἄφοβοι γὰρ ἐγίγνοντο ὡς εἰδότες, ἡ δὲ ἄδεια ἀναι-
σχυντίαν ἐνέτεκε· τὸ γὰρ τὴν τοῦ βελτίονος δόξαν μὴ
φοβεῖσθαι διὰ θράσος, τοῦτ' αὐτό ἐστι σχεδὸν ἡ πο- B
νηρὰ ἀναισχυντία, διὰ δή τινος ἐλευθερίας λίαν ἀπο-
τετολμημένης.

ΑΘ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘ. Ἐφεξῆς δὴ ταύτῃ τῇ ἐλευθερίᾳ ἡ τοῦ μὴ
ἐθέλειν τοῖς ἄρχουσι δουλεύειν γίγνοιτ' ἄν, καὶ ἑπομένη
ταύτῃ φεύγειν πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ πρεσβυτέρων
δουλείαν καὶ νουθέτησιν, καὶ ἐγγὺς τοῦ τέλους οὖσι
νόμων ζητεῖν μὴ ὑπηκόοις εἶναι, πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη
τῷ τέλει ὅρκων καὶ πίστεων καὶ τὸ παράπαν θεῶν C
μὴ φροντίζειν, τὴν λεγομένην παλαιὰν Τιτανικὴν φύσιν
ἐπιδεικνῦσι καὶ μιμουμένοις· ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἐκεῖνα
ἀφικομένους, χαλεπὸν αἰῶνα διάγοντας μὴ λῆξαί ποτε
κακῶν. τίνος δὴ καὶ ταῦθ' ἡμῖν αὖ χάριν ἐλέχθη; δεῖν
φαίνεται ἔμοιγε, οἷόν περ ἵππον, τὸν λόγον ἑκάστοτε
ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ καθά περ ἀχάλινον κεκτημένον
τὸ στόμα, βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον κατὰ τὴν πα-
ροιμίαν ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν ἀλλ' ἐπανερωτᾷν τὸ D
νῦν δὴ λεχθέν, τὸ τίνος δὴ χάριν ἕνεκα ταῦτα ἐλέχθη;

ΜΕ. Καλῶς.

ΑΘ. Ταῦτα τοίνυν εἴρηται ἐκείνων ἕνεκα.

ΜΕ. Τίνων;

ΑΘ. Ἐλέξαμεν ὡς τὸν νομοθέτην δεῖ τριῶν στοχαζόμενον νομοθετεῖν, ὅπως ἡ νομοθετουμένη πόλις ἐλευθέρα τε ἔσται καὶ φίλη ἑαυτῇ καὶ νοῦν ἕξει. ταῦτ' ἦν. ἢ γάρ;

ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Τούτων ἕνεκα δὴ πολιτείας τήν τε δεσπο- E
τικωτάτην προελόμενοι καὶ τὴν ἐλευθερικωτάτην, ἐπι-
σκοποῦμεν νυνὶ πότερα τούτων ὀρθῶς πολιτεύεται·
λαβόντες δὲ αὐτῶν ἑκατέρας μετριότητά τινα, τῶν
μὲν τοῦ δεσπόζειν, τῶν δὲ τοῦ ἐλευθεριάσαι, κατεί-
δομεν ὅτι τότε διαφερόντως ἐν αὐταῖς ἐγένετο εὐπρα-
γία, ἐπὶ δὲ τὸ ἄκρον ἀγαγόντων ἑκατέρων, τῶν μὲν
δουλείας, τῶν δὲ τοὐναντίου, οὐ συνήνεγκεν οὔτε
τοῖς οὔτε τοῖς.

702 ΜΕ. Ἀληθέστατα λέγεις.
ΑΘ. Καὶ μὴν αὐτῶν γε ἕνεκα καὶ τὸ Δωρικὸν
ἐθεασάμεθα κατοικιζόμενον στρατόπεδον καὶ τὰς τοῦ
Δαρδάνου ὑπωρείας τε καὶ τὴν ἐπὶ θαλάττῃ κατοίκι-
σιν, καὶ τοὺς πρώτους δὴ τοὺς περιλιπεῖς γενομένους
τῆς φθορᾶς, ἔτι δὲ τοὺς ἔμπροσθεν τούτων γενομέ-
νους ἡμῖν λόγους περί τε μουσικῆς καὶ μέθης καὶ τὰ
τούτων ἔτι πρότερα. ταῦτα γὰρ πάντα εἴρηται τοῦ κα-
τιδεῖν ἕνεκα πῶς ποτ' ἂν πόλις ἄριστα οἰκοίη, καὶ ἰδίᾳ
B πῶς ἄν τις βέλτιστα τὸν αὑτοῦ βίον διαγάγοι. εἰ δὲ δή
τι πεποιήκαμεν προὔργου, τίς ποτ' ἂν ἔλεγχος γίγνοιτο
ἡμῖν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς λεχθείς, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ
Κλεινία;
ΚΛ. Ἐγώ τιν', ὦ ξένε, μοι δοκῶ κατανοεῖν. ἔοικε
κατὰ τύχην τινὰ ἡμῖν τὰ τῶν λόγων τούτων πάντων
ὧν διεξήλθομεν γεγονέναι· σχεδὸν γὰρ εἰς χρείαν αὐτῶν
ἔγωγ' ἐλήλυθα τὰ νῦν, καὶ κατά τινα αὖ καιρὸν σύ τε
παραγέγονας ἅμα καὶ Μέγιλλος ὅδε. οὐ γὰρ ἀποκρύ-
C ψομαι σφὼ τὸ νῦν ἐμοὶ ξυμβαῖνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς
οἰωνόν τινα ποιοῦμαι. ἡ γὰρ πλείστη τῆς Κρήτης ἐπι-
χειρεῖ τινὰ ἀποικίαν ποιήσασθαι, καὶ προστάττει τοῖς
Κνωσίοις ἐπιμεληθῆναι τοῦ πράγματος, ἡ δὲ τῶν Κνω-
σίων πόλις ἐμοί τε καὶ ἄλλοις ἐννέα· ἅμα δε καὶ νό-
μους τῶν τε αὐτόθι, εἴ τινες ἡμᾶς ἀρέσκουσι, τίθε-
σθαι κελεύει, καὶ εἴ τινες ἑτέρωθεν, μηδὲν ὑπολογιζο-
μένους τὸ ξενικὸν αὐτῶν, ἂν βελτίους φαίνωνται. νῦν
D οὖν ἐμοί τε καὶ ὑμῖν ταύτην δῶμεν χάριν· ἐκ τῶν εἰ-
ρημένων ἐκλέξαντες τῷ λόγῳ συστησώμεθα πόλιν, οἷον
ἐξ ἀρχῆς κατοικίζοντες. καὶ ἅμα μὲν ἡμῖν οὗ ζητοῦ-
μεν ἐπίσκεψις γενήσεται, ἅμα δ' ἐγὼ τάχ' ἂν χρησαί-
μην εἰς τὴν μέλλουσαν πόλιν ταύτῃ τῇ συστάσει.
ΑΘ. Οὐ πόλεμόν γε ἐπαγγέλλεις, ὦ Κλεινία·
ἀλλ' εἰ μή τι Μεγίλλῳ πρόσαντες, τὰ παρ' ἐμοῦ γε
ἡγοῦ σοι πάντα κατὰ νοῦν ὑπάρχειν εἰς δύναμιν.
ΜΕ. Εὖ λέγεις· καὶ μὴν καὶ τὰ παρ' ἐμοῦ.
E ΚΛ. Κάλλιστα εἰρήκατον. ἀτὰρ πειρώμεθα λόγῳ
πρῶτον κατοικίζειν τὴν πόλιν.

Δ.

Φέρε δή, τίνα δεῖ διανοηθῆναί ποτε τὴν πόλιν ἔσε- 704
σθαι; λέγω δὲ οὔ τι τοὔνομα αὐτῆς ἐρωτῶν ὅ τί ποτ' ἔστι τὰ νῦν, οὐδ' εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὅ τι δεήσει καλεῖν αὐτήν· τοῦτο μὲν γὰρ τάχ' ἂν ἴσως καὶ ὁ κατοικισμὸς αὐτῆς ἤ τις τόπος ἢ ποταμοῦ τινὸς ἢ κρήνης ἢ θεῶν ἐπωνυμία τῶν ἐν τῷ τόπῳ προσθείη τὴν αὑτῶν φήμην καινῇ γενομένῃ τῇ πόλει· τόδε δὲ περὶ B
αὐτῆς ἐστιν ὃ βουλόμενος μᾶλλον ἐπερωτῶ, πότερον ἐπιθαλαττίδιος ἔσται τις ἢ χερσαία.

ΚΛ. Σχεδόν, ὦ ξένε, ἀπέχει θαλάττης γε ἡ πόλις ἧς πέρι τὰ νῦν δὴ λεχθέντα ἡμῖν, εἰς τινας ὀγδοήκοντα σταδίους.

ΑΘ. Τί δέ; λιμένες ἆρ' εἰσὶ κατὰ ταῦτα αὐτῆς, ἢ τὸ παράπαν ἀλίμενος;

ΚΛ. Εὐλίμενος μὲν οὖν ταύτῃ γε ὡς δυνατόν ἐστι μάλιστα, ὦ ξένε.

ΑΘ. Παπαί, οἷον λέγεις! τί δέ; περὶ αὐτὴν ἡ C
χώρα πότερα πάμφορος ἢ καὶ τινῶν ἐπιδεής;

ΚΛ. Σχεδὸν οὐδενὸς ἐπιδεής.

ΑΘ. Γείτων δὲ αὐτῆς πόλις ἆρ' ἔσται τις πλησίον;

ΚΛ. Οὐ πάνυ, διὸ καὶ κατοικίζεται· παλαιὰ γάρ τις ἐξοίκησις ἐν τῷ τόπῳ γενομένη τὴν χώραν ταύτην ἔρημον ἀπείργασται χρόνον ἀμήχανον ὅσον.

ΑΘ. Τί δ' αὖ; πεδίων τε καὶ ὀρῶν καὶ ὕλης πῶς μέρος ἑκάστων ἡμῖν εἴληχε;

ΚΛ. Προσέοικε τῇ τῆς ἄλλης Κρήτης φύσει ὅλη. D

ΑΘ. Τραχυτέραν αὐτὴν ἢ πεδιεινοτέραν ἂν λέγοις.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Οὐ τοίνυν ἀνίατός γε ἂν εἴη πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν. εἰ μὲν γὰρ ἐπιθαλαττία τε ἔμελλεν εἶναι καὶ εὐλίμενος καὶ μὴ πάμφορος ἀλλ' ἐπιδεὴς πολλῶν, μεγάλου τινὸς ἔδει σωτῆρός τε αὐτῇ καὶ νομοθετῶν θείων τινῶν, εἰ μὴ πολλά τε ἔμελλεν ἤθη καὶ ποικίλα καὶ φαῦλα ἕξειν τοιαύτη φύσει γενομένη· νῦν δὲ παραμύθιον ἔχει τὸ τῶν ὀγδοήκοντα σταδίων. ἐγγύτερον μέν τοι τοῦ δέοντος κεῖται τῆς θαλάττης, σχεδὸν ὅσον
705 εὐλιμενωτέραν αὐτὴν φῂς εἶναι. ὅμως δὲ ἀγαπητὸν καὶ τοῦτο. πρόσοικος γὰρ θάλαττα χώρᾳ τὸ μὲν παρ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδύ, μάλα γε μὴν ὄντως ἁλμυρὸν καὶ πικρὸν γειτόνημα· ἐμπορίας γὰρ καὶ χρηματισμοῦ διὰ καπηλείας ἐμπιπλᾶσα αὐτήν, ἤθη παλίμβολα καὶ ἄπιστα ταῖς ψυχαῖς ἐντίκτουσα, αὐτήν τε πρὸς αὑτὴν τὴν πόλιν ἄπιστον καὶ ἄφιλον ποιεῖ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὡσαύτως. παραμύθιον δὲ δὴ πρὸς
B ταῦτα καὶ τὸ πάμφορος εἶναι κέκτηται, τραχεῖα δὲ οὖσα δῆλον ὡς οὐκ ἂν πολύφορός τε εἴη καὶ πάμφορος ἅμα. τοῦτο γὰρ ἔχουσα, πολλὴν ἐξαγωγὴν ἂν παρεχομένη, νομίσματος ἀργυροῦ καὶ χρυσοῦ πάλιν ἀντεμπίπλαιτ' ἄν, οὗ μεῖζον κακόν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πόλει ἀνθ' ἑνὸς ἓν οὐδὲν ἂν γίγνοιτο εἰς γενναίων καὶ δικαίων ἠθῶν κτῆσιν, ὡς ἔφαμεν, εἰ μεμνήμεθα, ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις.

ΚΛ. Ἀλλὰ μεμνήμεθα, καὶ συγχωροῦμεν τότε λέγειν ἡμᾶς ὀρθῶς καὶ τὰ νῦν.

C ΑΘ. Τί δὲ δή; ναυπηγησίμης ὕλης ὁ τόπος ἡμῖν τῆς χώρας πῶς ἔχει;

ΚΛ. Οὐκ ἔστιν οὔ τέ τις ἐλάτη λόγου ἀξία οὔτ' αὖ πεύκη, κυπάριττός τε οὐ πολλή· πίτυν τ' αὖ καὶ πλάτανον ὀλίγην ἂν εὕροι τις, οἷς δὴ πρὸς τὰ τῶν ἐντὸς τῶν πλοίων μέρη ἀναγκαῖον τοῖς ναυπηγοῖς χρῆσθαι ἑκάστοτε.

ΑΘ. Καὶ ταῦτα οὐκ ἂν κακῶς ἔχοι τῇ χώρᾳ τῆς φύσεως.

ΚΛ. Τί δή;

ΑΘ. Μιμήσεις πονηρὰς μιμεῖσθαι τοὺς πολεμίους
D μὴ ῥᾳδίως δύνασθαί τινα πόλιν ἀγαθόν.

ΚΛ. Εἰς δὴ τί τῶν εἰρημένων βλέψας εἶπες ὃ λέγεις;

ΑΘ. Ὦ δαιμόνιε, φύλαττέ με εἰς τὸ κατ' ἀρχὰς εἰρημένων ἀποβλέπων, τὸ περὶ τῶν Κρητικῶν νόμων, ὡς πρὸς ἕν τι βλέποιεν. καὶ δὴ καὶ τοῦτ' ἐλεγέτην αὐτὸ εἶναι σφὼ τὸ πρὸς τὸν πόλεμον, ἐγὼ δὲ ὑπολαβὼν εἶπον ὡς ὅτι μὲν εἰς ἀρετήν ποι βλέποι τὰ τοιαῦτα νόμιμα κείμενα, καλῶς ἔχοι, τὸ δ' ὅτι πρὸς μέρος ἀλλ' οὐ πρὸς πᾶσαν σχεδόν, οὐ πάνυ ξυνεχώρουν. νῦν E
οὖν ὑμεῖς μοι τῆς παρούσης νομοθεσίας ἀντιφυλάξατε ἑπόμενοι ἐὰν ἄρα τι μὴ πρὸς ἀρετὴν τεῖνον ἢ πρὸς ἀρετῆς μόριον νομοθετῶ. τοῦτον γὰρ δὴ τίθεσθαι τὸν νόμον ὀρθῶς ὑποτίθεμαι μόνον, ὃς ἂν δίκην τοξότου ἑκάστοτε στοχάζηται τούτου ὅτῳ ἂν συνεχῶς ἀεὶ καλόν 706
τι ξυνέπηται μόνον, τὰ δὲ ἄλλα ξύμπαντα παραλείπῃ, ἐάν τέ τις πλοῦτος ἐάν τε ἄρα τι τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὂν τυγχάνῃ ἄνευ τῶν προειρημένων. τὴν δὲ δὴ μίμησιν ἔλεγον τὴν τῶν πολεμίων τὴν κακὴν τοιάνδε γίγνεσθαι, ὅταν οἰκῇ μέν τις πρὸς θαλάττῃ, λυπῆται δ' ὑπὸ πολεμίων, οἷον — φράσω γὰρ οὔ τι μνησικακεῖν βουλόμενος ὑμῖν —. Μίνως γὰρ δή ποτε τοὺς οἰκοῦντας τὴν Ἀττικὴν παρεστήσατο εἰς χαλεπήν τινα B
φορὰν δασμοῦ, δύναμιν πολλὴν κατὰ θάλατταν κεκτημένος. οἱ δ' οὔ τέ πω πλοῖα ἐκέκτηντο, καθά περ νῦν, πολεμικά, οὔτ' αὖ τὴν χώραν πλήρη ναυπηγησίμων ξύλων, ὥστ' εὐμαρῶς ναυτικὴν παρασχέσθαι δύναμιν· οὔκουν οἷοί τ' ἐγένοντο διὰ μιμήσεως ναυτικῆς αὐτοὶ ναῦται γενόμενοι εὐθὺς τότε τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι. ἔτι γὰρ ἂν πλεονάκις ἑπτὰ ἀπολέσαι παῖδας αὐτοῖς συνήνεγκε, πρὶν ἀντὶ πεζῶν ὁπλιτῶν μονίμων C
ναυτικοὺς γενομένους ἐθισθῆναι πυκνὰ ἀποπηδῶντας δρομικῶς εἰς τὰς ναῦς ταχὺ πάλιν ἀποχωρεῖν, καὶ δοκεῖν μηδὲν αἰσχρὸν ποιεῖν μὴ τολμῶντας ἀποθνήσκειν μένοντας ἐπιφερομένων πολεμίων, ἀλλ' εἰκυίας αὐτοῖς γίγνεσθαι προφάσεις καὶ σφόδρα ἑτοίμας ὅπλα τε ἀπολλῦσι καὶ φεύγουσι δή τινας οὐκ αἰσχράς, ὥς φασι, φυγάς. τοιαῦτα γὰρ ἐκ ναυτικῆς ὁπλιτείας ῥήματα φιλεῖ ξυμβαίνειν, οὐκ ἄξια ἐπαίνων πολλάκις μυρίων,

D ἀλλὰ τοὐναντίον· ἔθη γὰρ πονηρὰ οὐδέποτε ἐθίζειν δεῖ, καὶ ταῦτα τὸ τῶν πολιτῶν βέλτιστον μέρος. ἦν δέ που τοῦτό γε καὶ παρ' Ὁμήρου λαβεῖν, ὅτι τὸ ἐπιτήδευμα ἦν τὸ τοιοῦτον οὐ καλόν. Ὀδυσσεὺς γὰρ αὐτῷ λοιδορεῖ τὸν Ἀγαμέμνονα, τῶν Ἀχαιῶν τότε ὑπὸ τῶν Τρώων κατεχομένων τῇ μάχῃ, κελεύοντα τὰς ναῦς εἰς τὴν θάλατταν καθέλκειν· ὁ δὲ χαλεπαίνει τε αὐτῷ καὶ λέγει

E ὃς κέλεαι πολέμοιο συνεσταότος καὶ ἀϋτῆς
νῆας ἐϋσσέλμους ἅλαδ' ἕλκειν, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Τρωσὶ μὲν εὐκτὰ γένηται ἐελδομένοισί περ ἔμπης,
ἡμῖν δ' αἰπὺς ὄλεθρος ἐπιῤῥέπῃ· οὐ γὰρ Ἀχαιοὶ
σχήσουσιν πολέμου νηῶν ἅλαδ' ἑλκομενάων,
ἀλλ' ἀποπαπτανέουσιν, ἐρωήσουσί δὲ χάρμης.
707 ἔνθα κε σὴ βουλὴ δηλήσεται, οἶ' ἀγορεύεις.

ταῦτ' οὖν ἐγίγνωσκε καὶ ἐκεῖνος, ὅτι κακὸν ἐν θαλάττῃ τριήρεις ὁπλίταις παρεστῶσαι μαχομένοις· καὶ λέοντες ἂν ἐλάφους ἐθισθεῖεν φεύγειν τοιούτοις ἔθεσι χρώμενοι. πρὸς δὲ τούτοις αἱ διὰ τὰ ναυτικὰ πόλεων δυνάμεις ἅμα σωτηρίᾳ τιμὰς οὐ τῷ καλλίστῳ τῶν πολεμικῶν ἀποδιδόασι. διὰ κυβερνητικῆς γὰρ καὶ πεντη-
B κονταρχίας καὶ ἐρετικῆς καὶ παντοδαπῶν καὶ οὐ πάνυ σπουδαίων ἀνθρώπων γιγνομένης τὰς τιμὰς ἑκάστοις οὐκ ἂν δύναιτο ὀρθῶς ἀποδιδόναι τις. καί τοι πῶς ἂν ἔτι πολιτεία γίγνοιτο ὀρθὴ τούτου στερομένη;

ΚΛ. Σχεδὸν ἀδύνατον. ἀλλὰ μήν, ὦ ξένε, τήν γε περὶ Σαλαμῖνα ναυμαχίαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς βαρβάρους γενομένην ἡμεῖς γε Κρῆτες τὴν Ἑλλάδα φαμὲν σῶσαι.

ΑΘ. Καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων τε καὶ
C βαρβάρων λέγουσι ταῦτα. ἡμεῖς δέ, ὦ φίλε, ἐγώ τε καὶ ὅδε, Μέγιλλος, φαμὲν τὴν πεζὴν μάχην τὴν ἐν Μαραθῶνι γενομένην καὶ ἐν Πλαταιαῖς τὴν μὲν ἄρξαι τῆς σωτηρίας τοῖς Ἕλλησι, τὴν δὲ τέλος ἐπιθεῖναι, καὶ τὰς μὲν βελτίους τοὺς Ἕλληνας ποιῆσαι, τὰς δὲ οὐ βελτίους, ἵν' οὕτω λέγωμεν περὶ τῶν τότε ξυσσωσασῶν ἡμᾶς μαχῶν· πρὸς γὰρ τῇ περὶ Σαλαμῖνα τὴν περὶ τὸ Ἀρτεμίσιόν σοι προσθήσω κατὰ θάλατταν

μάχην. ἀλλὰ γὰρ ἀποβλέποντες νῦν πρὸς πολιτείας
ἀρετὴν καὶ χώρας φύσιν σκοπούμεθα καὶ νόμων τάξιν, D
οὐ τὸ σώζεσθαί τε καὶ εἶναι μόνον ἀνθρώποις τιμιώ-
τατον ἡγούμενοι, καθά περ οἱ πολλοί, τὸ δ' ὡς βελ-
τίστους γίγνεσθαι τε καὶ εἶναι τοσοῦτον χρόνον ὅσον
ἂν ὦσιν. εἴρηται δ' ἡμῖν, οἶμαι, καὶ τοῦτο ἐν τοῖς
πρόσθεν.

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Τοῦτο τοίνυν σκοπώμεθα μόνον, εἰ κατὰ
τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐρχόμεθα βελτίστην οὖσαν πόλεσι
κατοικίσεων πέρι καὶ νομοθεσιῶν.

ΚΛ. Καὶ πολύ γε.

ΑΘ. Λέγε δὴ τοίνυν τὸ τούτοις ἑξῆς, τίς ὁ κα- E
τοικιζόμενος ὑμῖν λεὼς ἔσται; πότερον ἐξ ἁπάσης Κρή-
της ὁ ἐθέλων, ὡς ὄχλου τινὸς ἐν ταῖς πόλεσιν ἑκάσταις
γεγενημένου πλείονος ἢ κατὰ τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφήν;
οὐ γάρ που τὸν βουλόμενόν γε Ἑλλήνων συνάγετε.
καί τοί τινάς ὑμῖν ἔκ τε Ἄργους ὁρῶ καὶ Αἰγίνης καὶ
ἄλλοθεν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν χώραν κατῳκισμένους.
τὸ δὲ δὴ παρὸν ἡμῖν λέγε, πόθεν ἔσεσθαι φῂς στρα- 708
τόπεδον τῶν πολιτῶν τὰ νῦν;

ΚΛ. Ἔκ τε Κρήτης ξυμπάσης ἔοικε γενήσεσθαι,
καὶ τῶν ἄλλων δὲ Ἑλλήνων μάλιστά μοι φαίνονται
τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου προσδέξεσθαι ξυνοίκους. καὶ
γάρ, ὃ νῦν δὴ λέγεις, ἀληθὲς φράζεις, ὡς ἐξ Ἄργους
εἰσί, καὶ τό γε μάλιστ' εὐδοκιμοῦν τὰ νῦν ἐνθάδε γέ-
νος, τὸ Γορτυνικόν· ἐκ Γόρτυνος γὰρ τυγχάνει ἀπῳκη-
κὸς ταύτης τῆς Πελοποννησιακῆς.

ΑΘ. Οὐ τοίνυν εὔκολος ὁμοίως γίγνοιτ' ἂν ὁ B
κατοικισμὸς ταῖς πόλεσιν, ὅταν μὴ τὸν τῶν ἑσμῶν
γίγνηται τρόπον, ἓν γένος ἀπὸ μιᾶς ἰὸν χώρας οἰκί-
ζηται, φίλον παρὰ φίλων, στενοχωρίᾳ τινὶ πολιορκη-
θὲν γῆς ἤ τισιν ἄλλοις τοιούτοις παθήμασιν ἀναγκα-
σθέν. ἔστι δ' ὅτε καὶ στάσεσι βιαζόμενον ἀναγκάζοιτ'
ἂν ἑτέρωσε ἀποξενοῦσθαι πόλεώς τι μόριον· ἤδη δέ
ποτε καὶ ξυνάπασα πόλις τινῶν ἔφυγεν, ἄρδην κρείτ-
τονι κρατηθεῖσα πολέμῳ. ταῦτ' οὖν πάντ' ἐστὶ τῇ μὲν C
ῥᾴω κατοικίζεσθαί τε καὶ νομοθετεῖσθαι, τῇ δὲ χαλε-

ποτέρα. τὸ μὲν γὰρ ἕν τι εἶναι γένος ὁμόφωνον καὶ
ὁμόνομον ἔχει τινὰ φιλίαν, κοινωνὸν ἱερῶν ὂν καὶ τῶν
τοιούτων πάντων, νόμους δ' ἑτέρους καὶ πολιτείας
ἄλλας τῶν οἴκοθεν οὐκ εὐπετῶς ἀνέχεται, τὸ δ' ἐνίοτε
πονηρίᾳ νόμων ἐστασιακὸς καὶ διὰ συνήθειαν ζητοῦν
ἔτι χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς ἤθεσι, δι' ἃ καὶ πρότερον
ἐφθάρη, χαλεπὸν τῷ κατοικίζοντι καὶ νομοθετοῦντι
D καὶ δυςπειθὲς γίγνεται· τὸ δ' αὖ παντοδαπὸν ἐς ταὐτὸ
ξυνεῤῥυηκὸς γένος ὑπακοῦσαι μέν τινων νόμων καινῶν
τάχα ἂν ἐθελήσειε μᾶλλον, τὸ δὲ συμπνεῦσαι καὶ καθά
περ ἵππων ζεῦγος καθ' ἕνα εἰς ταὐτόν, τὸ λεγόμενον,
ξυμφυσῆσαι χρόνου πολλοῦ καὶ παγχάλεπον. ἀλλ' ὅμως
ἐστὶ νομοθεσία καὶ πόλεων οἰκισμοὶ πάντων τελεώτα-
τον πρὸς ἀρετὴν ἀνδρῶν.

ΚΛ. Εἰκός· ὅπῃ δ' αὖ βλέπων τοῦτ' εἴρηκας,
φράζ' ἔτι σαφέστερον.

E ΑΘ. Ὦ 'γαθέ, ἔοικα περὶ νομοθετῶν ἐπανιὼν
καὶ σκοπῶν ἅμα ἐρεῖν τι καὶ φαῦλον· ἀλλ' ἐὰν πρὸς
καιρόν τινα λέγωμεν, πρᾶγμα οὐδὲν γίγνοιτ' ἂν ἔτι.
καί τοι τί ποτε δυςχεραίνω; σχεδὸν γάρ τοι πάντα
οὕτως ἔοικεν ἔχειν τἀνθρώπινα.

ΚΛ. Τοῦ δὴ πέρι λέγεις;

ΑΘ. Ἔμελλον λέγειν ὡς οὐδείς ποτε ἀνθρώπων
709 οὐδὲν νομοθετεῖ, τύχαι δὲ καὶ ξυμφοραὶ παντοῖαι
πίπτουσαι παντοίως νομοθετοῦσι τὰ πάντα ἡμῖν. ἢ γὰρ
πόλεμός τις βιασάμενος ἀνέτρεψε πολιτείας καὶ μετέ-
βαλε νόμους, ἢ πενίας χαλεπῆς ἀπορία· πολλὰ δὲ καὶ
νόσοι ἀναγκάζουσι καινοτομεῖν λοιμῶν τε ἐμπιπτόν-
των, καὶ χρόνον ἐπὶ πολὺν ἐνιαυτῶν πολλῶν πολλάκις
ἀκαιρία. ταῦτα δὴ πάντα προϊδών τις ἄξειεν ἂν εἰπεῖν
ὅ περ ἐγὼ νῦν δή, τὸ θνητῶν μὲν μηδένα νομοθετεῖν
B μηδέν, τύχας δ' εἶναι σχεδὸν ἅπαντα τὰ ἀνθρώπινα
πράγματα. τὸ δ' ἔστι περί τε ναυτιλίαν καὶ κυβερνητι-
κὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ στρατηγικὴν πάντα ταῦτ' εἰπόντα
δοκεῖν εὖ λέγειν· ἀλλὰ γὰρ ὁμοίως αὖ καὶ τόδε ἔστι
λέγοντα εὖ λέγειν ἐν τοῖς αὐτοῖς τούτοις.

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Ὡς θεὸς μὲν πάντα καὶ μετὰ θεοῦ τύχη καὶ

καιρὸς τἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα. ἡμερώτερον μὴν τρίτον ξυγχωρῆσαι τούτοις δεῖν ἕπεσθαι τέχνην· καιρῷ γὰρ χειμῶνος ξυλλαβέσθαι κυβερνητικὴν ἢ C
μή; μέγα πλεονέκτημα ἔγωγ' ἂν θείην. ἢ πῶς;

ΚΛ. Οὕτως.

ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως κατὰ τὸν αὐτὸν ἂν ἔχοι λόγον; καὶ δὴ καὶ νομοθεσίᾳ ταὐτὸν τοῦτο δοτέον· τῶν ἄλλων ξυμπιπτόντων ὅσα δεῖ χώρᾳ ξυντυχεῖν, εἰ μέλλοι ποτὲ εὐδαιμόνως οἰκήσειν, τὸν νομοθέτην ἀληθείας ἐχόμενον τῇ τοιαύτῃ παραπεσεῖν ἑκάστοτε πόλει δεῖν.

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘ. Οὐκοῦν ὅ γε πρὸς ἕκαστον τι τῶν εἰρημένων D
ἔχων τὴν τέχνην κἂν εὔξασθαί που δύναιτο ὀρθῶς, τί παρὸν αὐτῷ διὰ τύχης τῆς τέχνης ἂν μόνον ἐπιδέοι;

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Οἵ τε ἄλλοι γε δὴ πάντες οἱ νῦν δὴ ῥηθέντες κελευόμενοι τὴν αὐτῶν εὐχὴν εἰπεῖν εἴποιεν ἄν. ἢ γάρ;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Ταὐτὸν δὴ καὶ νομοθέτης, οἶμαι, δράσειεν.

ΚΛ. Ἔγωγ' οἶμαι.

ΑΘ. Φέρε δή, νομοθέτα, πρὸς αὐτὸν φῶμεν, τί σοι καὶ πῶς πόλιν ἔχουσαν δῶμεν, ὃ λαβὼν ἕξεις E
ὥστ' ἐκ τῶν λοιπῶν αὐτὸς τὴν πόλιν ἱκανῶς διοικῆσαι; Τί μετὰ τοῦτ' εἰπεῖν ὀρθῶς ἐστιν; ἆρα τοῦ νομοθέτου φράζωμεν τοῦτο; ἢ γάρ;

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Τόδε· τυραννουμένην μοι δότε τὴν πόλιν, φήσει· τύραννος δ' ἔστω νέος καὶ μνήμων καὶ εὐμαθὴς καὶ ἀνδρεῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς φύσει. ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν δεῖν ἕπεσθαι ξύμπασι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι, καὶ νῦν τῇ τυραννουμένῃ ψυχῇ τοῦτο ξυνεπέσθω, ἐὰν μέλλῃ τῶν ἄλλων ὑπαρχόντων ὄφελος 710
εἶναί τι.

ΚΛ. Σωφροσύνην μοι δοκεῖ φράζειν, ὦ Μέγιλλε, δεῖν εἶναι τὴν ξυνεπομένην ὁ ξένος. ἢ γάρ;

ΑΘ. Τὴν δημώδη γε, ὦ Κλεινία, καὶ οὐχ ἥν τις σεμνύνων ἂν λέγοι, φρόνησιν προσαναγκάζων εἶναι τὸ

σωφρονεῖν, ἀλλ' ὅ περ εὐθὺς παισὶ καὶ θηρίοις, τοῖς μὲν ἀκρατῶς ἔχειν πρὸς τὰς ἡδονάς, ξύμφυτον ἐπαν-
B θεῖ, τοῖς δὲ ἐγκρατῶς· ὃ καὶ μονούμενον ἔφαμεν τῶν πολλῶν ἀγαθῶν λεγομένων οὐκ ἄξιον εἶναι λόγου. ἔχετε γὰρ ὃ λέγω που.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Ταύτην τοίνυν ἡμῖν ὁ τύραννος τὴν φύσιν ἐχέτω πρὸς ἐκείναις ταῖς φύσεσιν, εἰ μέλλει πόλις ὡς δυνατόν ἐστι τάχιστα καὶ ἄριστα σχήσειν πολιτείαν ἣν λαβοῦσα εὐδαιμονέστατα διάξει. θάττων γὰρ ταύτης καὶ ἀμείνων πολιτείας διάθεσις οὔτ' ἔστιν οὔτ' ἄν ποτε γένοιτο.

C ΚΛ. Πῶς δὴ καὶ τίνι λόγῳ τοῦτο, ὦ ξένε, λέγων ἄν τις ὀρθῶς λέγειν αὐτὸν ἂν πείθοι;

ΑΘ. Ῥᾴδιόν που τοῦτό γε νοεῖν ἐστίν, ὦ Κλεινία, κατὰ φύσιν ὡς ἔστι τοῦθ' οὕτω.

ΚΛ. Πῶς λέγεις; εἰ τύραννος γένοιτο, φής, νέος, σώφρων, εὐμαθής, μνήμων, ἀνδρεῖος, μεγαλοπρεπής;

ΑΘ. Εὐτυχής, πρόσθες, μὴ κατ' ἄλλο, ἀλλὰ τὸ γενέσθαι τε ἐπ' αὐτοῦ νομοθέτην ἄξιον ἐπαίνου καί τινα τύχην εἰς ταὐτὸν ἀγαγεῖν αὐτῷ. γενομένου γὰρ
D τούτου πάντα σχεδὸν ἀπείργασται τῷ θεῷ, ἅ περ ὅταν βουληθῇ διαφερόντως εὖ πρᾶξαί τινα πόλιν. δεύτερον δέ, ἐάν ποτέ τινες δύο ἄρχοντες γίγνωνται τοιοῦτοι, τρίτον δ' αὖ καὶ κατὰ λόγον ὡσαύτως χαλεπώτερον, ὅσῳ πλείους· ὅσῳ δ' ἐναντίον, ἐναντίως.

ΚΛ. Ἐκ τυραννίδος ἀρίστην φῂς γενέσθαι πόλιν ἄν, ὡς φαίνει, μετὰ νομοθέτου γε ἄκρου καὶ τυράννου κοσμίου, καὶ ῥᾷστά τε καὶ τάχιστ' ἂν μεταβαλεῖν εἰς
E τοῦτο ἐκ τοῦ τοιούτου, δεύτερον δὲ ἐξ ὀλιγαρχίας. ἢ πῶς λέγεις; καὶ τὸ τρίτον ἐκ δημοκρατίας.

ΑΘ. Οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐκ τυραννίδος μὲν πρῶτον, δεύτερον δὲ ἐκ βασιλικῆς πολιτείας, τρίτον δὲ ἔκ τινος δημοκρατίας· τὸ δὲ τέταρτον, ὀλιγαρχία τὴν τοῦ τοιούτου γένεσιν χαλεπώτατα δύναιτ' ἂν προσδέξασθαι· πλεῖστοι γὰρ ἐν αὐτῇ δυνάσται γίγνονται. λέγομεν δὴ ταῦτα γίγνεσθαι τότε ὅταν ἀληθὴς μὲν νομοθέτης γέ-

νηται φύσει, κοινὴ δὲ αὐτῷ τις ῥώμη ξυμβῇ πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει μέγιστον δυναμένους. οὗ δ' ἂν τοῦτο ἀρι- 711
θμῷ μὲν βραχύτατον, ἰσχυρότατον δέ, καθά περ ἐν τυραννίδι, γένηται, ταύτῃ καὶ τότε τάχος καὶ ῥαστώνη τῆς μεταβολῆς γίγνεσθαι φιλεῖ.

ΚΛ. Πῶς; οὐ γὰρ μανθάνομεν.

ΑΘ. Καὶ μὴν εἴρηταί γ' ἡμῖν οὐχ ἅπαξ ἀλλ', οἶμαι, πολλάκις. ὑμεῖς δὲ τάχα οὐδὲ τεθέασθε τυραννουμένην πόλιν.

ΚΛ. Οὐδέ γε ἐπιθυμητὴς ἔγωγ' εἰμὶ τοῦ θεάματος.

ΑΘ. Καὶ μὴν τοῦτό γ' ἂν ἴδοις ἐν αὐτῇ τὸ νῦν B
δὴ λεγόμενον.

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Οὐδὲν δεῖ πόνων οὐδέ τινος παμπόλλου χρόνου τῷ τυράννῳ μεταβαλεῖν βουληθέντι πόλεως ἤθη, πορεύεσθαι δὲ αὐτὸν δεῖ πρῶτον ταύτῃ ὅπῃ περ ἂν θελήσῃ, ἐάν τε πρὸς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα προτρέπεσθαι τοὺς πολίτας ἐάν τε ἐπὶ τοὐναντίον, αὐτὸν πρῶτον πάντα ὑπογράφοντα τῷ πράττειν, τὰ μὲν ἐπαινοῦντα καὶ τιμῶντα, τὰ δ' αὖ πρὸς ψόγον ἄγοντα, C
καὶ τὸν μὴ πειθόμενον ἀτιμάζοντα καθ' ἑκάστας τῶν πράξεων.

ΚΛ. Καὶ πῶς οἰόμεθα ταχὺ ξυνακολουθήσειν τοὺς ἄλλους πολίτας τῷ τὴν τοιαύτην πειθὼ καὶ ἅμα βίαν εἰληφότι;

ΑΘ. Μηδεὶς ἡμᾶς πειθέτω, ὦ φίλοι, ἄλλῃ θᾶττον καὶ ῥᾷον μεταβάλλειν ἄν ποτε πόλιν τοὺς νόμους ἢ τῇ τῶν δυναστευόντων ἡγεμονίᾳ, μηδὲ νῦν γε ἄλλῃ γίγνεσθαι μηδ' αὖθίς ποτε γενήσεσθαι. καὶ γὰρ οὖν D
ἡμῖν οὐ τοῦτ' ἐστὶν ἀδύνατον οὐδὲ χαλεπῶς ἂν γενόμενον, ἀλλὰ τόδ' ἐστὶ τὸ χαλεπὸν γενέσθαι, καὶ ὀλίγον δὴ τὸ γεγονὸς ἐν τῷ πολλῷ χρόνῳ· ὅταν δὲ ξυμβῇ, μυρία καὶ πάντ' ἐν πόλει ἀγαθὰ ἀπεργάζεται, ἐν ᾗ ποτ' ἂν ἐγγένηται.

ΚΛ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘ. Ὅταν ἔρως θεῖος τῶν σωφρόνων τε καὶ δικαίων ἐπιτηδευμάτων ἐγγένηται μεγάλαις τισὶ δυνα-

στείαις, ἢ κατὰ μοναρχίαν δυναστευούσαις ἢ κατὰ
E πλούτων ὑπεροχὰς διαφερούσαις ἢ γενῶν· ἢ τὴν Νέ-
στορος ἐάν ποτέ τις ἐπανενέγκῃ φύσιν, ὃν τῇ τοῦ λέ-
γειν ῥώμῃ φασὶ πάντων διενεγκόντα ἀνθρώπων πλέον
ἔτι τῷ σωφρονεῖν διαφέρειν. τοῦτ' οὖν ἐπὶ μὲν Τροίας,
ὥς φασι, γέγονεν ἐφ' ἡμῶν δὲ οὐδαμῶς· εἰ δ' οὖν γέ-
γονεν ἢ καὶ γενήσεται τοιοῦτος ἢ νῦν ἡμῶν ἔστι τις,
μακαρίως μὲν αὐτὸς ζῇ, μακάριοι δὲ οἱ ξυνήκοοι τῶν
ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στόματος ἰόντων λόγων. ὡσαύτως
δὲ καὶ ξυμπάσης δυνάμεως ὁ αὐτὸς πέρι λόγος, ὡς
712 ὅταν εἰς ταὐτὸν τῷ φρονεῖν τε καὶ σωφρονεῖν ἡ με-
γίστη δύναμις ἐν ἀνθρώπῳ ξυμπέσῃ, τότε πολιτείας
τῆς ἀρίστης καὶ νόμων τῶν τοιούτων φύεται γένεσις,
ἄλλως δὲ οὐ μή ποτε γένηται. ταῦτα μὲν οὖν καθαπε-
ρεὶ μῦθός τις λεχθεὶς κεχρησμῳδήσθω, καὶ ἐπιδε-
δείχθω τῇ μὲν χαλεπὸν ὂν τὸ πόλιν εὔνομον γίγνε-
σθαι, τῇ δ', εἴ περ γένοιτο ὃ λέγομεν, πάντων τάχι-
στόν τε καὶ ῥᾷστον μακρῷ.

ΚΛ. Πῶς;

B ΑΘ. Πειρώμεθα προςαρμόττοντες τῇ πόλει σοι,
καθά περ παῖδα πρεσβῦται, πλάττειν τῷ λόγῳ τοὺς
νόμους.

ΚΛ. Ἴωμεν δὴ καὶ μὴ μέλλωμεν ἔτι.

ΑΘ. Θεὸν δὴ πρὸς τὴν τῆς πόλεως κατασκευὴν ἐπικαλώμεθα· ὁ δὲ ἀκούσειέ τε καὶ ἀκούσας ἵλεως εὐμενής τε ἡμῖν ἔλθοι συνδιακοσμήσων τήν τε πόλιν καὶ τοὺς νόμους.

ΚΛ. Ἔλθοι γὰρ οὖν.

ΑΘ. Ἀλλὰ τίνα δή ποτε πολιτείαν ἔχομεν ἐν νῷ
C τῇ πόλει προστάττειν;

ΚΛ. Οἷον δὴ τί λέγειν βουληθεὶς φράζ' ἔτι σαφέστερον· οἷον δημοκρατίαν τινὰ ἢ ὀλιγαρχίαν ἢ ἀριστοκρατίαν ἢ βασιλικήν. οὐ γὰρ δὴ τυραννίδα γέ που λέγοις ἄν, ὥς γ' ἡμεῖς ἂν οἰηθείημεν.

ΑΘ. Φέρε δὴ τοίνυν, πότερος ὑμῶν ἀποκρίνασθαι πρότερος ἂν ἐθέλοι τὴν οἴκοι πολιτείαν εἰπών, τίς τούτων ἐστί;

ΜΕ. Μῶν οὖν τὸν πρεσβύτερον ἐμὲ δικαιότερον εἰπεῖν πρότερον;

ΚΛ. Ἴσως. D

ΜΕ. Καὶ μὴν ξυννοῶν γε, ὦ ξένε, τὴν ἐν Λακεδαίμονι πολιτείαν οὐκ ἔχω σοι φράζειν οὕτως ἥντινα προσαγορεύειν αὐτὴν δεῖ. καὶ γὰρ τυραννίδι δοκεῖ μοι προσεοικέναι· τὸ γὰρ τῶν ἐφόρων θαυμαστὸν ὡς τυραννικὸν ἐν αὐτῇ γέγονε. καί τοι ἐνίοτέ μοι φαίνεται πασῶν τῶν πόλεων δημοκρατουμένῃ μάλιστ' ἐοικέναι. τὸ δ' αὖ μὴ φάναι ἀριστοκρατίαν αὐτὴν εἶναι παντάπασιν ἄτοπον. καὶ μὴν δὴ βασιλεία γε διὰ βίου E τ' ἐστὶν ἐν αὐτῇ καὶ ἀρχαιοτάτη πασῶν καὶ πρὸς πάντων ἀνθρώπων καὶ ἡμῶν αὐτῶν λεγομένη. ἐγὼ δὲ οὕτω νῦν ἐξαίφνης ἂν ἐρωτηθεὶς ὄντως, ὅ περ εἶπον, οὐκ ἔχω διορισάμενος εἰπεῖν τίς τούτων ἐστὶ τῶν πολιτειῶν.

ΚΛ. Ταὐτόν σοι πάθος, ὦ Μέγιλλε, καταφαίνομαι πεπονθέναι· πάνυ γὰρ ἀπορῶ τὴν ἐν Κνωσῷ πολιτείαν τούτων τινὰ διισχυριζόμενος εἰπεῖν.

ΑΘ. Ὄντως γάρ, ὦ ἄριστοι, πολιτειῶν μετέχετε· ἃς δὲ ὠνομάκαμεν νῦν, οὐκ εἰσὶ πολιτεῖαι, πόλεων δὲ οἰκήσεις δεσποζομένων τε καὶ δουλευουσῶν μέρεσιν ἑαυτῶν τισί, τὸ τοῦ δεσπότου δὲ ἑκάστη προσαγορεύε- 713
ται κράτος. χρῆν δ' εἴ περ τοῦ τοιούτου τὴν πόλιν ἔδει ἐπονομάζεσθαι, τὸ τοῦ ἀληθῶς τῶν νοῦν ἐχόντων δεσπόζοντος θεοῦ ὄνομα λέγεσθαι.

ΚΛ. Τίς δ' ὁ θεός;

ΑΘ. Ἆρ' οὖν μύθῳ σμικρά γ' ἔτι προσχρηστέον, εἰ μέλλομεν ἐμμελῶς πως δηλῶσαι τὸ νῦν ἐρωτώμενον; οὐκοῦν χρὴ ταύτῃ δρᾶν;

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Τῶν γὰρ δὴ πόλεων ὧν ἔμπροσθεν τὰς ξυνοικήσεις διήλθομεν, ἔτι προτέρα τούτων πάμπολυ B
λέγεταί τις ἀρχή τε καὶ οἴκησις γεγονέναι ἐπὶ Κρόνου μάλ' εὐδαίμων, ἧς μίμημα ἔχουσά ἐστιν ἥ τις τῶν νῦν ἄριστα οἰκεῖται.

ΚΛ. Σφόδρ' ἄν, ὡς ἔοικεν, εἴη περὶ αὐτῆς δέον ἀκούειν.

ΑΘ. Ἐμοὶ γοῦν φαίνεται· διὸ καὶ παρήγαγον αὐτὴν εἰς τὸ μέσον τοῖς λόγοις.

ΜΕ. Ὀρθότατά γε δρῶν· καὶ τόν γε ἑξῆς πε-
C ραίνων ἂν μῦθον, εἴ περ προςήκων ἐστί, μάλ' ὀρθῶς ἂν ποιοίης.

ΑΘ. Δραστέον ὡς λέγετε. φήμην τοίνυν παραδεδέγμεθα τῆς τῶν τότε μακαρίας ζωῆς, ὡς ἄφθονά τε καὶ αὐτόματα πάντ' εἶχεν. ἡ δὲ τούτων αἰτία λέγεται τοιάδε τις· γιγνώσκων ὁ Κρόνος ἄρα, καθά περ ἡμεῖς διεληλύθαμεν, ὡς ἀνθρωπεία φύσις οὐδεμία ἱκανὴ τὰ ἀνθρώπινα διοικοῦσα αὐτοκράτωρ πάντα μὴ οὐχ ὕβρεώς τε καὶ ἀδικίας μεστοῦσθαι, ταῦτ' οὖν διανοού-
D μενος ἐφίστη βασιλέας τε καὶ ἄρχοντας ταῖς πόλεσιν ἡμῶν οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ γένους θειοτέρου τε καὶ ἀμείνονος, δαίμονας· οἷον νῦν ἡμεῖς δρῶμεν τοῖς ποιμνίοισι καὶ ὅσων ἥμεροί εἰσιν ἀγέλαι· οὐ βοῦς βοῶν οὐδὲ αἶγας αἰγῶν ἄρχοντας ποιοῦμεν αὐτοῖσί τινας, ἀλλ' ἡμεῖς γ' αὐτῶν δεσπόζομεν, ἄμεινον ἐκείνων γένος. ταὐτὸν δὴ καὶ ὁ θεὸς ἄρα [καὶ] φιλάνθρωπος ὢν τὸ γένος ἄμεινον ἡμῶν ἐφίστη τὸ τῶν δαιμόνων, ὃ διὰ πολλῆς μὲν αὐτοῖς ῥᾳστώνης, πολλῆς δ' ἡμῖν ἐπιμε-
E λούμενον ἡμῶν, εἰρήνην τε καὶ αἰδῶ καὶ εὐνομίαν καὶ ἀφθονίαν δίκης παρεχόμενον, ἀστασίαστα καὶ εὐδαίμονα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπειργάζετο γένη. λέγει δὴ καὶ νῦν οὗτος ὁ λόγος ἀληθείᾳ χρώμενος, ὡς ὅσων ἂν πόλεων μὴ θεὸς ἀλλά τις ἄρχῃ θνητός, οὐκ ἔστι κακῶν αὐτοῖς οὐδὲ πόνων ἀνάφυξις· ἀλλὰ μιμεῖσθαι δεῖν ἡμᾶς οἴεται πάσῃ μηχανῇ τὸν ἐπὶ τοῦ Κρόνου λεγόμενον βίον, καὶ ὅσον ἐν ἡμῖν ἀθανασίας ἔνεστι, τούτῳ πειθομένους δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ τάς τ' οἰκήσεις
714 καὶ τὰς πόλεις διοικεῖν, τὴν τοῦ νοῦ διανομὴν ἐπονομάζοντας νόμον. εἰ δ' ἄνθρωπος εἷς ἢ ὀλιγαρχία τις ἢ καὶ δημοκρατία ψυχὴν ἔχουσα ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ὀρεγομένην καὶ πληροῦσθαι τούτων δεομένην, στέγουσαν δὲ οὐδὲν ἀλλ' ἀνηνύτῳ καὶ ἀπλήστῳ κακῷ νοσήματι ξυνεχομένην, ἄρξει δὴ πόλεως ἤ τινος ἰδιώτου καταπατήσας ὁ τοιοῦτος τοὺς νόμους, ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, οὐκ ἔστι σωτηρίας μηχανή. σκοπεῖν

δὴ δεῖ τοῦτον τὸν λόγον ἡμᾶς, ὦ Κλεινία, πότερον B
αὐτῷ πεισόμεθα ἢ πῶς δράσομεν.

ΚΛ. Ἀνάγκη δή που πείθεσθαι.

ΑΘ. Ἐννοεῖς οὖν ὅτι νόμων εἴδη τινές φασιν εἶναι τοσαῦτα ὅσα περ πολιτειῶν, πολιτειῶν δὲ ἄρτι διεληλύθαμεν ὅσα λέγουσιν οἱ πολλοί. μὴ δὴ φαύλου πέρι νομίσῃς εἶναι τὴν νῦν ἀμφισβήτησιν, περὶ δὲ τοῦ μεγίστου· τὸ γὰρ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον οἷ χρὴ βλέπειν, πάλιν ἡμῖν ἀμφισβητούμενον ἐλήλυθεν. οὔτε γὰρ πρὸς τὸν πόλεμον οὔτε πρὸς ἀρετὴν ὅλην βλέπειν C
δεῖν φασὶ τοὺς νόμους, ἀλλ' ἥ τις ἂν καθεστηκυῖα ᾖ πολιτεία, ταύτῃ δεῖν τὸ ξυμφέρον, ὅπως ἄρξει τε ἀεὶ καὶ μὴ καταλυθήσεται, καὶ τὸν φύσει ὅρον τοῦ δικαίου λέγεσθαι κάλλισθ' οὕτω.

ΚΛ. Πῶς;

ΑΘ. Ὅτι τὸ τοῦ κρείττονος ξυμφέρον ἐστί.

ΚΛ. Λέγ' ἔτι σαφέστερον.

ΑΘ. Ὧδε. τίθεται δή που, φασί, τοὺς νόμους ἐν τῇ πόλει ἑκάστοτε τὸ κρατοῦν. ἢ γάρ;

ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν οἴει, φασί, ποτὲ δῆμον νικήσαντα ἤ τινα πολιτείαν ἄλλην ἢ καὶ τυραννίδα θήσεσθαι D
ἑκόντα πρὸς ἄλλο τι πρῶτον νόμους ἢ τὸ συμφέρον ἑαυτῷ τῆς ἀρχῆς τοῦ μένειν;

ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ ὃς ἂν ταῦτα τὰ τεθέντα παραβαίνῃ, κολάσει ὁ θέμενος ὡς ἀδικοῦντα, δίκαια εἶναι ταῦτ' ἐπονομάζων;

ΚΛ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘ. Ταῦτ' ἄρ' ἀεὶ καὶ οὕτω καὶ ταύτῃ τὸ δίκαιον ἂν ἔχοι.

ΚΛ. Φησὶ γοῦν οὗτος ὁ λόγος.

ΑΘ. Ἔστι γὰρ τοῦτο ἓν ἐκείνων τῶν ἀδικημάτων E
ἀρχῆς πέρι.

ΚΛ. Ποίων δή;

ΑΘ. Τῶν ἃ τότε ἐπεσκοποῦμεν, τίνας τίνων ἄρχειν δεῖ. καὶ ἐφάνη δὴ γονέας μὲν ἐκγόνων, νεωτέρων δὲ πρεσβυτέρους, γενναίους δὲ ἀγεννῶν· καὶ συχνὰ ἄττα ἦν

ἀλλ', εἰ μεμνήμεθα, καὶ ἐμπόδια ἕτερα ἑτέροις. καὶ δὴ
καὶ ἓν ἦν αὐτῶν τοῦτο, καὶ ἔφαμέν που κατὰ φύσιν τὸν
Πίνδαρον ἄγειν δικαιοῦντα τὸ βιαιότατον, ὥς φάναι.
715 ΚΛ. Ναί, ταῦτ' ἦν ἃ τότε ἐλέχθη.
ΑΘ. Σκόπει δὴ ποτέροις τισὶν ἡ πόλις ἡμῖν ἐστὶ
παραδοτέα. γέγονε γὰρ δὴ μυριάκις ἤδη τὸ τοιοῦτον
ἔν τισι πόλεσι.
ΚΛ. Τὸ ποῖον;
ΑΘ. Ἀρχῶν περιμαχήτων γενομένων οἱ νικήσαν-
τες τά τε πράγματα κατὰ τὴν πόλιν οὕτως ἐσφετέρι-
σαν σφόδρα, ὥστε ἀρχῆς μηδ' ὁτιοῦν μεταδιδόναι τοῖς
ἡττηθεῖσι, μήτε αὐτοῖς μήτε ἐκγόνοις, παραφυλάττον-
τες δὲ ἀλλήλους ζῶσιν, ὅπως μή ποτέ τις εἰς ἀρχὴν
B ἀφικόμενος ἐπαναστῇ μεμνημένος τῶν ἔμπροσθεν γε-
γονότων κακῶν. ταύτας δή πού φαμεν ἡμεῖς νῦν οὔτ'
εἶναι πολιτείας, οὔτ' ὀρθοὺς νόμους ὅσοι μὴ ξυμ-
πάσης τῆς πόλεως ἕνεκα τοῦ κοινοῦ ἐτέθησαν· οἱ δ'
ἕνεκά τινων, στασιωτείας ἀλλ' οὐ πολιτείας τούτους
φαμέν, καὶ τὰ τούτων δίκαια ἅ φασιν εἶναι, μάτην
εἰρῆσθαι. λέγεται δὲ τοῦδ' ἕνεκα ταῦθ' ἡμῖν, ὡς ἡμεῖς
τῇ σῇ πόλει ἀρχὰς οὔθ' ὅτι πλούσιός ἐστί τις δώσομεν,
C οὔθ' ὅτι τῶν τοιούτων ἄλλο οὐδὲν κεκτημένος, ἰσχὺν
ἢ μέγεθος ἤ τι γένος· ὃς δ' ἂν τοῖς τεθεῖσι νόμοις εὐ-
πειθέστατός τ' ᾖ καὶ νικᾷ ταύτην τὴν νίκην ἐν τῇ πό-
λει, τούτῳ φαμὲν καὶ τὴν τῶν θεῶν ὑπηρεσίαν δοτέον
εἶναι τὴν μεγίστην τῷ πρώτῳ, καὶ δευτέραν τῷ τὰ
δεύτερα κρατοῦντι, καὶ κατὰ λόγον οὕτω τοῖς ἐφεξῆς
τὰ μετὰ ταῦθ' ἕκαστα ἀποδοτέον εἶναι. τοὺς δ' ἄρχον-
τας λεγομένους νῦν ὑπηρέτας τοῖς νόμοις ἐκάλεσα οὔ
D τι καινοτομίας ὀνομάτων ἕνεκα, ἀλλ' ἡγοῦμαι παντὸς
μᾶλλον εἶναι παρὰ τοῦτο σωτηρίαν τε πόλει καὶ τοὐ-
ναντίον. ἐν ᾗ μὲν γὰρ ἂν ἀρχόμενος ᾖ καὶ ἄκυρος νό-
μος, φθορὰν ὁρῶ τῇ τοιαύτῃ ἑτοίμην οὖσαν· ἐν ᾗ
δὲ ἂν δεσπότης τῶν ἀρχόντων, οἱ δὲ ἄρχοντες δοῦλοι
τοῦ νόμου, σωτηρίαν καὶ πάνθ' ὅσα θεοὶ πόλεσιν ἔδο-
σαν ἀγαθὰ γιγνόμενα καθορῶ.
ΚΛ. Ναὶ μὰ Δί', ὦ ξένε· καθ' ἡλικίαν γὰρ ὀξὺ
βλέπεις.

ΑΘ. Νέος μὲν γὰρ ὢν πᾶς ἄνθρωπος τὰ τοιαῦτα
ἀμβλύτατα αὐτὸς αὑτοῦ ὁρᾷ, γέρων δὲ ὀξύτατα. E

ΚΛ. Ἀληθέστατα.

ΑΘ. Τί δὴ τὸ μετὰ ταῦτα; ἆρ' οὐχ ἥκοντας μὲν καὶ παρόντας θῶμεν τοὺς ἐποίκους, τὸν δ' ἑξῆς αὐτοῖς διαπεραντέον ἂν εἴη λόγον;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Ἄνδρες τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν
δὴ θεός, ὥς περ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ
τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθείᾳ 716
περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος· τῷ δ' ἀεὶ ξυνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός, ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἐχόμενος ξυνέπεται ταπεινὸς καὶ κεκοσμημένος, εἰ δέ τις ἐξαρθεὶς ὑπὸ μεγαλαυχίας ἢ χρήμασιν ἐπαιρόμενος ἢ τιμαῖς ἢ καὶ σώματος εὐμορφίᾳ, ἅμα νεότητι καὶ ἀνοίᾳ φλέγεται τὴν ψυχὴν μεθ' ὕβρεως, ὡς οὔτ' ἄρχοντος οὔ τέ τινος ἡγεμόνος δεόμενος ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἱκανὸς ὢν
ἡγεῖσθαι, καταλείπεται ἔρημος θεοῦ, καταλειφθεὶς δὲ B
καὶ ἔτι ἄλλους τοιούτους προςλαβὼν σκιρτᾷ ταράττων πάνθ' ἅμα, καὶ πολλοῖς τισὶν ἔδοξεν εἶναί τις, μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολὺν ὑποσχὼν τιμωρίαν οὐ μεμπτὴν τῇ δίκῃ ἑαυτόν τε καὶ οἶκον καὶ πόλιν ἄρδην ἀνάστατον ἐποίησε. πρὸς ταῦτ' οὖν οὕτω διατεταγμένα τί χρὴ δρᾶν ἢ διανοεῖσθαι, καὶ τί μή, τὸν ἔμφρονα;

ΚΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὡς τῶν ξυνακολουθησόντων ἐσόμενον τῷ θεῷ δεῖ διανοηθῆναι πάντα ἄνδρα.

ΑΘ. Τίς οὖν δὴ πρᾶξις φίλη καὶ ἀκόλουθος θεῷ; C
μία, καὶ ἕνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ μὲν ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ὄντι μετρίῳ φίλον ἂν εἴη, τὰ δ' ἄμετρα οὔτ' ἀλλήλοις οὔτε τοῖς ἐμμέτροις. ὁ δὴ θεὸς ἡμῖν πάντων χρημάτων μέτρον ἂν εἴη μάλιστα, καὶ πολὺ μᾶλλον ἤ πού τις, ὥς φασιν, ἄνθρωπος. τὸν οὖν τῷ τοιούτῳ προςφιλῆ γενησόμενον εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα καὶ αὐτὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι. καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ὁ μὲν σώφρων ἡμῶν θεῷ φίλος, D
ὅμοιος γάρ, ὁ δὲ μὴ σώφρων ἀνόμοιός τε καὶ διάφορος καὶ ἄδικος· καὶ τἆλλα οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον

ἔχει. νοήσωμεν δὴ τούτοις ἑπόμενον εἶναι τὸν τοιόνδε
λόγον, ἁπάντων κάλλιστον καὶ ἀληθέστατον, οἶμαι,
λόγων, ὡς τῷ μὲν ἀγαθῷ θύειν καὶ προςομιλεῖν δὴ
τοῖς θεοῖς εὐχαῖς καὶ ἀναθήμασι καὶ ξυμπάσῃ θερα-
πείᾳ θεῶν κάλλιστον καὶ ἄριστον καὶ ἀνυσιμώτατον
πρὸς τὸν εὐδαίμονα βίον καὶ δὴ καὶ διαφερόντως
E πρέπον, τῷ δὲ κακῷ τούτων τἀναντία πέφυκεν. ἀκά-
θαρτος γὰρ τὴν ψυχὴν ὅ γε κακός, καθαρὸς δ' ὁ
ἐναντίος· παρὰ δὲ μιαροῦ δῶρα οὔτ' ἄνδρ' ἀγαθὸν
717 οὔτε θεὸν ἔστι ποτὲ τό γε ὀρθὸν δέχεσθαι· μάτην
οὖν περὶ θεοὺς ὁ πολύς ἐστι πόνος τοῖς ἀνοσίοις,
τοῖσι δὲ ὁσίοις ἐγκαιρότατος ἅπασι. σκοπὸς μὲν οὖν
ἡμῖν οὗτος οὗ δεῖ στοχάζεσθαι· βέλη δὲ αὐτοῦ καὶ
οἷον ἡ τοῖς βέλεσιν ἔφεσις, τὰ ποῖ' ἂν λεγόμενα ὀρ-
θότατα φέροιτ' ἄν; πρῶτον μέν, φαμέν, τιμὰς τὰς
μετ' Ὀλυμπίους τε καὶ τοὺς τὴν πόλιν ἔχοντας θεοὺς
τοῖς χθονίοις ἄν τις θεοῖς ἄρτια καὶ δεύτερα καὶ ἀρι-
στερὰ νέμων ὀρθότατα τοῦ τῆς εὐσεβείας σκοποῦ τυγ-
B χάνοι, τοῖς δὲ τούτων ἄνωθεν τὰ περιττὰ καὶ ἀντί-
φωνα τοῖς ἔμπροσθεν ῥηθεῖσι νῦν δή. μετὰ θεοὺς δὲ
τούςδε καὶ τοῖς δαίμοσιν ὅ γ' ἔμφρων ὀργιάζοιτ' ἄν,
ἥρωσι δὲ μετὰ τούτους. ἐπακολουθεῖ δ' αὐτοῖς ἱδρύ-
ματα ἴδια πατρῴων θεῶν κατὰ νόμον ὀργιαζόμενα.
γονέων δὲ μετὰ ταῦτα τιμαὶ ζώντων, ὡς θέμις ὀφεί-
λοντα ἀποτίνειν τὰ πρῶτά τε καὶ μέγιστα ὀφειλήματα,
χρεῶν πάντων πρεσβύτατα· νομίζειν δέ, ἃ κέκτηται
καὶ ἔχει, πάντα εἶναι τῶν γεννησάντων καὶ θρεψαμένων
C πρὸς τὸ παρέχειν αὐτὰ εἰς ὑπηρεσίαν ἐκείνοις κατὰ
δύναμιν πᾶσαν, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς οὐσίας, δεύτερα
τὰ τοῦ σώματος, τρίτα τὰ τῆς ψυχῆς, ἀποτίνοντα
δανείσματα ἐπιμελείας τε καὶ ὑπερπονούντων ὠδῖνας
παλαιὰς ἐπὶ νέοις δανεισθείσας, ἀποδιδόντα δὲ πα-
λαιοῖς ἐν τῷ γήρᾳ σφόδρα κεχρημένοις. παρὰ δὲ πάντα
τὸν βίον ἔχειν τε καὶ ἐσχηκέναι χρὴ πρὸς αὐτοῦ γο-
νέας εὐφημίαν διαφερόντως, διότι κούφων καὶ πτηνῶν
D λόγων βαρυτάτη ζημία· πᾶσι γὰρ ἐπίσκοπος τοῖς περὶ
τὰ τοιαῦτα ἐτάχθη Δίκης Νέμεσις ἄγγελος. θυμουμέ-
νοις τε οὖν ὑπείκειν δεῖ καὶ ἀποπιμπλᾶσι τὸν θυμόν,

ἐάν τ' ἐν λόγοις ἐάν τ' ἐν ἔργοις δρᾷ τὸ τοιοῦτον,
ξυγγιγνώσκοντα ὡς εἰκότως μάλιστα πατὴρ υἱεῖ δοξάζων
ἀδικεῖσθαι θυμοῖτ' ἂν διαφερόντως. τελευτησάντων δὲ
γονέων ταφὴ μὲν ἡ σωφρονεστάτη καλλίστη, μήθ' ὑπερ-
αίροντα τῶν εἰθισμένων ὄγκων μήτ' ἐλλείποντα ὧν οἱ
προπάτορες εἰς τοὺς ἑαυτῶν γεννήτας ἐτίθεσαν, τάς τε E
αὖ κατ' ἐνιαυτὸν τῶν ἤδη τέλος ἐχόντων ὡσαύτως ἐπι-
μελείας τὰς κόσμον φερούσας ἀποδιδόναι· τῷ δὲ μὴ
παραλείπειν μνήμην ἐνδελεχῆ παρεχόμενον, τούτῳ μά-
λιστ' ἀεὶ πρεσβεύειν, δαπάνης [τε] τῆς διδομένης ὑπὸ 718
τύχης τὸ μέτριον τοῖς κεκμηκόσι νέμοντα. ταῦτ' οὖν
ποιοῦντες καὶ κατὰ ταῦτα ζῶντες ἑκάστοτε ἕκαστοι τὴν
ἀξίαν ἂν παρὰ θεῶν καὶ ὅσοι κρείττονες ἡμῶν κομι-
ζοίμεθα, ἐν ἐλπίσιν ἀγαθαῖς διάγοντες τὸ πλεῖστον τοῦ
βίου. Ἃ δὲ πρὸς ἐκγόνους καὶ ξυγγενεῖς καὶ φίλους
καὶ πολίτας, ὅσα τε ξενικὰ [πρὸς θεῶν] θεραπεύματα
καὶ ὁμιλίας ξυμπάντων τούτων ἀποτελοῦντα τὸν ἑαυ-
τοῦ βίον φαιδρυνάμενον κατὰ νόμον κοσμεῖν δεῖ, τῶν B
νόμων αὐτῶν ἡ διέξοδος, τὰ μὲν πείθουσα, τὰ δὲ μὴ
ὑπείκοντα πειθοῖ τῶν ἠθῶν βίᾳ καὶ δίκῃ κολάζουσα,
τὴν πόλιν ἡμῖν ξυμβουληθέντων θεῶν μακαρίαν τε
καὶ εὐδαίμονα ἀποτελεῖ. ἃ δὲ χρὴ μὲν αὖ καὶ ἀναγ-
καῖον εἰπεῖν νομοθέτην ὅς τις ἅπερ ἐγὼ διανοεῖται, ἐν
δὲ σχήματι νόμου ἀναρμοστεῖ λεγόμενα, τούτων πέρι
δοκεῖ μοι δεῖγμα προενεγκόντα αὑτῷ τε καὶ ἐκείνοις
οἷς νομοθετήσει, τὰ λοιπὰ πάντα εἰς δύναμιν διεξελ- C
θόντα, τὸ μετὰ τοῦτο ἄρχεσθαι τῆς θέσεως τῶν νό-
μων. ἔστι δὲ δὴ τὰ τοιαῦτα ἐν τίνι μάλιστα σχήματι
κείμενα; οὐ πάνυ ῥᾴδιον ἐν ἑνὶ περιλαβόντα εἰπεῖν αὐτὰ
οἷόν τινι τύπῳ, ἀλλ' οὑτωσί τινα τρόπον λάβωμεν, ἄν
τι δυνώμεθα περὶ αὐτῶν βεβαιώσασθαι.

ΚΛ. Λέγε τὸ ποῖον.

ΑΘ. Βουλοίμην ἂν αὐτοὺς ὡς εὐπειθεστάτους
πρὸς ἀρετὴν εἶναι, καὶ δῆλον ὅτι πειράσεται τοῦτο ὁ
νομοθέτης ἐν ἁπάσῃ ποιεῖν τῇ νομοθεσίᾳ.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; D

ΑΘ. Τὰ τοίνυν δὴ λεχθέντα ἔδοξέ τί μοι προὔρ-
γου δρᾶν εἰς τὸ περὶ ὧν ἂν παραινῇ μὴ παντάπασιν

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Ἆρ' οὖν καὶ ξυννοεῖς ὅτι δούλων καὶ ἐλευ-
C θέρων ὄντων τῶν καμνόντων ἐν ταῖς πόλεσι τοὺς μὲν δούλους σχεδόν τι οἱ δοῦλοι τὰ πολλὰ ἰατρεύουσι περιτρέχοντες καὶ ἐν τοῖς ἰατρείοις περιμένοντες, καὶ οὔ τέ τινα λόγον ἑκάστου περὶ νοσήματος ἑκάστου τῶν οἰκετῶν οὐδεὶς τῶν τοιούτων ἰατρῶν δίδωσιν οὐδ' ἀποδέχεται, προστάξας δ' αὐτῷ τὰ δόξαντα ἐξ ἐμπειρίας ὡς ἀκριβῶς εἰδώς, καθά περ τύραννος, αὐθαδῶς οἴχεται ἀποπηδήσας πρὸς ἄλλον κάμνοντα οἰκέτην, καὶ ῥαστώνην οὕτω τῷ δεσπότῃ παρασκευάζει
D τῶν καμνόντων τῆς ἐπιμελείας; ὁ δὲ ἐλεύθερος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ τῶν ἐλευθέρων νοσήματα θεραπεύει τε καὶ ἐπισκοπεῖ, καὶ ταῦτα ἐξετάζων ἀπ' ἀρχῆς καὶ κατὰ φύσιν, τῷ κάμνοντι κοινούμενος αὐτῷ τε καὶ τοῖς φίλοις, ἅμα μὲν αὐτὸς μανθάνει τι παρὰ τῶν νοσούντων, ἅμα δὲ καί, καθ' ὅσον οἷός τ' ἐστί, διδάσκει τὸν ἀσθενοῦντα αὐτόν, καὶ οὐ πρότερον ἐπέταξε πρὶν ἄν πῃ ξυμπείσῃ, τότε δὲ μετὰ πειθοῦς ἡμερούμενον ἀεὶ παρασκευάζων τὸν κάμνοντα, εἰς τὴν ὑγίειαν ἄγων,
E ἀποτελεῖν πειρᾶται. πότερον οὕτως ἢ ἐκείνως ἰατρός τε ἰώμενος ἀμείνων καὶ γυμναστὴς γυμνάζων; διχῇ τὴν μίαν ἀποτελῶν δύναμιν, ἢ μοναχῇ καὶ κατὰ τὸ χεῖρον τοῖν δυεῖν καὶ ἀγριώτερον ἀπεργαζόμενος;

ΚΛ. Πολύ που διαφέρον, ὦ ξένε, τὸ διπλῇ.

ΑΘ. Βούλει δὴ καὶ θεασώμεθα τὸ διπλοῦν τοῦτο καὶ ἁπλοῦν ἐν ταῖς νομοθεσίαις αὐταῖς γιγνόμενον;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὐ βούλομαι;

ΑΘ. Φέρε δὴ πρὸς θεῶν, τίν' ἄρα πρῶτον νόμον θεῖτ' ἂν ὁ νομοθέτης; ἆρ' οὐ κατὰ φύσιν τὴν περὶ γενέσεως ἀρχὴν πρώτην πόλεων πέρι κατακοσμήσει ταῖς τάξεσι;

721 ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῶν γενέσεων πάσαις πόλεσιν ἆρ' οὐχ ἡ τῶν γάμων σύμμιξις καὶ κοινωνία;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Γαμικοὶ δὴ νόμοι πρῶτοι κινδυνεύουσι τιθέμενοι καλῶς ἂν τίθεσθαι πρὸς ὀρθότητα πάσῃ πόλει.

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.
ΑΘ. Λέγωμεν δὴ πρῶτον τὸν ἁπλοῦν. ἔχοι δ' ἂν
πως ἴσως ὧδε· γαμεῖν δέ, ἐπειδὰν ἐτῶν ᾖ τις τριά-
κοντα, μέχρι ἐτῶν πέντε καὶ τριάκοντα, εἰ δὲ μή, B
ζημιοῦσθαι χρήμασί τε καὶ ἀτιμίᾳ, χρήμασι μὲν τό-
σοις καὶ τόσοις, τῇ καὶ τῇ δὲ ἀτιμίᾳ. ὁ μὲν ἁπλοῦς
ἔστω τις τοιοῦτος περὶ γάμων, ὁ δὲ διπλοῦς ὅδε. γαμεῖν
δέ, ἐπειδὰν ἐτῶν ᾖ τις τριάκοντα, μέχρι τῶν πέντε
καὶ τριάκοντα διανοηθέντα ὡς ἔστιν ᾗ τὸ ἀνθρώπινον
γένος φύσει τινὶ μετείληφεν ἀθανασίας, οὗ καὶ πέ-
φυκεν ἐπιθυμίαν ἴσχειν πᾶς πᾶσαν· τὸ γὰρ γενέσθαι
κλεινὸν καὶ μὴ ἀνώνυμον κεῖσθαι τετελευτηκότα τοῦ C
τοιούτου ἐστὶν ἐπιθυμία. γένος οὖν ἀνθρώπων ἐστί τι
ξυμφυὲς τοῦ παντὸς χρόνου, ὃ διὰ τέλους αὐτῷ ξυνέ-
πεται καὶ συνέψεται, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀθάνατον ὄν,
τῷ παῖδας παίδων καταλειπόμενον ταὐτὸν καὶ ἓν ὂν
ἀεὶ γενέσει τῆς ἀθανασίας μετειληφέναι. τούτου δὴ
ἀποστερεῖν ἑκόντα ἑαυτὸν οὐδέποτε ὅσιον, ἐκ προνοίας
δ' ἀποστερεῖ ὃς ἂν παίδων καὶ γυναικὸς ἀμελῇ. πειθό-
μενος μὲν οὖν τῷ νόμῳ ἀζήμιος ἀπαλλάττοιτο ἄν, D
μὴ πειθόμενος δὲ αὖ μηδὲ γαμῶν ἔτη τριάκοντα γεγο-
νὼς καὶ πέντε ζημιούσθω μὲν κατ' ἐνιαυτὸν τόσῳ καὶ
τόσῳ, ἵνα μὴ δοκῇ τὴν μοναυλίαν οἱ κέρδος καὶ ῥα-
στώνην φέρειν, καὶ μὴ μετεχέτω δὲ τιμῶν ὧν ἂν οἱ νεώ-
τεροι ἐν τῇ πόλει τοὺς πρεσβυτέρους αὐτῶν τιμῶσιν
ἑκάστοτε. Τοῦτον δὴ παρ' ἐκεῖνον τὸν νόμον ἀκού-
σαντα ἔξεστι περὶ ἑνὸς ἑκάστου διανοηθῆναι, πότερον
αὐτοὺς διπλοῦς οὕτω δεῖ γίγνεσθαι τῷ μήκει τὸ σμι- E
κρότατον, διὰ τὸ πείθειν τε ἅμα καὶ ἀπειλεῖν, ἢ τῷ
ἀπειλεῖν μόνον χρωμένους ἁπλοῦς γίγνεσθαι τοῖς μήκεσι.
ΜΕ. Πρὸς μὲν τοῦ Λακωνικοῦ τρόπου, ὦ ξένε,
τὸ τὰ βραχύτερα ἀεὶ προτιμᾶν· τούτων μὴν τῶν γραμ-
μάτων εἴ τις κριτὴν ἐμὲ κελεύοι γίγνεσθαι πότερα
βουλοίμην ἂν ἐν τῇ πόλει μοι γεγραμμένα τεθῆναι,
τὰ μακρότερ' ἂν ἑλοίμην, καὶ δὴ καὶ περὶ παντὸς 722
νόμου κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα, εἰ γίγνοιτο ἑκάτερα,
ταὐτὸν τοῦτ' ἂν αἱροίμην. οὐ μὴν ἀλλά που καὶ
Κλεινίᾳ τῷδ' ἀρέσκειν δεῖ τὰ νῦν νομοθετούμενα·

τούτου γὰρ ἡ πόλις ἡ νῦν τοῖς τοιούτοις νόμοις χρῆσθαι διανοουμένη.

ΚΛ. Καλῶς γ', ὦ Μέγιλλε, εἶπες.

ΑΘ. Τὸ μὲν οὖν περὶ πολλῶν ἢ ὀλίγων γραμμάτων ποιήσασθαι τὸν λόγον λίαν εὔηθες· τὰ γάρ, οἶ-
B μαι, βέλτιστα ἀλλ' οὐ τὰ βραχύτατα οὐδὲ τὰ μήκη τιμητέον· τὰ δ' ἐν τοῖς νῦν δὴ νόμοις ῥηθεῖσιν οὐ διπλῷ θάτερα τῶν ἑτέρων διάφορα μόνον εἰς ἀρετὴν τῆς χρείας, ἀλλ' ὅ περ ἐῤῥήθη νῦν δή, τὸ τῶν διττῶν ἰατρῶν γένος ὀρθότατα παρετέθη. πρὸς τούτῳ δὲ οὐδεὶς ἔοικε διανοηθῆναι πώποτε τῶν νομοθετῶν ὡς ἐξὸν δυοῖν χρῆσθαι πρὸς τὰς νομοθεσίας, πειθοῖ καὶ βίᾳ, καθ' ὅσον οἷόν τε ἐπὶ τὸν ἄπειρον παιδείας ὄχλον, τῷ ἑτέρῳ χρῶνται μόνον· οὐ γὰρ πειθοῖ κεραννύντες τὴν
C μάχην νομοθετοῦσιν, ἀλλ' ἀκράτῳ μόνον τῇ βίᾳ. ἐγὼ δέ, ὦ μακάριοι, καὶ τρίτον ἔτι περὶ τοὺς νόμους ὁρῶ γίγνεσθαι δέον οὐδαμῇ τὰ νῦν γιγνόμενον.

ΚΛ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘ. Ἐξ αὐτῶν ὧν νῦν διειλέγμεθα ἡμεῖς κατὰ θεόν τινα γεγονός. σχεδὸν γὰρ ἐξ ὅσου περὶ τῶν νόμων ἤργμεθα λέγειν ἐξ ἑωθινοῦ μεσημβρία τε γέγονε καὶ ἐν ταύτῃ παγκάλῃ ἀναπαύλῃ τινὶ γεγόναμεν, οὐ-
D δὲν ἄλλ' ἢ περὶ νόμων διαλεγόμενοι, νόμους δὲ ἄρτι μοι δοκοῦμεν λέγειν ἄρχεσθαι, τὰ δ' ἔμπροσθεν ἦν πάντα ἡμῖν προοίμια νόμων. τί δὲ ταῦτ' εἴρηκα; τόδ' εἰπεῖν βουληθείς, ὅτι λόγων πάντων καὶ ὅσων φωνὴ κεκοινώνηκε προοίμιά τ' ἔστι καὶ σχεδὸν οἷόν τινες ἀνακινήσεις, ἔχουσαί τινα ἔντεχνον ἐπιχείρησιν χρήσιμον πρὸς τὸ μέλλον περαίνεσθαι. καὶ δή που κιθαρῳδικῆς ᾠδῆς λεγομένων νόμων καὶ πάσης Μούσης προοίμια θαυμαστῶς ἐσπουδασμένα πρόκειται. τῶν δὲ
E ὄντως νόμων ὄντων, οὓς δὴ πολιτικοὺς εἶναί φαμεν, οὐδεὶς πώποτε οὔτ' εἶπέ τι προοίμιον οὔτε ξυνθέτης γενόμενος ἐξήνεγκεν εἰς τὸ φῶς, ὡς οὐκ ὄντος φύσει. ἡμῖν δὲ ἡ νῦν διατριβὴ γεγονυῖα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, σημαίνει ὡς ὄντος, οἵ τέ γε δὴ διπλοῖ ἔδοξαν νῦν δή μοι λεχθέντες νόμοι, οὐκ εἶναι ἁπλῶς οὕτω πως διπλοῖ, ἀλλὰ δύο μέν τινε, νόμος τε καὶ προοίμιον τοῦ

νόμου· ὃ δὴ τυραννικὸν ἐπίταγμα ἀπεικασθὲν ἐῤῥήθη
τοῖς ἐπιτάγμασι τοῖς τῶν ἰατρῶν οὓς εἴπομεν. ἀνελευ- 723
θέρους, τοῦτ' εἶναι νόμος ἄκρατος, τὸ δὲ πρὸ τούτου
ῥηθὲν, πειστικὸν λεχθὲν ὑπὸ τοῦδε, ὄντως μὲν εἶναι
πειστικόν, προοιμίου μὴν τοῦ περὶ λόγους δύναμιν ἔχειν.
ἵνα γὰρ εὐμενῶς καὶ διὰ τὴν εὐμένειαν εὐμαθέστερον
τὴν ἐπίταξιν, ὃ δή ἐστιν ὁ νόμος, δέξηται ᾧ τὸν νό-
μον ὁ νομοθέτης λέγει, τούτου χάριν εἰρῆσθαί μοι
κατεφάνη πᾶς ὁ λόγος οὗτος, ὃν πείθων εἶπεν ὁ λέ-
γων. διὸ δὴ κατά γε τὸν ἐμὸν λόγον τοῦτ' αὐτό, προοί-
μιον, ἀλλ' οὐ λόγος ἂν ὀρθῶς προσαγορεύοιτο εἶναι B
τοῦ νόμου. ταῦτ' οὖν εἰπὼν τί τὸ μετὰ τοῦτο ἄν μοι
βουληθείην εἰρῆσθαι; τόδε, ὡς τὸν νομοθέτην πρὸ
πάντων τε ἀεὶ τῶν νόμων χρεὼν ἐστι μὴ ἀμοίρους αὐ-
τοὺς προοιμίων ποιεῖν καὶ καθ' ἕκαστον, ᾗ διοίσουσιν
ἑαυτῶν ὅσον νῦν δὴ τὼ λεχθέντε διηνεγκάτην.

ΚΛ. Τό γ' ἐμὸν οὐκ ἂν ἄλλως νομοθετεῖν διακε-
λεύοιτο ἡμῖν τὸν τούτων ἐπιστήμονα.

ΑΘ. Καλῶς μὲν τοίνυν, ὦ Κλεινία, δοκεῖς μοι C
τό γε τοσοῦτον λέγειν, ὅτι πᾶσί γε νόμοις ἔστι προοί-
μια καὶ ὅτι πάσης ἀρχόμενον νομοθεσίας χρὴ προτι-
θέναι παντὸς τοῦ λόγου τὸ πεφυκὸς προοίμιον ἑκά-
στοις· οὐ γὰρ σμικρὸν τὸ μετὰ τοῦτ' ἐστὶ ῥηθησόμενον,
οὐδ' ὀλίγον διαφέρον ἢ σαφῶς ἢ μὴ σαφῶς αὐτὰ μνη-
μονεύεσθαι· τὸ μέντοι μεγάλων πέρι λεγομένων νόμων
καὶ σμικρῶν εἰ ὁμοίως προοιμιάζεσθαι προστάττοιμεν,
οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιμεν. οὐδὲ γὰρ ᾄσματος οὐδὲ λόγου D
παντὸς δεῖ τὸ τοιοῦτον δρᾶν, καί τοι πέφυκέ γε εἶναι
πᾶσιν, ἀλλ' οὐ χρηστέον ἅπασιν· αὐτῷ δὲ τῷ τε ῥήτορι
καὶ τῷ μελῳδῷ καὶ τῷ νομοθέτῃ τὸ τοιοῦτον ἑκάστοτε
ἐπιτρεπτέον.

ΚΛ. Ἀληθέστατα δοκεῖς μοι λέγειν. ἀλλὰ δὴ μη-
κέτ', ὦ ξένε, διατριβὴν πλείω τῆς μελλήσεως ποιώ-
μεθα, ἐπὶ δὲ τὸν λόγον ἐπανέλθωμεν καὶ ἀπ' ἐκείνων
ἀρχώμεθα, εἴ σοι φίλον, ὧν οὐχ ὡς προοιμιαζόμενος
εἶπες τότε. πάλιν οὖν, οἷόν φασιν οἱ παίζοντες, ἀμει-
νόνων ἐξ ἀρχῆς δευτέρων ἐπαναπολήσωμεν, ὡς προοί- E
μιον ἀλλ' οὐ τὸν τυχόντα λόγον περαίνοντες, καθά περ

ἄρτι. λάβωμεν δ' αὐτῶν ἀρχὴν ὁμολογοῦντες προοιμιάζεσθαι. καὶ τὰ μὲν περὶ θεῶν τιμῆς προγόνων τε θεραπείας, καὶ τὰ νῦν δὴ λεχθέντα ἱκανά· τὰ δ' ἑξῆς πειρώμεθα λέγειν, μέχρι περ ἄν σοι πᾶν τὸ προοίμιον ἱκανῶς εἰρῆσθαι δοκῇ. μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη τοὺς νόμους αὐτοὺς διέξει λέγων.

724 *ΑΘ.* Οὐκοῦν περὶ θεῶν μὲν καὶ τῶν μετὰ θεοὺς καὶ γονέων ζώντων τε πέρι καὶ τελευτησάντων τότε ἱκανῶς προοιμιασάμεθα, ὡς νῦν λέγομεν· τὸ δ' ἀπολειπόμενον ἔτι τοῦ τοιούτου φαίνει μοι σὺ διακελεύεσθαι τὰ νῦν οἷον πρὸς τὸ φῶς ἐπανάγειν.

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Ἀλλὰ μὴν μετά γε τὰ τοιαῦτα ὡς χρὴ τὰ περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰς οὐσίας
B σπουδῆς τε πέρι καὶ ἀνέσεως ἴσχειν, προσῆκόν τ' ἐστὶ καὶ κοινότατον ἀναπεμπαζομένους τόν τε λέγοντα καὶ τοὺς ἀκούοντας παιδείας γίγνεσθαι κατὰ δύναμιν ἐπηβόλους. ταῦτ' οὖν ἡμῖν αὐτὰ μετ' ἐκεῖνα ὄντως ἐστὶ ῥητέα τε καὶ ἀκουστέα.

ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις.

E.

Ἀκούοι δὴ πᾶς ὅς περ νῦν δὴ τὰ περὶ θεῶν τε ἤκουε 726
καὶ τῶν φίλων προπατόρων· πάντων γὰρ τῶν αὑτοῦ
κτημάτων μετὰ θεοὺς ψυχὴ θειότατον, οἰκειότατον ὄν.
τὰ δ' αὑτοῦ διττὰ πάντ' ἐστὶ πᾶσι. τὰ μὲν οὖν κρείττω
καὶ ἀμείνω δεσπόζοντα, τὰ δ' ἥττω καὶ χείρω δοῦλα.
τῶν οὖν αὑτοῦ τὰ δεσπόζοντα ἀεὶ προτιμητέον τῶν
δουλευόντων. οὕτω δὴ τὴν αὑτοῦ ψυχὴν μετὰ θεοὺς
ὄντας δεσπότας καὶ τοὺς τούτοις ἑπομένους τιμᾶν δεῖν 727
λέγων δευτέραν ὀρθῶς παρακελεύομαι. τιμᾷ δ' ὡς ἔπος
εἰπεῖν ἡμῶν οὐδεὶς ὀρθῶς, δοκεῖ δέ· θεῖον γὰρ ἀγαθόν
που τιμή, τῶν δὲ κακῶν οὐδὲν τίμιον, ὁ δ' ἡγούμενος
ἤ τισι λόγοις ἢ δώροις αὐτὴν αὔξειν ἤ τισιν ὑπείξεσι,
μηδὲν βελτίω δὲ ἐκ χείρονος αὐτὴν ἀπεργαζόμενος τι-
μᾶν μὲν δοκεῖ, δρᾷ δὲ τοῦτο οὐδαμῶς. αὐτίκα παῖς
εὐθὺς γενόμενος ἄνθρωπος πᾶς ἡγεῖται πάντα ἱκανὸς
εἶναι γιγνώσκειν, καὶ τιμᾶν οἴεται ἐπαινῶν τὴν αὑτοῦ B
ψυχήν, καὶ προθυμούμενος ἐπιτρέπει πράττειν ὅ τι ἂν
ἐθέλῃ· τὸ δὲ νῦν λεγόμενόν ἐστιν ὡς δρῶν ταῦτα βλά-
πτει καὶ οὐ τιμᾷ· δεῖ δέ, ὥς φαμεν, μετά γε θεοὺς
δευτέραν. οὐδέ γε ὅταν ἄνθρωπος τῶν αὑτοῦ ἑκά-
στοτε ἁμαρτημάτων μὴ ἑαυτὸν αἴτιον ἡγῆται καὶ τῶν
πλείστων κακῶν καὶ μεγίστων, ἀλλ' ἄλλους, ἑαυτὸν
δὲ ἀεὶ ἀναίτιον ἐξαιρῇ τιμῶν τὴν αὑτοῦ ψυχήν, ὡς
δὴ δοκεῖ· ὁ δὲ πολλοῦ δεῖ δρᾶν τοῦτο· βλάπτει γάρ. C
οὐδ' ὁπόταν ἡδοναῖς παρὰ λόγον τὸν τοῦ νομοθέτου
καὶ ἔπαινον χαρίζηται, τότε οὐδαμῶς τιμᾷ, ἀτιμάζει
δὲ κακῶν καὶ μεταμελείας ἐμπιπλὰς αὐτήν. οὐδέ γε
ὁπόταν αὖ τἀναντία τοὺς ἐπαινουμένους πόνους καὶ

φόβους καὶ ἀλγηδόνας καὶ λύπας μὴ διαπονῇ καρτερῶν ἀλλ' ὑπείκῃ. τότε οὐ τιμᾷ ὑπείκων· ἄτιμον γὰρ αὐτὴν ἀπεργάζεται δρῶν τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα. οὐδ' ὁπόταν ἡγῆται τὸ ζῆν πάντως ἀγαθὸν εἶναι, τιμᾷ,
D ἀτιμάζει δ' αὐτὴν καὶ τότε· τὰ γὰρ ἐν Ἅιδου πράγματα πάντα κακὰ ἡγουμένης τῆς ψυχῆς εἶναι ὑπείκει καὶ οὐκ ἀντιτείνει διδάσκων τε καὶ ἐλέγχων ὡς οὐκ οἶδεν οὐδ' εἰ τἀναντία πέφυκε μέγιστα εἶναι πάντων ἀγαθῶν ἡμῖν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἐκεῖ. οὐδὲ μὴν πρὸ ἀρετῆς ὁπόταν αὖ προτιμᾷ τις κάλλος, τοῦτ' ἔστιν οὐχ ἕτερον ἢ ἡ τῆς ψυχῆς ὄντως καὶ πάντως ἀτιμία. ψυχῆς γὰρ σῶμα ἐντιμότερον οὗτος ὁ λόγος
E φησὶν εἶναι ψευδόμενος. οὐδὲν γὰρ γηγενὲς Ὀλυμπίων ἐντιμότερον, ἀλλ' ὁ περὶ ψυχῆς ἄλλως δοξάζων ἀγνοεῖ ὡς θαυμαστοῦ τούτου κτήματος ἀμελεῖ. οὐδέ γε ὁπόταν χρήματά τις ἐρᾷ κτᾶσθαι μὴ καλῶς ἢ
728 μὴ δυςχερῶς φέρῃ κτώμενος, δώροις ἄρα τιμᾷ τότε τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν· παντὸς μὲν οὖν λείπει· τὸ γὰρ αὐτῆς τίμιον ἅμα καὶ καλὸν ἀποδίδοται σμικροῦ χρυσίου· πᾶς γὰρ ὅ τ' ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος. ὡς δὲ εἰπεῖν ξυλλήβδην ὃς ἅ περ ἂν νομοθέτης αἰσχρὰ εἶναι καὶ κακὰ διαριθμούμενος τάττῃ καὶ τοὐναντίον ἀγαθὰ καὶ καλά, τῶν μὲν ἀπέχεσθαι μὴ ἐθέλῃ πάσῃ μηχανῇ, τὰ δὲ ἐπιτηδεύειν ξύμπασαν
B κατὰ δύναμιν, οὐκ οἶδεν ἐν τούτοις πᾶσι πᾶς ἄνθρωπος ψυχὴν θειότατον ὂν ἀτιμότατα καὶ κακοσχημονέστατα διατιθείς. τὴν γὰρ λεγομένην δίκην τῆς κακουργίας τὴν μεγίστην οὐδεὶς ὡς ἔπος εἰπεῖν λογίζεται, ἔστι δ' ἡ μεγίστη τὸ ὁμοιοῦσθαι τοῖς οὖσι κακοῖς ἀνδράσιν, ὁμοιούμενον δὲ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς φεύγειν ἄνδρας καὶ λόγους καὶ ἀποσχίζεσθαι, τοῖς δὲ προςκολλᾶσθαι διώκοντα κατὰ τὰς ξυνουσίας· προςπεφυκότα δὲ τοῖς τοιούτοις ἀνάγκη ποιεῖν καὶ πάσχειν ἃ
C πεφύκασιν ἀλλήλους οἱ τοιοῦτοι ποιεῖν καὶ λέγειν. τοῦτο οὖν δὴ τὸ πάθος δίκη μὲν οὐκ ἔστι, καλὸν γὰρ τό γε δίκαιον καὶ ἡ δίκη, τιμωρία δέ, ἀδικίας ἀκόλουθος πάθη, ἧς ὅ τε τυχὼν καὶ μὴ τυγχάνων ἄθλιος, ὁ μὲν οὐκ ἰατρευόμενος, ὁ δέ, ἵνα ἕτεροι

πολλοὶ σώζονται, ἀπολλύμενος. τιμὴ δ' ἐστὶν ἡμῖν, ὡς
τὸ ὅλον εἰπεῖν, τοῖς μὲν ἀμείνοσιν ἕπεσθαι, τὰ δὲ χεί-
ρονα γενέσθαι δὲ βελτίω δυνατὰ τοῦτ' αὐτὸ ὡς ἄριστα
ἀποτελεῖν. ψυχῆς οὖν ἀνθρώπῳ κτῆμα οὐκ ἔστιν εὐ-
φυέστερον εἰς τὸ φυγεῖν μὲν τὸ κακόν, ἰχνεῦσαι δὲ καὶ D
ἑλεῖν τὸ πάντων ἄριστον, καὶ ἑλόντα αὖ κοινῇ ξυνοικεῖν
τὸν ἐπίλοιπον βίον· διὸ δεύτερον ἐτάχθη τιμῇ. τὸ δὲ
τρίτην, πᾶς ἂν τοῦτό γε νοήσειε τὴν τοῦ σώματος εἶ-
ναι κατὰ φύσιν τιμήν. τὰς δ' αὖ τιμὰς δεῖ σκοπεῖν,
καὶ τούτων τίνες ἀληθεῖς καὶ ὅσαι κίβδηλοι· τοῦτο δὲ
νομοθέτου. μηνύειν δή μοι φαίνεται τάσδε καὶ τοιάσδε
τινὰς αὐτὰς εἶναι, τίμιον εἶναι σῶμα οὐ τὸ καλὸν οὐδὲ
ἰσχυρὸν οὐδὲ τάχος ἔχον οὐδὲ μέγα, οὐδέ γε τὸ ὑγιει- E
νόν — καί τοι πολλοῖς ἂν τοῦτό γε δοκοῖ —, καὶ
μὴν οὐδὲ τὰ τούτων γ' ἐναντία, τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ
ἁπάσης ταύτης τῆς ἕξεως ἐφαπτόμενα σωφρονέστατα
ἅμα τε ἀσφαλέστατα εἶναι μακρῷ· τὰ μὲν γὰρ χαύ-
νους τὰς ψυχὰς καὶ θρασείας ποιεῖ, τὰ δὲ ταπει-
νάς τε καὶ ἀνελευθέρους. ὡς δ' αὔτως ἡ τῶν χρημά-
των καὶ κτημάτων κτῆσις καὶ τιμήσεως κατὰ τὸν αὐ-
τὸν ῥυθμὸν ἔχει· τὰ μὲν ὑπέρογκα γὰρ ἑκάστων
τούτων ἔχθρας καὶ στάσεις ἀπεργάζεται ταῖς πόλεσι 729
καὶ ἰδίᾳ, τὰ δ' ἐλλείποντα δουλείας ὡς τὸ πολύ.
μὴ δή τις φιλοχρηματείτω παίδων γ' ἕνεκα, ἵνα ὅτι
πλουσιωτάτους καταλίπῃ· οὔτε γὰρ ἐκείνοις οὔτ' αὖ τῇ
πόλει ἄμεινον. ἡ γὰρ τῶν νέων ἀκολάκευτος οὐσία,
τῶν δ' ἀναγκαίων μὴ ἐνδεής, αὕτη πασῶν μουσικω-
τάτη τε καὶ ἀρίστη· ξυμφωνοῦσα γὰρ ἡμῖν καὶ ξυναρ-
μόττουσα εἰς ἅπαντα ἄλυπον τὸν βίον ἀπεργάζεται.
παισὶ δὲ αἰδῶ χρὴ πολλήν, οὐ χρυσὸν καταλείπειν. B
οἰόμεθα δ' ἐπιπλήττοντες τοῖς νέοις ἀναισχυντοῦσι
τοῦτο καταλείψειν· τὸ δ' ἔστιν οὐκ ἐκ τοῦ νῦν παρα-
κελεύματος τοῖς νέοις γιγνόμενον, ὃ παρακελεύονται λέ-
γοντες ὡς δεῖ πάντα αἰσχύνεσθαι τὸν νέον. ὁ δὲ ἔμ-
φρων νομοθέτης τοῖς πρεσβυτέροις ἂν μᾶλλον παρακε-
λεύοιτο αἰσχύνεσθαι τοὺς νέους, καὶ πάντων μάλιστα
εὐλαβεῖσθαι μή ποτέ τις αὐτὸν ἴδῃ τῶν νέων ἢ καὶ
ἐπακούσῃ δρῶντα ἢ λέγοντά τι τῶν αἰσχρῶν, ὡς ὅπου C

ἀναισχυντοῦσι γέροντες, ἀνάγκη καὶ νέους ἐνταῦθα
εἶναι ἀναιδεστάτους· παιδεία γὰρ νέων διαφέρουσά ἐστιν
ἅμα καὶ αὐτῶν οὐ τὸ νουθετεῖν, ἀλλ' ἅ περ ἂν ἄλλον
νουθετῶν εἴποι τις, φαίνεσθαι ταῦτα αὐτὸν δρῶντα
διὰ βίου. ξυγγένειαν δὲ καὶ ὁμογνίων θεῶν κοινωνίαν
ἅπασαν ταὐτοῦ φύσιν αἵματος ἔχουσαν τιμῶν τις καὶ
σεβόμενος εὔνους ἂν γενεθλίους θεοὺς εἰς παίδων αὑτοῦ
σπορὰν ἴσχοι κατὰ λόγον. καὶ μὴν τό γε φίλων καὶ
D ἑταίρων πρὸς τὰς ἐν βίῳ ὁμιλίας εὐμενὲς ἄν τις κτῷτο
μείζους μὲν καὶ σεμνοτέρας τὰς ἐκείνων ὑπηρεσίας εἰς
αὑτὸν ἡγούμενος ἢ ἐκεῖνοι, ἐλάττους δ' αὖ τὰς αὑτοῦ
διανοούμενος εἰς τοὺς φίλους χάριτας αὐτῶν τῶν φίλων
τε καὶ ἑταίρων. εἰς μὴν πόλιν καὶ πολίτας μακρῷ ἄρι-
στος ὅς τις πρὸ τοῦ Ὀλυμπίασι καὶ ἁπάντων ἀγώνων
πολεμικῶν τε καὶ εἰρηνικῶν νικᾶν δέξαιτ' ἂν δόξῃ ὑπη-
ρεσίας τῶν οἴκοι νόμων, ὡς ὑπηρετηκὼς πάντων κάλ-
E λιστ' ἀνθρώπων αὐτοῖς ἐν τῷ βίῳ. πρὸς δ' αὖ τοὺς
ξένους διανοητέον ὡς ἁγιώτατα ξυμβόλαια ὄντα· σχε-
δὸν γὰρ πάντ' ἐστὶ τὰ τῶν ξένων καὶ εἰς τοὺς ξένους
ἁμαρτήματα παρὰ τὰ τῶν πολιτῶν εἰς θεὸν ἀνηρτη-
μένα τιμωρὸν μᾶλλον· ἔρημος γὰρ ὢν ὁ ξένος ἑταί-
ρων τε καὶ ξυγγενῶν ἐλεεινότερος ἀνθρώποις καὶ θεοῖς.
ὁ δυνάμενος οὖν τιμωρεῖν μᾶλλον βοηθεῖ προθυμό-
τερον· δύναται δὲ διαφερόντως ὁ ξένιος ἑκάστων δαί-
730 μων καὶ θεὸς τῷ ξενίῳ συνεπόμενοι Διί· πολλῆς
οὖν εὐλαβείας, ᾧ καὶ σμικρὸν προμηθείας ἔνι, μηδὲν
ἁμάρτημα περὶ ξένους ἁμαρτόντα ἐν τῷ βίῳ πρὸς τὸ
τέλος αὐτοῦ πορευθῆναι. ξενικῶν δ' αὖ καὶ ἐπιχωρίων
ἁμαρτημάτων τὸ περὶ τοὺς ἱκέτας μέγιστον γίγνεται
ἁμάρτημα ἑκάστοις. μεθ' οὗ γὰρ ἱκετεύσας μάρτυρος
ὁ ἱκέτης θεοῦ ἔτυχεν ὁμολογιῶν, φύλαξ διαφέρων
οὗτος τοῦ παθόντος γίγνεται, ὥστ' οὐκ ἄν ποτε ἀτι-
μώρητος πάθοι ὁ τυχὼν ὧν ἔπαθε.
B Τὰ μὲν οὖν περὶ γονέας τε καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ
ἑαυτοῦ, περὶ πόλιν τε καὶ φίλους καὶ ξυγγένειαν ξενικά
τε καὶ ἐπιχώρια διεληλύθαμεν σχεδὸν ὁμιλήματα. τὸ
δὲ ποῖός τις ὢν αὐτὸς ἂν κάλλιστα διαγάγοι τὸν βίον,
ἑπόμενον τούτῳ διεξελθεῖν, ὅσ' ἂν μὴ νόμος ἀλλ'

ἔπαινος παιδεύων καὶ ψόγος ἑκάστους εὐηνίους μᾶλ-
λον καὶ εὐμενεῖς τοῖς τεθήσεσθαι μέλλουσι νόμοις ἀπερ-
γάζεται· ταῦτ' ἐστὶ μετὰ τοῦτο ἡμῖν ῥητέον. Ἀλή-
θεια δὴ πάντων μὲν ἀγαθῶν θεοῖς ἡγεῖται, πάντων C
δὲ ἀνθρώποις· ἧς ὁ γενήσεσθαι μέλλων μακάριός τε
καὶ εὐδαίμων ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς μέτοχος εἴη, ἵνα ὡς
πλεῖστον χρόνον ἀληθὴς ὢν διαβιοῖ· πιστὸς γάρ· ὁ
δὲ ἄπιστος, ᾧ φίλον ψεῦδος ἑκούσιον· ὅτῳ δὲ ἀκού-
σιον, ἄνους. ὧν οὐδέτερον ζηλωτόν· ἄφιλος γὰρ δὴ
πᾶς ὅ γε ἄπιστος καὶ ἀμαθής, χρόνου δὲ προϊόντος
γνωσθεὶς εἰς τὸ χαλεπὸν γῆρας ἐρημίαν αὑτῷ πᾶσαν
κατεσκευάσατο ἐπὶ τέλει τοῦ βίου, ὥς τε ζώντων καὶ
μὴ ἑταίρων καὶ παίδων σχεδὸν ὁμοίως ὀρφανὸν αὐτῷ D
γενέσθαι τὸν βίον. Τίμιος μὲν δὴ καὶ ὁ μηδὲν ἀδι-
κῶν· ὁ δὲ μηδ' ἐπιτρέπων τοῖς ἀδικοῦσιν ἀδικεῖν
πλέον ἢ διπλασίας τιμῆς ἄξιος ἐκείνου· ὁ μὲν γὰρ
ἑνός, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἑτέρων, μηνύων τὴν τῶν
ἄλλων τοῖς ἄρχουσιν ἀδικίαν. ὁ δὲ καὶ ξυγκολάζων
εἰς δύναμιν τοῖς ἄρχουσιν, ὁ μέγας ἀνὴρ ἐν πόλει
καὶ τέλειος οὗτος, ἀναγορευέσθω νικηφόρος ἀρετῇ.
τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον ἔπαινον καὶ περὶ σωφροσύνης E
χρὴ λέγειν καὶ περὶ φρονήσεως, καὶ ὅσα ἄλλα τις
ἀγαθὰ κέκτηται δυνατὰ μὴ μόνον αὐτὸν ἔχειν ἀλλὰ
καὶ ἄλλοις μεταδιδόναι, καὶ τὸν μὲν μεταδιδόντα ὡς
ἀκρότατον χρὴ τιμᾶν, τὸν δ' αὖ μὴ δυνάμενον ἐθέ-
λοντα δὲ ἐᾶν δεύτερον, τὸν δὲ φθονοῦντα καὶ ἑκόντα
μηδενὶ κοινωνὸν διὰ φιλίας γιγνόμενον ἀγαθῶν τινῶν
αὐτὸν μὲν ψέγειν, τὸ δὲ κτῆμα μηδὲν μᾶλλον διὰ 731
τὸν κεκτημένον ἀτιμάζειν, ἀλλὰ κτᾶσθαι κατὰ δύνα-
μιν. φιλονεικείτω δὲ ἡμῖν πᾶς πρὸς ἀρετὴν ἀφθόνως.
ὁ μὲν γὰρ τοιοῦτος τὰς πόλεις αὔξει, ἁμιλλώμενος
μὲν αὐτός, τοὺς ἄλλους δὲ οὐ κολούων διαβολαῖς· ὁ
δὲ φθονερὸς τῇ τῶν ἄλλων διαβολῇ δεῖν οἰόμενος
ὑπερέχειν αὐτός τε ἧττον συντείνει πρὸς ἀρετὴν τὴν
ἀληθῆ, τούς τε ἀνθαμιλλωμένους εἰς ἀθυμίαν καθί-
στησι τῷ ἀδίκως ψέγεσθαι, καὶ διὰ ταῦτα ἀγύμνα-
στον τὴν πόλιν ὅλην εἰς ἅμιλλαν ἀρετῆς ποιῶν σμι- B
κροτέραν αὐτὴν πρὸς εὐδοξίαν τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἀπερ-

γάζεται. θυμοειδῆ μὲν δὴ χρὴ πάντα ἄνδρα εἶναι,
πρᾶον δὲ ὡς ὅτι μάλιστα. τὰ γὰρ τῶν ἄλλων χα-
λεπὰ καὶ δυσίατα ἢ καὶ τὸ παράπαν ἀνίατα ἀδική-
ματα οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκφυγεῖν ἢ μαχόμενον καὶ ἀμυ-
νόμενον νικῶντα καὶ τῷ μηδὲν ἀνιέναι κολάζοντα,
C τοῦτο δὲ ἄνευ θυμοῦ γενναίου ψυχὴ πᾶσα ἀδύνατος
δρᾶν. τὰ δ' αὖ τῶν ὅσοι ἀδικοῦσι μέν, ἰατὰ δέ,
γιγνώσκειν χρὴ πρῶτον μὲν ὅτι πᾶς ὁ ἄδικος οὐχ
ἑκὼν ἄδικος. τῶν γὰρ μεγίστων κακῶν οὐδεὶς οὐδα-
μοῦ οὐδὲν ἑκὼν κεκτῆτο ἄν ποτε, πολὺ δ' ἥκιστα ἐν
τοῖς τῶν ἑαυτοῦ τιμιωτάτοις· ψυχὴ δ', ὡς εἴπομεν,
ἀληθείᾳ γ' ἐστὶ πᾶσι τιμιώτατον· ἐν οὖν τῷ τιμιω-
τάτῳ τὸ μέγιστον κακὸν οὐδεὶς ἑκὼν μή ποτε λάβῃ
καὶ ζῇ διὰ βίου κεκτημένος αὐτό. ἀλλὰ ἐλεεινὸς μὲν
D πάντως ὅ γε ἄδικος καὶ ὁ τὰ κακὰ ἔχων, ἐλεεῖν δὲ
τὸν μὲν ἰάσιμα ἔχοντα ἐγχωρεῖ καὶ ἀνείργοντα τὸν
θυμὸν πραΰνειν καὶ μὴ ἀκραχολοῦντα, γυναικείως πι-
κραινόμενον διατελεῖν, τῷ δ' ἀκράτως καὶ ἀπαραμυ-
θήτως πλημμελεῖ καὶ κακῷ ἐφιέναι δεῖ τὴν ὀργήν·
διὸ δὴ θυμοειδῆ πρέπειν καὶ πρᾶόν φαμεν ἑκάστοτε
εἶναι δεῖν τὸν ἀγαθόν. Πάντων δὲ μέγιστον κακῶν
ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἔμφυτον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐστίν,
οὗ πᾶς ἑαυτῷ συγγνώμην ἔχων ἀποφυγὴν οὐδεμίαν
E μηχανᾶται· τοῦτο δ' ἔστιν ὃ λέγουσιν ὡς φίλος αὑ-
τῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τ' ἐστὶ καὶ ὀρθῶς ἔχει τὸ
δεῖν εἶναι τοιοῦτον. τὸ δὲ ἀληθείᾳ γε πάντων ἁμαρ-
τημάτων διὰ τὴν σφόδρα ἑαυτοῦ φιλίαν αἴτιον ἑκά-
στῳ γίγνεται ἑκάστοτε· τυφλοῦται γὰρ περὶ τὸ φι-
λούμενον ὁ φιλῶν, ὥστε τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ
732 τὰ καλὰ κακῶς κρίνει, τὸ αὑτοῦ πρὸ τοῦ ἀληθοῦς
ἀεὶ τιμᾶν δεῖν ἡγούμενος. οὔτε γὰρ ἑαυτὸν οὔτε τὰ
ἑαυτοῦ χρὴ τόν γε μέγαν ἄνδρα ἐσόμενον στέργειν,
ἀλλὰ τὰ δίκαια, ἐάν τε παρ' αὑτῷ ἐάν τε παρ' ἄλλῳ
μᾶλλον πραττόμενα τυγχάνῃ. ἐκ ταὐτοῦ δὲ ἁμαρτή-
ματος τούτου καὶ τὸ τὴν ἀμαθίαν τὴν παρ' αὑτῷ
δοκεῖν σοφίαν εἶναι γέγονε πᾶσιν· ὅθεν οὐκ εἰδότες,
ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν οἰόμεθα τὰ πάντα εἰδέναι, οὐκ
ἐπιτρέποντες δὲ ἄλλοις ἃ μὴ ἐπιστάμεθα πράττειν,

ἀναγκαζόμεθα ἁμαρτάνειν αὐτοὶ πράττοντες. διὸ πάν- B
τα ἄνθρωπον χρὴ φεύγειν τὸ σφόδρα φιλεῖν αὑτόν,
τὸν δ' ἑαυτοῦ βελτίω διώκειν ἀεί, μηδεμίαν αἰσχύ-
νην ἐπὶ τῷ τοιούτῳ πρόσθεν ποιούμενον. Ἃ δὲ σμι-
κρότερα μὲν τούτων καὶ λεγόμενα πολλάκις ἐστί, χρή-
σιμα δὲ τούτων οὐχ ἧττον, χρὴ λέγειν ἑαυτὸν ἀνα-
μιμνήσκοντα· ὥς περ γάρ τινος ἀποῤῥέοντος ἀεὶ δεῖ
τοὐναντίον ἐπιῤῥεῖν, ἀνάμνησις δ' ἐστὶν ἐπιῤῥοὴ φρο-
νήσεως ἀπολιπούσης. διὸ δὴ γελώτων τε εἴργεσθαι C
χρὴ τῶν ἐξαισίων καὶ δακρύων, παραγγέλλειν δὲ παντὶ
πάντ' ἄνδρα, καὶ ὅλην περιχάρειαν πᾶσαν ἀποκρυ-
πτόμενον καὶ περιωδυνίαν εὐσχημονεῖν πειρᾶσθαι, κα-
τά τε εὐπραγίας ἱσταμένου τοῦ δαίμονος ἑκάστου καὶ
κατὰ τύχας οἷον πρὸς ὑψηλὰ καὶ ἀνάντη δαιμόνων
ἀνθισταμένων τισὶ πράξεσιν, ἐλπίζειν δ' ἀεὶ τοῖς γε
ἀγαθοῖσι τὸν θεὸν ἃ δωρεῖται, πόνων μὲν ἐπιπιπτόν-
των ἀντὶ μειζόνων ἐλάττους ποιήσειν τῶν τ' αὖ νῦν D
παρόντων ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολάς, περὶ δὲ τὰ ἀγα-
θὰ τὰ ἐναντία τούτων ἀεὶ πάντ' αὐτοῖς παραγενήσε-
σθαι μετ' ἀγαθῆς τύχης. ταύταις δὴ ταῖς ἐλπίσιν
ἕκαστον χρὴ ζῆν καὶ ταῖς ὑπομνήσεσι πάντων τῶν
τοιούτων, μηδὲν φειδόμενον, ἀλλ' ἀεὶ κατά τε παι-
διὰς καὶ σπουδὰς ἀναμιμνήσκοντα ἕτερόν τε καὶ ἑαυ-
τὸν σαφῶς.

Νῦν οὖν δὴ περὶ μὲν ἐπιτηδευμάτων, οἷα χρὴ
ἐπιτηδεύειν, καὶ περὶ αὐτοῦ ἑκάστου, ποῖόν τινα χρεὼν E
εἶναι, λέλεκται σχεδὸν ὅσα θεῖά ἐστι· τὰ δ' ἀνθρώ-
πινα νῦν ἡμῖν οὐκ εἴρηται. δεῖ δέ· ἀνθρώποις γὰρ
διαλεγόμεθα, ἀλλ' οὐ θεοῖς. ἔστι δὴ φύσει ἀνθρώ-
πειον μάλιστα ἡδοναὶ καὶ λῦπαι καὶ ἐπιθυμίαι, ἐξ
ὧν ἀνάγκη τὸ θνητὸν πᾶν ζῶον ἀτεχνῶς οἷον ἐξηρ-
τῆσθαί τε καὶ ἐκκρεμάμενον εἶναι σπουδαῖς ταῖς με-
γίσταις. δεῖ δὴ τὸν κάλλιστον βίον ἐπαινεῖν μὴ μόνον
ὅτι τῷ σχήματι κρατεῖ πρὸς εὐδοξίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς, 733
ἄν τις ἐθέλῃ γεύεσθαι καὶ μὴ νέος ὢν φυγὰς ἀπ' αὐ-
τοῦ γένηται, κρατεῖ καὶ τοῦτο ὃ πάντες ζητοῦμεν,
τῷ χαίρειν πλείω, ἐλάττω δὲ λυπεῖσθαι παρὰ τὸν
βίον ἅπαντα. ὡς δ' ἔσται τοῦτο σαφές, ἂν γεύηταί

τις ὀρθῶς, ἑτοίμως καὶ σφόδρα φανήσεται. ἡ δὲ ὀρ-
θότης τίς, τοῦτο ἤδη παρὰ τοῦ λόγου χρὴ λαμβά-
νοντα σκοπεῖν εἴτε οὕτως ἡμῖν κατὰ φύσιν πέφυκεν
εἴτε ἄλλως παρὰ φύσιν. βίον δὲ χρὴ παρὰ βίον ἡδίω
καὶ λυπηρότερον ὧδε σκοπεῖν. ἡδονὴν βουλόμεθα ἡμῖν
B εἶναι, λύπην δὲ οὔθ' αἱρούμεθα οὔτε βουλόμεθα, τὸ
δὲ μηδέτερον ἀντὶ μὲν ἡδονῆς οὐ βουλόμεθα, λύπης
δὲ ἀλλάττεσθαι βουλόμεθα· λύπην δὲ ἐλάττω μετὰ
μείζονος ἡδονῆς βουλόμεθα, ἡδονὴν δὲ ἐλάττω μετὰ
μείζονος λύπης οὐ βουλόμεθα, ἴσα δ' ἀντὶ ἴσων ἑκά-
τερα τούτων οὐχ, ὡς βουλόμεθα, ἔχοιμεν ἂν διασα-
φεῖν. ταῦτα δὲ πάντα ἐστὶ πλήθει καὶ μεγέθει καὶ
σφοδρότησιν ἰσότησί τε καὶ ὅσα ἐναντία ἐστὶ πᾶσι
τοῖς τοιούτοις, πρὸς βούλησιν διαφέροντά τε καὶ μη-
C δὲν διαφέροντα πρὸς αἵρεσιν ἑκάστων. οὕτω δὴ τού-
των ἐξ ἀνάγκης διακεκοσμημένων, ἐν ᾧ μὲν βίῳ ἔνε-
στι πολλὰ ἑκάτερα καὶ μεγάλα καὶ σφοδρά, ὑπερβάλ-
λει δὲ τὰ τῶν ἡδονῶν, βουλόμεθα, ἐν ᾧ δὲ τὰ ἐναν-
τία, οὐ βουλόμεθα· καὶ αὖ ἐν ᾧ ὀλίγα ἑκάτερα καὶ
σμικρὰ καὶ ἠρεμαῖα, ὑπερβάλλει δὲ τὰ λυπηρά, οὐ
βουλόμεθα, ἐν ᾧ δὲ τἀναντία, βουλόμεθα· ἐν ᾧ δ'
αὖ βίῳ ἰσορροπεῖ, καθά περ ἐν τοῖς πρόσθεν, δεῖ
διανοεῖσθαι τὸν ἰσόρροπον βίον, ὡς τῶν μὲν ὑπερ-
D βαλλόντων τῷ φίλῳ ἡμῖν βουλόμεθα, τῶν δ' αὖ
τοῖς ἐχθροῖς οὐ βουλόμεθα. πάντας δὴ δεῖ διανοεῖ-
σθαι τοὺς βίους ἡμῶν ὡς ἐν τούτοις ἐνδεδεμένοι πε-
φύκασι, καὶ δεῖ διανοεῖσθαι ποίους φύσει βουλόμεθα·
εἰ δέ τι παρὰ ταῦτα ἄρα φαμὲν βούλεσθαι, διά τινα
ἄγνοιαν καὶ ἀπειρίαν τῶν ὄντων βίων αὐτὰ λέγομεν.
τίνες δὴ καὶ πόσοι εἰσὶ βίοι, ὧν πέρι δεῖ προελόμενον
τὸ βουλητόν τε καὶ ἑκούσιον ἀβουλητόν τε καὶ ἀκού-
σιον ἰδόντα, εἰς νόμον ἑαυτῷ ταξάμενον, τὸ φίλον
E ἅμα καὶ ἡδὺ καὶ ἄριστόν τε καὶ κάλλιστον ἑλόμενον
ζῆν ὡς οἷόν τ' ἐστὶν ἄνθρωπον μακαριώτατα; λέγω-
μεν δὴ σώφρονα βίον ἕνα εἶναι καὶ φρόνιμον ἕνα καὶ
ἕνα τὸν ἀνδρεῖον, καὶ τὸν ὑγιεινὸν βίον ἕνα ταξώ-
μεθα· καὶ τούτοις οὖσι τέτταρσιν ἐναντίους ἄλλους
τέτταρας, ἄφρονα, δειλόν, ἀκόλαστον, νοσώδη. σώ-

φρονα μὲν οὖν βίον ὁ γιγνώσκων θήσει πρᾶον ἐπὶ
πάντα καὶ ἠρεμαίας μὲν λύπας, ἠρεμαίας δὲ ἡδονάς,
μαλακὰς δὲ ἐπιθυμίας καὶ ἔρωτας οὐκ ἐμμανεῖς πα- 734
ρεχόμενον· ἀκόλαστον δὲ ὀξὺν ἐπὶ πάντα καὶ σφοδρὰς
μὲν λύπας, σφοδρὰς δὲ ἡδονάς, συντόνους δὲ καὶ
οἰστρώδεις ἐπιθυμίας τε καὶ ἔρωτας ὡς οἷόν τ' ἐμ-
μανεστάτους παρεχόμενον· ὑπερβαλλούσας δὲ ἐν μὲν
τῷ σώφρονι βίῳ τὰς ἡδονὰς τῶν ἀχθηδόνων, ἐν δὲ
τῷ ἀκολάστῳ τὰς λύπας τῶν ἡδονῶν μεγέθει καὶ πλή-
θει καὶ πυκνότησιν. ὅθεν ὁ μὲν ἡδίων ἡμῖν τῶν βίων,
ὁ δὲ λυπηρότερος ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει κατὰ φύσιν B
γίγνεσθαι, καὶ τόν γε βουλόμενον ἡδέως ζῆν οὐκέτι
παρείκει ἑκόντα γε ἀκολάστως ζῆν, ἀλλ' ἤδη δῆλον
ὡς εἰ τὸ νῦν λεγόμενον ὀρθόν, πᾶς ἐξ ἀνάγκης ἄκων
ἐστὶν ἀκόλαστος· ἢ γὰρ δι' ἀμαθίαν ἢ δι' ἀκράτειαν
ἢ δι' ἀμφότερα τοῦ σωφρονεῖν ἐνδεὴς ὢν ζῇ ὁ πᾶς
ἀνθρώπινος ὄχλος. ταὐτὰ δὲ περὶ νοσώδους τε καὶ
ὑγιεινοῦ βίου διανοητέον, ὡς ἔχουσι μὲν ἡδονὰς καὶ
λύπας, ὑπερβάλλουσι δὲ ἡδοναὶ μὲν λύπας ἐν ὑγιείᾳ,
λῦπαι δὲ ἡδονὰς ἐν νόσοις. ἡμῖν δὲ ἡ βούλησις τῆς C
αἱρέσεως τῶν βίων οὐχ ἵνα τὸ λυπηρὸν ὑπερβάλλῃ·
ὅπου δ' ὑπερβάλλεται, τοῦτον τὸν βίον ἡδίω κεκρί-
καμεν. ὁ δὴ σώφρων τοῦ ἀκολάστου καὶ ὁ φρόνιμος
τοῦ ἄφρονος, φαῖμεν ἄν, καὶ ὁ τῆς ἀνδρείας τοῦ
τῆς δειλίας ἐλάττονα καὶ σμικρότερα καὶ μανότερα
ἔχων ἀμφότερα, τῇ τῶν ἡδονῶν ἑκάτερος ἑκάτερον
ὑπερβάλλων, τῇ τῆς λύπης ἐκείνων ὑπερβαλλόντων
αὐτούς, ὁ μὲν ἀνδρεῖος τὸν δειλόν, ὁ δὲ φρόνιμος D
τὸν ἄφρονα, νικῶσιν, ὥς τε ἡδίους εἶναι τοὺς βίους
τῶν βίων, σώφρονα καὶ ἀνδρεῖον καὶ φρόνιμον καὶ
ὑγιεινὸν δειλοῦ καὶ ἄφρονος καὶ ἀκολάστου καὶ νοσώ-
δους, καὶ ξυλλήβδην τὸν ἀρετῆς ἐχόμενον κατὰ σῶμα
ἢ καὶ κατὰ ψυχὴν τοῦ τῆς μοχθηρίας ἐχομένου βίου
ἡδίω τε εἶναι καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπερέχειν ἐκ περιττοῦ
κάλλει καὶ ὀρθότητι καὶ ἀρετῇ καὶ εὐδοξίᾳ, ὥς τε τὸν
ἔχοντα αὐτὸν ζῆν εὐδαιμονέστερον ἀπεργάζεσθαι τοῦ E
ἐναντίου τῷ παντὶ καὶ ὅλῳ.

Καὶ τὸ μὲν προοίμιον τῶν νόμων ἐνταυθοῖ λεχθὲν

καὶ σμικρὰ μετάβασις εὐλαβὴς ἐν πολλῷ χρόνῳ σμικρὸν μεταβιβάζουσιν· ἡ δὲ τῶν κινούντων ἀεὶ κεκτημένων μὲν αὐτῶν γῆν ἄφθονον ὑπάρχειν, κεκτημένων δὲ καὶ ὀφειλέτας αὐτοῖς πολλούς, ἐθελόντων τε τούτων πῃ τοῖς ἀπορουμένοις δι' ἐπιείκειαν κοινωνεῖν
E τὰ μὲν ἀφιέντας, τὰ δὲ νεμομένους, ἁμηγέπῃ τῆς μετριότητος ἐχομένους καὶ πενίαν ἡγουμένους εἶναι μὴ τὸ τὴν οὐσίαν ἐλάττω ποιεῖν ἀλλὰ τὸ τὴν ἀπληστίαν πλείω. σωτηρίας τε γὰρ ἀρχὴ μεγίστη πόλεως αὕτη γίγνεται, καὶ ἐπὶ ταύτης οἷον κρηπῖδος μονίμου ἐποικοδομεῖν δυνατὸν ὅν τινα ἂν ὕστερον ἐποικοδομῇ τις κόσμον πολιτικὸν προσήκοντα τῇ τοιαύτῃ καταστάσει· ταύτης δὲ σαθρᾶς οὔσης τῆς μεταβάσεως
737 οὐκ εὔπορος ἡ μετὰ ταῦτα πολιτικὴ πρᾶξις οὐδεμία γίγνοιτ' ἂν πόλει. ἣν ἡμεῖς μέν, ὥς φαμεν, ἐκφεύγομεν· ὅμως δὲ εἰρῆσθαί γε ὀρθότερον, εἰ καὶ μὴ ἐξεφεύγομεν, ὅπῃ ποτ' ἂν ἐποιούμεθα αὐτῆς τὴν φυγήν. εἰρήσθω δὴ νῦν ὅτι διὰ τοῦ μὴ φιλοχρηματεῖν μετὰ δίκης, ἄλλη δ' οὐκ ἔστιν οὔτ' εὐρεῖα οὔτε στενὴ τῆς τοιαύτης μηχανῆς διαφυγή. καὶ τοῦτο μὲν οἷον ἕρμα πόλεως ἡμῖν κείσθω τὰ νῦν· ἀνεγκλήτους
B γὰρ δεῖ τὰς οὐσίας πρὸς ἀλλήλους κατασκευάζεσθαι ἁμωσγέπως, ἢ μὴ προϊέναι πρότερον εἰς τοὔμπροσθεν ἑκόντα εἶναι τῆς ἄλλης κατασκευῆς, οἷς ᾖ παλαιὰ ἐγκλήματα πρὸς ἀλλήλους καὶ ὅσοις νοῦ καὶ σμικρὸν μετῇ. οἷς δέ, ὡς ἡμῖν νῦν, θεὸς ἔδωκε καινήν τε πόλιν οἰκίζειν καὶ μή τινας ἔχθρας εἶναί πω πρὸς ἀλλήλους, τούτους ἔχθρας αὐτοῖς αἰτίους γενέσθαι διὰ τὴν διανομὴν τῆς γῆς τε καὶ οἰκήσεων οὐκ ἀνθρώπινος ἂν εἴη μετὰ κάκης πάσης ἀμαθία.

C Τίς οὖν δὴ τρόπος ἂν εἴη τῆς ὀρθῆς διανομῆς; πρῶτον μὲν τὸν αὐτῶν ὄγκον τοῦ ἀριθμοῦ δεῖ τάξασθαι, πόσον εἶναι χρεών. μετὰ δὲ τοῦτο τὴν διανομὴν τῶν πολιτῶν, καθ' ὁπόσα μέρη πλήθει καὶ ὁπηλίκα, διαιρετέον αὐτοῖς, ἀνομολογητέον· ἐπὶ δὲ ταῦτα τήν τε γῆν καὶ τὰς οἰκήσεις ὅτι μάλιστα ἴσας ἐπινεμητέον. ὄγκος δὴ πλήθους ἱκανὸς οὐκ ἄλλως ὀρθῶς γίγνοιτ' ἂν λεχθεὶς ἢ πρὸς τὴν γῆν καὶ πρὸς

τας τῶν πλησιοχώρων πόλεις, γῆς μὲν, ὁπόση πό- D
σους σώφρονας ὄντας ἱκανὴ τρέφειν, πλείονος δ' οὐ-
δὲν προςδεῖ, πλήθους δέ, ὁπόσοι τοὺς προςχώρους
ἀδικοῦντάς τε αὐτοὺς ἀμύνασθαι δυνατοὶ καὶ γείτοσιν
ἑαυτῶν ἀδικουμένοις βοηθῆσαι μὴ παντάπασιν ἀπό-
ρως δύναιντ' ἄν. ταῦτα δ' ἰδόντες τὴν χώραν καὶ
τοὺς γείτονας ὁριούμεθα ἔργῳ καὶ λόγοις· νῦν δὲ
σχήματος ἕνεκα καὶ ὑπογραφῆς, ἵνα περαίνηται, πρὸς
τὴν νομοθεσίαν ὁ λόγος ἴτω. πεντάκις μὲν χίλιοι E
ἔστωσαν καὶ τετταράκοντα, ἀριθμοῦ τινὸς ἕνεκα
προςήκοντος, γεωμόροι τε καὶ ἀμυνοῦντες τῇ νομῇ·
γῆ δὲ καὶ οἰκήσεις ὡσαύτως τὰ αὐτὰ μέρη διανεμη-
θήτων, γενόμενα ἀνὴρ καὶ κλῆρος ξυννομή. δύο μὲν
δὴ μέρη τοῦ παντὸς ἀριθμοῦ τὸ πρῶτον νεμηθήτω,
μετὰ δὲ ταῦτα τρία τὸν αὐτόν; πέφυκε γὰρ καὶ τέτ-
ταρα καὶ πέντε καὶ μέχρι τῶν δέκα ἐφεξῆς. δεῖ δὴ
περὶ ἀριθμῶν τό γε τοσοῦτον πάντα ἄνδρα νομοθε-
τοῦντα νενοηκέναι, τίς ἀριθμὸς καὶ ποῖος πάσαις πό- 738
λεσι χρησιμώτατος ἂν εἴη. λέγωμεν δὴ τὸν πλείστας
καὶ ἐφεξῆς μάλιστα διανομὰς ἐν αὑτῷ κεκτημένον. ὁ
μὲν δὴ πᾶς εἰς πάντα πάσας τομὰς εἴληχεν· ὁ δὲ
τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων εἴς τε πόλεμον
καὶ ὅσα κατ' εἰρήνην πρὸς ἅπαντα τὰ ξυμβόλαια καὶ
κοινωνήματα, εἰςφορῶν τε πέρι καὶ διανομῶν, οὐ
πλείους μιᾶς δεουσῶν ἑξήκοντα δύναιτ' ἂν τέμνεσθαι
τομῶν, ξυνεχεῖς δὲ ἀπὸ μιᾶς μέχρι τῶν δέκα. ταῦτα B
μὲν οὖν δὴ καὶ κατὰ σχολὴν δεῖ βεβαίως λαβεῖν, οἷς
ἂν ὁ νόμος προστάττῃ λαμβάνειν· ἔχει γὰρ οὖν οὐκ
ἄλλως ἢ ταύτῃ, δεῖ δὲ αὐτὰ ῥηθῆναι τῶνδ' ἕνεκα
κατοικίζοντι πόλιν. οὔτ' ἂν καινὴν ἐξ ἀρχῆς τις ποιῇ
οὔτ' ἂν παλαιὰν διεφθαρμένην ἐπισκευάζηται, περὶ
θεῶν τε καὶ ἱερῶν, ἅττα τε ἐν τῇ πόλει ἑκάστοις
ἱδρῦσθαι δεῖ καὶ ὧν τινῶν ἐπονομάζεσθαι θεῶν ἢ
δαιμόνων, οὐδεὶς ἐπιχειρήσει κινεῖν νοῦν ἔχων ὅσα
ἐκ Δελφῶν ἢ Δωδώνης ἢ παρ' Ἄμμωνος ἢ τινες C
ἔπεισαν παλαιοὶ λόγοι ὁπῃδή τινας πείσαντες, φα-
σμάτων γενομένων ἢ ἐπιπνοίας λεχθείσης θεῶν, πεί-
σαντες δὲ θυσίας τελεταῖς συμμίκτους κατεστήσαντο

εἴτε αὐτόθεν ἐπιχωρίους εἴτ' οὖν Τυῤῥηνικὰς εἴτε
Κυπρίας εἴτ' ἄλλοθεν ὁθενοῦν, καθιέρωσαν δὲ τοῖς
τοιούτοις λόγοις φήμας τε καὶ ἀγάλματα καὶ βωμοὺς
καὶ ναούς, τεμένη τε τούτων ἑκάστοις ἐτεμένισαν·
D τούτων νομοθέτῃ τὸ σμικρότατον ἁπάντων οὐδὲν
κινητέον, τοῖς δὲ μέρεσιν ἑκάστοις θεὸν ἢ δαίμονα
ἢ καί τινα ἥρωα ἀποδοτέον, ἐν δὲ τῇ τῆς γῆς δια-
νομῇ πρώτοις ἐξαίρετα τεμένη τε καὶ πάντα τὰ προσή-
κοντα ἀποδοτέον, ὅπως ἂν ξύλλογοι ἑκάστων τῶν
μερῶν κατὰ χρόνους γιγνόμενοι τοὺς προσταχθέντας
εἴς τε τὰς χρείας ἑκάστας εὐμάρειαν παρασκευάζωσι
καὶ φιλοφρονῶνταί τε ἀλλήλους μετὰ θυσιῶν καὶ
οἰκειῶνται καὶ γνωρίζωσιν, οὗ μεῖζον οὐδὲν πόλει ἀγα-
E θόν, ἢ γνωρίμους αὐτοὺς αὑτοῖς εἶναι· ὅπου γὰρ
μὴ φῶς ἀλλήλοις ἐστὶν ἀλλήλων ἐν τοῖς τρόποις ἀλλὰ
σκότος, οὔτ' ἂν τιμῆς τῆς ἀξίας οὔτ' ἀρχῶν οὔτε
δίκης ποτέ τις ἂν τῆς προσηκούσης ὀρθῶς τυγχάνοι.
δεῖ δὴ πάντα ἄνδρα ἓν πρὸς ἓν τοῦτο σπεύδειν ἐν
πάσαις πόλεσιν, ὅπως μήτε αὐτὸς κίβδηλός ποτε φα-
νεῖται ὁτῳοῦν, ἁπλοῦς δὲ καὶ ἀληθὴς ἀεί, μήτε ἄλ-
λος τοιοῦτος ὢν αὐτὸν διαπατήσει.

739 Ἡ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο φορά, καθά περ πεττῶν ἀφ'
ἱεροῦ, τῆς τῶν νόμων κατασκευῆς ἀήθης οὖσα τάχ' ἂν
θαυμάσαι τὸν ἀκούοντα τὸ πρῶτον ποιήσειεν· οὐ μὴν
ἀλλ' ἀναλογιζομένῳ καὶ πειρωμένῳ φανεῖται δευτέρως
ἂν πόλις οἰκεῖσθαι πρὸς τὸ βέλτιστον. τάχα δ' οὐκ ἄν
τις προσδέξαιτο αὐτὴν διὰ τὸ μὴ σύνηθες νομοθέτῃ
μὴ τυραννοῦντι· τὸ δ' ἔστιν ὀρθότατα, εἰπεῖν μὲν τὴν
ἀρίστην πολιτείαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην, δοῦναι δὲ
B εἰπόντα αἵρεσιν ἑκάστῳ τῷ τῆς συνοικήσεως κυρίῳ.
ποιῶμεν δὴ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ τὰ νῦν ἡμεῖς,
εἰπόντες ἀρετῇ πρώτην πολιτείαν καὶ δευτέραν καὶ τρί-
την· τὴν δὲ αἵρεσιν Κλεινίᾳ τε ἀποδιδῶμεν τὰ νῦν
καὶ εἴ τις ἄλλος ἂν δή ποτε ἐθελήσειεν ἐπὶ τὴν τῶν
τοιούτων ἐκλογὴν ἐλθὼν κατὰ τὸν ἑαυτοῦ τρόπον ἀπο-
νείμασθαι τὸ φίλον αὑτῷ τῆς αὑτοῦ πατρίδος. Πρώτη
μὲν τοίνυν πόλις τέ ἐστι καὶ πολιτεία καὶ νόμοι ἄριστοι,
C ὅπου τὸ πάλαι λεγόμενον ἂν γίγνηται κατὰ πᾶσαν τὴν

πόλιν ὅτι μάλιστα· λέγεται δὲ ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ
φίλων. τοῦτ᾽ οὖν εἴ τέ που νῦν ἔστιν εἴτ᾽ ἔσται ποτέ,
κοινὰς μὲν γυναῖκας, κοινοὺς δὲ εἶναι παῖδας, κοινὰ
δὲ χρήματα ξύμπαντα, καὶ πάσῃ μηχανῇ τὸ λεγόμε-
νον ἴδιον πανταχόθεν ἐκ τοῦ βίου ἅπαν ἐξῄρηται, με-
μηχάνηται δ᾽ εἰς τὸ δυνατὸν καὶ τὰ φύσει ἴδια κοινὰ
ἁμηγέπῃ γεγονέναι, οἷον ὄμματα καὶ ὦτα καὶ χεῖ-
ρας κοινὰ μὲν ὁρᾶν δοκεῖν καὶ ἀκούειν καὶ πράττειν,
ἐπαινεῖν τε αὖ καὶ ψέγειν καθ᾽ ἓν ὅτι μάλιστα ξύμπαν- D
τας ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς χαίροντας καὶ λυπουμένους, καὶ
κατὰ δύναμιν οἵ τινες νόμοι μίαν ὅτι μάλιστα πόλιν
ἀπεργάζονται, τούτων ὑπερβολῇ πρὸς ἀρετὴν οὐδείς
ποτε ὅρον ἄλλον θέμενος ὀρθότερον οὐδὲ βελτίω θή-
σεται. ἡ μὲν δὴ τοιαύτη πόλις, εἴ τέ που θεοὶ ἢ παῖ-
δες θεῶν αὐτὴν οἰκοῦσι πλείους ἑνός, οὕτω διαζῶντες
εὐφραινόμενοι κατοικοῦσι· διὸ δὴ παράδειγμά γε πο-
λιτείας οὐκ ἄλλῃ χρὴ σκοπεῖν, ἀλλ᾽ ἐχομένους ταύτης E
τὴν ὅτι μάλιστα τοιαύτην ζητεῖν κατὰ δύναμιν. ἣν δὲ
νῦν ἡμεῖς ἐπικεχειρήκαμεν, εἴη τε ἂν γενομένη πως
ἀθανασίας ἐγγύτατα καὶ ἡ μία δευτέρως· τρίτην δὲ
μετὰ ταῦτα, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, διαπερανούμεθα. νῦν
δ᾽ οὖν ταύτην τίνα λέγομεν καὶ πῶς γενομένην ἂν
τοιαύτην;

Νειμάσθων μὲν δὴ πρῶτον γῆν τε καὶ οἰκίας, καὶ
μὴ κοινῇ γεωργούντων, ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον μεῖζον ἢ
κατὰ τὴν νῦν γένεσιν καὶ τροφὴν καὶ παίδευσιν εἴρη- 740
ται· νεμέσθων δ᾽ οὖν τοιᾷδε διανοίᾳ πως, ὡς ἄρα δεῖ
τὸν λαχόντα τὴν λῆξιν ταύτην νομίζειν μὲν κοινὴν
αὐτὴν τῆς πόλεως ξυμπάσης, πατρίδος δὲ οὔσης τῆς
χώρας θεραπεύειν αὐτὴν δεῖ μειζόνως ἢ μητέρα παῖ-
δας, τῷ καὶ δέσποιναν θεὸν αὐτὴν οὖσαν θνητῶν
ὄντων γεγονέναι· ταὐτὰ δ᾽ ἔχειν διανοήματα καὶ περὶ
τοὺς ἐγχωρίους θεούς τε ἅμα καὶ δαίμονας. ὅπως δ᾽ ἂν
ταῦτα εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον οὕτως ἔχοντα ὑπάρχῃ, τάδε B
προσδιανοητέον, ὅσαι εἰσὶ τὰ νῦν ἡμῖν ἑστίαι διανε-
μηθεῖσαι τὸν ἀριθμόν, ταύτας δεῖν ἀεὶ τοσαύτας εἶναι
καὶ μήτε τι πλείους γίγνεσθαι μήτε τί ποτε ἐλάτ-
τους. ὧδ᾽ οὖν ἂν τὸ τοιοῦτον βεβαίως γίγνοιτο περὶ

πᾶσαν τὴν πόλιν, ὁ λαχὼν τὸν κλῆρον καταλειπέτω ἀεὶ ταύτης τῆς οἰκήσεως ἕνα μόνον κληρονόμον τῶν ἑαυτοῦ παίδων, ὃν ἂν αὐτῷ μάλιστα ᾖ φίλον, διάδοχον καὶ
C θεραπευτὴν θεῶν καὶ γένους καὶ πόλεως, τῶν τε ζώντων καὶ ὅσους ἂν ἤδη τέλος εἰς τὸν τότε χρόνον ἔχῃ. τοὺς δὲ ἄλλους παῖδας, οἷς ἂν πλείους ἑνὸς γίγνωνται, θηλείας τε ἐκδόσθαι κατὰ νόμον τὸν ἐπιταχθησόμενον, ἄῤῥενάς τε, οἷς ἂν τῆς γενέσεως ἐλλείπῃ τῶν πολιτῶν, τούτοις υἱεῖς διανέμειν, κατὰ χάριν μὲν μάλιστα· ἐὰν δέ τισιν ἐλλείπωσι χάριτες, ἢ πλείους ἐπίγονοι γίγνωνται θήλεις ἤ τινες ἄῤῥενες ἑκάστων, ἢ καὶ τοὐναντίον ὅταν ἐλάττους ὦσι παίδων ἀφορίας
D γενομένης, πάντων τούτων ἀρχὴν ἣν ἂν θώμεθα μεγίστην καὶ τιμιωτάτην, αὕτη σκεψαμένη τί χρὴ χρῆσθαι τοῖς περιγενομένοις ἢ τοῖς ἐλλείπουσι, ποριζέτω μηχανὴν ὅτι μάλιστα ὅπως αἱ πεντακισχίλιαι καὶ τετταράκοντα οἰκήσεις ἀεὶ μόνον ἔσονται. μηχαναὶ δ᾽ εἰσὶ πολλαί· καὶ γὰρ ἐπισχέσεις γενέσεως οἷς ἂν εὔρους ᾖ γένεσις, καὶ τοὐναντίον ἐπιμέλειαι καὶ σπουδαὶ πλήθους γεννημάτων εἰσὶ τιμαῖς τε καὶ ἀτιμίαις καὶ νουθετήσεσι πρεσβυτῶν περὶ νέους διὰ λόγων
E νουθετικῶν ἀπαντῶσαι, δύναται ποιεῖν ὃ λέγομεν. καὶ δὴ καὶ τό γε τέλος, ἂν πᾶσα ἀπορία περὶ τὴν ἀνίσωσιν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα οἴκων γίγνηται, ἐπίχυσις δ᾽ ὑπερβάλλουσα ἡμῖν πολιτῶν διὰ φιλοφροσύνην τὴν τῶν ξυνοικούντων ἀλλήλοις ξυμβαίνῃ καὶ ἀπορῶμεν, τὸ παλαιόν που ὑπάρχει μηχάνημα, ὃ πολλάκις εἴπομεν, ἐκπομπὴ ἀποικιῶν φίλη γιγνομένη παρὰ φίλων, ὧν ἂν ἐπιτήδειον εἶναι δοκῇ. ἐὰν δ᾽ αὖ καὶ τοὐναντίον ἐπέλθῃ ποτὲ κῦμα κατακλυ-
741 σμὸν φέρον νόσων ἢ πολέμων φθορά, ἐλάττους δὲ πολὺ τοῦ τεταγμένου ἀριθμοῦ δι᾽ ὀρφανίας γένωνται, ἑκόντας μὲν οὐ δεῖ πολίτας παρεμβάλλειν νόθῃ παιδείᾳ πεπαιδευμένους, ἀνάγκην δὲ οὐδὲ θεὸς εἶναι λέγεται δυνατὸς βιάζεσθαι. ταῦτ᾽ οὖν δὴ τὸν νῦν λεγόμενον λόγον ἡμῖν φῶμεν παραινεῖν, λέγοντα· Ὦ πάντων ἀνδρῶν ἄριστοι, τὴν ὁμοιότητα καὶ ἰσότητα καὶ τὸ ταὐτὸν καὶ ὁμολογούμενον τιμῶντες κατὰ φύσιν μὴ

ἀνίετε κατά τε ἀριθμὸν καὶ πᾶσαν δύναμιν τὴν τῶν B
καλῶν κἀγαθῶν πραγμάτων· καὶ δὴ καὶ νῦν τὸν ἀρι-
θμὸν μὲν πρῶτον διὰ βίου παντὸς φυλάξατε τὸν εἰ-
ρημένον, εἶτα τὸ τῆς οὐσίας ὕψος τε καὶ μέγεθος, ὃ
τὸ πρῶτον ἐνείμασθε μέτριον ὄν, μὴ ἀτιμάσητε τῷ τε
ὠνεῖσθαι καὶ τῷ πωλεῖν πρὸς ἀλλήλους. οὔτε γὰρ ὁ
νείμας κλῆρον ὢν θεὸς ὑμῖν ξύμμαχος, οὔτε ὁ νομο-
θέτης· νῦν γὰρ δὴ πρῶτον τῷ ἀπειθοῦντι νόμος προς-
τάττει, προειπὼν ἐπὶ τούτοις κληροῦσθαι τὸν ἐθέλοντα
ἢ μὴ κληροῦσθαι, ὡς πρῶτον μὲν τῆς γῆς ἱερᾶς οὔσης C
τῶν πάντων θεῶν, εἶτα ἱερέων τε καὶ ἱερειῶν εὐχὰς
ποιησομένων ἐπὶ τοῖς πρώτοις θύμασι καὶ δευτέροις
καὶ μέχρι τριῶν, τὸν πριάμενον ἢ ἀποδόμενον ὧν ἔλα-
χεν οἰκοπέδων ἢ γηπέδων τὰ ἐπὶ τούτοις πρέποντα
πάσχειν πάθη. γράψαντες δ' ἐν τοῖς ἱεροῖς θήσουσι
κυπαριττίνας μνήμας εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον καταγε-
γραμμένας· πρὸς τούτοις δ' ἔτι φυλακτήρια τούτων,
ὅπως ἂν γίγνηται, καταστήσουσιν ἐν ταύτῃ τῶν ἀρχῶν
ἥ τις ἂν ὀξύτατον ὁρᾶν δοκῇ, ἵν' αἱ παρὰ ταῦτα ἑκά- D
στοτε παραγωγαὶ γιγνόμεναι μὴ λανθάνωσιν αὐτούς,
ἀλλὰ κολάζωσι τὸν ἀπειθοῦντα ἅμα νόμῳ καὶ τῷ θεῷ.
ὅσον γὰρ δὴ τὸ νῦν ἐπιταττόμενον ἀγαθὸν ὂν τυγχάνει
πάσαις ταῖς πειθομέναις πόλεσι τὴν ἑπομένην κατα-
σκευὴν προςλαβόν, κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν οὐδεὶς
εἴσεταί ποτε κακὸς ὢν ἀλλ' ἔμπειρός τε καὶ ἐπιεικὴς
ἔθεσι γενόμενος· χρηματισμὸς γὰρ οὔτ' ἔνεστι σφόδρα E
ἐν τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ, ξυνέπεταί τε αὐτῇ μηδὲ δεῖν
μηδ' ἐξεῖναι χρηματίζεσθαι τῶν ἀνελευθέρων χρηματι-
σμῶν μηδενὶ μηδένα, καθ' ὅσον ἐπονείδιστος λεγομένη
βαναυσία ἦθος ἀποτρέπει ἐλεύθερον, μηδὲ τὸ παράπαν
ἀξιοῦν ἐκ τῶν τοιούτων ξυλλέγειν χρήματα. Πρὸς τού-
τοις δ' ἔτι νόμος ἕπεται πᾶσι τούτοις, μηδ' ἐξεῖναι 742
χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον κεκτῆσθαι μηδένα μηδενὶ ἰδιώτῃ,
νόμισμα δ' ἕνεκα ἀλλαγῆς τῆς καθ' ἡμέραν, ἣν δη-
μιουργοῖς τε ἀλλάττεσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον, καὶ πᾶ-
σιν ὁπόσων χρεία τῶν τοιούτων μισθοὺς μισθωτοῖς,
δούλοις καὶ ἐποίκοις, ἀποτίνειν. ὧν ἕνεκά φαμεν τὸ
νόμισμα κτητέον αὐτοῖς μὲν ἔντιμον, τοῖς δὲ ἄλλοις

ἀνθρώποις ἀδόκιμον. κοινὸν δ' Ἑλληνικὸν νόμισμα
ἕνεκά τε στρατειῶν καὶ ἀποδημιῶν εἰς τοὺς ἄλλους ἀν-
B θρώπους, οἷον πρεσβειῶν ἢ καί τινος ἀναγκαίας ἄλλης
τῇ πόλει κηρυκείας, ἐκπέμπειν τινὰ ἂν δέῃ, τούτων
χάριν ἀνάγκη ἑκάστοτε κεκτῆσθαι τῇ πόλει νόμισμα
Ἑλληνικόν. ἰδιώτῃ δ' ἂν ἄρα ποτὲ ἀνάγκη τις γίγνη-
ται ἀποδημεῖν, παρέμενος μὲν τοὺς ἄρχοντας ἀποδη-
μείτω, νόμισμα δὲ ἄν ποθεν ἔχων ξενικὸν οἴκαδε ἀφί-
κηται περιγενόμενον, τῇ πόλει αὐτὸ καταβαλλέτω πρὸς
λόγον ἀπολαμβάνων τὸ ἐπιχώριον· ἰδιούμενος δ' ἄν τις
φαίνηται, δημόσιόν τε γιγνέσθω καὶ ὁ ξυνειδὼς καὶ
μὴ φράζων ἀρᾷ καὶ ὀνείδει μετὰ τοῦ ἀγαγόντος ἔνο-
χος ἔστω, καὶ ζημίᾳ πρὸς τούτοις μὴ ἐλάττονι τοῦ ξε-
C νικοῦ κομισθέντος νομίσματος. γαμοῦντα δὲ καὶ ἐκδι-
δόντα μήτ' οὖν διδόναι μήτε δέχεσθαι προῖκα τὸ πα-
ράπαν μηδ' ἡντινοῦν, μηδὲ νόμισμα παρακατατίθε-
σθαι ὅτῳ μή τις πιστεύει, μηδὲ δανείζειν ἐπὶ τόκῳ, ὡς
ἐξὸν μὴ ἀποδιδόναι τὸ παράπαν τῷ δανεισαμένῳ μήτε
τόκον μήτε κεφάλαιον. ταῦτα δ' ὅτι βέλτιστά ἐστι πόλει
ἐπιτηδεύματα ἐπιτηδεύειν, ὧδε ἄν τις σκοπῶν ὀρθῶς ἂν
D αὐτὰ διακρίνοι, ἐπαναφέρων εἰς τὴν ἀρχὴν ἀεὶ καὶ τὴν
βούλησιν. ἔστι δὴ τοῦ νοῦν ἔχοντος πολιτικοῦ βούλησις,
φαμέν, οὐχ ἥν περ ἂν οἱ πολλοὶ φαῖεν, δεῖν βούλεσθαι
τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην ὡς μεγίστην τε εἶναι τὴν πό-
λιν ᾗ νοῶν εὖ νομοθετοῖ καὶ ὅτι μάλιστα πλουσίαν,
κεκτημένην δ' αὖ χρυσία καὶ ἀργύρια καὶ κατὰ γῆν
καὶ κατὰ θάλατταν ἄρχουσαν ὅτι πλείστων· προς-
θεῖεν δ' ἂν καὶ ὡς ἀρίστην δεῖν βούλεσθαι τὴν πόλιν
E εἶναι καὶ ὡς εὐδαιμονεστάτην τόν γε ὀρθῶς νομοθε-
τοῦντα. τούτων δὲ τὰ μὲν δυνατά ἐστι γίγνεσθαι, τὰ
δὲ οὐ δυνατά· τὰ μὲν οὖν δυνατὰ βούλοιτ' ἂν ὁ
διακοσμῶν, τὰ δὲ μὴ δυνατὰ οὔτ' ἂν βούλοιτο μα-
ταίας βουλήσεις οὔτ' ἂν ἐπιχειροῖ. σχεδὸν μὲν γὰρ
εὐδαίμονας ἅμα καὶ ἀγαθοὺς ἀνάγκη γίγνεσθαι· τοῦτο
μὲν οὖν βούλοιτ' ἄν. πλουσίους δ' αὖ σφόδρα καὶ
ἀγαθοὺς ἀδύνατον, οὕς γε δὴ πλουσίους οἱ πολλοὶ
καταλέγουσι· λέγουσι δὲ τοὺς κεκτημένους ἐν ὀλίγοις
τῶν ἀνθρώπων πλείστου νομίσματος ἄξια κτήματα,

ἃ καὶ κακὸς τις κεκτῇτ' ἄν. εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως 743
ἔχον, οὐκ ἂν ἔγωγε αὐτοῖς ποτὲ συγχωροίην τὸν
πλούσιον εὐδαίμονα τῇ ἀληθείᾳ γίγνεσθαι μὴ καὶ
ἀγαθὸν ὄντα. ἀγαθὸν δὲ ὄντα διαφερόντως καὶ πλού-
σιον εἶναι διαφερόντως ἀδύνατον. τί δή; φαίη τις
ἂν ἴσως. ὅτι, φαῖμεν ἄν, ἥ τε ἐκ δικαίου καὶ ἀδίκου
κτῆσις πλέον ἢ διπλασία ἐστὶ τῆς ἐκ τοῦ δικαίου μόνον,
τά τε ἀναλώματα μήτε καλῶς μήτε αἰσχρῶς ἐθέλοντα
ἀναλίσκεσθαι τῶν καλῶν καὶ εἰς καλὰ ἐθελόντων δα-
πανᾶσθαι διπλασίῳ ἐλάττονα. οὔκουν ποτὲ ἂν τῶν ἐκ B
διπλασίων μὲν κτημάτων, ἡμίσεων δὲ ἀναλωμάτων ὁ
τὰ ἐναντία τούτων πράττων γένοιτ' ἂν πλουσιώτερος.
ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀγαθὸς τούτων, ὁ δὲ οὐ κακός, ὅταν ᾖ
φειδωλός· τοτὲ δέ ποτε καὶ πάγκακος· ἀγαθὸς δέ, ὅ-
περ εἴρηται τὰ νῦν, οὐδέποτε. ὁ μὲν γὰρ δικαίως καὶ
ἀδίκως λαμβάνων καὶ μήτε δικαίως μήτε ἀδίκως ἀναλί-
σκων πλούσιος, ὅταν καὶ φειδωλὸς ᾖ· ὁ δὲ πάγκακος
ὡς τὰ πολλὰ ὢν ἄσωτος μάλα πένης· ὁ δὲ ἀναλίσκων
τε εἰς τὰ καλὰ καὶ κτώμενος ἐκ τῶν δικαίων μόνον C
οὔτ' ἂν διαφέρων πλούτῳ ῥᾳδίως ἄν ποτε γένοιτο οὐδ'
αὖ σφόδρα πένης. ὥς τε ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθός, ὡς οὐκ
εἰσὶν οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί· εἰ δὲ μὴ ἀγαθοί, οὐδὲ
εὐδαίμονες. ἡμῖν δὲ ἡ τῶν νόμων ὑπόθεσις ἐνταῦθα
ἔβλεπεν, ὅπως ὡς εὐδαιμονέστατοι ἔσονται καὶ ὅτι μά-
λιστα ἀλλήλοις φίλοι· εἶεν δὲ οὐκ ἄν ποτε πολῖται φί-
λοι, ὅπου πολλαὶ μὲν δίκαι ἐν ἀλλήλοις εἶεν, πολλαὶ
δὲ ἀδικίαι, ἀλλ' ὅπου ὡς ὅτι σμικρόταται καὶ ὀλίγισται. D
λέγομεν δὴ μήτε χρυσὸν εἶναι δεῖν μήτε ἄργυρον ἐν
τῇ πόλει, μήτ' αὖ χρηματισμὸν πολὺν διὰ βαναυσίας
καὶ τόκων μηδὲ βοσκημάτων αἰσχρῶν, ἀλλ' ὅσα γεωρ-
γία δίδωσι καὶ φέρει, καὶ τούτων ὁπόσα μὴ χρηματι-
ζόμενον ἀναγκάσει ἀμελεῖν ὧν ἕνεκα πέφυκε τὰ χρή-
ματα· ταῦτα δ' ἐστὶ ψυχὴ καὶ σῶμα, ἃ χωρὶς γυμ-
ναστικῆς καὶ τῆς ἄλλης παιδείας οὐκ ἄν ποτε γένοιτο
ἄξια λόγου. διὸ δὴ χρημάτων ἐπιμέλειαν οὐχ ἅπαξ E
εἰρήκαμεν ὡς χρὴ τελευταῖον τιμᾶν· ὄντων γὰρ τριῶν
τῶν ἁπάντων περὶ ἃ πᾶς ἄνθρωπος σπουδάζει, τε-
λευταῖον καὶ τρίτον ἐστὶν ἡ τῶν χρημάτων ὀρθῶς

σπουδαζομένη σπουδῇ, σώματος δὲ πέρι μέση, πρώτη
δὲ ἡ τῆς ψυχῆς. καὶ δὴ καὶ νῦν ἣν διεξερχόμεθα
πολιτείαν, εἰ μὲν τὰς τιμὰς οὕτω τάττεται, ὀρθῶς
νενομοθέτηται· εἰ δέ τις τῶν προσταττομένων αὐτόθι
744 νόμων σωφροσύνης ἔμπροσθεν ὑγίειαν ἐν τῇ πόλει
φανεῖται ποιῶν τιμίαν ἢ πλοῦτον ὑγιείας καὶ τοῦ σω-
φρονεῖν, οὐκ ὀρθῶς ἀναφανεῖται τιθέμενος. τοῦτ' οὖν
δὴ πολλάκις ἐπισημαίνεσθαι χρὴ τὸν νομοθέτην, τί
τε βούλομαι, καὶ, εἴ μοι ξυμβαίνει τοῦτο ἢ καὶ ἀπο-
τυγχάνω τοῦ σκοποῦ· καὶ οὕτω τάχ' ἂν ἴσως ἐκ τῆς
νομοθεσίας αὐτός τε ἐκβαίνοι καὶ τοὺς ἄλλους ἀπαλ-
λάττοι, κατ' ἄλλον δὲ τρόπον οὐδ' ἂν ἕνα ποτέ.
Ὁ δὴ λαχὼν κεκτήσθω, φαμέν, τὸν κλῆρον ἐπὶ
B τούτοις οἷς εἰρήκαμεν. ἦν μὲν δὴ καλὸν καὶ τἄλλα ἴσα
πάντ' ἔχοντα ἕνα ἕκαστον ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀποικίαν·
ἐπειδὴ δὲ οὐ δυνατόν, ἀλλ' ὁ μέν τις πλείω κεκτημένος
ἀφίξεται χρήματα, ὁ δ' ἐλάττονα, δεῖ δὴ πολλῶν ἕνεκα
τῶν τε κατὰ πόλιν καιρῶν ἰσότητος ἕνεκα τιμήματα
ἄνισα γενέσθαι, ἵν' ἀρχαί τε καὶ εἰςφοραὶ καὶ διανο-
μαὶ τὴν τῆς ἀξίας ἑκάστοις τιμὴν μὴ κατ' ἀρετὴν μό-
νον τήν τε προγόνων καὶ τὴν αὐτοῦ μηδὲ κατὰ σω-
C μάτων ἰσχῦς καὶ εὐμορφίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ πλούτου
χρῆσιν καὶ πενίας τὰς τιμάς τε καὶ ἀρχὰς ὡς ἰσαίτατα
τῷ ἀνίσῳ ξυμμέτρῳ δὲ ἀπολαμβάνοντες μὴ διαφέρων-
ται. τούτων χάριν τέτταρα μεγέθει τῆς οὐσίας τιμή-
ματα ποιεῖσθαι χρεών, πρώτους καὶ δευτέρους καὶ
τρίτους καὶ τετάρτους, ἤ τισιν ἄλλοις προςαγορευομέ-
νους ὀνόμασιν, ὅταν τε μένωσιν ἐν τῷ αὐτῷ τιμή-
ματι καὶ ὅταν πλουσιώτεροι ἐκ πενήτων καὶ ἐκ πλου-
σίων πένητες γιγνόμενοι μεταβαίνωσιν εἰς τὸ προςῆ-
D κον ἕκαστοι ἑαυτοῖσι τίμημα. τόδε δ' ἐπὶ τούτοις αὖ
νόμου σχῆμα ἔγωγ' ἂν τιθείην ὡς ἑπόμενον. δεῖ γὰρ
ἐν πόλει που, φαμέν, τῇ τοῦ μεγίστου νοσήματος οὐ
μεθεξούσῃ, ὃ διάστασιν ἢ στάσιν ὀρθότερον ἂν εἴη κε-
κλῆσθαι, μήτε πενίαν τὴν χαλεπὴν ἐνεῖναι παρά τισι
τῶν πολιτῶν μήτ' αὖ πλοῦτον, ὡς ἀμφοτέρων τικτόν-
των ταῦτα ἀμφότερα· νῦν οὖν ὅρον δεῖ τούτων ἑκα-
τέρου τὸν νομοθέτην φράζειν. ἔστω δὴ πενίας μὲν ὅρος

ἡ τοῦ κλήρου τιμή, ὃν δεῖ μένειν καὶ ὃν ἄρχων οὐ- E
δεὶς οὐδενί ποτε περιόψεται ἐλάττω γιγνόμενον, τῶν
τε ἄλλων κατὰ τὰ αὐτὰ οὐδεὶς ὅς τις φιλότιμος ἐπ'
ἀρετῇ. μέτρον δὲ αὐτὸν θέμενος ὁ νομοθέτης διπλάσιον
ἐάσει τούτου κτᾶσθαι καὶ τριπλάσιον καὶ μέχρι τετρα-
πλασίου· πλείονα δ' ἄν τις κτᾶται τούτων εὑρὼν ἢ δο-
θέντων ποθὲν ἢ χρηματισάμενος ἤ τινι τύχῃ τοιαύτῃ
κτησάμενος ἄλλῃ τὰ περιγιγνόμενα τοῦ μέτρου, τῇ 745
πόλει ἂν αὐτὰ καὶ τοῖς τὴν πόλιν ἔχουσιν θεοῖς ἀπονέ-
μων εὐδόκιμός τε καὶ ἀζήμιος ἂν εἴη· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ
τούτῳ τῷ νόμῳ, φανεῖ μὲν ὁ βουλόμενος ἐπὶ τοῖς ἡμί-
σεσιν, ὁ δὲ ὄφλων ἄλλο τοσοῦτον μέρος ἀποτίσει τῆς
αὑτοῦ κτήσεως, τὰ δ' ἡμίσεα τῶν θεῶν. ἡ δὲ κτῆσις
χωρὶς τοῦ κλήρου πάντων πᾶσα ἐν τῷ φανερῷ γεγρά-
φθω παρὰ φύλαξιν ἄρχουσιν, οἷς ἂν ὁ νόμος προστά-
ξῃ, ὅπως ἂν αἱ δίκαι περὶ πάντων, ὅσαι εἰς χρήματα, B
ῥᾴδιαί τε ὦσι καὶ σφόδρα σαφεῖς.

Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο πρῶτον μὲν τὴν πόλιν ἱδρῦ-
σθαι δεῖ τῆς χώρας ὅτι μάλιστα ἐν μέσῳ, καὶ τἆλλα
ὅσα πρόσφορα πόλει τῶν ὑπαρχόντων ἔχοντα τόπον
ἐκλεξάμενον, ἃ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν οὐδὲν χαλεπόν·
μετὰ δὲ ταῦτα μέρη δώδεκα διελέσθαι, θέμενον Ἑστίας
πρῶτον καὶ Διὸς καὶ Ἀθηνᾶς ἱερόν, ἀκρόπολιν ὀνομά-
ζοντα, κύκλον περιβάλλοντα, ἀφ' οὗ τὰ δώδεκα μέρη C
τέμνειν τήν τε πόλιν αὐτὴν καὶ πᾶσαν τὴν χώραν.
ἴσα δὲ δεῖ γίγνεσθαι τὰ δώδεκα μέρη τῷ τὰ μὲν ἀγα-
θῆς γῆς εἶναι σμικρά, τὰ δὲ χείρονος μείζω. κλήρους
δὲ διελεῖν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίους, τούτων
τε αὖ δίχα τεμεῖν ἕκαστον καὶ ξυγκληρῶσαι δύο τμήμα-
τα, τοῦ τ' ἐγγὺς καὶ τοῦ πόρρω μετέχοντα ἑκάτερον·
τὸ πρὸς τῇ πόλει μέρος τῷ πρὸς τοῖς ἐσχάτοις εἷς κλῆ-
ρος καὶ τὸ δεύτερον ἀπὸ πόλεως τῷ ἀπ' ἐσχάτων δευ- D
τέρῳ, καὶ τἆλλα οὕτω πάντα. μηχανᾶσθαι δὲ καὶ ἐν
τοῖς δίχα τμήμασι τὸ νῦν δὴ λεγόμενον φαυλότητός
τε καὶ ἀρετῆς χώρας, ἐπανισουμένους τῷ πλήθει τε καὶ
ὀλιγότητι τῆς διανομῆς. νείμασθαι δὲ δεῖ καὶ τοὺς
ἄνδρας δώδεκα μέρη, τὴν τῆς ἄλλης οὐσίας εἰς ἴσα
ὅτι μάλιστα τὰ δώδεκα μέρη συνταξάμενον, ἀπογραφῆς

πάντων γενομένης. καὶ δὴ καὶ τὸ μετὰ τοῦτο δώδεκα
θεοῖς δώδεκα κλήρους θέντας ἐπονομάσαι καὶ καθιε-
E ρῶσαι τὸ λαχὸν μέρος ἑκάστῳ τῷ θεῷ, καὶ φυλὴν
αὐτὴν ἐπονομάσαι. τέμνειν δὲ αὖ καὶ τὰ τῆς πόλεως
δώδεκα τμήματα τὸν αὐτὸν τρόπον ὅν περ καὶ τὴν
ἄλλην χώραν διένεμον· καὶ δύο νέμεσθαι ἕκαστον οἰκή-
σεις, τήν τε ἐγγὺς τοῦ μέσου καὶ τὴν τῶν ἐσχάτων·
καὶ τὴν μὲν κατοίκισιν οὕτω τέλος ἔχειν.

Ἐννοεῖν δὲ ἡμᾶς τὸ τοιόνδ' ἐστὶ χρεὼν ἐκ παντὸς
τρόπου, ὡς τὰ νῦν εἰρημένα πάντα οὐκ ἄν ποτε εἰς
τοιούτους καιροὺς ξυμπέσοι, ὥςτε ξυμβῆναι κατὰ λό-
746 γον οὕτω ξύμπαντα γενόμενα ἄνδρας τε οἳ μὴ δυςχε-
ρανοῦσι τὴν τοιαύτην ξυνοικίαν, ἀλλ' ὑπομενοῦσι χρή-
ματά τε ἔχοντες τακτὰ καὶ μέτρια διὰ βίου παντὸς
καὶ παίδων γενέσεις ἃς εἰρήκαμεν ἑκάστοις, καὶ χρυσοῦ
στερόμενοι καὶ ἑτέρων ὧν δῆλος ὁ νομοθέτης προςτά-
ξων ἐστὶν ἐκ τούτων τῶν νῦν εἰρημένων, ἔτι δὲ χώρας
τε καὶ ἄστεος, ὡς εἴρηκε, μεσότητάς τε καὶ ἐν κύκλῳ
οἰκήσεις, πάντη σχεδὸν οἷον ὀνείρατα λέγων ἢ πλάτ-
των καθάπερ ἐκ κηροῦ τινὰ πόλιν καὶ πολίτας. ἔχει
B δὴ τὰ τοιαῦτα οὐ κακῶς τινα τρόπον εἰρημένα, χρὴ
δ' ἐπαναλαμβάνειν πρὸς αὑτὸν τὰ τοιάδε. πάλιν ἄρα
ἡμῖν ὁ νομοθετῶν φράζει τόδε· Ἐν τούτοις τοῖς λό-
γοις, ὦ φίλοι, μηδ' αὐτὸν δοκεῖτέ με λεληθέναι τὸ
νῦν λεγόμενον, ὡς ἀληθῆ διεξέρχεταί τινα τρόπον. ἀλλὰ
γὰρ ἐν ἑκάστοις τῶν μελλόντων ἔσεσθαι δικαιότατον
οἶμαι τόδε εἶναι, τὸν τὸ παράδειγμα δεικνύντα, οἷον
δεῖ τὸ ἐπιχειρούμενον γίγνεσθαι, μηδὲν ἀπολείπειν
τῶν καλλίστων τε καὶ ἀληθεστάτων· ᾧ δὲ ἀδύνατόν τι
C ξυμβαίνει τούτων γίγνεσθαι, τοῦτο μὲν αὐτὸ ἐκκλίνειν
καὶ μὴ πράττειν, ὅ τι δὲ τούτου τῶν λοιπῶν ἐγγύτα-
τά ἐστι καὶ ξυγγενέστατον ἔφυ τῶν προςηκόντων
πράττειν, τοῦτ' αὐτὸ διαμηχανᾶσθαι ὅπως ἂν γίγνη-
ται· τὸν νομοθέτην δ' ἐᾶσαι τέλος ἐπιθεῖναι τῇ βου-
λήσει, γενομένου δὲ τούτου, τότ' ἤδη κοινῇ μετ'
ἐκείνου σκοπεῖν ὅ τί τε ξυμφέρει τῶν εἰρημένων καὶ
τί πρόςαντες εἴρηται τῆς νομοθεσίας· τὸ γὰρ ὁμο-
λογούμενον αὐτὸ αὑτῷ δεῖ που πανταχῇ ἀπεργάζε-

σθαι καὶ τὸν τοῦ φαυλοτάτου δημιουργὸν ἄξιον ἐσό- D
μενον λόγου.

Νῦν δὴ τοῦτ' αὐτὸ προθυμητέον ἰδεῖν μετὰ τὴν
δόξαν τῆς τῶν δώδεκα μερῶν διανομῆς, τὸ τίνα τρό-
πον. δῆλον δὴ τὰ δώδεκα μέρη τῶν ἐντὸς αὐτοῦ πλεί-
στας ἔχοντα διανομάς, καὶ τὰ τούτοις ξυνεπόμενα καὶ
ἐκ τούτων γεννώμενα, μέχρι τῶν τετταράκοντά τε καὶ
πεντακισχιλίων· ὅθεν φρατρίας καὶ δήμους καὶ κώμας,
καὶ πρός γε τὰς πολεμικὰς τάξεις τε καὶ ἀγωγάς, καὶ
ἔτι νομίσματα καὶ μέτρα ξηρά τε καὶ ὑγρὰ καὶ σταθμά, E
πάντα ταῦτα ἔμμετρά τε καὶ ἀλλήλοις σύμφωνα δεῖ
τόν γε νόμον διατάττειν. πρὸς δὲ τούτοις οὐδ' ἐκεῖνα
φοβητέα, δείσαντα τὴν δόξασαν ἂν γίγνεσθαι σμικρο-
λογίαν, ἄν τις προστάττῃ πάντα ὁπόσ' ἂν σκεύη κτῶν-
ται, μηδὲν ἄμετρον αὐτῶν ἐᾶν εἶναι, καὶ κοινῷ λόγῳ
νομίσαντα πρὸς πάντα εἶναι χρησίμους τὰς τῶν ἀρι- 747
θμῶν διανομὰς καὶ ποικίλσεις, ὅσα τε αὐτοὶ ἐν ἑαυ-
τοῖς ποικίλλονται καὶ ὅσα ἐν μήκεσι καὶ ἐν βάθεσι ποι-
κίλματα, καὶ δὴ καὶ ἐν φθόγγοις καὶ κινήσεσι ταῖς τε
κατὰ τὴν εὐθυπορίαν τῆς ἄνω καὶ κάτω φορᾶς καὶ
τῆς κύκλῳ περιφορᾶς· πρὸς γὰρ ταῦτα πάντα δεῖ βλέ-
ψαντα τόν γε νομοθέτην προστάττειν τοῖς πολίταις
πᾶσιν εἰς δύναμιν τούτων μὴ ἀπολείπεσθαι τῆς συν-
τάξεως. πρός τε γὰρ οἰκονομίαν καὶ πρὸς πολιτείαν
καὶ πρὸς τὰς τέχνας πάσας ἓν οὐδὲν οὕτω δύναμιν B
ἔχει παίδειον μάθημα μεγάλην, ὡς ἡ περὶ τοὺς ἀρι-
θμοὺς διατριβή· τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι τὸν νυστάζοντα
καὶ ἀμαθῆ φύσει ἐγείρει καὶ εὐμαθῆ καὶ μνήμονα καὶ
ἀγχίνουν ἀπεργάζεται, παρὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἐπιδι-
δόντα θείᾳ τέχνῃ. ταῦτα δὴ πάντα, ἐὰν μὲν ἄλλοις
νόμοις τε καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἀφαιρῆταί τις τὴν ἀνε-
λευθερίαν καὶ φιλοχρηματίαν ἐκ τῶν ψυχῶν τῶν μελ-
λόντων αὐτὰ ἱκανῶς τε καὶ ὀνησίμως κτήσεσθαι, καλὰ C
τὰ παιδεύματα καὶ προσήκοντα γίγνοιτ' ἄν· εἰ δὲ μή,
τὴν καλουμένην ἄν τις πανουργίαν ἀντὶ σοφίας ἀπερ-
γασάμενος λάθοι, καθάπερ Αἰγυπτίους καὶ Φοίνικας
καὶ πολλὰ ἕτερα ἀπειργασμένα γένη νῦν ἔστιν ἰδεῖν ὑπὸ
τῆς τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων καὶ κτημάτων ἀνελευ-

θηρίας εἴ τέ τις νομοθέτης αὐτοῖς φαῦλος ἂν γενόμε-
νος ἐξειργάσατο τὰ τοιαῦτα εἴτε χαλεπὴ τύχη προςπε-
D σοῦσα εἴτε καὶ φύσις ἄλλη τις τοιαύτη. καὶ γάρ, ὦ
Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, μηδὲ τοῦθ' ἡμᾶς λανθανέτω
περὶ τόπων, ὡς οὐκ εἰσὶν ἄλλοι τινὲς διαφέροντες ἄλ-
λων τόπων πρὸς τὸ γεννᾶν ἀνθρώπους ἀμείνους καὶ
χείρους· οἷς οὐκ ἐναντία νομοθετητέον. οἱ μέν γέ που,
διὰ πνεύματα παντοῖα καὶ δι' εἱλήσεις ἀλλόκοτοί τ'
εἰσὶ καὶ ἀναίσιοι αὐτῶν, οἱ δὲ δι' ὕδατα, οἱ δὲ καὶ
διὰ ταύτην τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφήν, ἀναδιδοῦσαν οὐ
E μόνον τοῖς σώμασιν ἀμείνω καὶ χείρω, ταῖς δὲ ψυχαῖς
οὐχ ἧττον δυναμένην πάντα τὰ τοιαῦτα ἐμποιεῖν,
τούτων δ' αὖ πάντων μέγιστον διαφέροιεν ἂν τόποι
χώρας, ἐν οἷς θεία τις ἐπίπνοια καὶ δαιμόνων λήξεις
εἶεν, τοὺς ἀεὶ κατοικιζομένους ἵλεῳ δεχόμενοι καὶ τοὐ-
ναντίον. οἷς ὅ γε νοῦν ἔχων νομοθέτης ἐπισκεψάμενος,
ὡς ἄνθρωπον οἷόν τ' ἐστὶ σκοπεῖν τὰ τοιαῦτα, οὕτω
πειρῷτ' ἂν τιθέναι τοὺς νόμους. ὃ δὴ καὶ σοὶ ποιητέον,
ὦ Κλεινία· πρῶτον τρεπτέον ἐπὶ τὰ τοιαῦτα μέλλοντί
γε κατοικίζειν χώραν.

ΚΛ. Ἀλλ', ὦ ξένε Ἀθηναῖε, λέγεις τε παγκάλως
ἐμοί τε οὕτω ποιητέον.

ς.

Ἀλλὰ μὴν μετά γε πάντα τὰ νῦν εἰρημένα σχεδὸν 751
ἂν ἀρχῶν εἶεν σοι καταστάσεις τῇ πόλει.

ΚΛ. Ἔχει γὰρ οὖν οὕτω.

ΑΘ. Δύο εἴδη ταῦτα περὶ πολιτείας κόσμον γιγνόμενα τυγχάνει, πρῶτον μὲν καταστάσεις ἀρχῶν τε καὶ ἀρξόντων, ὅσας τε αὐτὰς εἶναι δεῖ καὶ τρόπον ὅν τινα καθισταμένας· ἔπειτα οὕτω δὴ τοὺς νόμους ταῖς ἀρχαῖς ἑκάσταις ἀποδοτέον, οὕς τινάς τε αὖ καὶ ὅσους B
καὶ οἵους προσῆκον ἂν ἑκάσταις εἴη. σμικρὸν δὲ ἐπισχόντες πρὸ τῆς αἱρέσεως εἴπωμεν προσήκοντά τινα λόγον περὶ αὐτῆς ῥηθῆναι.

ΚΛ. Τίνα δὴ τοῦτον;

ΑΘ. Τόνδε. παντί που δῆλον τὸ τοιοῦτον, ὅτι μεγάλου τῆς νομοθεσίας ὄντος ἔργου, τοῦ πόλιν εὖ παρεσκευασμένην ἀρχὰς ἀνεπιτηδείους ἐπιστῆσαι τοῖς εὖ κειμένοις νόμοις, οὐ μόνον οὐδὲν πλέον εὖ τεθέντων, οὐδ' ὅτι γέλως ἂν πάμπολυς ξυμβαίνοι, σχεδὸν δὲ βλάβαι καὶ λῶβαι πολὺ μέγισται ταῖς πόλεσι γί- C
γνοιντ' ἂν ἐξ αὐτῶν.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Τοῦτο τοίνυν νοήσωμέν σοι περὶ τῆς νῦν, ὦ φίλε, πολιτείας τε καὶ πόλεως ξυμβαῖνον. ὁρᾷς γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν δεῖ τοὺς ὀρθῶς ἰόντας ἐπὶ τὰς τῶν ἀρχῶν δυνάμεις βάσανον ἱκανὴν αὐτούς τε καὶ γένος ἑκάστων ἐκ παίδων μέχρι τῆς αἱρέσεως εἶναι δεδωκότας, ἔπειτα αὖ τοὺς μέλλοντας αἱρήσεσθαι τεθράφθαι τε ἐν ἤθεσι νόμων εὖ πεπαιδευμένους πρὸς τὸ δυσχεραί- D
νοντάς τε καὶ ἀποδεχομένους ὀρθῶς κρίνειν καὶ ἀπο-

κιον γράψαντα τοὔνομα πατρόθεν καὶ φυλῆς καὶ
δήμου ὁπόθεν ἂν δημοτεύηται, παρεγγράφειν δὲ καὶ
τὸ αὑτοῦ κατὰ ταὐτὰ οὕτως ὄνομα. τῷ βουλομένῳ
δ' ἐξέστω τῶν πινακίων ὅ τι περ ἂν φαίνηται μὴ
κατὰ νοῦν αὐτῷ γεγραμμένον, ἀνελόντα εἰς ἀγορὰν
θεῖναι μὴ ἔλαττον τριάκοντα ἡμερῶν. τὰ δὲ τῶν πι-
νάκων κριθέντα ἐν πρώτοις μέχρι τριακοσίων δεῖξαι
D τοὺς ἄρχοντας ἰδεῖν πάσῃ τῇ πόλει, τὴν δὲ πόλιν
ὡσαύτως ἐκ τούτων φέρειν πάλιν ὃν ἂν ἕκαστος βού-
ληται, τοὺς δὲ τὸ δεύτερον ἐξ αὐτῶν προκριθέντας
ἑκατὸν δεῖξαι πάλιν ἅπασι. τὸ δὲ τρίτον φερέτω μὲν
ἐκ τῶν ἑκατὸν ὁ βουληθεὶς ὃν ἂν βούληται, διὰ το-
μίων πορευόμενος· ἑπτὰ δὲ καὶ τριάκοντα, οἷς ἂν
πλεῖσται γένωνται ψῆφοι, κρίναντες ἀποφηνάντων
ἄρχοντας. Τίνες οὖν, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, πάντα
ἡμῖν ταῦτ' ἐν τῇ πόλει καταστήσουσι τῶν ἀρχῶν τε
πέρι καὶ τῶν δοκιμασιῶν αὐτῶν; ἆρα ἐννοοῦμεν ὡς
E ταῖς πρῶτον οὕτω καταζευγνυμέναις πόλεσιν ἀνάγκη
μὲν εἶναί τινας, οἵ τινες δὲ εἶεν ἂν πρὸς πασῶν τῶν
ἀρχῶν γεγονότες οὐκ ἔστι; δεῖ μὴν ἀμωσγέπως, καὶ
ταῦτα οὐ φαύλους ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἄκρους. ἀρχὴ γὰρ
λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου,
καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκά-
στοτε· τὸ τ' ἔστι τε, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, πλέον ἢ τὸ
754 ἥμισυ καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς γενόμενον ἐγκεκωμίακεν
ἱκανῶς.

ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘ. Μὴ τοίνυν γιγνώσκοντές γε παρῶμεν αὐτὸ
ἄῤῥητον, μηδὲν διασαφήσαντες ἡμῖν αὐτοῖς τίνα ἔσται
τρόπον. ἐγὼ μὲν οὖν οὐδαμῶς εὐπορῶ πλήν γε ἑνὸς
εἰπεῖν πρὸς τὸ παρὸν ἀναγκαίου καὶ ξυμφέροντος
λόγου.

ΚΛ. Τίνος δή;

ΑΘ. Φημὶ ταύτῃ τῇ πόλει, ἣν οἰκίζειν μέλλομεν,
οἷον πατέρα καὶ μητέρα οὐκ εἶναι πλὴν τὴν κατοικί-
B ζουσαν αὐτὴν πόλιν, οὐκ ἀγνοῶν ὅτι πολλαὶ τῶν
κατοικισθεισῶν διάφοροι ταῖς κατοικισάσαις πολλάκις
ἔνιαι γεγόνασί τε καὶ ἔσονται. νῦν μὴν ἐν τῷ παρόντι,

καθά περ παῖς, εἰ καί ποτε μέλλει διάφορος εἶναι τοῖς γεννήσασιν, ἔν γε τῇ παρούσῃ παιδείας ἀπορίᾳ στέργει τε καὶ στέργεται ὑπὸ τῶν γεννησάντων, καὶ φεύγων ἀεὶ πρὸς τοὺς οἰκείους ἀναγκαίους μόνους εὑρίσκει ξυμμάχους· ἃ δὴ νῦν φημι Κνωσίοις διὰ τὴν ἐπιμέλειαν πρὸς τὴν νέαν πόλιν καὶ τῇ νέᾳ πρὸς Κνωσὸν ὑπάρχειν ἑτοίμως γεγονότα. λέγω δὲ καθά περ εἶπον νῦν δή, C
δὶς γὰρ τό γε καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει, Κνωσίους δεῖν ἐπιμεληθῆναι πάντων τούτων κοινῇ, προσελομένους τῶν εἰς τὴν ἀποικίαν ἀφικομένων τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ ἀρίστους εἰς δύναμιν, ἑλομένους μὴ ἔλαττον ἑκατὸν ἀνδρῶν· καὶ αὐτῶν Κνωσίων ἔστωσαν ἑκατὸν ἕτεροι. τούτους δὲ ἐλθόντας φημὶ δεῖν εἰς τὴν καινὴν πόλιν συνεπιμεληθῆναι ὅπως αἵ τε ἀρχαὶ καταστῶσι κατὰ νόμους καταστᾶσαί τε δοκιμα- D
σθῶσι· γενομένων δὲ τούτων τὴν μὲν Κνωσὸν τοὺς Κνωσίους οἰκεῖν, τὴν δὲ νέαν πόλιν αὐτὴν αὑτὴν πειρᾶσθαι σώζειν τε καὶ εὐτυχεῖν. οἱ δὲ δὴ γενόμενοι τῶν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἔπειτα ξύμπαντα χρόνον ἐπὶ τοῖσδε ἡμῖν ᾑρήσθωσαν· πρῶτον μὲν φύλακες ἔστωσαν τῶν νόμων, ἔπειτα τῶν γραμμάτων ὧν ἂν ἕκαστος ἀπογράψῃ τοῖς ἄρχουσι τὸ πλῆθος τῆς αὑτῶν οὐσίας, πλὴν ὁ μὲν μέγιστον τίμημα ἔχων τεττάρων μνῶν, ὁ δὲ τὸ δεύτερον τριῶν, E
ὁ δὲ τρίτος δυεῖν μναῖν, μνᾶς δὲ ὁ τέταρτος, ἐὰν δέ τις ἕτερον φαίνηταί τι παρὰ τὰ γεγραμμένα κεκτημένος, δημόσιον μὲν ἔστω τὸ τοιοῦτον ἅπαν, πρὸς τούτῳ δὲ δίκην ὑπεχέτω τῷ βουλομένῳ μετιέναι μὴ καλὴν μηδ' εὐώνυμον ἀλλ' αἰσχράν, ἐὰν ἁλίσκηται διὰ τὸ κέρδος τῶν νόμων καταφρονῶν. αἰσχροκερδείας οὖν αὐτὸν γραψάμενος ὁ βουληθεὶς ἐπεξίτω τῇ δίκῃ ἐν αὐτοῖς τοῖς νομοφύλαξιν· ἐὰν δ' ὁ φεύγων ὄφλῃ, τῶν κοινῶν κτημάτων μὴ μετεχέτω, διανομὴ 755
δὲ ὅταν τῇ πόλει γίγνηταί τις, ἄμοιρος ἔστω πλήν γε τοῦ κλήρου, γεγράφθω δὲ ὠφληκώς, ἕως ἂν ζῇ, ὅπου πᾶς ὁ βουλόμενος αὐτὰ ἀναγνώσεται. μὴ πλέον δὲ εἴκοσιν ἐτῶν νομοφύλαξ ἀρχέτω, φερέσθω δ' εἰς τὴν ἀρχὴν μὴ ἔλαττον ἢ πεντήκοντα γεγονὼς ἐτῶν·

ἑξηκοντούτης δὲ ἐνεχθεὶς δέκα μόνον ἀρχέτω ἔτη, καὶ
κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὅπως, ἄν τις πλέον ὑπερβὰς
B ἑβδομήκοντα ζῇ, μηκέτι ἐν τούτοις τοῖς ἄρχουσι τὴν
τηλικαύτην ἀρχὴν ὡς ἄρξων διανοηθήτω.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τῶν νομοφυλάκων ταῦτα εἰρή-
σθω προστάγματα τρία, προϊόντων δὲ εἰς τοὔμπρο-
σθεν τῶν νόμων ἕκαστος προστάξει τούτοις τοῖς ἀν-
δράσιν ὧν τινῶν αὐτοὺς δεῖ πρὸς τοῖς νῦν εἰρημένοις
προσεπιμελεῖσθαι· νῦν δ' ἑξῆς ἄλλων ἀρχῶν αἱρέ-
σεως πέρι λέγοιμεν ἄν. δεῖ γὰρ δὴ τὰ μετὰ ταῦτα
στρατηγοὺς αἱρεῖσθαι, καὶ τούτοις εἰς τὸν πόλεμον
C οἷόν τινας ὑπηρέτας ἱππάρχους καὶ φυλάρχους καὶ
τῶν πεζῶν φυλῶν κοσμητὰς τῶν τάξεων, οἷς πρέ-
πον ἂν εἴη τοῦτ' αὐτὸ τοὔνομα μάλιστα, οἷον καὶ οἱ
πολλοὶ ταξιάρχους αὐτοὺς ἐπονομάζουσι. τούτων δὴ
στρατηγοὺς μὲν ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως ταύτης οἱ νομο-
φύλακες προβαλλέσθων, αἱρείσθων δ' ἐκ τῶν προβλη-
θέντων πάντες οἱ τοῦ πολέμου κοινωνοὶ γενόμενοί τε
ἐν ταῖς ἡλικίαις καὶ γιγνόμενοι ἑκάστοτε. ἐὰν δέ τις ἄρα
D δοκῇ τινι τῶν μὴ προβεβλημένων ἀμείνων εἶναι τῶν
προβληθέντων τινός, ἐπονομάσας ἀνθ' ὅτου ὅν τινα
προβάλλεται, τοῦτ' αὐτὸ ὀμνὺς ἀντιπροβαλλέσθω τὸν
ἕτερον· ὁπότερος δ' ἂν δόξῃ διαχειροτονούμενος, εἰς
τὴν αἵρεσιν ἐγκρινέσθω. τρεῖς δέ, οἷς ἂν ἡ πλείστη
χειροτονία γίγνηται, τούτους εἶναι στρατηγούς τε καὶ
ἐπιμελητὰς τῶν κατὰ πόλεμον, δοκιμασθέντων καθά-
περ οἱ νομοφύλακες· ταξιάρχους δὲ αὐτοῖσι προβάλ-
λεσθαι μὲν τοὺς αἱρεθέντας στρατηγοὺς δώδεκα, ἑκά-
E στῃ φυλῇ ταξίαρχον· τὴν δ' ἀντιπροβολὴν εἶναι, καθά-
περ τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο, τὴν αὐτὴν καὶ περὶ τῶν
ταξιάρχων καὶ τὴν ἐπιχειροτονίαν καὶ τὴν κρίσιν. τὸν
δὲ ξύλλογον τοῦτον ἐν τῷ παρόντι, πρὶν πρυτάνεις
τε καὶ βουλὴν ᾑρῆσθαι, τοὺς νομοφύλακας συλλέξαν-
τας εἰς χωρίον ὡς ἱερώτατόν τε καὶ ἱκανώτατον κα-
θίσαι χωρὶς μὲν τοὺς ὁπλίτας, χωρὶς δὲ τοὺς ἱππέας,
τρίτον δ' ἐφεξῆς τούτοις πᾶν ὅσον ἐμπολέμιον· χει-
ροτονούντων δὲ στρατηγοὺς μὲν καὶ ἱππάρχους πάν-
756 τες, ταξιάρχους δὲ οἱ τὴν ἀσπίδα τιθέμενοι. φυλάρ-

χους δὲ αὖ τούτοις πᾶν τὸ ἱππικὸν αἱρείσθω, ψιλῶν
δὲ ἢ τοξοτῶν ἤ τινος ἄλλου τῶν ἐμπολεμίων ἡγε-
μόνας οἱ στρατηγοὶ ἑαυτοῖς καθιστάντων. ἱππάρχων
δὴ κατάστασις ἂν ἡμῖν ἔτι λοιπὴ γίγνοιτο. τούτους
οὖν προβαλλέσθων μὲν οἵ περ καὶ τοὺς στρατηγοὺς
προὐβάλλοντο, τὴν δὲ αἵρεσιν καὶ τὴν ἀντιπροβολὴν
τούτων τὴν αὐτὴν γίγνεσθαι καθά περ ἡ τῶν στρα-
τηγῶν ἐγίγνετο, χειροτονείτω δὲ τὸ ἱππικὸν αὐτοὺς
ἐναντίον ὁρώντων τῶν πεζῶν, δύο δὲ οἷς ἂν πλείστη B
χειροτονία γίγνηται, τούτους ἡγεμόνας εἶναι πάντων
τῶν ἱππευόντων. τὰς δὲ ἀμφιςβητήσεις τῶν χειροτο-
νιῶν μέχρι δυοῖν εἶναι· τὸ δὲ τρίτον ἐὰν ἀμφιςβητῇ
τις, διαψηφίζεσθαι τούτους οἷς περ τῆς χειροτονίας
μέτρον ἑκάστοις ἑκάστων ἦν.

Βουλὴν δὲ εἶναι μὲν τριάκοντα δωδεκάδας, ἑξή-
κοντα δὲ καὶ τριακόσιοι γίγνοιντο ἂν πρέποντες ταῖς
διανομαῖς· μέρη δὲ διανείμαντας τέτταρα κατὰ ἐνενή-
κοντα τὸν ἀριθμὸν τούτων ἐξ ἑκάστου τῶν τιμημάτων C
φέρειν ἐνενήκοντα βουλευτάς· πρῶτον μὲν ἐκ τῶν με-
γίστων τιμημάτων ἅπαντας φέρειν ἐξ ἀνάγκης, ἢ ζη-
μιοῦσθαι τὸν μὴ πειθόμενον τῇ δοξάσῃ ζημίᾳ· ἐπειδὰν
δ' ἐνεχθῶσι, τούτους μὲν κατασημήνασθαι, τῇ δὲ
ὑστεραίᾳ φέρειν ἐκ τῶν δευτέρων τιμημάτων κατὰ
ταυτὰ καθά περ τῇ πρόσθεν, τρίτῃ δ' ἐκ τῶν τρί-
των τιμημάτων φέρειν μὲν τὸν βουλόμενον, ἐπάναγκες
δὲ εἶναι τοῖς τῶν τριῶν τιμημάτων, τὸ δὲ τέταρτόν D
τε καὶ σμικρότατον ἐλεύθερον ἀφεῖσθαι τῆς ζημίας
ὃς ἂν αὐτῶν μὴ βούληται φέρειν, τετάρτῃ δὲ φέρειν
μὲν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ σμικροτάτου τιμήματος
ἅπαντας, ἀζήμιον δ' εἶναι τὸν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ
τρίτου τιμήματος, ἐὰν ἐνέγκειν μὴ βούληται· τὸν δ'
ἐκ τοῦ δευτέρου καὶ πρώτου μὴ φέροντα ζημιοῦσθαι,
τὸν μὲν ἐκ τοῦ δευτέρου τριπλασίᾳ τῆς πρώτης ζημίας,
τὸν δ' ἐκ τοῦ πρώτου τετραπλασίᾳ. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ E
τὰ κατασημανθέντα ὀνόματα ἐξενεγκεῖν μὲν τοὺς ἄρ-
χοντας ἰδεῖν πᾶσι τοῖς πολίταις, φέρειν δ' ἐκ τούτων
αὖ πάντα ἄνδρα ἢ ζημιοῦσθαι τῇ πρώτῃ ζημίᾳ.
ὀγδοήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν ἐκλέξαντας ἀφ' ἑκάστων

τῶν τιμημάτων, τοὺς ἡμίσεις τούτων ἀποκληρώσαντας δοκιμάσαι, τούτους δ' εἶναι τὸν ἐνιαυτὸν βουλευτάς.

Ἡ μὲν αἵρεσις οὕτω γιγνομένη μέσον ἂν ἔχοι μοναρχικῆς καὶ δημοκρατικῆς πολιτείας, ἧς ἀεὶ δεῖ με-
757 σεύειν τὴν πολιτείαν· δοῦλοι γὰρ ἂν καὶ δεσπόται οὐκ ἄν ποτε γένοιντο φίλοι, οὐδὲ ἐν ἴσαις τιμαῖς διαγορευόμενοι φαῦλοι καὶ σπουδαῖοι. τοῖς γὰρ ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιτ' ἄν, εἰ μὴ τυγχάνοι τοῦ μέτρου. διὰ γὰρ ἀμφότερα ταῦτα στάσεων αἱ πολιτεῖαι πληροῦνται. παλαιὸς γὰρ λόγος ἀληθὴς ὤν, ὡς ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται, μάλα μὲν ὀρθῶς εἴρηται καὶ ἐμμελῶς, ἥτις δ' ἐστί ποτε ἰσότης ἡ τοῦτο αὐτὸ δυναμένη, διὰ τὸ μὴ σφόδρα σαφὴς εἶναι σφόδρα
B ἡμᾶς διαταράττει. δυοῖν γὰρ ἰσοτήτοιν οὔσαιν, ὁμωνύμοιν μέν, ἔργῳ δὲ εἰς πολλὰ σχεδὸν ἐναντίαιν, τὴν μὲν ἑτέραν εἰς τὰς τιμὰς πᾶσα πόλις ἱκανὴ παραγαγεῖν καὶ πᾶς νομοθέτης, τὴν μέτρῳ ἴσην καὶ σταθμῷ καὶ ἀριθμῷ, κλήρῳ ἀπευθύνων εἰς τὰς διανομὰς αὐτήν· τὴν δὲ ἀληθεστάτην καὶ ἀρίστην ἰσότητα οὐκέτι ῥᾴδιον παντὶ ἰδεῖν. Διὸς γὰρ δὴ κρίσις ἐστί, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀεὶ σμικρὰ μὲν ἐπαρκεῖ, πᾶν δὲ ὅσον ἂν ἐπαρκέσῃ πόλεσιν ἢ καὶ ἰδιώταις, πάντ' ἀγαθὰ ἀπερ-
C γάζεται· τῷ μὲν γὰρ μείζονι πλείω, τῷ δ' ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια διδοῦσα πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρῳ, καὶ δὴ καὶ τιμὰς μείζοσι μὲν πρὸς ἀρετὴν ἀεὶ μείζους, τοῖς δὲ τοὐναντίον ἔχουσιν ἀρετῆς τε καὶ παιδείας τὸ πρέπον ἑκατέροις ἀπονέμει κατὰ λόγον. ἔστι γὰρ δή που καὶ τὸ πολιτικὸν ἡμῖν ἀεὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ δίκαιον· οὗ καὶ νῦν ἡμᾶς ὀρεγομένους δεῖ καὶ πρὸς ταύτην τὴν ἰσότητα, ὦ Κλεινία,
D ἀποβλέποντας τὴν νῦν φυομένην κατοικίζειν πόλιν· ἄλλην τε ἄν ποτέ τις οἰκίζῃ, πρὸς ταὐτὸ τοῦτο σκοπούμενον χρεὼν νομοθετεῖν, ἀλλ' οὐ πρὸς ὀλίγους τυράννους ἢ πρὸς ἕνα ἢ καὶ κράτος δήμου τι, πρὸς δὲ τὸ δίκαιον ἀεί. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ νῦν δὴ λεχθέν, τὸ κατὰ φύσιν ἴσον ἀνίσοις ἑκάστοτε δοθέν. ἀναγκαῖόν γε μὴν καὶ τούτοις παρωνυμίοισί ποτε προσχρήσασθαι πόλιν ἅπασαν, εἰ μέλλει στάσεων ἑαυτῇ μὴ προσκοι-

νωνήσειν κατά τι μέρος. τὸ γὰρ ἐπιεικὲς καὶ ξύγγνω-
μον τοῦ τελέου καὶ ἀκριβοῦς παρὰ δίκην τὴν ὀρθήν E
ἐστι παρατεθραυσμένον, ὅταν γίγνηται. διὸ τῷ τοῦ
κλήρου ἴσῳ ἀνάγκη προςχρήσασθαι δυςκολίας τῶν
πολλῶν ἕνεκα, θεὸν καὶ ἀγαθὴν τύχην καὶ τότε ἐν
εὐχαῖς ἐπικαλουμένους ἀπορθοῦν αὐτοὺς τὸν κλῆρον
πρὸς τὸ δικαιότατον. οὕτω δὴ χρηστέον ἀναγκαίως
μὲν τοῖν ἰσοτήτοιν ἀμφοῖν, ὡς δ' ὅτι μάλιστα ἐπ' 758
ὀλιγίστοις τῇ ἑτέρᾳ, τῇ τῆς τύχης δεομένῃ.

Ταῦτα οὕτω διὰ ταῦτα, ὦ φίλοι, ἀναγκαῖον τὴν
μέλλουσαν σώζεσθαι δρᾶν πόλιν. ἐπειδὴ δὲ ναῦς τε ἐν
θαλάττῃ πλέουσα φυλακῆς ἡμέρας δεῖται καὶ νυκτὸς
ἀεί, πόλις τε ὡςαύτως ἐν κλύδωνι τῶν ἄλλων πόλεων
διαγομένη καὶ παντοδαπαῖσιν ἐπιβουλαῖς οἰκεῖ κινδυ-
νεύουσα ἁλίσκεσθαι, δεῖ δὴ δι' ἡμέρας τε εἰς νύκτα
καὶ ἐκ νυκτὸς συνάπτειν πρὸς ἡμέραν ἄρχοντας ἄρχου-
σι, φρουροῦντάς τε φρουροῦσι διαδεχομένους ἀεὶ καὶ B
παραδιδόντας μηδέποτε λήγειν· πλῆθος δὲ οὐ δυνατὸν
ὀξέως οὐδέποτε οὐδὲν τούτων πράττειν. ἀναγκαῖον δὲ
τοὺς μὲν πολλοὺς τῶν βουλευτῶν ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ
χρόνου ἐᾶν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν ἰδίοισι μένοντας εὐθημο-
νεῖσθαι τὰ κατὰ τὰς αὐτῶν οἰκήσεις, τὸ δὲ δωδέκατον
μέρος αὐτῶν ἐπὶ δώδεκα μῆνας νείμαντας ἓν ἐφ' ἑνὶ
παρέχειν αὐτοὺς φύλακας, ἰόντι τέ τινί ποθεν ἄλλοθεν
εἴτε καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως ἑτοίμως ἐπιτυχεῖν, ἄν τε C
ἀγγέλλειν βούληταί τις ἐάν τ' αὖ πυνθάνεσθαί τι τῶν
ὧν προςήκει πόλει πρὸς πόλεις ἄλλας ἀποκρίνεσθαί τε
καὶ ἐρωτήσασαν ἑτέρας ἀποδέξασθαι τὰς ἀποκρίσεις,
καὶ δὴ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἑκάστοτε νεωτερισμῶν ἕνεκα
παντοδαπῶν εἰωθότων ἀεὶ γίγνεσθαι, ὅπως ἂν μάλιστα
μὲν μὴ γίγνωνται, γενομένων δὲ ὅτι τάχιστα αἰσθομέ- D
νης τῆς πόλεως ἰαθῇ τὸ γενόμενον· διὸ ξυλλόγων τε
ἀεὶ δεῖ τοῦτο εἶναι τὸ προκαθήμενον τῆς πόλεως κύ-
ριον καὶ διαλύσεων τῶν τε κατὰ νόμους τῶν τε ἐξαί-
φνης προςπιπτουσῶν τῇ πόλει. ταῦτα μὲν οὖν πάντα
τὸ δωδέκατον ἂν μέρος τῆς βουλῆς εἴη τὸ διακο-
σμοῦν, τὰ ἕνδεκα ἀναπαυόμενον τοῦ ἐνιαυτοῦ μέρη·
κοινῇ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχῶν δεῖ τὰς φυλακὰς

ταύτας φυλάττειν κατὰ πόλιν τοῦτο τὸ μόριον τῆς βουλῆς ἀεί.

Καὶ τὰ μὲν κατὰ πόλιν οὕτως ἔχοντα μετρίως ἂν
E εἴη διατεταγμένα· τῆς δὲ ἄλλης χώρας πάσης τίς ἐπι-
μέλεια καὶ τίς τάξις; ἆρ' οὐχ ἡνίκα πᾶσα μὲν ἡ πό-
λις, σύμπασα δὲ ἡ χώρα κατὰ δώδεκα μέρη διανενέ-
μηται, τῆς πόλεως αὐτῆς ὁδῶν καὶ οἰκήσεων καὶ οἰκο-
δομιῶν καὶ λιμένων καὶ ἀγορᾶς καὶ κρηνῶν καὶ δὴ καὶ
τεμενῶν καὶ ἱερῶν καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἐπιμελη-
τὰς δεῖ τινὰς ἀποδεδειγμένους εἶναι;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

759 ΑΘ. Λέγωμεν δὴ τοῖς μὲν ἱεροῖς νεωκόρους τε
καὶ ἱερέας καὶ ἱερείας δεῖν γίγνεσθαι· ὁδῶν δὲ καὶ οἰ-
κοδομιῶν καὶ κόσμου τοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀνθρώπων
τε, ἵνα μὴ ἀδικῶσι, καὶ τῶν ἄλλων θηρίων ἐν αὐτῷ τε
τῷ τῆς πόλεως περιβόλῳ καὶ προαστείῳ, ὅπως ἂν τὰ
προσήκοντα πόλεσι γίγνηται, ἑλέσθαι δεῖ τρία μὲν ἀρ-
χόντων εἴδη, περὶ μὲν τὸ νῦν δὴ λεχθὲν ἀστυνόμους
ἐπονομάζοντα, τὸ δὲ περὶ ἀγορᾶς κόσμον ἀγορανόμους,
ἱερῶν δὲ ἱερέας. οἷς μὲν εἰσὶ πάτριαι ἱερωσύναι καὶ αἷς,
B μὴ κινεῖν· εἰ δέ, οἷον τὸ πρῶτον κατοικιζομένοις εἰκὸς
γίγνεσθαι περὶ τὰ τοιαῦτα, ἢ μηδενὶ ἢ τισιν ὀλίγοις,
οἷς μὴ καθεστήκοι, καταστατέον ἱερέας τε καὶ ἱερείας
νεωκόρους γίγνεσθαι τοῖς θεοῖς. Τούτων δὴ πάντων
τὰ μὲν αἱρετὰ χρή, τὰ δὲ κληρωτὰ ἐν ταῖς καταστά-
σεσι γίγνεσθαι, μιγνύντας πρὸς φιλίαν ἀλλήλοις δῆ-
μον καὶ μὴ δῆμον ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ καὶ πόλει, ὅπως
ἂν μάλιστα ὁμονοῶν εἴη. τὰ μὲν οὖν τῶν ἱερῶν τῷ
C θεῷ ἐπιτρέποντα αὐτῷ τὸ κεχαρισμένον γίγνεσθαι,
κληροῦν οὕτω τῇ θείᾳ τύχῃ ἀποδιδόντα, δοκιμάζειν δὲ
τὸν ἀεὶ λαγχάνοντα πρῶτον μὲν ὁλόκληρον καὶ γνή-
σιον, ἔπειτα ὡς ὅτι μάλιστα ἐκ καθαρευουσῶν οἰκή-
σεων, φόνου δὲ ἁγνὸν καὶ πάντων τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα
εἰς τὰ θεῖα ἁμαρτανομένων αὐτὸν καὶ πατέρα καὶ
μητέρα κατὰ ταὐτὰ βεβιωκότας. ἐκ Δελφῶν δὲ χρὴ
νόμους περὶ τὰ θεῖα πάντα κομισαμένους καὶ κατα-
στήσαντας ἐπ' αὐτοῖς ἐξηγητὰς τούτοις χρῆσθαι. κατ'
D ἐνιαυτὸν δὲ εἶναι καὶ μὴ μακρότερον τὴν ἱερωσύνην

ἑκάστην, ἔτη δὲ μὴ ἔλαττον ἑξήκοντα ἡμῖν εἴη γεγο-
νὼς ὁ μέλλων καθ᾽ ἱεροὺς νόμους περὶ τὰ θεῖα ἱκα-
νῶς ἁγιστεύσειν· ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν ἱερειῶν ἔστω
τὰ νόμιμα. τοὺς δὲ ἐξηγητὰς τρὶς φερέτωσαν μὲν αἱ
τέτταρες φυλαὶ τέτταρας ἕκαστον ἐξ αὑτῶν, τρεῖς δὲ
οἷς ἂν πλείστη γένηται ψῆφος δοκιμάσαντας ἐννέα
πέμπειν εἰς Δελφοὺς ἀνελεῖν ἐξ ἑκάστης τριάδος ἕνα·
τὴν δὲ δοκιμασίαν αὐτῶν καὶ τοῦ χρόνου τὴν ἡλικίαν E
εἶναι καθά περ τῶν ἱερέων. οὗτοι δὲ ἔστων ἐξηγηταὶ
διὰ βίου· τὸν δέ γε λιπόντα προαιρείσθωσαν αἱ τέτ-
ταρες φυλαί, ὅθεν ἂν ἐκλίπῃ. ταμίας δὲ δὴ τῶν τε
ἱερῶν χρημάτων ἑκάστοις τοῖς ἱεροῖς καὶ τεμενῶν καὶ
καρπῶν τούτων καὶ μισθώσεων κυρίους αἱρεῖσθαι
μὲν ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων τρεῖς εἰς τὰ μέγιστα 760
ἱερά, δύο δ᾽ εἰς τὰ σμικρότερα, πρὸς δὲ τὰ ἐμμε-
λέστατα ἕνα· τὴν δὲ αἵρεσιν τούτων καὶ τὴν δοκιμα-
σίαν γίγνεσθαι καθά περ ἡ τῶν στρατηγῶν ἐγίγνετο.
Καὶ τὰ μὲν αὖ περὶ τὰ ἱερὰ ταῦτα γιγνέσθω.

Ἀφρούρητον δὲ δὴ μηδὲν εἰς δύναμιν ἔστω. πόλεως
μὲν οὖν αἱ φρουραὶ πέρι ταύτῃ γιγνέσθωσαν, στρατη-
γῶν ἐπιμελουμένων καὶ ταξιάρχων καὶ ἱππάρχων καὶ
φυλάρχων καὶ πρυτάνεων καὶ δὴ καὶ ἀστυνόμων καὶ B
ἀγορανόμων, ὁπόταν αἱρεθέντες ἡμῖν καταστῶσί τινες
ἱκανῶς· τὴν δὲ ἄλλην χώραν φυλάττειν πᾶσαν κατὰ
τάδε. δώδεκα μὲν ἡμῖν ἡ χώρα πᾶσα εἰς δύναμιν ἴσα
μόρια νενέμηται, φυλὴ δὲ μία τῷ μορίῳ ἑκάστῳ ἐπι-
κληρωθεῖσα κατ᾽ ἐνιαυτὸν παρεχέτω πέντε οἷον ἀγρο-
νόμους τε καὶ φυλάρχους, τούτοις δ᾽ ἔστω καταλέξα-
σθαι τῆς αὑτῶν φυλῆς ἑκάστῳ δώδεκα τῶν πέντε ἐκ C
τῶν νέων, μὴ ἔλαττον ἢ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονό-
τας, μὴ πλεῖον δὲ ἢ τριάκοντα. τούτοις δὲ διακληρω-
θήτω τὰ μόρια τῆς χώρας κατὰ μῆνα ἕκαστα ἑκάστοις,
ὅπως ἂν πάσης τῆς χώρας ἔμπειροί τε καὶ ἐπιστήμονες
γίγνωνται πάντες. δύο δ᾽ ἔτη τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν φρου-
ρὰν γίγνεσθαι φρουροῖς τε καὶ ἄρχουσιν. ὅπως δ᾽ ἂν
τὸ πρῶτον λάχωσι τὰ μέρη, τοὺς τῆς χώρας τόπους
μεταλλάττοντας ἀεὶ τὸν ἑξῆς τόπον ἑκάστου μηνὸς
ἡγεῖσθαι τοὺς φρουράρχους ἐπὶ δεξιὰ κύκλῳ· τὸ δ᾽ ἐπὶ D

δεξιὰ γιγνέσθω τὸ πρὸς ἕω. περιελθόντος δὲ τοῦ ἐνιαυ-
τοῦ τῷ δευτέρῳ ἔτει, ἵνα ὡς πλεῖστοι τῶν φρουρῶν μὴ
μόνον ἔμπειροι τῆς χώρας γίγνωνται κατὰ μίαν ὥραν
τοῦ ἐνιαυτοῦ, πρὸς τῇ χώρᾳ δὲ ἅμα καὶ τῆς ὥρας ἑκά-
στης περὶ ἕκαστον τὸν τόπον τὸ γιγνόμενον ὡς πλεῖστοι
καταμάθωσιν, οἱ τότε ἡγούμενοι πάλιν ἀφηγείσθωσαν
E εἰς τὸν εὐώνυμον ἀεὶ μεταβάλλοντες τόπον, ἕως ἂν τὸ
δεύτερον διεξέλθωσιν ἔτος. τῷ τρίτῳ δὲ ἄλλους ἀγρο-
νόμους αἱρεῖσθαι καὶ φρουράρχους τοὺς πέντε τῶν
δώδεκα ἐπιμελητάς. ἐν δὲ δὴ ταῖς διατριβαῖς τῷ τόπῳ
ἑκάστῳ τὴν ἐπιμέλειαν εἶναι τοιάνδε τινά, πρῶτον μὲν
ὅπως εὐερκὴς ἡ χώρα πρὸς τοὺς πολεμίους ὅτι μάλιστα
ἔσται, ταφρεύοντάς τε ὅσα ἂν τούτου δέῃ καὶ ἀποσκά-
πτοντας καὶ ἐν οἰκοδομήμασιν εἰς δύναμιν εἴργοντας
τοὺς ἐπιχειροῦντας ὁτιοῦν τὴν χώραν καὶ τὰ κτήματα
κακουργεῖν, χρωμένους δ' ὑποζυγίοις καὶ τοῖς οἰκέταις
761 τοῖς ἐν τῷ τόπῳ ἑκάστῳ πρὸς ταῦτα, δι' ἐκείνων ποι-
οῦντας, ἐκείνοις ἐπιστατοῦντας, τῶν οἰκείων ἔργων αὐ-
τῶν ἀργίας ὅτι μάλιστα ἐκλεγομένους. δύσβατα δὲ δὴ
πάντα ποιεῖν τοῖς ἐχθροῖς, τοῖς δὲ φίλοις ὅτι μάλιστα
εὔβατα ἀνθρώποις τε καὶ ὑποζυγίοις καὶ βοσκήμασιν,
ὁδῶν τε ἐπιμελουμένους, ὅπως ὡς ἡμερώταται ἕκα-
σται γίγνωνται, καὶ τῶν ἐκ Διὸς ὑδάτων, ἵνα τὴν χώ-
ραν μὴ κακουργῇ, μᾶλλον δ' ὠφελῇ ῥέοντα ἐκ τῶν
B ὑψηλῶν εἰς τὰς ἐν τοῖς ὄρεσι νάπας ὅσαι κοῖλαι, τὰς
ἐκροὰς αὐτῶν εἴργοντας οἰκοδομήμασί τε καὶ ταφρεύ-
μασιν, ὅπως ἂν τὰ παρὰ τοῦ Διὸς ὕδατα καταδεχόμε-
ναι καὶ πίνουσαι, τοῖς ὑποκάτωθεν ἀγροῖς τε καὶ τό-
ποις πᾶσι νάματα καὶ κρήνας ποιοῦσαι, καὶ τοὺς αὐ-
χμηροτάτους τόπους πολυύδρους τε καὶ εὐύδρους ἀπερ-
γάζωνται· τά τε πηγαῖα ὕδατα, ἐάν τέ τις ποταμὸς ἐάν
τε καὶ κρήνη ᾖ, κοσμοῦντες φυτεύμασί τε καὶ οἰκοδο-
C μήμασιν εὐπρεπέστερα καὶ συνάγοντες μεταλλείαις νά-
ματα πάντα ἄφθονα ποιῶσιν ὑδρείαις τε καθ' ἑκάστας
τὰς ὥρας, εἴ τί που ἄλσος ἢ τέμενος περὶ ταῦτα ἀνει-
μένον ᾖ, τὰ ῥεύματα ἀφιέντες εἰς αὐτὰ τὰ τῶν θεῶν
ἱερὰ κοσμῶσι. πανταχῇ δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις γυμνάσια
χρὴ κατασκευάζειν τοὺς νέους αὐτοῖς τε καὶ τοῖς γέ-

ῥοῦσι γεροντικὰ λουτρὰ θερμὰ παρέχοντας, ὕλην πα-
ρατιθέντας αὔην καὶ ξηρὰν ἄφθονον, ἐπ' ὀνήσει κα-
μνόντων τε νόσοις καὶ πόνοις τετρυμένα γεωργικοῖς D
σώματα δεχομένους εὐμενῶς, ἰατροῦ δ' ἕξιν μὴ πάνυ
σοφοῦ, βελτίονα συχνῷ. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοι-
αῦτα πάντα κόσμος τε καὶ ὠφέλεια τοῖς τόποις γί-
γνοιτ' ἂν μετὰ παιδιᾶς οὐδαμῇ ἀχαρίτου· σπουδὴ δὲ
περὶ ταῦτα ἥδε ἔστω. τοὺς ἑξήκοντα ἑκάστους τὸν αὑ-
τῶν τόπον φυλάττειν μὴ μόνον πολεμίων ἕνεκα ἀλλὰ
καὶ τῶν φίλων φασκόντων εἶναι: γειτόνων δὲ καὶ τῶν
ἄλλων πολιτῶν ἢν ἄλλος ἄλλον ἀδικῇ, δοῦλος ἢ ἐλεύ- E
θερος, δικάζοντας τῷ ἀδικεῖσθαι φάσκοντι, τὰ μὲν
σμικρὰ αὐτοὺς τοὺς πέντε ἄρχοντας, τὰ δὲ μείζονα
μετὰ τῶν δώδεκα τοὺς ἑπτακαίδεκα δικάζειν μέχρι τριῶν
μνῶν, ὅσα ἂν ἕτερος ἑτέρῳ ἐπικαλῇ. δικαστὴν δὲ καὶ
ἄρχοντα ἀνυπεύθυνον οὐδένα δικάζειν καὶ ἄρχειν δεῖ
πλὴν τῶν τὸ τέλος ἐπιτιθέντων οἷον βασιλέων. καὶ δὴ
καὶ τοὺς ἀγρονόμους τούτους, ἐὰν ὑβρίζωσί τι περὶ
τοὺς ὧν ἐπιμελοῦνται, προςτάξεις τε προςτάττοντες
ἀνίσους καὶ ἐπιχειροῦντες λαμβάνειν τε καὶ φέρειν τῶν 762
ἐν ταῖς γεωργίαις μὴ πείσαντες, καὶ ἐὰν δέχωνταί τι
κολακείας ἕνεκα διδόντων ἢ καὶ δίκας ἀδίκως διανέ-
μωσι, ταῖς μὲν θωπείαις ὑπείκοντες ὀνείδη φερέσθω-
σαν ἐν πάσῃ τῇ πόλει, τῶν δὲ ἄλλων ἀδικημάτων ὅ τι
ἂν ἀδικῶσι τοὺς ἐν τῷ τόπῳ, τῶν μέχρι μνᾶς ἐν τοῖς
κωμήταις καὶ γείτοσιν ὑπεχέτωσαν ἑκόντες δίκας, τῶν
δὲ μειζόνων ἑκάστοτε ἀδικημάτων ἢ καὶ τῶν ἐλαττόνων,
ἐὰν μὴ θέλωσιν ὑπέχειν πιστεύοντες τῷ μεθίστασθαι B
κατὰ μῆνας εἰς ἕτερον ἀεὶ τόπον φεύγοντες ἀποφευ-
ξεῖσθαι, τούτων πέρι λαγχάνειν μὲν ἐν ταῖς κοιναῖς
δίκαις τὸν ἀδικούμενον, ἐὰν δ' ἕλῃ, τὴν διπλασίαν
πραττέσθω τὸν ὑποφυγόντα καὶ μὴ ἐθελήσαντα ὑπο-
σχεῖν ἑκόντα τιμωρίαν. Διαιτάσθων δὲ οἵ τε ἄρχον-
τες οἵ τε ἀγρονόμοι τὰ δύο ἔτη τοιόνδε τινὰ τρόπον.
πρῶτον μὲν δὴ καθ' ἑκάστους τοὺς τόπους εἶναι ξυσ- C
σίτια, ἐν οἷς κοινῇ τὴν δίαιταν ποιητέον ἅπασιν· ὁ δὲ
ἀποσυσσιτήσας κἂν ἡντιναοῦν ἡμέραν ἢ νύκτα ἀποκοι-
μηθεὶς μὴ τῶν ἀρχόντων ταξάντων ἢ πάσης τινὸς ἀνάγ-

κης ἐπιπεσούσης, ἐὰν ἀποφήνωσιν αὐτὸν οἱ πέντε καὶ γράψαντες θῶσιν ἐν ἀγορᾷ καταλελυκότα τὴν φρουράν, ὄνειδη τε ἐχέτω τὴν πολιτείαν ὡς προδιδοὺς τὸ
D ἑαυτοῦ μέρος, κολαζέσθω τε πληγαῖς ὑπὸ τοῦ συντυγχάνοντος καὶ ἐθέλοντος κολάζειν ἀτιμωρήτως. τῶν δὲ ἀρχόντων αὐτῶν ἐάν τίς τι δρᾷ τοιοῦτον αὐτός, ἐπιμελεῖσθαι μὲν τοῦ τοιούτου πάντας τοὺς ἑξήκοντα χρεών, ὁ δὲ αἰσθόμενός τε καὶ πυθόμενος μὴ ἐπεξιὼν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνεχέσθω νόμοις καὶ πλείονι τῶν νέων ζημιούσθω· περὶ τὰς τῶν νέων ἀρχὰς ἠτιμάσθω πάσας. τούτων δὲ οἱ νομοφύλακες ἐπίσκοποι ἀκριβεῖς ἔστωσαν, ὅπως ἢ μὴ γίγνηται τὴν ἀρχὴν ἢ γιγνόμενα
E τῆς ἀξίας δίκης τυγχάνῃ. δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων ὡς ὁ μὴ δουλεύσας οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου, καὶ καλλωπίζεσθαι χρὴ τῷ καλῶς δουλεῦσαι μᾶλλον ἢ τῷ καλῶς ἄρξαι, πρῶτον μὲν τοῖς νόμοις, ὡς ταύτην τοῖς θεοῖς οὖσαν δουλείαν, ἔπειτα τοῖς πρεσβυτέροις τε καὶ ἐντίμως βεβιωκόσι τοὺς νέους. μετὰ δὲ ταῦτα τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης δεῖ τῆς ταπεινῆς καὶ ἀπόρου γεγευμένον εἶναι τὰ δύο ἔτη ταῦτα τὸν τῶν ἀγρονόμων γεγονότα. ἐπειδὰν γὰρ δὴ καταλεγῶσιν οἱ δώδεκα, ξυνελθόντες μετὰ
763 τῶν πέντε βουλευέσθωσαν ὡς οἷόν περ οἰκέται οὐχ ἕξουσιν αὐτοῖς ἄλλους οἰκέτας τε καὶ δούλους, οὐδ' ἐκ τῶν ἄλλων γεωργῶν τε καὶ κωμητῶν τοῖς ἐκείνων ἐπὶ τὰ ἴδια χρήσονται ὑπηρετήματα διακόνοις, ἀλλὰ μόνον ὅσα εἰς τὰ δημόσια· τὰ δ' ἄλλα αὐτοὶ δι' αὑτῶν διανοηθήτωσαν ὡς βιωσόμενοι διακονοῦντές τε καὶ διακονούμενοι ἑαυτοῖς, πρὸς δὲ τούτοις πᾶσαν τὴν χώραν διεξερευνώμενοι θέρους καὶ χειμῶνος σὺν τοῖς ὅπλοις
B φυλακῆς τε καὶ γνωρίσεως ἕνεκα πάντων ἀεὶ τῶν τόπων. κινδυνεύει γὰρ οὐδενὸς ἔλαττον μάθημα εἶναι δι' ἀκριβείας ἐπίστασθαι πάντας τὴν αὑτῶν χώραν· οὗ δὴ χάριν κυνηγέσια καὶ τὴν ἄλλην θήραν οὐχ ἧττον ἐπιτηδεύειν δεῖ τὸν ἡβῶντα ἢ τῆς ἄλλης ἡδονῆς ἅμα καὶ ὠφελείας τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα γιγνομένης πᾶσι. τούτους οὖν αὐτούς τε καὶ τὸ ἐπιτήδευμα εἴ τέ τις κρυπτοὺς εἴτε ἀγρονόμους εἴθ' ὅ τι καλῶν χαίρει τοῦτο

προςαγορεύων, προθύμως πᾶς ἀνὴρ εἰς δύναμιν ἐπι- C
τηδευέτω, ὅσοι μέλλουσι τὴν αὐτῶν πόλιν ἱκανῶς
σώζειν.

Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἀρχόντων αἱρέσεως ἀγορανόμων
πέρι καὶ ἀστυνόμων ἦν ἡμῖν ἑπόμενον, ἕποιντο δ' ἂν
ἀγρονόμοις γε ἀστυνόμοι τρεῖς ἑξήκοντα οὖσι, τριχῇ
δώδεκα μέρη τῆς πόλεως διαλαβόντες, μιμούμενοι
ἐκείνους, τῶν τε ὁδῶν ἐπιμελούμενοι τῶν κατὰ τὸ ἄστυ
καὶ τῶν ἐκ τῆς χώρας λεωφόρων εἰς τὴν πόλιν ἀεὶ τε-
ταμένων καὶ τῶν οἰκοδομιῶν, ἵνα κατα νόμους γίγνων- D
ται πᾶσαι, καὶ δὴ καὶ τῶν ὑδάτων, ὁπόσ' ἂν αὐτοῖς
πέμπωσι καὶ παραδιδῶσιν οἱ φρουροῦντες τεθεραπευ-
μένα, ὅπως εἰς τὰς κρήνας ἱκανὰ καὶ καθαρὰ πορευό-
μενα κοσμῇ τε ἅμα καὶ ὠφελῇ τὴν πόλιν. δεῖ δὴ καὶ
τούτους δυνατούς τε εἶναι καὶ σχολάζοντας τῶν κοι-
νῶν ἐπιμελεῖσθαι· διὸ προβαλλέσθω μὲν πᾶς ἀνὴρ ἐκ
τῶν μεγίστων τιμημάτων ἀστυνόμον ὃν ἂν βούληται,
διαχειροτονηθέντων δὲ καὶ ἀφικομένων εἰς ἓξ οἷς ἂν E
πλεῖσται γίγνωνται, τοὺς τρεῖς ἀποκληρωσάντων οἷς
τούτων ἐπιμελές· δοκιμασθέντες δὲ ἀρχόντων κατὰ
τοὺς τεθέντας αὐτοῖς νόμους. Ἀγορανόμους δ' ἑξῆς
τούτοις αἱρεῖσθαι μὲν ἐκ τῶν δευτέρων καὶ πρώτων τι-
μημάτων πέντε, τὰ δ' ἄλλα αὐτῶν γίγνεσθαι τὴν αἵρε-
σιν καθά περ ἡ τῶν ἀστυνόμων, δέκα ἐκ τῶν ἄλλων
χειροτονηθέντας τοὺς πέντε ἀποκληρῶσαι, καὶ δοκιμα-
σθέντας αὐτοὺς ἄρχοντας ἀποφῆναι. χειροτονείτω δὲ
πᾶς πάντα· ὁ δὲ μὴ θέλων, ἐὰν εἰςαγγελθῇ πρὸς τοὺς 764
ἄρχοντας, ζημιούσθω πεντήκοντα δραχμαῖς πρὸς τῷ
κακὸς εἶναι δοκεῖν. ἴτω δ' εἰς ἐκκλησίαν καὶ τὸν κοινὸν
ξύλλογον ὁ βουλόμενος, ἐπάναγκες δ' ἔστω τῷ τῶν
δευτέρων καὶ πρώτων τιμημάτων, δέκα δραχμαῖς ζη-
μιουμένῳ ἐὰν μὴ παρὼν ἐξετάζηται τοῖς ξυλλόγοις.
τρίτῳ δὲ τιμήματι καὶ τετάρτῳ μὴ ἐπάναγκες, ἀλλὰ
ἀζήμιος ἀφείσθω, ἐὰν μή τι παραγγείλωσιν οἱ ἄρχοντες
πᾶσιν ἔκ τινος ἀνάγκης ξυνιέναι. τοὺς δὲ δὴ ἀγορανό- B
μους τὸν περὶ τὴν ἀγορὰν κόσμον διαταχθέντα ὑπὸ
νόμων φυλάττειν καὶ ἱερῶν καὶ κρηνῶν ἐπιμελεῖσθαι
τῶν κατ' ἀγοράν, ὅπως μηδὲν ἀδικῇ μηδείς, τὸν ἀδι-

κοῦντα δὲ κολάζειν, πληγαῖς μὲν καὶ δεσμοῖς δοῦλον καὶ ξένον, ἐὰν δ' ἐπιχώριος ὤν τις περὶ τὰ τοιαῦτα ἀκοσμῇ, μέχρι μὲν ἑκατὸν δραχμῶν νομίσματος αὐτοὺς εἶναι κυρίους διαδικάζοντας, μέχρι δὲ διπλασίου τούτου
C κοινῇ μετὰ ἀστυνόμων ζημιοῦν δικάζοντας τῷ ἀδικοῦντι. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἀστυνόμοις ἔστω ζημιώματά τε καὶ κολάσεις ἐν τῇ ἑαυτῶν ἀρχῇ, μέχρι μὲν μνᾶς αὐτοὺς ζημιοῦντας, τὴν διπλασίαν δὲ μετὰ ἀγορανόμων.

Μουσικῆς δὲ τὸ μετὰ τοῦτο καὶ γυμναστικῆς ἄρχοντας καθίστασθαι πρέπον ἂν εἴη, διττοὺς ἑκατέρων, τοὺς μὲν παιδείας αὐτῆς ἕνεκα, τοὺς δὲ ἀγωνιστικῆς. παιδείας μὲν βούλεται λέγειν ὁ νόμος γυμνασίων καὶ
D διδασκαλείων ἐπιμελητὰς κόσμου καὶ παιδεύσεως ἅμα καὶ τῆς περὶ ταῦτα ἐπιμελείας τῶν φοιτήσεών τε πέρι καὶ οἰκήσεων ἀῤῥένων καὶ θηλειῶν κορῶν, ἀγωνίας δὲ ἔν τε τοῖς γυμνικοῖς καὶ περὶ τὴν μουσικὴν ἀθλοθέτας ἀθληταῖς, διττοὺς αὖ τούτους, περὶ μουσικὴν μὲν ἑτέρους, περὶ ἀγωνίαν δ' ἄλλους. ἀγωνιστικῆς μὲν οὖν ἀνθρώπων τε καὶ ἵππων τοὺς αὐτούς, μουσικῆς δὲ ἑτέρους μὲν τοὺς περὶ μονῳδίαν τε καὶ μιμητικήν, οἷον
E ῥαψῳδῶν καὶ κιθαρῳδῶν καὶ αὐλητῶν καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἀθλοθέτας ἑτέρους πρέπον ἂν εἴη γίγνεσθαι, τῶν δὲ περὶ χορῳδίαν ἄλλους. πρῶτον δὴ περὶ τὴν τῶν χορῶν παιδιὰν παίδων τε καὶ ἀνδρῶν καὶ θηλειῶν κορῶν ἐν ὀρχήσεσι καὶ τῇ τάξει τῇ ἁπάσῃ γιγνομένῃ μουσικῇ τοὺς ἄρχοντας αἱρεῖσθαί που χρεών· ἱκανὸς δὲ εἷς ἄρχων αὐτοῖς, μὴ ἔλαττον τετταράκοντα γεγο-
765 νὼς ἐτῶν. ἱκανὸς δὲ καὶ περὶ μονῳδίαν εἷς, μὴ ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἐτῶν, εἰσαγωγεύς τε εἶναι καὶ τοῖς ἁμιλλωμένοις τὴν διάκρισιν ἱκανῶς ἀποδιδούς. τὸν δὴ χορῶν ἄρχοντα καὶ διαθετῆρα αἱρεῖσθαι χρὴ τοιόνδε τινὰ τρόπον. ὅσοι μὲν φιλοφρόνως ἐσχήκασι περὶ τὰ τοιαῦτα, εἰς τὸν ξύλλογον ἴτωσαν, ἐπιζήμιοι ἐὰν μὴ ἴωσι· τούτου δὲ οἱ νομοφύλακες κριταί· τοῖς δ' ἄλλοις, ἐὰν μὴ βούλωνται, μηδὲν ἐπάναγκες ἔστω. καὶ τὴν
B προβολὴν δὴ τὸν αἱρούμενον ἐκ τῶν ἐμπείρων ποιητέον, ἔν τε τῇ δοκιμασίᾳ κατηγόρημα ἓν τοῦτ' ἔστω καὶ ἀπηγόρημα, τῶν μὲν ὡς ἄπειρος ὁ λαχών, τῶν δ' ὡς

ἔμπειρος. ὃς δ' ἂν εἷς ἐκ προχειροτονηθέντων δέκα
λάχῃ, δοκιμασθεὶς τὸν ἐνιαυτὸν τῶν χορῶν ἀρχέτω
κατὰ νόμον. κατὰ ταὐτὰ δὲ τούτοις καὶ ταύτῃ ὁ
λαχὼν τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον τῶν ἀφικομένων εἰς κρίσιν
μονῳδιῶν τε καὶ συναυλιῶν ἀρχέτω, εἰς τοὺς κριτὰς C
ἀποδιδοὺς [ὁ λαχὼν] τὴν κρίσιν. Μετὰ δὲ ταῦτα
χρεὼν ἀγωνίας ἀθλοθέτας αἱρεῖσθαι τῆς περὶ τὰ
γυμνάσια ἵππων τε καὶ ἀνθρώπων ἐκ τῶν τρίτων τε
καὶ ἔτι τῶν δευτέρων τιμημάτων. εἰς δὲ τὴν αἵρεσιν
ἔστω μὲν ἐπάναγκες τοῖς τρισὶ πορεύεσθαι τιμήμασι,
τὸ σμικρότατον δὲ ἀζήμιον ἀφείσθω. τρεῖς δ' ἔστω-
σαν οἱ λαχόντες, τῶν προχειροτονηθέντων μὲν εἴκοσι,
λαχόντων δὲ ἐκ τῶν εἴκοσι τριῶν, οὓς ἂν καὶ ψῆφος
ἡ τῶν δοκιμαζόντων δοκιμάσῃ. ἐὰν δέ τις ἀποδοκι-
μασθῇ καθ' ἡντιναοῦν ἀρχῆς λῆξιν καὶ κρίσιν, ἄλ- D
λους ἀνθαιρεῖσθαι κατὰ ταὐτὰ καὶ τὴν δοκιμασίαν
ὡσαύτως αὐτῶν πέρι ποιεῖσθαι. Λοιπὸς δὲ ἄρχων
περὶ τὰ προειρημένα ἡμῖν ὁ τῆς παιδείας ἐπιμελητὴς
πάσης θηλειῶν τε καὶ ἀῤῥένων. εἷς μὲν δὴ καὶ ὁ
τούτων ἄρξων ἔστω κατὰ νόμους, ἐτῶν μὲν γεγονὼς
μὴ ἔλαττον ἢ πεντήκοντα, παίδων δὲ γνησίων πατήρ,
μάλιστα μὲν υἱέων καὶ θυγατέρων, εἰ δὲ μή, θάτε-
ρα· διανοηθήτω δὲ αὐτός τε ὁ προκριθεὶς καὶ ὁ προ- E
κρίνων ὡς οὖσαν ταύτην τὴν ἀρχὴν τῶν ἐν τῇ πόλει
ἀκροτάτων ἀρχῶν πολὺ μεγίστην. παντὸς γὰρ δὴ φυ-
τοῦ ἡ πρώτη βλάστη καλῶς ὁρμηθεῖσα πρὸς ἀρετὴν
τῆς αὐτοῦ φύσεως κυριωτάτη τέλος ἐπιθεῖναι τὸ πρόσ-
φορον, τῶν τε ἄλλων φυτῶν καὶ τῶν ζώων ἡμέρων
καὶ ἀγρίων καὶ ἀνθρώπων. ἄνθρωπος δέ, ὥς φα-
μεν, ἥμερον, ὅμως μὴν παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχὸν 766
καὶ φύσεως εὐτυχοῦς θειότατον ἡμερώτατόν τε ζῶον
γίγνεσθαι φιλεῖ, μὴ ἱκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφὲν
ἀγριώτατον ὁπόσα φύει γῆ. ὧν ἕνεκα οὐ δεύτερον
οὐδὲ πάρεργον δεῖ τὴν παίδων τροφὴν τὸν νομοθέτην
ἐᾶν γίγνεσθαι. πρῶτον δὲ ἄρξασθαι χρεὼν τὸν μέλ-
λοντα αὐτῶν ἐπιμελήσεσθαι καλῶς αἱρεθῆναι τῶν ἐν
τῇ πόλει ὃς ἂν ἄριστος εἰς πάντα ᾖ· τοῦτον κατὰ
δύναμιν ὅτι μάλιστα αὐτοῖς καθιστάντα προστάτην B

καὶ ἐπιμελητήν. αἱ πᾶσαι τοίνυν ἀρχαὶ πλὴν βουλῆς
καὶ πρυτάνεων εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐλθοῦσαι
φερόντων ψῆφον κρύβδην, τῶν νομοφυλάκων ὃν τιν'
ἂν ἕκαστος ἡγῆται κάλλιστ' ἂν τῶν περὶ παιδείαν
ἄρξαι γενομένων· ᾧ δ' ἂν πλεῖσται ψῆφοι ξυμβῶσι,
δοκιμασθεὶς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀρχόντων τῶν ἑλομένων,
πλὴν νομοφυλάκων, ἀρχέτω ἔτη πέντε, ἕκτῳ δὲ κατὰ
C ταὐτὰ ἄλλον ἐπὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν αἱρεῖσθαι.

Ἐὰν δέ τις δημοσίαν ἀρχὴν ἄρχων ἀποθάνῃ πρὶν
ἐξήκειν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν πλεῖον ἢ τριάκοντα ἐπιδεομένην
ἡμερῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἄλλον
καθιστάναι οἷς ἦν προσηκόντως τοῦτο μέλον. καὶ ἐὰν
ὀρφανῶν ἐπίτροπος τελευτήσῃ τις, οἱ προσήκοντες καὶ
ἐπιδημοῦντες πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς μέχρι ἀνεψιῶν
παίδων ἄλλον καθιστάντων ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, ἢ ζη-
D μιούσθων ἕκαστος δραχμῇ τῆς ἡμέρας, μέχρι περ ἂν
τοῖς παισὶ καταστήσωσι τὸν ἐπίτροπον.

Πᾶσα δὲ δή που πόλις ἄπολις ἂν γίγνοιτο ἐν ᾗ
δικαστήρια μὴ καθεστῶτα εἴη κατὰ τρόπον· ἄφωνος
δ' αὖ δικαστὴς ἡμῖν καὶ μὴ πλείω τῶν ἀντιδίκων ἐν
ταῖς ἀνακρίσεσι φθεγγόμενος, καθά περ ἐν ταῖς διαί-
ταις, οὐκ ἄν ποτε ἱκανὸς γένοιτο περὶ τὴν τῶν δι-
καίων κρίσιν· ὧν ἕνεκα οὔτε πολλοὺς ὄντας ῥᾴδιον εὖ
δικάζειν οὔτε ὀλίγους φαύλους. σαφὲς δὲ ἀεὶ τὸ ἀμφις-
E βητούμενον χρεὼν γίγνεσθαι παρ' ἑκατέρων, ὁ δὲ χρό-
νος ἅμα καὶ τὸ βραδὺ τό τε πολλάκις ἀνακρίνειν πρὸς
τὸ φανερὰν γίγνεσθαι τὴν ἀμφισβήτησιν ξύμφορον·
ὧν ἕνεκα πρῶτον μὲν εἰς γείτονας ἰέναι χρὴ τοὺς
ἐπικαλοῦντας ἀλλήλοις καὶ τοὺς φίλους τε καὶ ξυνει-
δότας ὅτι μάλιστα τὰς ἀμφισβητουμένας πράξεις· ἐὰν
767 δ' ἄρα μὴ ἐν τούτοις τις ἱκανὴν κρίσιν λαμβάνῃ,
πρὸς ἄλλο δικαστήριον ἴτω· τὸ δὲ τρίτον, ἂν τὰ δύο
δικαστήρια μὴ δύνηται διαλλάξαι, τέλος ἐπιθέτω τῇ
δίκῃ. Τρόπον δή τινα καὶ τῶν δικαστηρίων αἱ κα-
ταστάσεις ἀρχόντων εἰσὶν αἱρέσεις· πάντα μὲν γὰρ
ἄρχοντα ἀναγκαῖον καὶ δικαστὴν εἶναί τινων, δικα-
στὴς δὲ οὐκ ἄρχων καί τινα τρόπον ἄρχων οὐ πάνυ
φαῦλος γίγνεται τὴν τόθ' ἡμέραν ᾗ περ ἂν κρίνων

τὴν δίκην ἀποτελῇ. θέντες δὴ καὶ τοὺς δικαστὰς ὡς
ἄρχοντας λέγωμεν τίνες ἂν εἶεν πρέποντες καὶ τίνων B
ἄρα δικασταὶ καὶ πόσοι ἐφ' ἕκαστον. κυριώτατον μὲν
τοίνυν ἔστω δικαστήριον ὅ περ ἂν αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀπο-
φήνωσιν ἕκαστοι, κοινῇ τινας ἑλόμενοι· δύο δὴ τῶν
λοιπῶν ἔστω κριτήρια, τὸ μὲν ὅταν τίς τινα ἰδιώτην
ἰδιώτης, ἐπαιτιώμενος ἀδικεῖν αὐτόν, ἄγων εἰς δίκην
βούληται διακριθῆναι, τὸ δ' ὁπόταν τὸ δημόσιον ὑπό
τινος τῶν πολιτῶν ἡγῆταί τις ἀδικεῖσθαι καὶ βουληθῇ
τῷ κοινῷ βοηθεῖν. λεκτέον δ' ὁποῖοί τ' εἰσὶ καὶ τίνες C
οἱ κριταί. πρῶτον δὴ δικαστήριον ἡμῖν γιγνέσθω κοι-
νὸν ἅπασι τοῖς τὸ τρίτον ἀμφισβητοῦσιν ἰδιώταις πρὸς
ἀλλήλους, γενόμενον τῇδέ πῃ. πάσας δὴ τὰς ἀρχάς,
ὁπόσαι τε κατ' ἐνιαυτὸν καὶ ὁπόσαι πλείω χρόνον
ἄρχουσιν, ἐπειδὰν μέλλῃ νέος ἐνιαυτὸς μετὰ θερινὰς
τροπὰς τῷ ἐπιόντι μηνὶ γίγνεσθαι, ταύτης τῆς ἡμέ-
ρας τῇ πρόσθεν πάντας χρὴ τοὺς ἄρχοντας συνελθεῖν
εἰς ἓν ἱερὸν καὶ τὸν θεὸν ὀμόσαντας οἷον ἀπάρξασθαι
πάσης ἀρχῆς ἕνα δικαστήν, ὃς ἂν ἐν ἀρχῇ ἑκάστῃ D
ἄριστός τε εἶναι δόξῃ καὶ ἄριστ' ἂν καὶ ὁσιώτατα
τὰς δίκας τοῖς πολίταις αὐτῷ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν
φαίνηται διακρίνειν. τούτων δὲ αἱρεθέντων γίγνεσθαι
μὲν δοκιμασίαν ἐν τοῖς ἑλομένοις αὐτοῖς· ἐὰν δὲ ἀπο-
δοκιμασθῇ τις, ἕτερον ἀνθαιρεῖσθαι κατὰ ταὐτά. τοὺς
δὲ δοκιμασθέντας δικάζειν μὲν τοῖς τἆλλα δικαστήρια
φυγοῦσι, τὴν δὲ ψῆφον φανερὰν φέρειν, ἐπηκόους δ'
εἶναι καὶ θεατὰς τούτων τῶν δικῶν ἐξ ἀνάγκης μὲν E
βουλευτὰς καὶ τοὺς ἄλλους ἄρχοντας τοὺς ἑλομένους
αὐτούς, τῶν δὲ ἄλλων τὸν βουλόμενον. ἐὰν δέ τις
ἐπαιτιῶται τινὰ ἑκόντα ἀδίκως κρῖναι τὴν δίκην, εἰς
τοὺς νομοφύλακας ἰὼν κατηγορείτω· ὁ δὲ ὄφλων τὴν
τοιαύτην δίκην ὑπεχέτω μὲν τοῦ βλάβους τῷ βλα-
φθέντι τὸ ἥμισυ τίνειν, ἐὰν δὲ μείζονος ἄξιος εἶναι
δόξῃ ζημίας, προστιμᾶν τοὺς κρίναντας τὴν δίκην ὅ
τι χρὴ πρὸς τούτῳ παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀποτίνειν τῷ
κοινῷ καὶ τῷ τὴν δίκην δικασαμένῳ. περὶ δὲ τῶν
δημοσίων ἐγκλημάτων ἀναγκαῖον πρῶτον μὲν τῷ 768
πλήθει μεταδιδόναι τῆς κρίσεως· οἱ γὰρ ἀδικούμενοι

πάντες εἰσίν, ὁπόταν τις τὴν πόλιν ἀδικῇ, καὶ χαλε-
πῶς ἂν ἐν δίκῃ φέροιεν ἄμοιροι γιγνόμενοι τῶν τοι-
ούτων διακρίσεων, ἀλλ' ἀρχήν τε εἶναι χρὴ τῆς τοι-
αύτης δίκης καὶ τελευτὴν εἰς τὸν δῆμον ἀποδιδομέ-
νην, τὴν δὲ βάσανον ἐν ταῖς μεγίσταις ἀρχαῖς τρισίν,
ἃς ἂν ὅ τε φεύγων καὶ ὁ διώκων ξυνομολογῆτον· ἐὰν
δὲ μὴ δύνησθον κοινωνῆσαι τῆς ὁμολογίας αὐτοί, τὴν
B βουλὴν ἐπικρίνειν αὐτῶν τὴν αἵρεσιν ἑκατέρου. δεῖ δὲ
δὴ καὶ τῶν ἰδίων δικῶν κοινωνεῖν κατὰ δύναμιν ἅπαν-
τας· ὁ γὰρ ἀκοινώνητος ὢν ἐξουσίας τοῦ συνδικά-
ζειν ἡγεῖται τὸ παράπαν τῆς πόλεως οὐ μέτοχος εἶναι.
διὰ ταῦτ' οὖν δὴ καὶ κατὰ φυλὰς ἀναγκαῖον δικα-
στήριά τε γίγνεσθαι καὶ κλήρῳ δικαστὰς ἐκ τοῦ πα-
ραχρῆμα ἀδιαφθόρους ταῖς δεήσεσι δικάζειν· τὸ δὲ
τέλος κρίνειν πάντων τῶν τοιούτων ἐκεῖνο τὸ δικα-
στήριον ὅ φαμεν εἴς γε ἀνθρωπίνην δύναμιν ὡς οἷόν
C τε ἀδιαφθορώτατα παρεσκευάσθαι τοῖς μὴ δυναμένοις
μήτε ἐν τοῖς γείτοσι μήτε ἐν τοῖς φυλετικοῖς δικαστη-
ρίοις ἀπαλλάττεσθαι.

Νῦν δὴ περὶ μὲν δικαστήρια ἡμῖν, ἃ δή φαμεν
οὔθ' ὡς ἀρχὰς οὔθ' ὡς μὴ ῥᾴδιον εἰπόντα ἀναμφισ-
βητήτως εἰρηκέναι, περὶ μὲν ταῦτα οἷον περιγραφή
τις ἔξωθεν περιγεγραμμένη τὰ μὲν εἴρηκε, τὰ δ' ἀπο-
λείπει σχεδόν· πρὸς γὰρ τέλει νομοθεσίας ἡ δικῶν
ἀκριβὴς νόμων θέσις ἅμα καὶ διαίρεσις ὀρθότατα γί-
D γνοιτ' ἂν μακρῷ. ταύταις μὲν οὖν εἰρήσθω πρὸς τῷ
τέλει περιμένειν ἡμᾶς, αἱ δὲ περὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς
καταστάσεις σχεδὸν τὴν πλείστην εἰλήφασι νομοθε-
σίαν. τὸ δὲ ὅλον καὶ ἀκριβὲς περὶ ἑνός τε καὶ πάν-
των τῶν κατὰ πόλιν καὶ πολιτικὴν πᾶσαν διοικήσεων
οὐκ ἔστι γενέσθαι σαφές, πρὶν ἂν ἡ διέξοδος ἀπ' ἀρ-
χῆς τά τε δεύτερα καὶ τὰ μέσα καὶ πάντα μέρη τὰ
ἑαυτῆς ἀπολαβοῦσα πρὸς τέλος ἀφίκηται. νῦν μὴν ἐν
E τῷ παρόντι μέχρι τῆς τῶν ἀρχόντων αἱρέσεως γενο-
μένης τελευτὴ μὲν τῶν ἔμπροσθεν αὕτη γίγνοιτ' ἂν
ἱκανή, νόμων δὲ θέσεως ἀρχὴ καὶ ἀναβολῶν ἅμα καὶ
ὄκνων οὐδὲν ἔτι δεομένη.

ΚΛ. Πάντως μοι κατὰ νοῦν, ὦ ξένε, τὰ ἔμπρο-

ὅθεν εἰρηκώς, τὴν ἀρχὴν νῦν τελευτῇ προςάψας περὶ
τῶν τε εἰρημένων καὶ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι,
ταῦτα ἔτι μᾶλλον ἐκείνων εἴρηκας φιλίως.

ΑΘ. Καλῶς τοίνυν ἂν ἡμῖν ἡ πρεσβυτῶν ἔμ- 769
φρων παιδιὰ μέχρι δεῦρ' εἴη τὰ νῦν διαπεπαισμένη.

ΚΛ. Καλὴν τὴν σπουδὴν ἔοικας δηλοῦν τῶν
ἀνδρῶν.

ΑΘ. Εἰκός γε. τόδε δ' ἐννοήσωμεν, εἰ σοὶ δοκεῖ
καθά περ ἐμοί.

ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; καὶ περὶ τίνων;

ΑΘ. Οἶσθ' ὅτι καθά περ ζωγράφων οὐδὲν πέρας
ἔχειν ἡ πραγματεία δοκεῖ περὶ ἑκάστων τῶν ζώων, ἀλλ'
ἢ τοῦ χραίνειν ἢ ἀποχραίνειν, ἢ ὅ τι δή ποτε κα- B
λοῦσι τὸ τοιοῦτον οἱ ζωγράφων παῖδες, οὐκ ἄν ποτε
δοκεῖ παύσασθαι κοσμοῦσα, ὥςτε ἐπίδοσιν μηκέτ'
ἔχειν εἰς τὸ καλλίω τε καὶ φανερώτερα γίγνεσθαι τὰ
γεγραμμένα.

ΚΛ. Σχεδὸν ἐννοῶ ἀκούων καὶ αὐτὸς ταῦτα ἃ
λέγεις, ἐπεὶ ἐντριβής γε οὐδαμῶς γέγονα τῇ τοιαύτῃ
τέχνῃ.

ΑΘ. Καὶ οὐδέν γε ἐβλάβης. χρησώμεθά γε μὴν
τῷ νῦν παρατυχόντι περὶ αὐτῆς ἡμῖν λόγῳ τὸ τοιόνδε,
ὡς εἴ ποτέ τις ἐπινοήσειε γράψαι τε ὡς κάλλιστον ζῶον C
καὶ τοῦτ' αὖ μηδέποτε ἐπὶ τὸ φαυλότερον ἀλλ' ἐπὶ τὸ
βέλτιον ἴσχειν τοῦ ἐπιόντος ἀεὶ χρόνου, ξυννοεῖς ὅτι
θνητὸς ὤν, εἰ μή τινα καταλείψει διάδοχον τοῦ ἐπα-
νορθοῦν τε, ἐάν τι σφάλληται τὸ ζῶον ὑπὸ χρόνων,
καὶ τὸ παραλειφθὲν ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς ἑαυτοῦ
πρὸς τὴν τέχνην οἷός τε εἰς τὸ πρόσθεν ἔσται φαιδρύ-
νων ποιεῖν ἐπιδιδόναι, σμικρόν τινα χρόνον αὐτῷ πό-
νος παραμενεῖ πάμπολυς;

ΚΛ. Ἀληθῆ.

ΑΘ. Τί οὖν; ἆρ' οὐ τοιοῦτον δοκεῖ σοι τὸ τοῦ D
νομοθέτου βούλημ' εἶναι; πρῶτον μὲν γράψαι τοὺς
νόμους πρὸς τὴν ἀκρίβειαν κατὰ δύναμιν ἱκανῶς·
ἔπειτα προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ τῶν δοξάντων ἔργῳ
πειρώμενον ἆρ' οἴει τινὰ οὕτως ἄφρονα γεγονέναι νο-
μοθέτην, ὥςτ' ἀγνοεῖν ὅτι πάμπολλα ἀνάγκη παρα-

λείπεσθαι τοιαῦτα, ἃ δεῖ τινὰ ξυνεπόμενον ἐπανορθοῦν, ἵνα μηδαμῇ χείρων βελτίων δὲ ἡ πολιτεία καὶ
E ὁ κόσμος ἀεὶ γίγνηται περὶ τὴν ᾠκισμένην αὐτῷ πόλιν;

ΚΛ. Εἰκός, πῶς γὰρ οὔ; βούλεσθαι πάντα ὁντινοῦν τὸ τοιοῦτον;

ΑΘ. Οὐκοῦν εἴ τίς τινα μηχανὴν ἔχοι πρὸς τοῦτο ἔργῳ καὶ λόγοις, τίνα τρόπον διδάξειεν ἂν ἕτερον εἴτε μείζονα εἴτε ἐλάττω περὶ τοῦτ' ἔχειν ἔννοιαν, ὅπως χρὴ φυλάττειν καὶ ἐπανορθοῦν νόμους, οὐκ ἄν ποτε λέγων ἀπείποι τὸ τοιοῦτον πρὶν ἐπὶ τέλος ἐλθεῖν;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

770 *ΑΘ.* Οὐκοῦν ἐν τῷ νῦν παρόντι ποιητέον ἐμοὶ καὶ σφῷν τοῦτο;

ΚΛ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘ. Ἐπειδὴ νομοθετεῖν μὲν μέλλομεν, ᾕρηνται δὲ ἡμῖν νομοφύλακες, ἡμεῖς δ' ἐν δυσμαῖς τοῦ βίου, οἱ δ' ὡς πρὸς ἡμᾶς νέοι, ἅμα μέν, ὥς φαμεν, δεῖ νομοθετεῖν ἡμᾶς, ἅμα δὲ πειρᾶσθαι ποιεῖν καὶ τούτους αὐτοὺς νομοθέτας τε καὶ νομοφύλακας εἰς τὸ δυνατόν.

B *ΚΛ.* Τί μήν; εἴ περ οἷοί τέ γ' ἐσμὲν ἱκανῶς.

ΑΘ. Ἀλλ' οὖν πειρατέα γε καὶ προθυμητέα.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Λέγωμεν δὴ πρὸς αὐτούς· Ὦ φίλοι σωτῆρες νόμων, ἡμεῖς περὶ ἑκάστων ὧν τίθεμεν τοὺς νόμους πάμπολλα παραλείψομεν· ἀνάγκη γάρ· οὐ μὴν ἀλλ' ὅσα γε μὴ σμικρὰ καὶ τὸ ὅλον εἰς δύναμιν οὐκ ἀνήσομεν ἀπεριήγητον καθά πέρ τινι περιγραφῇ. τοῦτο δὲ δεήσει συμπληροῦν ὑμᾶς τὸ περιηγηθέν.
C ὅποι δὲ βλέποντες δράσετε τὸ τοιοῦτον, ἀκούειν χρή. Μέγιλλος μὲν γὰρ καὶ ἐγὼ καὶ Κλεινίας εἰρήκαμέν τε αὐτὰ ἀλλήλοις οὐκ ὀλιγάκις ὁμολογοῦμέν τε λέγεσθαι καλῶς· ὑμᾶς δὲ ἡμῖν βουλόμεθα ξυγγνώμονάς τε ἅμα καὶ μαθητὰς γίγνεσθαι, βλέποντας πρὸς ταῦτα εἰς ἅ περ ἡμεῖς ξυνεχωρήσαμεν ἀλλήλοις τὸν νομοφύλακά τε καὶ νομοθέτην δεῖν βλέπειν. ἦν δὲ ἡ συγχώρησις ἓν ἔχουσα κεφάλαιον, ὅπως ποτὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς γίγνοιτ'
D ἂν τὴν ἀνθρώπῳ προσήκουσαν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς

ἔχων ἐκ τινος ἐπιτηδεύματος ἢ τινος ἤθους ἢ ποιᾶς
κτήσεως ἢ ἐπιθυμίας ἢ δόξης ἢ μαθημάτων ποτέ τι-
νων, εἴτε ἄῤῥην τις τῶν ξυνοικούντων οὖσα ἡ φύσις
εἴτε θήλεια, νέων ἢ γερόντων, ὅπως εἰς ταὐτὸν τοῦτο
ὃ λέγομεν τεταμένη σπουδὴ πᾶσα ἔσται διὰ παντὸς
τοῦ βίου, τῶν δ᾽ ἄλλων ὁπόσα ἐμπόδια τούτοις μη-
δὲν προτιμῶν φανεῖται μηδ᾽ ὁςτιστοῦν, τελευτῶν δὲ
καὶ πόλεως, ἐὰν ἀνάστατον ἀνάγκη φαίνηται γίγνε- E
σθαι πρὶν ἐθέλειν δούλειον ὑπομείνασα ζυγὸν ἄρχε-
σθαι ὑπὸ χειρόνων, ἢ λείπειν φυγῇ τὴν πόλιν, ὡς
πάντα τὰ τοιαῦτ᾽ ἄρ᾽ ἔσθ᾽ ὑπομενετέον πάσχοντας
πρὶν ἀλλάξασθαι πολιτείαν ἣ χείρους ἀνθρώπους πέ-
φυκε ποιεῖν. ταῦτα ἡμεῖς τε ἔμπροσθεν ξυνωμολογη-
σάμεθα, καὶ νῦν ὑμεῖς ἡμῶν εἰς ταῦτα ἑκάτερα βλέ-
ποντες ἐπαινεῖτε καὶ ψέγετε τοὺς νόμους, ψέγετε μὲν 771
ὅσοι μὴ ταῦτα δυνατοί, τοὺς δὲ δυνατοὺς ἀσπάζεσθέ
τε καὶ φιλοφρόνως δεχόμενοι ζῆτε ἐν αὐτοῖς· τὰ δ᾽
ἄλλα ἐπιτηδεύματα καὶ πρὸς ἄλλα τείνοντα τῶν ἀγα-
θῶν λεγομένων χαίρειν χρὴ προςαγορεύειν.

Ἀρχὴ δὲ ἔστω τῶν μετὰ ταῦτα ἡμῖν νόμων ἥδε τις,
ἀφ᾽ ἱερῶν ἠργμένη. τὸν ἀριθμὸν γὰρ δὴ δεῖ πρῶτον
ἀναλαβεῖν ἡμᾶς τὸν τῶν πεντακιςχιλίων καὶ τετταρά-
κοντα, ὅσας εἶχέ τε καὶ ἔχει τομὰς προςφόρους ὅ τε
ὅλος ἅμα καὶ ὁ κατὰ φυλάς, ὃ δὴ τοῦ παντὸς ἔθε- B
μεν δωδεκατημόριον, ἓν καὶ εἴκοσιν εἰκοσάκις ὀρθό-
τατα φύν. ἔχει δὲ διανομὰς δώδεκα μὲν ὁ πᾶς ἀρι-
θμὸς ἡμῖν, δώδεκα δὲ καὶ ὁ τῆς φυλῆς. ἑκάστην δὴ
τὴν μοῖραν διανοεῖσθαι χρεὼν ὡς οὖσαν ἱερὸν θεοῦ
δῶρον, ἑπομένην τοῖς μησὶ καὶ τῇ τοῦ παντὸς περιό-
δῳ. διὸ καὶ πᾶσαν πόλιν ἄγει μὲν τὸ ξύμφυτον ἱεροῦν
αὐτάς, ἄλλοι δὲ ἄλλων ἴσως ὀρθότερον ἐνείμαντό τε
καὶ εὐτυχέστερον ἐθείωσαν τὴν διανομήν. ἡμεῖς δὲ C
οὖν νῦν φαμὲν ὀρθότατα προῃρῆσθαι τὸν τῶν πεν-
τακιςχιλίων καὶ τετταράκοντα ἀριθμόν, ὃς πάσας τὰς
διανομὰς ἔχει μέχρι τῶν δώδεκα ἀπὸ μιᾶς ἀρξάμενος
πλὴν ἑνδεκάδος. αὕτη δ᾽ ἔχει σμικρότατον ἴαμα· ἐπὶ
θάτερα γὰρ ὑγιὴς γίγνεται δυοῖν ἑστίαιν ἀπονεμηθεί-
σαιν. ὡς δ᾽ ἐστὶ ταῦτα ἀληθῶς ὄντα, κατὰ σχολὴν

οὐκ ἂν πολὺς ἐπιδείξειε μῦθος. πιστεύσαντες δὴ τῇ
D νῦν τῇ παρούσῃ φήμῃ καὶ λόγῳ νειμώμεθά τε ταύτην,
καὶ ἑκάστῃ μοίρᾳ θεὸν ἢ θεῶν παῖδα ἐπιφημίσαντες,
βωμούς τε καὶ τὰ τούτοις προσήκοντα ἀποδόντες,
θυσιῶν πέρι ξυνόδους ἐπ' αὐτοῖς ποιώμεθα δύο τοῦ
μηνός, δώδεκα μὲν τῇ τῆς φυλῆς διανομῇ, δώδεκα
δὲ αὐτῷ τῷ τῆς πόλεως διαμερισμῷ, θεῶν μὲν δὴ
πρῶτον χάριτος ἕνεκα καὶ τῶν περὶ θεούς, δεύτερον
δὲ ἡμῶν αὐτῶν οἰκειότητός τε πέρι καὶ γνωρίσεως
E ἀλλήλων, ὡς φαῖμεν ἄν, καὶ ὁμιλίας ἕνεκα πάσης.
πρὸς γὰρ δὴ τὴν τῶν γάμων κοινωνίαν καὶ ξύμμιξιν
ἀναγκαίως ἔχει τὴν ἄγνοιαν ἐξαιρεῖν, παρ' ὧν τέ τις
ἄγεται καὶ ἃ καὶ οἷς ἐκδίδωσι, περὶ παντὸς ποιούμε-
νον ὅτι μάλιστα τὸ μὴ σφάλλεσθαι μηδαμῶς ἐν τοῖς
τοιούτοις κατὰ τὸ δυνατόν. τῆς οὖν τοιαύτης σπου-
δῆς ἕνεκα χρὴ καὶ τὰς παιδιὰς ποιεῖσθαι χορεύοντάς
τε καὶ χορευούσας κόρους καὶ κόρας, καὶ ἅμα δὴ
772 θεωροῦντάς τε καὶ θεωρουμένους μετὰ λόγου τε καὶ
ἡλικίας τινὸς ἐχούσης εἰκυίας προφάσεις, γυμνοὺς καὶ
γυμνὰς μέχρι περ αἰδοῦς σώφρονος ἑκάστων. τούτων
δ' ἐπιμελητὰς πάντων καὶ κοσμητὰς τοὺς τῶν χορῶν
ἄρχοντας γίγνεσθαι καὶ νομοθέτας μετὰ τῶν νομο-
φυλάκων, ὅσον ἂν ἡμεῖς ἐκλείπωμεν τάττοντας. ἀναγ-
καῖον δέ, ὅ περ εἴπομεν, περὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ὅσα
B σμικρὰ καὶ πολλὰ νομοθέτην μὲν ἐκλείπειν, τοὺς δ'
ἐμπείρους ἀεὶ κατ' ἐνιαυτὸν γιγνομένους αὐτῶν ἀπὸ
τῆς χρείας μανθάνοντας τάττεσθαι καὶ ἐπανορθου-
μένους κινεῖν κατ' ἐνιαυτόν, ἕως ἂν ὅρος ἱκανὸς δόξῃ
τῶν τοιούτων νομίμων καὶ ἐπιτηδευμάτων γεγονέναι.
χρόνος μὲν οὖν μέτριος ἅμα καὶ ἱκανὸς γίγνοιτ' ἂν
τῆς ἐμπειρίας δεκαέτηρος θυσιῶν τε καὶ χορειῶν, ἐπὶ
πάντα καὶ ἕκαστα ταχθείς, ζῶντος μὲν τοῦ τάξαντος
C νομοθέτου κοινῇ, τέλος δὲ σχόντος αὐτὰς ἑκάστας
τὰς ἀρχὰς εἰς τοὺς νομοφύλακας εἰσφερούσας τὸ πα-
ραλειπόμενον τῆς αὑτῶν ἀρχῆς ἐπανορθοῦσθαι, μέχρι
περ ἂν τέλος ἔχειν ἕκαστον δόξῃ τοῦ καλῶς ἐξειργά-
σθαι· τότε δὲ ἀκίνητα θεμένους ἤδη χρῆσθαι μετὰ
τῶν ἄλλων νόμων, οὓς ἔταξε κατ' ἀρχὰς ὁ θεὶς αὐ-

τοῖς νομοθέτης; ὧν πέρι κινεῖν μὲν ἑκόντας μηδέποτε
μηδέν· εἰ δέ τις ἀνάγκη δόξειέ ποτε καταλαβεῖν, πά-
σας μὲν τὰς ἀρχὰς χρὴ ξυμβούλους, πάντα δὲ τὸν D
δῆμον καὶ πάσας θεῶν μαντείας ἐπελθόντας, ἐὰν
συμφωνῶσι πάντες, οὕτω κινεῖν, ἄλλως δὲ μηδέποτε
μηδαμῶς, ἀλλὰ τὸν κωλύοντα ἀεὶ κατὰ νόμον κρατεῖν.
Ὁπότε τις οὖν καὶ ὁπηνίκα τῶν πέντε καὶ εἴκοσι γε-
γονότων ἔτη σκοπῶν καὶ σκοπούμενος ὑπ' ἄλλων κατὰ
νοῦν ἑαυτῷ καὶ πρέποντα εἰς παίδων κοινωνίαν καὶ
γένεσιν ἐξευρηκέναι πιστεύει, γαμείτω μὲν πᾶς ἐντὸς
τῶν πέντε καὶ τριάκοντα ἐτῶν, τὸ δὲ πρέπον καὶ τὸ E
ἁρμόττον ὡς χρὴ ζητεῖν, πρῶτον ἐπακουσάτω· δεῖ
γάρ, ὥς φησι Κλεινίας, ἔμπροσθεν τοῦ νόμου προοί-
μιον οἰκεῖον ἑκάστῳ προτιθέναι.

ΚΛ. Κάλλιστα, ὦ ξένε, διεμνημόνευσας, ἔλα-
βές τε τοῦ λόγου καιρὸν καὶ μάλ' ἐμοὶ δοκοῦντ' εἶ-
ναι σύμμετρον.

ΑΘ. Εὖ λέγεις. Ὦ παῖ, τοίνυν φῶμεν ἀγαθῶν
πατέρων φύντι, τοὺς παρὰ ταῖς ἔμφροσιν εὐδόξους 773
γάμους χρὴ γαμεῖν, οἵ σοι παραινοῖεν ἂν μὴ φεύγειν
τὸν τῶν πενήτων μηδὲ τὸν τῶν πλουσίων διώκειν δια-
φερόντως γάμον, ἀλλ' ἐὰν τἆλλα ἰσάζῃ, τὸν ὑπο-
δεέστερον ἀεὶ τιμῶντα εἰς τὴν κοινωνίαν ξυνιέναι. τῇ
τε γὰρ πόλει ξύμφορον ἂν εἴη ταύτῃ ταῖς τε ξυνιού-
σαις ἑστίαις· τὸ γὰρ ὁμαλὸν καὶ ξύμμετρον ἀκράτου
μυρίον διαφέρει πρὸς ἀρετήν. κοσμίων τε πατέρων
χρὴ προθυμεῖσθαι γίγνεσθαι κηδεστὴν τὸν αὑτῷ ξυ- B
νειδότα ἰταμώτερον ἅμα καὶ θᾶττον τοῦ δέοντος πρὸς
πάσας τὰς πράξεις φερόμενον· τὸν δ' ἐναντίως πε-
φυκότα ἐπὶ τἀναντία χρὴ κηδεύματα πορεύεσθαι. καὶ
κατὰ παντὸς εἷς ἔστω μῦθος γάμου· τὸν γὰρ τῇ πό-
λει δεῖ συμφέροντα μνηστεύειν γάμον ἕκαστον, οὐ τὸν
ἥδιστον αὑτῷ. φέρεται δέ πως πᾶς ἀεὶ κατὰ φύσιν
πρὸς τὸν ὁμοιότατον αὑτῷ, ὅθεν ἀνώμαλος ἡ πόλις
ὅλη γίγνεται χρήμασί τε καὶ τρόπων ἤθεσιν· ἐξ ὧν C
ἃ μὴ βουλόμεθα ξυμβαίνειν ἡμῖν, καὶ μάλιστα ξυμ-
βαίνει ταῖς πλείσταις πόλεσι. ταῦτα δὴ διὰ λόγου μὲν
νόμῳ προστάττειν, μὴ γαμεῖν πλούσιον πλουσίου μηδὲ

πολλὰ δυνάμενον πράττειν ἄλλου τοιούτου, θάττους δὲ ἤθεσι πρὸς βραδυτέρους καὶ βραδυτέρους πρὸς θάττους ἀναγκάζειν τῇ τῶν γάμων κοινωνίᾳ πορεύεσθαι, πρὸς τῷ γελοῖα εἶναι θυμὸν * ἂν ἀνεγεῖραι πολλοῖς· οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἐννοεῖν ὅτι πόλιν εἶναι δεῖ δίκην
D κρατῆρος κεκραμένην, οὗ μαινόμενος μὲν οἶνος ἐγκεχυμένος ζεῖ, κολαζόμενος δὲ ὑπὸ νήφοντος ἑτέρου θεοῦ καλὴν κοινωνίαν λαβὼν ἀγαθὸν πῶμα καὶ μέτριον ἀπεργάζεται. τοῦτ᾽ οὖν γιγνόμενον ἐν τῇ τῶν παίδων μίξει διορᾶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, δυνατὸς οὐδείς. τούτων δὴ χάριν ἐᾶν μὲν νόμῳ τὰ τοιαῦτα ἀναγκαῖον, ἐπᾴδοντα δὲ πείθειν πειρᾶσθαι τὴν τῶν παίδων ὁμα-
E λότητα αὐτῶν αὑτοῖς τῆς τῶν γάμων ἰσότητος ἀπλήστου χρημάτων οὔσης περὶ πλείονος ἕκαστον ποιεῖσθαι, καὶ δι᾽ ὀνείδους ἀποτρέπειν τὸν περὶ τὰ χρήματα ἐν τοῖς γάμοις ἐσπουδακότα, ἀλλὰ μὴ γραπτῷ νόμῳ βιαζόμενον. Περὶ γάμων δὴ ταῦτ᾽ ἔστω παραμύθια λεγόμενα, καὶ δὴ καὶ τὰ ἔμπροσθεν τούτων ῥηθέντα, ὡς χρὴ τῆς ἀειγενοῦς φύσεως ἀντέχεσθαι τῷ παῖδας παίδων καταλείποντα ἀεὶ τῷ θεῷ ὑπηρέ-
774 τας ἀνθ᾽ αὑτοῦ παραδιδόναι. πάντα οὖν ταῦτα καὶ ἔτι πλείω τις ἂν εἴποι περὶ γάμων, ὡς χρὴ γαμεῖν, προοιμιαζόμενος ὀρθῶς. ἂν δ᾽ ἄρα τις μὴ πείθηται ἑκών, ἀλλότριον δὲ αὑτὸν καὶ ἀκοινώνητον ἐν τῇ πόλει ἔχῃ καὶ ἄγαμος ὢν γένηται πεντεκαιτριακοντούτης, ζημιούσθω κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἕκαστον, ὁ μέγιστον μὲν τίμημα κεκτημένος ἑκατὸν δραχμαῖς, ὁ δὲ τὸ δεύτερον ἑβδομήκοντα, τρίτον δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τὸ τέταρτον τριάκοντα· τοῦτο δ᾽ ἔστω τῆς Ἥρας ἱερόν.
B ὁ δὲ μὴ ἐκτίνων κατ᾽ ἐνιαυτὸν δεκαπλάσιον ὀφειλέτω. πραττέσθω δὲ ὁ ταμίας τῆς θεοῦ, μὴ ἐκπράξας δὲ αὐτὸς ὀφειλέτω καὶ ἐν ταῖς εὐθύναις τοῦ τοιούτου λόγον ὑπεχέτω πᾶς. εἰς μὲν οὖν χρήματα ὁ μὴ θέλων γαμεῖν ταῦτα ζημιούσθω, τιμῆς δὲ παρὰ τῶν νεωτέρων ἄτιμος πάσης ἔστω, καὶ μηδεὶς ὑπακουέτω μηδὲν αὐτῷ ἑκὼν τῶν νέων· ἐὰν δὲ κολάζειν τινὰ ἐπιχειρῇ, πᾶς τῷ ἀδικουμένῳ βοηθείτω καὶ ἀμυνέτω,
C μὴ βοηθῶν δὲ ὁ παραγενόμενος δειλός τε ἅμα καὶ

κακὸς ὑπὸ τοῦ νόμου πολίτης εἶναι λεγέσθω. Περὶ
δὲ προικὸς εἴρηται μὲν καὶ πρότερον, εἰρήσθω δὲ
πάλιν, ὡς ἴσα ἀντὶ ἴσων ἐστὶ τῷ μήτε λαμβάνοντι
μήτ' ἐκδιδόντι διὰ χρημάτων ἀπορίαν διδάσκειν τοὺς
πένητας· τὰ γὰρ ἀναγκαῖα ὑπάρχοντά ἐστι πᾶσι τῶν
ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, ὕβρις δὲ ἥττων γυναιξὶ καὶ δου-
λεία ταπεινὴ καὶ ἀνελεύθερος διὰ χρήματα τοῖς γή-
μασι γίγνοιτ' ἄν. καὶ ὁ μὲν πειθόμενος ἓν τῶν κα- D
λῶν δρῴη τοῦτ' ἄν· ὁ δὲ μὴ πειθόμενος ἀλλ' ἢ δι-
δοὺς ἢ λαμβάνων πλέον ἢ πεντήκοντα ἄξια δραχμῶν
ἐσθῆτος χάριν, ὁ μὲν μνᾶς, ὁ δὲ τριῶν ἡμιμναίων,
ὁ δὲ δυεῖν μναῖν, ὁ τὸ μέγιστον τίμημα κεκτημένος,
ὀφειλέτω μὲν τῷ δημοσίῳ τοσοῦτον ἕτερον, τὸ δὲ
δοθὲν ἢ ληφθὲν ἱερὸν ἔστω τῆς Ἥρας τε καὶ τοῦ
Διός, πραττόντων δὲ οἱ ταμίαι τούτοιν τοῖν θεοῖν,
καθά περ ἐῤῥήθη τῶν μὴ γαμούντων πέρι τοὺς τα- E
μίας ἐκπράττειν ἑκάστοτε τοὺς τῆς Ἥρας ἢ παρ' αὐ-
τῶν ἑκάστους τὴν ζημίαν ἐκτίνειν. Ἐγγύην δὲ εἶναι
κυρίαν πατρὸς μὲν πρῶτον, δευτέραν πάππου, τρί-
την δὲ ἀδελφῶν ὁμοπατρίων· ἐὰν δὲ μηδὲ εἷς ᾖ τού-
των, τὴν πρὸς μητρὸς μετὰ τοῦτο εἶναι κυρίαν ὡς-
αύτως· ἐὰν δ' ἄρα τύχη τις ἀήθης συμβαίνῃ, τοὺς
ἐγγύτατα γένους ἀεὶ κυρίους εἶναι μετὰ τῶν ἐπιτρό-
πων. Ὅσα δὲ προτέλεια γάμων ἤ τις ἄλλη περὶ τὰ
τοιαῦτα ἱερουργία μελλόντων ἢ γιγνομένων ἢ γεγο- 775
νότων προσήκουσά ἐστι τελεῖσθαι, τοὺς ἐξηγητὰς
ἐρωτῶντα χρὴ καὶ πειθόμενον ἐκείνοις ἕκαστον ἡγεῖ-
σθαι πάντα ἑαυτῷ μετρίως γίγνεσθαι. Περὶ δὲ τῶν
ἑστιάσεων, φίλους μὲν χρὴ καὶ φίλας μὴ πλείους
πέντε ἑκατέρων συγκαλεῖν, συγγενῶν δὲ καὶ οἰκείων
ὡσαύτως τοσούτους ἄλλους ἑκατέρων· ἀνάλωμα δὲ
μὴ γίγνεσθαι πλέον ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν μηδενί, τῷ
μὲν εἰς χρήματα μεγίστῳ μνᾶν, τῷ δ' ἥμισυ τοῦ το-
σούτου, τῷ δ' ἐφεξῆς οὕτω, καθά περ ὑποβέβηκεν B
ἑκάστῳ τὸ τίμημα. καὶ τὸν μὲν πειθόμενον τῷ νόμῳ
ἐπαινεῖν χρὴ πάντας, τὸν δὲ ἀπειθοῦντα κολαζόντων
οἱ νομοφύλακες ὡς ἀπειρόκαλόν τε ὄντα καὶ ἀπαίδευ-
τον τῶν περὶ τὰς νυμφικὰς Μούσας νόμων. πίνειν

δὲ εἰς μέθην οὔτε ἄλλοθί που πρέπει, πλὴν ἐν ταῖς
τοῦ τὸν οἶνον δόντος θεοῦ ἑορταῖς, οὐδ' ἀσφαλές,
οὔτ' οὖν δὴ περὶ γάμους ἐσπουδακότα, ἐν οἷς ἔμ-
C φρονα μάλιστα εἶναι πρέπει νύμφην καὶ νυμφίον με-
ταβολὴν οὐ σμικρὰν βίου μεταλλάττοντας, ἅμα δὲ
καὶ τὸ γεννώμενον ὅπως ὅτι μάλιστα ἐξ ἐμφρόνων
ἀεὶ γίγνηται· σχεδὸν γὰρ ἄδηλον ὁποία νὺξ ἢ φῶς
αὐτὸ γεννήσει μετὰ θεοῦ. καὶ πρὸς τούτοις δεῖ μὴ
τῶν σωμάτων διακεχυμένων ὑπὸ μέθης γίγνεσθαι τὴν
παιδουργίαν, ἀλλ' εὐπαγὲς ἀπλανὲς ἡσυχαῖόν τε ἐν
μοίρᾳ ξυνίστασθαι τὸ φυόμενον· ὁ δὲ διῳνωμένος
αὐτός τε φέρεται πάντῃ καὶ φέρει, λυττῶν κατά τε
D σῶμα καὶ ψυχήν. σπείρειν οὖν παράφορος ἅμα καὶ
κακὸς ὁ μεθύων, ὥστ' ἀνώμαλα καὶ ἄπιστα καὶ οὐ-
δὲν εὐθύπορον ἦθος οὐδὲ σῶμα ἐκ τῶν εἰκότων γεν-
νῴη ποτ' ἄν. διὸ μᾶλλον μὲν ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν καὶ
βίον χρή, μάλιστα δὲ ὁπόσον ἂν γεννᾷ χρόνον, εὐ-
λαβεῖσθαι καὶ μὴ πράττειν μήτε ὅσα νοσώδη ἑκόντα
εἶναι μήτε ὅσα ὕβρεως ἢ ἀδικίας ἐχόμενα· εἰς γὰρ
τὰς τῶν γεννωμένων ψυχὰς καὶ σώματα ἀναγκαῖον
E ἐξομοργνύμενον ἐκτυποῦσθαι καὶ τίκτειν πάντῃ φαυ-
λότερα· διαφερόντως δὲ ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα
ἀπέχεσθαι τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα· ἀρχὴ γὰρ καὶ θεὸς
ἐν ἀνθρώποις ἱδρυμένη σώζει πάντα, τιμῆς ἐὰν τῆς
προσηκούσης αὐτῇ παρ' ἑκάστου τῶν χρωμένων λαγ-
χάνῃ. Νομίσαντα δ' εἶναι χρὴ τὸν γαμοῦντα ταῖν
776 οἰκίαιν ταῖν ἐν τῷ κλήρῳ τὴν ἑτέραν οἷον νεοτ-
τῶν ἐγγέννησιν καὶ τροφήν, χωρισθέντα ἀπὸ πα-
τρὸς καὶ μητρὸς τὸν γάμον ἐκεῖ ποιεῖσθαι καὶ τὴν
οἴκησιν καὶ τὴν τροφὴν αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων. ἐν
γὰρ ταῖς φιλίαις ἐὰν μὲν πόθος ἐνῇ τις, κολλᾷ
καὶ συνδεῖ πάντα ἤθη· κατακορὴς δὲ ξυνουσία καὶ
οὐκ ἴσχουσα τὸν διὰ χρόνου πόθον ἀποῤῥεῖν ἀλλή-
λων ποιεῖ ὑπερβολαῖς πλησμονῆς. ὧν δὴ χάριν μητρὶ
καὶ πατρὶ καὶ τοῖς τῆς γυναικὸς οἰκείοις παρέντας
B χρὴ τὰς αὑτῶν οἰκήσεις, οἷον εἰς ἀποικίαν ἀφικομέ-
νους αὐτούς, ἐπισκοποῦντάς τε ἅμα καὶ ἐπισκοπουμέ-
νους οἰκεῖν, γεννῶντάς τε καὶ ἐκτρέφοντας παῖδας,

καθά περ λαμπάδα τὸν βίον παραδιδόντας ἄλλοις ἐξ
ἄλλων, θεραπεύοντας ἀεὶ θεοὺς κατὰ νόμους.

Κτήματα δὲ τὸ μετὰ τοῦτο ποῖα ἄν τις κεκτημέ-
νος ἐμμελεστάτην οὐσίαν κεκτῇτο; τὰ μὲν οὖν πολλὰ
οὔτε νοῆσαι χαλεπὸν οὔτε κτήσασθαι, τὰ δὲ δὴ τῶν
οἰκετῶν χαλεπὰ πάντῃ. τὸ δ' αἴτιον οὐκ ὀρθῶς πως
καί τινα τρόπον ὀρθῶς περὶ αὐτῶν λέγομεν· ἐναντία C
γὰρ ταῖς χρείαις καὶ κατὰ τὰς χρείας αὖ ποιούμεθα
περὶ δούλων καὶ τὰ λεγόμενα.

ΜΕ. Πῶς δ' αὖ τοῦτο λέγομεν; οὐ γάρ πω μαν-
θάνομεν, ὦ ξένε, ὅ τι τὰ νῦν φράζεις.

ΑΘ. Καὶ μάλα γε, ὦ Μέγιλλε, εἰκότως· σχεδὸν
γὰρ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἡ Λακεδαιμονίων εἱλωτεία
πλείστην ἀπορίαν παράσχοιτ' ἂν καὶ ἔριν τοῖς μὲν ὡς
εὖ, τοῖς δ' ὡς οὐκ εὖ γεγονυῖά ἐστιν, ἐλάττω δὲ ἥ τε
Ἡρακλεωτῶν δουλεία τῆς τῶν Μαριανδυνῶν καταδου- D
λώσεως ἔριν ἂν ἔχοι, τὸ Θετταλῶν τ' αὖ πενεστικὸν
ἔθνος. εἰς ἃ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα βλέψαντας ἡμᾶς τί
χρὴ ποιεῖν περὶ κτήσεως οἰκετῶν; ὃ δὴ παριὼν τῷ
λόγῳ ἔτυχον εἰπών, καὶ σύ με εἰκότως τί ποτε φρά-
ζοιμι ἠρώτησας, τόδ' ἐστίν· ἴσμεν ὅτι που πάντες εἴ-
ποιμεν ἂν ὡς χρὴ δούλους ὡς εὐμενεστάτους ἐκτῆσθαι
καὶ ἀρίστους· πολλοὶ γὰρ ἀδελφῶν ἤδη δοῦλοι καὶ
υἱέων τισὶ κρείττους πρὸς ἀρετὴν πᾶσαν γενόμενοι σε-
σώκασι δεσπότας καὶ κτήματα τάς τε οἰκήσεις αὐτῶν E
ὅλας· ταῦτα γὰρ ἴσμεν που περὶ δούλων λεγόμενα.

ΜΕ. Τί μήν;

ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ τοὐναντίον, ὡς ὑγιὲς οὐδὲν ψυ-
χῆς δούλης, οὐδὲ πιστεύειν οὐδέποτ' οὐδὲν τῷ γένει δεῖ
τὸν νοῦν κεκτημένον; ὁ δὲ σοφώτατος ἡμῖν τῶν ποιη-
τῶν καὶ ἀπεφήνατο, ὑπὲρ τοῦ Διὸς ἀγορεύων, ὡς

ἥμισυ γάρ τε νόου, φησίν, ἀπαμείρεται εὐρύοπα 777
Ζεὺς
ἀνδρῶν οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

ταῦτα δὴ διαλαβόντες ἕκαστοι τοῖς διανοήμασιν οἱ μὲν
πιστεύουσί τε οὐδὲν γένει οἰκετῶν, κατὰ δὲ θηρίων
φύσιν κέντροις καὶ μάστιξιν οὐ τρὶς μόνον ἀλλὰ πολ-

λάκις ἀπεργάζονται δούλας τὰς ψυχὰς τῶν οἰκετῶν·
οἱ δ' αὖ τἀναντία τούτων δρῶσι πάντα.

ΜΕ. Τί μήν;

B ΚΛ. Τί οὖν δὴ χρὴ ποιεῖν τούτων, ὦ ξένε, δια-
φερομένων οὕτω περὶ τῆς ἡμετέρας αὖ χώρας ἡμᾶς,
τῆς τε κτήσεως ἅμα καὶ κολάσεως τῶν δούλων πέρι;

ΑΘ. Τί δ', ὦ Κλεινία; δῆλον ὡς ἐπειδὴ δύσκο-
λόν ἐστι τὸ θρέμμα ἄνθρωπος καὶ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν
διόρισιν, τὸ δοῦλόν τε ἔργῳ διορίζεσθαι καὶ ἐλεύθερον
καὶ δεσπότην, οὐδαμῶς εὔχρηστον ἐθέλει εἶναί τε καὶ
γίγνεσθαι.

ΚΛ. Φαίνεται.

ΑΘ. Χαλεπὸν δὴ τὸ κτῆμα· ἔργῳ γὰρ πολλάκις
C ἐπιδέδεικται περὶ τὰς Μεσσηνίων συχνὰς εἰωθυίας ἀπο-
στάσεις γίγνεσθαι, καὶ περί γε τὰς τῶν ἐκ μιᾶς φωνῆς
πολλοὺς οἰκέτας κτωμένων πόλεις, ὅσα κακὰ ξυμβαί-
νει, καὶ ἔτι τὰ τῶν λεγομένων περιδίνων τῶν περὶ τὴν
Ἰταλίαν γιγνομένων παντοδαπὰ κλοπῶν ἔργα τε καὶ
παθήματα. πρὸς ἅ τις ἅπαντα βλέψας διαπορήσειε τί
χρὴ δρᾶν περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων. δύο δὴ λείπε-
D σθον μόνω μηχανά, μήτε πατριώτας ἀλλήλων εἶναι
τοὺς μέλλοντας ῥᾶον δουλεύσειν ἀσυμφώνους τε εἰς
δύναμιν ὅτι μάλιστα, τρέφειν δ' αὐτοὺς ὀρθῶς μὴ
μόνον ἐκείνων ἕνεκα, πλέον δὲ αὑτῶν προτιμῶντας. ἡ
δὲ τροφὴ τῶν τοιούτων μή τέ τινα ὕβριν ὑβρίζειν εἰς
τοὺς οἰκέτας, ἧττον δέ, εἰ δυνατόν, ἀδικεῖν ἢ τοὺς
ἐξ ἴσου. διάδηλος γὰρ ὁ φύσει καὶ μὴ πλαστῶς σέβων
τὴν δίκην, μισῶν δὲ ὄντως τὸ ἄδικον ἐν τούτοις τῶν
E ἀνθρώπων ἐν οἷς αὐτῷ ῥᾴδιον ἀδικεῖν· ὁ περὶ τὰ τῶν
δούλων οὖν ἤθη καὶ πράξεις γιγνόμενός τις ἀμίαντος
τοῦ τε ἀνοσίου πέρι καὶ ἀδίκου σπείρειν εἰς ἀρετῆς ἔκ-
φυσιν ἱκανώτατος ἂν εἴη. ταὐτὸν δ' ἔστ' εἰπεῖν τοῦτο
ὀρθῶς ἅμα λέγοντα ἐπί τε δεσπότῃ καὶ τυράννῳ καὶ
πᾶσαν δυναστείαν δυναστεύοντα πρὸς ἀσθενέστερον
ἑαυτοῦ. κολάζειν γε μὴν ἐν δίκῃ δούλους δεῖ, καὶ μὴ
νουθετοῦντας ὡς ἐλευθέρους θρύπτεσθαι ποιεῖν. τὴν
δὲ οἰκέτου πρόσρησιν χρὴ σχεδὸν ἐπίταξιν πᾶσαν γί-
778 γνεσθαι, μὴ προσπαίζοντας μηδαμῇ μηδαμῶς οἰκέ-

ταις, μήτ' οὖν θηλείαις μήτε ἄῤῥεσιν· ἃ δὴ πρὸς δούλους φιλοῦσι πολλοὶ σφόδρα ἀνοήτως θρύπτοντες χαλεπώτερον ἀπεργάζεσθαι τὸν βίον ἐκείνοις τε ἄρχεσθαι καὶ ἑαυτοῖς ἄρχειν.

ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΑΘ. Οὐκοῦν ὅτε τις οἰκέταις κατεσκευασμένος εἴη πλήθει καὶ ἐπιτηδειότητι πρὸς ἑκάστας τὰς τῶν ἔργων παραβοηθείας, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο οἰκήσεις χρὴ διαγράφειν τῷ λόγῳ;

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Καὶ ξυμπάσης γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἔοικε τῆς B
οἰκοδομικῆς πέρι τήν γε δὴ νέαν καὶ ἀοίκητον ἐν τῷ πρόσθεν πόλιν ἐπιμελητέον εἶναι, τίνα τρόπον ἕκαστα ἕξει τούτων περί τε ἱερὰ καὶ τείχη. γάμων δ' ἦν ἔμπροσθεν ταῦτα, ὦ Κλεινία· νῦν δ' ἐπεί περ λόγῳ γίγνεται, καὶ μάλ' ἐγχωρεῖ ταύτῃ γίγνεσθαι τὰ νῦν· ἔργῳ μὴν ὅταν γίγνηται, ταῦτ' ἔμπροσθεν τῶν γάμων, ἐὰν θεὸς ἐθέλῃ, ποιήσαντες ἐκεῖνα ἤδη τότε ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἀποτελοῦμεν. νῦν δὲ μόνον ὅσον τινὰ τύπον C
αὐτῶν δι' ὀλίγων ἐπεξέλθωμεν.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Τὰ μὲν τοίνυν ἱερὰ πᾶσαν πέριξ τήν τε ἀγορὰν χρὴ κατασκευάζειν, καὶ τὴν πόλιν ὅλην ἐν κύκλῳ πρὸς τοῖς ὑψηλοῖς τῶν τόπων, εὐερκείας τε καὶ καθαρότητος χάριν· πρὸς δὲ αὐτοῖς οἰκήσεις τε ἀρχόντων καὶ δικαστηρίων, ἐν οἷς τὰς δίκας ὡς ἱερωτάτοις οὖσι λήψονταί τε καὶ δώσουσι, τὰ μὲν ὡς ὁσίων πέρι, τὰ δὲ καὶ τοιούτων θεῶν ἱδρύματα· καὶ D
ἐν τούτοις δικαστήρια, ἐν οἷς αἵ τε τῶν φόνων πρέπουσαι δίκαι γίγνοιντ' ἂν καὶ ὅσα θανάτων ἄξια ἀδικήματα. περὶ δὲ τειχῶν, ὦ Μέγιλλε, ἔγωγ' ἂν τῇ Σπάρτῃ ξυμφεροίμην τὸ καθεύδειν ἐᾶν ἐν τῇ γῇ κατακείμενα τὰ τείχη καὶ μὴ ἐπανιστάναι, τῶνδε ἕνεκα. καλῶς μὲν καὶ ὁ ποιητικὸς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ὑμνεῖται, τὸ χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη μᾶλλον ἢ γήϊνα· τὸ δ' ἡμέτερον ἔτι πρὸς τούτοις γέλωτ' E
ἂν δικαίως πάμπολυν ὄφλοι, τὸ κατ' ἐνιαυτὸν μὲν ἐκπέμπειν εἰς τὴν χώραν τοὺς νέους, τὰ μὲν σκά-

ψοντας, τὰ δὲ ταφρεύσοντας, τὰ δὲ καὶ διά τινων
οἰκοδομήσεων εἴρξοντας τοὺς πολεμίους, ὡς δὴ τῶν
ὅρων τῆς χώρας οὐκ ἐάσοντας ἐπιβαίνειν· τεῖχος δὲ
περιβαλοίμεθα, ὃ πρῶτον μὲν πρὸς ὑγίειαν ταῖς πόλε-
σιν οὐδαμῶς συμφέρει, πρὸς δέ τινα μαλθακὴν ἕξιν
ταῖς ψυχαῖς τῶν ἐνοικούντων εἴωθε ποιεῖν, προκαλού-
μενον εἰς αὐτὸ καταφεύγοντας μὴ ἀμύνεσθαι τοὺς πο-
779 λεμίους, μηδὲ τῷ φρουρεῖν ἀεί τινας ἐν αὐτῇ νύκτωρ
καὶ μεθ' ἡμέραν, τούτῳ τῆς σωτηρίας τυγχάνειν, τεί-
χεσι δὲ καὶ πύλαις διανοεῖσθαι φραχθέντας τε καὶ κα-
θεύδοντας σωτηρίας ὄντως ἕξειν μηχανάς, ὡς ἐπὶ τὸ
μὴ πονεῖν γεγονότας, ἀγνοοῦντας δ' αὖ τὴν ῥᾳστώνην,
ὡς ὄντως ἐστὶν ἐκ τῶν πόνων· ἐκ ῥᾳστώνης δέ γε, οἶ-
μαι, τῆς αἰσχρᾶς οἱ πόνοι καὶ ῥᾳθυμίας πεφύκασι γί-
γνεσθαι πάλιν· ἀλλ' εἰ δὴ τεῖχός γέ τι χρεὼν ἀνθρώ-
B ποις εἶναι, τὰς οἰκοδομίας χρὴ τὰς τῶν ἰδίων οἰκήσεων
οὕτως ἐξ ἀρχῆς βάλλεσθαι, ὅπως ἂν ᾖ πᾶσα ἡ πόλις ἓν
τεῖχος, ὁμαλότητί τε καὶ ὁμοιότησιν εἰς τὰς ὁδοὺς πα-
σῶν τῶν οἰκήσεων ἐχουσῶν εὐερκίαν· ἰδεῖν τε οὐκ ἀηδὲς
μιᾶς οἰκίας σχῆμα ἐχούσης αὐτῆς, εἴς τε τὴν τῆς φυ-
λακῆς ῥᾳστώνην ὅλῳ καὶ παντὶ πρὸς σωτηρίαν γίγνοιτ'
ἂν διάφορος. τούτων δέ, ἕως ἂν μὲν ᾖ τὰ κατ' ἀρχὰς
οἰκοδομηθέντα, μέλειν μὲν μάλιστα τοῖς ἐνοικοῦσι πρέ-
C πον ἂν εἴη, τοὺς δὲ ἀστυνόμους ἐπιμελεῖσθαι καὶ
προσαναγκάζοντας τὸν ὀλιγωροῦντα ζημιοῦντας, καὶ
πάντων δὴ τῶν κατὰ τὸ ἄστυ καθαρότητός τ' ἐπι-
μελεῖσθαι, καὶ ὅπως ἰδιώτης μηδεὶς μηδὲν τῶν τῆς
πόλεως μήτε οἰκοδομήμασι μήτε οὖν ὀρύγμασιν ἐπιλή-
ψεται. καὶ δὴ καὶ ὑδάτων τῶν ἐκ Διὸς εὐροίας τού-
τους ἐπιμελεῖσθαι χρεών, καὶ ὅσα ἐντὸς πόλεως ἢ
ὁπόσα ἔξω πρέπον ἂν οἰκεῖν εἴη. ταῦτα δὲ πάντα
D ξυνιδόντες ταῖς χρείαις οἱ νομοφύλακες ἐπινομοθε-
τούντων καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσα ἂν ὁ νόμος ἐκλείπῃ
δι' ἀπορίαν. ὅτε δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ περὶ ἀγορὰν
οἰκοδομήματα καὶ τὰ περὶ τὰ γυμνάσια καὶ πάντα
ὅσα διδασκαλεῖα κατεσκευασμένα περιμένει τοὺς φοι-
τητὰς καὶ θεατὰς θέατρα, πορευώμεθα ἐπὶ τὰ μετὰ
τοὺς γάμους, τῆς νομοθεσίας ἑξῆς ἐχόμενοι,

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Γάμοι μὲν τοίνυν ἡμῖν ἔστωσαν γεγονότες,
ὦ Κλεινία· δίαιτα δὲ πρὸ παιδογονίας οὐκ ἐλάττων
ἐνιαυσίας γίγνοιτ' ἂν τὸ μετὰ τοῦτο, ἣν δὴ τίνα τρό- E
πον χρὴ ζῆν νυμφίον τε καὶ νύμφην ἐν πόλει διαφε-
ρούσῃ τῶν πολλῶν ἐσομένῃ, τὸ δὴ τῶν νῦν εἰρημέ-
νων ἐχόμενον εἰπεῖν οὐ πάντων εὐκολώτατον, ἀλλὰ
ὄντων οὐκ ὀλίγων τῶν ἔμπροσθεν τοιούτων τοῦτο ἔτι
ἐκείνων τῶν πολλῶν δυςχερέστερον ἀποδέχεσθαι τῷ
πλήθει. τό γε μὴν δοκοῦν ὀρθὸν καὶ ἀληθὲς εἶναι
πάντως ῥητέον, ὦ Κλεινία.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Ὅς τις δὴ διανοεῖται πόλεσιν ἀποφαίνεσθαι 780
νόμους πῇ τὰ δημόσια καὶ κοινὰ αὐτοὺς χρὴ ζῆν
πράττοντας, τῶν δὲ ἰδίων ὅσον ἀνάγκη μηδὲ οἴεται
δεῖν, ἐξουσίαν δὲ ἑκάστοις εἶναι τὴν ἡμέραν ζῆν ὅπως
ἂν ἐθέλῃ, καὶ μὴ πάντα διὰ τάξεως δεῖν γίγνεσθαι,
προέμενος δὲ τὰ ἴδια ἀνομοθέτητα ἡγεῖται τά γε κοινὰ
καὶ δημόσια ἐθελήσειν αὐτοὺς ζῆν διὰ νόμων, οὐκ
ὀρθῶς διανοεῖται. τίνος δὴ χάριν ταῦτα εἴρηται; τοῦ-
δε, ὅτι φήσομεν δεῖν ἡμῖν τοὺς νυμφίους μηδὲν διαφε-
ρόντως μηδὲ ἧττον ἐν ξυσσιτίοις τὴν δίαιταν ποιεῖσθαι B
τοῦ πρὸ τῶν γάμων χρόνου γενομένου. καὶ τοῦτο μὲν
δὴ θαυμαστὸν ὂν ὅτε κατ' ἀρχὰς πρῶτον ἐγένετο ἐν
τοῖς παρ' ὑμῖν τόποις, πολέμου τινὸς αὐτό, ὥς γ'
εἰκός, νομοθετήσαντος ἢ τινος ἑτέρου τὴν αὐτὴν δύ-
ναμιν ἔχοντος πράγματος ἐν ὀλιγανθρωπίαις ὑπὸ πολ-
λῆς ἀπορίας ἐχομένοις· γευσαμένοις δὲ καὶ ἀναγκα-
σθεῖσι χρήσασθαι τοῖς ξυσσιτίοις ἔδοξε μέγα διαφέρειν
εἰς σωτηρίαν τὸ νόμιμον, καὶ κατέστη δὴ τρόπῳ τινὶ C
τοιούτῳ τὸ ἐπιτήδευμα ὑμῖν τὸ τῶν ξυσσιτίων.

ΚΛ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘ. Ὃ δὴ ἔλεγον, ὅτι θαυμαστὸν ὂν τοῦτό ποτε
καὶ φοβερὸν ἐπιτάξαι τισὶ νῦν οὐχ ὁμοίως τῷ προστάτ-
τοντι δυςχερὲς ἂν εἴη νομοθετεῖν αὐτό. τὸ δ' ἑξῆς τού-
τῳ, πεφυκός τε ὀρθῶς ἂν γίγνεσθαι γιγνόμενον, νῦν
τε οὐδαμῇ γιγνόμενον, ὀλίγου τε ποιοῦν τὸν νομοθέ-
την, τὸ τῶν παιζόντων, εἰς πῦρ ξαίνειν καὶ μυρία ἕτε-

ἀκούομεν ἐν ἄλλοις, ὅτε οὐδὲ βοὸς ἐτολμῶμεν γεύεσθαι θύματά τε οὐκ ἦν τοῖς θεοῖσι ζῷα, πέλανοι δὲ καὶ μέλιτι καρποὶ δεδευμένοι καὶ τοιαῦτα ἄλλα ἁγνὰ θύματα, σαρκῶν δ' ἀπείχοντο ὡς οὐχ ὅσιον ὂν ἐσθίειν οὐδὲ τοὺς τῶν θεῶν βωμοὺς αἵματι μιαίνειν, ἀλλὰ Ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγίγνοντο ἡμῶν τοῖς τότε, ἀψύχων μὲν ἐχόμενοι πάντων, ἐμψύχων δὲ τοὐ-
D ναντίον πάντων ἀπεχόμενοι.

ΚΛ. Καὶ σφόδρα λεγόμενα ἅ γ' εἴρηκας, καὶ πιστεύεσθαι πιθανά.

ΑΘ. Πρὸς οὖν δὴ τί ταῦτα, εἴποι τις ἄν, ὑμῖν πάντ' ἐῤῥήθη τὰ νῦν;

ΚΛ. Ὀρθῶς ὑπέλαβες, ὦ ξένε.

ΑΘ. Καὶ τοίνυν, ἐὰν δύναμαι, τὰ τούτοις ἑξῆς, ὦ Κλεινία, πειράσομαι φράζειν.

ΚΛ. Λέγοις ἄν.

ΑΘ. Ὁρῶ πάντα τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τριττῆς χρείας καὶ ἐπιθυμίας ἠρτημένα, δι' ὧν ἀρετή τε αὐτοῖς ἀγο-
E μένοις ὀρθῶς καὶ τοὐναντίον ἀποβαίνει κακῶς ἀχθεῖσι. ταῦτα δ' ἐστὶν ἐδωδὴ μὲν καὶ πόσις εὐθὺς γενομένοις, ἣν πέρι ἅπασαν πᾶν ζῶον ἔμφυτον ἔρωτα ἔχον, μεστὸν οἴστρου τ' ἐστὶ καὶ ἀνηκουστίας τοῦ λέγοντος ἄλλο τι δεῖν πράττειν πλὴν τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας τὰς περὶ ἅπαντα ταῦτα ἀποπληροῦντα λύπης τῆς
783 ἁπάσης ἀεὶ δεῖν σφᾶς ἀπαλλάττειν· τρίτη δὲ ἡμῖν καὶ μεγίστη χρεία καὶ ἔρως ὀξύτατος ὕστατος μὲν ὁρμᾶται, διαπυρωτάτους δὲ τοὺς ἀνθρώπους μανίαις ἀπεργάζεται πάντως, ὁ περὶ τὴν τοῦ γένους σπορὰν ὕβρει πλείστῃ καόμενος. ἃ δὴ δεῖ τρία νοσήματα τρέποντα εἰς τὸ βέλτιστον παρὰ τὸ λεγόμενον ἥδιστον τρισὶ μὲν τοῖς μεγίστοις πειρᾶσθαι κατέχειν, φόβῳ καὶ νόμῳ καὶ τῷ ἀληθεῖ λόγῳ, προςχρωμένους μέντοι Μούσαις τε καὶ ἀγωνίοισι θεοῖς σβεννύναι τὴν
B αὔξην τε καὶ ἐπιῤῥοήν. [παίδων δὲ δὴ γένεσιν μετὰ τοὺς γάμους θῶμεν, καὶ μετὰ γένεσιν τροφὴν καὶ παιδείαν. καὶ τάχ' ἂν οὕτω προϊόντων τῶν λόγων ὅ τε νόμος ἡμῖν ἕκαστος περαίνοιτο εἰς τοὔμπροσθεν ἐπὶ ξυσσίτια, ἡνίκα ἀφικόμεθα εἰς τὰς τοιαύτας κοι-

νωνίας, εἴτε ἄρα γυναικῶν εἴτε ἀνδρῶν δεῖ μόνων γίγνεσθαι, προσμίξαντες αὐτοῖς ἐγγύθεν ἴσως μᾶλλον καταψόμεθα· τά τε ἐπίπροσθεν αὐτῶν, ἔτι νῦν ὄντα ἀνομοθέτητα, τάξαντες αὐτὰ ἐπίπροσθεν ποιησόμεθα, C
καὶ ὅ περ ἐῤῥήθη νῦν δή, κατοψόμεθά τε αὐτὰ ἀκριβέστερον μᾶλλόν τε τοὺς προσήκοντας αὐτοῖς καὶ πρέποντας νόμους ἂν θείημεν.

ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘ. Φυλάξωμεν τοίνυν τῇ μνήμῃ τὰ νῦν δὴ λεχθέντα· ἴσως γὰρ χρείαν ποτ᾽ αὐτῶν πάντων ἕξομεν.

ΚΛ. Τὰ ποῖα δὴ διακελεύει;

ΑΘ. Ἃ τοῖς τρισὶ διωριζόμεθα ῥήμασι· βρῶσιν μὲν ἐλέγομέν που, καὶ δεύτερον πόσιν, καὶ ἀφροδισίων δέ τινα διαπτόησιν τρίτον.

ΚΛ. Πάντως, ὦ ξένε, μεμνησόμεθά που ὧν τὰ D
νῦν διακελεύει.

ΑΘ. Καλῶς. ἔλθωμεν δ᾽ ἐπὶ τὰ νυμφικά, διδάξοντές τε αὐτοὺς πῶς χρὴ καὶ τίνα τρόπον τοὺς παῖδας ποιεῖσθαι, καὶ ἐὰν ἄρα μὴ πείθωμεν, ἀπειλήσοντές τισι νόμοις.

ΚΛ. Πῶς;

ΑΘ. Νύμφην χρὴ διανοεῖσθαι καὶ νυμφίον ὡς ὅτι καλλίστους καὶ ἀρίστους εἰς δύναμιν ἀποδειξομένους παῖδας τῇ πόλει. πάντες δ᾽ ἄνθρωποι κοινωνοὶ πάσης E
πράξεως, ἡνίκα μὲν ἂν προσέχωσιν αὐτοῖς τε καὶ τῇ πράξει τὸν νοῦν, πάντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀπεργάζονται, μὴ προσέχοντες δὲ ἢ μὴ ἔχοντες νοῦν τἀναντία. προσεχέτω δὴ καὶ ὁ νυμφίος τῇ τε νύμφῃ καὶ τῇ παιδοποιίᾳ τὸν νοῦν, κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ ἡ νύμφη, τοῦτον τὸν χρόνον διαφερόντως ὃν ἂν μήπω παῖδες αὐτοῖς ὦσι γεγονότες. ἐπίσκοποι δ᾽ ἔστωσαν τούτων 784
ἃς εἱλόμεθα γυναῖκες, πλείους εἴτ᾽ ἐλάττους, τοῖς ἄρχουσιν ὁπόσας ἂν δοκῇ προστάττειν τε καὶ ὁπόταν, πρὸς τὸ τῆς Εἰλειθυίας ἱερὸν ἑκάστης ἡμέρας ξυλλεγόμεναι μέχρι τρίτου μέρους ὥρας, οἳ δὴ συλλεχθεῖσαι διαγγελλόντων ἀλλήλαις εἴ τίς τινα ὁρᾷ πρὸς ἄλλ᾽ ἄττα βλέποντα ἄνδρα ἢ καὶ γυναῖκα τῶν παιδοποιουμένων ἢ πρὸς τὰ τεταγμένα ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς γάμοις

B θυσιῶν τε καὶ ἱερῶν γενομένων. ἡ δὲ παιδοποιία καὶ
φυλακὴ τῶν παιδοποιουμένων δεκέτις ἔστω, μὴ πλείω
δὲ χρόνον, ὅταν εὔροια ᾖ τῆς γενέσεως. ἂν δὲ ἄγονοί
τινες εἰς τοῦτον γίγνωνται τὸν χρόνον, μετὰ τῶν οἰ-
κείων καὶ ἀρχουσῶν γυναικῶν διαζεύγνυσθαι κοινῇ
βουλευομένους εἰς τὰ πρόσφορα ἑκατέροις. ἐὰν δ'
ἀμφιςβήτησίς τις γίγνηται περὶ τῶν ἑκατέροις πρε-
πόντων καὶ προςφόρων, δέκα τῶν νομοφυλάκων ἑλο-
C μένους, οἷς ἂν ἐπιτρέψωσιν οἵδε καὶ τάξωσι, τούτοις
ἐμμένειν. εἰςιοῦσαι δ' εἰς τὰς οἰκίας τῶν νέων αἱ
γυναῖκες, τὰ μὲν νουθετοῦσαι, τὰ δὲ καὶ ἀπειλοῦσαι
παυόντων αὐτοὺς τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀμαθίας. ἐὰν δ'
ἀδυνατῶσι, πρὸς τοὺς νομοφύλακας ἰοῦσαι φραζόν-
των, οἱ δ' εἰργόντων. ἂν δὲ καὶ ἐκεῖνοί πως ἀδυνα-
τήσωσι, πρὸς τὸ δημόσιον ἀποφηνάντων, ἀναγρά-
ψαντές τε καὶ ὀμόσαντες ἦ μὴν ἀδυνατεῖν τὸν καὶ τὸν
D βελτίω ποιεῖν· ὁ δὲ ἀναγραφεὶς ἄτιμος ἔστω, μὴ ἑλὼν
ἐν δικαστηρίῳ τοὺς ἐγγράψαντας, τῶνδε· μήτε γὰρ
εἰς γάμους ἴτω μήτε εἰς τὰς τῶν παίδων ἐπιτελειώ-
σεις, ἂν δὲ ἴῃ, πληγαῖς ὁ βουληθεὶς ἀθῷος αὐτὸν
κολαζέτω. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ γυναικὸς ἔστω νόμι-
μα· τῶν ἐξόδων γὰρ τῶν γυναικείων καὶ τιμῶν καὶ
τῶν εἰς τοὺς γάμους καὶ γενεθλίων παίδων φοιτήσεων
μὴ μετεχέτω, ἐὰν ἀκοσμοῦσα ὡσαύτως ἀναγραφῇ καὶ
E μὴ ἕλῃ τὴν δίκην. ὅταν δὲ δὴ παῖδας γεννήσωνται
κατὰ νόμους, ἐὰν ἀλλοτρίᾳ τις περὶ τὰ τοιαῦτα
κοινωνῇ γυναικὶ ἢ γυνὴ ἀνδρί, ἐὰν μὲν παιδοποιου-
μένοις ἔτι, τὰ αὐτὰ ἐπιζήμια αὐτοῖς ἔστω καθά περ
τοῖς ἔτι γεννωμένοις εἴρηται· μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν
σωφρονῶν καὶ σωφρονοῦσα εἰς τὰ τοιαῦτα ἔστω πάντα
εὐδόκιμος, ὁ δὲ τοὐναντίον ἐναντίως τιμάσθω, μᾶλ-
λον δὲ ἀτιμαζέσθω. καὶ μετριαζόντων μὲν περὶ τὰ
785 τοιαῦτα τῶν πλειόνων ἀνομοθέτητα σιγῇ κείσθω,
ἀκοσμούντων δὲ νομοθετηθέντα ταύτῃ πραττέσθω
κατὰ τοὺς τότε τεθέντας νόμους. βίου μὲν ἀρχὴ τοῦ
παντὸς ἑκάστοις ὁ πρῶτος ἐνιαυτός· ὃν γεγράφθαι
χρεὼν ἐν ἱεροῖσι πατρῴοις ζωῆς ἀρχὴν κόρῳ καὶ κόρῃ.
παραγεγράφθω δ' ἐν τοίχῳ λελευκωμένῳ ἐν πάσῃ

φρατρίᾳ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπὶ τοῖς ἔτεσιν ἀριθμουμένων. τῆς δὲ φρατρίας ἀεὶ τοὺς ζῶντας μὲν γεγράφθαι πλησίον, τοὺς δ᾽ ὑπεκχωροῦντας B τοῦ βίου ἐξαλείφειν. γάμου δὲ ὅρον εἶναι κόρῃ μὲν ἀπὸ ἑκκαίδεκα ἐτῶν εἰς εἴκοσι, τὸν μακρότατον χρόνον ἀφωρισμένον, κόρῳ δὲ ἀπὸ τριάκοντα μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα. εἰς δὲ ἀρχὰς γυναικὶ μὲν τετταράκοντα, ἀνδρὶ δὲ τριάκοντα ἔτη. πρὸς πόλεμον δὲ ἀνδρὶ μὲν εἴκοσι μέχρι τῶν ἑξήκοντα ἐτῶν· γυναικὶ δέ, ἣν ἂν δοκῇ χρείαν δεῖν χρῆσθαι πρὸς τὰ πολεμικά, ἐπειδὰν παῖδας γεννήσῃ, τὸ δυνατὸν καὶ πρέπον ἑκάσταις προστάττειν μέχρι τῶν πεντήκοντα ἐτῶν,

Z.

788 Γενομένων δὲ παίδων ἀῤῥένων καὶ θηλειῶν τροφὴν
μέν που καὶ παιδείαν τὸ μετὰ ταῦτα λέγειν ὀρθότατα
γίγνοιθ' ἡμῖν, ἣν εἶναι μὲν ἄῤῥητον πάντως ἀδύνα-
τον, λεγομένη δὲ διδαχῇ τινι καὶ νουθετήσει μᾶλλον
ἢ νόμοις εἰκὸς ἂν ἡμῖν φαίνοιτο. ἰδίᾳ γὰρ καὶ κατ' οἰ-
κίας πολλὰ καὶ σμικρὰ καὶ οὐκ ἐκφανῆ πᾶσι γιγνόμενα
B ῥᾳδίως ὑπὸ τῆς ἑκάστων λύπης τε καὶ ἡδονῆς καὶ ἐπι-
θυμίας, ἕτερα παρὰ τὰς τοῦ νομοθέτου ξυμβουλὰς
παραγενόμενα παντοδαπὰ καὶ οὐχ ὅμοια ἀλλήλοις
ἀπεργάζοιτ' ἂν τὰ τῶν πολιτῶν ἤθη· τοῦτο δὲ κακὸν
ταῖς πόλεσι. καὶ γὰρ διὰ σμικρότητα αὐτῶν καὶ πυ-
κνότητα ἐπιζήμια τιθέντα ποιεῖν νόμους ἀπρεπὲς ἅμα
καὶ ἄσχημον. διαφθείρει δὲ καὶ τοὺς γραφῇ τεθέντας
νόμους, ἐν ταῖς σμικροῖς καὶ πυκνοῖς ἐθισθέντων τῶν
C ἀνθρώπων παρανομεῖν. ὥςτε ἀπορία μὲν περὶ αὐτὰ
νομοθετεῖν, σιγᾷν δὲ ἀδύνατον. ἃ δὲ λέγω, δηλῶσαι
πειρατέον οἷον δείγματα ἐξενεγκόντα εἰς φῶς· νῦν γὰρ
λεγομένοις ἔοικε κατά τι σκότος.

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘ. Οὐκοῦν ὅτι μὲν σώματα καὶ ψυχὰς τήν γε ὀρθὴν πάντως δεῖ τροφὴν φαίνεσθαι δυναμένην ὡς κάλλιστα καὶ ἄριστα ἐξεργάζεσθαι, τοῦτο μὲν ὀρθῶς εἴρηταί που.

ΚΛ. Τί μήν;

D ΑΘ. Σώματα δὲ κάλλιστα, οἶμαι, τό γε ἁπλού-
στατον, ὡς ὀρθότατα δεῖ νέων ὄντων εὐθὺς φύεσθαι
τῶν παίδων.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Τί δέ; τόδε οὐκ ἐννοοῦμεν, ὡς ἡ πρώτη
βλάστη παντὸς ζῴου πολὺ μεγίστη καὶ πλείστη φύε-
ται, ὥστε καὶ ἔριν πολλοῖς παρέσχηκε μὴ γίγνεσθαι
τά γ' ἀνθρώπινα μήκη διπλάσια ἀπὸ πέντε ἐτῶν ἐν
τοῖς λοιποῖς εἴκοσιν ἔτεσιν αὐξανόμενα;

ΚΛ. Ἀληθῆ.

ΑΘ. Τί οὖν; πολλὴ αὔξη ὅταν ἐπιρρέῃ πόνων
χωρὶς πολλῶν καὶ συμμέτρων, οὐκ ἴσμεν ὅτι μυρία 789
κακὰ ἐν τοῖς σώμασιν ἀποτελεῖ;

ΚΛ. Πάνυ γε.

ΑΘ. Οὐκοῦν τότε δεῖται πλείστων πόνων, ὅταν
ἡ πλείστη τροφὴ προσγίγνηται τοῖς σώμασι.

ΚΛ. Τί δῆτα, ὦ ξένε; ἢ τοῖς ἄρτι γεγονόσι καὶ
νεωτάτοις πόνους πλείστους προστάξομεν;

ΑΘ. Οὐδαμῶς γε, ἀλλ' ἔτι καὶ πρότερον τοῖς
ἐντὸς τῶν αὐτῶν μητέρων τρεφομένοις.

ΚΛ. Πῶς λέγεις, ὦ λῷστε; ἢ τοῖς κυουμένοισι
φράζεις;

ΑΘ. Ναί. θαυμαστὸν δ' οὐδέν ἐστιν ἀγνοεῖν B
ὑμᾶς τὴν τῶν τηλικούτων γυμναστικήν, ἣν βουλοίμην
ἂν ὑμῖν, καίπερ ἄτοπον οὖσαν, δηλῶσαι.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Ἔστι τοίνυν παρ' ἡμῖν μᾶλλον τὸ τοιοῦτον
κατανοεῖν διὰ τὸ τὰς παιδιὰς αὐτόθι μειζόνως τινὰς
παίζειν ἢ δεῖ. τρέφουσι γὰρ δὴ παρ' ἡμῖν οὐ μόνον
παῖδες ἀλλὰ καὶ πρεσβύτεροί τινες ὀρνίθων θρέμματα,
ἐπὶ τὰς μάχας τὰς πρὸς ἄλληλα ἀσκοῦντες τὰ τοιαῦτα
τῶν θηρίων. πολλοῦ δὴ δέουσιν ἡγεῖσθαι τοὺς πόνους C
αὐτοῖς εἶναι τοὺς πρὸς ἄλληλα μετρίους, ἐν οἷς αὐτὰ
ἀνακινοῦσι γυμνάζοντες· πρὸς γὰρ τούτοις λαβόντες
ὑπὸ μάλης ἕκαστος, τοὺς μὲν ἐλάττονας εἰς τὰς χεῖρας,
μείζους δ' ὑπὸ τὴν ἀγκάλην ἐντός, πορεύονται περι-
πατοῦντες σταδίους παμπόλλους ἕνεκα τῆς εὐεξίας οὔ
τι τῆς τῶν αὐτῶν σωμάτων ἀλλὰ τῆς τούτων τῶν
θρεμμάτων. καὶ τό γε τοσοῦτον δηλοῦσι τῷ δυναμένῳ
καταμαθεῖν, ὅτι τὰ σώματα πάντα ὑπὸ τῶν σεισμῶν D
τε καὶ κινήσεων κινούμενα ἄκοπα ὀνίναται πάντων
ὅσα τε ὑπὸ ἑαυτῶν ἢ καὶ ἐν αἰώραις ἢ καὶ κατὰ θά-

λατταν ἢ καὶ ἐφ' ἵππων ὀχουμένων ἢ καὶ ὑπ' ἄλλων
ὁπωςοῦν δὴ φερομένων τῶν σωμάτων κινεῖται, καὶ διὰ
ταῦτα τὰς τῶν σίτων τροφὰς καὶ ποτῶν κατακρατοῦντα
ὑγίειαν καὶ κάλλος καὶ τὴν ἄλλην ῥώμην ἡμῖν δυνατά
ἐστι παραδιδόναι. τί οὖν ἂν φαῖμεν ἐχόντων οὕτω τού-
των τὸ μετὰ τοῦτο ἡμᾶς δεῖν ποιεῖν; βούλεσθε ἅμα
E γέλωτι φράζωμεν, τιθέντες νόμους τὴν μὲν κύουσαν
περιπατεῖν, τὸ γενόμενον δὲ πλάττειν τε οἷον κήρινον,
ἕως ὑγρόν, καὶ μέχρι δυοῖν ἐτοῖν σπαργανᾶν; καὶ δὴ
καὶ τὰς τροφοὺς ἀναγκάζωμεν νόμῳ ζημιοῦντες τὰ παι-
δία ἢ πρὸς ἀγροὺς ἢ πρὸς ἱερὰ ἢ πρὸς οἰκείους ἀεί πῃ
φέρειν, μέχριπερ ἂν ἱκανῶς ἵστασθαι δυνατὰ γίγνη-
ται, καὶ τότε διευλαβουμένας, ἔτι νέων ὄντων μή πῃ
βίᾳ ἐπερειδομένων στρέφηται τὰ κῶλα, ἐπιπονεῖν φε-
ρούσας, ἕως ἂν τριετὲς ἀποτελεσθῇ τὸ γενόμενον; εἰς
δύναμιν δὲ ἰσχυρὰς αὐτὰς εἶναι χρεὼν καὶ μὴ μίαν;
790 ἐπὶ δὲ τούτοις ἑκάστοις, ἂν μὴ γίγνηται, ζημίαν τοῖς
μὴ ποιοῦσι γράφωμεν; ἢ πολλοῦ γε δεῖ; τὸ γὰρ ἄρτι
ῥηθὲν γίγνοιτ' ἂν πολὺ καὶ ἄφθονον.

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Τὸ γέλωτα ἂν πολὺν ὀφλεῖν ἡμᾶς πρὸς τῷ
μὴ ἐθέλειν ἂν πείθεσθαι γυναικεῖά τε καὶ δούλεια ἤθη
τροφῶν.

ΚΛ. Ἀλλὰ τίνος δὴ χάριν ἔφαμεν αὐτὰ δεῖν
ῥηθῆναι;

ΑΘ. Τοῦδε· τὰ τῶν δεσποτῶν τε καὶ ἐλευθέρων
ἐν ταῖς πόλεσιν ἤθη τάχ' ἂν ἀκούσαντα εἰς σύννοιαν
B ἀφίκοιτ' ἂν τὴν ὀρθήν, ὅτι χωρὶς τῆς ἰδίας διοικήσεως
ἐν ταῖς πόλεσιν ὀρθῆς γιγνομένης μάτην ἂν τὰ κοινά
τις οἴοιτο ἕξειν τινὰ βεβαιότητα θέσεως νόμων, καὶ
ταῦτα ἐννοῶν αὐτὸς νόμοις ἂν τοῖς νῦν ῥηθεῖσι χρῷ-
το, καὶ χρώμενος εὖ τήν τε οἰκίαν καὶ πόλιν ἅμα τὴν
αὑτοῦ διοικῶν εὐδαιμονοῖ.

ΚΛ. Καὶ μάλ' εἰκότως εἴρηκας.

ΑΘ. Τοιγαροῦν μήπω λήξωμεν τῆς τοιαύτης νο-
μοθεσίας, πρὶν ἂν καὶ τὰ περὶ τὰς ψυχὰς τῶν πάνυ
C νέων παίδων ἐπιτηδεύματα ἀποδῶμεν κατὰ τὸν αὐτὸν

τρόπον ὅν περ ἤργμεθα τῶν περὶ τὰ σώματα μύθων
λεχθέντων διαπεραίνειν.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς.

ΑΘ. Λάβωμεν τοίνυν τοῦτο οἷον στοιχεῖον ἐπ'
ἀμφότερα σώματός τε καὶ ψυχῆς τῶν πάνυ νέων, τὴν
τιθήνησιν καὶ κίνησιν γιγνομένην ὅτι μάλιστα διὰ πά-
σης νυκτός τε καὶ ἡμέρας, ὡς ἔστι ξύμφορος ἅπασι
μέν, οὐχ ἥκιστα δὲ τοῖς ὅτι νεωτάτοισι, καὶ οἰκεῖν, εἰ
δυνατὸν ἦν, οἷον ἀεὶ πλέοντας· νῦν δ' ὡς ἐγγύτατα D
τούτου ποιεῖν δεῖ περὶ τὰ νεογενῆ παίδων θρέμματα.
τεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ ἀπὸ τῶνδε ὡς ἐξ ἐμπειρίας
αὐτὸ εἰλήφασι καὶ ἐγνώκασιν ὂν χρήσιμον αἵ τε τρο-
φοὶ τῶν σμικρῶν καὶ αἱ περὶ τὰ τῶν Κορυβάντων
ἰάματα τελοῦσαι· ἡνίκα γὰρ ἄν που βουληθῶσι κα-
τακοιμίζειν τὰ δυσυπνοῦντα τῶν παιδίων αἱ μητέρες,
οὐχ ἡσυχίαν αὐτοῖς προσφέρουσιν ἀλλὰ τοὐναντίον
κίνησιν, ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἀεὶ σείουσαι, καὶ οὐ σιγὴν
ἀλλά τινα μελῳδίαν, καὶ ἀτεχνῶς οἷον καταυλοῦσι E
τῶν παιδίων, καθά περ αἱ τῶν ἐκφρόνων βακχειῶν
ἰάσεις, ταύτῃ τῇ τῆς κινήσεως ἅμα χορείᾳ καὶ μούσῃ
χρώμεναι.

ΚΛ. Τίς οὖν αἰτία τούτων, ὦ ξένε, μάλιστ'
ἔσθ' ἡμῖν;

ΑΘ. Οὐ πάνυ χαλεπὴ γιγνώσκειν.

ΚΛ. Πῶς δή;

ΑΘ. Δειμαίνειν ἐστί που ταῦτ' ἀμφότερα τὰ
πάθη, καὶ ἔστι δείματα δι' ἕξιν φαύλην τῆς ψυχῆς
τινά. ὅταν οὖν ἔξωθέν τις προσφέρῃ τοῖς τοιούτοις
πάθεσι σεισμόν, ἡ τῶν ἔξωθεν κρατεῖ κίνησις προς- 791
φερομένη τὴν ἐντὸς φοβερὰν οὖσαν καὶ μανικὴν κίνη-
σιν, κρατήσασα δὲ γαλήνην ἡσυχίαν τε ἐν τῇ ψυχῇ
φαίνεται ἀπεργασαμένη τῆς περὶ τὰ τῆς καρδίας χα-
λεπῆς γενομένης ἑκάστων πηδήσεως, παντάπασιν ἀγα-
πητόν τι. τοὺς μὲν ὕπνου λαγχάνειν ποιεῖ, τοὺς δ'
ἐγρηγορότας ὀρχουμένους τε καὶ αὐλουμένους μετὰ
θεῶν, οἷς ἂν καλλιεροῦντες ἕκαστοι θύωσι, κατειρ-
γάσατο ἀντὶ μανικῶν ἡμῖν διαθέσεων ἕξεις ἔμφρονας B

ἔχειν, καὶ ταῦτα, ὡς διὰ βραχέων γε οὕτως εἰπεῖν,
πιθανὸν λόγον ἔχει τινά.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Εἰ δέ γε οὕτω τοιαύτην τινὰ δύναμιν ἔχει
ταῦτα, ἐννοεῖν χρὴ τόδε παρ' αὐτοῖς, ὡς ἅπασα ψυχὴ
δείμασι ξυνοῦσα ἐκ νέων μᾶλλον ἂν διὰ φόβων ἐθί-
ζοιτο γίγνεσθαι. τοῦτο δέ που πᾶς ἂν φαίη δειλίας
ἄσκησιν ἀλλ' οὐκ ἀνδρείας γίγνεσθαι.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Τὸ δέ γε ἐναντίον ἀνδρείας ἂν φαῖμεν ἐκ
C νέων εὐθὺς ἐπιτήδευμα εἶναι, τὸ νικᾶν τὰ προσπί-
πτονθ' ἡμῖν δείματά τε καὶ φόβους.

ΚΛ. Ὀρθῶς.

ΑΘ. Ἓν δὴ καὶ τοῦτο εἰς ψυχῆς μόριον ἀρετῆς,
τὴν τῶν παντελῶς παίδων γυμναστικὴν ἐν ταῖς κινή-
σεσι, μέγα ἡμῖν φῶμεν ξυμβάλλεσθαι.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Καὶ μὴν τό γε μὴ δύσκολον ἐν ψυχῇ καὶ
τὸ δύσκολον οὐ σμικρὸν μόριον εὐψυχίας καὶ κακο-
ψυχίας ἑκάτερον γιγνόμενον γίγνοιτ' ἄν.

ΚΛ. Πῶς δ' οὔ;

D *ΑΘ.* Τίνα οὖν ἂν τρόπον εὐθὺς ἐμφύοιθ' ἡμῖν
ὁπότερον βουληθεῖμεν τῷ νεογενεῖ, φράζειν δὴ πειρα-
τέον ὅπως τις καὶ καθ' ὅσον εὐπορεῖ τούτων.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Λέγω δὴ τό γε παρ' ἡμῖν δόγμα, ὡς ἡ μὲν
τρυφὴ δύσκολα καὶ ἀκράχολα καὶ σφόδρα ἀπὸ σμικρῶν
κινούμενα τὰ τῶν νέων ἤθη ἀπεργάζεται, τὸ δὲ τού-
των ἐναντίον, ἥ γε σφοδρὰ καὶ ἀγρία δούλωσις, τα-
πεινοὺς καὶ ἀνελευθέρους καὶ μισανθρώπους ποιοῦσα
ἀνεπιτηδείους ξυνοίκους ἀποτελεῖ.

E *ΚΛ.* Πῶς οὖν δὴ χρὴ τὰ μήπω φωνῆς ξυνιέντα
μηδὲ παιδείας τῆς ἄλλης δυνατὰ γεύεσθαί πω τρέ-
φειν τὴν πόλιν ἅπασαν;

ΑΘ. Ὧδέ πως· φθέγγεσθαί που μετὰ βοῆς εὐ-
θὺς πᾶν εἴωθε τὸ γεννώμενον, καὶ οὐχ ἥκιστα τὸ
τῶν ἀνθρώπων γένος· καὶ δὴ καὶ τῷ κλαίειν πρὸς τῇ
βοῇ μᾶλλον τῶν ἄλλων συνέχεται.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Οὐκοῦν αἱ τροφοὶ σκοποῦσαι τίνος ἐπιθυμεῖ τούτοις αὐτοῖς ἐν τῇ προσφορᾷ τεκμαίρονται· οὗ 792 μὲν γὰρ ἂν προσφερομένου σιγᾷ, καλῶς οἴονται προσφέρειν, οὗ δ' ἂν κλαίῃ καὶ βοᾷ, οὐ καλῶς. τοῖς δὴ παιδίοις τὸ δήλωμα ὧν ἐρᾷ καὶ μισεῖ κλαυμοναὶ καὶ βοαί, σημεῖα οὐδαμῶς εὐτυχῆ. ἔστι δὲ ὁ χρόνος οὗτος τριῶν οὐκ ἐλάττων ἐτῶν, μόριον οὐ σμικρὸν τοῦ βίου διαγαγεῖν χεῖρον ἢ μὴ χεῖρον.

ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΑΘ. Ὁ δὴ δύσκολος οὐδαμῶς τε ἵλεως ἆρ' οὐ δοκεῖ σφῷν θρηνώδης τε εἶναι καὶ ὀδυρμῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πλήρης μᾶλλον ἢ χρεὼν ἔστι τὸν ἀγαθόν; B

ΚΛ. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ.

ΑΘ. Τί οὖν; εἴ τις τὰ τρί' ἔτη πειρῷτο πᾶσαν μηχανὴν προσφέρων ὅπως τὸ τρεφόμενον ἡμῖν ὡς ὀλιγίστῃ προσχρήσεται ἀλγηδόνι καὶ φόβοις καὶ λύπῃ πάσῃ κατὰ δύναμιν, ἆρ' οὐκ οἰόμεθα εὔθυμον μᾶλλόν τε καὶ ἵλεων ἀπεργάζεσθαι τηνικαῦτα τὴν ψυχὴν τοῦ τρεφομένου;

ΚΛ. Δῆλον δή, καὶ μάλιστά γ' ἄν, ὦ ξένε, εἴ τις πολλὰς ἡδονὰς αὐτῷ παρασκευάζοι.

ΑΘ. Τοῦτ' οὐκέτ' ἂν ἐγὼ Κλεινίᾳ ξυνακολουθήσαιμ' ἄν, ὦ θαυμάσιε. ἔστι γὰρ οὖν ἡμῖν ἡ τοιαύτη C πρᾶξις διαφθορὰ μεγίστη πασῶν· ἐν ἀρχῇ γὰρ γίγνεται ἑκάστοτε τροφῆς. ὁρῶμεν δὲ εἴ τι λέγομεν.

ΚΛ. Λέγε τί φῄς.

ΑΘ. Οὐ σμικροῦ πέρι νῦν εἶναι νῷν τὸν λόγον. ὅρα δὲ καὶ σύ, ξυνεπίκρινέ τε ἡμᾶς, ὦ Μέγιλλε. ὁ μὲν γὰρ ἐμὸς δὴ λόγος οὔθ' ἡδονάς φησι δεῖν διώκειν τὸν ὀρθὸν βίον οὔτ' αὖ τὸ παράπαν φεύγειν τὰς λύπας, ἀλλ' αὐτὸ ἀσπάζεσθαι τὸ μέσον, ὃ νῦν δὴ D προσεῖπον ὡς ἵλεων ὀνομάσας, ἣν δὴ διάθεσιν καὶ θεοῦ κατά τινα μαντείας φήμην εὐστόχως πάντες προσαγορεύομεν. ταύτην τὴν ἕξιν διώκειν φημὶ δεῖν ἡμῶν καὶ τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι θεῖον· μήτ' οὖν αὐτὸν προπετῆ πρὸς τὰς ἡδονὰς γιγνόμενον ὅλως, ὡς οὐδ' ἐκτὸς λυπῶν ἐσόμενον, μήτε ἄλλον, γέροντα ἢ

νέον, ἐᾶν πάσχειν ταὐτὸν τοῦθ' ἡμῖν ἄῤῥενα ἢ θῆλυν, ἁπάντων δὲ ἥκιστα εἰς δύναμιν τὸν ἀρτίως νεογενῆ· κυριώτατον γὰρ οὖν ἐμφύεται πᾶσι τότε τὸ πᾶν ἦθος διὰ ἔθος. ἔτι δ' ἔγωγ', εἰ μὴ μέλλοιμι δόξειν παίζειν, φαίην ἂν δεῖν καὶ τὰς φερούσας ἐν γαστρὶ πασῶν τῶν γυναικῶν μάλιστα θεραπεύειν ἐκεῖνον τὸν ἐνιαυτόν, ὅπως μήτε ἡδοναῖς τισὶ πολλαῖς ἅμα καὶ μάργοις προσχρήσεται ἡ κύουσα μήτε αὖ λύπαις, τὸ δὲ ἵλεων καὶ εὐμενὲς πρᾶόν τε τιμῶσα διαζήσει τὸν τότε χρόνον.

793 ΚΛ. Οὐδὲν δεῖ σε, ὦ ξένε, Μέγιλλον ἀνερωτᾶν πότερος ἡμῶν ὀρθότερον εἴρηκεν· ἐγὼ γὰρ αὐτός σοι συγχωρῶ τὸν λύπης τε καὶ ἡδονῆς ἀκράτου βίον φεύγειν δεῖν πάντας, μέσον δέ τινα τέμνειν ἀεί. καλῶς τοίνυν εἴρηκάς τε καὶ ἀκήκοας ἅμα.

ΑΘ. Μάλα μὲν οὖν ὀρθῶς, ὦ Κλεινία. τόδε τοίνυν ἐπὶ τούτοις τρεῖς ὄντες διανοηθῶμεν.

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Ὅτι ταῦτ' ἔστι πάντα, ὅσα νῦν διεξερχόμεθα, τὰ καλούμενα ὑπὸ τῶν πολλῶν ἄγραφα νόμιμα· B καὶ οὓς πατρίους νόμους ἐπονομάζουσιν, οὐκ ἄλλα ἐστὶν ἢ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα. καὶ ἔτι γε ὁ νῦν δὴ λόγος ἡμῖν ἐπιχυθείς, ὡς οὔτε νόμους δεῖ προσαγορεύειν αὐτὰ οὔτε ἄῤῥητα ἐᾶν, εἴρηται καλῶς· δεσμοὶ γὰρ οὗτοι πάσης εἰσὶ πολιτείας, μεταξὺ πάντων ὄντες τῶν ἐν γράμμασι τεθέντων τε καὶ κειμένων καὶ τῶν ἔτι τεθησομένων, ἀτεχνῶς οἷον πάτρια καὶ παντάπασιν ἀρχαῖα νόμιμα, ἃ καλῶς μὲν τεθέντα καὶ ἐθισθέντα πάσῃ σωτηρίᾳ περικαλύψαντα ἔχει τοὺς τότε γραφέντας νό- C μους, ἂν δ' ἐκτὸς τοῦ καλοῦ βαίνῃ πλημμελῶς, οἷον τεκτόνων ἐν οἰκοδομήμασιν ἐρείσματα ἐκ μέσου ὑποῤῥέοντα, συμπίπτειν εἰς ταὐτὸν ποιεῖ τὰ ξύμπαντα κεῖσθαί τε ἄλλα ὑφ' ἑτέρων αὐτά τε καὶ τὰ καλῶς ὕστερον ἐποικοδομηθέντα, τῶν ἀρχαίων ὑποπεσόντων. ἃ δὴ διανοουμένους ἡμᾶς ὦ Κλεινία σοι δεῖ τὴν πόλιν καινὴν οὖσαν πάντῃ ξυνδεῖν, μήτε μέγα μήτε σμικρὸν D παραλιπόντας εἰς δύναμιν, ὅσα νόμους ἢ ἔθη τις ἢ ἐπιτηδεύματα καλεῖ· πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις πόλις

ξυνδεῖται, ἄνευ δὲ ἀλλήλων ἑκάτερα τούτων οὐκ ἔστι μόνιμα, ὥςτε οὐ χρὴ θαυμάζειν ἐὰν ἡμῖν πολλὰ ἅμα καὶ σμικρὰ δοκοῦντα εἶναι νόμιμα ἢ καὶ ἐθίσματα ἐπιῤῥέοντα μακροτέρους ποιῇ τοὺς νόμους.

ΚΛ. Ἀλλ' ὀρθῶς σύ γε λέγεις ἡμεῖς τε οὕτω διανοησόμεθα.

ΑΘ. Εἰς μὲν τοίνυν τὴν τοῦ τρί' ἔτη γεγονότος
ἡλικίαν, κόρου καὶ κόρης, ταῦτα εἴ τις ἀκριβῶς ἀπο- E
τελοῖ καὶ μὴ παρέργως τοῖς εἰρημένοις χρῷτο, οὐ σμικρὰ εἰς ὠφέλειαν γίγνοιτ' ἂν τοῖς νεωστὶ τρεφομένοις· τριετεῖ δὲ δὴ καὶ τετραετεῖ καὶ πενταετεῖ καὶ ἔτι ἑξετεῖ ἤθει ψυχῆς παιδιῶν δέον ἂν εἴη, τρυφῆς δ' ἤδη παραλυτέον κολάζοντα μὴ ἀτίμως, ἀλλ' ὅπερ ἐπὶ τῶν δούλων γ' ἐλέγομεν, τὸ μὴ μεθ' ὕβρεως κολάζοντας ὀργὴν ἐμποιεῖν δεῖν τοῖς κολασθεῖσι μηδ' ἀκο-
λάστους ἐῶντας τρυφήν, ταὐτὸν δραστέον τοῦτό γε 794
καὶ ἐπ' ἐλευθέροισι. παιδιαὶ δ' εἰσὶ τοῖς τηλικούτοις αὐτοφυεῖς τινές, ἃς ἐπειδὰν ξυνέλθωσιν αὐτοὶ σχεδὸν ἀνευρίσκουσι. ξυνιέναι δὲ εἰς τὰ κατὰ κώμας ἱερὰ δεῖ πάντα ἤδη τὰ τηλικαῦτα παιδία, ἀπὸ τριετοῦς μέχρι τῶν ἓξ ἐτῶν, κοινῇ τὰ τῶν κωμητῶν εἰς ταὐτὸν ἕκαστα· τὰς δὲ τροφοὺς ἔτι τῶν τηλικούτων κοσμιότητός τε καὶ ἀκολασίας ἐπιμελεῖσθαι, τῶν δὲ τροφῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἀγέλης ξυμπάσης, τῶν δώ-
δεκα γυναικῶν μίαν ἐφ' ἑκάστῃ τετάχθαι κοσμοῦσαν B
κατ' ἐνιαυτὸν τῶν προειρημένων ἃς ἂν τάξωσιν οἱ νομοφύλακες. ταύτας δὲ αἱρείσθωσαν μὲν αἱ τῶν γάμων κύριαι τῆς ἐπιμελείας, ἐξ ἑκάστης τῆς φυλῆς μίαν, ἥλικας αὐταῖς· ἡ δὲ καταστᾶσα ἀρχέτω φοιτῶσα εἰς τὸ ἱερὸν ἑκάστης ἡμέρας καὶ κολάζουσα ἀεὶ τὸν ἀδικοῦντα, δοῦλον μὲν καὶ δούλην καὶ ξένον καὶ ξένην αὐτὴ διά τινων τῆς πόλεως οἰκετῶν, πολίτην
δὲ ἀμφιςβητοῦντα μὲν τῇ κολάσει πρὸς τοὺς ἀστυνό- C
μους ἐπὶ δίκην ἄγουσα, ἀναμφιςβήτητον δὲ ὄντα καὶ τὸν πολίτην αὐτὴ κολαζέτω. μετὰ δὲ τὸν ἑξέτη καὶ τὴν ἑξέτιν διακρινέσθω μὲν ἤδη τὸ γένος ἑκατέρων· κόροι μὲν μετὰ κόρων, παρθένοι δὲ ὡςαύτως μετ' ἀλλήλων τὴν διατριβὴν ποιείσθωσαν· πρὸς δὲ τὰ

μαθήματα τρέπεσθαι χρεὼν ἑκατέρους, τοὺς μὲν ἄρρενας ἐφ' ἵππων διδασκάλους καὶ τόξων καὶ ἀκοντίων καὶ
D σφενδονήσεως, ἐὰν δέ πῃ ξυγχωρῶσι μέχρι γε μαθήσεως καὶ τὰ θήλεα, καὶ δὴ τά γε μάλιστα πρὸς τὴν τῶν ὅπλων χρείαν. τὸ γὰρ δὴ νῦν καθεστὼς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀγνοεῖται παρὰ τοῖς πᾶσιν ὀλίγου.

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Ὡς ἄρα τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ διαφέροντά ἐσθ' ἡμῶν φύσει πρὸς τὰς χρείας εἰς ἑκάστας τῶν πράξεων τὰ περὶ τὰς χεῖρας, ἐπεὶ τά γε περὶ πόδας τε καὶ τὰ κάτω τῶν μελῶν οὐδὲν διαφέροντα
E εἰς τοὺς πόνους φαίνεται· τὰ δὲ κατὰ χεῖρας ἀνοίᾳ τροφῶν καὶ μητέρων οἷον χωλοὶ γεγόναμεν ἕκαστοι. τῆς φύσεως γὰρ ἑκατέρων τῶν μελῶν σχεδὸν ἰσορροπούσης αὐτοὶ διὰ τὰ ἔθη διάφορα αὐτὰ πεποιήκαμεν οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι. ἐν ὅσοις μὲν γὰρ τῶν ἔργων μὴ μέγα διαφέρει, λύρᾳ μὲν ἐν ἀριστερᾷ χρώμενον, πλήκτρῳ δὲ ἐν δεξιᾷ, πρᾶγμα οὐδέν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τούτοις δὲ παραδείγμασι χρώμενον καὶ εἰς ἄλλα
795 μὴ δέον οὕτω χρῆσθαι σχεδὸν ἄνοια. ἔδειξε δὲ ταῦτα ὁ τῶν Σκυθῶν νόμος, οὐκ ἐν ἀριστερᾷ μὲν τόξον ἀπάγων, ἐν δεξιᾷ δὲ οἰστὸν προσαγόμενος μόνον, ἀλλ' ὁμοίως ἑκατέραις ἐπ' ἀμφότερα χρώμενος. πάμπολλα δ' ἕτερα τοιαῦτα παραδείγματα ἐν ἡνιοχείαις τ' ἐστὶ καὶ ἐν ἑτέροις, ἐν οἷσι μαθεῖν δυνατὸν ὅτι παρὰ φύσιν κατασκευάζουσιν οἱ ἀριστερὰ δεξιῶν ἀσθενέστερα κατασκευάζοντες. ταῦτα δ', ὅ περ εἴπομεν,
B ἐν μὲν κερατίνοις πλήκτροις καὶ ἐν ὀργάνοις τοιούτοις οὐδὲν μέγα· σιδηροῖς δ' εἰς τὸν πόλεμον ὅταν δέῃ χρῆσθαι, μέγα διαφέρει, καὶ τόξοις καὶ ἀκοντίοις καὶ ἑκάστοις τούτων· πολὺ δὲ μέγιστον ὅταν ὅπλοις δέῃ πρὸς ὅπλα χρῆσθαι. διαφέρει δὲ πάμπολυ μαθὼν μὴ μαθόντος καὶ ὁ γυμνασάμενος τοῦ μὴ γεγυμνασμένου. καθά περ γὰρ ὁ τελέως παγκράτιον ἠσκηκὼς ἢ πυγμὴν ἢ πάλην οὐκ ἀπὸ μὲν τῶν ἀριστερῶν ἀδύνατός ἐστι μάχεσθαι, χωλαίνει δὲ καὶ
C ἐφέλκεται πλημμελῶν, ὁπόταν αὐτόν τις μεταβιβάζων ἐπὶ θάτερα ἀναγκάζῃ διαπονεῖν, ταὐτὸν δὴ τοῦτ',

οἶμαι, καὶ ἐν ὅπλοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι χρὴ
προσδοκᾶν ὀρθόν, ὅτι τὸν διττὰ δεῖ κεκτημένον οἷς
ἀμύνοιτό τ' ἂν καὶ ἐπιτιθεῖτο ἄλλοις, μηδὲν ἀργὸν
τούτων μηδὲ ἀνεπιστῆμον ἐᾶν εἶναι κατὰ δύναμιν·
Γηρυόνου δέ γε εἴ τις φύσιν ἔχων ἢ καὶ τὴν Βριάρεω
φύοιτο, ταῖς ἑκατὸν χερσὶν ἑκατὸν δεῖ βέλη ῥίπτειν δυ-
νατὸν εἶναι. τούτων δὴ πάντων τὴν ἐπιμέλειαν ἀρχού-
σαις τε καὶ ἄρχουσι δεῖ γίγνεσθαι, ταῖς μὲν ἐν παι- D
διαῖς τε καὶ τροφαῖς ἐπισκόποις γιγνομέναις, τοῖς δὲ
περὶ μαθήματα, ὅπως ἀρτίποδές τε καὶ ἀρτίχειρες
πάντες τε καὶ πᾶσαι γιγνόμενοι μηδὲν τοῖς ἔθεσιν ἀπο-
βλάπτωσι τὰς φύσεις εἰς τὸ δυνατόν.

Τὰ δὲ μαθήματά που διττά, ὥς γ' εἰπεῖν, χρή-
σασθαι ξυμβαίνοι ἄν, τὰ μὲν ὅσα περὶ τὸ σῶμα γυμ-
ναστικῆς, τὰ δ' εὐψυχίας χάριν μουσικῆς. τὰ δὲ γυμ-
ναστικῆς αὖ δύο, τὸ μὲν ὄρχησις, τὸ δὲ πάλη. τῆς
ὀρχήσεως δὲ ἄλλη μὲν Μούσης λέξιν μιμουμένων, τό E
τε μεγαλοπρεπὲς φυλάττοντας ἅμα καὶ ἐλεύθερον· ἄλλη
δὲ εὐεξίας ἐλαφρότητός τε ἕνεκα καὶ κάλλους τῶν τοῦ
σώματος αὐτοῦ μελῶν καὶ μερῶν, τὸ προσῆκον καμ-
πῆς τε καὶ ἐκτάσεως καὶ ἀποδιδομένης ἑκάστοις αὐτοῖς
αὐτῶν εὐρύθμου κινήσεως, διασπειρομένης ἅμα καὶ
ξυνακολουθούσης εἰς πᾶσαν τὴν ὄρχησιν ἱκανῶς. καὶ
δὴ τά γε κατὰ πάλην ἃ μὲν Ἀνταῖος ἢ Κερκύων ἐν 796
τέχναις ἑαυτῶν ξυνεστήσαντο φιλονεικίας ἀχρήστου χά-
ριν, ἢ πυγμὴν Ἐπειὸς ἢ Ἄμυκος, οὐδὲν χρήσιμα ἐπὶ
πολέμου κοινωνίαν ὄντα, οὐκ ἄξια λόγῳ κοσμεῖν· τὰ
δὲ ἀπ' ὀρθῆς πάλης, ἀπ' αὐχένων καὶ χειρῶν καὶ πλευ-
ρῶν ἐξειλήσεως, μετὰ φιλονεικίας τε καὶ καταστάσεως
διαπονούμενα μετ' εὐσχήμονος ῥώμης τε καὶ ὑγιείας
ἕνεκα, ταῦτ' εἰς πάντα ὄντα χρήσιμα οὐ παρετέον,
ἀλλὰ προστακτέον μαθηταῖς τε ἅμα καὶ τοῖς διδάξου- B
σιν, ὅταν ἐνταῦθ' ὦμεν τῶν νόμων, τοῖς μὲν πάντα
τὰ τοιαῦτα εὐμενῶς δωρεῖσθαι, τοῖς δὲ παραλαμβάνειν
ἐν χάρισιν. οὐδ' ὅσα ἐν τοῖς χοροῖς ἐστὶν αὖ μιμήμα-
τα προσήκοντα μιμεῖσθαι, παρετέον, κατὰ μὲν τὸν
τόπον τόνδε Κουρήτων ἐνόπλια παίγνια, κατὰ δὲ Λα-
κεδαίμονα Διοσκόρων. ἡ δὲ αὖ που παρ' ἡμῖν κόρη

καὶ δέσποινα, εὐφρανθεῖσα τῇ τῆς χορείας παιδιᾷ,
κεναῖς χερσὶν οὐκ ᾠήθη δεῖν ἀθύρειν, πανοπλίᾳ δὲ
C παντελεῖ κοσμηθεῖσα οὕτω τὴν ὄρχησιν διαπεραίνειν·
ἃ δὴ πάντως μιμεῖσθαι πρέπον ἂν εἴη κόρους τε ἅμα
καὶ κόρας, τὴν τῆς θεοῦ χάριν τιμῶντας, πολέμου
τ' ἐν χρείᾳ καὶ ἑορτῶν ἕνεκα. τοῖς δέ που παισὶν εὐ-
θύς τε καὶ ὅσον ἂν χρόνον μήπω εἰς πόλεμον ἴωσι,
πᾶσι θεοῖς προσόδους τε καὶ πομπὰς ποιουμένους μεθ'
ὅπλων τε καὶ ἵππων ἀεὶ κοσμεῖσθαι δέον ἂν εἴη, θάτ-
τους τε καὶ βραδυτέρας ἐν ὀρχήσεσι καὶ ἐν πορείᾳ τὰς
D ἱκετείας ποιουμένους πρὸς θεούς τε καὶ θεῶν παῖδας.
καὶ ἀγῶνας δὴ καὶ προαγῶνας, εἴ τινων, οὐκ ἄλλων
ἢ τούτων ἕνεκα προαγωνιστέον· οὗτοι γὰρ καὶ ἐν εἰρή-
νῃ καὶ κατὰ πόλεμον χρήσιμοι εἴς τε πολιτείαν καὶ
ἰδίους οἴκους, οἱ δὲ ἄλλοι πόνοι τε καὶ παιδιαὶ καὶ
σπουδαὶ κατὰ σώματα οὐκ ἐλευθέρων, ὦ Μέγιλλέ τε
καὶ Κλεινία.

Ἣν εἶπον γυμναστικὴν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις ὅτι
δέοι διεξελθεῖν, σχεδὸν δὴ διελήλυθα τὰ νῦν καὶ ἔσθ'
αὕτη παντελής· εἰ δέ τινα ταύτης ὑμεῖς ἔχετε βελτίω,
θέντες εἰς κοινὸν λέγετε.

E ΚΛ. Οὐ ῥᾴδιον, ὦ ξένε, παρέντας ταῦτα ἄλλα
ἔχειν βελτίω τούτων περὶ γυμναστικῆς ἅμα καὶ ἀγω-
νίας εἰπεῖν.

ΑΘ. Τὸ τοίνυν τούτοις ἑξῆς περὶ τὰ τῶν Μου-
σῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος δῶρα, τότε μέν, ὡς ἅπαντα
εἰρηκότες, ᾠόμεθα καταλείπειν μόνα τὰ περὶ γυμνα-
στικῆς· νῦν δ' ἔστι δῆλα ἅ τ' ἐστὶ καὶ ὅτι πρῶτα
πᾶσι ῥητέα. λέγωμεν τοίνυν ἑξῆς αὐτά.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν λεκτέον.

797 ΑΘ. Ἀκούσατε δέ μου, προακηκοότες μὲν καὶ
ἐν τοῖς πρόσθεν· ὅμως δὲ τό γε σφόδρα ἄτοπον καὶ
ἄηθες διευλαβεῖσθαι δεῖ λέγοντα καὶ ἀκούοντα, καὶ δὴ
καὶ νῦν. ἐρῶ μὲν γὰρ ἐγὼ λόγον οὐκ ἄφοβον εἰπεῖν,
ὅμως δέ πῃ θαρρήσας οὐκ ἀποστήσομαι.

ΚΛ. Τίνα δὴ τοῦτον, ὦ ξένε, λέγεις;

ΑΘ. Φημὶ κατὰ πάσας πόλεις τὸ τῶν παιδιῶν
γένος ἠγνοῆσθαι ξύμπασιν ὅτι κυριώτατόν ἐστι περὶ

θέσεως νόμων, ἢ μονίμους εἶναι τοὺς τεθέντας ἢ μή. ταχθὲν μὲν γὰρ αὐτὸ καὶ μετασχὸν τοῦ τὰ αὐτὰ κατὰ B
τὰ αὐτὰ καὶ ὡςαύτως ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς παίζειν τε καὶ εὐθυμεῖσθαι τοῖς αὐτοῖς παιγνίοις ἐᾷ καὶ τὰ σπουδῇ κείμενα νόμιμα μένειν ἡσυχῇ, κινούμενα δὲ τὰ αὐτὰ καὶ καινοτομούμενα μεταβολαῖς τε ἄλλαις ἀεὶ χρώμενα, καὶ μηδέποτε ταὐτὰ φίλα προσαγορευόντων τῶν νέων μήτ' ἐν σχήμασι τοῖς τῶν αὐτῶν σωμάτων μήτε ἐν τοῖς ἄλλοις σκεύεσιν ὁμολογουμένως αὐτοῖς ἀεὶ κεῖσθαι τό τ' εὔσχημον καὶ ἄσχημον, ἀλλὰ τόν τι νέον ἀεὶ καινοτομοῦντα καὶ εἰςφέροντα τῶν εἰωθότων ἕτε- C
ρον κατά τε σχήματα καὶ χρώματα καὶ πάντα ὅσα τοιαῦτα, τοῦτον τιμᾶσθαι διαφερόντως, τούτου πόλει λώβην οὐκ εἶναι μείζω φαῖμεν ἂν ὀρθότατα λέγοντες· λανθάνειν γὰρ τῶν νέων τὰ ἤθη μεθιστάντα καὶ ποιεῖν τὸ μὲν ἀρχαῖον παρ' αὐτοῖς ἄτιμον, τὸ δὲ νέον ἔντιμον. τούτου δὲ πάλιν αὖ λέγω τοῦ τε ῥήματος καὶ τοῦ δόγματος οὐκ εἶναι ζημίαν μείζω πάσαις πόλεσιν. ἀκούσατε δὲ ὅσον φημὶ αὔτ' εἶναι κακόν.

ΚΛ. Ἦ τὸ ψέγεσθαι τὴν ἀρχαιότητα λέγεις ἐν ταῖς πόλεσι;

ΑΘ. Πάνυ μὲν οὖν. D

ΚΛ. Οὐ φαύλους τοίνυν ἡμᾶς ἂν ἀκροατὰς πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον ἔχοις ἂν τοῦτον, ἀλλ' ὡς δυνατὸν εὐμενεστάτους.

ΑΘ. Εἰκὸς γοῦν.

ΚΛ. Λέγε μόνον.

ΑΘ. Ἴτε δή, μειζόνως αὐτὸν ἀκούσωμέν τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ἀλλήλους οὕτως εἴπωμεν. μεταβολὴν γὰρ δὴ πάντων πλὴν κακῶν πολὺ σφαλερώτατον εὑρήσομεν ἐν ὥραις πάσαις, ἐν πνεύμασιν, ἐν διαίταις σωμάτων, ἐν τρόποις ψυχῶν, ἐν ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐ τοῖς μέν, τοῖς δ' οὔ, πλήν, ὅ τί περ εἶπον νῦν δή, E
κακοῖς· ὥςτε, εἴ τις ἀποβλέψειε πρὸς σώματα, ὡς πᾶσι μὲν σιτίοις, πᾶσι δ' αὖ ποτοῖς καὶ πόνοις ξυνήθη γιγνόμενα, καὶ τὸ πρῶτον ταραχθέντα ὑπ' αὐτῶν, ἔπειτ' ἐξ αὐτῶν τούτων ὑπὸ χρόνου σάρκας φύσαντα οἰκείας τούτοις, φίλα τε καὶ συνήθη καὶ

798 γνώριμα γενόμενα ἀπάσῃ ταύτῃ τῇ διαίτῃ πρὸς ἡδο-
νὴν καὶ ὑγίειαν ἄριστα διάγει, καὶ ἄν ποτ᾽ ἄρα ἀνα-
γκασθῇ μεταβάλλειν αὖθις ἡντινοῦν τῶν εὐδοκίμων
διαιτῶν, τό γε κατ᾽ ἀρχὰς συνταραχθεὶς ὑπὸ νόσων
μόγις ποτὲ κατέστη τὴν συνήθειαν τῇ τροφῇ πάλιν
ἀπολαβών· ταὐτὸν δὴ δεῖ νομίζειν τοῦτο γίγνεσθαι
καὶ περὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων διανοίας τε ἅμα καὶ τὰς
τῶν ψυχῶν φύσεις· οἷς γὰρ ἂν ἐντραφῶσι νόμοις καὶ
B κατά τινα θείαν εὐτυχίαν ἀκίνητοι γένωνται μακρῶν
καὶ πολλῶν χρόνων, ὡς μηδένα ἔχειν μνείαν μηδὲ
ἀκοὴν τοῦ ποτὲ ἄλλως αὐτὰ σχεῖν ἢ καθάπερ νῦν
ἔχει, σέβεται καὶ φοβεῖται πᾶσα ἡ ψυχὴ τό τι κινεῖν
τῶν τότε καθεστώτων. μηχανὴν δὴ δεῖ τὸν νομοθέ-
την ἐννοεῖν ἁμόθεν γέ ποθεν, ὃν τινα τρόπον τοῦτ᾽
ἔσται τῇ πόλει. τῇδ᾽ οὖν ἔγωγε εὑρίσκω. τὰς παιδιὰς
πάντες διανοοῦνται κινουμένας τῶν νέων, ὅ περ ἔμ-
προσθεν ἐλέγομεν, παιδιὰς ὄντως εἶναι καὶ οὐ τὴν
C μεγίστην ἐξ αὐτῶν σπουδὴν καὶ βλάβην ξυμβαίνειν,
ὥστε οὐκ ἀποτρέπουσιν ἀλλὰ ξυνέπονται ὑπείκοντες·
καὶ οὐ λογίζονται τόδε, ὅτι τούτους ἀνάγκη τοὺς
παῖδας τοὺς ἐν ταῖς παιδιαῖς νεωτερίζοντας ἑτέρους
ἄνδρας τῶν ἔμπροσθεν γενέσθαι παίδων, γενομένους
δὲ ἄλλους ἄλλον βίον ζητεῖν, ζητήσαντας δὲ ἑτέρων
ἐπιτηδευμάτων καὶ νόμων ἐπιθυμῆσαι, καὶ μετὰ τοῦτο
ὡς ἥξοντος τοῦ νῦν δὴ λεγομένου μεγίστου κακοῦ
D πόλεσιν οὐδεὶς αὐτῶν φοβεῖται. τὰ μὲν οὖν ἄλλα
ἐλάττω μεταβαλλόμενα κακὰ διεξεργάζοιτ᾽ ἄν, ὅσα
περὶ σχήματα πάσχει τὸ τοιοῦτον· ὅσα δὲ περὶ τὰ
τῶν ἠθῶν ἐπαίνου τε καὶ ψόγου πέρι πυκνὰ μετα-
πίπτει, πάντων, οἶμαι, μέγιστά τε καὶ πλείστης εὐ-
λαβείας δεόμενα ἂν εἴη.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Τί οὖν; τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις πιστεύομεν,
οἷς ἐλέγομεν ὡς τὰ περὶ τοὺς ῥυθμοὺς καὶ πᾶσαν
μουσικήν ἐστι τρόπων μιμήματα βελτιόνων καὶ χει-
ρόνων ἀνθρώπων; ἢ πῶς;

E *ΚΛ.* Οὐδαμῶς ἄλλως πως τό γε παρ᾽ ἡμῖν δόγμα
ἔχον ἂν εἴη.

ΑΘ. Οὐκοῦν, φαμέν, ἅπασαν μηχανητέον μηχανὴν ὅπως ἂν ἡμῖν οἱ παῖδες μήτε ἐπιθυμῶσιν ἄλλων μιμημάτων ἅπτεσθαι κατὰ ὀρχήσεις ἢ κατὰ μελῳδίας, μή τέ τις αὐτοὺς πείσῃ προσάγων παντοίας ἡδονάς;

ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘ. Ἔχει τις οὖν ἡμῶν ἐπὶ τὰ τοιαῦτα βελτίω 799
τινὰ τέχνην τῆς τῶν Αἰγυπτίων;

ΚΛ. Ποίας δὴ λέγεις;

ΑΘ. Τοῦ καθιερῶσαι πᾶσαν μὲν ὄρχησιν, πάντα δὲ μέλη, τάξαντας πρῶτον μὲν τὰς ἑορτάς, συλλογισαμένους εἰς τὸν ἐνιαυτὸν ἅς τινας ἐν οἷς χρόνοις καὶ οἷς τισὶν ἑκάστοις τῶν θεῶν καὶ παισὶ τούτων καὶ δαίμοσι γίγνεσθαι χρεών, μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπὶ τοῖς τῶν θεῶν θύμασιν ἑκάστοις ἣν ᾠδὴν δεῖ ἐφυμνεῖσθαι, καὶ χορείαις ποίαισι γεραίρειν τὴν τότε θυσίαν, τάξαι μὲν
πρῶτόν τινας, ἃ δ' ἂν ταχθῇ, Μοίραις καὶ τοῖς ἄλ- B
λοις πᾶσι θεοῖς θύσαντας κοινῇ πάντας τοὺς πολίτας σπένδοντας καθιεροῦν ἑκάστας τὰς ᾠδὰς ἑκάστοις τῶν θεῶν καὶ τῶν ἄλλων· ἂν δέ παρ' αὐτά τίς τῳ θεῶν ἄλλους ὕμνους ἢ χορείας προσάγῃ, τούς τε ἱερέας καὶ τὰς ἱερείας μετὰ νομοφυλάκων ἐξείργοντας ὁσίως ἐξείργειν καὶ κατὰ νόμον, τὸν δὲ ἐξειργόμενον, ἂν μὴ ἑκὼν ἐξείργηται, δίκας ἀσεβείας διὰ βίου παντὸς τῷ ἐθελήσαντι παρέχειν.

ΚΛ. Ὀρθῶς.

ΑΘ. Πρὸς τούτῳ δὴ νῦν γενόμενοι τῷ λόγῳ C
πάθωμεν τὸ πρέπον ἡμῖν αὐτοῖς.

ΚΛ. Τοῦ πέρι λέγεις;

ΑΘ. Πᾶς που νέος, μὴ ὅτι πρεσβύτης, ἰδὼν ἂν ἢ καὶ ἀκούσας ὁτιοῦν τῶν ἐκτόπων καὶ μηδαμῇ πως ξυνήθων, οὐκ ἄν ποτέ που τὸ ἀπορηθὲν περὶ αὐτῶν συγχωρήσειεν ἐπιδραμὼν οὕτως εὐθύς, στὰς δ' ἄν, καθάπερ ἐν τριόδῳ γενόμενος καὶ μὴ σφόδρα κατειδὼς ὁδόν, εἴτε μόνος εἴτε μετ' ἄλλων τύχοι πο-
ρευόμενος, ἀνέροιτ' ἂν αὑτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τὸ D
ἀπορούμενον, καὶ οὐκ ἂν πρότερον ὁρμήσειε, πρὶν πῃ βεβαιώσαιτο τὴν σκέψιν τῆς πορείας, ὅπῃ ποτὲ φέρει.

τοὺς ποιητὰς ὡς εὐχαὶ παρὰ θεῶν αἰτήσεις εἰσί, δεῖ
δὴ τὸν νοῦν αὐτοὺς σφόδρα προςέχειν μή ποτε λά-
B θωσι κακὸν ὡς ἀγαθὸν αἰτούμενοι· γελοῖον γὰρ δὴ
τὸ πάθος, οἶμαι, τοῦτ' ἂν γίγνοιτο εὐχῆς τοιαύτης
γενομένης.

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Οὐκοῦν ἡμεῖς ἔμπροσθεν σμικρὸν τῷ λόγῳ
ἐπείσθημεν ὡς οὔτε ἀργυροῦν δεῖ πλοῦτον οὔτε χρυ-
σοῦν ἐν πόλει ἱδρυμένον ἐνοικεῖν;

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Τίνος οὖν ποτε παράδειγμα εἰρῆσθαι φῶ-
μεν τοῦτον τὸν λόγον; ἆρ' οὐ τοῦδε, ὅτι τὸ τῶν
ποιητῶν γένος οὐ πᾶν ἱκανόν ἐστι γιγνώσκειν σφόδρα
τά τε ἀγαθὰ καὶ μή; ποιήσας οὖν δή πού τις ποιη-
C τὴς ῥήμασιν ἢ καὶ κατὰ μέλος τοῦτο ἡμαρτημένον,
εὐχὰς οὐκ ὀρθάς, ἡμῖν τοὺς πολίτας περὶ τῶν μεγί-
στων εὔχεσθαι τἀναντία ποιήσει· καίτοι τούτου,
καθά περ ἐλέγομεν, οὐ πολλὰ ἁμαρτήματα ἀνευρή-
σομεν μείζω. θῶμεν δὴ καὶ τοῦτον τῶν περὶ Μοῦ-
σαν νόμων καὶ τύπων ἕνα;

ΚΛ. Τίνα; σαφέστερον εἰπὲ ἡμῖν.

ΑΘ. Τὸν ποιητὴν παρὰ τὰ τῆς πόλεως νόμιμα
καὶ δίκαια ἢ καλὰ ἢ ἀγαθὰ μηδὲν ποιεῖν ἄλλο, τὰ δὲ
D ποιηθέντα μὴ ἐξεῖναι τῶν ἰδιωτῶν μηδενὶ πρότερον
δεικνύναι, πρὶν ἂν αὐτοῖς τοῖς περὶ ταῦτα ἀποδεδει-
γμένοις κριταῖς καὶ τοῖς νομοφύλαξι δειχθῇ καὶ ἀρέσῃ·
σχεδὸν δὲ ἀποδεδειγμένοι εἰσὶν ἡμῖν οὓς εἱλόμεθα νο-
μοθέτας περὶ τὰ μουσικὰ καὶ τὸν τῆς παιδείας ἐπι-
μελητήν. τί οὖν; ὃ πολλάκις ἐρωτῶ, κείσθω νόμος
ἡμῖν καὶ τύπος ἐκμαγεῖόν τε τρίτον τοῦτο, ἢ πῶς δοκεῖ;

ΚΛ. Κείσθω· τί μήν;

E ΑΘ. Μετά γε μὴν ταῦτα ὕμνοι θεῶν καὶ ἐγκώ-
μια κεκοινωνημένα εὐχαῖς ᾄδοιτ' ἂν ὀρθότατα, καὶ μετὰ
θεοὺς ὡςαύτως περὶ δαίμονάς τε καὶ ἥρωας μετ' ἐγ-
κωμίων εὐχαὶ γίγνοιντ' ἂν τούτοις πᾶσι πρέπουσαι.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Μετά γε μὴν ταῦτ' ἤδη νόμος ἄνευ φθό-
νων εὐθὺς γίγνοιτ' ἂν ὅδε· τῶν πολιτῶν ὁπόσοι τέλος

ἔχοιεν τοῦ βίου κατὰ σώματα ἢ κατὰ ψυχὰς ἔργα
ἐξειργασμένοι καλὰ καὶ ἐπίπονα καὶ τοῖς νόμοις εὐ-
πειθεῖς γεγονότες, ἐγκωμίων αὐτοὺς τυγχάνειν πρέπον
ἂν εἴη.

ΚΛ. Πῶς δ᾽ οὔ;

ΑΘ. Τούς γε μὴν ἔτι ζῶντας ἐγκωμίοις τε καὶ 802
ὕμνοις τιμᾶν οὐκ ἀσφαλές, πρὶν ἂν ἅπαντά τις τὸν
βίον διαδραμὼν τέλος ἐπιστήσηται καλόν. ταῦτα δὲ
πάντα ἡμῖν ἔστω κοινὰ ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶν ἀγα-
θοῖς καὶ ἀγαθαῖς διαφανῶς γενομένοις. τὰς δὲ ᾠδάς τε
καὶ ὀρχήσεις οὑτωσὶ χρὴ καθίστασθαι· πολλὰ ἔστι
παλαιῶν παλαιὰ περὶ μουσικὴν καὶ καλὰ ποιήματα, καὶ
δὴ καὶ τοῖς σώμασιν ὀρχήσεις ὡσαύτως, ὧν οὐδεὶς φθό-
νος ἐκλέξασθαι τῇ καθισταμένῃ πολιτείᾳ τὸ πρέπον καὶ
ἁρμόττον· δοκιμαστὰς δὲ τούτων ἑλομένους τὴν ἐκλο- B
γὴν ποιεῖσθαι μὴ νεωτέρους πεντήκοντα ἐτῶν, καὶ ὅ τι
μὲν ἂν ἱκανὸν εἶναι δόξῃ τῶν παλαιῶν ποιημάτων,
ἐγκρίνειν, ὅ, τι δ᾽ ἂν ἐνδεὲς ἢ τὸ παράπαν ἀνεπιτή-
δειον, τὸ μὲν ἀποβάλλεσθαι παντάπασι, τὸ δ᾽ ἐπανε-
ρομένους ἐπιρρυθμίζειν, ποιητικοὺς ἅμα καὶ μουσικοὺς
ἄνδρας παραλαβόντας, χρωμένους αὐτῶν ταῖς δυνά-
μεσι τῆς ποιήσεως, ταῖς δὲ ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις μὴ
ἐπιτρέποντας ἀλλ᾽ ἤ τισιν ὀλίγοις, ἐξηγουμένους δὲ τὰ C
τοῦ νομοθέτου βουλήματα ὅτι μάλιστα ὄρχησίν τε καὶ
ᾠδὴν καὶ πᾶσαν χορείαν συστήσασθαι κατὰ τὸν αὐτῶν
νοῦν. πᾶσα δ᾽ ἄτακτός γε τάξιν λαβοῦσα περὶ Μοῦ-
σαν διατριβὴ καὶ μὴ παρατιθεμένης τῆς γλυκείας Μού-
σης ἀμείνων μυρίῳ· τὸ δ᾽ ἡδὺ κοινὸν πάσαις. ἐν ᾗ
γὰρ ἂν ἐκ παίδων τις μέχρι τῆς ἑστηκυίας τε καὶ ἔμ-
φρονος ἡλικίας διαβιῷ, σώφρονι μὲν Μούσῃ καὶ τετα-
γμένῃ, ἀκούων δὲ τῆς ἐναντίας μισεῖ καὶ ἀνελεύθερον D
αὐτὴν προσαγορεύει, τραφεὶς δ᾽ ἐν τῇ κοινῇ καὶ γλυ-
κείᾳ ψυχρὰν καὶ ἀηδῆ τὴν ταύτῃ ἐναντίαν εἶναι φησίν,
ὥστε, ὅπερ ἐρρήθη νῦν δή, τό γε τῆς ἡδονῆς ἢ ἀη-
δίας περὶ ἑκατέρας οὐδὲν πεπλεονέκτηκεν, ἐκ περιττοῦ
δέ, ἡ μὲν βελτίους, ἡ δὲ χείρους τοὺς ἐν αὐτῇ τρα-
φέντας ἑκάστοτε παρέχεται.

ΚΛ. Καλῶς εἴρηκας.

ΑΘ. Ἔτι δὲ θηλείαις τε πρεπούσας ᾠδὰς ἄρρεσί
E τε χωρίσαι που δέοι ἂν εἴη τύπῳ τινὶ διορισάμενον, καὶ ἁρμονίαισι δὴ καὶ ῥυθμοῖς προσαρμόττειν ἀναγκαῖον· δεινὸν γὰρ ὅλῃ γε ἁρμονίᾳ ἀπᾴδειν ἢ ῥυθμῷ ἀρρυθμεῖν, μηδὲν προσήκοντα ἑκάστοις τούτων ἀποδιδόντα τοῖς μέλεσιν. ἀναγκαῖον δὴ καὶ τούτων τὰ σχήματά γε νομοθετεῖν. ἔστι δὲ ἀμφοτέροις μὲν ἀμφότερα ἀνάγκῃ κατεχόμενα ἀποδιδόναι, τὰ δὲ τῶν θηλειῶν αὐτῷ τῷ τῆς φύσεως ἑκατέρου διαφέροντι, τούτῳ δεῖ καὶ διασαφεῖν. τὸ δὴ μεγαλοπρεπὲς οὖν καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀνδρείαν ῥέπον ἀρρενωπὸν φατέον εἶναι, τὸ δὲ πρὸς τὸ κόσμιον καὶ σῶφρον μᾶλλον ἀποκλῖνον θηλυγενέστερον ὡς ὂν παραδοτέον ἔν τε τῷ νόμῳ καὶ
803 λόγῳ. τάξις μὲν δή τις αὕτη· τούτων δὲ αὐτῶν διδασκαλία καὶ παράδοσις λεγέσθω τὸ μετὰ τοῦτο, τίνα τρόπον χρὴ καὶ οἷς τισὶ καὶ πότε πράττειν ἕκαστα αὐτῶν. οἷον δή τις ναυπηγὸς τὴν τῆς ναυπηγίας ἀρχὴν καταβαλλόμενος τὰ τροπιδεῖα ὑπογράφεται τῶν πλοίων σχήματα, ταὐτὸν δή μοι κἀγὼ φαίνομαι ἐμαυτῷ δρᾶν τὰ τῶν βίων πειρώμενος σχήματα διαστήσασθαι κατὰ τρόπους τοὺς τῶν ψυχῶν, ὄντως αὐτῶν τὰ τροπιδεῖα
B καταβάλλεσθαι, ποίᾳ μηχανῇ καὶ τίσι ποτὲ τρόποις ξυνόντες τὸν βίον ἄριστα διὰ τοῦ πλοῦ τούτου τῆς ζωῆς διακομισθησόμεθα, τοῦτο σκοπεῖν ὀρθῶς. ἔστι δὴ τοίνυν τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα μεγάλης μὲν σπουδῆς οὐκ ἄξια, ἀναγκαῖόν γε μὴν σπουδάζειν· τοῦτο δὲ οὐκ εὐτυχές. ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθά ἐσμεν, εἴ πως διὰ προσήκοντός τινος αὐτὸ πράττοιμεν, ἴσως ἂν ἡμῖν σύμμετρον ἂν εἴη. λέγω δὲ δὴ τί ποτε; ἴσως μέντ' ἄν τίς μοι τοῦτ' αὐτὸ ὑπολαβὼν ὀρθῶς ὑπολάβοι.

C ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Φημὶ χρῆναι τὸ μὲν σπουδαῖον σπουδάζειν, τὸ δὲ μὴ σπουδαῖον μή· φύσει δὲ εἶναι θεὸν μὲν πάσης μακαρίου σπουδῆς ἄξιον, ἄνθρωπον δέ, ὅπερ εἴπομεν ἔμπροσθεν, θεοῦ τι παίγνιον εἶναι μεμηχανημένον, καὶ ὄντως τοῦτο αὐτοῦ τὸ βέλτιστον γεγονέναι· τούτῳ δὴ δεῖν τῷ τρόπῳ ξυνεπόμενον καὶ παίζοντα ὅτι καλλίστας παιδιὰς πάντ' ἄνδρα

καὶ γυναῖκα οὕτω διαβιῶναι, τοὐναντίον ἢ νῦν διανοηθέντας.

ΚΛ. Πῶς; D

ΑΘ. Νῦν μέν που τὰς σπουδὰς οἴονται δεῖν ἕνεκα τῶν παιδιῶν γίγνεσθαι· τὰ γὰρ περὶ τὸν πόλεμον ἡγοῦνται σπουδαῖα ὄντα τῆς εἰρήνης ἕνεκα δεῖν εὖ τίθεσθαι. τὸ δ᾽ ἦν ἐν πολέμῳ μὲν ἄρα οὔτ᾽ οὖν παιδιὰ πεφυκυῖα οὔτ᾽ αὖ παιδεία ποτὲ ἡμῖν ἀξιόλογος, οὔτε οὖσα οὔτ᾽ ἐσομένη. ὃ δή φαμεν ἡμῖν γε εἶναι σπουδαιότατον, δεῖ δὴ τὸν κατ᾽ εἰρήνην βίον ἕκαστον πλεῖστόν τε καὶ ἄριστον διεξελθεῖν. τίς οὖν ὀρθότης παίζοντα ἐστὶ διαβιωτέον, τίνας δὴ παιδιὰς θύοντα καὶ E ᾄδοντα καὶ ὀρχούμενον, ὥστε τοὺς μὲν θεοὺς ἵλεως αὑτῷ παρασκευάζειν δυνατὸν εἶναι, τοὺς δ᾽ ἐχθροὺς ἀμύνεσθαι καὶ νικᾶν μαχόμενον, ὁποῖα δὲ ᾄδων ἂν τις καὶ ὀρχούμενος ἀμφότερα ταῦτα πράττοι, τὰ μὲν τῶν τύπων εἴρηται καὶ καθά περ ὁδοὶ τέτμηνται, καθ᾽ ἃς ἰτέον προσδοκῶντα καὶ τὸν ποιητὴν εὖ λέγειν τὸ

Τηλέμαχ᾽, ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις, 804
ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται· οὐ γὰρ ὀΐω
οὔ σε θεῶν ἀέκητι γενέσθαι τε τραφέμεν τε.

ταὐτὸν δὴ καὶ τοὺς ἡμετέρους τροφίμους δεῖ διανοουμένους τὰ μὲν εἰρημένα ἀποχρώντως νομίζειν εἰρῆσθαι, τὰ δὲ καὶ τὸν δαίμονά τε καὶ θεὸν αὐτοῖσιν ὑποθήσεσθαι θυσιῶν τε πέρι καὶ χορειῶν, οἷς τισί τε B καὶ ὁπότε ἕκαστα ἑκάστοις προσπαίζοντές τε καὶ ἱλεούμενοι κατὰ τὸν τρόπον τῆς φύσεως διαβιώσονται, θαύματα ὄντες τὸ πολύ, σμικρὰ δὲ ἀληθείας ἄττα μετέχοντες.

ΜΕ. Παντάπασι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἡμῖν, ὦ ξένε, διαφαυλίζεις.

ΑΘ. Μὴ θαυμάσῃς, ὦ Μέγιλλε, ἀλλὰ ξύγγνωθί μοι· πρὸς γὰρ τὸν θεὸν ἀπιδὼν καὶ παθὼν εἶπον ὅ περ εἴρηκα νῦν. ἔστω δ᾽ οὖν τὸ γένος ἡμῶν μὴ φαῦλον, εἴ σοι φίλον, σπουδῆς δέ τινος ἄξιον. C

Τὸ δ᾽ ἑξῆς τούτοις, οἰκοδομίαι μὲν εἴρηνται γυμνασίων ἅμα καὶ διδασκαλείων κοινῶν τριχῇ κατὰ μέ-

σιν τὴν πόλιν, ἔξωθεν δὲ ἵππων αὖ τριχῇ περὶ τὸ
ἄστυ γυμνάσιά τε καὶ εὐρυχώρια, τοξικῆς τε καὶ τῶν
ἄλλων ἀκροβολισμῶν ἕνεκα διακεκοσμημένα, μαθήσεώς
τε ἅμα καὶ μελέτης τῶν νέων. εἰ δ' ἄρα μὴ τότε
ἱκανῶς ἐῤῥήθησαν, νῦν εἰρήσθω τῷ λόγῳ μετὰ νό-
μων. ἐν δὲ τούτοις πᾶσι διδασκάλους ἑκάστων πεπει-
D σμένους μισθοῖς, οἰκοῦντας ξένους, διδάσκειν τε πάντα
ὅσα πρὸς τὸν πόλεμόν ἐστι μαθήματα τοὺς φοιτῶν-
τας ὅσα τε πρὸς μουσικήν, οὐχ ὃν μὲν ἂν ὁ πατὴρ
βούληται, φοιτῶντα, ὃν δ' ἂν μή, ἐῶντα τὰς παι-
δείας, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον πάντ' ἄνδρα καὶ παῖδα
κατὰ τὸ δυνατόν, ὡς τῆς πόλεως μᾶλλον ἢ τῶν γεν-
νητόρων ὄντας, παιδευτέον ἐξ ἀνάγκης. τὰ αὐτὰ δὲ
δὴ καὶ περὶ θηλειῶν ὁ μὲν ἐμὸς νόμος ἂν εἴποι
πάντα, ὅσα περ καὶ περὶ τῶν ἀῤῥένων, ἴσα καὶ τὰς
E θηλείας ἀσκεῖν δεῖν· καὶ οὐδὲν φοβηθεὶς εἴποιμ' ἂν
τοῦτον τὸν λόγον οὔτε ἱππικῆς οὔτε γυμναστικῆς, ὡς
ἀνδράσι μὲν πρέπον ἂν εἴη, γυναιξὶ δὲ οὐκ ἂν πρέ-
πον. ἀκούων μὲν γὰρ δὴ μύθους παλαιοὺς πέπεισμαι,
τὰ δὲ νῦν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἶδα ὅτι μυριάδες ἀνα-
ρίθμητοι γυναικῶν εἰσὶ τῶν περὶ τὸν Πόντον, ἃς
805 Σαυρομάτιδας καλοῦσιν, αἷς οὐχ ἵππων μόνον ἀλλὰ
καὶ τόξων καὶ τῶν ἄλλων ὅπλων κοινωνία καὶ τοῖς
ἀνδράσιν ἴση προστεταγμένη ἴσως ἀσκεῖται. λογισμὸν
δὲ πρὸς τούτοις περὶ τούτων τοιόνδε τινὰ ἔχω· φημί,
εἴ περ ταῦτα οὕτω ξυμβαίνειν ἐστὶ δυνατά, πάντων
ἀνοητότατα τὰ νῦν ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν τόποις γίγνε-
σθαι τὸ μὴ πάσῃ ῥώμῃ πάντας ὁμοθυμαδὸν ἐπιτη-
δεύειν ἄνδρας γυναιξὶ ταὐτά. σχεδὸν γὰρ ὀλίγου πᾶσα
ἡμίσεια πόλις ἀντὶ διπλασίας οὕτως ἔστι τε καὶ γί-
B γνεται ἐκ τῶν αὐτῶν τελῶν καὶ πόνων· καὶ τοι θαυ-
μαστὸν ἂν ἁμάρτημα νομοθέτῃ τοῦτ' αὐτὸ γίγνοιτο.

ΚΛ. Ἔοικέ γε· ἔστι μέντοι πάμπολλα ἡμῖν, ὦ
ξένε, παρὰ τὰς εἰωθυίας πολιτείας τῶν νῦν λεγο-
μένων.

ΑΘ. Ἀλλὰ γὰρ εἶπον τὸν μὲν λόγον ἐᾶσαι διεξελ-
θεῖν εὖ, διελθόντος δὲ οὕτω τὸ δοκοῦν αἱρεῖσθαι δεῖν.

ΚΛ. Μάλα εἶπές τε ἐμμελῶς πεποίηκάς τ' ἐμὲ

τὰ νῦν αὐτὸν ἐμαυτῷ ἐπιπλήττειν ὅτι ταῦτα εἴρηκα.
λέγε οὖν τὸ μετὰ ταῦτα ὅ τί σοι κεχαρισμένον ἐστί. C
ΑΘ. Τόδε ἔμοιγε, ὦ Κλεινία, ὃ καὶ πρόσθεν
εἶπον, ὡς, εἰ μὲν ταῦτα ἦν μὴ ἱκανῶς ἔργοις ἐληλε-
γμένα ὅτι δυνατά ἐστι γίγνεσθαι, τάχα ἦν ἄν τι καὶ
ἀντειπεῖν τῷ λόγῳ, νῦν δὲ ἄλλο τί που ζητητέον
ἐκείνῳ τῷ τοῦτον τὸν νόμον μηδαμῇ δεχομένῳ, τὸ
δ' ἡμέτερον διακέλευμα ἐν τούτοις οὐκ ἀποσβήσεται,
τὸ μὴ οὐ λέγειν ὡς δεῖ παιδείας τε καὶ τῶν ἄλλων
ὅτι μάλιστα κοινωνεῖν τὸ θῆλυ γένος ἡμῖν τῷ τῶν D
ἀῤῥένων γένει. καὶ γὰρ οὖν οὑτωσί πως δεῖ περὶ αὐ-
τῶν διανοηθῆναι. φέρε, μὴ μετεχουσῶν ἀνδράσι γυ-
ναικῶν κοινῇ τῆς ζωῆς πάσης μῶν οὐκ ἀνάγκη γενέ-
σθαι γέ τινα τάξιν ἑτέραν αὐταῖς;
ΚΛ. Ἀνάγκη μὲν οὖν.
ΑΘ. Τίνα οὖν ἔμπροσθεν τῶν νῦν ἀποδεδειγμέ-
νων θεῖμεν ἂν τῆς κοινωνίας ταύτης, ἣν νῦν αὐταῖς
ἡμεῖς προστάττομεν; πότερον ἣν Θρᾷκες ταῖς γυναιξὶ
χρῶνται καὶ πολλὰ ἕτερα γένη, γεωργεῖν τε καὶ βου- E
κολεῖν καὶ ποιμαίνειν καὶ διακονεῖν μηδὲν διαφερόν-
τως τῶν δούλων, ἢ καθά περ ἡμεῖς ἅπαντές τε οἱ
περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον; νῦν γὰρ δὴ τό γε παρ' ἡμῖν
ὧδέ ἐστι περὶ τούτων γιγνόμενον· εἴς τινα μίαν οἴ-
κησιν ξυμφορήσαντες, τὸ λεγόμενον, πάντα χρήματα
παρέδομεν ταῖς γυναιξὶ διαταμιεύειν τε καὶ κερκίδων
ἄρχειν καὶ πάσης ταλασίας, ἢ τὸ τούτων δὴ διὰ μέ-
σου φῶμεν, ὦ Μέγιλλε, τὸ Λακωνικόν; κόρας μὲν 806
γυμνασίων μετόχους οὔσας ἅμα καὶ μουσικῆς δεῖν ζῆν,
γυναῖκας δὲ ἀργοὺς μὲν ταλασίας, ἀσκητικὸν δέ τινα
βίον οὐδαμῶς φαῦλον οὐδ' εὐτελῆ διαπλέκειν, θερα-
πείας δὲ καὶ ταμιείας αὖ καὶ παιδοτροφίας εἴς τι
μέσον ἀφικνεῖσθαι· τῶν δὲ εἰς τὸν πόλεμον μὴ κοι-
νωνούσας, ὥστ' οὐδ' εἴ τίς ποτε διαμάχεσθαι περὶ
πόλεώς τε καὶ παίδων ἀναγκαία τύχη γίγνοιτο, οὔτ'
ἂν τόξων, ὥς τινες Ἀμαζόνες, οὔτ' ἄλλης κοινωνῆ-
σαί ποτε βολῆς μετὰ τέχνης δυνάμεναι, οὐδὲ ἀσπίδα B
καὶ δόρυ λαβοῦσαι μιμήσασθαι τὴν θεόν, ὡς πορ-
θουμένης αὐταῖς τῆς πατρίδος γενναίως ἀντιστάσας

φόβον γε, εἰ μηδὲν μεῖζον, πολεμίοισι δύνασθαι παρασχεῖν ἐν τάξει τινὶ κατοφθείσας; Σαυρομάτιδας δὲ οὐδ' ἂν τὸ παράπαν τολμήσειαν μιμήσασθαι τοῦτον τὸν τρόπον διαβιοῦσαι, παρὰ γυναῖκας δὲ αὐτὰς ἄνδρες ἂν αἱ ἐκείνων γυναῖκες φανεῖεν. ταῦτ' οὖν ὑμῶν τοὺς νομοθέτας ὁ μὲν βουλόμενος ἐπαινεῖν ἐπαινείτω· τὸ δ' ἐμὸν οὐκ ἄλλως ἂν λεχθείη· τέλεον γὰρ καὶ οὐδ' ἥμισυν δεῖν τὸν νομοθέτην εἶναι, τὸ θῆλυ μὲν ἀφιέντα τρυφᾶν καὶ ἀναλίσκειν διαίταις ἀτάκτοις χρώμενον, τοῦ δὲ ἄρρενος ἐπιμεληθέντα τελέως σχεδὸν εὐδαίμονος ἥμισυ βίου καταλείπειν ἀντὶ διπλασίου τῇ πόλει.

ΜΕ. Τί δράσομεν, ὦ Κλεινία; τὸν ξένον ἐάσομεν τὴν Σπάρτην ἡμῖν οὕτω καταδραμεῖν;

D ΚΛ. Ναί· δεδομένης γὰρ αὐτῷ παῤῥησίας ἐατέον, ἕως ἂν διεξέλθωμεν πάντῃ ἱκανῶς τοὺς νόμους.

ΜΕ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΑΘ. Οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα ἤδη σχεδὸν ἐμὸν πειρᾶσθαι φράζειν;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Τίς δὴ τρόπος ἀνθρώποις γίγνοιτ' ἂν τοῦ βίου, οἷσι τὰ μὲν ἀναγκαῖα εἴη κατεσκευασμένα μέτρια, τὰ δὲ τῶν τεχνῶν ἄλλοις παραδεδομένα, γεωρ-
E γίαι δὲ ἐκδεδομέναι δούλοις ἀπαρχὴν τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀποτελοῦσιν ἱκανὴν ἀνθρώποις ζῶσι κοσμίως· ξυσσίτια δὲ κατεσκευασμένα εἴη χωρὶς μὲν τὰ τῶν ἀνδρῶν, ἐγγὺς δ' ἐχόμενα τὰ τῶν αὐτοῖς οἰκείων, παίδων τε ἅμα θηλειῶν καὶ τῶν μητέρων αὐταῖς· ἄρχουσι δὲ καὶ ἀρχούσαις εἴη προστεταγμένα λύειν ταῦτα ἑκάστοις τὰ ξυσσίτια πάντα καθ' ἑκάστην ἡμέραν θεασαμένους καὶ ἰδόντας τὴν διαγωγὴν τὴν τῶν ξυσσίτων, μετὰ δὲ ταῦτα
807 σπείσαντας τόν τε ἄρχοντα καὶ τοὺς ἄλλους, οἷς ἂν τυγχάνῃ θεοῖς ἡ τότε νύξ τε καὶ ἡμέρα καθιερωμένη, κατὰ ταῦτα οὕτως οἴκαδε πορεύεσθαι; τοῖς δὴ ταύτῃ κεκοσμημένοις ἆρα οὐδὲν λειπόμενόν ἐστιν ἀναγκαιότατον ἔργον καὶ παντάπασι προσῆκον, ἀλλ' ἐν τρόπῳ βοσκήματος ἕκαστον πιαινόμενον αὐτῶν δεῖ ζῆν; οὔκουν τό γε δίκαιον φαμὲν οὐδὲ καλόν, οὐδ' οἷόν τε τὸν

ζῶντα οὕτως ἀτυχῆσαι τοῦ προσήκοντος, προσήκει δὲ
ἀργῷ καὶ ῥαθύμως καταπεπιασμένῳ ζώῳ σχεδὸν ὑπ' B
ἄλλου διαρπασθῆναι ζώου τῶν σφόδρα τετρυχωμένων
μετὰ ἀνδρείας τε ἅμα καὶ τῶν πόνων. ταῦτα οὖν δὴ
δι' ἀκριβείας μὲν ἱκανῆς, ὡς καὶ νῦν, εἰ ζητοῖμεν ἄν,
ἴσως οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, μέχρι περ ἂν γυναῖκές τε καὶ
παῖδες οἰκήσεις τε ἴδιαι καὶ ἰδίως ἅπαντ' ᾖ τὰ τοι-
αῦτα ἑκάστοις ἡμῶν κατεσκευασμένα· τὰ δὲ μετ' ἐκεῖν'
αὖ δεύτερα τὰ νῦν λεγόμενα εἰ γίγνοιτο ἡμῖν, γίγνοιτο
ἂν καὶ μάλα μετρίως. ἔργον δὲ δὴ τοῖς οὕτω ζῶσί C
φαμεν οὐ τὸ σμικρότατον οὐδὲ τὸ φαυλότατον λεί-
πεσθαι, μέγιστον δὲ πάντων εἶναι προστεταγμένον ὑπὸ
δικαίου νόμου· τοῦ γὰρ πᾶσαν τῶν ἄλλων πάντων
ἔργων βίου ἀσχολίαν παρασκευάζοντος, τοῦ Πυθιά-
δος τε καὶ Ὀλυμπιάδος νίκης ὀρεγομένου, διπλασίας
τε καὶ ἔτι πολλῷ πλέονος ἀσχολίας ἐστὶ γέμων ὁ περὶ
τὴν τοῦ σώματος πάντως καὶ ψυχῆς εἰς ἀρετῆς ἐπι-
μέλειαν βίος εἰρημένος ὀρθότατα. πάρεργον γὰρ οὐδὲν D
δεῖ τῶν ἄλλων ἔργων διακώλυμα γίγνεσθαι τῶν τῷ
σώματι προσηκόντων εἰς ἀπόδοσιν πόνων καὶ τροφῆς,
οὐδ' αὖ ψυχῇ μαθημάτων τε καὶ ἐθῶν· πᾶσα δὲ νὺξ
τε καὶ ἡμέρα σχεδὸν οὐκ ἔστιν ἱκανὴ τοῦτ' αὐτὸ πράτ-
τοντι, τὸ τέλεόν τε καὶ ἱκανὸν αὐτῶν ἐκλαμβάνειν.
οὕτω δὴ τούτων πεφυκότων τάξιν δεῖ γίγνεσθαι πᾶσι
τοῖς ἐλευθέροις τῆς διατριβῆς περὶ τὸν χρόνον ἅπαν-
τα, σχεδὸν ἀρξάμενον ἐξ ἕω μέχρι τῆς ἑτέρας ἀεὶ E
ξυνεχῶς ἕω τε καὶ ἡλίου ἀνατολῆς. πολλὰ μὲν οὖν καὶ
πυκνὰ καὶ σμικρὰ λέγων ἄν τις νομοθέτης ἀσχήμων
φαίνοιτο περὶ τῶν κατ' οἰκίαν διοικήσεων, τά τε ἄλλα
καὶ ὅσα νύκτωρ ἀϋπνίας πέρι πρέπει τοῖς μέλλουσι
διὰ τέλους φυλάξειν πᾶσαν πόλιν ἀκριβῶς. τὸ γὰρ
ὅλην διατελεῖν ἡντινοῦν νύκτα εὕδοντα καὶ ὁντινοῦν
τῶν πολιτῶν, καὶ μὴ φανερὸν εἶναι πᾶσι τοῖς οἰκέ-
ταις ἐγειρόμενόν τε καὶ ἐξανιστάμενον ἀεὶ πρῶτον, 808
τοῦτο αἰσχρὸν δεῖ δεδόχθαι πᾶσι καὶ οὐκ ἐλευθέρου,
εἴτ' οὖν νόμον εἴτ' ἐπιτήδευμα τὸ τοιοῦτον καλεῖν
ἐστὶ χρεών. καὶ δὴ καὶ δέσποιναν ἐν οἰκίᾳ ὑπὸ θε-
ραπαινίδων ἐγείρεσθαί τινων καὶ μὴ πρώτην αὐτὴν

ἐγείρειν τὰς ἄλλας, αἰσχρὸν λέγειν χρὴ πρὸς αὐτοὺς
δοῦλόν τε καὶ δούλην καὶ παῖδα, καὶ εἴ πως ἦν οἷόν
τε, ὅλην καὶ πᾶσαν τὴν οἰκίαν. ἐγειρομένους δὲ νύκ-
B τωρ δεῖ πάντας πράττειν τῶν τε πολιτικῶν μέρη
πολλὰ καὶ τῶν οἰκονομικῶν, ἄρχοντας μὲν κατὰ πόλιν,
δεσποίνας δὲ καὶ δεσπότας ἐν ἰδίαις οἰκίαις. ὕπνος
γὰρ δὴ πολὺς οὔτε τοῖς σώμασιν οὔτε ταῖς ψυχαῖς
ἡμῶν οὐδ᾽ αὖ ταῖς πράξεσι ταῖς περὶ ταῦτα πάντα
ἁρμόττων ἐστὶ κατὰ φύσιν. καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδε-
νὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος· ἀλλ᾽ ὅς τις τοῦ
ζῆν ἡμῶν καὶ τοῦ φρονεῖν μάλιστά ἐστι κηδεμών,
C ἐγρήγορε χρόνον ὡς πλεῖστον, τὸ πρὸς ὑγίειαν αὐτοῦ
μόνον φυλάττων χρήσιμον, ἔστι δ᾽ οὐ πολύ, καλῶς
εἰς ἔθος ἰόν. ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσι νύκ-
τωρ φοβεροὶ μὲν κακοῖς πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολί-
ταις, ἀγαστοὶ δὲ καὶ τίμιοι τοῖς δικαίοις τε καὶ σώ-
φροσιν, ὠφέλιμοι δὲ αὑτοῖς τε καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει.

Νὺξ μὲν δὴ διαγομένη τοιαύτη τις πρὸς πᾶσι τοῖς
εἰρημένοις ἀνδρείαν ἄν τινα προςπαρέχοιτο ταῖς ψυ-
χαῖς ἑκάστων τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν· ἡμέρας δὲ ὄρθρου
D τε ἐπανιόντων παῖδας μὲν πρὸς διδασκάλους που τρέ-
πεσθαι χρεών. ἄνευ ποιμένος δὲ οὔτε πρόβατα οὔτ᾽
ἄλλο οὐδέν πω βιωτέον, οὐδὲ δὴ παῖδας ἄνευ τινῶν
παιδαγωγῶν οὐδὲ δούλους ἄνευ δεσποτῶν. ὁ δὲ παῖς
πάντων θηρίων ἐστὶ δυςμεταχειριστότατον· ὅσῳ γὰρ
μάλιστα ἔχει πηγὴν τοῦ φρονεῖν μήπω κατηρτυμένην,
ἐπίβουλον καὶ δριμὺ καὶ ὑβριστότατον θηρίων γίγνε-
ται. διὸ δὴ πολλοῖς αὐτὸ οἷον χαλινοῖς τισὶ δεῖ δε-
E σμεύειν, πρῶτον μέν, τροφῶν καὶ μητέρων ὅταν
ἀπαλλάττηται, παιδαγωγοῖς παιδίας καὶ νηπιότητος
χάριν, ἔτι δ᾽ αὖ τοῖς διδάσκουσι καὶ ὁτιοῦν καὶ μα-
θήμασιν, ὡς ἐλεύθερον· ὡς δ᾽ αὖ δοῦλον, πᾶς ὁ
προςτυγχάνων τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν κολαζέτω τόν
τε παῖδα αὐτὸν καὶ τὸν παιδαγωγὸν καὶ τὸν διδά-
σκαλον, ἐὰν ἐξαμαρτάνῃ τίς τι τούτων. ἂν δ᾽ αὖ
προςτυγχάνων τις μὴ κολάζῃ τῇ δίκῃ, ὀνείδει μὲν ἐνε-
χέσθω πρῶτον τῷ μεγίστῳ, ὁ δὲ τῶν νομοφυλάκων
809 ἐπὶ τὴν τῶν παίδων ἀρχὴν ᾑρημένος ἐπισκοπείτω

τοῦτον τὸν ἐντυγχάνοντα οἷς λέγομεν καὶ μὴ κολά-
ζοντα δέον κολάζειν, ἢ κολάζοντα μὴ κατὰ τρόπον,
βλέπων δὲ ἡμῖν ὀξὺ καὶ διαφερόντως ἐπιμελούμενος
τῆς τῶν παίδων τροφῆς κατευθυνέτω τὰς φύσεις αὐ-
τῶν, ἀεὶ τρέπων πρὸς τἀγαθὸν κατὰ νόμους. τοῦτον
δὲ αὐτὸν αὖ πῶς ἂν ἡμῖν ὁ νόμος αὐτὸς παιδεύσειεν
ἱκανῶς; νῦν μὲν γὰρ δὴ εἴρηκεν οὐδέν πω σαφὲς
οὐδὲ ἱκανόν, ἀλλὰ τὰ μέν, τὰ δ᾽ οὔ· δεῖ δὲ εἰς δύ- B
ναμιν μηδὲν παραλείπειν αὐτῷ, πάντα δὲ λόγον
ἀφερμηνεύειν, ἵνα οὕτως τοῖς ἄλλοις μηνυτής τε ἅμα
καὶ τροφεὺς γίγνηται. τὰ μὲν οὖν δὴ χορείας πέρι
μελῶν τε καὶ ὀρχήσεως ἐρρήθη, τίνα τύπον ἔχοντα
ἐκλεκτέα τέ ἐστι καὶ ἐπανορθωτέα καὶ καθιερωτέα·
τὰ δὲ ἐν γράμμασι μὲν ὄντα, ἄνευ δὲ μέτρων, ποῖα
καὶ τίνα μεταχειρίζεσθαι χρήσοι τρόπον, ὦ ἄριστε
τῶν παίδων ἐπιμελητά, τοὺς ὑπὸ σοῦ τρεφομένους, C
οὐκ εἰρήκαμεν. καί τοι τὰ μὲν περὶ τὸν πόλεμον, ἃ
δεῖ μανθάνειν τε αὐτοὺς καὶ μελετᾶν, ἔχεις τῷ λόγῳ,
τὰ δὲ περὶ τὰ γράμματα πρῶτον καὶ δεύτερον λύρας
πέρι καὶ λογισμῶν, ὧν ἔφαμεν δεῖν, ὅσα τε πρὸς πό-
λεμον καὶ οἰκονομίαν καὶ τὴν κατὰ πόλιν διοίκησιν
χρῆναι ἑκάστους λαβεῖν, καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ ταῦτα ἔτι
τὰ χρήσιμα τῶν ἐν ταῖς περιόδοις τῶν θείων, ἄστρων
τε πέρι καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ὅσα διοικεῖν ἀναγκαῖόν
ἐστι περὶ ταῦτα πάσῃ πόλει. τίνων δὴ πέρι λέγομεν; D
ἡμερῶν τάξεως εἰς μηνῶν περιόδους καὶ μηνῶν εἰς
ἕκαστον τῶν ἐνιαυτῶν, ἵνα ὧραι καὶ θυσίαι καὶ ἑορταὶ
τὰ προσήκοντ᾽ ἀπολαμβάνουσαι ἑαυταῖς ἕκασται τῷ
κατὰ φύσιν ἄγεσθαι, ζῶσαν τὴν πόλιν καὶ ἐγρηγορυῖαν
παρεχόμεναι, θεοῖς μὲν τὰς τιμὰς ἀποδιδῶσι, τοὺς δὲ
ἀνθρώπους περὶ αὐτὰ μᾶλλον ἔμφρονας ἀπεργάζων-
ται. ταῦτα οὕτω σοι πάντα ἱκανῶς, ὦ φίλε, παρὰ τοῦ
νομοθέτου διείρηται. πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν τοῖς μετὰ E
ταῦτα μέλλουσι ῥηθήσεσθαι. γραμμάτων εἴπομεν ὡς
οὐχ ἱκανῶς ἔχεις πέρι τὸ πρῶτον, ἐπικαλοῦντές τι τῇ
λέξει τόδε, ὡς οὔπω διείρηκέ σοι πότερον εἰς ἀκρίβειαν
τοῦ μαθήματος ἰτέον τὸν μέλλοντα πολίτην ἔσεσθαι
μέτριον ἢ τὸ παράπαν οὐδὲ προσοιστέον· ὡς δ᾽ αὔτως

καὶ περὶ λύραν. προσοιστέον μὲν τοίνυν φαμέν. εἰς μὲν
γράμματα παιδὶ δεκετεῖ σχεδὸν ἐνιαυτοὶ τρεῖς, λύρας
810 δὲ ἅψασθαι τρία μὲν ἔτη καὶ δέκα γεγονόσιν ἄρχεσθαι μέτριος ὁ χρόνος, ἐμμεῖναι δὲ ἕτερα τρία. καὶ μήτε πλείω τούτων μήτ' ἐλάττω πατρὶ μηδ' αὐτῷ, φιλομαθοῦντι μηδὲ μισοῦντι, περὶ ταῦτα ἐξέστω μείζω μηδ' ἐλάττω διατριβὴν ποιεῖσθαι παράνομον· ὁ δὲ μὴ πειθόμενος ἄτιμος τῶν παιδείων ἔστω τιμῶν, ἃς ὀλίγον ὕστερον ῥητέον. μανθάνειν δὲ ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις δὴ τί ποτε δεῖ τοὺς νέους καὶ διδάσκειν αὖ τοὺς διδασκάλους; τοῦτο αὐτὸ πρῶτον
B μάνθανε. γράμματα μὲν τοίνυν χρὴ τὸ μέχρι τοῦ γράψαι τε καὶ ἀναγνῶναι δυνατὸν εἶναι διαπονεῖν· πρὸς τάχος δὲ ἢ κάλλος ἀπηκριβῶσθαί τισιν οἷς μὴ φύσις ἐπέσπευσεν ἐν τοῖς τεταγμένοις ἔτεσι, χαίρειν ἐᾶν. πρὸς δὲ δὴ μαθήματα ἄλυρα ποιητῶν κείμενα ἐν γράμμασι, τοῖς μὲν μετὰ μέτρων, τοῖς δ' ἄνευ ῥυθμῶν τμημάτων, ἃ δὴ συγγράμματα κατὰ λόγον εἰρημένα μόνον, τητώμενα ῥυθμοῦ τε καὶ ἁρμονίας,
C σφαλερὰ γράμμαθ' ἡμῖν ἐστι παρά τινων τῶν πολλῶν τοιούτων ἀνθρώπων καταλελειμμένα· οἷς, ὦ πάντων βέλτιστοι νομοφύλακες, τί χρήσεσθε, ἢ τί ποθ' ὑμῖν ὁ νομοθέτης χρῆσθαι προστάξας ὀρθῶς ἂν τάξειε; καὶ μάλα ἀπορήσειν αὐτὸν προσδοκῶ.

ΚΛ. Τί ποτε τοῦτ', ὦ ξένε, φαίνει πρὸς σαυτὸν ὄντως ἠπορηκὼς λέγειν;

ΑΘ. Ὀρθῶς ὑπέλαβες, ὦ Κλεινία. πρὸς δὲ δὴ κοινωνοὺς ὑμᾶς ὄντας περὶ νόμων ἀνάγκη τό τε φαινόμενον εὔπορον καὶ τὸ μὴ φράζειν.

D ΚΛ. Τί οὖν; τί περὶ τούτων νῦν καὶ ποῖόν τι πεπονθὼς λέγεις;

ΑΘ. Ἐρῶ δή· στόμασι γὰρ πολλάκις μυρίοις ἐναντία λέγειν οὐδαμῶς εὔπορον.

ΚΛ. Τί δαί; σμικρὰ καὶ ὀλίγα δοκεῖ σοι τὰ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένα περὶ νόμων κεῖσθαι τοῖς πολλοῖς ὑπεναντία;

ΑΘ. Καὶ μάλα ἀληθὲς τοῦτό γε λέγεις· κελεύεις γάρ δή με, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐχθο-

δοποῦ γεγονυίας πολλοῖς, ἴσως δ' οὐκ ἐλάττοσιν ἑτέροις προςφιλοῦς, — εἰ δὲ ἐλάττοσιν, οὔκουν χείροσί E
γε, μεθ' ὧν διακελεύει με παρακινδυνεύοντά τε καὶ θαῤῥοῦντα τὴν νῦν ἐκ τῶν παρόντων λόγων τετμημένην ὁδὸν τῆς νομοθεσίας πορεύεσθαι μηδὲν ἀνιέντα.

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Οὐ τοίνυν ἀνίημι. λέγω μὲν ὅτι ποιηταί τε ἡμῖν εἰσί τινες ἐπῶν ἑξαμέτρων πάμπολλοι καὶ τριμέτρων καὶ πάντων δὴ τῶν λεγομένων μέτρων, οἱ μὲν ἐπὶ σπουδήν, οἱ δ' ἐπὶ γέλωτα ὡρμηκότες, ἐν οἷς φασὶ δεῖν οἱ πολλάκις μυρίοι τοὺς ὀρθῶς παιδευομένους τῶν νέων τρέφειν καὶ διακορεῖς ποιεῖν, πολυηκόους τ' ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι ποιοῦντας καὶ πολυμαθεῖς, ὅλους 811
ποιητὰς ἐκμανθάνοντας· οἱ δὲ ἐκ πάντων κεφάλαια ἐκλέξαντες καί τινας ὅλας ῥήσεις εἰς ταὐτὸ ξυναγαγόντες ἐκμανθάνειν φασὶ δεῖν εἰς μνήμην τιθεμένους, εἰ μέλλει τις ἀγαθὸς ἡμῖν καὶ σοφὸς ἐκ πολυπειρίας καὶ πολυμαθίας γενέσθαι. τούτοις δὴ σὺ κελεύεις ἐμὲ τὰ νῦν παῤῥησιαζόμενον ἀποφαίνεσθαι τί τε καλῶς λέγουσι καὶ τί μή;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Τί δή ποτ' ἂν οὖν περὶ ἁπάντων τούτων ἑνὶ λόγῳ φράζων εἴποιμ' ἂν ἱκανόν; οἶμαι μὲν τὸ B
τοιόνδε σχεδόν, ὃ καὶ πᾶς ἄν μοι συγχωρήσειε, πολλὰ μὲν ἕκαστον τούτων εἰρηκέναι καλῶς, πολλὰ δὲ καὶ τοὐναντίον. εἰ δ' οὕτω τοῦτ' ἔχει, κίνδυνόν φημι εἶναι φέρουσαν τοῖς παισὶ τὴν πολυμαθίαν.

ΚΛ. Πῶς οὖν καὶ τί παραινοίης ἂν τῷ νομοφύλακι;

ΑΘ. Τοῦ πέρι λέγεις;

ΚΛ. Τοῦ πρὸς τί παράδειγμά ποτε ἀποβλέψας ἂν τὸ μὲν ἐῴη πάντας μανθάνειν τοὺς νέους, τὸ δ' ἀποκωλύοι. λέγε καὶ μηδὲν ἀπόκνει λέγων.

ΑΘ. Ὦ 'γαθὲ Κλεινία, κινδυνεύω κατά γέ τινα τρόπον εὐτυχηκέναι.

ΚΛ. Τοῦ δὴ πέρι;

ΑΘ. Τοῦ μὴ παντάπασι παραδείγματος ἀπορεῖν. νῦν γὰρ ἀποβλέψας πρὸς τοὺς λόγους οὓς ἐξ ἕω μέχρι

δεῦρο δὴ διεληλύθαμεν ἡμεῖς, ὡς μὲν ἐμοὶ φαινόμεθα,
οὐκ ἄνευ τινὸς ἐπιπνοίας θεῶν, ἔδοξαν δ' οὖν μοι
παντάπασι ποιήσει τινὶ προσομοίως εἰρῆσθαι. καί μοι
ἴσως οὐδὲν θαυμαστὸν πάθος ἐπῆλθε, λόγους οἰκείους
D οἷον ἀθρόους ἐπιβλέψαντι μάλα ἡσθῆναι· τῶν γὰρ δὴ
πλείστων λόγων, οὓς ἐν ποιήμασιν ἢ χύδην οὕτως εἰ-
ρημένους μεμάθηκα καὶ ἀκήκοα, πάντων μοι μετριώ-
τατοί γε εἶναι κατεφάνησαν καὶ προσήκοντες τὰ μάλιστα
ἀκούειν νέοις. τῷ δὴ νομοφύλακί τε καὶ παιδευτῇ πα-
ράδειγμα οὐκ ἂν ἔχοιμι, ὡς οἶμαι, τούτου βέλτιον
φράζειν, ἢ ταῦτά τε διδάσκειν παρακελεύεσθαι τοῖσι
διδασκάλοις τοὺς παῖδας, τά τε τούτων ἐχόμενα καὶ
E ὅμοια, ἂν ἄρα που περιτυγχάνῃ ποιητῶν τε ποιήματα
διεξιὼν καὶ γεγραμμένα καταλογάδην ἢ καὶ ψιλῶς
οὕτως ἄνευ τοῦ γεγράφθαι λεγόμενα, ἀδελφά που
τούτων τῶν λόγων, μὴ μεθιέναι τρόπῳ μηδενί, γρά-
φεσθαι δέ· καὶ πρῶτον μὲν τοὺς διδασκάλους αὐτοὺς
ἀναγκάζειν μανθάνειν καὶ ἐπαινεῖν, οὓς δ' ἂν μὴ
ἀρέσκῃ τῶν διδασκάλων, μὴ χρῆσθαι τούτοις συνερ-
γοῖς, οὓς δ' ἂν τῷ ἐπαίνῳ συμψήφους ἔχῃ, τούτοις
χρώμενον τοὺς νέους αὐτοῖς παραδιδόναι διδάσκειν
812 τε καὶ παιδεύειν. οὗτός μοι μῦθος ἐνταῦθα καὶ
οὕτω τελευτάτω, περὶ γραμματιστῶν τε εἰρημένος
ἅμα καὶ γραμμάτων.

ΚΛ. Κατὰ μὲν τὴν ὑπόθεσιν, ὦ ξένε, ἔμοιγε
οὐ φαινόμεθα ἐκτὸς πορεύεσθαι τῶν ὑποτεθέντων
λόγων· εἰ δὲ τὸ ὅλον κατορθοῦμεν ἢ μή, χαλεπὸν
ἴσως δυσχυρίζεσθαι.

ΑΘ. Τότε γάρ, ὦ Κλεινία, τοῦτο αὐτὸ ἔσται
καταφανέστερον, ὡς εἰκός, ὅταν, ὃ πολλάκις εἰρήκα-
μεν, ἐπὶ τέλος ἀφικώμεθα πάσης τῆς διεξόδου περὶ
νόμων.

B ΚΛ. Ὀρθῶς.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐ μετὰ τὸν γραμματιστὴν ὁ κι-
θαριστὴς ἡμῖν προσρητέος;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Τοῖς κιθαρισταῖς μὲν τοίνυν ἡμᾶς δοκῶ
τῶν ἔμπροσθεν λόγων ἀναμνησθέντας τὸ προσῆκον

νεῖμαι τῆς τε διδασκαλίας ἅμα καὶ πάσης τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα παιδεύσεως.

ΚΛ. Ποίων δὴ πέρι λέγεις;

ΑΘ. Ἔφαμεν, οἶμαι, τοὺς τοῦ Διονύσου τοὺς ἑξηκοντούτεις ᾠδοὺς διαφερόντως εὐαισθήτους δεῖν γεγονέναι περί τε τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰς τῶν ἁρμονιῶν C
συστάσεις, ἵνα τὴν τῶν μελῶν μίμησιν τὴν εὖ καὶ τὴν κακῶς μεμιμημένην, ἐν τοῖς παθήμασιν ὅταν ψυχὴ γίγνηται, τά τε τῆς ἀγαθῆς ὁμοιώματα καὶ τὰ τῆς ἐναντίας ἐκλέξασθαι δυνατὸς ὤν τις τὰ μὲν ἀποβάλλῃ, τὰ δὲ προφέρων εἰς μέσον ὑμνῇ καὶ ἐπᾴδῃ ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς, προκαλούμενος ἑκάστους εἰς ἀρετῆς ἕπεσθαι κτῆσιν συνακολουθοῦντας διὰ τῶν μιμήσεων.

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘ. Τούτων τοίνυν δεῖ χάριν τοῖς φθόγγοις τῆς D
λύρας προςχρῆσθαι, σαφηνείας ἕνεκα τῶν χορδῶν, τόν τε κιθαριστὴν καὶ τὸν παιδευόμενον, ἀποδιδόντας πρόςχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμασι· τὴν δ' ἑτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἄλλα μὲν μέλη τῶν χορδῶν ἱεισῶν, ἄλλα δὲ τοῦ τὴν μελῳδίαν ξυνθέντος ποιητοῦ, καὶ δὴ καὶ πυκνότητα μανότητι καὶ τάχος βραδυτῆτι καὶ ὀξύτητα βαρύτητι ξύμφωνον καὶ ἀντίφωνον παρεχομένους, καὶ τῶν ῥυθμῶν ὡσαύ- E
τως παντοδαπὰ ποικίλματα προςαρμόττοντας τοῖσι φθόγγοις τῆς λύρας, πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα μὴ προςφέρειν τοῖς μέλλουσιν ἐν τρισὶν ἔτεσι τὸ τῆς μουσικῆς χρήσιμον ἐκλήψεσθαι διὰ τάχους. τὰ γὰρ ἐναντία ἄλληλα ταράττοντα δυςμαθίαν παρέχει, δεῖ δὲ ὅτι μάλιστα εὐμαθεῖς εἶναι τοὺς νέους· τὰ γὰρ ἀναγκαῖα οὐ σμικρὰ οὐδ' ὀλίγα αὐτοῖς ἐστὶ προςτεταγμένα μαθήματα; δείξει δὲ αὐτὰ προϊὼν ὁ λόγος ἅμα τῷ χρόνῳ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω περὶ τῆς μουσικῆς ἡμῖν ὁ παιδευτὴς ἐπιμελείσθω· τὰ δὲ μελῶν αὐτῶν αὖ καὶ ῥημάτων, οἷα τοὺς χοροδιδασκάλους καὶ ἃ δεῖ διδάσκειν, καὶ ταῦτα ἡμῖν ἐν τοῖς πρόσθεν διεί- 813
ρηται πάντα, ἃ δὴ καθιερωθέντα ἔφαμεν δεῖν, ταῖς ἑορταῖς ἕκαστα ἁρμόττοντα, ἡδονὴν εὐτυχῆ ταῖς πόλεσι παραδιδόντα ὠφελεῖν.

ΚΛ. Ἀληθῆ καὶ ταῦτα διείρηκας.
ΑΘ. Ἀληθέστατα τοίνυν. καὶ ταῦθ' ἡμῖν παρα-
λαβὼν ὁ περὶ τὴν Μοῦσαν ἄρχων αἱρεθεὶς ἐπιμελεί-
σθω μετὰ τύχης εὐμενοῦς, ἡμεῖς δὲ ὀρχήσεώς τε πέρι
καὶ ὅλης τῆς περὶ τὸ σῶμα γυμναστικῆς πρὸς τοῖς
B ἔμπροσθεν εἰρημένοις ἀποδῶμεν· καθάπερ μουσικῆς
τὸ διδασκαλικὸν ὑπόλοιπον ὂν ἀπέδομεν, ὡσαύτως
ποιῶμεν καὶ γυμναστικῆς. τοὺς γὰρ παῖδάς τε καὶ
τὰς παῖδας ὀρχεῖσθαι δὴ δεῖ καὶ γυμνάζεσθαι μαν-
θάνειν. ἢ γάρ;
ΚΛ. Ναί.
ΑΘ. Τοῖς μὲν τοίνυν παισὶν ὀρχησταί, ταῖς δὲ
ὀρχηστρίδες ἂν εἶεν πρὸς τὸ διαπονεῖν οὐκ ἀνεπιτη-
δειότερον.
ΚΛ. Ἔστω δὴ ταύτῃ.
ΑΘ. Πάλιν δὴ τὸν τὰ πλεῖστα ἕξοντα πράγματα
καλῶμεν, τὸν τῶν παίδων ἐπιμελητήν, ὃς τῶν τε
C περὶ μουσικὴν τῶν τε περὶ γυμναστικὴν ἐπιμελούμε-
νος οὐ πολλὴν ἕξει σχολήν.
ΚΛ. Πῶς οὖν δυνατὸς ἔσται πρεσβύτερος ὢν
τοσούτων ἐπιμελεῖσθαι;
ΑΘ. Ῥᾳδίως, ὦ φίλε· ὁ νόμος γὰρ αὐτῷ δέδωκε
καὶ δώσει προςλαμβάνειν εἰς ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν
τῶν πολιτῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν οὓς ἂν ἐθέλῃ, γνώ-
σεται δὲ οὓς δεῖ, καὶ βουλήσεται μὴ πλημμελεῖν εἰς
ταῦτα αἰδούμενος ἐμφρόνως καὶ γιγνώσκων τῆς ἀρχῆς
D τὸ μέγεθος, λογισμῷ τε ξυνὼν ὡς εὖ μὲν τραφέντων
καὶ τρεφομένων τῶν νέων πάντα ἡμῖν κατ' ὀρθὸν πλεῖ,
μὴ δέ, οὔτ' εἰπεῖν ἄξιον οὔθ' ἡμεῖς λέγομεν ἐπὶ καινῇ
πόλει τοὺς σφόδρα φιλομαντευτὰς σεβόμενοι. πολλὰ
μὲν οὖν ἡμῖν καὶ περὶ τούτων εἴρηται τῶν περὶ τὰς
ὀρχήσεις καὶ περὶ πᾶσαν τὴν τῶν γυμνασίων κίνησιν·
γυμνάσια γὰρ τίθεμεν καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἅπαντα
τοῖς σώμασι διαπονήματα τοξικῆς τε καὶ πάσης ῥί-
E ψεως καὶ πελταστικῆς καὶ πάσης ὁπλομαχίας καὶ διε-
ξόδων τακτικῶν καὶ ἁπάσης πορείας στρατοπέδων καὶ
στρατοπεδεύσεων καὶ ὅσα εἰς ἱππικὴν μαθήματα συν-
τείνει. πάντων γὰρ τούτων διδασκάλους τε εἶναι δεῖ

κοινούς, ἀρνυμένους μισθὸν παρὰ τῆς πόλεως, καὶ
τούτων μαθητὰς τοὺς ἐν τῇ πόλει παῖδάς τε καὶ ἄν-
δρας, καὶ κόρας καὶ γυναῖκας πάντων τούτων ἐπιστή-
μονας, κόρας μὲν οὔσας ἔτι πᾶσαν τὴν ἐν ὅπλοις ὄρ-
χησιν καὶ μάχην μεμελετηκυίας, γυναῖκας δὲ διεξόδων
καὶ τάξεων καὶ θέσεως καὶ ἀναιρέσεως ὅπλων ἡμμέ- 814
νας, εἰ μηδενὸς ἕνεκα, ἀλλ' εἴ ποτε δεήσειε πανδημεὶ
πάσῃ τῇ δυνάμει καταλείποντας τὴν πόλιν ἔξω στρα-
τεύεσθαι, τοὺς φυλάξοντας παῖδάς τε καὶ τὴν ἄλλην
πόλιν ἱκανοὺς εἶναι τό γε τοσοῦτον, ἢ καὶ τοὐναν-
τίον, ὧν οὐδὲν ἀπώμοτον, ἔξωθεν πολεμίους εἰςπεσόν-
τας ῥώμῃ τινὶ μεγάλῃ καὶ βίᾳ, βαρβάρους εἴτε Ἕλλη-
νας, ἀνάγκην παρασχεῖν περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τὴν
διαμάχην γίγνεσθαι, πολλή που κακία πολιτείας οὕτως B
αἰσχρῶς τὰς γυναῖκας εἶναι τεθραμμένας, ὡς μηδ' ὥς
περ ὄρνιθας περὶ τέκνων μαχομένας πρὸς ὁτιοῦν τῶν
ἰσχυροτάτων θηρίων ἐθέλειν ἀποθνήσκειν τε καὶ πάν-
τας κινδύνους κινδυνεύειν, ἀλλ' εὐθὺς πρὸς ἱερὰ φερο-
μένας πάντας βωμούς τε καὶ ναοὺς ἐμπιπλάναι καὶ
δόξαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους καταχεῖν ὡς πάντων
δειλότατον φύσει θηρίων ἐστίν.

ΚΛ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ ξένε, οὐδαμῶς εὔσχη-
μον γίγνοιτ' ἄν, τοῦ κακοῦ χωρίς, τοῦτο ἐν πόλει C
ὅπου γίγνοιτο.

ΑΘ. Οὐκοῦν τιθῶμεν τὸν νόμον τοῦτον μέχρι
γε τοσούτου, μὴ ἀμελεῖσθαι τὰ περὶ τὸν πόλεμον γυ-
ναιξὶ δεῖν, ἐπιμελεῖσθαι δὲ πάντας τοὺς πολίτας καὶ
τὰς πολίτιδας;

ΚΛ. Ἐγὼ γοῦν συγχωρῶ.

ΑΘ. Πάλης τοίνυν τὰ μὲν εἴπομεν, ὃ δ' ἐστὶ
μέγιστον, ὡς ἐγὼ φαίην ἄν, οὐκ εἰρήκαμεν, οὐδ' ἔστι
ῥᾴδιον ἄνευ τοῦ τῷ σώματι δεικνύντα ἅμα καὶ τῷ
λόγῳ φράζειν. τοῦτ' οὖν τότε κρινοῦμεν, ὅταν ἔργῳ D
λόγος ἀκολουθήσας μηνύσῃ τι σαφὲς τῶν τε ἄλλων
ὧν εἴρηκε πέρι καὶ ὅτι τῇ πολεμικῇ μάχῃ πασῶν κι-
νήσεων ὄντως ἐστὶ ξυγγενὴς πολὺ μάλισθ' ἡμῖν ἡ
τοιαύτη πάλη, καὶ δὴ καὶ ὅτι δεῖ ταύτην ἐκείνης χάριν
ἐπιτηδεύειν ἀλλ' οὐκ ἐκείνην ταύτης ἕνεκα μανθάνειν.

ΚΛ. Καλῶς τοῦτό γε λέγεις.

ΑΘ. Νῦν δὴ τῆς μὲν περὶ παλαίστραν δυνάμεως
τὸ μέχρι δεῦρ' ἡμῖν εἰρήσθω· περὶ δὲ τῆς ἄλλης κι-
E νήσεως παντὸς τοῦ σώματος, ἧς τὸ πλεῖστον μέρος
ὄρχησίν τινά τις προσαγορεύων ὀρθῶς ἂν φθέγγοιτο,
δύο μὲν αὐτῆς εἴδη χρὴ νομίζειν εἶναι, τὴν μὲν τῶν
καλλιόνων σωμάτων ἐπὶ τὸ σεμνὸν μιμουμένην, τὴν
δὲ τῶν αἰσχιόνων ἐπὶ τὸ φαῦλον, καὶ πάλιν τοῦ
φαύλου τε δύο καὶ τοῦ σπουδαίου δύο ἕτερα. τοῦ δὴ
σπουδαίου τὴν μὲν κατὰ πόλεμον καὶ ἐν βιαίοις ἐμ-
πλακέντων πόνοις σωμάτων μὲν καλῶν, ψυχῆς δ'
ἀνδρικῆς, τὴν δ' ἐν εὐπραγίαις τε οὔσης ψυχῆς σώ-
φρονος ἐν ἡδοναῖς τε ἐμμέτροις· εἰρηνικὴν ἄν τις
λέγων κατὰ φύσιν τὴν τοιαύτην ὄρχησιν λέγοι. τὴν
815 πολεμικὴν δὴ τούτων, ἄλλην οὖσαν τῆς εἰρηνικῆς,
πυῤῥίχην ἄν τις ὀρθῶς προσαγορεύοι, τάς τε εὐλα-
βείας πασῶν πληγῶν καὶ βολῶν ἐκνεύσεσι καὶ ὑπείξει
πάσῃ καὶ ἐκπηδήσεσιν ἐν ὕψει καὶ ξὺν ταπεινώσει
μιμουμένην, καὶ τὰς ταύταις ἐναντίας, τὰς ἐπὶ τὰ
δραστικὰ φερομένας αὖ σχήματα ἔν τε ταῖς τῶν τό-
ξων βολαῖς καὶ ἀκοντίων καὶ πασῶν πληγῶν μιμή-
ματα ἐπιχειρούσας μιμεῖσθαι, τό τε ὀρθὸν ἐν τούτοις
B καὶ τὸ εὔτονον, τῶν ἀγαθῶν σωμάτων καὶ ψυχῶν
ὁπόταν γίγνηται μίμημα, εὐθυφερὲς ὡς τὸ πολὺ τῶν
τοῦ σώματος μελῶν γιγνόμενον, ὀρθὸν μὲν τὸ τοιοῦ-
τον, τὸ δὲ τούτοις τοὐναντίον οὐκ ὀρθὸν ἀποδεχό-
μενον. τὴν δὲ εἰρηνικὴν ὄρχησιν τῇδ' αὖ θεωρητέον
ἑκάστων, εἴτε ὀρθῶς εἴτε μὴ κατὰ φύσιν τις τῆς κα-
λῆς ὀρχήσεως ἀντιλαμβανόμενος ἐν χορείαις πρεπόν-
τως εὐνόμων ἀνδρῶν διατελεῖ. τὴν τοίνυν ἀμφισβη-
τουμένην ὄρχησιν δεῖ πρῶτον χωρὶς τῆς ἀναμφισβη-
C τήτου διατεμεῖν. τίς οὖν αὕτη, καὶ πῇ δεῖ χωρὶς τέ-
μνειν ἑκατέραν; ὅση μὲν βακχεία τ' ἐστὶ καὶ τῶν
ταύταις ἑπομένων, ἃς Νύμφας τε καὶ Πᾶνας καὶ
Σειληνοὺς καὶ Σατύρους ἐπονομάζοντες, ὥς φασι, μι-
μοῦνται κατῳνωμένους, περικαθαρμούς τε καὶ τελετάς
τινας ἀποτελούντων, ξύμπαν τοῦτο τῆς ὀρχήσεως τὸ
γένος οὔθ' ὡς εἰρηνικὸν οὔθ' ὡς πολεμικὸν οὔθ' ὅ

τί ποτε βούλεται ῥᾴδιον ἀφορίσασθαι· διορίσασθαι
μὴν μοι ταύτῃ δοκεῖ σχεδὸν ὀρθότατον αὐτὸ εἶναι, D
χωρὶς μὲν πολεμικοῦ, χωρὶς δὲ εἰρηνικοῦ θέντας εἰ-
πεῖν ὡς οὐκ ἔστι πολιτικὸν τοῦτο τῆς ὀρχήσεως τὸ
γένος, ἐνταῦθα δὲ κείμενον ἐάσαντας κεῖσθαι νῦν ἐπὶ
τὸ πολεμικὸν ἅμα καὶ εἰρηνικόν, ὡς ἀναμφισβητήτως
ἡμέτερον ὄν, ἐπανιέναι. Τὸ δὴ τῆς ἀπολέμου Μού-
σης, ἐν ὀρχήσεσι δὲ τούς τε θεοὺς καὶ τοὺς τῶν
θεῶν παῖδας τιμῶν, ἓν μὲν ξύμπαν γίγνοιτ' ἂν γένος
ἐν δόξῃ τοῦ πράττειν εὖ γιγνόμενον, τοῦτο δὲ διχῇ
διαιροῖμεν ἄν, τὸ μὲν ἐκ πόνων τινῶν αὐτοῦ καὶ E
κινδύνων διαπεφευγότων εἰς ἀγαθά, μείζους ἡδονὰς
ἔχον, τὸ δὲ τῶν ἔμπροσθεν ἀγαθῶν σωτηρίας οὔσης
καὶ ἐπαύξης, πρᾳοτέρας τὰς ἡδονὰς κεκτημένον ἐκεί-
νων. ἐν δὲ δὴ τοῖς τοιούτοις που πᾶς ἄνθρωπος τὰς
κινήσεις τοῦ σώματος μειζόνων μὲν τῶν ἡδονῶν οὐ-
σῶν μείζους, ἐλαττόνων δὲ ἐλάττους κινεῖται, καὶ
κοσμιώτερος μὲν ὢν πρός τε ἀνδρείαν μᾶλλον γεγυ-
μνασμένος ἐλάττους αὖ, δειλὸς δὲ καὶ ἀγύμναστος 816
γεγονὼς πρὸς τὸ σωφρονεῖν μείζους καὶ σφοδροτέρας
παρέχεται μεταβολὰς τῆς κινήσεως· ὅλως δὲ φθεγγό-
μενος, εἴτ' ἐν ᾠδαῖς εἴτ' ἐν λόγοις, ἡσυχίαν οὐ πάνυ
δυνατὸς τῷ σώματι παρέχεσθαι πᾶς. διὸ μίμησις τῶν
λεγομένων σχήμασι γενομένη τὴν ὀρχηστικὴν ἐξειργά-
σατο τέχνην ξύμπασαν. ὁ μὲν οὖν ἐμμελῶς ἡμῶν, ὁ
δὲ πλημμελῶς ἐν τούτοις πᾶσι κινεῖται. πολλὰ μὲν
δὴ τοίνυν ἄλλα ἡμῖν τῶν παλαιῶν ὀνομάτων ὡς εὖ B
καὶ κατὰ φύσιν κείμενα δεῖ διανοούμενον ἐπαινεῖν,
τούτων δὲ ἓν καὶ τὸ περὶ τὰς ὀρχήσεις τὰς τῶν εὖ
πραττόντων, ὄντων δὲ μετρίων αὐτῶν πρὸς τὰς ἡδο-
νάς, ὡς ὀρθῶς ἅμα καὶ μουσικῶς ὠνόμασεν ὅστις
ποτ' ἦν, καὶ κατὰ λόγον αὐταῖς θέμενος ὄνομα ξυμ-
πάσαις ἐμμελείας ἐπωνόμασε, καὶ δύο δὴ τῶν ὀρχή-
σεων τῶν καλῶν εἴδη κατεστήσατο, τὸ μὲν πολεμικὸν
πυῤῥίχην, τὸ δὲ εἰρηνικὸν ἐμμέλειαν, ἑκατέρῳ τὸ
πρέπον τε καὶ ἁρμόττον ἐπιθεὶς ὄνομα. ἃ δὴ δεῖ τὸν C
μὲν νομοθέτην ἐξηγεῖσθαι τύποις, τὸν δὲ νομοφύλακα
ζητεῖν τε καὶ ἀνερευνησάμενον, μετὰ τῆς ἄλλης μου-

σικῆς τὴν ὄρχησιν συνθέντα καὶ νείμαντα ἐπὶ πάσας
ἑορτὰς τῶν θυσιῶν ἑκάστῃ τὸ πρόσφορον, οὕτω κα-
θιερώσαντα αὐτὰ πάντα ἐν τάξει τοῦ λοιποῦ μὴ κινεῖν
μηδὲν μήτε ὀρχήσεως ἐχόμενον μήτε ᾠδῆς, ἐν ταῖς
δ' αὐταῖς ἡδοναῖς ὡςαύτως τὴν αὐτὴν πόλιν καὶ πο-
D λίτας διάγοντας, ὁμοίους εἰς δύναμιν ὄντας, ζῆν εὖ
τε καὶ εὐδαιμόνως.

Τὰ μὲν οὖν τῶν καλῶν σωμάτων καὶ γενναίων
ψυχῶν εἰς τὰς χορείας, οἵας εἴρηται δεῖν αὐτὰς εἶ-
ναι, διαπεπέρανται· τὰ δὲ τῶν αἰσχρῶν σωμάτων
καὶ διανοημάτων καὶ τῶν ἐπὶ τὰ τοῦ γέλωτος κωμῳ-
δήματα τετραμμένων, κατὰ λέξιν τε καὶ ᾠδὴν καὶ
κατὰ ὄρχησιν καὶ κατὰ τὰ τούτων πάντων μιμήματα
κεκωμῳδημένα, ἀνάγκη μὲν θεάσασθαι καὶ γνωρίζειν·
E ἄνευ γὰρ γελοίων τὰ σπουδαῖα καὶ πάντων τῶν ἐναν-
τίων τὰ ἐναντία μαθεῖν μὲν οὐ δυνατόν, εἰ μέλλει
τις φρόνιμος ἔσεσθαι, ποιεῖν δὲ οὐκ ἂν δυνατὸν ἀμ-
φότερα, εἴ τις αὖ μέλλει καὶ σμικρὸν ἀρετῆς μεθέ-
ξειν, ἀλλὰ αὐτῶν ἕνεκα τούτων καὶ μανθάνειν αὐτὰ
δεῖ, τοῦ μή ποτε δι' ἄγνοιαν δρᾶν ἢ λέγειν ὅσα γε-
λοῖα μηδὲν δέον, δούλοις δὲ τὰ τοιαῦτα καὶ ξένοις
ἐμμίσθοις προστάττειν μιμεῖσθαι, σπουδὴν δὲ περὶ
αὐτὰ εἶναι μηδέποτε μηδ' ἡντινοῦν μηδέ τινα μαν-
θάνοντα αὐτὰ γίγνεσθαι φανερὸν τῶν ἐλευθέρων,
μήτε γυναῖκα μήτε ἄνδρα, καινὸν δὲ ἀεί τι περὶ αὐτὰ
φαίνεσθαι τῶν μιμημάτων. ὅσα μὲν οὖν περὶ γέλωτά
817 ἐστι παίγνια, ἃ δὴ κωμῳδίαν πάντες λέγομεν, οὕτω
τῷ λόγῳ καὶ νόμῳ κείσθω· τῶν δὲ σπουδαίων, ὥς
φασι, τῶν περὶ τραγῳδίαν ἡμῖν ποιητῶν, ἐάν ποτέ
τινες αὐτῶν ἡμᾶς ἐλθόντες ἐπανερωτήσωσιν οὑτωσί
πως· Ὦ ξένοι, πότερον φοιτῶμεν ὑμῖν εἰς τὴν πόλιν
τε καὶ χώραν ἢ μή; καὶ τὴν ποίησιν φέρωμέν τε καὶ
ἄγωμεν, ἢ πῶς ὑμῖν δέδοκται περὶ τὰ τοιαῦτα δρᾶν;
— τί οὖν ἂν πρὸς ταῦτα ὀρθῶς ἀποκριναίμεθα τοῖς
θείοις ἀνδράσιν; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τάδε, Ὦ ἄρι-
B στοι, φάναι, τῶν ξένων, ἡμεῖς ἐσμὲν τραγῳδίας αὐ-
τοὶ ποιηταὶ κατὰ δύναμιν ὅτι καλλίστης ἅμα καὶ
ἀρίστης· πᾶσα οὖν ἡμῖν ἡ πολιτεία ξυνέστηκε μίμη-

σις τοῦ καλλίστου καὶ ἀρίστου βίου, ὃ δή φαμεν ἡμεῖς
γε ὄντως εἶναι τραγῳδίαν τὴν ἀληθεστάτην. ποιηταὶ
μὲν οὖν ὑμεῖς, ποιηταὶ δὲ καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν τῶν αὐ-
τῶν, ὑμῖν ἀντίτεχνοί τε καὶ ἀνταγωνισταὶ τοῦ καλ-
λίστου δράματος, ὃ δὴ νόμος ἀληθὴς μόνος ἀποτε-
λεῖν πέφυκεν, ὡς ἡ παρ' ἡμῶν ἐστιν ἐλπίς. μὴ δὴ C
δόξητε ἡμᾶς ῥᾳδίως γε οὕτως ὑμᾶς ποτε παρ' ἡμῖν
ἐάσειν σκηνάς τε πήξαντας κατ' ἀγορὰν καὶ καλλι-
φώνους ὑποκριτὰς εἰσαγομένους, μεῖζον φθεγγομέ-
νους ἡμῶν, ἐπιτρέψειν ὑμῖν δημηγορεῖν πρὸς παῖδάς
τε καὶ γυναῖκας καὶ τὸν πάντα ὄχλον, τῶν αὐτῶν λέ-
γοντας ἐπιτηδευμάτων πέρι μὴ τὰ αὐτὰ ἅ περ ἡμεῖς,
ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ καὶ ἐναντία τὰ πλεῖστα· σχεδὸν γάρ
τοι κἂν μαινοίμεθα τελέως ἡμεῖς τε καὶ ἅπασα ἡ πό- D
λις, ἥ τις οὖν ὑμῖν ἐπιτρέποι δρᾶν τὰ νῦν λεγόμενα,
πρὶν κρῖναι τὰς ἀρχὰς, εἴτε ῥητὰ καὶ ἐπιτήδεια πε-
ποιήκατε λέγειν εἰς τὸ μέσον εἴτε μή. νῦν οὖν, ὦ
παῖδες μαλακῶν Μουσῶν ἔκγονοι, ἐπιδείξαντες τοῖς
ἄρχουσι πρῶτον τὰς ὑμετέρας παρὰ τὰς ἡμετέρας
ᾠδάς, ἂν μὲν τὰ αὐτά γε ἢ καὶ βελτίω τὰ παρ' ὑμῶν
φαίνηται λεγόμενα, δώσομεν ὑμῖν χορόν, εἰ δὲ μή, ὦ
φίλοι, οὐκ ἄν ποτε δυναίμεθα.

Ταῦτ' οὖν ἔστω περὶ πᾶσαν χορείαν καὶ μάθησιν E
τούτων πέρι συντεταγμένα νόμοις ἔθη, χωρὶς μὲν τὰ
τῶν δούλων, χωρὶς δὲ τὰ τῶν δεσποτῶν, εἰ ξυνδοκεῖ.

ΚΛ. Πῶς δ' οὐ ξυνδοκεῖ νῦν γε οὕτως;

ΑΘ. Ἔτι δὴ τοίνυν τοῖς ἐλευθέροις ἐστὶ τρία
μαθήματα, λογισμοὶ μὲν καὶ τὰ περὶ ἀριθμοὺς ἓν
μάθημα, μετρητικὴ δὲ μήκους καὶ ἐπιπέδου καὶ βά-
θους ὡς ἓν αὖ δεύτερον, τρίτον δὲ τῆς τῶν ἄστρων
περιόδου πρὸς ἄλληλα ὡς πέφυκε πορεύεσθαι. ταῦτα
δὲ ξύμπαντα οὐχ ὡς ἀκριβείας ἐχόμενα δεῖ διαπο- 818
νεῖν τοὺς πολλοὺς ἀλλά τινας ὀλίγους· οὓς δέ, προϊόν-
τες ἐπὶ τῷ τέλει φράσομεν. οὕτω γὰρ πρέπον ἂν εἴη·
τῷ πλήθει δὲ ὅσα αὐτῶν ἀναγκαῖα, καὶ πως ὀρθό-
τατα λέγεται μὴ ἐπίστασθαι μὲν τοῖς πολλοῖς αἰσχρόν,
δι' ἀκριβείας δὲ ζητεῖν πάντα οὔτε ῥᾴδιον οὔτε τὸ
παράπαν δυνατόν· τὸ δὲ ἀναγκαῖον αὐτῶν οὐχ οἷόν

B τε ἀποβάλλειν, ἀλλ' ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον παροιμιασάμενος εἰς ταῦτα ἀποβλέψας εἰπεῖν ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκῃ μή ποτε φανῇ μαχόμενος, ὅσαι θεῖαί γε, οἶμαι, τῶν [τε] ἀναγκῶν εἰσιν, ἐπεὶ τῶν γε ἀνθρωπίνων, εἰς ἃς οἱ πολλοὶ βλέποντες λέγουσι τὸ τοιοῦτον, οὗτος πάντων τῶν λόγων εὐηθέστατός ἐστι μακρῷ.

ΚΛ. Τίνες οὖν, ὦ ξένε, αἱ μὴ τοιαῦται ἀνάγκαι τῶν μαθημάτων, θεῖαι δέ;

ΑΘ. Δοκῶ μέν, ἃς μή τις πράξας μηδὲ αὖ
C μαθὼν τὸ παράπαν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἀνθρώποις θεὸς οὐδὲ δαίμων οὐδὲ ἥρως, οἷος δυνατὸς ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν σὺν σπουδῇ ποιεῖσθαι. πολλοῦ δ' ἂν δεήσειεν ἄνθρωπός γε θεῖος γενέσθαι μήτε ἓν μήτε δύο μήτε τρία μήθ' ὅλως ἄρτια καὶ περιττὰ δυνάμενος γιγνώσκειν, μηδὲ ἀριθμεῖν τὸ παράπαν εἰδώς, μηδὲ νύκτα καὶ ἡμέραν διαριθμεῖσθαι δυνατὸς ὤν, σελήνης δὲ καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων περιφο-
D ρᾶς ἀπείρως ἔχων. ταῦτ' οὖν δὴ πάντα ὡς μὲν οὐκ ἀναγκαῖά ἐστι μαθήματα τῷ μέλλοντι σχεδὸν ὁτιοῦν τῶν καλλίστων μαθημάτων εἴσεσθαι, πολλὴ καὶ μωρία τοῦ διανοήματος· ποῖα δὲ ἕκαστα τούτων καὶ πόσα καὶ πότε μαθητέον, καὶ τί μετὰ τίνος καὶ τί χωρὶς τῶν ἄλλων, καὶ πᾶσαν τὴν τούτων κρᾶσιν, ταῦτά ἐστιν ἃ δεῖ λαβόντα ὀρθῶς πρῶτα ἐπὶ τἆλλα ἰόντα τούτων ἡγουμένων τῶν μαθημάτων μανθάνειν. οὕτω γὰρ ἀνάγκη φύσει κατείληφεν, ᾗ φαμὲν οὐδένα
E θεῶν οὔτε μάχεσθαι τὰ νῦν οὔτε μαχεῖσθαί ποτε.

ΚΛ. Ἔοικέ γε, ὦ ξένε, νῦν οὕτω πως ῥηθέντα ὀρθῶς εἰρῆσθαι καὶ κατὰ φύσιν ἃ λέγεις.

ΑΘ. Ἔχει μὲν γὰρ οὕτως, ὦ Κλεινία, χαλεπὸν δὲ αὐτὰ προταξάμενον τούτῳ τῷ τρόπῳ νομοθετεῖν· ἀλλ' εἰς ἄλλον, εἰ δοκεῖ, χρόνον ἀκριβέστερον ἂν νομοθετησαίμεθα.

ΚΛ. Δοκεῖς ἡμῖν, ὦ ξένε, φοβεῖσθαι τὸ τῆς ἡμετέρας περὶ τῶν τοιούτων ἀπειρίας ἔθος. οὔκουν ὀρθῶς φοβεῖ· πειρῶ δὴ λέγειν μηδὲν ἀποκρυπτόμενος ἕνεκα τούτων.

ΑΘ. Φοβοῦμαι μὲν καὶ ταῦτα ἃ σὺ νῦν λέγεις, 819
μᾶλλον δ' ἔτι δέδοικα τοὺς ἡμμένους μὲν αὐτῶν τού-
των τῶν μαθημάτων, κακῶς δ' ἡμμένους. οὐδαμοῦ
γὰρ δεινὸν οὐδὲ σφοδρὸν ἀπειρία τῶν πάντων οὐδὲ
μέγιστον κακόν, ἀλλ' ἡ πολυπειρία καὶ πολυμαθία μετὰ
κακῆς ἀγωγῆς γίγνεται πολὺ τούτων μείζων ζημία.

ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΑΘ. Τοσάδε τοίνυν ἑκάστων χρὴ φάναι μανθά-
νειν δεῖν τοὺς ἐλευθέρους, ὅσα καὶ πάμπολυς ἐν Αἰ-
γύπτῳ παίδων ὄχλος ἅμα γράμμασι μανθάνει. πρῶτον B
μὲν γὰρ περὶ λογισμοὺς ἀτεχνῶς παισὶν ἐξευρημένα
μαθήματα, μετὰ παιδιᾶς τε καὶ ἡδονῆς μανθάνειν,
μήλων τέ τινων διανομαὶ καὶ στεφάνων πλείοσιν ἅμα
καὶ ἐλάττοσιν ἁρμοττόντων ἀριθμῶν τῶν αὐτῶν, καὶ
πυκτῶν καὶ παλαιστῶν ἐφεδρείας τε καὶ συλλήξεως ἐν
μέρει καὶ ἐφεξῆς καὶ ὡς πεφύκασι γίγνεσθαι. καὶ δὴ
καὶ παίζοντες, φιάλας ἅμα χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ. καὶ τοι- C
ούτων τινῶν ἄλλων κεραννύντες, οἱ δὲ καὶ ὅλας πως
διαδιδόντες, ὅπερ εἶπον, εἰς παιδιὰν ἐναρμόττοντες
τὰς τῶν ἀναγκαίων ἀριθμῶν χρήσεις, ὠφελοῦσι τοὺς
μανθάνοντας εἴς τε τὰς τῶν στρατοπέδων τάξεις καὶ
ἀγωγὰς καὶ στρατείας καὶ εἰς οἰκονομίας αὖ, καὶ πάν-
τως χρησιμωτέρους αὐτοὺς αὑτοῖς καὶ ἐγρηγορότας
μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους ἀπεργάζονται. μετὰ δὲ ταῦ-
τα ἐν ταῖς μετρήσεσιν, ὅσα ἔχει μήκη καὶ πλάτη καὶ
βάθη, περὶ ἅπαντα ταῦτα ἐνοῦσάν τινα φύσει γελοίαν D
τε καὶ αἰσχρὰν ἄγνοιαν ἐν τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι, ταύ-
της ἀπαλλάττουσι.

ΚΛ. Ποίαν δὴ καὶ τίνα λέγεις ταύτην;

ΑΘ. Ὦ φίλε Κλεινία, παντάπασί γε μὴν καὶ αὐ-
τὸς ἀκούσας ὀψέ ποτε τὸ περὶ ταῦτα ἡμῶν πάθος
ἐθαύμασα, καὶ ἔδοξέ μοι τοῦτο οὐκ ἀνθρώπινον ἀλλὰ
ὑηνῶν τινῶν εἶναι μᾶλλον θρεμμάτων, ᾐσχύνθην τε
οὐχ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ μόνον ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἁπάντων τῶν
Ἑλλήνων.

ΚΛ. Τοῦ πέρι; λέγ' ὅ τι καὶ φῄς, ὦ ξένε. E

ΑΘ. Λέγω δή· μᾶλλον δὲ ἐρωτῶν σοι δείξω.
καί μοι σμικρὸν ἀπόκριναι. γιγνώσκεις που μῆκος;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Τί δέ; πλάτος;

ΚΛ. Πάντως.

ΑΘ. Ἦ καὶ ταῦτα ὅτι δύ' ἐστὸν καὶ τρίτον τούτων βάθος;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐ δοκεῖ σοι ταῦτα εἶναι πάντα μετρητὰ πρὸς ἄλληλα;

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Μῆκός τε, οἶμαι, πρὸς μῆκος, καὶ πλάτος πρὸς πλάτος, καὶ βάθος ὡσαύτως δυνατὸν εἶναι μετρεῖν φύσει.

820 ΚΛ. Σφόδρα γε.

ΑΘ. Εἰ δ' ἔστι μήτε σφόδρα μήτε ἠρέμα δυνατὰ ἔνια, ἀλλὰ τὰ μέν, τὰ δὲ μή, σὺ δὲ πάντα ἡγεῖ, πῶς οἴει πρὸς ταῦτα διακεῖσθαι;

ΚΛ. Δῆλον ὅτι φαύλως.

ΑΘ. Τί δ' αὖ; μῆκός τε καὶ πλάτος πρὸς βάθος, ἢ πλάτος τε καὶ μῆκος πρὸς ἄλληλα, ἆρ' οὐ διανοούμεθα περὶ ταῦτα οὕτως Ἕλληνες πάντες, ὡς δυνατά ἐστι μετρεῖσθαι πρὸς ἄλληλα ἁμωσγέπως;

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

B ΑΘ. Εἰ δ' ἔστιν αὖ μηδαμῶς μηδαμῇ δυνατά, πάντες δ', ὅ περ εἶπον, Ἕλληνες διανοούμεθα ὡς δυνατά, μῶν οὐκ ἄξιον ὑπὲρ πάντων αἰσχυνθέντα εἰπεῖν πρὸς αὐτούς· Ὦ βέλτιστοι τῶν Ἑλλήνων, ἓν ἐκείνων τοῦτ' ἐστὶν ὧν ἔφαμεν, αἰσχρὸν μὲν γεγονέναι τὸ μὴ ἐπίστασθαι, τὸ δ' ἐπίστασθαι τἀναγκαῖα οὐδὲν πάνυ καλόν;

ΚΛ. Πῶς δ' οὔ;

C ΑΘ. Καὶ πρὸς τούτοις γε ἄλλα ἔστι τούτων ξυγγενῆ, ἐν οἷς αὖ πολλὰ ἁμαρτήματα ἐκείνων ἀδελφὰ ἡμῖν ἐγγίγνεται τῶν ἁμαρτημάτων.

ΚΛ. Ποῖα δή;

ΑΘ. Τὰ τῶν μετρητῶν τε καὶ ἀμέτρων πρὸς ἄλληλα, ἥ τινι φύσει γέγονε· ταῦτα γὰρ δή, σκοποῦντα διαγιγνώσκειν ἀναγκαῖον ἢ παντάπασιν εἶναι φαῦλον, προβάλλοντά τε ἀλλήλοις ἀεί, διατριβὴν τῆς πεττείας

πολὺ χαριεστέραν πρεσβυτῶν διατρίβοντα, φιλονεικεῖν
ἐν ταῖς τούτων ἀξίαισι σχολαῖς.

ΚΛ. Ἴσως· ἔοικε γοῦν ἥ τε πεττεία καὶ ταῦτα D
ἀλλήλων τὰ μαθήματα καὶ πάμπολυ κεχωρίσθαι.

ΑΘ. Ταῦτα τοίνυν ἐγὼ μέν, ὦ Κλεινία, φημὶ
τοὺς νέους δεῖν μανθάνειν· καὶ γὰρ οὔτε βλαβερὰ
οὔτε χαλεπά ἐστι, μετὰ δὲ παιδιᾶς ἅμα μανθανόμενα
ὠφελήσει μέν, βλάψει δὲ ἡμῖν τὴν πόλιν οὐδέν. εἰ δέ
τις ἄλλως λέγει, ἀκουστέον.

ΚΛ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘ. Ἀλλὰ μὴν ἂν οὕτω ταῦτα ἔχοντα φαίνη-
ται, δῆλον ὡς ἐγκρινοῦμεν αὐτά, μὴ ταύτῃ δὲ φαι-
νόμενα ἔχειν ἀποκριθήσεται.

ΚΛ. Δῆλον· τί μήν; οὐκοῦν νῦν, ὦ ξένε, κεί- E
σθω ταῦτα ὡς ὄντα τῶν δεόντων μαθημάτων, ἵνα
μὴ διάκενα ἡμῖν ᾖ τὰ τῶν νόμων.

ΑΘ. Κείσθω μέντοι καθάπερ ἐνέχυρα λύσιμα
ἐκ τῆς ἄλλης πολιτείας, ἐὰν ἢ τοὺς θέντας ἡμᾶς ἢ
καὶ τοὺς θεμένους ὑμᾶς μηδαμῶς φιλοφρονῆται.

ΚΛ. Δικαίαν λέγεις τὴν θέσιν.

ΑΘ. Ἄστρων δὴ τὸ μετὰ ταῦτα ὅρα τὴν μάθη-
σιν τοῖς νέοις, ἂν ἡμῖν ἀρέσκῃ λεχθεῖσα ἢ καὶ τοὐ-
ναντίον.

ΚΛ. Λέγε μόνον.

ΑΘ. Καὶ μὴν θαῦμά γε περὶ ταῦτα ἐστὶ μέγα
καὶ οὐδαμῶς οὐδαμῇ ἀνεκτόν.

ΚΛ. Τὸ ποῖον δή; 821

ΑΘ. Τὸν μέγιστον θεὸν καὶ ὅλον τὸν κόσμον
φαμὲν οὔτε ζητεῖν δεῖν οὔτε πολυπραγμονεῖν τὰς αἰ-
τίας ἐρευνῶντας· οὐ γὰρ οὐδ' ὅσιον εἶναι. τὸ δὲ ἔοικε
πᾶν τούτου τοὐναντίον γιγνόμενον ὀρθῶς ἂν γίγνεσθαι.

ΚΛ. Πῶς εἶπες;

ΑΘ. Παράδοξον μὲν τὸ λεγόμενον, καὶ οὐκ ἂν
πρεσβύταις τις οἰηθείη πρέπειν τόδε· ἐπειδάν τίς τι
καλόν τε οἰηθῇ καὶ ἀληθὲς μάθημα εἶναι καὶ πόλει
ξυμφέρον καὶ τῷ θεῷ παντάπασι φίλον, οὐδενὶ δὴ
τρόπῳ δυνατόν ἐστιν ἔτι μὴ φράζειν. B

ΚΛ. Εἰκότα λέγεις· ἀλλ' ἄστρων πέρι μάθημα
τί τοιοῦτον ἀνευρήσομεν;

ΑΘ. Ὦ ἀγαθοί, καταψευδόμεθα νῦν, ὡς ἔπος
εἰπεῖν, Ἕλληνες πάντες μεγάλων θεῶν, Ἡλίου τε ἅμα
καὶ Σελήνης.

ΚΛ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις ψεῦδος;

ΑΘ. Φαμὲν αὐτὰ οὐδέποτε τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἰέ-
C ναι, καὶ ἄλλ' ἄττα ἄστρα μετὰ τούτων, ἐπονομά-
ζοντες πλανητὰ αὐτά.

ΚΛ. Νὴ τὸν Δία, ὦ ξένε, ἀληθὲς τοῦτο λέγεις·
ἐν γὰρ δὴ τῷ βίῳ πολλάκις ἑώρακα καὶ αὐτὸς τόν τε
Ἑωσφόρον καὶ τὸν Ἕσπερον καὶ ἄλλους τινὰς οὐδέ-
ποτε ἰόντας εἰς τὸν αὐτὸν δρόμον ἀλλὰ πάντῃ πλα-
νωμένους, τὸν δὲ Ἥλιόν που καὶ Σελήνην δρῶντας
ταῦθ' ἃ ἀεὶ πάντες ξυνεπιστάμεθα.

ΑΘ. Ταῦτ' ἔστι τοίνυν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλει-
νία, νῦν ἃ δή φημι δεῖν περὶ θεῶν τῶν κατ' οὐρα-
νὸν τούς γε ἡμετέρους πολίτας τε καὶ τοὺς νέους τὸ
D μέχρι τοσούτου μαθεῖν περὶ ἁπάντων τούτων, μέχρι
τοῦ μὴ βλασφημεῖν περὶ αὐτά, εὐφημεῖν δὲ ἀεὶ θύον-
τάς τε καὶ ἐν εὐχαῖς εὐχομένους εὐσεβῶς.

ΚΛ. Τοῦτο μὲν ὀρθόν, εἴ γε πρῶτον μὲν δυνα-
τόν ἐστιν ὃ λέγεις μαθεῖν· εἶτα, εἰ μὴ λέγομέν τι περὶ
αὐτῶν ὀρθῶς νῦν, μαθόντες δὲ λέξομεν, συγχωρῶ
κἀγὼ τό γε τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον ὂν μαθητέον εἶναι.
ταῦτ' οὖν ὡς ἔχοντά ἐσθ' οὕτω, πειρῶ σὺ μὲν ἐξηγεῖ-
σθαι πάντως, ἡμεῖς δὲ ξυνέπεσθαί σοι μανθάνοντες.

E ΑΘ. Ἀλλ' ἔστι μὲν οὐ ῥᾴδιον ὃ λέγω μαθεῖν,
οὐδ' αὖ παντάπασι χαλεπόν, οὐδέ γέ τινος χρόνου
παμπόλλου. τεκμήριον δέ· ἐγὼ τούτων οὔτε νέος οὔτε
πάλαι ἀκηκοὼς σφῷν ἂν νῦν οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ
δηλῶσαι δυναίμην. καί τοι χαλεπά γε ὄντα οὐκ ἄν
ποτε οἷός τ' ἦν δηλοῦν τηλικούτοις οὖσι τηλικοῦτος.

ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις. ἀλλὰ τί καὶ φῂς τοῦτο τὸ
μάθημα, ὃ θαυμαστὸν μὲν λέγεις, προσῆκον δ' αὖ
822 μαθεῖν τοῖς νέοις, οὐ γιγνώσκειν δὲ ἡμᾶς; πειρῶ περὶ
αὐτοῦ τό γε τοσοῦτον φράζειν ὡς σαφέστατα.

ΑΘ. Πειρατέον. οὐ γάρ ἐστι τοῦτο, ὦ ἄριστοι,

τὸ δόγμα ὀρθὸν περὶ σελήνης τε καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, ὡς ἄρα πλανᾶταί ποτε, πᾶν δὲ τοὐναντίον ἔχει τούτου· τὴν αὐτὴν γὰρ αὐτῶν ὁδὸν ἕκαστον καὶ οὐ πολλὰς ἀλλὰ μίαν ἀεὶ κύκλῳ διεξέρχεται, φαίνεται δὲ πολλὰς φερόμενον· τὸ δὲ τάχιστον αὐτῶν ὂν βραδύτατον οὐκ ὀρθῶς αὖ δοξάζεται, τὸ δ᾽ ἐναντίον ἐναντίως. ταῦτ᾽ οὖν εἰ πέφυκε μὲν οὕτως, B ἡμεῖς δὲ μὴ ταύτῃ δόξομεν, εἰ μὲν ἐν Ὀλυμπίᾳ θεόντων ἵππων οὕτως ἢ δολιχοδρόμων ἀνδρῶν διενοούμεθα πέρι, καὶ προςηγορεύομεν τὸν τάχιστον μὲν ὡς βραδύτατον, τὸν δὲ βραδύτατον ὡς τάχιστον, ἐγκώμιά τε ποιοῦντες ᾔδομεν τὸν ἡττώμενον νενικηκότα, οὔτε ὀρθῶς ἂν οὔτ᾽ οἶμαι προςφιλῶς τοῖς δρομεῦσιν ἡμᾶς ἂν τὰ ἐγκώμια προςάπτειν ἀνθρώποις οὖσι· νῦν δὲ δὴ περὶ θεοὺς τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐξαμαρτανόντων C ἡμῶν ἆρ᾽ οὐκ οἰόμεθα γελοῖόν τε καὶ οὐκ ὀρθόν, ἐκεῖ γιγνόμενον ἦν ἂν τότε, νῦν ἐνταυθοῖ καὶ ἐν τουτοισὶ γίγνεσθαι;

ΚΛ. Γελοῖον μὲν οὐδαμῶς.

ΑΘ. Οὐ μὴν οὐδὲ θεοφιλές γε, ψευδῆ φήμην ἡμῶν κατὰ θεῶν ὑμνούντων.

ΚΛ. Ἀληθέστατα, εἴ περ γε οὕτω ταῦτ᾽ ἐστίν.

ΑΘ. Οὐκοῦν ἂν μὲν δείξωμεν οὕτω ταῦτ᾽ ἔχοντα, μαθητέα μέχρι γε τούτου τὰ τοιαῦτα πάντα, μὴ δειχθέντων δὲ ἐατέον; καὶ ταῦτα ἡμῖν οὕτω ξυγκείσθω;

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν. D

ΑΘ. Ἤδη τοίνυν χρὴ φάναι τέλος ἔχειν τά γε παιδείας μαθημάτων πέρι νόμιμα. Περὶ δὲ θήρας ὡσαύτως διανοηθῆναι χρή, καὶ περὶ ἁπάντων ὁπόσα τοιαῦτα. κινδυνεύει γὰρ δὴ νομοθέτῃ τὸ προςταττόμενον ἐπὶ μεῖζον εἶναι τοῦ νόμους θέντα ἀπηλλάχθαι, ἕτερον δέ τι πρὸς τοῖς νόμοις εἶναι μεταξύ τι νουθετήσεώς τε πεφυκὸς ἅμα καὶ νόμων, ὃ δὴ πολλάκις ἡμῶν ἐμπέπτωκε τοῖς λόγοις, οἷον περὶ τὴν τῶν σφόδρα νέων παίδων τροφήν· οὐ γὰρ ῥητά φαμεν εἶναι, E λέγοντές τε αὐτὰ ὡς νόμους οἴεσθαι τιθεμένους εἶναι πολλῆς ἀνοίας γέμειν. γεγραμμένων δὴ ταύτῃ τῶν νό-

μων τε καὶ ὅλης τῆς πολιτείας οὐ τέλεος ὁ τοῦ δια-
φέροντος πολίτου πρὸς ἀρετὴν γίγνεται ἔπαινος, ὅταν
αὐτόν τις φῇ τὸν ὑπηρετήσαντα τοῖς νόμοις ἄριστα
καὶ πειθόμενον μάλιστα, τοῦτον εἶναι τὸν ἀγαθόν·
τελεώτερον δὲ ὧδε εἰρημένον, ὡς ἄρα ὃς ἂν τοῖς τοῦ
νομοθέτου νομοθετοῦντός τε καὶ ἐπαινοῦντος καὶ ψέ-
823 γοντος πειθόμενος γράμμασι διεξέλθῃ τὸν βίον ἄκρα-
τον. οὗτος ὅ τε λόγος ὀρθότατος εἰς ἔπαινον πολίτου,
τόν τε νομοθέτην ὄντως δεῖ μὴ μόνον γράφειν τοὺς
νόμους, πρὸς δὲ τοῖς νόμοις ὅσα καλὰ αὐτῷ δοκεῖ
καὶ μὴ καλὰ εἶναι, νόμοις ἐμπεπλεγμένα γράφειν, τὸν
δὲ ἄκρον πολίτην μηδὲν ἧττον ταῦτα ἐμπεδοῦν ἢ τὰ
ταῖς ζημίαις ὑπὸ νόμων κατειλημμένα. τὸ δὲ δὴ πα-
ρὸν ἡμῖν τὰ νῦν οἷον μάρτυρα ἐπαγόμεθα· δηλοῖ
B μὲν ἂν ὃ βουλόμεθα μᾶλλον. θήρα γὰρ πάμπολύ τι
πρᾶγμά ἐστι, περιειλημμένον ὀνόματι νῦν σχεδὸν ἑνί.
πολλὴ μὲν γὰρ ἡ τῶν ἐνύδρων, πολλὴ δὲ ἡ τῶν πτη-
νῶν, πάμπολυ δὲ καὶ τὸ περὶ τὰ πεζὰ θηρεύματα,
οὐ μόνον θηρίων ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἄξιον
ἐννοεῖν θήραν, τήν τε κατὰ πόλεμον, πολλὴ δὲ καὶ
ἡ κατὰ φιλίαν θηρεύουσα, ἡ μὲν ἔπαινον, ἡ δὲ ψόγον
ἔχει· καὶ κλωπεῖαι καὶ λῃστῶν καὶ στρατοπέδων [στρα-
C τοπέδοις] θῆραι. θήρας δὲ πέρι τιθέντι τῷ νομοθέτῃ
τοὺς νόμους οὔτε μὴ δηλοῦν ταῦθ' οἷόν τε, οὔτε ἐπὶ
πᾶσι τάξεις καὶ ζημίας ἐπιτιθέντα ἀπειλητικὰ νόμιμα
τιθέναι. τί δὴ δραστέον περὶ τὰ τοιαῦτα; τὸν μέν,
τὸν νομοθέτην, ἐπαινέσαι καὶ ψέξαι χρεὼν τὰ περὶ
θήρας πρὸς τοὺς τῶν νέων πόνους τε καὶ ἐπιτηδεύμα-
τα, τὸν δ' αὖ νέον ἀκούσαντα πείθεσθαι, καὶ μήθ'
ἡδονὴν μήτε πόνον ἐξείργειν αὐτόν, τῶν δὲ περὶ ἕκα-
στα ἀπειληθέντων μετὰ ζημίας καὶ νομοθετηθέντων
D τὰ μετ' ἐπαίνου ῥηθέντα μᾶλλον τιμᾶν καὶ προσταχ-
θέντα ἀποτελεῖν. τούτων δὴ προῤῥηθέντων ἑξῆς ἂν
γίγνοιτο ἔμμετρος ἔπαινος θήρας καὶ ψόγος, ἥ τις μὲν
βελτίους ἀποτελεῖ τὰς ψυχὰς τῶν νέων, ἐπαινοῦντος,
ψέγοντος δὲ ἣ τἀναντία. λέγωμεν τοίνυν τὸ μετὰ τοῦτο
ἑξῆς προσαγορεύοντες δι' εὐχῆς τοὺς νέους· Ὦ φίλοι,
εἴθ' ὑμᾶς μή τέ τις ἐπιθυμία μήτ' ἔρως τῆς περὶ θά-

λαττὰν θήρας ποτὲ λάβοι μηδὲ ἀγκιστρείας μηδ' ὅλως
τῆς τῶν ἐνύδρων ζώων, μήτε ἐγρηγορόσι μήτε εὕδουσι E
κύρτοις ἀργὸν θήραν διαπονουμένοις. μηδ' αὖ ἄγρας
ἀνθρώπων κατὰ θάλατταν λῃστείας τε ἵμερος ἐπελθὼν
ὑμῖν θηρευτὰς ὠμοὺς καὶ ἀνόμους ἀποτελοῖ. κλωπείας
δ' ἐν χώρᾳ καὶ πόλει μηδὲ εἰς τὸν ἔσχατον ἐπέλθοι
νοῦν ἅψασθαι. μηδ' αὖ πτηνῶν θήρας αἱμύλος 824
ἔρως οὐ σφόδρα ἐλευθέριος ἐπέλθοι τινὰ νέων. πεζῶν
δὴ μόνον θήρευσίς τε καὶ ἄγρα λοιπὴ τοῖς παρ' ἡμῖν
ἀθληταῖς, ὧν ἡ μὲν τῶν εὑδόντων αὖ κατὰ μέρη,
νυκτερεία κληθεῖσα, ἀργῶν ἀνδρῶν, οὐκ ἀξία ἐπαίνου,
οὐδ' ἡ τῶν διαπαύματα πόνων ἔχουσα, ἄρκυσί τε καὶ
πάγαις ἀλλ' οὐ φιλοπόνου ψυχῆς νίκῃ χειρουμένων τὴν
ἄγριον τῶν θηρίων ῥώμην. μόνη δὴ πᾶσι λοιπὴ καὶ
ἀρίστη ἡ τῶν τετραπόδων ἵπποις καὶ κυσὶ καὶ τοῖς ἑαυ-
τῶν θήρα σώμασιν, ὧν ἁπάντων κρατοῦσι δρόμοις
καὶ πληγαῖς καὶ βολαῖς, αὐτόχειρες θηρεύοντες, ὅσοις
ἀνδρείας τῆς θείας ἐπιμελές. τούτων δὴ πάντων ἔπαι-
νος μὲν πέρι καὶ ψόγος ὁ διειρημένος ἂν εἴη λόγος, νό-
μος δὲ ὅδε· τούτους μηδεὶς τοὺς ἱεροὺς ὄντως θηρευ- B
τὰς κωλυέτω, ὅπου καὶ ὅπῃ περ ἂν ἐθέλωσι κυνηγε-
τεῖν· νυκτερευτὴν δὲ κυσὶ καὶ πλέκταις πιστὸν μηδεὶς
μηδέποτε ἐάσῃ μηδαμοῦ θηρεῦσαι· τὸν ὀρνιθευτὴν δὲ
ἐν ἀργοῖς μὲν καὶ ὄρεσι μὴ κωλυέτω, ἐν ἐργασίμοις δὲ
καὶ ἱεροῖς ἁγίοις ἐξειργέτω ὁ προστυγχάνων· ἐνυγροθη-
ρευτὴν δέ, πλὴν ἐν λιμέσι καὶ ἱεροῖς ποταμοῖς τε καὶ
ἕλεσι καὶ λίμναις· ἐν τοῖς ἄλλοις δὲ ἐξέστω θηρεύειν
μὴ χρώμενον ὀπῶν ἀναθολώσει μόνον. Νῦν οὖν ἤδη
πάντα χρὴ φάναι τέλος ἔχειν τά γε παιδείας πέρι νό-
μιμα.

ΚΛ. Καλῶς ἂν λέγοις.

Η.

828 Τούτων μὴν ἐχόμενά ἐστι τάξασθαι μὲν καὶ νομο-
θετήσασθαι ἑορτὰς μετὰ τῶν ἐκ Δελφῶν μαντειῶν,
αἵ τινες θυσίαι καὶ θεοῖς οἷς τισὶν ἄμεινον καὶ λῷον
θυούσῃ τῇ πόλει γίγνοιντ' ἄν· πότε δὲ καὶ πόσαι τὸν
ἀριθμόν, σχεδὸν ἴσως ἡμέτερον ἂν νομοθετεῖν ἔνιά
γ' αὐτῶν εἴη.

ΚΛ. Τάχ' ἂν τὸν ἀριθμόν.

ΑΘ. Τὸν ἀριθμὸν δὴ λέγωμεν πρῶτον· ἔστωσαν
B γὰρ τῶν μὲν πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων μη-
δὲν ἀπολείπουσαι, ὅπως ἂν μία γέ τις ἀρχὴ θύῃ
θεῶν ἢ δαιμόνων τινὶ ἀεὶ ὑπὲρ πόλεώς τε καὶ αὑτῶν
καὶ κτημάτων. ταῦτα δὲ ξυνελθόντες ἐξηγηταὶ καὶ
ἱερεῖς ἱέρειαί τε καὶ μάντεις μετὰ νομοφυλάκων τα-
ξάντων, ἃ παραλείπειν ἀνάγκη τῷ νομοθέτῃ. καὶ δὴ
καὶ αὐτοῦ τούτου χρὴ γίγνεσθαι ἐπιγνώμονας τοῦ
παραλειπομένου τούτους τοὺς αὐτούς. ὁ μὲν γὰρ δὴ
νόμος ἐρεῖ δώδεκα μὲν ἑορτὰς εἶναι τοῖς δώδεκα θεοῖς,
C ὧν ἂν ἡ φυλὴ ἑκάστη ἐπώνυμος ᾖ, θύοντας τούτων
ἑκάστοις ἔμμηνα ἱερὰ χορούς τε καὶ ἀγῶνας μουσι-
κούς, τοὺς δὲ γυμνικοὺς κατὰ τὸ πρέπον προςνέμον-
τας τοῖς θεοῖς τε αὐτοῖς ἅμα καὶ ταῖς ὥραις ἑκά-
σταις, γυναικείας τε ἑορτάς, ὅσαις χωρὶς ἀνδρῶν
προςήκει καὶ ὅσαις μή, διανέμοντας. ἔτι δὲ καὶ τὸ
τῶν χθονίων καὶ ὅσους αὖ θεοὺς οὐρανίους ἐπονο-
μαστέον καὶ τὸ τῶν τούτοις ἑπομένων οὐ ξυμμικτέον,
D ἀλλὰ χωριστέον ἐν τῷ τοῦ Πλούτωνος μηνὶ τῷ δω-
δεκάτῳ κατὰ τὸν νόμον ἀποδιδόντας, καὶ οὐ δυςχε-
ραντέον πολεμικοῖς ἀνθρώποις τὸν τοιοῦτον θεόν,

ἀλλὰ τιμητέον ὡς ὄντα δεὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει
ἄριστον· κοινωνία γὰρ ψυχῇ καὶ σώματι διαλύσεως
οὐκ ἔστιν ἥ κρεῖττον, ὡς ἐγὼ φαίην ἂν σπουδῇ λέ-
γων. πρὸς τούτοις δὲ διάνοιαν χρὴ σχεῖν τοὺς διαι-
ρήσοντας ἱκανῶς ταῦτα τοιάνδε, ὡς ἔσθ᾽ ἡμῖν ἡ
πόλις οἵαν οὐκ ἄν τις ἑτέραν εὕροι τῶν νῦν περὶ
χρόνου σχολῆς καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐξουσίας, δεῖ δὲ
αὐτήν, καθά περ ἕνα ἄνθρωπον, ζῆν εὖ. τοῖς δὲ 829
εὐδαιμόνως ζῶσιν ὑπάρχειν ἀνάγκη πρῶτον τὸ μήθ᾽
ἑαυτοὺς ἀδικεῖν μήτε ὑφ᾽ ἑτέρων ἀδικεῖσθαι· τούτοιν
δὲ τὸ μὲν οὐ πάνυ χαλεπόν, τοῦ δὲ μὴ ἀδικεῖσθαι
κτήσασθαι δύναμιν παγχάλεπον, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτὸ
τελέως σχεῖν ἄλλως ἢ τελέως γενόμενον ἀγαθόν. ταὐ-
τὸν δὴ τοῦτο ἔστι καὶ πόλει ὑπάρχειν, γενομένῃ μὲν
ἀγαθῇ βίος εἰρηνικός, πολεμικὸς δὲ ἔξωθέν τε καὶ
ἔνδοθεν, ἂν ᾖ κακή. τούτων δὲ ταύτῃ σχεδὸν ἐχόν-
των οὐκ ἐν πολέμῳ τὸν πόλεμον ἑκάστοις γυμναστέον B
ἀλλ᾽ ἐν τῷ τῆς εἰρήνης βίῳ. δεῖ τοίνυν πόλιν ἑκά-
στου μηνὸς νοῦν κεκτημένην στρατεύεσθαι μὴ ἔλατ-
τον μιᾶς ἡμέρας, πλείους δέ, ὡς ἂν καὶ τοῖς ἄρ-
χουσι ξυνδοκῇ, μηδὲν χειμῶνας ἢ καύματα διευλα-
βουμένους, αὐτούς τε ἅμα καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας,
ὅταν ὡς πανδημίαν ἐξάγειν δόξῃ τοῖς ἄρχουσι, τοτὲ
δὲ καὶ κατὰ μέρη· καί τινας ἀεὶ παιδιὰς μηχανᾶσθαι
καλὰς ἅμα θυσίαις, ὅπως ἂν γίγνωνται μάχαι τινὲς
ἑορταστικαί, μιμούμεναι τὰς πολεμικὰς ὅτι μάλιστα C
ἐναργῶς μάχας. νικητήρια δὲ καὶ ἀριστεῖα ἑκάστοισι
τούτων δεῖ διανέμειν ἐγκώμιά τε καὶ ψόγους ποιεῖν
ἀλλήλοις, ὁποῖός τις ἂν ἕκαστος γίγνηται κατά τε
τοὺς ἀγῶνας ἐν παντί τε αὖ τῷ βίῳ, τόν τε ἄριστον
δοκοῦντα εἶναι κοσμοῦντας καὶ τὸν μὴ ψέγοντας.
ποιητὴς δὲ ἔστω τῶν τοιούτων μὴ ἅπας, ἀλλὰ γε-
γονὼς πρῶτον μὲν μὴ ἔλαττον πεντήκοντα ἐτῶν, μηδ᾽
αὖ τῶν ὁπόσοι ποίησιν μὲν καὶ Μοῦσαν ἱκανῶς κε-
κτημένοι ἐν αὑτοῖς εἰσί, καλὸν δὲ ἔργον καὶ ἐπιφανὲς
μηδὲν δράσαντες πώποτε· ὅσοι δὲ ἀγαθοί τε αὐτοὶ D
καὶ τίμιοι ἐν τῇ πόλει, ἔργων ὄντες δημιουργοὶ κα-
λῶν τὰ τῶν τοιούτων ᾀδέσθω ποιήματα, ἐὰν καὶ μὴ

μουσικὰ πεφύκῃ. κρίσις δὲ αὐτῶν ἔστω παρά τε τῷ
παιδευτῇ καὶ τοῖς ἄλλοις νομοφύλαξι, τοῦτο ἀποδι-
δόντων αὐτοῖς γέρας, παῤῥησίαν ἐν Μούσαις εἶναι
μόνοις, τοῖς δὲ ἄλλοις μηδεμίαν ἐξουσίαν γίγνεσθαι
μηδέ τινα τολμᾶν ᾄδειν ἀδόκιμον Μοῦσαν μὴ κρι-
νάντων τῶν νομοφυλάκων, μηδ᾽ ἂν ἡδίων ᾖ τῶν
E Θαμύρου τε καὶ Ὀρφείων ὕμνων, ἀλλ᾽ ὅσα τε ἱερὰ
κριθέντα ποιήματα ἐδόθη τοῖς θεοῖς καὶ ὅσα ἀγα-
θῶν ὄντα ἀνδρῶν ψέγοντα ἢ ἐπαινοῦντά τινας ἐκρίθη
μετρίως δρᾶν τὸ τοιοῦτον. τὰ αὐτὰ δὲ λέγω στρα-
τείας τε πέρι καὶ τῆς ἐν ποιήσεσι παῤῥησίας γυναιξί
τε καὶ ἀνδράσιν ὁμοίως γίγνεσθαι δεῖν. χρὴ δὲ ἀνα-
φέρειν παραδεικνύντα ἑαυτῷ τὸν νομοθέτην τῷ λόγῳ·
Φέρε, τίνας ποτὲ τρέφω τὴν πόλιν ὅλην παρασκευά-
830 σας; ἆρ᾽ οὐκ ἀθλητὰς τῶν μεγίστων ἀγώνων, οἷς
ἀνταγωνισταὶ μυρίοι ὑπάρχουσι; Καὶ πάνυ γε, φαίη
τις ἂν ὀρθῶς λέγων. Τί δῆτα; εἰ πύκτας ἢ παγκρα-
τιαστὰς ἐτρέφομεν ἤ τι τῶν τοιούτων ἕτερον ἀγωνι-
σμάτων ἀθλοῦντας, ἆρα εἰς αὐτὸν ἂν ἀπηντῶμεν τὸν
ἀγῶνα ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ οὐδενὶ καθ᾽ ἡμέραν προσ-
μαχόμενοι; ἢ πύκται γε ὄντες παμπόλλας ἂν ἡμέρας
ἔμπροσθεν τοῦ ἀγῶνος ἐμανθάνομέν τε ἂν μάχεσθαι
B καὶ διεπονούμεθα, μιμούμενοι πάντα ἐκεῖνα ὁπόσοις
ἐμέλλομεν εἰς τότε χρήσεσθαι περὶ τῆς νίκης διαμα-
χόμενοι; καὶ ὡς ἐγγύτατα τοῦ ὁμοίου ἰόντες ἀντὶ
ἱμάντων σφαίρας ἂν περιεδούμεθα, ὅπως αἱ πληγαί τε
καὶ αἱ τῶν πληγῶν εὐλάβειαι διεμελετῷτο εἰς τὸ δυ-
νατὸν ἱκανῶς; εἴ τέ τις ἡμῖν συγγυμναστῶν συνέβαι-
νεν ἀπορία πλείων, ἆρ᾽ ἂν δείσαντες τὸν τῶν ἀνοή-
των γέλωτα οὐκ ἂν ἐτολμῶμεν κρεμαννύντες εἴδωλον
ἄψυχον γυμνάζεσθαι πρὸς αὐτό; καὶ ἔτι πάντων τῶν
C τε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων ἀπορήσαντές ποτε, ἐν
ἐρημίᾳ συγγυμναστῶν ἆρά γε οὐκ ἐτολμήσαμεν ἂν αὐ-
τοὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σκιαμαχεῖν ὄντως; ἢ τί ποτε
ἄλλο τὴν τοῦ χειρονομεῖν μελέτην ἄν τις φαίη γε-
γονέναι;

ΚΛ. Σχεδόν, ὦ ξένε, οὐδὲν ἄλλο γε πλὴν τοῦτο
αὐτὸ ὃ σὺ νῦν ἔφθεγξαι.

ΑΘ. Τί οὖν; τὸ τῆς πόλεως ἡμῖν μάχιμον ἢ
χεῖρόν τι παρασκευασάμενον τῶν τοιούτων ἀγωνιστῶν
εἰς τὸν μέγιστον τῶν ἀγώνων ἑκάστοτε τολμήσει παριέ-
ναι, διαμαχούμενον περὶ ψυχῆς τε καὶ παίδων καὶ χρη- D
μάτων καὶ ὅλης τῆς πόλεως; καὶ ταῦτα δὴ φοβηθεὶς
αὐτῶν ὁ νομοθέτης τὰ πρὸς ἀλλήλους γυμνάσια μὴ
φαίνηταί τισι γελοῖα, οὐκ ἄρα νομοθετήσει στρατεύε-
σθαι προστάττων μάλιστα μὲν ἑκάστης ἡμέρας τά γε
σμικρὰ χωρὶς τῶν ὅπλων, χοροὺς τε εἰς ταῦτα ἅμα
καὶ γυμναστικὴν πᾶσαν ξυντείνων; τὰς δὲ οἷόν τινας
μείζους τε καὶ ἐλάττους γυμνασίας μὴ ἔλαττον ἢ κατὰ
μῆνα ἕκαστον ποιεῖσθαι προστάξει, ἁμίλλας τε πρὸς
ἀλλήλους ποιουμένους κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν, ἐπὶ κα- E
τάληψιν χωρίων ἁμιλλωμένους καὶ ἐνέδρας, καὶ πᾶσαν
μιμουμένους τὴν πολεμικὴν ὄντως, σφαιρομαχεῖν τε
καὶ βολαῖς ὡς ἐγγύτατα τῶν ἀληθῶν χρωμένους ὑπο-
κινδύνοις βέλεσιν, ὅπως μὴ παντάπασιν ἄφοβος ἡ
πρὸς ἀλλήλους γίγνηται παιδιά, δείματα δὲ παρέχῃ
καί τινα τρόπον δηλοῖ τόν τε εὔψυχον καὶ τὸν μή, καὶ
τοῖς μὲν τιμάς, τοῖς δὲ καὶ ἀτιμίας διανέμων ὀρθῶς
τὴν πόλιν ὅλην εἰς τὸν ἀληθινὸν ἀγῶνα διὰ βίου πα- 831
ρασκευάζῃ χρησίμην. καὶ δὴ καί τινος ἀποθανόντος
οὕτως, ὡς ἀκουσίου τοῦ φόνου γενομένου, τιθῇ τὸν
ἀποκτείναντα κατὰ νόμον καθαρθέντα καθαρὸν εἶναι
χεῖρας, ἡγούμενος ἀνθρώπων μὲν τελευτησάντων μὴ
πολλῶν ἑτέρους πάλιν οὐ χείρους φύσεσθαι, φόβον
δὲ οἷον τελευτήσαντος ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις βάσα-
νον οὐχ εὑρήσειν τῶν τε ἀμεινόνων καὶ χειρόνων, οὐ
σμικρῷ πόλει μεῖζον κακὸν ἐκείνου.

ΚΛ. Ξυμφαῖμεν ἂν ἡμεῖς γε, ὦ ξένε, τὰ τοι- B
αῦτα δεῖν καὶ νομοθετεῖν καὶ ἐπιτηδεύειν πόλιν
ἅπασαν.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν γιγνώσκομεν ἅπαντες τὴν αἰτίαν
διότι ποτὲ νῦν ἐν ταῖς πόλεσιν ἡ τοιαύτη χορεία καὶ
ἀγωνία σχεδὸν οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἐστιν, εἰ μὴ πάνυ
τι σμικρά; ἢ φῶμεν δι' ἀμαθίαν τῶν πολλῶν καὶ
τῶν τιθέντων αὐτοῖς τοὺς νόμους;

ΚΛ. Τάχ' ἄν.

ΑΘ. Οὐδαμῶς, ὦ μακάριε Κλεινία· δύο δὲ χρὴ φάναι τούτων αἰτίας εἶναι, καὶ μάλα ἱκανάς.

C ΚΛ. Ποίας;

ΑΘ. Τὴν μέν, ὑπ᾽ ἔρωτος πλούτου πάντα χρόνον ἄσχολον ποιοῦντος τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι πλὴν τῶν ἰδίων κτημάτων, ἐξ ὧν κρεμαμένη πᾶσα ψυχὴ πολίτου παντὸς οὐκ ἄν ποτε δύναιτο τῶν ἄλλων ἐπιμέλειαν ἴσχειν πλὴν τοῦ καθ᾽ ἡμέραν κέρδους· καὶ ὅ τι μὲν πρὸς τοῦτο φέρει μάθημα ἢ καὶ ἐπιτήδευμα, ἰδίᾳ πᾶς μανθάνειν τε καὶ ἀσκεῖν ἑτοιμότατός ἐστι, τῶν δὲ ἄλλων καταγελᾷ. τοῦτο μὲν ἓν καὶ ταύτην μίαν αἰτίαν χρὴ φάναι τοῦ μήτε τοῦτο μήτ᾽ ἄλλο
D μηδὲν καλὸν κἀγαθὸν ἐθέλειν ἐπιτήδευμα πόλιν σπουδάζειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀπληστίαν πᾶσαν μὲν τέχνην καὶ μηχανὴν καλλίω τε καὶ ἀσχημονεστέραν ἐθέλειν ὑπομένειν πάντα ἄνδρα, εἰ μέλλει πλούσιος ἔσεσθαι, καὶ πρᾶξιν πράττειν ὁσίαν τε καὶ ἀνόσιον καὶ πάντως αἰσχράν, μηδὲν δυσχεραίνοντα, ἐὰν μόνον ἔχῃ δύναμιν καθάπερ θηρίον
E τοῦ φαγεῖν παντοδαπὰ καὶ πιεῖν ὡσαύτως καὶ ἀφροδισίων πᾶσαν πάντως παρασχεῖν πλησμονήν.

ΚΛ. Ὀρθῶς.

ΑΘ. Αὕτη μὲν τοίνυν, ἣν λέγω, μία κείσθω διακωλύουσα αἰτία [τοῦ] μήτε ἄλλο καλὸν μήτε τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἱκανῶς ἐῶσα ἀσκεῖν τὰς πόλεις, ἀλλ᾽ ἐμπόρους τε καὶ ναυκλήρους καὶ διακόνους πάντως τοὺς φύσει κοσμίους τῶν ἀνθρώπων ἀπεργαζομένη, τοὺς δὲ ἀνδρείους λῃστὰς καὶ τοιχωρύχους
832 καὶ ἱεροσύλους καὶ πολεμικοὺς καὶ τυραννικοὺς ποιοῦσα, καὶ μάλ᾽ ἐνίοτε οὐκ ἀφυεῖς ὄντας, δυστυχοῦντάς γε μήν.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Πῶς μὲν οὖν αὐτοὺς οὐ λέγοιμ᾽ ἂν τὸ παράπαν δυστυχεῖς, οἷς γε ἀνάγκη διὰ βίου πεινῶσι τὴν ψυχὴν ἀεὶ τὴν αὑτῶν διεξελθεῖν;

ΚΛ. Αὕτη μὲν τοίνυν μία· τὴν δὲ δὴ δευτέραν αἰτίαν τίνα λέγεις, ὦ ξένε;

ΑΘ. Καλῶς ὑπέμνησας.

ΚΛ. Αὕτη μὲν δή, φῄς σύ, μία ἡ διὰ βίου
ἄπληστος ζήτησις, παρέχουσα ἄσχολον ἕκαστον, ἐμ- B
πόδιος γίγνεται τοῦ μὴ καλῶς ἀσκεῖν τὰ περὶ τὸν πό-
λεμον ἑκάστους. ἔστω· τὴν δὲ δὴ δευτέραν λέγε.

ΑΘ. Μῶν οὐ λέγειν ἀλλὰ διατρίβειν δοκῶ δι'
ἀπορίαν;

ΚΛ. Οὐκ, ἀλλὰ οἷον μισῶν δοκεῖς ἡμῖν κολά-
ζειν τὸ τοιοῦτον ἦθος μᾶλλον τοῦ δέοντος τῷ παρα-
πεπτωκότι λόγῳ.

ΑΘ. Κάλλιστα, ὦ ξένοι, ἐπεπλήξατε· τὸ μετὰ
τοῦτο ἀκούοιτ' ἄν, ὡς ἔοικε.

ΚΛ. Λέγε μόνον.

ΑΘ. Τὰς οὖν πολιτείας ἔγωγε αἰτίας εἶναί φημι
ἃς πολλάκις εἴρηκα ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις, δημοκρα- C
τίαν καὶ ὀλιγαρχίαν καὶ τυραννίδα. τούτων γὰρ δὴ
πολιτεία μὲν οὐδεμία, στασιωτεῖαι δὲ πᾶσαι λέγοιντ'
ἂν ὀρθότατα· ἑκόντων γὰρ ἑκοῦσα οὐδεμία, ἀλλ'
ἀκόντων ἑκοῦσα ἄρχει σὺν ἀεί τινι βίᾳ, φοβούμενος
δὲ ἄρχων ἀρχόμενον οὔτε καλὸν οὔτε πλούσιον οὔτε
ἰσχυρὸν οὔτ' ἀνδρεῖον οὔτε τὸ παράπαν πολεμικὸν
ἑκὼν ἐάσει γίγνεσθαι ποτέ. ταῦτ' οὖν ἐστὶ τὰ δύο
πάντων μὲν σμικροῦ διαφερόντως αἴτια, τούτων δ'
οὖν ὄντως διαφέρει. τὸ δὲ τῆς νῦν πολιτείας, ἣν νο- D
μοθετούμενοι λέγομεν, ἐκπέφευγεν ἀμφότερα· σχολήν
τε γὰρ ἄγει που μεγίστην, ἐλεύθεροί τε ἀπ' ἀλλή-
λων εἰσί, φιλοχρήματοι δὲ ἥκιστ' ἄν, οἶμαι, γίγνοιντ'
ἂν ἐκ τούτων τῶν νόμων· ὥστ' εἰκότως ἅμα καὶ κατὰ
λόγον ἡ τοιαύτη κατάστασις πολιτείας μόνη δέξαιτ'
ἂν τῶν νῦν τὴν διαπερανθεῖσαν παιδείαν τε ἅμα καὶ
παιδιὰν πολεμικὴν ἀποτελεσθεῖσαν ὀρθῶς τῷ λόγῳ.

ΚΛ. Καλῶς.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐ τούτοις ἐφεξῆς ἐστὶ μνησθῆναί
ποτε περὶ ἁπάντων τῶν ἀγώνων τῶν γυμνικῶν, ὡς E
ὅσα μὲν αὐτῶν πρὸς πόλεμόν ἐστιν ἀγωνίσματα, ἐπι-
τηδευτέον καὶ θετέον ἆθλα νικητήρια, ὅσα δὲ μή,
χαίρειν ἐατέον; ἃ δ' ἔστιν, ἐξ ἀρχῆς ἄμεινον ῥηθῆναί
τε καὶ νομοθετηθῆναι. καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ δρό-
μον καὶ τάχος ὅλως ἆρ' οὐ θετέον;

ΚΛ. Θετέον.

ΑΘ. Ἔστι γοῦν πάντων πολεμικώτατον ἡ σώματος ὀξύτης πάντως, ἡ μὲν ἀπὸ τῶν ποδῶν, ἡ δὲ καὶ
833 ἀπὸ τῶν χειρῶν· φυγεῖν μὲν καὶ ἑλεῖν ἡ τῶν ποδῶν, ἡ δ' ἐν ταῖς συμπλοκαῖς μάχη καὶ σύστασις ἰσχύος καὶ ῥώμης δεομένη.

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Οὐ μὴν χωρίς γε ὅπλων οὐδετέρα τὴν μεγίστην ἔχει χρείαν.

ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘ. Σταδιοδρόμον δὴ πρῶτον ὁ κῆρυξ ἡμῖν, καθά περ νῦν, ἐν τοῖς ἀγῶσι παρακαλεῖ· ὁ δὲ εἴσεισιν ὅπλα ἔχων· ψιλῷ δὲ ἆθλα οὐ θήσομεν ἀγωνιστῇ. πρῶτος δὲ εἴσεισιν ὁ τὸ στάδιον ἁμιλλησόμενος σὺν
B τοῖς ὅπλοις, δεύτερος δὲ ὁ τὸν δίαυλον, καὶ τρίτος ὁ τὸν ἐφίππιον, καὶ δὴ καὶ τέταρτος ὁ τὸν δόλιχον, καὶ πέμπτος δὲ ὃν ἀφήσομεν πρῶτον ὡπλισμένον, ἑξήκοντα μὲν σταδίων μῆκος, πρὸς ἱερὸν Ἄρεός τι, καὶ πάλιν βαρύτερον ὁπλίτην ἐπονομάζοντες λειοτέρας ὁδοῦ διαμιλλώμενον, τὸν δὲ ἄλλον τοξότην πᾶσαν τοξικὴν ἔχοντα στολήν, σταδίων δὲ ἑκατὸν πρὸς Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἀρτέμιδος ἱερὸν τὴν δι' ὀρῶν τε καὶ παντοίας χώρας ἁμιλλώμενον. καὶ τιθέντες τὸν
C ἀγῶνα μενοῦμεν τούτους, ἕως ἂν ἔλθωσι, καὶ τῷ νικῶντι τὰ νικητήρια δώσομεν ἑκάστων.

ΚΛ. Ὀρθῶς.

ΑΘ. Τριττὰ δὴ ταῦτα ἀθλήματα διανοηθῶμεν, ἓν μὲν παιδικόν, ἓν δὲ ἀγενείων, ἓν δὲ ἀνδρῶν· καὶ τοῖς μὲν τῶν ἀγενείων τὰ δύο τῶν τριῶν τοῦ μήκους τοῦ δρόμου θήσομεν, τοῖς δὲ παισὶ τὰ τούτων ἡμίσεα, τοξόταις τε καὶ ὁπλίταις ἁμιλλωμένοις. γυναιξὶ δέ, κόραις μὲν ἀνήβοις γυμναῖς στάδιον καὶ δίαυλον
D καὶ ἐφίππιον καὶ δόλιχον, ἐν αὐτῷ τῷ δρόμῳ ἁμιλλωμέναις· ταῖς δὲ τρισκαιδεκέτεσι μέχρι γάμου μενούσης κοινωνίας, μὴ μακρότερον εἴκοσιν ἐτῶν μηδ' ἔλαττον ὀκτωκαίδεκα· πρεπούσῃ δὲ στολῇ ταύτας ἐσταλμένας καταβατέον ἐπὶ τὴν ἅμιλλαν τούτων τῶν δρόμων.

Καὶ τὰ μὲν περὶ δρόμους ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶ
ταῦτα ἔστω· τὰ δὲ κατ' ἰσχύν, ἀντὶ μὲν πάλης τε
καὶ τῶν τοιούτων τὰ νῦν ὅσα βαρέα, τὴν ἐν τοῖς
ὅπλοις μάχην, ἕνα τε πρὸς ἕνα διαμαχομένους καὶ
δύο πρὸς δύο, καὶ μέχρι δέκα πρὸς δέκα διαμιλλω- E
μένους ἀλλήλοις. ἃ δὲ τὸν μὴ παθόντα ἢ ποιήσαντα
δεῖ νικᾶν καὶ εἰς ὁπόσα, καθά περ νῦν ἐν τῇ πάλῃ
διενομοθετήσαντο οἱ περὶ τὴν πάλην αὐτὴν τί τοῦ
καλῶς παλαίοντος ἔργον καὶ μὴ καλῶς, ταὐτὸν δὴ
καὶ τοὺς περὶ ὁπλομαχίαν ἄκρους παρακαλοῦντας χρὴ
τούτους συννομοθετεῖν κελεύειν, τίς νικᾶν ἄρα δίκαιος
περὶ ταύτας αὖ τὰς μάχας, ὅ τι μὴ παθὼν ἢ δρά-
σας, καὶ τὸν ἡττώμενον ὡσαύτως ἥ τις διακρίνει τά- 834
ξις. ταὐτὰ δὲ καὶ περὶ τῶν θηλειῶν ἔστω νομοθε-
τούμενα τῶν μέχρι γάμου. Πελταστικὴν δὲ ὅλην ἀν-
τιστήσαντας δεῖ τῇ τοῦ παγκρατίου μάχῃ, τόξοις καὶ
πέλταις καὶ ἀκοντίοις καὶ λίθων βολῇ ἐκ χειρός τε
καὶ σφενδόναις ἁμιλλωμένων, διαθεμένους αὖ περὶ
τούτων νόμους, τῷ κάλλιστα ἀποδιδόντι τὰ περὶ
ταῦτα νόμιμα τὰ γέρα καὶ τὰς νίκας διανέμειν. Τὰ
δὲ μετὰ ταῦτα ἵππων δὴ περὶ ἀγῶνος γίγνοιτο ἑξῆς B
ἂν νομοθετούμενα. ἵππων δὲ ἡμῖν χρεία μὲν οὔ τέ
τις πολλῶν οὔτε πολλή, κατά γε δὴ Κρήτην, ὥςτε
ἀναγκαῖον καὶ τὰς σπουδὰς ἐλάττους γίγνεσθαι τάς
τε ἐν τῇ τροφῇ καὶ τὰς περὶ ἀγωνίαν αὐτῶν. ἅρμα-
τος μὲν οὖν καὶ τὸ παράπαν οὔ τέ τις τροφεὺς ἡμῖν
ἐστὶν οὔ τέ τις φιλοτιμία πρὸς ταῦτα οὐδενὶ γίγνοιτ'
ἂν λόγον ἔχουσα, ὥςτε τούτου μὲν ἀγωνιστὰς οὐκ
ἐπιχώριον ἔσται τιθέντας νοῦν μήτε ἔχειν μήτε δο-
κεῖν κεκτῆσθαι· μονίπποις δὲ ἆθλα τιθέντες, πώλοις C
τε ἀβόλοις καὶ τελείων τε καὶ ἀβόλων τοῖς μέσοις καὶ
αὐτοῖς δὴ τοῖς τέλος ἔχουσι, κατὰ φύσιν τῆς χώρας
ἂν τὴν ἱππικὴν παιδιὰν ἀποδιδοῖμεν. ἔστω δὴ τούτων
τε αὐτῶν κατὰ νόμον ἅμιλλά τε καὶ φιλονεικία, φυ-
λάρχοις τε καὶ ἱππάρχοις δεδομένη κοινὴ κρίσις ἁπάν-
των τῶν τε δρόμων αὐτῶν καὶ τῶν καταβαινόντων
μεθ' ὅπλων· ψιλοῖς δὲ ὅπλων οὔτ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς
οὔτ' ἐνταῦθα τιθέντες ἀγωνίας ὀρθῶς ἂν νομοθε-

D τοῖμεν. τοξότης δὲ ἀφ' ἵππων Κρὴς οὐκ ἄχρηστος,
οὐδ' ἀκοντιστής, ὥστε ἔστω καὶ τούτων παιδιᾶς χά-
ριν ἔρις τε καὶ ἀγωνία. θηλείας δὲ περὶ τούτων νό-
μοις μὲν καὶ ἐπιτάξεσιν οὐκ ἄξια βιάζεσθαι τῆς κοι-
νωνίας· ἐὰν δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν ἔμπροσθεν παιδευμά-
των εἰς ἔθος ἰόντων ἡ φύσις ἐνδέχηται καὶ μὴ δυς-
χεραίνῃ παῖδας ἢ παρθένους κοινωνεῖν, ἐᾶν καὶ μὴ
ψέγειν.

Ἀγωνία δὴ νῦν ἤδη καὶ μάθησις γυμναστικῆς,
ὅσα τε ἐν ἀγῶσι καὶ ὅσα καθ' ἡμέραν διδασκάλων
E ἐκπονούμεθα, πάντως ἤδη πέρας ἔχει. καὶ δὴ καὶ
μουσικῆς τὰ μὲν πλεῖστα ὡσαύτως διαπεπέρανται, τὰ
δὲ ῥαψῳδῶν καὶ τῶν τούτοις ἑπομένων, καὶ ὅσαι ἐν
ἑορταῖς ἅμιλλαι χορῶν ἀναγκαῖαι γίγνεσθαι, ταχθέν-
των τοῖς θεοῖς τε καὶ τοῖς μετὰ θεῶν μηνῶν καὶ
ἡμερῶν καὶ ἐνιαυτῶν κοσμηθήσονται τότε, εἴτε τριε-
835 τηρίδες εἴτε αὖ καὶ διὰ πέμπτων ἐτῶν εἴθ' ὅπῃ καὶ
ὅπως ἔννοιαν διδόντων τῶν θεῶν τάξεως πέρι διανε-
μηθῶσι· τότε καὶ τοὺς μουσικῆς ἀγῶνας χρὴ προς-
δοκᾶν κατὰ μέρος ἀγωνιεῖσθαι ταχθέντας ὑπό τε
ἀθλοθετῶν καὶ τοῦ παιδευτοῦ τῶν νέων καὶ τῶν νο-
μοφυλάκων, εἰς κοινὸν περὶ αὐτῶν τούτων συνελ-
θόντων καὶ γενομένων νομοθετῶν αὐτῶν, τοῦ τε
πότε καὶ τίνες καὶ μετὰ τίνων τοὺς ἀγῶνας ποιήσον-
ται περὶ ἁπάντων χορῶν καὶ χορείας, οἷα δὲ ἕκαστα
αὐτῶν εἶναι δεῖ κατὰ λόγον καὶ κατ' ᾠδὰς καὶ καθ' ἁρ-
B μονίας ῥυθμοῖς κραθείσας καὶ ὀρχήσεσι, πολλάκις εἴ-
ρηται τῷ πρώτῳ νομοθέτῃ, καθ' ἃ τοὺς δευτέρους δεῖ
μεταδιώκοντας νομοθετεῖν, καὶ τοὺς ἀγῶνας πρεπόν-
τως ἑκάστοις θύμασιν ἐν χρόνοις προσήκουσι νείμαντας
ἑορτὰς ἀποδοῦναι τῇ πόλει ἑορτάζειν. ταῦτα μὲν οὖν
καὶ ἄλλα τοιαῦτα οὔτε χαλεπὸν γνῶναι, τίνα τρόπον
χρὴ τάξεως ἐννόμου λαγχάνειν, οὐδ' αὖ μετατιθέμενα
ἔνθα ἢ ἔνθα μέγα τῇ πόλει κέρδος ἢ ζημίαν ἂν φέ-
C ροι· ἃ δὲ μὴ σμικρὸν διαφέρει πείθειν τε χαλεπόν,
θεοῦ μὲν μάλιστα ἔργον, εἴ πως οἷόν τε ἦν ἐπιτάξεις
αὐτὰς παρ' ἐκείνου γίγνεσθαι, νῦν δὲ ἀνθρώπου τολ-
μηροῦ κινδυνεύει δεῖσθαί τινος, ὃς παῤῥησίαν διαφε-

ῥόντως τιμᾶν ἐρεῖ τὰ δοκοῦντα ἄριστ' εἶναι πόλει καὶ
πολίταις, ἐν ψυχαῖς διεφθαρμέναις τὸ πρέπον καὶ ἑπό-
μενον πάσῃ τῇ πολιτείᾳ τάττων, ἐναντία λέγων ταῖς
μεγίσταισιν ἐπιθυμίαις καὶ οὐκ ἔχων βοηθὸν ἄνθρωπον
οὐδένα, λόγῳ ἑπόμενος μόνῳ μόνος.

ΚΛ. Τίν' αὖ νῦν, ὦ ξένε, λόγον λέγομεν; οὐ D
γάρ πω μανθάνομεν.

ΑΘ. Εἰκότως γε· ἀλλὰ δὴ πειράσομαι ἐγὼ φρά-
ζειν ὑμῖν ἔτι σαφέστερον. ὡς γὰρ εἰς παιδείαν ἦλθον
τῷ λόγῳ, εἶδον νέους τε καὶ νέας ὁμιλοῦντας φιλο-
φρόνως ἀλλήλοις. εἰςῆλθε δή με, οἷον εἰκός, φοβηθῆ-
ναι ξυννοήσαντα τί τις χρήσεται τῇ τοιαύτῃ πόλει, ἐν
ᾗ δὴ νέοι μὲν νέαι τε εὐτραφεῖς εἰσὶ πόνων τε σφο-
δρῶν καὶ ἀνελευθέρων, οἳ μάλιστα ὕβριν σβεννύασιν,
ἀργοί, θυσίαι δὲ καὶ ἑορταὶ καὶ χοροὶ πᾶσι μέλουσι διὰ E
βίου. τίνα δή ποτε τρόπον ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἀφέξον-
ται τῶν πολλοὺς δὴ καὶ πολλὰς ἐπιθυμιῶν εἰς ἔσχατα
βαλλουσῶν, ὧν ἂν ὁ λόγος προςτάττῃ ἀπέχεσθαι, νό-
μος ἐπιχειρῶν γίγνεσθαι; καὶ τῶν μὲν πολλῶν οὐ θαυ-
μαστὸν ἐπιθυμιῶν εἰ κρατεῖ τὰ πρόσθεν νόμιμα τα-
χθέντα· τὸ γὰρ μὴ πλουτεῖν τε ἐξεῖναι ὑπερβαλλόν- 836
τως ἀγαθὸν πρὸς τὸ σωφρονεῖν οὐ σμικρόν, καὶ πᾶσα
ἡ παιδεία μετρίους πρὸς τὰ τοιαῦτ' εἴληφε νόμους, καὶ
πρὸς τούτοις ἡ τῶν ἀρχόντων ὄψις διηναγκασμένη μὴ
ἀποβλέπειν ἄλλοσε, τηρεῖν δ' ἀεὶ τοὺς νέους. ταῦτ'
οὖν πρὸς μὲν τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας, ὅσα γε ἀνθρώ-
πινα, μέτρον ἔχει· τὰ δὲ δὴ τῶν ἐρώτων παίδων τε
ἀῤῥένων καὶ θηλειῶν καὶ γυναικῶν ἀνδρῶν καὶ ἀνδρῶν
γυναικῶν, ὅθεν δὴ μυρία γέγονεν ἀνθρώποις ἰδίᾳ καὶ B
ὅλαις πόλεσι κακά, πῶς τις τοῦτο διευλαβοῖτ' ἄν, καὶ
τί τεμὼν φάρμακον τούτοις ἑκάστοις τοῦ τοιούτου κιν-
δύνου διαφυγὴν εὑρήσει; πάντως οὐ ῥᾴδιον, ὦ Κλει-
νία. καὶ γὰρ οὖν πρὸς μὲν ἄλλα οὐκ ὀλίγα ἡ Κρήτη
τε ἡμῖν ὅλη καὶ ἡ Λακεδαίμων βοήθειαν ἐπιεικῶς οὐ
σμικρὰν ξυμβάλλονται τιθεῖσι νόμους ἀλλοίους τῶν
πολλῶν τρόπων, περὶ δὲ τῶν ἐρώτων, αὐτοὶ γάρ ἐσμεν,
ἐναντιοῦνται παντάπασιν. εἰ γάρ τις ἀκολουθῶν τῇ C
φύσει θήσει τὸν πρὸ Λαΐου νόμον, λέγων ὡς ὀρθῶς

εἶχε τὸ τῶν ἀῤῥένων καὶ νέων μὴ κοινωνεῖν καθάπερ θηλειῶν πρὸς μίξιν ἀφροδισίων, μάρτυρα παραγόμενος τὴν τῶν θηρίων φύσιν καὶ δεικνὺς πρὸς τὰ τοιαῦτα οὐχ ἁπτόμενον ἄῤῥενα ἄῤῥενος διὰ τὸ μὴ φύσει τοῦτο εἶναι, τάχ' ἂν χρῷτο πιθανῷ λόγῳ καὶ ταῖς ὑμετέραις πόλεσι οὐδαμῶς ξυμφωνοῖ. πρὸς δὲ τούτοις, ὃ διὰ παντός φαμεν δεῖν τὸν νομοθέτην διατη-
D ρεῖν, τοῦτο ἐν τούτοις οὐχ ὁμολογεῖ. ζητοῦμεν γὰρ ἀεὶ δὴ τί τῶν τιθεμένων πρὸς ἀρετὴν φέρει καὶ τί μή. φέρε δή, τοῦτο ἐὰν συγχωρῶμεν καλὸν ἢ μηδαμῶς αἰσχρὸν νομοθετεῖσθαι τὰ νῦν, τί μέρος ἡμῖν ξυμβάλλοιτ' ἂν πρὸς ἀρετήν; πότερον ἐν τῇ τοῦ πεισθέντος ψυχῇ γιγνόμενον ἐμφύσεται τὸ τῆς ἀνδρείας ἦθος, ἢ ἐν τῇ τοῦ πείσαντος τὸ τῆς σώφρονος ἰδέας γένος; ἢ ταῦτα μὲν οὐδεὶς ἂν πεισθείη ποτέ, μᾶλλον δὲ ἅπαν τούτου τοὐναντίον τοῦ μὲν ταῖς ἡδοναῖς
E ὑπείκοντος καὶ καρτερεῖν οὐ δυναμένου ψέξει πᾶς τὴν μαλακίαν, τοῦ δ' εἰς μίμησιν τοῦ θήλεος ἰόντος τὴν τῆς εἰκόνος ὁμοιότητα ἆρ' οὐ μέμψεται; τίς οὖν ἀνθρώπων τοῦτο ὂν τοιοῦτον νομοθετήσει; σχεδὸν οὐδείς, ἔχων γε ἐν τῷ νῷ νόμον ἀληθῆ. πῶς οὖν φαμὲν ἀληθὲς τοῦτο εἶναι; τὴν τῆς φιλίας τε καὶ ἐπι-
837 θυμίας ἅμα καὶ τῶν λεγομένων ἐρώτων φύσιν ἰδεῖν ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει τις ταῦτα ὀρθῶς διανοηθήσεσθαι· δύο γὰρ ὄντα αὐτὰ καὶ ἐξ ἀμφοῖν τρίτον ἄλλο εἶδος ἓν ὄνομα περιλαβὸν πᾶσαν ἀπορίαν καὶ σκότον ἀπεργάζεται.

ΚΛ. Πῶς;

ΑΘ. Φίλον μέν που καλοῦμεν ὅμοιον ὁμοίῳ κατ' ἀρετὴν καὶ ἴσον ἴσῳ, φίλον δ' αὖ καὶ τὸ δεόμενον τοῦ πεπλουτηκότος, ἐναντίον ὂν τῷ γένει. ὅταν δὲ ἑκάτερον γίγνηται σφοδρόν, ἔρωτα ἐπονομάζομεν.

ΚΛ. Ὀρθῶς.

B ΑΘ. Φιλία τοίνυν ἡ μὲν ἀπὸ ἐναντίων δεινὴ καὶ ἀγρία καὶ τὸ κοινὸν οὐ πολλάκις ἔχουσα ἐν ἡμῖν, ἡ δ' ἐκ τῶν ὁμοίων ἥμερός τε καὶ κοινὴ διὰ βίου. μικτὴ δὲ ἐκ τούτων γενομένη πρῶτον μὲν καταμαθεῖν οὐ ῥαδία, τί ποτε βούλοιτ' ἂν αὐτῷ γενέσθαι τὸν τρίτον

ἐρωτᾷ τις ἔχων τοῦτον, ἔπειτα εἰς τοὐναντίον ὑπ' ἀμ-
φοῖν ἑλκόμενος ἀπορεῖ, τοῦ μὲν κελεύοντος τῆς ὥρας
ἅπτεσθαι, τοῦ δὲ ἀπαγορεύοντος. ὁ μὲν γὰρ τοῦ σώ-
ματος ἐρῶν καὶ τῆς ὥρας καθά περ ὀπώρας πεινῶν C
ἐμπλησθῆναι παρακελεύεται ἑαυτῷ, τιμὴν οὐδεμίαν
ἀπονέμων τῷ τῆς ψυχῆς ἤθει τοῦ ἐρωμένου· ὁ δὲ πά-
ρεργον μὲν τὴν τοῦ σώματος ἐπιθυμίαν ἔχων, ὁρῶν
δὲ μᾶλλον ἢ ἐρῶν τῇ ψυχῇ, δεόντως τῆς ψυχῆς ἐπι-
τεθυμηκὼς ὕβριν ἥγηται τὴν περὶ τὸ σῶμα τοῦ σώ-
ματος πλησμονήν, τὸ σῶφρον δὲ καὶ ἀνδρεῖον καὶ με-
γαλοπρεπὲς καὶ τὸ φρόνιμον αἰδούμενος ἅμα καὶ σε-
βόμενος ἁγνεύειν ἀεὶ μεθ' ἁγνεύοντος τοῦ ἐρωμένου
βούλοιτ' ἄν· ὁ δὲ μιχθεὶς ἐξ ἀμφοῖν τρίτος ἔρως οὗ- D
τός ἐσθ' ὃν νῦν διεληλύθαμεν ὡς τρίτον. ὄντων δὲ
τούτων τοσούτων πότερον ἅπαντας δεῖ κωλύειν τὸν
νόμον, ἀπείργοντα μὴ γίγνεσθαι ἐν ἡμῖν, ἢ δῆλον
ὅτι τὸν μὲν ἀρετῆς τε ὄντα καὶ τὸν νέον ἐπιθυμοῦντα
ὡς ἄριστον γίγνεσθαι βουλοίμεθ' ἂν ἡμῖν ἐν τῇ πόλει
ἐνεῖναι, τοὺς δὲ δύο, εἰ δυνατὸν εἴη, κωλύοιμεν ἄν;
ἢ πῶς λέγομεν, ὦ φίλε Μέγιλλε;

ΜΕ. Πάντῃ τοι καλῶς, ὦ ξένε, περὶ αὐτῶν τού-
των εἴρηκας τὰ νῦν.

ΑΘ. Ἔοικά γε, ὅ περ καὶ ἐτόπαζον, τυχεῖν τῆς E
σῆς, ὦ φίλε, ξυνῳδίας· τὸν δὲ νόμον ὑμῶν, ὅ τι νοεῖ
περὶ τὰ τοιαῦτα, οὐδέν με ἐξετάζειν δεῖ, δέχεσθαι δὲ
τὴν τῷ λόγῳ συγχώρησιν. Κλεινίᾳ δὲ μετὰ ταῦτα καὶ
εἰςαῦθις περὶ αὐτῶν τούτων πειράσομαι ἐπᾴδων πεί-
θειν. τὸ δέ μοι δεδομένον ὑπὸ σφῷν ἴτω, καὶ διεξέλ-
θωμεν πάντως τοὺς νόμους.

ΜΕ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘ. Τέχνην δή τιν' αὖ τούτου τοῦ νόμου τῆς 838
θέσεως ἐν τῷ νῦν παρόντι τῇ μὲν ῥᾳδίαν ἔχω, τῇ δ'
αὖ τινὰ τρόπον παντάπασιν ὡς οἷόν τε χαλεπωτάτην.

ΜΕ. Πῶς δὴ λέγεις;

ΑΘ. Ἴσμεν που καὶ τὰ νῦν τοὺς πλείστους τῶν
ἀνθρώπων, καί περ παρανόμους ὄντας, ὡς εὖ τε καὶ
ἀκριβῶς εἴργονται τῆς τῶν καλῶν συνουσίας οὐκ ἄκον-
τες, ὡς οἷόν τε δὲ μάλιστα ἑκόντες.

ΜΕ. Πότε λέγεις;

ΑΘ. Ὅταν ἀδελφὸς ἢ ἀδελφή τῳ γένωνται καλοί. καὶ περὶ υἱέος ἢ θυγατρὸς ὁ αὐτὸς νόμος ἄγρα-
B φος ὢν ὡς οἷόν τε ἱκανώτατα φυλάττει μήτε φανερῶς μήτε λάθρα συγκαθεύδοντα ἢ πως ἄλλως ἀσπαζόμενον ἅπτεσθαι τούτων· ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐπιθυμία ταύτης τῆς συνουσίας τὸ παράπαν εἰσέρχεται τοὺς πολλούς.

ΜΕ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΑΘ. Οὐκοῦν σμικρὸν ῥῆμα κατασβέννυσι πάσας τὰς τοιαύτας ἡδονάς;

ΜΕ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘ. Τὸ ταῦτα εἶναι φάναι μηδαμῶς ὅσια, θεομισῆ δὲ καὶ αἰσχρῶν αἴσχιστα. τὸ δ᾽ αἴτιον ἆρ᾽ οὐ
C τοῦτ᾽ ἐστί, τὸ μηδένα ἄλλως λέγειν αὐτά, ἀλλ᾽ εὐθὺς γενόμενον ἡμῶν ἕκαστον ἀκούειν τε λεγόντων ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ταῦτα, ἐν γελοίοις τε ἅμα ἐν πάσῃ τε σπουδῇ τραγικῇ λεγομένῃ πολλάκις, ὅταν ἢ Θυέστας ἤ τινας Οἰδίποδας εἰσάγωσιν, ἢ Μακαρέας τινὰς ἀδελφαῖς μιχθέντας λαθραίως, ὀφθέντας δὲ ἑτοίμως θάνατον αὐτοῖς ἐπιτιθέντας δίκην τῆς ἁμαρτίας;

ΜΕ. Ὀρθότατα λέγεις τό γε τοσοῦτον, ὅτι τὸ
D τῆς φήμης θαυμαστήν τινα δύναμιν εἴληχεν, ὅταν μηδεὶς μηδαμῶς ἄλλως ἀναπνεῖν ἐπιχειρήσῃ ποτὲ παρὰ τὸν νόμον.

ΑΘ. Οὐκοῦν ὀρθὸν τὸ νῦν δὴ ῥηθέν, ὅτι νομοθέτῃ βουλομένῳ τινὰ ἐπιθυμίαν δουλώσασθαι τῶν διαφερόντως τοὺς ἀνθρώπους δουλουμένων ῥᾴδιον γνῶναί γε ὅν τινα τρόπον χειρώσαιτ᾽ ἄν· ὅτι καθιερώσας ταύτην τὴν φήμην παρὰ πᾶσι δούλοις τε καὶ ἐλευθέροις καὶ παισὶ καὶ γυναιξὶ καὶ ὅλῃ τῇ πόλει κατὰ τὰ αὐτά, οὕτω τὸ βεβαιότατον ἀπειργασμένος ἔσται περὶ τοῦτον τὸν νόμον;

E ΜΕ. Πάνυ μὲν οὖν· ὅπως δὲ αὖ τὸ τοιοῦτον ἐθέλοντας λέγειν πάντας δυνατὸν ἔσται ποτὲ παρασχεῖν.

ΑΘ. Καλῶς ὑπέλαβες· αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἦν τὸ παρ᾽ ἐμοῦ λεχθέν, ὅτι τέχνην ἐγὼ πρὸς τοῦτον τὸν νόμον ἔχοιμι τοῦ κατὰ φύσιν χρῆσθαι τῇ τῆς παιδο-

γονίας συνουσία, τοῦ μὲν ἄῤῥενος ἀπεχομένους μὴ κτείνοντάς τε ἐκ προνοίας τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, μηδ' εἰς πέτρας τε καὶ λίθους σπείροντας, οὗ μή ποτε φύσιν τὴν αὑτοῦ ῥιζωθὲν λήψεται γόνιμον, ἀπεχομέ- 839 νους δὲ ἀρούρας θηλείας πάσης, ἐν ᾗ μὴ βούλοιτ' ἄν σοι φύεσθαι τὸ σπαρέν. ὁ δὴ νόμος οὗτος διηνεκὴς μὲν γενόμενος ἅμα καὶ κρατήσας, καθά περ νῦν περὶ τὰς τῶν γονέων συμμίξεις κρατεῖ, ἐὰν καὶ περὶ τὰς ἄλλας νικήσῃ δικαίως, μυρία ἀγαθὰ ἔχει. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ πρῶτον κεῖται, λύττης δὲ ἐρωτικῆς καὶ μανίας καὶ μοιχειῶν πασῶν καὶ πωμάτων καὶ σίτων εἴργεσθαι ποιεῖ τῶν ἀμέτρων πάντων, γυναιξί τε αὑτῶν οἰκείους εἶναι καὶ φίλους, ἄλλα τε πάμπολλα ἀγαθὰ B γίγνοιτ' ἄν, εἰ τοῦ νόμου τις τούτου δύναιτο ἐγκρατὴς εἶναι. τάχα δ' ἂν ἡμῖν τις παραστὰς ἀνὴρ σφοδρὸς καὶ νέος, πολλοῦ σπέρματος μεστός, ἀκούων τιθεμένου τοῦ νόμου λοιδορήσειεν ἂν ὡς ἀνόητα καὶ ἀδύνατα τιθέντων νόμιμα, καὶ βοῆς πάντα ἐμπλήσειε. πρὸς ἃ δὴ καὶ βλέψας ἐγὼ τοῦτο εἶπον τὸ ῥῆμα, ὥς τινα τέχνην κεκτήμην, τῇ μὲν ῥάστην ἀπασῶν, τῇ δὲ χαλεπωτάτην, C πρὸς τὸ τοῦτον τεθέντα ἐμμεῖναι τὸν νόμον. νοῆσαι μὲν γὰρ δὴ ῥᾷστον ὡς δυνατόν τέ ἐστι καὶ ὅπῃ· φαμὲν γὰρ δὴ καθιερωθὲν τοῦτο ἱκανῶς τὸ νόμιμον πᾶσαν ψυχὴν δουλώσεσθαι καὶ παντάπασι μετὰ φόβου ποιήσειν πείθεσθαι τοῖς τεθεῖσι νόμοις. ἀλλὰ γὰρ εἰς τοῦτο προβέβηκε νῦν ὥστ' οὐδ' ἄν ποτε γενέσθαι δοκεῖ, καθά περ τὸ τῶν ξυσσιτίων ἐπιτήδευμα ἀπιστεῖται, μὴ δυνατὸν εἶναι δύνασθαι διὰ βίου πόλιν ὅλην ζῆν πράττουσαν τοῦτο· ἐλεγχθὲν δ' ἔργῳ καὶ γενόμενον παρ' D ὑμῖν, ὅμως ἔτι τό γε γυναικῶν οὐδὲ ἐν ταῖς ὑμετέραις πόλεσι δοκεῖ φύσιν ἔχειν γίγνεσθαι. ταύτῃ δ' αὖ διὰ τὴν τῆς ἀπιστίας ῥώμην εἴρηκα ἀμφότερα ταῦτα εἶναι παγχάλεπα μεῖναι κατὰ νόμον.

ΜΕ. Ὀρθῶς γε σὺ λέγων.

ΑΘ. Ὡς δ' οὖν οὐκ ἔστιν ὑπὲρ ἄνθρωπον, οἷόν τε δὲ γενέσθαι, βούλεσθε ὑμῖν πειραθῶ τινὰ λόγον ἐχόμενον πιθανότητος εἰπεῖν τινός;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

E ΑΘ. Πότερον οὖν τις ἀφροδισίων ῥᾷον ἂν ἀπέχοιτο, καὶ τὸ ταχθὲν ἐθέλοι περὶ αὐτὰ μετρίως ποιεῖν, εὖ τὸ σῶμα ἔχων καὶ μὴ ἰδιωτικῶς ἢ φαύλως;

ΚΛ. Πολύ που μᾶλλον μὴ ἰδιωτικῶς.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἴσμεν τὸν Ταραντῖνον Ἴκκον
840 ἀκοῇ διὰ τὸν Ὀλυμπιάσι τε ἀγῶνα καὶ τοὺς τε ἄλλους, ὧν διὰ φιλονεικίαν καὶ τέχνην καὶ τὸ μετὰ τοῦ σωφρονεῖν ἀνδρεῖον ἐν τῇ ψυχῇ κεκτημένος, ὡς λόγος, οὔ τέ τινος πώποτε γυναικὸς ἥψατο οὐδ' αὖ παιδὸς ἐν ὅλῃ τῇ τῆς ἀσκήσεως ἀκμῇ; καὶ δὴ καὶ Κρίσωνα καὶ Ἄστυλον καὶ Διόπομπον καὶ ἄλλους παμπόλλους. ὁ αὐτός που λόγος ἔχει. καί τοι τῶν γ' ἐμῶν καὶ σῶν πολιτῶν, ὦ Κλεινία, πολὺ κάκιον ἦσαν πεπαιδευμένοι τὰς ψυχάς, τὰ δὲ σώματα πολὺ μᾶλλον σφριγῶντες.

B ΚΛ. Ἀληθῆ ταῦτα λέγεις, ὅτι σφόδρα ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐστὶν εἰρημένα περὶ τούτων τῶν ἀθλητῶν ὡς ὄντως ποτὲ γενόμενα.

ΑΘ. Τί οὖν; οἱ μὲν ἄρα νίκης ἕνεκα πάλης καὶ δρόμων καὶ τῶν τοιούτων ἐτόλμησαν ἀπέχεσθαι λεγομένου πράγματος ὑπὸ τῶν πολλῶν εὐδαίμονος, οἱ δὲ ἡμέτεροι παῖδες ἀδυνατήσουσι καρτερεῖν πολὺ καλλίονος ἕνεκα νίκης, ἣν ἡμεῖς καλλίστην ἐκ παίδων πρὸς αὐτοὺς λέγοντες ἐν μύθοις τε καὶ ἐν ῥήμασι
C καὶ ἐν μέλεσιν ᾄδοντες, ὡς εἰκός, κηλήσομεν;

ΚΛ. Ποίας;

ΑΘ. Τῆς τῶν ἡδονῶν νίκης ἐγκρατεῖς ὄντας ἂν ζῆν εὐδαιμόνως, ἡττωμένους δὲ τοὐναντίον ἅπαν. πρὸς δὲ τούτοις ἔτι φόβος ὁ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὅσιον αὐτὸ εἶναι δύναμιν ἡμῖν οὐκ ἄρα ἕξει κρατεῖν ὧν ἄλλοι κεκρατήκασι τούτων ὄντες χείρονες;

ΚΛ. Εἰκός γ' οὖν.

ΑΘ. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐνταῦθά ἐσμεν τούτου τοῦ
D νομίμου πέρι, διὰ κάκην δὲ τὴν τῶν πολλῶν εἰς ἀπορίαν ἐπέσομεν, φημὶ τὸ μὲν ἡμέτερον νόμιμον ἀτεχνῶς δεῖν περὶ αὐτῶν τούτων πορεύεσθαι λέγον ὡς οὐ δεῖ χείρους ἡμῖν εἶναι τοὺς πολίτας ὀρνίθων καὶ ἄλλων θηρίων πολλῶν. οἳ κατὰ μεγάλας ἀγέλας γεννηθέντες

μέχρι μὲν παιδογονίας ἤϊθεοι καὶ ἀκήρατοι γάμων τε
ἁγνοὶ ζῶσιν, ὅταν δ' εἰς τοῦτο ἡλικίας ἔλθωσι, συν-
δυασθέντες ἄῤῥην θηλείᾳ κατὰ χάριν καὶ θήλεια ἄῤ-
ῥενι τὸν λοιπὸν χρόνον ὁσίως καὶ δικαίως ζῶσιν, ἐμ- E
μένοντες βεβαίως ταῖς πρώταις τῆς φιλίας ὁμολογίαις·
δεῖν δὴ θηρίων γε αὐτοὺς ἀμείνους εἶναι. ἐὰν δ' οὖν
ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων τῶν πλείστων
διαφθείρωνται, τὴν λεγομένην ἄτακτον Ἀφροδίτην ἐν
αὐτοῖς ὁρῶντές τε καὶ ἀκούοντες μέγιστον δυναμένην,
καὶ οὕτω δὴ μὴ δυνατοὶ γίγνωνται κατακρατεῖν, δεύ-
τερον νόμον ἐπ' αὐτοῖς μηχανᾶσθαι χρὴ τοὺς νομο-
φύλακας νομοθέτας γενομένους.

ΚΛ. Τίνα δὴ συμβουλεύεις αὐτοῖς τίθεσθαι νό- 841
μον, ἐὰν ὁ νῦν τιθέμενος αὐτοὺς ἐκφύγῃ;

ΑΘ. Δῆλον ὅτι τὸν ἐχόμενον τούτου δεύτερον,
ὦ Κλεινία.

ΚΛ. Τίνα λέγεις;

ΑΘ. Ἀγύμναστον ὅτι μάλιστα ποιεῖν τὴν τῶν ἡδο-
νῶν ῥώμην, τὴν ἐπίχυσιν καὶ τροφὴν αὐτῆς διὰ πό-
νων ἄλλοσε τρέποντα τοῦ σώματος. εἴη δ' ἂν τοῦτο,
εἰ ἀναίδεια μὴ ἐνείη τῇ τῶν ἀφροδισίων χρήσει· σπα-
νίῳ γὰρ αὖ τῷ τοιούτῳ δι' αἰσχύνην χρώμενοι ἀσθε- B
νεστέραν ἂν αὐτὴν δέσποιναν κτῷντο, ὀλιγάκις χρώ-
μενοι. τὸ δὴ λανθάνειν τούτων δρῶντά τι καλὸν
παρ' αὐτοῖς ἔστω νόμιμον, ἔθει καὶ ἀγράφῳ νομισθὲν
νόμῳ, τὸ δὲ μὴ λανθάνειν αἰσχρόν, ἀλλ' οὐ τὸ μὴ
πάντως δρᾶν. οὕτω τοῦτο αἰσχρὸν αὖ καὶ καλὸν δευ-
τέρως ἂν ἡμῖν ἐν νόμῳ γενόμενον κέοιτο, ὀρθότητα
ἔχον δευτέραν, καὶ τοὺς τὰς φύσεις διεφθαρμένους,
οὓς ἥττους αὐτῶν προσαγορεύομεν, ἓν γένος ὄν, πε-
ριλαβὸν τὰ τρία γένη, βιάζοιτ' ἂν μὴ παρανομεῖν.

ΚΛ. Ποῖα δή; C

ΑΘ. Τό τε θεοσεβὲς ἅμα καὶ φιλότιμον καὶ τὸ
μὴ τῶν σωμάτων ἀλλὰ τῶν τρόπων τῆς ψυχῆς ὄντων
καλῶν γεγονὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ. ταῦτα δὴ καθά περ ἴσως
ἐν μύθῳ τὰ νῦν λεγόμεν' ἐστὶν εὐχαί, πολύ γε μὴν
ἄριστα, εἴ περ γίγνοιτο ἐν πάσαις πόλεσι, γίγνοιτο ἄν.
τάχα δ' ἄν, εἰ θεὸς ἐθέλοι, κἂν δυοῖν θάτερα βιασαί- D

μεθα περὶ ἐρωτικῶν, ἢ μηδένα τολμᾷν μηδενὸς ἅπτεσθαι τῶν γενναίων ἅμα καὶ ἐλευθέρων πλὴν γαμετῆς ἑαυτοῦ γυναικός, ἄθυτα δὲ παλλακῶν σπέρματα καὶ νόθα μὴ σπείρειν μηδὲ ἄγονα ἀῤῥένων παρὰ φύσιν· ἢ τὸ μὲν τῶν ἀῤῥένων πάμπαν ἀφελοίμεθ' ἄν, τὸ δὲ γυναικῶν, εἴ τις συγγίγνοιτό τινι πλὴν ταῖς μετὰ θεῶν καὶ ἱερῶν γάμων ἐλθούσαις εἰς τὴν οἰκίαν, ὠνηταῖς εἴτε
E ἄλλῳ ὁτῳοῦν τρόπῳ κτηταῖς, μὴ λανθάνων ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας πάσας, τάχ' ἂν ἄτιμον αὐτὸν τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπαίνων νομοθετοῦντες ὀρθῶς ἂν δόξαιμεν νομοθετεῖν, ὡς ὄντως ὄντα ξενικόν. οὗτος δὴ νόμος, εἴτε εἷς εἴτε δύο αὐτοὺς χρὴ προσαγορεύειν, κείσθω περὶ ἀφροδισίων καὶ ἁπάντων τῶν ἐρωτικῶν, ὅσα πρὸς
842 ἀλλήλους διὰ τὰς τοιαύτας ἐπιθυμίας ὁμιλοῦντες ὀρθῶς τε καὶ οὐκ ὀρθῶς πράττομεν.

ΜΕ. Καὶ τοίνυν, ὦ ξένε, ἐγὼ μέν σοι σφόδρα δεχοίμην ἂν τοῦτον τὸν νόμον, ὅδε δὲ Κλεινίας αὐτὸς φραζέτω τί ποτε περὶ αὐτῶν διανοεῖται.

ΚΛ. Ἔσται ταῦτα, ὦ Μέγιλλε, ὁπόταν γε δή μοι δόξῃ τις παραπεπτωκέναι καιρός· νῦν μὴν ἐῶμεν τὸν ξένον ἔτι εἰς τὸ πρόσθεν προϊέναι τῶν νόμων.

ΜΕ. Ὀρθῶς.

B ΑΘ. Ἀλλὰ μὴν νῦν γε προϊόντες ἤδη σχεδὸν ἐσμεν ἐν τῷ κατασκευάζεσθαι μὲν ξυσσίτια, ὅ φαμεν ἄλλοθι μὲν ἂν χαλεπὸν εἶναι, ἐν Κρήτῃ δὲ οὐδεὶς ἄλλως ἂν ὑπολάβοι δεῖν γίγνεσθαι. τὸ δὲ τίνα τρόπον; πότερον ὡς ἐνθάδε ἢ καθά περ ἐν Λακεδαίμονι, ἢ παρὰ ταῦτα ἔστι τι τρίτον εἶδος ξυσσιτίων ἀμφοῖν τούτοιν ἄμεινον ἂν ἔχον, τοῦτο οὔτ' ἐξευρεῖν μοι χαλεπὸν εἶναι δοκεῖ μέγα τε ἀγαθὸν εὑρηθὲν οὐδὲν ἀπεργάσεσθαι· καὶ γὰρ νῦν ἐμμελῶς ἔχειν κατεσκευασμένα.

C Τούτοις δ' ἐστὶν ἀκόλουθον ἡ τοῦ βίου κατασκευή, τίν' αὐτοῖς ἂν τρόπον ἕποιτο. βίος δὴ ἄλλαις μὲν πόλεσι παντοδαπῶς ἂν καὶ πολλαχόθεν εἴη, μάλιστα δὲ ἐκ διπλασίων ἢ τούτοις· ἐκ γῆς γὰρ καὶ ἐκ θαλάττης τοῖς πλείστοις τῶν Ἑλλήνων ἐστὶ κατεσκευασμένα τὰ περὶ τὴν τροφήν, τούτοις δὲ μόνον ἐκ γῆς. τῷ μὲν

σον νομοθέτῃ τοῦτο ῥᾷον· οὐ γὰρ μόνον ἡμίσεις αὖ γίγνονται νόμοι μέτριοι, πολὺ δ' ἐλάττους, ἔτι δ' D
ἐλευθέροις ἀνθρώποις μᾶλλον πρέποντες. ναυκληρικῶν μὲν γὰρ καὶ ἐμπορικῶν καὶ καπηλευτικῶν καὶ πανδοκεύσεων καὶ τελωνικῶν καὶ μεταλλειῶν καὶ δανεισμῶν καὶ ἐπιτόκων τόκων καὶ ἄλλων μυρίων τοιούτων τὰ πολλὰ ἀπήλλακται χαίρειν αὐτοῖς εἰπὼν ὁ περὶ ταύτην τὴν πόλιν νομοθέτης, γεωργοῖς δὲ καὶ νομεῦσι καὶ μελιττουργοῖς καὶ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα φυλακτηρίοις τε καὶ ἐπιστάταις ὀργάνων νομοθετήσει, τὰ μέγιστα ἤδη νενομοθετηκὼς περὶ γάμους ἅμα καὶ E
γενέσεις παίδων καὶ τροφάς, ἔτι δὲ καὶ παιδείας ἀρχῶν τε καταστάσεις ἐν τῇ πόλει. νῦν δ' ἐπὶ τοὺς τὴν τροφὴν καὶ ὅσοι περὶ αὐτὴν ταύτην συνδιαπονοῦσιν, ἀναγκαῖον νομοθετοῦντά ἐστι τρέπεσθαι. Πρῶτον δὴ νόμοι ἔστωσαν λεγόμενοι τοὔνομα γεωργικοί. Διὸς ὁρίου μὲν πρῶτος νόμος ὅδε εἰρήσθω· μὴ κινείτω γῆς ὅρια μηδεὶς μήτε οἰκείου πολίτου γείτονος μήτε ὁμοτέρμονος, ἐπ' ἐσχατιᾶς κεκτημένος ἄλλῳ ξένῳ γειτονῶν, νομίσας τὸ τἀκίνητα κινεῖν ἀληθῶς τοῦτο 843
εἶναι, βουλέσθω δὲ πᾶς πέτρον ἐπιχειρῆσαι κινεῖν τὸν μέγιστον ἄλλον [πλὴν ὅρον] μᾶλλον ἢ σμικρὸν λίθον ὁρίζοντα φιλίαν τε καὶ ἔχθραν ἔνορκον παρὰ θεῶν· τοῦ μὲν γὰρ ὁμόφυλος Ζεὺς μάρτυς, τοῦ δὲ ξένιος, οἳ μετὰ πολέμων τῶν ἐχθίστων ἐγείρονται. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς τῷ νόμῳ ἀναίσθητος τῶν ἀπ' αὐτοῦ κακῶν γίγνοιτ' ἄν, καταφρονήσας δὲ διτταῖς δίκαις ἔνοχος ἔστω, μιᾷ μὲν παρὰ θεῶν καὶ πρώτῃ, δευτέρᾳ δὲ ὑπὸ νόμου. μηδεὶς γὰρ ἑκὼν κινείτω γῆς ὅρια γει- B
τόνων· ὃς δ' ἂν κινήσῃ, μηνυέτω μὲν ὁ βουλόμενος τοῖς γεωμόροις, οἱ δὲ εἰς τὸ δικαστήριον ἀγόντων· ἣν δέ τις ὄφλῃ τὴν τοιαύτην δίκην, ὡς ἀνάδαστον γῆν λάθρᾳ καὶ βίᾳ ποιοῦντος [τοῦ ὄφλοντος], τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅ τι ἂν δέῃ πάσχειν ἢ ἀποτίνειν τὸν ἡττηθέντα. Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο βλάβαι πολλαὶ καὶ σμικραὶ γειτόνων γιγνόμεναι, διὰ τὸ θαμίζειν ἔχθρας ὄγκον μέγαν ἐντίκτουσαι, χαλεπὴν καὶ σφόδρα C
πικρὰν γειτονίαν ἀπεργάζονται. διὸ χρὴ πάντως εὐ-

λαβεῖσθαι γείτονα γείτονι μηδὲν ποιεῖν διάφορον, τῶν
τε ἄλλων πέρι καὶ δὴ καὶ ἐπεργασίας ξυμπάσης σφό-
δρα διευλαβούμενον· τὸ μὲν γὰρ βλάπτειν οὐδὲν χα-
λεπὸν ἀλλ' ἀνθρώπου παντός, τὸ δ' ἐπωφελεῖν οὐ-
δαμῇ ἅπαντος. ὃς δ' ἂν ἀπεργάζηται τὰ τοῦ γείτο-
νος ὑπερβαίνων τοὺς ὅρους, τὸ μὲν βλάβος ἀποτι-
νέτω, τῆς δὲ ἀναιδείας ἅμα καὶ ἀνελευθερίας ἕνεκα
D ἰατρευόμενος διπλάσιον τοῦ βλάβους ἄλλο ἐκτισάτω τῷ
βλαφθέντι. τούτων δὲ καὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων ἐπι-
γνώμονές τε καὶ δικασταὶ καὶ τιμηταὶ γιγνέσθων ἀγρο-
νόμοι, τῶν μὲν μειζόνων, καθά περ ἐν τοῖς πρόσθεν
εἴρηται, πᾶσα ἡ τοῦ δωδεκατημορίου τάξις, τῶν ἐλατ-
τόνων δὲ οἱ φρούραρχοι τούτων. καὶ ἐάν τις βοσκή-
ματα ἐπινέμῃ, τὰς βλάβας ὁρῶντες κρινόντων καὶ τι-
μώντων. καὶ ἐὰν ἑσμοὺς ἀλλοτρίους σφετερίζῃ τις τῇ
E τῶν μελιττῶν ἡδονῇ ξυνεπόμενος, καὶ κατακρούων
οὕτως οἰκειῶται, τινέτω τὴν βλάβην. καὶ ἐὰν πυρεύων
τὴν ὕλην μὴ διευλαβηθῇ τῶν τοῦ γείτονος, τὴν δόξα-
σαν ζημίαν τοῖς ἄρχουσι ζημιούσθω. καὶ ἐὰν φυτεύων
μὴ ἀπολείπῃ τὸ μέτρον τῶν τοῦ γείτονος χωρίων, καθά
περ εἴρηται καὶ πολλοῖς νομοθέταις ἱκανῶς, ὧν τοῖς
νόμοις χρὴ προσχρῆσθαι καὶ μὴ πάντα ἀξιοῦν πολλὰ
καὶ σμικρὰ καὶ τοῦ ἐπιτυχόντος νομοθέτου γιγνόμενα
844 τὸν μείζω πόλεως κοσμητὴν νομοθετεῖν, ἐπεὶ καὶ τῶν
ὑδάτων πέρι γεωργοῖσι παλαιοὶ καὶ καλοὶ νόμοι κεί-
μενοι οὐκ ἄξιοι παροχετεύειν λόγοις, ἀλλ' ὁ βουληθεὶς
ἐπὶ τὸν αὑτοῦ τόπον ἄγειν ὕδωρ ἀγέτω μὲν ἀρχόμε-
νος ἐκ τῶν κοινῶν ναμάτων, μὴ ὑποτέμνων πηγὰς
φανερὰς ἰδιώτου μηδενός, ᾗ δ' ἂν βούληται ἄγειν,
πλὴν δι' οἰκίας ἢ ἱερῶν τινῶν ἢ καὶ μνημάτων, ἀγέτω,
μὴ βλάπτων πλὴν αὐτῆς τῆς ὀχεταγωγίας. αὐδρία δὲ
B εἴ τισι τόποις ξύμφυτος ἐκ γῆς τὰ ἐκ Διὸς ἰόντα ἀπο-
στέγει νάματα, καὶ ἐλλείπει τῶν ἀναγκαίων πωμάτων,
ὀρυττέτω μὲν ἐν τῷ αὑτοῦ χωρίῳ μέχρι τῆς κεραμίτιδος
γῆς, ἐὰν δ' ἐν τούτῳ τῷ βάθει μηδαμῶς ὕδατι προσ-
τυγχάνῃ, παρὰ τῶν γειτόνων ὑδρευέσθω μέχρι τοῦ
ἀναγκαίου πώματος ἑκάστοις τῶν οἰκετῶν· ἐὰν δὲ δι'
ἀκριβείας ᾖ καὶ τοῖς γείτοσι, τάξιν τῆς ὑδρείας ταξά-

μενος παρὰ τοῖς ἀγρονόμοις, ταύτην ἡμέρας ἑκάστης
κομιζόμενος, οὕτω κοινωνείτω τοῖς γείτοσιν ὕδατος.
ἐὰν δὲ ἐκ Διὸς ὕδατα γιγνόμενα, τὸν ἐπάνω γεωρ- C
γοῦντα ἢ καὶ ὁμότοιχον οἰκοῦντα τῶν ὑποκάτω βλάπτῃ
τις μὴ διδοὺς ἐκροήν, ἢ τοὐναντίον ὁ ἐπάνω μεθιεὶς
εἰκῇ τὰ ῥεύματα βλάπτῃ τὸν κάτω, καὶ περὶ ταῦτα
μὴ ἐθέλωσι διὰ ταῦτα κοινωνεῖν ἀλλήλοις, ἐν ἄστει
μὲν ἀστυνόμον, ἐν ἀγρῷ δὲ ἀγρονόμον ἐπάγων ὁ βου-
λόμενος ταξάσθω τί χρὴ ποιεῖν ἑκάτερον· ὁ δὲ μὴ
ἐμμένων ἐν τῇ τάξει φθόνου θ' ἅμα καὶ δυσκόλου
ψυχῆς ὑπεχέτω δίκην, καὶ ὄφλων διπλάσιον τὸ βλά- D
βος ἀποτινέτω τῷ βλαφθέντι, μὴ ἐθελήσας τοῖς ἄρ-
χουσι πείθεσθαι. Ὀπώρας δὲ χρὴ κοινωνίαν ποιεῖ-
σθαι πάντας τοιάνδε τινά. διττὰς ἡμῖν δωρεὰς ἡ θεὸς
ἔχει χάριτος αὕτη, τὴν μὲν παιδείαν Διονυσιάδα ἀθη-
σαύριστον, τὴν δ' εἰς ἀπόθεσιν γενομένην κατὰ φύ-
σιν. ἔστω δὴ περὶ ὀπώρας ὅδε νόμος ταχθείς. ὃς ἂν
ἀγροίκου ὀπώρας γεύσηται, βοτρύων εἴτε καὶ σύκων,
πρὶν ἐλθεῖν τὴν ὥραν τὴν τοῦ τρυγᾶν ἀρκτούρῳ E
ξύνδρομον, εἴτ' ἐν τοῖς αὑτοῦ χωρίοις εἴτε καὶ ἐν
ἄλλων, ἱερὰς μὲν πεντήκοντα ὀφειλέτω τῷ Διονύσῳ
δραχμάς, ἐὰν ἐκ τῶν ἑαυτοῦ δρέπῃ, ἐὰν δ' ἐκ τῶν
γειτόνων, μνᾶν, ἐὰν δ' ἐξ ἄλλων, δύο μέρη τῆς μνᾶς.
ὃς δ' ἂν τὴν γενναίαν νῦν λεγομένην σταφυλὴν ἢ τὰ
γενναῖα σῦκα ἐπονομαζόμενα ὀπωρίζειν βούληται, ἐὰν
μὲν ἐκ τῶν οἰκείων λαμβάνῃ, ὅπως ἂν ἐθέλῃ καὶ ὁπό-
ταν βούληται καρπούσθω, ἐὰν δ' ἐξ ἄλλων μὴ πεί-
σας, ἑπόμενος τῷ νόμῳ τῷ μὴ κινεῖν ὅ τι μὴ κατέ-
θετο, ἐκείνως ἀεὶ ζημιούσθω. ἐὰν δὲ δὴ δοῦλος μὴ 845
πείσας τὸν δεσπότην τῶν χωρίων ἅπτηταί του τῶν τοι-
ούτων, κατὰ ῥᾶγα βοτρύων καὶ σῦκον συκῆς ἰσαρί-
θμους πληγὰς τούτοις μαστιγούσθω. μέτοικος δὲ
ὠνούμενος τὴν γενναίαν ὀπώραν ὀπωριζέτω, ἐὰν βού-
ληται. ἐὰν δὲ ξένος ἐπιδημήσας ὀπώρας ἐπιθυμῇ φα-
γεῖν διαπορευόμενος τὰς ὁδούς, τῆς μὲν γενναίας ἁπτέ-
σθω, ἐὰν βούληται, μεθ' ἑνὸς ἀκολούθου χωρὶς τι-
μῆς, ξένια δεχόμενος, τῆς δὲ ἀγροίκου λεγομένης καὶ B
τῶν τοιούτων ὁ νόμος εἰργέτω μὴ κοινωνεῖν ἡμῖν τοὺς

ξένους· ἐὰν δέ τις ἀστὸς ὢν αὐτὸς ἢ δοῦλος ἅπτηται, τὸν μὲν δοῦλον πληγαῖς κολάζειν, τὸν δὲ ἐλεύθερον ἀποπέμπειν νουθετήσαντα καὶ διδάξαντα τῆς ἄλλης ὀπώρας ἅπτεσθαι τῆς εἰς ἀπόθεσιν ἀσταφίδος οἴνου τε καὶ ξηρῶν σύκων ἀνεπιτηδείου κεκτῆσθαι. ἀπίων δὲ πέρι καὶ μήλων καὶ ῥοῶν καὶ πάντων τῶν τοιούτων,
C αἰσχρὸν μὲν μηδὲν ἔστω λάθρᾳ λαμβάνειν, ὁ δὲ ληφθεὶς ἐντὸς τριάκοντα ἐτῶν γεγονὼς τυπτέσθω καὶ ἀμυνέσθω ἄνευ τραυμάτων, δίκην δ' εἶναι ἐλευθέρῳ τῶν τοιούτων πληγῶν μηδεμίαν· ξένῳ δέ, καθά περ ὀπώρας, ἐξέστω καὶ τῶν τοιούτων μέτοχον εἶναι· ἐὰν δὲ πρεσβύτερος ὢν ἅπτηται τούτων, φαγὼν αὐτοῦ καὶ ἀποφέρων μηδέν, καθά περ ὁ ξένος, ταύτῃ κοινωνείτω τῶν τοιούτων ἁπάντων, μὴ πειθόμενος δὲ τῷ νόμῳ
D κινδυνευέτω ἀναγώνιστος γίγνεσθαι περὶ ἀρετῆς, ἐὰν εἰς τότε τὰ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ τοὺς τότε κριτάς τις ἀναμιμνήσκῃ. Ὕδωρ δὲ πάντων μὲν τὸ περὶ τὰς κηπείας διαφερόντως τρόφιμον, εὐδιάφθαρτον δέ· οὔτε γὰρ γῆν οὔτε ἥλιον οὔτε πνεύματα, τοῖς ὕδασι ξύντροφα τῶν ἐκ γῆς ἀναβλαστανόντων, ῥᾴδιον φθείρειν φαρμακεύσεσιν ἢ ἀποτροπαῖς ἢ καὶ κλοπαῖς, περὶ δὲ τὴν ὕδατος φύσιν ἐστὶ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα δυνατὰ
E γίγνεσθαι. διὸ δὴ βοηθοῦ δεῖται νόμου. ἔστω τοίνυν ὅδε περὶ αὐτοῦ· ἄν τις διαφθείρῃ ἑκὼν ὕδωρ ἀλλότριον ὄν, εἴτε καὶ πηγαῖον εἴτε καὶ συναγυρτόν, φαρμακείαις ἢ σκάμμασιν ἢ κλοπαῖς, ὁ βλαπτόμενος δικαζέσθω πρὸς τοὺς ἀστυνόμους, τὴν ἀξίαν τῆς βλάβης ἀπογραφόμενος· ἂν δέ τις ὄφλῃ φαρμακείαις τισὶ βλάπτων, πρὸς τῷ τιμήματι καθηράτω τὰς πηγὰς ἢ τἀγγεῖον τοῦ ὕδατος, ὅπῃ περ ἂν οἱ τῶν ἐξηγητῶν νόμοι ἀφηγῶνται δεῖν γίγνεσθαι τὴν κάθαρσιν ἑκάστοτε καὶ ἑκάστοις. Περὶ δὲ ξυγκομιδῆς τῶν ὡραίων ἁπάντων, ἐξέστω τῷ βουλομένῳ τὸ ἑαυτοῦ διὰ παντὸς τό-
846 που κομίζεσθαι, ὅπῃ περ ἂν ἢ μηδὲν μηδένα ζημιοῖ ἢ τριπλάσιον αὐτὸς κέρδος τῆς τοῦ γείτονος ζημίας κερδαίνῃ. τούτων δὲ ἐπιγνώμονας τοὺς ἄρχοντας γίγνεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα τις ἂν ἑκὼν ἄκοντα βλάπτῃ βίᾳ ἢ λάθρᾳ, αὐτὸν ἢ τῶν αὐτοῦ τι,

διὰ τῶν αὑτοῦ κτημάτων. πάντα τὰ τοιαῦτα τοῖς ἄρ-
χουσιν ἐπιδεικνὺς τιμωρείσθω μέχρι τριῶν μνῶν ὄντος
τοῦ βλάβους· ἐὰν δ' ἔγκλημά τῳ μεῖζον ἄλλῳ πρὸς
ἄλλον γίγνηται, πρὸς τὰ κοινὰ δικαστήρια φέρων τὴν B
δίκην τιμωρείσθω τὸν ἀδικοῦντα. ἐὰν δέ τις τῶν ἀρ-
χόντων δοκῇ μετ' ἀδίκου γνώμης κρίνειν τὰς ζημίας,
τῶν διπλασίων ὑπόδικος ἔστω τῷ βλαφθέντι. τὰ δὲ
αὖ τῶν ἀρχόντων ἀδικήματα εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια
ἐπανάγειν τὸν βουλόμενον ἑκάστων τῶν ἐγκλημάτων.
μυρία δὲ ταῦτα ὄντα καὶ σμικρὰ νόμιμα, καθ' ἃ δεῖ
τὰς τιμωρίας γίγνεσθαι, λήξεών τε πέρι δικῶν καὶ
προσκλήσεων καὶ κλητήρων, εἴτ' ἐπὶ δυεῖν εἴτ' ἐφ' C
ὁπόσων δεῖ καλεῖσθαι, καὶ πάντα ὁπόσα τοιαῦτά ἐστιν,
οὔτ' ἀνομοθέτητα οἷόν τ' εἶναι γέροντός τε οὐκ ἄξια
νομοθέτου, νομοθετούντων δ' αὐτὰ οἱ νέοι πρὸς τὰ
τῶν πρόσθεν νομοθετήματα ἀπομιμούμενοι σμικρὰ
πρὸς μεγάλα, καὶ τῆς ἀναγκαίας αὐτῶν χρείας ἐμπεί-
ρως ἴσχοντες, μέχριπερ ἂν πάντα ἱκανῶς δόξῃ κεῖ-
σθαι· τότε δὲ ἀκίνητα ποιησάμενοι ζώντων τούτοις
ἤδη χρώμενοι μέτριον ἔχουσι.

Τὸ δὲ τῶν ἄλλων δημιουργῶν ποιεῖν χρὴ κατὰ D
τάδε. πρῶτον μὲν ἐπιχώριοις μηδεὶς ἔστω τῶν περὶ
τὰ δημιουργικὰ τεχνήματα διαπονούντων, μηδὲ οἰκέ-
της ἀνδρὸς ἐπιχωρίου· τέχνην γὰρ ἱκανὴν πολλῆς
ἀσκήσεως ἅμα καὶ μαθημάτων πολλῶν δεομένην κέ-
κτηται πολίτης ἀνὴρ τὸν κοινὸν τῆς πόλεως κόσμον
σῴζων καὶ κτώμενος, οὐκ ἐν παρέργῳ δεόμενον ἐπι-
τηδεύειν. δύο δὲ ἐπιτηδεύματα ἢ δύο τέχνας ἀκριβῶς
διαπονεῖσθαι σχεδὸν οὐδεμία φύσις ἱκανὴ τῶν ἀνθρω-
πίνων, οὐδ' αὖ τὴν μὲν αὐτὸς ἱκανῶς ἀσκεῖν, τὴν E
δὲ ἄλλον ἀσκοῦντα ἐπιτροπεύειν. τοῦτ' οὖν ἐν πόλει
ὑπάρχον δεῖ πρῶτον γίγνεσθαι· μηδεὶς χαλκεύων ἅμα
τεκταινέσθω, μηδ' αὖ τεκταινόμενος χαλκευόντων ἄλ-
λων ἐπιμελείσθω μᾶλλον ἢ τῆς αὑτοῦ τέχνης, πρό-
φασιν ἔχων ὡς πολλῶν οἰκετῶν ἐπιμελούμενος ἑαυτῷ
δημιουργούντων εἰκότως μᾶλλον ἐπιμελεῖται ἐκείνων
διὰ τὸ τὴν πρόσοδον ἐκεῖθεν αὑτῷ πλείω γίγνεσθαι 847
τῆς αὑτοῦ τέχνης, ἀλλ' εἷς μίαν ἕκαστος τέχνην ἐν

πόλει κεκτημένος ἀπὸ ταύτης ἅμα καὶ τὸ ζῆν κτάσθω. τοῦτον δὴ τὸν νόμον ἀστυνόμοι διαπονούμενοι σωζόντων, καὶ τὸν μὲν ἐπιχώριον, ἐὰν εἴς τινα τέχνην ἀποκλίνῃ μᾶλλον ἢ τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν, κολαζόντων ὀνείδεσί τε καὶ ἀτιμίαις, μέχρι περ ἂν κατευθύνωσιν εἰς τὸν αὑτοῦ δρόμον, ξένων δὲ ἄν τις ἐπιτηδεύῃ δύο τέχνας, δεσμοῖσί τε καὶ χρημάτων ζημίαις
B καὶ ἐκβολαῖς ἐκ τῆς πόλεως κολάζοντες ἀναγκαζόντων ἕνα μόνον ἀλλὰ μὴ πολλοὺς εἶναι. μισθῶν δὲ αὐτοῖς πέρι καὶ τῶν ἀναιρέσεων τῶν ἔργων, καὶ ἐάν τις αὐτοὺς ἕτερος ἢ 'κεῖνοί τινα ἄλλον ἀδικῶσι, μέχρι δραχμῶν πεντήκοντα ἀστυνόμοι διαδικαζόντων, τὸ δὲ πλέον τούτου τὰ κοινὰ δικαστήρια διακρινόντων κατὰ νόμον. Τέλος δὲ ἐν τῇ πόλει μηδένα μηδὲν τελεῖν μήτε ἐξαγομένων χρημάτων μήτ' εἰσαγομένων· λιβα-
C νωτὸν δὲ καὶ ὅσα περὶ θεοὺς τὰ τοιαῦτ' ἐστὶ ξενικὰ θυμιάματα, καὶ πορφύραν καὶ ὅσα βαπτὰ χρώματα μὴ φερούσης τῆς χώρας, ἢ περί τινα ἄλλην τέχνην δεομένην ξενικῶν τινῶν εἰσαγωγίμων μηδενὸς ἀναγκαίου χάριν μή τέ τις ἀγέτω, μήτε αὖ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἀναγκαίων ἐμμένειν ἐξαγέτω. τούτων δ' αὖ πάντων ἐπιγνώμονας εἶναι καὶ ἐπιμελητὰς τῶν νομοφυλάκων, πέντε ἀφαιρεθέντων τῶν πρεσβυτέρων, τοὺς ἑξῆς δώδεκα.
D Περὶ δὲ ὅπλων καὶ ὅσα περὶ τὸν πόλεμον ἅπαντα ὄργανα, ἐάν τινος ἢ τέχνης εἰσαγωγίμου δέῃ γίγνεσθαι ἢ φυτοῦ ἢ μεταλλευτικοῦ κτήματος ἢ δεσμευτικοῦ ἢ ζώων τινῶν ἕνεκα τῆς τοιαύτης χρείας, ἵππαρχοι καὶ στρατηγοὶ τούτων ἔστωσαν κύριοι εἰσαγωγῆς τε καὶ ἐξαγωγῆς, διδούσης τε ἅμα καὶ δεχομένης τῆς πόλεως, νόμους δὲ περὶ τούτων νομοφύλακες τοὺς πρέποντάς τε καὶ ἱκανοὺς θήσουσι· καπηλείαν δὲ ἕνεκα χρηματισμῶν μήτε οὖν τούτου μήτε ἄλλου μηδενὸς ἐν τῇ χώρᾳ
E ὅλῃ καὶ πόλει ἡμῖν γίγνεσθαι.

Τροφῆς δὲ καὶ διανομῆς τῶν ἐκ τῆς χώρας ἐγγὺς τῆς τοῦ Κρητικοῦ νόμου ἔοικεν ὀρθότης ἄν τις γιγνομένη κατὰ τρόπον γίγνεσθαι. δώδεκα μὲν γὰρ δὴ μέρη τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρας γιγνόμενα νέμειν χρεὼν πάντας, ᾗ περ καὶ ἀναλωτέα· τὸ δὲ δωδέκατον μέρος ἑκα-

στον οἷον πυρῶν καὶ κριθῶν, οἷσι δὴ καὶ τὰ ἅπαντα
ἀκολουθείτω τὰ ἄλλα ὡραῖα νεμόμενα, καὶ ὅσα ζῷα
ξύμπαντα πράσιμα ἐν ἑκάστοις ᾖ, τριχῇ διαιρείσθω 848
κατὰ λόγον, ἓν μὲν μέρος τοῖς ἐλευθέροις, ἓν δὲ τοῖς
τούτων οἰκέταις, τὸ δὲ τρίτον δημιουργοῖς τε καὶ πάν-
τως τοῖς ξένοις, οἵ τέ τινες ἂν τῶν μετοικούντων ὦσι
ξυνοικοῦντες, τροφῆς ἀναγκαίου δεόμενοι, καὶ ὅσοι
χρείᾳ τινὶ πόλεως ἢ τινος ἰδιωτῶν εἰσαφικνοῦνται ἑκά-
στοτε· πάντων τῶν ἀναγκαίων ἀπονεμηθὲν τρίτον μέ-
ρος ὤνιον ἐξ ἀνάγκης ἔστω τοῦτο μόνον, τῶν δὲ δύο
μερῶν μηδὲν ἐπάναγκες ἔστω πωλεῖν. πῶς οὖν δὴ
ταῦτα ὀρθότατα νέμοιτ᾽ ἄν; πρῶτον μὲν δῆλον ὅτι B
τῇ μὲν ἴσα, τῇ δ᾽ οὐκ ἴσα νέμομεν.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Χείρω που καὶ βελτίω τούτων ἕκαστα ἀνά-
γκη φύειν καὶ ἐκτρέφειν τὴν γῆν.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Τῷ μὲν τοίνυν τοιούτῳ τῶν μερῶν τριῶν
ὄντων μηδὲν πλέον ἐχέτω μήτε τὸ τοῖς δεσπόταις ἢ
δούλοις νεμόμενον, μήτε αὖ τὸ τῶν ξένων, ἀλλὰ
τὴν τῆς ὁμοιότητος ἰσότητα ἡ νομὴ πᾶσιν ἀποδιδότω
τὴν αὐτήν, λαβὼν δ᾽ ἕκαστος τῶν πολιτῶν τὰ δύο C
μέρη κύριος ἔστω τῆς νομῆς δούλοις τε καὶ ἐλευθέ-
ροις, ὁπόσ᾽ ἂν καὶ ὁποῖα βούληται διανέμειν· τὸ δὲ
πλέον τούτων μέτροις τε καὶ ἀριθμῷ τῇδε χρὴ δια-
νέμεσθαι, λαβόντα τὸν ἀριθμὸν πάντων τῶν ζώων
οἷς ἐκ τῆς γῆς δεῖ τὴν τροφὴν γίγνεσθαι, διανέμειν.

Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο αὐτοῖς οἰκήσεις δεῖ χωρὶς
διατεταγμένας εἶναι· τάξις δὲ ἥδε πρέπει τοῖς τοιού-
τοις. δώδεκα κώμας εἶναι χρή, κατὰ μέσον τὸ δω-
δεκατημόριον ἕκαστον μίαν, ἐν τῇ κώμῃ δὲ ἑκάστῃ D
πρῶτον μὲν ἱερὰ καὶ ἀγορὰν ἐξῃρῆσθαι θεῶν τε καὶ
τῶν ἑπομένων θεοῖς δαιμόνων, εἴ τέ τινες ἔντοποι
Μαγνήτων εἴτ᾽ ἄλλων ἱδρύματα παλαιῶν μνήμῃ δια-
σεσωσμένων εἰσί, τούτοις ἀποδιδόντας τὰς τῶν πά-
λαι τιμὰς ἀνθρώπων, Ἑστίας δὲ καὶ Διὸς Ἀθηνᾶς
τε καὶ ὃς ἂν ἀρχηγὸς ᾖ τῶν ἄλλων τοῦ δωδεκάτου
ἑκάστου μέρους, ἱερὰ πανταχοῦ ἱδρύσασθαι. πρῶτον

δὲ οἰκοδομίας εἶναι περὶ τὰ ἱερὰ ταῦτα, ὅπῃ ἂν ὁ
E τόπος ὑψηλότατος ᾖ, τοῖς φρουροῖς ὑποδοχὴν ὅτι μάλιστα εὐερκῆ· τὴν δὲ ἄλλην χώραν κατασκευάζειν πᾶσαν δημιουργῶν τρισκαίδεκα μέρη διελομένους, καὶ τὸ μὲν ἐν ἄστει κατοικίζειν, διελομένους αὖ καὶ τοῦτο εἰς τὰ δώδεκα μέρη τῆς πόλεως ἁπάσης, ἔξω τε καὶ ἐν κύκλῳ κατανεμηθέντας, ἐν τῇ κώμῃ δὲ ἑκάστῃ τὰ πρόσφορα γεωργοῖσι γένη τῶν δημιουργῶν συνοικίζειν. τοὺς δ᾽ ἐπιμελητὰς εἶναι τούτων πάντων τοὺς τῶν ἀγρονόμων ἄρχοντας, ὅσων τε καὶ ὧν τινῶν ὁ τόπος ἕκαστος δεῖται, καὶ ὅπου κατοικοῦντες ἀλυπότατοί τε καὶ ὠφελιμώτατοι ἔσονται τοῖσι γεωργοῦσι.
849 τῶν δὲ ἐν ἄστει κατὰ τὰ αὐτὰ ἐπιμεληθῆναι καὶ ἐπιμελεῖσθαι τὴν τῶν ἀστυνόμων ἀρχήν.

Τοῖς δὲ δὴ ἀγορανόμοις τὰ περὶ ἀγοράν που δεῖ ἕκαστα μέλειν. ἡ δ᾽ ἐπιμέλεια μετὰ τὴν τῶν ἱερῶν ἐπίσκεψιν τῶν κατ᾽ ἀγοράν, μή τις ἀδικῇ τι τῆς τῶν ἀνθρώπων χρείας, τὸ δεύτερον ἂν εἴη σωφροσύνης τε καὶ ὕβρεως ἐπισκόπους ὄντας κολάζειν τὸν δεόμενον κολάσεως. τῶν δὲ ὠνίων, πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς ξένους ταχθέντα πωλεῖν τοῖς ἀστοῖς σκοπεῖν εἰ
B γίγνεται κατὰ τὸν νόμον ἕκαστα. νόμος δὲ ἔστω, μηνὸς τῇ νέᾳ ὧν δεῖ πραθῆναι τὸ μέρος τοῖς ξένοις ἐξάγειν τοὺς ἐπιτρόπους, ὅσοι τοῖς ἀστοῖς ξένοι ἢ καὶ δοῦλοι ἐπιτροπεύουσι, δωδεκατημόριον πρῶτον τοῦ σίτου, τὸν δὲ ξένον εἰς πάντα τὸν μῆνα ὠνεῖσθαι σῖτον μὲν καὶ ὅσα περὶ σῖτον ἀγορᾷ τῇ πρώτῃ· δωδεκάτῃ δὲ τοῦ μηνὸς τὴν τῶν ὑγρῶν, οἱ μὲν πρᾶσιν, οἱ δὲ ὠνὴν ποιείσθωσαν δι᾽ ὅλου τοῦ μηνὸς ἱκανήν·
C τρίτῃ δὲ εἰκάδι τῶν ζῴων ἔστω πρᾶσις, ὅσα πρατέα ἑκάστοις ἢ ὠνητέα αὐτοῖς δεομένοις καὶ ὁπόσων σκευῶν ἢ χρημάτων γεωργοῖς μὲν πρᾶσις, οἷον δερμάτων ἢ καὶ πάσης ἐσθῆτος ἢ πλοκῆς ἢ πιλήσεως ἤ τινων ἄλλων τοιούτων, ξένοις δὲ ἀναγκαῖον ὠνεῖσθαι παρ᾽ ἄλλων κτωμένοις. καπηλείας δὲ τούτων ἢ κριθῶν ἢ πυρῶν εἰς ἄλφιτα νεμηθέντων, ἢ καὶ τὴν ἄλλην ξύμπασαν τροφὴν ἀστοῖς μὲν καὶ τούτων δούλοις μή τέ τις πωλείτω μήτε ὠνείσθω παρὰ τοιού-

του μηδεὶς μηδενός, ἐν δὲ ταῖς τῶν ξένων ξένος ἀγο- D
ραῖς πωλείτω τοῖς δημιουργοῖς τε καὶ τούτων δού-
λοις, οἴνου τε μεταβαλλόμενος καὶ σίτου πρᾶσιν, ὃ
δὴ καπηλείαν ἐπονομάζουσιν οἱ πλεῖστοι. καὶ ζώων
διαμερισθέντων μάγειροι διατιθέσθων ξένοις τε καὶ
δημιουργοῖς καὶ τούτων οἰκέταις. πᾶσαν δὲ ὕλην καύ-
σιμον ὁσημέραι ξένος ὁ βουληθεὶς ὠνείσθω μὲν
ἀθρόαν παρὰ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ἐπιτρόπων, πω-
λείτω δὲ αὐτὸς τοῖς ξένοις, καθ᾽ ὅσον ἂν βούληται
καὶ ὁπόταν βούληται. τῶν δὲ ἄλλων χρημάτων πάν- E
των καὶ σκευῶν ὁπόσων ἑκάστοισι χρεία, πωλεῖν εἰς
τὴν κοινὴν ἀγορὰν φέροντας εἰς τὸν τόπον ἕκαστον,
ἐν οἷς ἂν νομοφύλακές τε καὶ ἀγορανόμοι μετ᾽ ἀστυ-
νόμων τεκμηράμενοι ἕδρας πρεπούσας ὅρους θῶνται
τῶν ὠνίων· ἐν τούτοις ἀλλάττεσθαι νόμισμά τε χρη-
μάτων καὶ χρήματα νομίσματος, μὴ προϊέμενον ἄλ-
λον ἑτέρῳ τὴν ἀλλαγήν· ὁ δὲ προέμενος ὡς πιστεύων,
ἐάν τε κομίσηται καὶ ἂν μή, στεργέτω ὡς οὐκέτι δί-
κης οὔσης τῶν τοιούτων πέρι συναλλάξεων. τὸ δὲ 850
ὠνηθὲν ἢ πραθὲν ὅσῳ πλέον ἂν ᾖ καὶ πλέονος ἢ
κατὰ τὸν νόμον, ὃς εἴρηκε πόσου προσγενομένου καὶ
ἀπογενομένου δεῖ μηδέτερα τούτων ποιεῖν, ἀναγρα-
φήτω τότ᾽ ἤδη παρὰ τοῖς νομοφύλαξι τὸ πλέον,
ἐξαλειφέσθω δὲ τὸ ἐναντίον. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ
μετοίκων ἔστω τῆς ἀναγραφῆς πέρι τῆς οὐσίας. ἰέναι
δὲ τὸν βουλόμενον εἰς τὴν μετοίκησιν ἐπὶ ῥητοῖς, ὡς
οἰκήσεως οὔσης τῶν ξένων τῷ βουλομένῳ καὶ δυνα-
μένῳ μετοικεῖν, τέχνην κεκτημένῳ καὶ ἐπιδημοῦντι B
μὴ πλέον ἐτῶν εἴκοσιν, ἀφ᾽ ἧς ἂν γράψηται, μετοί-
κιον μηδὲ σμικρὸν τελοῦντι πλὴν τοῦ σωφρονεῖν, μηδὲ
ἄλλο αὖ τέλος ἕνεκά τινος ὠνῆς ἢ καὶ πράσεως, ὅταν
δ᾽ ἐξήκωσιν οἱ χρόνοι, τὴν αὑτοῦ λαβόντα οὐσίαν
ἀπιέναι. ἐὰν δ᾽ ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις αὐτῷ ξυμβῇ
λόγου ἀξίῳ πρὸς εὐεργεσίαν τῆς πόλεως γεγονέναι
τινὰ ἱκανήν, καὶ πιστεύῃ πείσειν βουλὴν καὶ ἐκκλησίαν
ἤ τινα ἀναβολὴν τῆς ἐξοικήσεως ἀξιῶν αὐτῷ γίγνε- C
σθαι κυρίως ἢ καὶ τὰ παράπαν διὰ βίου τινὰ μονήν,
ἐπελθὼν καὶ πείσας τὴν πόλιν, ἅ περ ἂν πείσῃ,

ταῦτα αὐτῷ τέλεα γιγνέσθω. πᾶσι δὲ μετοίκων, δημιουργοῖς οὖσι καὶ γενομένοις ἐτῶν πεντεκαίδεκα, τῆς μὲν μετοικίας ἀρχέτω χρόνος ὁ μετὰ τὸ πέμπτον καὶ δέκατον ἔτος, ἐπὶ τούτοις δὲ εἴκοσιν ἔτη μείνας ἴτω ὅπῃ αὐτῷ φίλον· μένειν δὲ ἂν βούληται, κατὰ τὰ αὐτὰ μενέτω πείσας. ὁ δὲ ἀπιὼν ἐξαλειψάμενος ἴτω τὰς ἀπογραφάς, αἵ τινες ἂν αὐτῷ παρὰ τοῖς ἄρχουσι γεγραμμέναι πρότερον ὦσιν.

Θ.

Δίκαι δὴ τὰ μετὰ ταῦτα ἀκόλουθοι τοῖς ἔμπροσθεν 853
πράξεσιν ἁπάσαις οὖσαι κατὰ φύσιν γίγνοιντο ἂν τὴν
τῆς διακοσμήσεως τῶν νόμων. ὧν τινῶν οὖν δὴ πέρι
δεῖ γίγνεσθαι δίκας, τὰ μὲν εἴρηται, τὰ κατὰ γεωρ-
γίας τε καὶ ὅσα τούτοις εἵπετο, τὰ δὲ μέγιστα οὔτε
εἴρηταί πω, καθ᾽ ἓν ἕκαστόν τε λεγόμενον ῥηθέν, ἣν
δεῖ λαμβάνειν αὐτὸ τιμωρίαν καὶ τίνων ποτὲ δικα- B
στῶν τυγχάνειν, μετ᾽ ἐκεῖν᾽ αὐτὰ ἑξῆς ταῦτα ῥητέον.

ΚΛ. Ὀρθῶς.

ΑΘ. Αἰσχρὸν μὲν δή τινα τρόπον καὶ νομοθε-
τεῖν πάντα ὁπόσα νῦν μέλλομεν ταῦτο δρᾶν ἐν τοιαύτῃ
πόλει, ἥν φαμεν οἰκήσεσθαί τε εὖ καὶ τεύξεσθαι πά-
σης ὀρθότητος πρὸς ἐπιτήδευσιν ἀρετῆς. ἐν δὲ τῇ
τοιαύτῃ τὸ καὶ ἀξιοῦν τῆς τῶν ἄλλων μοχθηρίας τῶν
μεγίστων ἐμφύεσθαί τινα μεθέξοντα, ὥςτε δεῖν νο-
μοθετεῖν προκαταλαμβάνοντα καὶ ἀπειλοῦντα ἐάν τις C
τοιοῦτος γίγνηται, καὶ τούτων ἀποτροπῆς τε ἕνεκα
καὶ γενομένων κολάσεως τιθέναι ἐπ᾽ αὐτοῖς νόμους,
ὡς ἐσομένους, ὅ περ εἶπον, αἰσχρὸν μέν τινα τρόπον·
ἐπειδὴ δὲ οὐ, καθά περ οἱ παλαιοὶ νομοθέται θεῶν
παισὶ νομοθετούμενοι τοῖς ἥρωσιν, ὡς ὁ νῦν λόγος,
αὐτοί τ᾽ ἐκ θεῶν ὄντες ἄλλοις τε ἐκ τοιούτων γεγο-
νόσιν ἐνομοθέτουν, ἀλλ᾽ ἄνθρωποί τε καὶ ἀνθρώπων
σπέρμασι νομοθετοῦμεν τὰ νῦν, ἀνεμέσητον δὴ φο-
βεῖσθαι μή τις ἐγγίγνηται τῶν πολιτῶν ἡμῖν, οἷον κε-
ρασβόλος, ὃς ἀτεράμων εἰς τοσοῦτον φύσει γίγνοιτ᾽ D
ἂν ὥςτε μὴ τήκεσθαι, καθά περ ἐκεῖνα τὰ σπέρματα
πυρί, νόμοις οὗτοι καί περ οὕτως ἰσχυροῖς οὖσιν

ἄτηκτοι γίγνωνται. ὧν δὴ χάριν οὐκ ἐπίχαριν λέγοιμ' ἂν πρῶτον νόμον ἱερῶν πέρι συλήσεως, ἄν τις τοῦτο δρᾶν τολμᾷ. καὶ πολίτην μὲν τῶν τεθραμμένων ὀρθῶς οὔτ' ἂν βουλοίμεθα οὔτε ἐλπιστὸν πάνυ τι νοσῆσαί ποτε ἂν ταύτην τὴν νόσον, οἰκέται δὲ ἂν τούτων, καὶ ξένοι καὶ ξένων δοῦλοι πολλὰ ἂν ἐπιχειρήσειαν τοιαῦτα. ὧν ἕνεκα μὲν μάλιστα, ὅμως δὲ καὶ
854 ξύμπασαν τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀσθένειαν εὐλαβούμενος, ἐρῶ τὸν τῶν ἱεροσύλων πέρι νόμον καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν τοιούτων ὅσα δυςίατα καὶ ἀνίατα. προοίμια δὲ τούτοισι κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὁμολογηθέντα προῤῥητέον ἅπασιν ὡς βραχύτατα. λέγοι δή τις ἂν ἐκείνῳ διαλεγόμενος ἅμα καὶ παραμυθούμενος, ὃν ἐπιθυμία κακὴ παρακαλοῦσα μεθ' ἡμέραν τε καὶ ἐπεγείρουσα νύκτωρ ἐπί τι τῶν
B ἱερῶν ἄγει συλήσοντα, τάδε· Ὦ θαυμάσιε, οὐκ ἀνθρώπινόν σε κακὸν οὐδὲ θεῖον κινεῖ τὸ νῦν ἐπὶ τὴν ἱεροσυλίαν προτρέπον ἰέναι, οἶστρος δέ σέ τις ἐμφυόμενος ἐκ παλαιῶν καὶ ἀκαθάρτων τοῖς ἀνθρώποις ἀδικημάτων, περιφερόμενος ἀλιτηριώδης, ὃν εὐλαβεῖσθαι χρεὼν παντὶ σθένει. τίς δ' ἐστὶν εὐλάβεια μάθε. ὅταν σοι προςπίπτῃ τι τῶν τοιούτων δογμάτων, ἴθι ἐπὶ τὰς ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ θεῶν ἀποτροπαίων ἱερὰ ἱκέτης, ἴθι ἐπὶ τὰς τῶν λεγομένων ἀνδρῶν ὑμῖν
C ἀγαθῶν ξυνουσίας, καὶ τὰ μὲν ἄκουε, τὰ δὲ πειρῶ λέγειν αὐτός, ὡς δεῖ τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια πάντα ἄνδρα τιμᾶν· τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. καὶ ἐὰν μέν σοι δρῶντι ταῦτα λωφᾷ τι τὸ νόσημα — εἰ δὲ μή, καλλίω θάνατον σκεψάμενος ἀπαλλάττου τοῦ βίου. ταῦτα ἡμῶν ᾀδόντων προοίμια τοῖς πάντα ταῦτα ἐπινοοῦσιν ὅσα ἀνόσια ἔργα καὶ πολιτοφθόρα, τῷ μὲν πειθομένῳ τὸν νόμον ἐᾶν σιγῇ δεῖ,
D τῷ δὲ ἀπειθοῦντι μετὰ τὸ προοίμιον ᾄδειν μέγα· Ὃς δ' ἂν ἱεροσυλῶν ληφθῇ, ἐὰν μὲν ᾖ δοῦλος ἢ ξένος, ἐν τῷ προςώπῳ καὶ ταῖς χερσὶ γραφεὶς τὴν συμφορὰν καὶ μαστιγωθεὶς ὁπόσας ἂν δόξῃ τοῖς δικασταῖς, ἐκτὸς τῶν ὅρων τῆς χώρας γυμνὸς ἐκβληθήτω· τάχα γὰρ ἂν δοὺς ταύτην τὴν δίκην γένοιτ' ἂν βελτίων, σωφρονισθείς.

οὐ γὰρ ἐπὶ κακῷ δίκη γίγνεται οὐδεμία γιγνομένη
κατὰ νόμον, δυοῖν δὲ θάτερον ἀπεργάζεται σχεδόν· ἢ
γὰρ βελτίονα ἢ μοχθηρότερον ἧττον ἐξειργάσατο τὸν E
τὴν δίκην παρασχόντα. πολίτης δὲ ἄν τίς ποτέ τι τοι-
οῦτον δρῶν ἀναφανῇ, περὶ θεοὺς ἢ περὶ γονέας ἢ
περὶ πόλιν ἠδικηκὼς τῶν μεγάλων τινὰ καὶ ἀποῤῥήτων
ἀδικιῶν, ὡς ἀνίατον ἤδη τοῦτον ὄντα ὁ δικαστὴς δια-
νοείσθω, λογιζόμενος οἵας παιδείας τε καὶ τροφῆς ἐκ
παιδὸς τυγχάνων οὐκ ἀπέσχετο τῶν μεγίστων κακῶν.
δίκη δὴ τούτῳ θάνατος ἐλάχιστον τῶν κακῶν, τοὺς
δὲ ἄλλους παράδειγμα ὀνήσει γενόμενος ἀκλεὴς καὶ
ὑπὲρ τοὺς τῆς χώρας ὅρους ἀφανισθείς· παισὶ δὲ 855
καὶ γένει, ἐὰν φύγωσι τὰ πατρῷα ἤθη, κλέος ἔστω
καὶ λόγος ἔντιμος λεγόμενος, ὡς εὖ τε καὶ ἀνδρείως
εἰς ἀγαθὸν ἐκ κακοῦ διαπεφευγότων. δημόσια δὲ χρή-
ματα οὐδενὸς τῶν τοιούτων τῇ πολιτείᾳ πρέπον ἂν
εἴη γίγνεσθαι, ἐν ᾗ δεῖ τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ καὶ ἴσους
ὄντας διατελεῖν κλήρους. ζημίας δ' ἐκτίσεις, ὅταν
ἀδικεῖν ἄξια δοκῇ τις χρημάτων, ἐκτίνειν, ἂν ᾖ τι
τῶν τοῦ κλήρου κατεσκευασμένου περιττεῦον, μέχρι
τοσούτου ζημιωθέντα, τὸ δὲ πλέον μή. τὰς δ' εἰς B
ταῦτα ἀκριβείας ἐκ τῶν ἀπογραφῶν νομοφύλακες
σκοποῦντες τὸ σαφὲς ἐξαγγελλόντων ἀεὶ τοῖς δικα-
σταῖς, ὅπως ἂν τῶν κλήρων ἀργὸς μηδεὶς μηδέποτε
γίγνηται δι' ἀπορίαν χρημάτων. ζημίας δὲ ἄν τις
πλέονος ἄξιος εἶναι δοκῇ, ἐὰν ἄρα μή τινες ἐθέλωσιν
αὐτὸν τῶν φίλων ἐγγυᾶσθαί τε καὶ συνεκτίνοντες ἀπε-
λευθεροῦν, δεσμοῖς τε χρονίοις καὶ ἐμφανέσι καί τισι
προπηλακισμοῖς κολάζειν, ἄτιμον δὲ παντάπασι μη- C
δένα εἶναι μηδέποτε μηδ' ἐφ' ἑνὶ τῶν ἁμαρτημά-
των, μηδ' ὑπερορίαν φυγάδα· θάνατον δὲ ἢ δεσμοὺς
ἢ πληγὰς ἤ τινας ἀμόρφους ἕδρας ἢ στάσεις ἢ πα-
ραστάσεις εἰς ἱερὰ ἐπὶ τὰ τῆς χώρας ἔσχατα, ἢ χρη-
μάτων καθά περ ἔμπροσθεν εἴπομεν ἐκτίσεις γίγνε-
σθαι δεῖν, τὴν δίκην ταύτην γιγνέσθω. δικασταὶ δὲ
ἔστωσαν θανάτου πέρι νομοφύλακές τε καὶ τὸ τῶν
περυσινῶν ἀρχόντων ἀριστίνδην ἀπομερισθὲν δικα-
στήριον· εἰσαγωγὰς δὲ τούτων καὶ προσκλήσεις καὶ D

ὅσα τοιαῦτα, καὶ ὡς δεῖ γίγνεσθαι, τοῖς νεωτέροις
νομοθέταις χρὴ μέλειν· τὴν διαψήφισιν δὲ ἡμέτερον
ἔργον νομοθετεῖν. ἔστω δὴ φανερὰ μὲν ἡ ψῆφος τι-
θεμένη, πρὸ τούτου δὲ κατὰ τὸ στόμα τοῦ διώκον-
τός τε καὶ φεύγοντος ὁ δικαστὴς ἑξῆς ἡμῖν ἐγγύτατα
κατὰ πρέσβιν ἱζέσθω, πάντες δ' οἱ πολῖται, ὅσοι
περ ἂν ἄγωσι σχολήν, ἐπήκοοι ἔστωσαν σπουδῇ τῶν
τοιούτων δικῶν. λέγειν δὲ ἕνα λόγον, πρῶτον μὲν τὸν
E διώκοντα, τὸν δὲ φεύγοντα δεύτερον· μετὰ δὲ τοὺς
λόγους τούτους ἄρχεσθαι μὲν τὸν γεραίτατον ἀνα-
κρίνοντα, ἰόντα εἰς τὴν τῶν λεχθέντων σκέψιν ἱκα-
νήν, μετὰ δὲ τὸν πρεσβύτατον ἑξῆς ἅπαντας χρὴ
διεξελθεῖν ὅ τι ἂν παρ' ἑκατέρου τις τῶν ἀντιδίκων
ῥηθὲν ἢ μὴ ῥηθὲν ἐπιποθῇ τινὰ τρόπον· ὁ δὲ μη-
δὲν ποθῶν ἄλλῳ τὴν ἀνάκρισιν παραδιδότω. τῶν
δὲ ῥηθέντων ἐπισφραγισαμένους ὅσα ἂν εἶναι καίρια
856 δοκῇ, γράμμασι σημεῖα ἐπιβάλλοντας πάντων τῶν
δικαστῶν, θεῖναι ἐπὶ τὴν Ἑστίαν, καὶ πάλιν αὔριον
εἰς ταὐτὸν ξυνελθόντας ὡσαύτως τε ἀνακρίνοντας
διεξελθεῖν τὴν δίκην, καὶ σημεῖα ἐπιβάλλοντας αὖ
τοῖς λεχθεῖσι· καὶ τρὶς δράσαντας τοῦτο, τεκμήριά
τε καὶ μάρτυρας ἱκανῶς παραλαβόντας, ψῆφον ἱερὰν
ἕκαστον φέροντα καὶ ὑποσχόμενον πρὸς τῆς Ἑστίας
εἰς δύναμιν τὰ δίκαια καὶ ἀληθῆ κρίνειν, οὕτω τέλος
ἐπιθεῖναι τῇ τοιαύτῃ δίκῃ.

B Μετὰ δὲ τὰ περὶ θεοὺς τὰ περὶ κατάλυσιν τῆς
πολιτείας, ὃς ἂν ἄγων εἰς ἀρχὴν ἄνθρωπον δουλῶται
μὲν τοὺς νόμους, ἑταιρείαις δὲ τὴν πόλιν ὑπήκοον
ποιῇ, καὶ βιαίως δὴ πᾶν τοῦτο πράττων καὶ στάσιν
ἐγείρων παρανομῇ· τοῦτον δὴ διανοεῖσθαι δεῖ πάν-
των πολεμιώτατον ὅλῃ τῇ πόλει. τὸν δὲ κοινωνοῦντα
μὲν τῶν τοιούτων μηδενί, τῶν μεγίστων δὲ μετέ-
χοντα ἀρχῶν ἐν τῇ πόλει, λεληθότα τε ταῦτα αὐτὸν
ἢ μὴ λεληθότα, δειλίᾳ δ' ὑπὲρ πατρίδος αὑτοῦ μὴ
C τιμωρούμενον, δεῖ δεύτερον ἡγεῖσθαι τὸν τοιοῦτον
πολίτην κάκῃ. πᾶς δὲ ἀνὴρ οὗ καὶ σμικρὸν ὄφελος,
ἐνδεικνύτω ταῖς ἀρχαῖς, εἰς κρίσιν ἄγων τὸν ἐπιβου-
λεύοντα βιαίου πολιτείας μεταστάσεως ἅμα καὶ πα-

ρανόμου. δικασταὶ δὲ ἔστωσαν τούτοις οἵ περ τοῖς ἱεροσύλοις, καὶ πᾶσαν τὴν κρίσιν ὡσαύτως αὐτοῖς γίγνεσθαι καθά περ ἐκείνοις, τὴν ψῆφον δὲ θάνατον φέρειν τὴν πλήθει νικῶσαν. ἑνὶ δὲ λόγῳ, πατρὸς ὀνείδη καὶ τιμωρίας παίδων μηδενὶ ξυνέπεσθαι, πλὴν ἐάν τινι πατὴρ καὶ πάππος καὶ πάππου πατὴρ ἐφε- D ξῆς ὄφλωσι θανάτου δίκην· τούτους δὲ ἡ πόλις ἔχοντας τὴν αὑτῶν οὐσίαν, πλὴν ὅσον κατεσκευασμένου τοῦ κλήρου παντελῶς, εἰς τὴν αὑτῶν ἀρχαίαν ἐκπεμπέσθω πατρίδα καὶ πόλιν. οἷς δ' ἂν τῶν πολιτῶν υἱεῖς ὄντες τυγχάνωσι πλείους ἑνός, μὴ ἔλαττον δέκα ἔτη γεγονότες, κληρῶσαι μὲν τούτων δέκα οὓς ἂν ἀποφήνῃ πατὴρ ἢ πάππος ὁ πρὸς πατρὸς ἢ μητρός· τῶν δὲ λαχόντων τὰ ὀνόματα εἰς Δελφοὺς πεμφθέν- E των· ὃν δ' ἂν ὁ θεὸς ἀνέλῃ, κληρονόμον εἰς τὸν οἶκον καταστῆσαι τὸν τῶν ἐκλιπόντων, τύχῃ ἀμείνονι.

ΚΛ. Καλῶς.

ΑΘ. Κοινὸς δ' ἔτι τρίτος εἷς ἔστω νόμος, περὶ δικαστῶν τε οὓς δεῖ δικάζειν αὐτοῖς, καὶ ὁ τρόπος τῶν δικῶν, οἷς ἂν προδόσεως αἰτίαν ἐπιφέρων τις εἰς δικαστήριον ἄγῃ. καὶ μονῆς ὡσαύτως ἐκγόνοις καὶ ἐξόδου τῆς πατρίδος εἷς ἔστω περὶ ταῦτα νόμος οὗ- 857 τος τρισί, προδότῃ καὶ ἱεροσύλῳ καὶ τῷ τοὺς τῆς πόλεως νόμους βίᾳ ἀπολλύντι. Κλέπτῃ δέ, ἐάν τε μέγα ἐάν τε σμικρὸν κλέπτῃ τις, εἷς αὖ νόμος κείσθω καὶ μία δίκης τιμωρία ξύμπασι· τὸ μὲν γὰρ κλαπὲν δὴ χρεὼν διπλάσιον πρῶτον ἐκτίνειν, ἐὰν ὄφλῃ τις τὴν τοιαύτην δίκην καὶ ἱκανὴν ἔχῃ τὴν ἄλλην οὐσίαν ἀποτίνειν ὑπὲρ τοῦ κλήρου, ἐὰν δὲ μή, δεδέσθαι ἕως ἂν ἐκτίσῃ ἢ πείσῃ τὸν καταδικασάμενον. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ κλοπῆς δημοσίᾳ δίκην, πείσας τὴν πόλιν ἢ τὸ B κλέμμα ἐκτίσας διπλοῦν ἀπαλλαττέσθω τῶν δεσμῶν.

ΚΛ. Πῶς δὴ λέγομεν, ὦ ξένε, μηδὲν διαφέρειν τῷ κλέπτοντι, μέγα ἢ σμικρὸν ὑφελομένῳ καὶ ἐξ ἱερῶν ἢ ὁσίων καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶ περὶ κλοπὴν πᾶσαν ἀνομοιότητα ἔχοντα, οἷς δεῖ ποικίλοις οὖσιν ἕπεσθαι τὸν νομοθέτην μηδὲν ὁμοίαις ζημίαις ζημιοῦντα;

ΑΘ. Ἄριστ', ὦ Κλεινία, σχεδόν τι με ὥς περ

C φερόμενον ἀντικρούσας ἀνήγειρας, ἐννενοηκότα δὲ καὶ
πρότερον ὑπέμνησας, ὅτι τὰ περὶ τὴν τῶν νόμων
θέσιν οὐδενὶ τρόπῳ πώποτε γέγονεν ὀρθῶς διαπεπο-
νημένα, ὥς γε ἐν τῷ νῦν παραπεπτωκότι λέγειν. πῶς
δ' αὖ καὶ τοῦτο λέγομεν; οὐ κακῶς ἀπῃκάσαμεν, ὅτε
δούλοις ὡς ἰατρευομένοις ὑπὸ δούλων ἀπῃκάζομεν
πάντας τοὺς νῦν νομοθετουμένους. εὖ γὰρ ἐπίστα-
σθαι δεῖ τὸ τοιόνδε, ὡς εἰ καταλάβοι ποτέ τις ἰατρὸς
D τῶν ταῖς ἐμπειρίαις ἄνευ λόγου τὴν ἰατρικὴν μετα-
χειριζομένων ἐλεύθερον ἐλευθέρῳ νοσοῦντι διαλεγόμε-
νον ἰατρόν, καὶ τοῦ φιλοσοφεῖν ἐγγὺς χρώμενον μὲν
τοῖς λόγοις, ἐξ ἀρχῆς τε ἁπτόμενον τοῦ νοσήματος,
περὶ φύσεως πάσης ἐπανιόντα τῆς τῶν σωμάτων, ταχὺ
καὶ σφόδρα γελάσειεν ἂν καὶ οὐκ ἂν ἄλλους εἴποι
λόγους ἢ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτ' ἀεὶ προχείρους ὄντας
τοῖς πλείστοις λεγομένοις ἰατροῖς· φαίη γὰρ ἄν· Ὦ
μῶρε, οὐκ ἰατρεύεις τὸν νοσοῦντα ἀλλὰ σχεδὸν παι-
δεύεις, ὡς ἰατρὸν ἀλλ' οὐχ ὑγιᾶ δεόμενον γίγνεσθαι.

E *ΚΛ.* Οὐκοῦν λέγων τὰ τοιαῦτα ὀρθῶς ἂν λέγοι;

ΑΘ. Τάχ' ἄν, εἰ προςδιανοοῖτό γε ὡς ὅς τις
περὶ νόμων οὕτω διεξέρχεται, καθάπερ ἡμεῖς τὰ
νῦν, παιδεύει τοὺς πολίτας ἀλλ' οὐ νομοθετεῖ. ἆρ'
οὖν οὐ καὶ τοῦτ' ἂν πρὸς τρόπου λέγειν φαίνοιτο;

ΚΛ. Ἴσως.

ΑΘ. Εὐτυχὲς δὲ ἡμῶν τὸ παρὸν γέγονε.

ΚΛ. Τὸ ποῖον δή;

ΑΘ. Τὸ μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι νομοθετεῖν,
858 ἀλλ' αὐτοὺς ἐν σκέψει γενομένους περὶ πάσης πολι-
τείας πειρᾶσθαι κατιδεῖν τό τε ἄριστον καὶ τὸ ἀναγ-
καιότατον, τίνα τρόπον ἂν γιγνόμενον γίγνοιτο. καὶ
δὴ καὶ τὸ νῦν ἔξεστιν ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, εἰ μὲν βου-
λόμεθα, τὸ βέλτιστον σκοπεῖν, εἰ δὲ βουλόμεθα, τὸ
ἀναγκαιότατον περὶ νόμων. αἱρώμεθα οὖν ὁπότε-
ρον δοκεῖ.

ΚΛ. Γελοίαν, ὦ ξένε, προτιθέμεθα τὴν αἵρεσιν,
καὶ ἀτεχνῶς ὥς περ κατεχομένοις νομοθέταις ὅμοιοι
γιγνοίμεθ' ἂν ὑπὸ μεγάλης τινὸς ἀνάγκης ἤδη νομο-
B θετεῖν, ὡς οὐκέτ' ἐξὸν εἰς αὔριον. ἡμῖν δ' εἰπεῖν σὺν

θεῷ ἔξεστι, καθάπερ ἢ λιθολόγοις ἢ καί τινος ἑτέρας ἀρχομένοις συστάσεως, παραφορήσασθαι χύδην ἐξ ὧν ἐκλεξόμεθα τὰ πρόσφορα τῇ μελλούσῃ γενήσεσθαι συστάσει, καὶ δὴ καὶ κατὰ σχολὴν ἐκλέξασθαι. τιθῶμεν οὖν ἡμᾶς νῦν εἶναι μὴ τοὺς ἐξ ἀνάγκης οἰκοδομοῦντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπὶ σχολῆς ἔτι τὰ μὲν παρατιθεμένους τὰ δὲ ξυνιστάντας, ὥςτε ὀρθῶς ἔχει τὰ μὲν ἤδη τῶν νόμων λέγειν ὡς τιθέμενα, τὰ δ' ὡς παρατιθέμενα.

ΑΘ. Γένοιτο γοῦν ἄν, ὦ Κλεινία, κατὰ φύσιν C μᾶλλον ἡμῖν ἡ σύνοψις τῶν νόμων. ἴδωμεν γὰρ οὖν, ὦ πρὸς θεῶν, τὸ τοιόνδε περὶ νομοθετῶν.

ΚΛ. Τὸ ποῖον δή;

ΑΘ. Γράμματα μέν που καὶ ἐν γράμμασι λόγοι καὶ ἄλλων εἰσὶ πολλῶν ἐν ταῖς πόλεσι γεγραμμένοι, γράμματα δὲ καὶ τὰ τοῦ νομοθέτου καὶ λόγοι.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Πότερον οὖν τοῖς μὲν τῶν ἄλλων συγγράμμασι, ποιητῶν καὶ ὅσοι ἄνευ μέτρων καὶ μετὰ μέ- D τρων τὴν αὐτῶν εἰς μνήμην ξυμβουλὴν περὶ βίου κατέθεντο συγγράψαντες, προσέχωμεν τὸν νοῦν, τοῖς δὲ τῶν νομοθετῶν μὴ προσέχωμεν; ἢ πάντων μάλιστα;

ΚΛ. Πολύ γε.

ΑΘ. Ἀλλὰ δῆτα οὐ χρὴ τὸν νομοθέτην μόνον τῶν γραφόντων περὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων ξυμβουλεύειν, διδάσκοντα οἷά τέ ἐστι καὶ ὡς ἐπιτηδευτέον αὐτὰ τοῖς μέλλουσιν εὐδαίμοσιν ἔσεσθαι.

ΚΛ. Καὶ πῶς οὔ;

ΑΘ. Ἀλλὰ αἰσχρὸν δὴ μᾶλλον Ὁμήρῳ τε καὶ E Τυρταίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς περὶ βίου τε καὶ ἐπιτηδευμάτων κακῶς θέσθαι γράψαντας, Λυκούργῳ δὲ ἧττον καὶ Σόλωνι καὶ ὅσοι δὴ νομοθέται γενόμενοι γράμματα ἔγραψαν; ἢ τό γε ὀρθόν, πάντων δεῖ γραμμάτων τῶν ἐν ταῖς πόλεσι τὰ περὶ τοὺς νόμους γεγραμμένα φαίνεσθαι διαπτυττόμενα μακρῷ κάλλιστά τε καὶ ἄριστα, τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἢ κατ' ἐκεῖνα ξυνεπόμενα, ἢ διαφωνοῦντα αὐτοῖς εἶναι καταγέλαστα; οὔ- 859 τω διανοώμεθα περὶ νόμων δεῖν γραφῆς γίγνεσθαι

ταῖς πόλεσιν, ἐν πατρός τε καὶ μητρὸς σχήμασι φιλούντων τε καὶ νοῦν ἐχόντων φαίνεσθαι τὰ γεγραμμένα, ἢ κατὰ τύραννον καὶ δεσπότην, τάξαντα καὶ ἀπειλήσαντα, γράψαντα ἐν τοίχοις ἀπηλλάχθαι. σκοπῶμεν οὖν δὴ καὶ τὰ νῦν ἡμεῖς πότερα ταύτῃ πειρώμεθα λέγειν διανοηθέντες περὶ νόμων, εἴτ' οὖν
B δυνάμεθα εἴτε μή, ἀλλ' οὖν τό γε πρόθυμον παρεχόμενοι· καὶ κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν ἰόντες, ἂν ἄρα τι καὶ δέῃ πάσχειν, πάσχωμεν. ἀγαθὸν δ' εἴη τε, καὶ ἂν θεὸς ἐθέλῃ, γίγνοιτ' ἂν ταύτῃ.

ΚΛ. Καλῶς εἴρηκας, ποιῶμέν τε ὡς λέγεις.

ΑΘ. Διασκεπτέον ἄρα πρῶτον, ὥς περ ἐπεχειρήσαμεν, ἀκριβῶς περὶ τῶν τε ἱεροσυλούντων καὶ κλοπῆς πάσης πέρι καὶ ἀδικημάτων ξυμπάντων. καὶ οὐ δυςχεραντέον εἰ μεταξὺ νομοθετοῦντες τὰ μὲν ἔθε-
C μεν, τῶν δ' ἔτι διασκοποῦμεν πέρι· νομοθέται γὰρ γιγνόμεθα ἀλλ' οὐκ ἐσμέν πω, τάχα δὲ ἴσως ἂν γενοίμεθα. εἰ δὴ δοκεῖ περὶ ὧν εἴρηκα, ὡς εἴρηκα, σκοπεῖσθαι, σκοπώμεθα.

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Περὶ δὴ καλῶν καὶ δικαίων ξυμπάντων πειρώμεθα κατιδεῖν τὸ τοιόνδε, ὅπῃ ποτὲ ὁμολογοῦμεν νῦν καὶ ὅπῃ διαφερόμεθα ἡμεῖς τε ἡμῖν αὐτοῖς, οἳ δὴ φαῖμεν ἂν προθυμεῖσθαί γε, εἰ μηδὲν ἄλλο, διαφέρειν τῶν πλείστων, οἵ πολλοί τε αὐτοὶ πρὸς αὑτοὺς αὖ.

D ΚΛ. Τὰς ποίας δὲ δὴ διαφορὰς ἡμῶν ἐννοηθεὶς λέγεις;

ΑΘ. Ἐγὼ πειράσομαι φράζειν. περὶ δικαιοσύνης ὅλως καὶ τῶν δικαίων ἀνθρώπων τε καὶ πραγμάτων καὶ πράξεων πάντες πως ξυνομολογοῦμεν πάντα εἶναι ταῦτα καλά, ὥςτε οὐδ' εἴ τις διισχυρίζοιτο εἶναι τοὺς δικαίους ἀνθρώπους, ἂν καὶ τυγχάνωσιν ὄντες αἰσχροὶ τὰ σώματα, κατ' αὐτό γε τὸ δικαιότατον ἦθος ταύτῃ παγκάλους εἶναι, σχεδὸν οὐ-
E δεὶς ἂν λέγων οὕτω πλημμελῶς δόξειε λέγειν.

ΚΛ. Οὐκοῦν ὀρθῶς;

ΑΘ. Ἴσως· ἴδωμεν δὲ ὡς εἰ πάντ' ἐστὶ καλὰ ὅσα δικαιοσύνης ἔχεται, τῶν πάντων τοι καὶ τὰ παθήματα ἡμῖν ἐστὶ σχεδὸν τοῖς ποιήμασιν ἴσα.

ΚΛ. Τί οὖν δή;

ΑΘ. Ποίημα μέν, ὅ περ ἂν ᾖ δίκαιον, σχεδὸν ὅσον περ ἂν τοῦ δικαίου κοινωνῇ, κατὰ τοσοῦτον 860
καὶ τοῦ καλοῦ μετέχον ἐστί.

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Οὐκοῦν καὶ πάθος ὅ περ ἂν δικαίου κοινωνῇ, κατὰ τοσοῦτον γίγνεσθαι καλὸν ὁμολογούμενον οὐκ ἂν διαφωνοῦντα παρέχοι τὸν λόγον;

ΚΛ. Ἀληθῆ.

ΑΘ. Ἐὰν δέ γε δίκαιον μὲν ὁμολογῶμεν, αἰσχρὸν δὲ εἶναι πάθος, διαφωνήσει τό τε δίκαιον καὶ τὸ καλὸν λεχθέντων τῶν δικαίων αἰσχίστων εἶναι.

ΚΛ. Πῶς τοῦτο εἴρηκας;

ΑΘ. Οὐδὲν χαλεπὸν ἐννοεῖν. οἱ γὰρ ὀλίγῳ πρόσθεν τεθέντες ἡμῖν νόμοι πάντων ἐναντιώτατα παραγγέλλειν δόξειαν ἂν τοῖς νῦν λεγομένοις.

ΚΛ. Ποίοις;

ΑΘ. Τὸν ἱερόσυλόν που ἐτίθεμεν δικαίως ἂν B
ἀποθνήσκειν καὶ τὸν τῶν εὖ κειμένων νόμων πολέμιον, καὶ μέλλοντες δὴ νόμιμα τοιαῦτα τιθέναι πάμπολλα ἐπίσχομεν, ἰδόντες ὡς ταῦτα ἐστὶ μὲν ἄπειρα παθήματα πλήθει καὶ μεγέθει, δικαιότατα δὲ πάντων παθημάτων καὶ ξυμπάντων αἴσχιστα. μῶν οὐχ οὕτως ἡμῖν τά τε δίκαια καὶ τὰ καλὰ τοτὲ μὲν ὡς ταὐτὰ ξύμπαντα, τοτὲ δὲ ὡς ἐναντιώτατα φανεῖται;

ΚΛ. Κινδυνεύει.

ΑΘ. Τοῖς μὲν τοίνυν πολλοῖς οὕτω περὶ τὰ C
τοιαῦτα ἀσυμφώνως τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια διεῤῥιμμένα προσαγορεύεται.

ΚΛ. Φαίνεται γοῦν, ὦ ξένε.

ΑΘ. Τὸ τοίνυν ἡμέτερον, ὦ Κλεινία, πάλιν ἴδωμεν, πῶς αὖ περὶ αὐτὰ ταῦτα ἔχει τῆς συμφωνίας.

ΚΛ. Ποίας δὴ πρὸς ποίαν;

ΑΘ. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις οἶμαι διαῤῥή-

δὴν ἐμὲ εἰρηκέναι πως, εἰ δ' οὖν μὴ πρότερον, ἀλλὰ
νῦν ὡς λέγοντα τίθετε.

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

D ΑΘ. Ὡς οἱ κακοὶ πάντες εἰς πάντα εἰσὶν ἄκον-
τες κακοί, τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος ἀνάγκη που τούτῳ
ξυνέπεσθαι τὸν ἑξῆς λόγον.

ΚΛ. Τίνα λέγεις;

ΑΘ. Ὡς ὁ μὲν ἄδικός που κακός, ὁ δὲ κακὸς
ἄκων τοιοῦτος. ἀκουσίως δὲ ἑκούσιόν οὐκ ἔχει πράττε-
σθαί ποτε λόγον· ἄκων οὖν ἐκείνῳ φαίνοιτ' ἂν ἀδι-
κεῖν ὁ ἀδικῶν τῷ τὴν ἀδικίαν ἀκούσιον τιθεμένῳ. καὶ
δὴ καὶ νῦν ὁμολογητέον ἐμοί· ξύμφημι γὰρ ἄκοντας
E ἀδικεῖν πάντας· εἰ καί τις φιλονεικίας ἢ φιλοτιμίας
ἕνεκα ἄκοντας μὲν ἀδίκους εἶναι φησιν, ἀδικεῖν μὴν
ἑκόντας πολλούς, ὅ γ' ἐμὸς λόγος ἐκεῖνος ἀλλ' οὐχ
οὗτος. τίνα οὖν αὖ τρόπον ἔγωγε ξυμφωνοίην ἂν τοῖς
ἐμαυτοῦ λόγοις, εἴ με, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἐρω-
τῷτε, Εἰ δὴ ταῦτα οὕτως ἔχοντά ἐστιν, ὦ ξένε, τί
συμβουλεύεις ἡμῖν περὶ τῆς νομοθεσίας τῇ τῶν Μαγνή-
των πόλει; πότερον νομοθετεῖν ἢ μή; Πῶς γὰρ οὔ;
φήσω. Διοριεῖς οὖν αὐτοῖς ἀκούσιά τε καὶ ἑκούσια
ἀδικήματα, καὶ τῶν μὲν ἑκουσίων ἁμαρτημάτων τε
καὶ ἀδικημάτων μείζους τὰς ζημίας θήσομεν, τῶν
861 δ' ἐλάττους; ἢ πάντων ἐξ ἴσης, ὡς οὐκ ὄντων ἀδι-
κημάτων τὸ παράπαν ἑκουσίων;

ΚΛ. Ὀρθῶς μέντοι λέγεις, ὦ ξένε. καὶ τούτοις
δὴ τί χρησώμεθα τοῖς νῦν λεγομένοις;

ΑΘ. Καλῶς ἤρου. πρῶτον μὲν τοίνυν αὐτοῖς
τόδε χρησόμεθα.

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Ἀναμνησθῶμεν ὡς ἔμπροσθεν νῦν δὴ κα-
λῶς ἐλέγομεν ὅτι περὶ τὰ δίκαια εἴη παμπόλλη τις
ἡμῶν ταραχή τε καὶ ἀσυμφωνία. τοῦτο δὲ λαβόντες
B πάλιν ἐρωτῶμεν ἡμᾶς αὐτούς, Ἆρ' οὖν περὶ τὴν
τούτων ἀπορίαν οὔτ' ἐξευπορήσαντες οὐδὲ διορισάμε-
νοι τί ποτ' ἐστὶ ταῦτα ἀλλήλων διαφέροντα, ἃ δὴ
κατὰ πάσας τὰς πόλεις ὑπὸ νομοθετῶν πάντων τῶν
πώποτε γενομένων ὡς δύο εἴδη τῶν ἀδικημάτων ὄντα,

τὰ μὲν ἑκούσια, τὰ δὲ ἀκούσια, ταύτῃ καὶ νομοθε-
τεῖται· ὁ δὲ παρ' ἡμῶν νῦν δὴ ῥηθεὶς λόγος, ὥς
περ παρὰ θεοῦ λεχθείς, τοσοῦτον μόνον εἰπὼν ἀπαλ-
λάξεται, δοὺς δὲ οὐδένα λόγον ὡς ὀρθῶς εἴρηκε κα-
τανομοθετήσει τινὰ τρόπον; Οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀνάγκη C
πως ταῦτα ἔμπροσθεν τοῦ νομοθετεῖν δηλῶσαι δύο
τε ὄντα καὶ τὴν διαφορὰν ἄλλην, ἵνα, ὅταν ἑκατέρῳ
τις τὴν δίκην ἐπιτιθῇ, πᾶς ἐπακολουθῇ τοῖς λεγο-
μένοις καὶ δυνατὸς ᾖ τό τε πρεπόντως τεθὲν ἀμη-
γέπῃ κρῖναι καὶ τὸ μή.

ΚΛ. Καλῶς ἡμῖν φαίνει λέγειν, ὦ ξένε· δυοῖν
γὰρ θάτερον ἡμᾶς χρεών, ἢ μὴ λέγειν ὡς πάντα
ἀκούσια τὰ ἀδικήματα, ἢ τοῦτο ὡς ὀρθῶς εἴρηται
πρῶτον διορίσαντας δηλῶσαι. D

ΑΘ. Τούτοιν τοίνυν τοῖν δυοῖν τὸ μὲν οὐκ ἀνε-
κτὸν ἐμοὶ πάντως που γίγνεται, τό γε δὴ μὴ λέγειν
οὕτως οἰόμενον ἔχειν τἀληθές· οὐ γὰρ ἂν νόμιμον,
οὐδ' ὅσιον ἂν εἴη· κατὰ τίνα δὲ τρόπον ἐστὸν δύο,
εἰ μὴ τῷ τε ἀκουσίῳ καὶ τῷ ἑκουσίῳ διαφέρετον
ἑκάτερον ἀλλὰ ἄλλῳ τινὶ δή ποτε, πειρατέον ἀμωσ-
γέπως δηλοῦν.

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ ξένε, τοῦτό γε οὐχ
οἷόν τε ἄλλως πως ἡμᾶς διανοηθῆναι.

ΑΘ. Ταῦτα ἔσται. φέρε δή, βλάβαι μέν, ὡς E
ἔοικεν, ἀλλήλων τῶν πολιτῶν ἐν ταῖς κοινωνίαις τε
καὶ ὁμιλίαις πολλαὶ γίγνονται, καὶ τό γε ἑκούσιόν τε
καὶ ἀκούσιον ἐν αὐταῖς ἄφθονόν ἐστι.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Μὴ τοίνυν τις τὰς βλάβας πάσας ἀδικίας
τιθεὶς οὕτως οἴηται καὶ τὰ ἄδικα ἐν αὐταῖσι ταύτῃ
γίγνεσθαι διπλᾶ, τὰ μὲν ἑκούσια δή, τὰ δ' ἀκούσια·
βλάβαι γὰρ ἀκούσιοι τῶν πάντων οὔτ' ἀριθμοῖς οὔτε
μεγέθεσιν ἐλάττους εἰσὶ τῶν ἑκουσίων. σκοπεῖσθε δέ,
εἴ τέ τι λέγω λέγων ἃ μέλλω λέγειν, εἴτε καὶ μη- 862a
δὲν τὸ παράπαν. οὐ γάρ φημι ἔγωγε, ὦ Κλεινία καὶ
Μέγιλλε, εἴ τίς τινά τι πημαίνει μὴ βουλόμενος ἀλλ'
ἄκων, ἀδικεῖν μέν, ἄκοντα μήν, καὶ ταύτῃ μὲν δὴ
νομοθετήσω τοῦτο ὡς ἀκούσιον ἀδίκημα νομοθετῶν,

ἀλλ' οὐδὲ ἀδικίαν τὸ παράπαν θήσω τὴν τοιαύτην βλάβην, οὔτε ἂν μείζων οὔτε ἂν ἐλάττων τῳ γίγνηται. πολλάκις δὲ ὠφέλειαν οὐκ ὀρθὴν γενομένην, τὸν τῆς ὠφελείας αἴτιον ἀδικεῖν φήσομεν, ἐὰν ἥ γ' ἐμὴ
B νικᾷ. σχεδὸν γάρ, ὦ φίλοι, οὔτ' εἴ τίς τῳ δίδωσί τι τῶν ὄντων οὔτ' εἰ τοὐναντίον ἀφαιρεῖται, δίκαιον ἁπλῶς ἢ ἄδικον χρὴ τὸ τοιοῦτον οὕτω λέγειν, ἀλλ' ἐὰν ἤθει καὶ δικαίῳ τρόπῳ χρώμενός τίς ὠφελῇ τινά τι καὶ βλάπτῃ, τοῦτό ἐστι τῷ νομοθέτῃ θεατέον, καὶ πρὸς δύο ταῦτα δὴ βλεπτέον, πρός τε ἀδικίαν καὶ βλάβην, καὶ τὸ μὲν βλαβὲν ὑγιὲς τοῖς νόμοις εἰς τὸ δυνατὸν ποιητέον, τό τε ἀπολόμενον σώζοντα καὶ
C τὸ πεσὸν ὑπό του πάλιν ἐξορθοῦντα καὶ τὸ θανατιωθὲν ἢ τρωθὲν ὑγιές, τὸ δὲ ἀποίνοις ἐξιλασθὲν τοῖς δρῶσι καὶ πάσχουσιν ἑκάστας τῶν βλάψεων ἐκ διαφορᾶς εἰς φιλίαν πειρατέον ἀεὶ καθιστάναι τοῖς νόμοις.

ΚΛ. Καλῶς ταῦτά γε.

ΑΘ. Τὰς τοίνυν ἀδίκους αὖ βλάβας καὶ κέρδη δέ, ἐάν τις ἀδικῶν τινὰ κερδαίνειν ποιῇ, τούτων ὁπόσα μὲν ἰατά, ὡς οὐσῶν ἐν ψυχῇ νόσων, ἰᾶσθαι· τὸ δὲ τῆς ἰάσεως ἡμῖν τῆς ἀδικίας τῇδε ῥέπειν χρὴ φάναι.

ΚΛ. Πῇ;

D ΑΘ. Ὅπως ὅ τί τις ἂν ἀδικήσῃ μέγα ἢ σμικρόν, ὁ νόμος αὐτὸν διδάξει καὶ ἀναγκάσει τὸ παράπαν εἰς αὖθις τὸ τοιοῦτον ἢ μηδέποτε ἑκόντα τολμῆσαι ποιεῖν ἢ διαφερόντως ἧττον πολύ, πρὸς τῇ τῆς βλάβης ἐκτίσει. ταῦτα εἴτε ἔργοις ἢ λόγοις, ἢ μεθ' ἡδονῶν ἢ λυπῶν, ἢ τιμῶν ἢ ἀτιμιῶν, καὶ χρημάτων ζημίας ἢ καὶ δώρων, ἢ καὶ τὸ παράπαν ᾧ τινὶ τρόπῳ ποιήσει τις μισῆσαι μὲν τὴν ἀδικίαν, στέρξαι δὲ ἢ μὴ μισεῖν
E τὴν τοῦ δικαίου φύσιν, αὐτό ἐστι τοῦτο ἔργον τῶν καλλίστων νόμων. ὃν δ' ἂν ἀνιάτως εἰς ταῦτα ἔχοντα αἴσθηται νομοθέτης, δίκην τούτοισι καὶ νόμον θήσει τινά, γιγνώσκων που τοῖς τοιούτοις πᾶσιν ὡς οὔτε αὐτοῖς ἔτι ζῆν ἄμεινον τούς τε ἄλλους ἂν διπλῇ ὠφελοῖεν ἀπαλλαττόμενοι τοῦ βίου, παράδειγμα μὲν τοῦ μὴ ἀδικεῖν τοῖς ἄλλοις γενόμενοι, ποιοῦντες δὲ ἀνδρῶν

κακῶν ἔρημον τὴν πόλιν. οὕτω μὲν δὴ τῶν τοιούτων 863 πέρι νομοθέτῃ κολαστὴν τῶν ἁμαρτημάτων θάνατον ἀνάγκη νέμειν, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς.

ΚΛ. Ἔοικε μέν πως λέγεσθαι τὰ παρὰ σοῦ καὶ μάλα μετρίως, ἥδιον δ' ἂν ἔτι σαφέστερον ἀκούσαιμεν ταῦτα ῥηθέντα, τὸ τῆς ἀδικίας τε καὶ βλάβης διάφορον καὶ τὸ τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ὡς ἐν τούτοις διαπεποίκιλται.

ΑΘ. Πειρατέον τοίνυν ὡς κελεύετε δρᾶν καὶ λέγειν. δῆλον γὰρ ὅτι τοσόνδε γε περὶ ψυχῆς καὶ λέγετε B πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀκούετε, ὡς ἓν μὲν ἐν αὐτῇ τῆς φύσεως εἴ τέ τι πάθος εἴ τέ τι μέρος ὢν ὁ θυμός, δύσερι καὶ δύσμαχον κτῆμα ἐμπεφυκός, ἀλογίστῳ βίᾳ πολλὰ ἀνατρέπει.

ΚΛ. Πῶς δ' οὔ;

ΑΘ. Καὶ μὴν ἡδονήν γε οὐ ταὐτὸν τῷ θυμῷ προσαγορεύομεν, ἐξ ἐναντίας δὲ αὐτῷ φαμὲν ῥώμης δυναστεύουσαν πειθοῖ μετὰ ἀπάτης βιαίου πράττειν πᾶν ὅ τί περ ἂν αὐτῆς ἡ βούλησις ἐθελήσῃ.

ΚΛ. Καὶ μάλα.

ΑΘ. Τρίτον μὴν ἄγνοιαν λέγων ἄν τις τῶν C ἁμαρτημάτων αἰτίαν οὐκ ἂν ψεύδοιτο. διχῇ μὴν διελόμενος αὐτὸ ὁ νομοθέτης ἂν βελτίων εἴη, τὸ μὲν ἁπλοῦν αὐτοῦ κούφων ἁμαρτημάτων αἴτιον ἡγούμενος, τὸ δὲ διπλοῦν, ὅταν ἀμαθαίνῃ τις μὴ μόνον ἀγνοίᾳ ξυνεχόμενος ἀλλὰ καὶ δόξῃ σοφίας, ὡς εἰδὼς παντελῶς περὶ ἃ μηδαμῶς οἶδε, μετὰ μὲν ἰσχύος καὶ ῥώμης ἑπομένης μεγάλων καὶ ἀμούσων ἁμαρτημάτων τιθεὶς αἴτια τὰ τοιαῦτα, ἀσθενείας δὲ ἑπομένης, D παιδειά τε ἁμαρτήματα καὶ πρεσβυτέρων γιγνόμενα, θήσει μὲν ἁμαρτήματα καὶ ὡς ἁμαρτάνουσι νόμους τάξει, πραοτάτους γε μὴν πάντων καὶ συγγνώμης πλείστης ἐχομένους.

ΚΛ. Εἰκότα λέγεις.

ΑΘ. Ἡδονῆς μὲν τοίνυν καὶ θυμοῦ λέγομεν σχεδὸν ἅπαντες ὡς ὁ μὲν κρείττων ἡμῶν, ὁ δὲ ἥττων ἐστί· καὶ ἔχει ταύτῃ.

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Ἀγνοίας δέ γε ὡς ὁ μὲν ἡμῶν κρείττων, ὁ
δὲ ἥττων, οὐδ' ἠκούσαμεν πώποτε.

E ΚΛ. Ἀληθέστατα.

ΑΘ. Πάντα δέ γε προτρέπειν ταὐτά φαμεν εἰς
τὴν αὑτοῦ βούλησιν ἐπισπώμενον ἕκαστον εἰς τἀναν-
τία πολλάκις ἅμα.

ΚΛ. Πλειστάκις μὲν οὖν.

ΑΘ. Νῦν δή σοι τό τε δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον,
ὅ γε ἐγὼ λέγω, σαφῶς ἂν διορισαίμην οὐδὲν ποικίλ-
λων. τὴν γὰρ τοῦ θυμοῦ καὶ φόβου καὶ ἡδονῆς καὶ
λύπης καὶ φθόνων καὶ ἐπιθυμιῶν ἐν ψυχῇ τυραννίδα,
ἐάν τέ τι βλάπτῃ καὶ ἐὰν μή, πάντως ἀδικίαν προσα-
864 γορεύω, τὴν δὲ τοῦ ἀρίστου δόξαν, ὅπῃ περ ἂν ἔσε-
σθαι τούτων ἡγήσωνται πόλις εἴτε ἰδιῶταί τινες, ἐὰν
αὕτη κρατοῦσα ἐν ψυχῇ διακοσμῇ πάντα ἄνδρα, κἂν
σφάλληταί τι, δίκαιον μὲν πᾶν εἶναι φατέον τὸ ταύτῃ
πραχθὲν καὶ τὸ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς γιγνόμενον ὑπή-
κοον ἑκάστων καὶ ἐπὶ τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον ἄρι-
στον, δοξάζεσθαι δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀκούσιον ἀδικίαν εἶναι
τὴν τοιαύτην βλάβην. ἡμῖν δὲ οὐκ ἔστι τὰ νῦν ὀνομά-
B των πέρι δύσερις λόγος, ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν ἁμαρτα-
νομένων τρία εἴδη δεδήλωται γιγνόμενα, ταῦτα εἰς
μνήμην πρῶτον ἔτι μᾶλλον ἀναληπτέον. λύπης μὲν
οὖν, ἣν θυμὸν καὶ φόβον ἐπονομάζομεν, ἓν εἶδος
ἡμῖν ἐστί.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Ἡδονῆς δ' αὖ καὶ ἐπιθυμιῶν δεύτερον,
ἐλπίδων δὲ καὶ δόξης τῆς ἀληθοῦς περὶ τὸ ἄριστον
ἔφεσις τρίτον ἕτερον. τούτου δὲ αὖ τοῦ τρίτου διχῇ
τμηθέντος πέντε εἴδη γέγονεν, ὡς νῦν φαμέν· οἷς
νόμους διαφέροντας ἀλλήλων πέντε εἴδεσι θετέον ἐν
δυοῖν γένεσι.

C ΚΛ. Τίσι τούτοις;

ΑΘ. Τὸ μὲν διὰ βιαίων καὶ ξυμφώνων πράξεων
πραττόμενον ἑκάστοτε, τὸ δὲ μετὰ σκότους καὶ ἀπάτης
λαθραίως γιγνόμενον, ἔστι δ' ὅτε καὶ δι' ἀμφοῖν τού-
τοιν πραχθέν· ᾧ δὴ καὶ νόμοι τραχύτατοι γίγνοιντ'
ἄν, εἰ τὸ προσῆκον μέρος ἔχοιεν.

ΚΛ. Εἰκὸς γοῦν.
ΑΘ. Ἴωμεν δὴ τὰ μετὰ ταῦτα ἐκεῖσε ὁπόθεν
ἐξέβημεν δεῦρο, περαίνοντες τὴν θέσιν τῶν νόμων.
ἦν δὲ ἡμῖν κείμενα περί τε τῶν συλώντων, οἶμαι, D
τοὺς θεοὺς καὶ [τὰ] περὶ τῶν προδοτῶν, ἔτι δὲ τῶν
τοὺς νόμους διαφθειρόντων ἐπὶ καταλύσει τῆς παρού-
σης πολιτείας. τούτων δή τις ἂν ἴσως πράξειέ τι μανεὶς
ἢ νόσοις ἢ γήρᾳ ὑπερμέτρῳ ξυνεχόμενος ἢ παιδίᾳ
χρώμενος, οὐδέν πω τῶν τοιούτων διαφέρων· ὧν ἂν
γίγνηταί τι φανερὸν τοῖς ἐκλεχθεῖσιν ἑκάστοτε δικα-
σταῖς ἀναφέροντος τοῦ δράσαντος ἢ τοῦ σκηπτομένου
ὑπὲρ τοῦ ποιήσαντος, κριθῇ δὲ οὕτω διατεθεὶς παρα- E
νομῆσαι, τὴν μὲν βλάβην ἣν ἄν τινα καταβλάψῃ πάν-
τως ἁπλῆν ἀποτινέτω, τῶν δὲ ἄλλων δικαιωμάτων
ἀφείσθω, πλὴν ἂν ἄρα τινὰ ἀποκτείνας μὴ καθαρὸς
ᾖ τὰς χεῖρας φόνου· οὕτω δ' εἰς ἄλλην χώραν καὶ
τόπον ἀπελθὼν οἰκείτω τὸν ἐνιαυτὸν ἐκδημῶν, πρό-
τερον δὲ ἐλθὼν τοῦ χρόνου ὃν ὁ νόμος ὥρισεν, ἢ καὶ
πάσης ἐπιβὰς τῆς οἰκείας χώρας, ἐν δημοσίῳ δεσμῷ
δεθεὶς ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων δύο ἐνιαυτοὺς οὕτως
ἀπαλλαττέσθω τῶν δεσμῶν.

Φόνου δὴ καθά περ ἠρξάμεθα, πειρώμεθα διὰ 865
τέλους παντὸς εἴδους πέρι φόνου θεῖναι τοὺς νόμους,
καὶ πρῶτον μὲν τὰ βίαια καὶ ἀκούσια λέγωμεν. Εἴ τις
ἐν ἀγῶνι καὶ ἄθλοις δημοσίοις ἄκων, εἴτε παραχρῆμα
εἴτε καὶ ἐν ὑστέροις χρόνοις ἐκ τῶν πληγῶν, ἀπέκτεινέ
τινα φίλιον, ἢ κατὰ πόλεμον ὡσαύτως ἢ κατὰ μελέτην
τὴν πρὸς πόλεμον, ποιουμένων ἄσκησιν τῶν ἀρχόν-
των, ψιλοῖς σώμασιν ἢ μετά τινων ὅπλων ἀπομιμου- B
μένων τὴν πολεμικὴν πρᾶξιν, καθαρθεὶς κατὰ τὸν
ἐκ Δελφῶν κομισθέντα περὶ τούτων νόμον ἔστω καθα-
ρός. ἰατρῶν δὲ πέρι πάντων, ἂν ὁ θεραπευόμενος ὑπ'
αὐτῶν ἀκόντων τελευτᾷ, καθαρὸς ἔστω κατὰ νόμον.
ἐὰν δὲ αὐτόχειρ μέν, ἄκων δὲ ἀποκτείνῃ τις ἕτερος ἕτε-
ρον, εἴτε τῷ ἑαυτοῦ σώματι ψιλῷ εἴτε ὀργάνῳ ἢ βέλει
ἢ πώματος ἢ σίτου δόσει ἢ πυρὸς ἢ χειμῶνος προσβολῇ
ἢ στερήσει πνεύματος, αὐτὸς τῷ ἑαυτοῦ σώματι ἢ δι' C
ἑτέρων σωμάτων, πάντως ἔστω μὲν ὡς αὐτόχειρ, δίκας

δὲ τινέτω τὰς τοιάςδε. ἐὰν μὲν δοῦλον κτείνῃ νομίζων
τὸν ἑαυτοῦ διεργάσασθαι, τὸν τοῦ τελευτήσαντος δε-
σπότην ἀβλαβῆ παρεχέτω καὶ ἀζήμιον, ἢ δίκην εἰς τὴν
ἀξίαν τοῦ τελευτήσαντος ὑπεχέτω διπλῆν· τῆς δὲ ἀξίας
οἱ δικασταὶ διάγνωσιν ποιείσθωσαν. καθαρμοῖς δὲ χρη-
σάσθω μείζοσί τε καὶ πλείοσι τῶν περὶ τὰ ἆθλα ἀπο-
D κτεινάντων· τούτων δ' ἐξηγητὰς εἶναι κυρίους οὓς ἂν
ὁ θεὸς ἀνέλῃ. ἐὰν δὲ αὐτοῦ δοῦλον, καθηράμενος
ἀπαλλαττέσθω τοῦ φόνου κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις ἐλεύ-
θερον ἄκων ἀποκτείνῃ, τοὺς μὲν καθαρμοὺς τοὺς αὐ-
τοὺς καθαρθήτω τῷ τὸν δοῦλον ἀποκτείναντι, πα-
λαιὸν δέ τινα τῶν ἀρχαίων μύθων λεγόμενον μὴ ἀτι-
μαζέτω. λέγεται δὲ ὡς ὁ θανατωθεὶς ἄρα βιαίως, ἐν
ἐλευθέρῳ φρονήματι βεβιωκώς, θυμοῦταί τε τῷ δρά-
E σαντι νεοθνὴς ὤν, καὶ φόβου καὶ δείματος ἅμα διὰ
τὴν βίαιον πάθην αὐτὸς πεπληρωμένος, ὁρῶν τε τὸν
ἑαυτοῦ φονέα ἐν τοῖς ἤθεσι τοῖς τῆς ἑαυτοῦ συνηθείας
ἀναστρεφόμενον δειμαίνει, καὶ ταραττόμενος αὐτὸς τα-
ράττει κατὰ δύναμιν πᾶσαν τὸν δράσαντα, μνήμην
ξύμμαχον ἔχων, αὐτόν τε καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ. διὰ
δὴ χρεὼν ἐστιν ἄρα ὑπεξελθεῖν τῷ παθόντι τὸν δρά-
σαντα τὰς ὥρας πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ ἐρημῶσαι
πάντας τοὺς οἰκείους τόπους ξυμπάσης τῆς πατρίδος·
ἐὰν δὲ ξένος ὁ τελευτήσας ᾖ, καὶ τῆς τοῦ ξένου χώ-
866 ρας εἰργέσθω τοὺς αὐτοὺς χρόνους. τούτῳ δὴ τῷ
νόμῳ ἐὰν μὲν ἑκὼν πείθηταί τις, ὁ τοῦ τελευτήσαντος
γένει ἐγγύτατα, ἐπίσκοπος ὢν τούτων πάντων γενομέ-
νων, ἐχέτω συγγνώμην τε καὶ ἄγων πρὸς αὐτὸν εἰρήνην
μέτριος ἂν εἴη πάντως· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ καὶ πρῶτον
μὲν ἀκάθαρτος ὢν εἰς τὰ ἱερὰ τολμᾷ πορεύεσθαι καὶ
θύειν, ἔτι δὲ τοὺς χρόνους μὴ ἐθέλῃ πληροῦν ἀπο-
B ξενούμενος τοὺς εἰρημένους, ὁ τοῦ τελευτήσαντος γέ-
νει ἐγγύτατα ἐπεξίτω μὲν φόνου τῷ κτείναντι, διπλᾶ
δὲ πάντα ἔστω τὰ τιμωρήματα τῷ ὄφλοντι. ἐὰν δ' ὁ
προσήκων ἐγγύτατα μὴ ἐπεξίῃ τῷ παθήματι, τὸ μία-
σμα ὡς εἰς αὐτὸν περιεληλυθὸς τοῦ παθόντος προς-
τρεπομένου τὴν πάθην, ὁ βουλόμενος ἐπεξελθὼν τούτῳ
δίκην πέντε ἔτη ἀποσχέσθαι τῆς αὐτοῦ πατρίδος ἀναγ-

καζέτω κατὰ νόμον. ἐὰν δὲ ξένος ἄκων ξένον κτείνῃ
τῶν ἐν τῇ πόλει, ἐπεξίτω μὲν ὁ βουλόμενος ἐπὶ τοῖς C
αὐτοῖς νόμοις, μέτοικος δὲ ὢν ἀπενιαυτησάτω, ξένος δὲ
ἂν ᾖ παντάπασι, πρὸς τῷ καθαρμῷ, ἐάν τε ξένον ἐάν
τε μέτοικον ἐάν τε ἀστὸν κτείνῃ, τὸν βίον ἅπαντα τῆς
χώρας τῆς τῶν νόμων τῶνδε κυρίας εἰργέσθω· ἐὰν
δ' ἔλθῃ παρανόμως, οἱ νομοφύλακες θανάτῳ ζημιούν-
των αὐτόν, καὶ ἐὰν ἔχῃ οὐσίαν τινά, τῷ τοῦ παθόν-
τος ἐγγύτατα γένει παραδιδόντων. ἐὰν δὲ ἄκων ἔλθῃ,
ἢν μὲν κατὰ θάλατταν ἐκπίπτῃ πρὸς τὴν χώραν, σκη-
νησάμενος ἐν θαλάττῃ τέγγων τοὺς πόδας πλοῦν ἐπι- D
φυλαττέτω, κατὰ γῆν δὲ ἂν βίᾳ ὑπό τινων ἀχθῇ, ἡ
πρώτη προστυχοῦσα ἀρχὴ τῶν ἐν τῇ πόλει λύσασα εἰς
τὴν ὑπερορίαν ἐκπεμπέτω ἄσυλον. Ἐὰν δ' ἄρα τις αὐ-
τόχειρ μὲν κτείνῃ ἐλεύθερον, θυμῷ δὲ ᾖ τὸ πεπρα-
γμένον ἐκπραχθέν, διχῇ δεῖ πρῶτον τὸ τοιοῦτον δια-
λαβεῖν. θυμῷ γὰρ δὴ πέπρακται καὶ τοῖς ὅσοι ἂν ἐξαί-
φνης μὲν καὶ ἀπροβουλεύτως τοῦ ἀποκτεῖναι πληγαῖς E
ἤ τινι τοιούτῳ διαφθείρωσί τινα παραχρῆμα τῆς ὁρμῆς
γενομένης, μεταμέλειά τε εὐθὺς τοῦ πεπραγμένου γί-
γνηται, θυμῷ δὲ καὶ ὅσοι προπηλακισθέντες λόγοις ἢ
καὶ ἀτίμοις ἔργοις, μεταδιώκοντες τὴν τιμωρίαν, ὕστε-
ρον ἀποκτείνωσί τινα βουληθέντες κτεῖναι, καὶ τὸ πε-
πραγμένον αὐτοῖς ἀμεταμέλητον γίγνηται. διττοὺς μὲν
δὴ τοὺς φόνους, ὡς ἔοικε, θετέον, καὶ σχεδὸν ἀμφο-
τέρους θυμῷ γεγονότας, μεταξὺ δή που τοῦ τε ἑκου- 867
σίου καὶ ἀκουσίου δικαιότατ' ἂν λεγομένους. οὐ μὴν
ἀλλ' εἰκὼν ἐσθ' ἑκάτερος· ὁ μὲν τὸν θυμὸν φυλάττων
καὶ οὐκ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐξαίφνης ἀλλὰ μετὰ ἐπιβου-
λῆς ὕστερον χρόνῳ τιμωρούμενος ἑκουσίῳ ἔοικεν, ὁ δὲ
ἀταμιεύτως ταῖς ὀργαῖς καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα εὐθὺς
χρώμενος ἀπροβουλεύτως ὅμοιος μὲν ἀκουσίῳ, ἔστι δὲ
οὐδ' οὗτος αὖ παντάπασιν ἀκούσιος ἀλλ' εἰκὼν ἀκου-
σίου. διὸ χαλεποὶ διορίζειν οἱ τῷ θυμῷ πραχθέντες B
φόνοι, πότερον ἑκουσίους αὐτοὺς ἤ τινας ὡς ἀκουσίους
νομοθετητέον. βέλτιστον μὴν καὶ ἀληθέστατον εἰς εἰ-
κόνα μὲν ἄμφω θεῖναι, τεμεῖν δὲ αὐτὼ χωρὶς τῇ ἐπι-
βουλῇ καὶ ἀπροβουλίᾳ, καὶ τοῖς μὲν μετ' ἐπιβουλῆς

τε καὶ ὀργῇ κτείνασι τὰς τιμωρίας χαλεπωτέρας, τοῖς δὲ ἀπροβουλεύτως τε καὶ ἐξαίφνης πραοτέρας νομοθετεῖν· τὸ γὰρ ἐοικὸς μείζονι κακῷ μειζόνως, τὸ δ' C ἐλάττονι τιμωρητέον ἐλαττόνως. ποιητέον δὴ καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις οὕτω.

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Πάλιν ἐπανελθόντες τοίνυν λέγωμεν, ἂν ἄρα τις αὐτόχειρ μὲν κτείνῃ ἐλεύθερον, τὸ δὲ πεπραγμένον ἀπροβουλεύτως ὀργῇ τινὶ γένηται πραχθέν, τὰ μὲν ἄλλα, καθά περ ἄνευ θυμοῦ κτείναντι προσῆκέ τῳ πάσχειν, πασχέτω, δύο δ' ἐξ ἀνάγκης ἔτη φευγέτω D κολάζων τὸν αὑτοῦ θυμόν. ὁ δὲ θυμῷ μέν, μετ' ἐπιβουλῆς δὲ κτείνας τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὸν πρόσθεν αὖ, τρία δὲ ἔτη, καθά περ ἅτερος ἔφευγε τὰ δύο, φευγέτω μεγέθει θυμοῦ πλείω τιμωρηθεὶς χρόνον. καθόδου δὲ πέρι τούτοις ὧδ' ἔστω. χαλεπὸν μὲν ἀκριβῶς νομοθετεῖν· ἔστι γὰρ ὅτε τούτοιν ὁ τῷ νόμῳ ταχθεὶς χαλεπώτερος ἡμερώτερος ἄν, ὁ δὲ ἡμερώτερος χαλεπώτερος ἂν εἴη, καὶ τὰ περὶ τὸν φόνον ἀγριωτέρως ἂν πράξειεν, ὁ δὲ ἡμερωτέρως· ὡς δὲ E τὸ πολὺ κατὰ τὰ νῦν εἰρημένα ξυμβαίνει γιγνόμενα. τούτων οὖν πάντων ἐπιγνώμονας εἶναι χρὴ νομοφύλακας, ἐπειδὰν δὲ ὁ χρόνος ἔλθῃ τῆς φυγῆς ἑκατέρῳ, πέμπειν αὐτῶν δικαστὰς δώδεκα ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας, ἐσκεμμένους ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ τὰς τῶν φευγόντων πράξεις ἔτι σαφέστερον, καὶ τῆς αἰδοῦς τε πέρι καὶ καταδοχῆς τούτων δικαστὰς γίγνεσθαι· τοὺς δὲ αὖ τοῖς δικασθεῖσιν ὑπὸ τῶν τοιούτων ἀρ868 χόντων ἐμμένειν. ἐὰν δ' αὖθίς ποτε κατελθὼν ὁπότερος αὐτοῖν ἡττηθεὶς ὀργῇ πράξῃ ταὐτὸν τοῦτο, φυγὼν μηκέτι κατέλθῃ, κατελθὼν δὲ κατὰ τὴν τοῦ ξένου ἄφιξιν, ταύτῃ πασχέτω. δοῦλον δὲ ὁ κτείνας ἑαυτοῦ μὲν καθηράσθω, ἐὰν δὲ ἀλλότριον θυμῷ, διπλῇ τὸ βλάβος ἐκτισάτω τῷ κεκτημένῳ. ὅς τις δ' ἂν τῶν ἀποκτεινάντων πάντων μὴ πείθηται τῷ νόμῳ, ἀλλ' ἀκάθαρτος ὢν ἀγοράν τε καὶ ἆθλα καὶ τὰ ἄλλα B ἱερὰ μιαίνῃ, ὁ βουλόμενος τόν τε ἐπιτρέποντα τῶν

προσηκόντων τῷ τελευτήσαντι καὶ τὸν ἀποκτείναντα
εἰς δίκην καταστήσας τὴν διπλασίαν χρημάτων τε
καὶ τῶν ἄλλων πράξεων ἀναγκαζέτω πράττειν τε καὶ
ἐκτίνειν, τὸ δ' ἔκτισμα αὐτὸς αὑτῷ κομιζέσθω κατὰ
τὸν νόμον. ἐὰν δέ τις θυμῷ δοῦλος δεσπότην αὑτοῦ
κτείνῃ, τοὺς προσήκοντας τοῦ τελευτήσαντος χρωμέ-
νους τῷ κτείναντι χρείαν ἣν ἂν ἐθέλωσι, πλὴν μη-
δαμῇ μηδαμῶς ζωγροῦντας, καθαροὺς εἶναι. ἐὰν δὲ C
ἄλλος τις δοῦλος ἐλεύθερον ἀποκτείνῃ θυμῷ, παρα-
διδόντων οἱ δεσπόται τὸν δοῦλον τοῖς προσήκουσι τοῦ
τελευτήσαντος, οἱ δὲ ἐξ ἀνάγκης μὲν θανατωσάντων
τὸν δράσαντα, τρόπῳ δὲ ᾧ ἂν ἐθέλωσιν. ἃ δὲ γίγνε-
ται μέν, ὀλιγάκις δέ, ἂν διὰ θυμὸν πατὴρ ἢ μήτηρ
υἱὸν ἢ θυγατέρα πληγαῖς ἤ τινι τρόπῳ βιαίῳ κτείνῃ,
καθάρσεις μὲν τὰς αὐτὰς τοῖς ἄλλοις καθαιρέσθω
καὶ ἐνιαυτοὺς τρεῖς ἀπενιαυτείτω, κατελθόντων δὲ D
τῶν κτεινάντων ἀπαλλάττεσθαι γυναῖκά τε ἀπὸ ἀν-
δρὸς καὶ τὸν ἄνδρα ἀπὸ γυναικός, καὶ μή ποτ' ἔτι
κοινῇ παιδοποιήσασθαι, μηδὲ ξυνέστιον ὧν ἔκγονον ἢ
ἀδελφὸν ἀπεστέρηκε γίγνεσθαί ποτε μηδὲ κοινωνὸν
ἱερῶν· ὁ δὲ ἀσεβῶν περὶ ταῦτα καὶ ἀπειθῶν ὑπόδι-
κος ἀσεβείας γιγνέσθω τῷ ἐθέλοντι. γυναῖκα δὲ γαμε-
τὴν ἐὰν ἀνὴρ δι' ὀργὴν κτείνῃ τινὰ τις, ἢ γυνὴ
ἑαυτῆς ἄνδρα ταὐτὸν τοῦτο ὡσαύτως ἐργάσηται, κα- E
θαίρεσθαι μὲν τοὺς αὐτοὺς καθαρμούς, τριετεῖς δὲ
ἀπενιαυτήσεις διατελεῖν. κατελθὼν δὲ ὅ τι τοιοῦτον
δράσας τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἱερῶν μὴ κοινωνείτω μηδὲ
ὁμοτράπεζος γιγνέσθω ποτέ· ἀπειθῶν δὲ ὁ γεννήτωρ
ἢ ὁ γεννηθεὶς ἀσεβείας αὖ ὑπόδικος γιγνέσθω τῷ
ἐθέλοντι. καὶ ἂν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν ἢ ἀδελ-
φὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν θυμῷ κτείνῃ, τὰ μὲν τῶν
καθαρμῶν καὶ ἀπενιαυτήσεων ὡσαύτως, καθάπερ
εἴρηται τοῖς γονεῦσι καὶ τοῖς ἐκγόνοις, εἰρήσθω δεῖν
γίγνεσθαι καὶ τούτοις ὧν ἀδελφούς τε ἀδελφῶν καὶ
γονέας ἐστέρηκε παίδων, τούτοις δὲ ξυνέστιος αὐτοῖς
μηδέποτε γιγνέσθω μηδὲ κοινωνὸς ἱερῶν· ἐὰν δέ τις
ἀπειθῇ, τῷ τῆς περὶ ταῦτα ἀσεβείας εἰρημένῳ νόμῳ 869
ὑπόδικος ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο μετὰ δίκης. ἐὰν δ' ἄρα

τις εἰς τοσοῦτον ἀκρατὴς θυμοῦ γένηται πρὸς τοὺς
γεννήσαντας, ὥςτε μανίαις ὀργῆς τῶν γεννητόρων τολ-
μῆσαι κτεῖναί τινα, ἐὰν μὲν ὁ τελευτήσας πρὶν τε-
λευτῆσαι τὸν δράσαντα φόνου ἀφιῇ ἑκών, καθά-περ
οἱ τὸν ἀκούσιον φόνον ἐξεργασάμενοι καθαρθεὶς καὶ
τἆλλα ὅσα περ ἐκεῖνοι πράξας καθαρὸς ἔστω, ἐὰν
B δὲ μὴ ἀφῇ, πολλοῖς ἔνοχος ἔστω νόμοις ὁ δράσας
τι τοιοῦτον· καὶ γὰρ αἰκίας δίκαις ταῖς ἐσχάταις ἔνο-
χος ἂν γίγνοιτο καὶ ἀσεβείας ὡςαύτως καὶ ἱεροσυλίας,
τὴν τοῦ γεννήτου ψυχὴν συλήσας, ὥςτ' εἴ περ οἷόν
τ' ἦν τὸ πολλάκις ἀποθνήσκειν τὸν αὐτόν, καὶ τὸν
πατροφόνον ἢ μητροκτόνον ἐξεργασάμενον θυμῷ τοῦτο
δικαιότατον θανάτων πολλῶν ἦν τυγχάνειν. ᾧ γὰρ
μόνῳ οὐδ' ἀμυνομένῳ θάνατον, μέλλοντι ὑπὸ τῶν
γονέων τελευτήσεσθαι, παρέξει νόμος οὐδεὶς κτεῖναι
C τὸν πατέρα ἢ μητέρα, τοὺς εἰς φῶς τὴν ἐκείνου φύ-
σιν ἀγαγόντας, ἀλλ' ὑπομείναντα τὰ πάντα πάσχειν
πρίν τι δρᾶν τοιοῦτον νομοθετήσει, πῶς τούτῳ δίκης
γε ἄλλως προςῆκον τυγχάνειν ἂν γίγνοιτο ἐν νόμῳ;
κείσθω δὴ τῷ πατέρα ἢ μητέρα ἀποκτείναντι θυμῷ
θάνατος ἡ ζημία. ἀδελφὸς δὲ ἂν ἀδελφὸν κτείνῃ ἐν
στάσεσι μάχης γενομένης ἤ τινι τρόπῳ τοιούτῳ, ἀμυ-
D νόμενος ἄρχοντα χειρῶν πρότερον, καθά περ πολέμιον
ἀποκτείνας ἔστω καθαρός· καὶ ἐὰν πολίτης πολίτην
ὡςαύτως ἢ ξένος ξένον. ἐὰν δὲ ἀστὸς ξένον ἢ ξένος
ἀστὸν ἀμυνόμενος κτείνῃ, κατὰ ταὐτὰ ἔστω τοῦ κα-
θαρὸς εἶναι. καὶ ἐὰν δοῦλος δοῦλον, ὡςαύτως. ἐὰν
δὲ αὖ δοῦλος ἐλεύθερον ἀμυνόμενος ἀποκτείνῃ, καθά
περ ὁ κτείνας πατέρα, τοῖς αὐτοῖς ἔνοχος ἔστω νό-
μοις. ὃ δὲ περὶ τῆς ἀφέσεως εἴρηται φόνου πατρί,
E ταὐτὸν τοῦτο ἔστω περὶ ἁπάσης τῶν τοιούτων ἀφέ-
σεως, ἐὰν ὁςτισοῦν ὁτῳοῦν ἀφιῇ τοῦτο ἑκών, ὡς
ἀκουσίου γεγονότος τοῦ φόνου οἵ τε καθαρμοὶ γιγνέ-
σθωσαν τῷ δράσαντι καὶ ἐνιαυτὸς εἷς ἔστω τῆς ἐκ-
δημίας ἐν νόμῳ. Καὶ τὰ μὲν δὴ βίαιά τε καὶ ἀκού-
σια καὶ κατὰ τὸν θυμὸν γιγνόμενα περὶ φόνους με-
τρίως εἰρήσθω· τὰ δὲ περὶ τὰ ἑκούσια καὶ κατ' ἀδι-
κίαν πᾶσαν γιγνόμενα τούτων πέρι, καὶ ἐπιβουλῆς δι'

ἥττας ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φθόνων, ταῦτα
μετ' ἐκεῖνα ἡμῖν λεκτέον.

ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΑΘ. Πάλιν δὴ πρῶτον περὶ τῶν τοιούτων εἰς
δύναμιν εἴπωμεν ὁπόσα ἂν εἴη. τὸ μὲν δὴ μέγιστον 870
ἐπιθυμία κρατοῦσα ψυχῆς ἐξηγριωμένης ὑπὸ πόθων.
τοῦτο δ' ἔστι μάλιστα ἐνταῦθα οὗ πλεῖστός τε καὶ
ἰσχυρότατος ἵμερος ὢν τυγχάνει τοῖς πολλοῖς, τῶν
χρημάτων, τῆς ἀπλήστου καὶ ἀπείρου κτήσεως ἔρω-
τας μυρίους ἐντίκτουσα δύναμις διὰ φύσιν τε καὶ
ἀπαιδευσίαν τὴν κακήν. τῆς δὲ ἀπαιδευσίας ἡ τοῦ
κακῶς ἐπαινεῖσθαι πλοῦτον αἰτία φήμη πρὸς τῶν
Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων· πρῶτον γὰρ τῶν ἀγα- B
θῶν αὐτὸ προκρίνοντες τρίτον ὂν τούς τ' ἐπιγιγνο-
μένους λωβῶνται καὶ ἑαυτούς. τὸ γὰρ ἀληθὲς λέγε-
σθαι περὶ τοῦ πλούτου κατὰ πόλεις, πάντων κάλλι-
στον καὶ ἄριστον, ὡς ἕνεκα σώματός ἐστι, καὶ σῶμα
ψυχῆς ἕνεκα· ἀγαθῶν μὲν οὖν ὄντων ὧν ἕνεκα ὁ
πλοῦτος εἶναι πέφυκε, τρίτον ἂν εἴη μετὰ σώματος
ἀρετὴν καὶ ψυχῆς. διδάσκαλος οὖν ἂν ὁ λόγος οὗτος
γίγνοιτο ὡς οὐ χρὴ πλουτεῖν ζητεῖν τὸν εὐδαίμονα
ἐσόμενον, ἀλλὰ δικαίως πλουτεῖν καὶ σωφρόνως· καὶ C
φόνοι οὕτως οὐκ ἂν γίγνοιντο ἐν πόλεσι, φόνοις δεό-
μενοι καθαίρεσθαι. νῦν δέ, ὅ περ ἀρχόμενοι τούτων
εἴπομεν, ἓν μὲν τοῦτ' ἐστὶ καὶ μέγιστον, ὃ ποιεῖ
φόνου ἑκουσίου τὰς μεγίστας δίκας· δεύτερον δὲ φι-
λοτίμου ψυχῆς ἕξις, φθόνους ἐντίκτουσα, χαλεποὺς
ξυνοίκους μάλιστα μὲν αὐτῷ τῷ κεκτημένῳ τὸν φθό-
νον, δευτέροις δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐν τῇ πόλει·
τρίτον δὲ οἱ δειλοὶ καὶ ἄδικοι φόβοι πολλοὺς δὴ φό-
νους εἰσὶν ἐξειργασμένοι, ὅταν ἤ τῳ πραττόμενα ἢ D
πεπραγμένα ἃ μηδένα βούλονταί σφισι ξυνειδέναι γι-
γνόμενα ἢ γεγονότα· τοὺς οὖν τούτων μηνυτὰς ἀναι-
ροῦσι θανάτοις, ὅταν ἄλλῳ μηδενὶ δύνωνται τρόπῳ.
τούτων δὴ πάντων πέρι προοίμια μὲν εἰρημένα ταῦτ'
ἔστω, καὶ πρὸς τούτοις, ὃν καὶ πολλοὶ λόγον τῶν ἐν
ταῖς τελεταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακότων ἀκούον-
τες σφόδρα πείθονται, τὸ τῶν τοιούτων τίσιν ἐν Ἅιδου

Εγίγνεσθαι, καὶ πάλιν ἀφικομένοις δεῦρο ἀναγκαῖον εἶ-
ναι τὴν κατὰ φύσιν δίκην ἐκτῖσαι, τὴν τοῦ παθόντος
ἅ περ αὐτὸς ἔδρασεν, ὑπ' ἄλλου τοιαύτῃ μοίρᾳ τε-
λευτῆσαι τὸν τότε βίον. πειθομένῳ μὲν δὴ καὶ πάν-
τως φοβουμένῳ ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου τὴν τοιαύ-
την δίκην οὐδὲν δεῖ τὸν ἐπὶ τούτῳ νόμον ὑμνεῖν,
871 ἀπειθοῦντι δὲ νόμος ὅδε εἰρήσθω τῇ γραφῇ· Ὃς
ἂν ἐκ προνοίας τε καὶ ἀδίκως ὁντιναοῦν τῶν ἐμφυ-
λίων αὐτόχειρ κτείνῃ, πρῶτον μὲν τῶν νομίμων εἰργέ-
σθω, μήτε ἱερὰ μήτε ἀγορὰν μήτε λιμένας μήτε ἄλ-
λον κοινὸν ξύλλογον μηδένα μιαίνων, ἐάν τέ τις ἀπα-
γορεύῃ τῷ δράσαντι ταῦτα ἀνθρώπων καὶ ἐὰν μή·
ὁ γὰρ νόμος ἀπαγορεύει, καὶ ἀπαγορεύων ὑπὲρ πάσης
τῆς πόλεως ἀεὶ φαίνεταί τε καὶ φανεῖται. ὁ δὲ μὴ
B ἐπεξιὼν δέον ἢ μὴ προαγορεύων εἴργεσθαι τῶν ἐντὸς
ἀνεψιότητος, πρὸς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν προσήκων
τῷ τελευτήσαντι, πρῶτον μὲν τὸ μίασμα εἰς αὐτὸν
καὶ τὴν τῶν θεῶν ἔχθραν δέχοιτο, ὡς ἡ τοῦ νόμου
ἀρὰ τὴν φήμην προτρέπεται, τὸ δὲ δεύτερον ὑπόδικος
τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαντος γιγνέ-
σθω. ὁ δὲ ἐθέλων τιμωρεῖν, τῶν τε ἐπὶ τούτοις
λουτρῶν φυλακῆς πέρι καὶ ὅσων ἂν ἑτέρων ὁ θεὸς
C περὶ ταῦτα νόμιμα παραδῷ, πάντα ἀποτελῶν καὶ
τὴν πρόῤῥησιν προαγορεύων ἴτω ἀναγκάζων τὸν δρά-
σαντα ὑπέχειν τὴν τῆς δίκης πρᾶξιν κατὰ νόμον.
ταῦτα δὲ ὅτι μὲν γίγνεσθαι χρεὼν ἐστι διά τινων
ἐπευχῶν καὶ θυσιῶν θεοῖς τισιν, οἷς τῶν τοιούτων
μέλει, φόνους μὴ γίγνεσθαι κατὰ πόλεις, ῥᾴδιον
ἀποφαίνεσθαι νομοθέτῃ· τίνες δ' εἰσὶν οἱ θεοὶ καὶ
τίς ὁ τρόπος τῶν τοιούτων δικῶν τῆς εἰσαγωγῆς
ὀρθότατα πρὸς τὸ θεῖον ἂν γιγνόμενος εἴη, νομοφύ-
D λακες μετ' ἐξηγητῶν καὶ μάντεων καὶ τοῦ θεοῦ νο-
μοθετησάμενοι τὰς δίκας εἰσαγόντων ταύτας, δικα-
στὰς δὲ αὐτῶν εἶναι τοὺς αὐτοὺς οὕς περ τοῖς τὰ
ἱερὰ συλῶσι δικάζειν ἐῤῥήθη κυρίως. ὁ δὲ ὄφλων
θανάτῳ ζημιούσθω καὶ μὴ ἐν τῇ τοῦ παθόντος χώρᾳ
θαπτέσθω, ἀναιδείας ἕνεκα πρὸς τῷ ἀσεβεῖν. φυγὼν
δὲ καὶ μὴ θελήσας κρίσιν ὑποσχεῖν φευγέτω ἀειφυγίαν·

ἐὰν δέ τις ἐπιβῇ τούτων τῆς τοῦ φονευθέντος χώρας,
ὁ προςτυχὼν πρῶτος τῶν οἰκείων τοῦ ἀποθανόντος ἢ
καὶ τῶν πολιτῶν ἀνατεὶ κτεινέτω ἢ δήσας τοῖς ἄρχουσι E
τῶν τὴν δίκην κρινάντων κτεῖναι παραδότω. ὁ δὲ
ἐπισκηπτόμενος ἅμα καὶ κατεγγυάτω τὸν ᾧ ἂν ἐπι-
σκήπτηται· ὁ δὲ παρεχέτω τοὺς ἐγγυητὰς ἀξιόχρεως,
οὓς ἂν ἡ τῶν περὶ ταῦτα δικαστῶν ἀρχὴ κρίνῃ, τρεῖς
ἐγγυητὰς ἀξιόχρεως παρέξειν ἐγγυωμένους εἰς δίκην·
ἐὰν δὲ ἢ μὴ ἐθέλῃ ἢ ἀδυνατῇ τις καθιστάναι, τὴν
ἀρχὴν παραλαβοῦσαν δήσασαν φυλάττειν καὶ παρέ-
χειν εἰς τὴν κρίσιν τῆς δίκης. ἐὰν δὲ αὐτόχειρ μὲν
μή, βουλεύσῃ δὲ θάνατόν τις ἄλλος ἑτέρῳ καὶ τῇ 872
βουλήσει τε καὶ ἐπιβουλεύσει ἀποκτείνας αἴτιος ὢν
καὶ μὴ καθαρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ φόνου ἐν πόλει
ἐνοικῇ, γιγνέσθων καὶ τούτῳ κατὰ ταὐτὰ αἱ κρίσεις
τούτων πέρι, πλὴν τῆς ἐγγύης, τῷ δὲ ὄφλοντι ταφῆς
τῆς οἰκείας ἐξέστω τυχεῖν, τὰ δὲ ἄλλα κατὰ ταὐτὰ
ὡσαύτως τῷ πρόσθεν ῥηθέντι περὶ αὐτὸν γιγνέσθω.
τὰ αὐτὰ δὲ ἔστω ταῦτα ξένοισί τε πρὸς ξένους καὶ
ἀστοῖσι καὶ ξένοις πρὸς ἀλλήλοις, δούλοις τε αὖ πρὸς B
δούλους, τῆς τε αὐτοχειρίας πέρι καὶ ἐπιβουλεύσεως,
πλὴν τῆς ἐγγύης· ταύτην δέ, καθά περ εἴρηται, τοὺς
αὐτόχειρας κατεγγυᾶσθαι. τὸν δὲ προαγορεύοντα τὸν
φόνον ἅμα κατεγγυᾶν καὶ τούτους. ἐὰν δὲ δοῦλος
ἐλεύθερον ἑκών, εἴτε αὐτόχειρ εἴτε βουλεύσας, ἀπο-
κτείνῃ καὶ ὄφλῃ τὴν δίκην, ὁ τῆς πόλεως κοινὸς δή-
μιος ἄγων πρὸς τὸ μνῆμα τοῦ ἀποθανόντος, ὅθεν
ἂν ὁρᾷ τὸν τύμβον, μαστιγώσας ὁπόσας ἂν ὁ ἑλὼν
προςτάττῃ, ἐάν περ βιῷ παιόμενος ὁ φονεύς, θανα- C
τωσάτω. ἐὰν δέ τις δοῦλον κτείνῃ μηδὲν ἀδικοῦντα,
φόβῳ δὲ μὴ μηνυτὴς αἰσχρῶν ἔργων καὶ κακῶν αὐ-
τοῦ γίγνηται, ἤ τινος ἕνεκα ἄλλου τοιούτου, καθά
περ ἂν εἰ πολίτην κτείνας ὑπεῖχε φόνου δίκας, ὡσαύ-
τως καὶ τοῦ τοιούτου δούλου κατὰ τὰ αὐτὰ ἀποθα-
νόντος οὕτως ὑπεχέτω. Ἐὰν δὲ δὴ γίγνηται ἐφ' οἷσι
καὶ νομοθετεῖν δεινὸν καὶ οὐδαμῶς προςφιλές, μὴ
νομοθετεῖν δὲ ἀδύνατον ξυγγενῶν αὐτόχειρας φόνους
ἢ δι' ἐπιβουλεύσεως γενομένους, ἑκουσίους τε καὶ D

ἀδίκους πάντως, οἳ τὰ μὲν πολλὰ ἐν κακῶς οἰκούσαις
καὶ τρεφομέναις γίγνονται πόλεσι, γένοιτο δ' ἂν πού
τι καὶ ἐν ᾗ μή ποτέ τις ἂν προσδοκήσειε χώρᾳ, λέγειν
μὲν δὴ χρεὼν αὖ πάλιν τὸν ἔμπροσθεν σμικρῷ ῥηθέντα
λόγον, ἂν ἄρα τις ἀκούων ἡμῶν οἷός ἀποσχέσθαι
γένηται μᾶλλον ἑκὼν διὰ τὰ τοιαῦτα φόνων τῶν
πάντῃ ἀνοσιωτάτων. ὁ γὰρ δὴ μῦθος ἢ λόγος, ἢ ὅ
E τι χρὴ προσαγορεύειν αὐτόν, ἐκ παλαιῶν ἱερέων εἴ-
ρηται σαφῶς, ὡς ἡ τῶν ξυγγενῶν αἱμάτων τιμωρὸς
δίκη ἐπίσκοπος νόμῳ χρῆται τῷ νῦν δὴ λεχθέντι καὶ
ἔταξεν ἄρα δράσαντί τι τοιοῦτον παθεῖν ταὐτὰ ἀναγ-
καίως ἅ περ ἔδρασεν· εἰ πατέρα ἀπέκτεινέ ποτέ τις,
αὐτὸν τοῦτο ὑπὸ τέκνων τολμῆσαι βίᾳ πάσχοντα ἔν
τισι χρόνοις, κἂν εἰ μητέρα, γενέσθαι τε αὐτὸν θη-
λείας μετασχόντα φύσεως ἀναγκαῖον, γενόμενόν τε ὑπὸ
τῶν γεννηθέντων λιπεῖν τὸν βίον ἐν χρόνοις ὑστέροις·
τοῦ γὰρ κοινοῦ μιανθέντος αἵματος οὐκ εἶναι κάθαρ-
σιν ἄλλην, οὐδὲ ἔκπλυτον ἐθέλειν γίγνεσθαι τὸ μιαν-
873 θὲν πρὶν φόνον φόνῳ ὁμοίῳ ὅμοιον ἡ δράσασα
ψυχὴ τίσῃ καὶ πάσης τῆς ξυγγενείας τὸν θυμὸν ἀφι-
λασαμένη κοιμίσῃ. ταῦτα δὴ παρὰ θεῶν μέν τινα
φοβούμενον τὰς τιμωρίας εἴργεσθαι χρὴ τὰς τοιαύτας·
εἰ δέ τινας οὕτως ἀθλία ξυμφορὰ καταλάβοι, ὥστε
πατρὸς ἢ μητρὸς ἢ ἀδελφῶν ἢ τέκνων ἐκ προνοίας
ἑκουσίως ψυχὴν τολμῆσαι ἀποστερεῖν σώματος, ὁ
παρὰ τοῦ θνητοῦ νομοθέτου νόμος ὧδε περὶ τῶν
B τοιούτων νομοθετεῖ, προῤῥήσεις μὲν τὰς περὶ τῶν
νομίμων εἴργεσθαι καὶ ἐγγύας τὰς αὐτὰς εἶναι, καθά
περ ἐῤῥήθη τοῖς ἔμπροσθεν, ἐὰν δέ τις ὄφλῃ φόνου
τοιούτου τούτων κτείνας τινά, οἱ μὲν τῶν δικαστῶν
ὑπηρέται καὶ ἄρχοντες ἀποκτείναντες εἰς τεταγμένην
τρίοδον ἔξω τῆς πόλεως ἐκβαλλόντων γυμνόν, αἱ δὲ
ἀρχαὶ πᾶσαι ὑπὲρ ὅλης τῆς πόλεως, λίθον ἕκαστος
φέρων, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ βάλλων ἀφο-
σιούτω τὴν πόλιν ὅλην, μετὰ δὲ τοῦτο εἰς τὰ τῆς
C χώρας ὅρια φέροντες ἐκβαλλόντων τῷ νόμῳ ἄταφον.
Τὸν δὲ δὴ πάντων οἰκειότατον καὶ λεγόμενον φίλτα-
τον ὃς ἂν ἀποκτείνῃ, τί χρὴ πάσχειν; λέγω δὲ ὃς

ἂν ἑαυτὸν κτείνῃ, τὴν τῆς εἱμαρμένης βίᾳ ἀποστερῶν
μοῖραν, μήτε πόλεως ταξάσης δίκῃ, μήτε περιωδύνῳ
ἀφύκτῳ προσπεσούσῃ τύχῃ ἀναγκασθεὶς μηδὲ αἰσχύ-
νης τινὸς ἀπόρου καὶ ἀβίου μεταλαχών, ἀργίᾳ δὲ καὶ
ἀνανδρίας δειλίᾳ ἑαυτῷ δίκην ἄδικον ἐπιθῇ. τούτῳ
δὴ τὰ μὲν ἄλλα θεὸς οἶδεν ἃ χρὴ νόμιμα γίγνεσθαι D
περὶ καθαρμούς τε καὶ ταφάς, ὧν ἐξηγητάς τε ἅμα
καὶ τοὺς περὶ ταῦτα νόμους ἐπανερομένους χρὴ τοὺς
ἐγγύτατα γένει ποιεῖν αὐτοῖσι κατὰ τὰ προσταττόμενα·
τάφους δ' εἶναι τοῖς οὕτω φθαρεῖσι πρῶτον μὲν κατὰ
μόνας μηδὲ μεθ' ἑνὸς ξυντάφου, εἶτα ἐν τοῖς τῶν
δώδεκα ὁρίοισι μερῶν τῶν, ὅσα ἀργὰ καὶ ἀνώνυμα,
θάπτειν ἀκλεεῖς αὐτούς, μήτε στήλαις μήτε ὀνόμασι
δηλοῦντας τοὺς τάφους. Ἐὰν δ' ἄρα ὑποζύγιον ἢ
ζῶον ἄλλο τι φονεύσῃ τινά, πλὴν τῶν ὅσα ἐν ἀγῶνι E
τῶν δημοσίᾳ τιθεμένων ἀθλεύοντά τι τοιοῦτον δράσῃ,
ἐπεξίτωσαν μὲν οἱ προσήκοντες τοῦ φόνου τῷ κτεί-
ναντι, διαδικαζόντων δὲ τῶν ἀγρονόμων οἷσιν ἂν καὶ
ὁπόσοις προστάξῃ ὁ προσήκων, τὸ δὲ ὄφλον ἔξω τῶν
ὅρων τῆς χώρας ἀποκτείναντας διορίσαι. ἐὰν δὲ
ἄψυχόν τι ψυχῆς ἄνθρωπον στερήσῃ, πλὴν ὅσα κε-
ραυνὸς ἤ τι παρὰ θεοῦ τοιοῦτον βέλος ἰόν, τῶν δὲ
ἄλλων ὅσα τινὸς προσπεσόντος ἢ αὐτὸ ἐμπεσὸν κτείνῃ
τινά, δικαστὴν μὲν αὐτῷ καθιζέτω τῶν γειτόνων τὸν 874
ἐγγύτατα ὁ προσήκων γένει, ἀφοσιούμενος ὑπὲρ αὑτοῦ
τε καὶ ὑπὲρ τῆς συγγενείας ὅλης, τὸ δὲ ὄφλον ἐξορί-
ζειν, καθάπερ ἐρρήθη τὸ τῶν ζώων γένος. Ἐὰν δὲ
τεθνεὼς μὲν αὖ τις φανῇ, ἄδηλος δὲ ὁ κτείνας ᾖ καὶ
μὴ ἀμελῶς ζητοῦσιν ἀνεύρετος γίγνηται, τὰς μὲν
προῤῥήσεις τὰς αὐτὰς γίγνεσθαι καθάπερ τοῖς ἄλ-
λοις, προαγορεύειν δὲ τὸν φόνον τῷ δράσαντι καὶ
ἐπιδικασάμενον ἐν ἀγορᾷ κηρῦξαι τῷ κτείναντι τὸν
καὶ τὸν καὶ ὠφληκότι φόνου μὴ ἐπιβαίνειν ἱερῶν μηδὲ B
ὅλης χώρας τῆς τοῦ παθόντος, ὡς, ἂν φανῇ καὶ
γνωσθῇ, ἀποθανούμενον καὶ ἔξω τῆς τοῦ παθόντος
χώρας ἐκβληθησόμενον ἄταφον. οὗτος δὴ νόμος εἷς
ἡμῖν ἔστω κύριος, περὶ φόνου κείμενος. Καὶ τὰ μὲν
περὶ τὰ τοιαῦτα μέχρι τούτων οὕτως· ὧν δὲ ὁ κτεί-

νας ἐφ' οἷς τε ὀρθῶς ἂν καθαρὸς εἴη, τάδε ἔστω.
νύκτωρ φῶρα εἰς οἰκίαν εἰσιόντα ἐπὶ κλοπῇ χρημά-
των ἐὰν ἑλὼν κτείνῃ τις, καθαρὸς ἔστω· καὶ ἐὰν
C λωποδύτην ἀμυνόμενος ἀποκτείνῃ, καθαρὸς ἔστω·
καὶ ἐὰν ἐλευθέραν γυναῖκα βιάζηταί τις ἢ παῖδα περὶ
τὰ ἀφροδίσια, νηποινὶ τεθνάτω ὑπό τε τοῦ ὑβρι-
σθέντος βίᾳ καὶ ὑπὸ πατρὸς ἢ ἀδελφῶν ἢ υἱέων.
ἐάν τε ἀνὴρ ἐπιτύχῃ γαμετῇ γυναικὶ βιαζομένῃ, κτεί-
νας τὸν βιαζόμενον ἔστω καθαρὸς ἐν τῷ νόμῳ. καὶ
ἐάν τις πατρὶ βοηθῶν θάνατον, μηδὲν ἀνόσιον
δρῶντι, κτείνῃ τινά, ἢ μητρὶ ἢ τέκνοις ἢ ἀδελφοῖς
ἢ ξυγγεννήτορι τέκνων, πάντως καθαρὸς ἔστω.

D Τὰ μὲν τοίνυν περὶ τροφήν τε ζώσης ψυχῆς καὶ
παιδείαν, ὧν αὐτῇ τυχούσῃ μὲν βιωτόν, ἀτυχησάσῃ
δὲ τοὐναντίον, καὶ περὶ θανάτων τῶν βιαίων ἃς δεῖ
τιμωρίας γίγνεσθαι, νενομοθετήσθω· τὰ δὲ περὶ τὴν
τῶν σωμάτων τροφὴν μὲν καὶ παιδείαν εἴρηται, τὸ
δ' ἐχόμενον τούτων, αἱ βίαιοι πράξεις ὑπ' ἀλλήλων
ἀκούσιοί τε καὶ ἑκούσιοι γιγνόμεναι διοριστέον εἰς δύ-
ναμιν αἵ τέ εἰσι καὶ ὅσαι, καὶ ὧν ἂν τυγχάνουσαι τι-
E μωρήσεων τὸ πρόσφορον ἔχοιεν ἂν ἕκασται. ταῦτα
μετ' ἐκεῖνα, ὡς ἔοικεν, ὀρθῶς ἂν νομοθετοῖτο. Τραύ-
ματα δὴ καὶ πηρώσεις ἐκ τραυμάτων, τά γε δεύτερα
μετὰ θανάτους, καὶ ὁ φαυλότατος ἂν τάξειε τῶν ἐπὶ
νόμον τρεπομένων. τὰ δὴ τραύματα, καθά περ οἱ
φόνοι διῄρηντο, διαιρετέον, τὰ μὲν ἀκούσια, τὰ δὲ
θυμῷ, τὰ δὲ φόβῳ, τὰ δὲ ὁπόσα ἐκ προνοίας ἑκού-
σια ξυμβαίνει γιγνόμενα. προρρητέον δή τι περὶ πάν-
των τῶν τοιούτων τοιόνδε, ὡς ἄρα νόμους ἀνθρώποις
ἀναγκαῖον τίθεσθαι καὶ ζῆν κατὰ νόμους, ἢ μηδὲν δια-
875 φέρειν τῶν πάντη ἀγριωτάτων θηρίων. ἡ δὲ αἰτία
τούτων ἥδε, ὅτι φύσις ἀνθρώπων οὐδενὸς ἱκανὴ φύεται
ὥστε γνῶναί τε τὰ συμφέροντα ἀνθρώποις εἰς πολι-
τείαν καὶ γνοῦσα τὸ βέλτιστον ἀεὶ δύνασθαί τε καὶ
ἐθέλειν πράττειν. γνῶναι μὲν γὰρ πρῶτον χαλεπὸν ὅτι
πολιτικῇ καὶ ἀληθεῖ τέχνῃ οὐ τὸ ἴδιον ἀλλὰ τὸ κοινὸν
ἀνάγκη μέλειν — τὸ μὲν γὰρ κοινὸν ξυνδεῖ, τὸ δὲ
ἴδιον διασπᾷ τὰς πόλεις — καὶ ὅτι ξυμφέρει τῷ κοινῷ

τε καὶ ἰδίᾳ τοῖν ἀμφοῖν, ἢν τὸ κοινὸν τιθῆται καλῶς
μᾶλλον ἢ τὸ ἴδιον· δεύτερον δέ, ἐὰν ἄρα καὶ τὸ γνῶ- B
ναί τις ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε λάβῃ ἱκανῶς ἐν τέχνῃ,
μετὰ δὲ τοῦτο ἀνυπεύθυνός τε καὶ αὐτοκράτωρ ἄρξῃ
πόλεως, οὐκ ἄν ποτε δύναιτο ἐμμεῖναι τούτῳ τῷ δό-
γματι καὶ διαβιῶναι τὸ μὲν κοινὸν ἡγούμενον τρέφων
ἐν τῇ πόλει, τὸ δὲ ἴδιον ἑπόμενον τῷ κοινῷ, ἀλλ' ἐπὶ
πλεονεξίαν καὶ ἰδιοπραγίαν ἡ θνητὴ φύσις αὐτὸν ὁρ-
μήσει ἀεί, φεύγουσα μὲν ἀλόγως τὴν λύπην, διώκουσα
δὲ τὴν ἡδονήν, τοῦ δὲ δικαιοτέρου τε καὶ ἀμείνονος C
ἐπίπροσθεν ἀμφὼ τούτω ποιήσεται, καὶ σκότος ἀπερ-
γαζομένη ἐν αὑτῇ πάντων κακῶν ἐμπλήσει πρὸς τὸ
τέλος αὑτήν τε καὶ τὴν πόλιν ὅλην· ἐπεὶ ταῦτα εἴ
ποτέ τις ἀνθρώπων φύσει ἱκανὸς, θείᾳ μοίρᾳ γεννη-
θεὶς, παραλαβεῖν δυνατὸς εἴη, νόμων οὐδὲν ἂν δέοιτο
τῶν ἀρξόντων ἑαυτοῦ. ἐπιστήμης γὰρ οὔτε νόμος οὔτε
τάξις οὐδεμία κρείττων, οὐδὲ θέμις ἐστὶ νοῦν οὐδενὸς
ὑπήκοον οὐδὲ δοῦλον ἀλλὰ πάντων ἄρχοντα εἶναι, ἐάν- D
περ ἀληθινὸς ἐλεύθερός τε ὄντως ᾖ κατὰ φύσιν. νῦν
δέ — οὐ γάρ ἐστιν οὐδαμοῦ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἢ κατὰ
βραχύ· διὸ δὴ τὸ δεύτερον αἱρετέον, τάξιν τε καὶ
νόμον, ἃ δὴ τὰ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁρᾷ καὶ βλέπει,
τὸ δ' ἐπὶ πᾶν ἀδυνατεῖ. ταῦτα δὴ τῶνδε ἕνεκα εἴ-
ρηται. νῦν ἡμεῖς τάξομεν τί χρὴ τὸν τρώσαντα ἤ τι
βλάψαντα ἕτερον ἄλλον παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. πρόχειρον
δὴ παντὶ περὶ παντὸς ὑπολαβεῖν ὀρθῶς τὸν τί τρώ-
σαντα ἢ τίνα ἢ πῶς ἢ πότε λέγεις; μυρία γὰρ ἕκαστά E
ἐστι τούτων καὶ πάμπολυ διαφέροντα ἀλλήλων. ταῦτ'
οὖν δὴ δικαστηρίοις ἐπιτρέπειν κρίνειν πάντα ἢ μηδὲν
ἀδύνατον. ἓν μὲν γὰρ κατὰ πάντων ἀναγκαῖον ἐπι-
τρέπειν κρῖναι, τὸ πότερον ἐγένετο ἢ οὐκ ἐγένετο ἕκα-
στον τούτων· τὸ δέ μηδὲν ἐπιτρέπειν αὖ περὶ τοῦ τί
δεῖ ζημιοῦσθαι καὶ πάσχειν τί χρεὼν τὸν ἀδικήσαντα 876
τούτων τι, ἀλλ' αὐτὸν περὶ πάντων νομοθετῆσαι,
σμικρῶν καὶ μεγάλων, σχεδὸν ἀδύνατον.

ΚΛ. Τίς οὖν ὁ μετὰ τοῦτον λόγος;

ΑΘ. Ὅδε, ὅτι τὰ μὲν ἐπιτρεπτέον δικαστηρίοις,
τὰ δὲ οὐκ ἐπιτρεπτέον ἀλλ' αὐτῷ νομοθετέον.

ΚΛ. Ποῖα δὴ νομοθετητέον τε καὶ ποῖα ἀποδοτέον κρίνειν τοῖς δικαστηρίοις;

ΑΘ. Τάδε δὴ μετὰ ταῦτα ὀρθότατ' ἂν εἰπεῖν
B εἴη, ὡς ἐν πόλει ἐν ᾗ δικαστήρια φαῦλα καὶ ἄφωνα κλέπτοντα τὰς αὐτῶν δόξας κρύβδην τὰς κρίσεις διαδικάζει, καὶ ὃ τούτου δεινότερον, ὅταν μηδὲ σιγῶντα ἀλλὰ θορύβου μεστά, καθά περ θέατρα, ἐπαινοῦντά τε βοῇ καὶ ψέγοντα τῶν ῥητόρων ἑκάτερον ἐν μέρει κρίνῃ, χαλεπὸν τότε πάθος ὅλῃ τῇ πόλει γίγνεσθαι φιλεῖ. τοῖς οὖν δὴ τοιούτοις δικαστηρίοις νομοθετεῖν ὑπό τινος ἀνάγκης ληφθέντα, οὐκ εὐτυχὲς μέν, ὅμως δὲ ἐξ ἀνάγκης εἰλημμένον ὅτι περὶ σμικρότατα ἐπιτρεπτέον αὐτοῖς
C τάττειν τὰς ζημίας, τὰ δὲ πλεῖστα αὐτὸν νομοθετεῖν διαῤῥήδην, ἄν τις ἄρα τοιαύτῃ πολιτείᾳ νομοθετῇ ποτέ, ἐν ᾗ δὲ ἂν πόλει δικαστήρια εἰς δύναμιν ὀρθῶς καθεστῶτα ᾖ, τραφέντων τε εὖ τῶν μελλόντων δικάζειν δοκιμασθέντων τε διὰ πάσης ἀκριβείας, ἐνταῦθα ὀρθὸν καὶ ἔχον εὖ καὶ καλῶς τὰ πολλὰ ἐπιτρέπειν κρίνειν τοῖς τοιούτοις δικασταῖς τῶν ὀφλόντων πέρι, τί χρὴ πάσχειν αὐτοὺς ἢ ἀποτίνειν. ἡμῖν δὴ τὰ νῦν ἀνεμέση-
D τον τὸ μὴ νομοθετεῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα καὶ πλεῖστα, ἃ καὶ φαυλοτέρως ἂν πεπαιδευμένοι δικασταὶ δύναιντο κατιδεῖν καὶ προσάπτειν ἑκάστῳ τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἀξίαν τοῦ πάθους τε καὶ πράξεως· ἐπειδὴ δὲ οἷς ἡμεῖς νομοθετοῦμεν, οὐχ ἥκιστα ἐμμελεῖς αὐτοὺς οἰόμεθ' ἂν τῶν τοιούτων γίγνεσθαι κριτάς, ἐπιτρεπτέον δὴ τὰ πλεῖστα. οὐ μὴν ἀλλ' ὅ περ πολλάκις εἴπομέν τε καὶ ἐδράσαμεν ἐν τῇ τῶν ἔμπροσθεν νομοθετήσει νόμων,
E τὸ περιγραφήν τε καὶ τοὺς τύπους τῶν τιμωριῶν εἰπόντας δοῦναι τὰ παραδείγματα τοῖσι δικασταῖς τοῦ μή ποτε βαίνειν ἔξω τῆς δίκης, τότε τε ἦν ὀρθότατα ἔχον καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτ' αὐτὸ ποιητέον, ἐπανελθόντας ἤδη πάλιν ἐπὶ τοὺς νόμους. ἡ δὴ γραφὴ περὶ τραύματος ὧδε ἡμῖν κείσθω. ἐάν τις διανοηθεὶς τῇ βουλήσει κτεῖναί τινα φίλιον, πλὴν ὧν ὁ νόμος ἐφίησι, τρώσῃ μέν, ἀποκτεῖναι δὲ ἀδυνατήσῃ, τὸν διανοηθέντα
877 τε καὶ τρώσαντα οὕτως οὐκ ἄξιον ἐλεεῖν, οὐδὲ αἰδούμενον ἄλλως ἢ καθά περ ἀποκτείναντα ὑπέχειν τὴν

δίκην φόνου ἀναγκάζειν· τὴν δὲ οὐ παντάπασι κακὴν
τύχην αὐτοῦ σεβόμενον καὶ τὸν δαίμονα, ὃς αὐτὸν
καὶ τὸν τρωθέντα ἐλεήσας ἀπότροπος αὐτοῖς ἐγένετο
μὴ τῷ μὲν ἀνίατον ἕλκος γενέσθαι, τῷ δὲ ἐπάρατον
τύχην καὶ ξυμφοράν, τούτῳ δὴ χάριν τῷ δαίμονι δι-
δόντα καὶ μὴ ἐναντιούμενον τὸν μὲν θάνατον ἀφε-
λεῖν τοῦ τρώσαντος, μετάστασιν δὲ εἰς τὴν γείτονα πό-
λιν αὐτῷ γίγνεσθαι διὰ βίου, καρπούμενον ἅπασαν B
τὴν αὐτοῦ κτῆσιν. βλάβος δέ, εἰ κατέβλαψε τὸν τρω-
θέντα, ἐκτίνειν τῷ βλαφθέντι· τιμᾶν δὲ τὸ δικαστήριον
ὅ περ ἂν τὴν δίκην κρίνῃ· κρίνειν δὲ οἵ περ ἂν τοῦ
φόνου ἐδίκασαν, εἰ ἐτελεύτησεν ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ
τραύματος. γονέας δ' ἂν παῖς δοῦλος δεσπότην ὡσαύ-
τως ἐκ προνοίας τρώσῃ, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.
καὶ ἐὰν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν ἢ ἀδελφὴ ἀδελ-
φὸν ἢ ἀδελφὴν ὡσαύτως τρώσῃ, καὶ ὄφλῃ τραύματος
ἐκ προνοίας, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. γυνὴ δὲ ἄν- C
δρα ἑαυτῆς ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀποκτεῖναι τρώσασα, ἢ
ἀνὴρ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, φευγέτω ἀειφυγίαν· τὴν δὲ
κτῆσιν, ἐὰν μὲν υἱεῖς ἢ θυγατέρες αὐτοῖς ὦσι παῖδες
ἔτι, τοὺς ἐπιτρόπους ἐπιτροπεύειν καὶ ὡς ὀρφανῶν τῶν
παίδων ἐπιμελεῖσθαι, ἐὰν δὲ ἄνδρες, μὴ ἐπάναγκες
ἔστω τρέφεσθαι τὸν φεύγοντα ὑπὸ τῶν ἐκγόνων, τὴν
δὲ οὐσίαν ἐὰν αὐτοὺς κεκτῆσθαι. ἄπαις δὲ ὅς τις ἂν
τοιαύταις ξυμφοραῖς περιπέσῃ, τοὺς συγγενεῖς συνελ- D
θόντας μέχρι ἀνεψιῶν παίδων τοῦ πεφευγότος, ἀμφο-
τέρωθεν πρός τε ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν, κληρονό-
μον εἰς τὸν οἶκον τοῦτον τῇ πόλει τετταρακονταπεντ-
ακισχιλιοστὸν καταστῆσαι βουλευομένους μετὰ νομο-
φυλάκων καὶ ἱερέων, διανοηθέντας τρόπῳ καὶ λόγῳ
τοιῷδε, ὡς οὐδεὶς οἶκος τῶν τετταράκοντα καὶ πεντα-
κισχιλίων τοῦ ἐνοικοῦντος ἐστὶν οὐδὲ ξύμπαντος τοῦ
γένους οὕτως ὡς τῆς πόλεως δημόσιός τε καὶ ἴδιος.
δεῖ δὴ τήν γε πόλιν τοὺς αὐτῆς οἴκους ὡς ὁσιωτάτους E
τε καὶ εὐτυχεστάτους κεκτῆσθαι κατὰ δύναμιν. ὅταν
οὖν τις ἅμα δυστυχηθῇ καὶ ἀσεβηθῇ τῶν οἴκων, ὥστε
τὸν κεκτημένον ἐν αὐτῷ παῖδας μὲν μὴ καταλιπεῖν,
ἠΐθεον δὲ ἢ καὶ γεγαμηκότα ἄπαιδα τελευτῆσαι φό-

νου ὄφλοντα ἑκουσίου ἤ τινος ἁμαρτήματος ἄλλου τῶν
περὶ θεοὺς ἢ πολίτας, ὧν ἂν θάνατος ἐν τῷ νόμῳ
ζημία διαῤῥήδην ᾖ κειμένη, ἢ καὶ ἐν ἀειφυγίᾳ τις
φεύγῃ τῶν ἀνδρῶν ἄπαις, τοῦτον πρῶτον μὲν καθή-
ρασθαι καὶ ἀποδιοπομπήσασθαι τὸν οἶκον χρεὼν ἔστω
κατὰ νόμον, ἔπειτα συνελθόντας, καθάπερ εἴπομεν
878 νῦν δή, τοὺς οἰκείους ἅμα νομοφύλαξι σκέψασθαι
γένος ὅ τι περ ἂν ᾖ τῶν ἐν τῇ πόλει εὐδοκιμώτατον
πρὸς ἀρετὴν καὶ ἅμα εὐτυχές, ἐν ᾧ ἂν παῖδες γεγο-
νότες ὦσι πλείους· ὅθεν ἕνα τῷ τοῦ τελευτήσαντος
πατρὶ καὶ τοῖς ἄνω τοῦ γένους υἱὸν ὡς ἐκείνων εἰς-
ποιοῦντας, φήμης ἕνεκα ἐπονομάζοντας, γεννήτορά
τε αὐτοῖς καὶ ἑστιοῦχον καὶ θεραπευτὴν ὁσίων τε καὶ
ἱερῶν ἐπ᾽ ἀμείνοσι τύχαις γίγνεσθαι τοῦ πατρός,
τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπευξαμένους αὐτὸν κληρονόμον
B καταστῆσαι κατὰ νόμον, τὸν δ᾽ ἐξαμαρτόντα ἀνώ-
νυμον ἐᾶν καὶ ἄπαιδα καὶ ἄμοιρον κεῖσθαι, ὁπόταν
αὐτὸν καταλάβωσιν αἱ τοιαῦται ξυμφοραί. Ἔστι δὲ
οὐ πάντων, ὡς ἔοικε, τῶν ὄντων ὅρος ὅρῳ προς-
μιγνύς, ἀλλ᾽ οἷς ἐστι μεθόριον, τοῦτο ἐν μέσῳ ὅρων
πρότερον ἑκατέρῳ προςβάλλον γίγνοιτ᾽ ἂν ἀμφοῖν
μεταξύ. καὶ δὴ καὶ τῶν ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων τὸ
θυμῷ γιγνόμενον ἔφαμεν τοιοῦτον εἶναι. τραυμάτων
οὖν ἐνεστώτων ὀργῇ γενομένων ἐὰν ὄφλῃ τις, πρῶτον
C μὲν τίνειν τοῦ βλάβους τὴν διπλασίαν, ἂν τὸ τραῦμα
ἰάσιμον ἀποβῇ, τῶν δὲ ἀνιάτων τὴν τετραπλασίαν·
ἐὰν δὲ ἰάσιμον μέν, αἰσχύνην δὲ μεγάλην τινὰ προς-
βάλλῃ τῷ τρωθέντι καὶ ἐπονείδιστον, τὴν τετραπλα-
σίαν ἐκτίνειν. ὅσα δέ τις τρώσας τινὰ μὴ μόνον
βλάπτῃ τὸν παθόντα ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν, ποιήσας
ἀδύνατον τῇ πατρίδι πρὸς πολεμίους βοηθεῖν, τοῦ-
τον δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ζημιῶν ἐκτίνειν καὶ τῇ πόλει
τὴν βλάβην· πρὸς γὰρ ταῖς αὑτοῦ στρατείαις καὶ ὑπὲρ
D τοῦ ἀδυνατοῦντος στρατευέσθω καὶ τὰς ὑπὲρ ἐκείνου
πολεμικὰς ταττέσθω τάξεις, ἢ μὴ δρῶν ταῦτα ὑπό-
δικος τῷ ἐθέλοντι τῆς ἀστρατείας γιγνέσθω κατὰ νό-
μον. τὴν δὲ δὴ τῆς βλάβης ἀξίαν, εἴτε διπλῆν εἴτε
τριπλῆν εἴτε καὶ τετραπλασίαν, οἱ καταψηφισάμενοι

δικασταὶ ταττόντων. ἐὰν δὲ ὁμόγονος ὁμόγονον τὸν
αὐτὸν τρόπον τούτῳ τρώσῃ, τοὺς γεννήτας καὶ τοὺς
συγγενεῖς, μέχρι ἀνεψιῶν παίδων πρὸς γυναικῶν καὶ
ἀνδρῶν, γυναῖκάς τε καὶ ἄνδρας συνελθόντας κρίναν- E
τας παραδιδόναι τιμᾶν τοῖς γεννήσασι κατὰ φύσιν·
ἐὰν δὲ ἀμφισβητήσιμος ἡ τίμησις γίγνηται, τοὺς πρὸς
ἀνδρῶν εἶναι τιμῶντας κυρίους· ἐὰν δὲ ἀδυνατῶσιν
αὐτοί, τοῖς νομοφύλαξι τελευτῶντας ἐπιτρέπειν. ἐκγό-
νοις δὲ πρὸς γονέας εἶναι τῶν τοιούτων τραυμάτων
δικαστὰς μὲν τοὺς ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότας ἐπά-
ναγκες, οἷς ἂν παῖδες μὴ ποιητοὶ ἀληθινοὶ δὲ ὦσιν·
ἂν δέ τις ὄφλῃ, τιμᾶν εἰ τεθνάναι χρὴ τὸν τοιοῦτον
εἴτε τι μεῖζον ἕτερον τούτου πάσχειν ἢ καὶ μὴ πολλῷ
σμικρότερον· καὶ τῶν ξυγγενῶν τοῦ δράσαντος μη-
δένα δικάζειν, μηδ᾽ ἐὰν γεγονὼς ᾖ τὸν χρόνον ὅσον 879
ὁ νόμος εἴρηκε. δοῦλος δ᾽ ἐάν τις ἐλεύθερον ὀργῇ
τρώσῃ, παραδότω τὸν δοῦλον ὁ κεκτημένος τῷ τρω-
θέντι χρῆσθαι ὅ τι ἂν ἐθέλῃ· ἐὰν δὲ μὴ παραδιδῷ,
αὐτὸς τὴν βλάβην ἐξιάσθω. ἐὰν δὲ ἐκ συνθήκης αἰ-
τιᾶται τοῦ δούλου καὶ τοῦ τρωθέντος μηχανὴν εἶναί
τις τὸ γεγονός, ἀμφισβητησάτω· ἐὰν δὲ μὴ ἕλῃ,
τριπλασίαν ἐκτισάτω τὴν βλάβην, ἑλὼν δὲ ἀνδραπο-
δισμοῦ ὑπόδικον ἐχέτω τὸν τεχνάζοντα μετὰ τοῦ δού-
λου. ὃς δ᾽ ἂν ἄκων ἄλλος ἄλλον τρώσῃ, τὸ βλάβος B
ἁπλοῦν ἀποτινέτω· τύχης γὰρ νομοθέτης οὐδεὶς ἱκα-
νὸς ἄρχειν· δικασταὶ δὲ ὄντων οἵπερ τοῖς ἐκγόνοις
πρὸς τοὺς γεννήτορας ἐῤῥήθησαν, καὶ τιμώντων τὴν
ἀξίαν τῆς βλάβης.

Βίαια μὲν δὴ πάνθ᾽ ἡμῖν τὰ προειρημένα πάθη,
βίαιον δὲ καὶ τὸ τῆς αἰκίας πᾶν γένος. ὧδε οὖν χρὴ
περὶ τῶν τοιούτων πάντα ἄνδρα καὶ παῖδα καὶ γυναῖκα
ἀεὶ διανοεῖσθαι, τὸ πρεσβύτερον ὡς οὐ σμικρῷ τοῦ
νεωτέρου ἐστὶ πρεσβευόμενον ἔν τε θεοῖς καὶ ἐν ἀν-
θρώποις τοῖς μέλλουσι σώζεσθαι καὶ εὐδαιμονεῖν; αἰ- C
κίαν οὖν περὶ πρεσβύτερον ἐν πόλει γενομένην ὑπὸ
νεωτέρου ἰδεῖν αἰσχρὸν καὶ θεομισές· ἔοικε δὲ νέῳ
παντὶ ὑπὸ γέροντος πληγέντι ῥᾳθύμως ὀργὴν ὑποφέ-
ρειν, αὐτῷ τιθεμένῳ τιμὴν ταύτην εἰς γῆρας. ὧδε οὖν

ἔστω. πᾶς ἡμῖν αἰδείσθω τὸν ἑαυτοῦ πρεσβύτερον ἔργῳ
τε καὶ ἔπει· τὸν δὲ προέχοντα εἴκοσιν ἡλικίας ἔτεσιν,
ἄῤῥενα ἢ θῆλυν, νομίζων ὡς πατέρα ἢ μητέρα διευλα-
D βείσθω, καὶ πάσης τῆς δυνατῆς ἡλικίας αὐτὸν φιτῦσαι
καὶ τεκεῖν ἀπέχοιτο ἀεὶ θεῶν γενεθλίων χάριν. ὡς δ'
αὔτως καὶ ξένου ἀπείργοιτο, εἴτε πάλαι ἐνοικοῦντος
εἴτε νεήλυδος ἀφιγμένου· μήτε γὰρ ὑπάρχων μήτε
ἀμυνόμενος τὸ παράπαν τολμάτω πληγαῖς τὸν τοιοῦ-
τον νουθετεῖν. ξένον δὲ ἂν ἀσελγαίνοντα καὶ θρασυ-
νόμενον, ἑαυτὸν τύπτοντα, οἴηται δεῖν κολασθῆναι,
λαβὼν πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν ἀστυνόμων ἀπαγέτω, τοῦ
τύπτειν δὲ εἰργέσθω, ἵνα πόῤῥω γίγνηται τοῦ τὸν
E ἐπιχώριον ἂν τολμῆσαί ποτε πατάξαι. οἱ δ' ἀστυνό-
μοι παραλαβόντες τε καὶ ἀνακρίναντες, τὸν ξενικὸν
αὖ θεὸν εὐλαβούμενοι, ἐὰν ἄρα ἀδίκως δοκῇ ὁ ξένος
τὸν ἐπιχώριον τύπτειν τῇ μάστιγι, τὸν ξένον, ὅσας
ἂν αὐτὸς πατάξῃ, τοσαύτας δόντες τῆς θρασυξενίας
παυόντων· ἐὰν δὲ μὴ ἀδικῇ, ἀπειλήσαντές τε καὶ
ὀνειδίσαντες τῷ ἀπαγαγόντι μεθιέντων ἄμφω. [ἧλιξ
880 δὲ ἥλικα καὶ τὸν ἄπαιδα προέχοντα ἡλικίᾳ ἑαυτοῦ
ἐὰν τύπτῃ, γέρων τε γέροντα, καὶ ἐὰν νέος νέον,
ἀμυνέσθω κατὰ φύσιν ἄνευ βέλους ψιλαῖς ταῖς χερσίν.
ὁ δὲ ὑπὲρ τετταράκοντα γεγονὼς ἔτη ἐὰν τολμᾷ τῳ
μάχεσθαι εἴτε ἄρχων εἴτε ἀμυνόμενος, ἄγροικος καὶ
ἀνελεύθερος ἂν λεγόμενος ἀνδραποδώδης τε, δίκης ἂν
ἐπονειδίστου τυγχάνων τὸ πρέπον ἔχοι. καὶ ἐὰν μέν
τις τοιούτοις παραμυθίοις εὐπειθὴς γίγνηται, εὐήνιος
ἂν εἴη· ὁ δὲ δυσπειθὴς καὶ μηδὲν προοιμίου φροντί-
B ζων δέχοιτ' ἂν τὸν τοιόνδε ἑτοίμως νόμον· Ἐάν τις
τύπτῃ τὸν πρεσβύτερον εἴκοσιν ἔτεσιν ἢ πλείοσιν ἑαυ-
τοῦ, πρῶτον μὲν ὁ προστυγχάνων, ἐὰν μὴ ἧλιξ μηδὲ
νεώτερος ᾖ τῶν μαχομένων, διειργέτω ἢ κακὸς ἔστω
κατὰ νόμον· ἐὰν δὲ ἐν τῇ τοῦ πληγέντος ἡλικίᾳ ἢ
ἔτι νεώτερος, ἀμυνέτω ὡς ἀδελφῷ ἢ πατρὶ ἢ ἔτι
ἀνωτέρω τῷ ἀδικουμένῳ. πρὸς δ' ἔτι δίκην ὑπεχέτω
τῆς αἰκίας ὁ τὸν πρεσβύτερον, ὡς εἴρηται, τολμήσας
τύπτειν, καὶ ἐὰν ὄφλῃ τὴν δίκην, δεδέσθω μηδὲν
C ἐνιαυτοῦ σμικρότερον· ἐὰν δὲ οἱ δικασταὶ τιμήσωσι

πλείονος, ἔστω κύριος ὁ τιμηθεὶς αὐτῷ χρόνος. ἐὰν
δὲ ξένος ἢ τῶν μετοίκων τις τύπτῃ τὸν πρεσβύτερον
εἴκοσιν ἔτεσιν ἢ πλείοσιν ἑαυτοῦ, περὶ μὲν τῶν πα-
ραγενομένων τῆς βοηθείας ὁ αὐτὸς νόμος ἐχέτω τὴν
αὐτὴν δύναμιν, ὁ δὲ τὴν τοιαύτην δίκην ἡττηθείς,
ξένος μὲν ὢν καὶ μὴ ξύνοικος, δύο ἔτη δεδεμένος
ἐκτινέτω ταύτην αὐτὴν τὴν δίκην, ὁ δὲ μέτοικός τε
ὢν καὶ ἀπειθῶν τοῖς νόμοις τρία ἔτη δεδέσθω, ἐὰν
μὴ τὸ δικαστήριον πλείονος αὐτῷ χρόνου τιμήσῃ τὴν D
δίκην. ζημιούσθω δὲ καὶ ὁ παραγενόμενος ὁτῳοῦν
τούτων καὶ μὴ βοηθήσας κατὰ νόμον, ὁ μὲν με-
γίστου τιμήματος ὢν μνᾷ, δευτέρου δὲ ὢν πεντή-
κοντα δραχμαῖς, τρίτου δὲ τριάκοντα, εἴκοσι δὲ τοῦ
τετάρτου. δικαστήριον δὲ γιγνέσθω τοῖς τοιούτοισι
στρατηγοὶ καὶ ταξίαρχοι φύλαρχοί τε καὶ ἵππαρχοι.
νόμοι δέ, ὡς ἔοικεν, οἱ μὲν τῶν χρηστῶν ἀνθρώ-
πων ἕνεκα γίγνονται, διδαχῆς χάριν τοῦ τινὰ τρό-
πον ὁμιλοῦντες ἀλλήλοις ἂν φιλοφρόνως οἰκοῖεν, οἱ E
δὲ τῶν τὴν παιδείαν διαφυγόντων, ἀτεράμονι χρω-
μένων τινὶ φύσει καὶ μηδὲν τεγχθέντων, ὥςτε μὴ
οὐκ ἐπὶ πᾶσαν ἰέναι κάκην· οὗτοι τοὺς μέλλοντας
λόγους ῥηθήσεσθαι πεποιηκότες ἂν εἶεν· οὓς δὴ
τοὺς νόμους ἐξ ἀνάγκης ὁ νομοθέτης ἂν νομοθετοῖ,
βουλόμενος αὐτῶν μηδέποτε χρείαν γίγνεσθαι. πα-
τρὸς γὰρ ἢ μητρὸς ἢ τούτων ἔτι προγόνων ὅς τις
τολμήσει ἅψασθαί ποτε βιαζόμενος αἰκίᾳ τινί, μήτε
τῶν ἄνω δείσας θεῶν μῆνιν μήτε τῶν ὑπὸ γῆς τι-
μωριῶν λεγομένων, ἀλλ' ὡς εἰδὼς ἃ μηδαμῶς οἶδε, 881
καταφρονῶν τῶν παλαιῶν καὶ ὑπὸ πάντων εἰρημέ-
νων παρανομεῖ, τούτῳ δεῖ τινος ἀποτροπῆς ἐσχά-
της. θάνατος μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἔσχατον, οἱ δὲ ἐν
Ἅιδου τούτοισι λεγόμενοι πόνοι ἔτι τε τούτων εἰσὶ
μᾶλλον ἐν ἐσχάτοις, καὶ ἀληθέστατα λέγοντες οὐδὲν
ἀνύτουσι ταῖς τοιαύταις ψυχαῖς ἀποτροπῆς· οὐ γὰρ
ἂν ἐγίγνοντό ποτε μητραλοῖαί τε καὶ τῶν ἄλλων γεν-
νητόρων ἀνόσιοι πληγῶν τόλμαι. δεῖ δὴ τὰς ἐνθάδε B
κολάσεις περὶ τὰ τοιαῦτα τούτοισι τὰς ἐν τῷ ζῆν
μηδὲν τῶν ἐν Ἅιδου λείπεσθαι κατὰ δύναμιν. ἔστω

δὴ λεγόμενον τὸ μετὰ τοῦτο τῇδε· ὃς ἂν τολμήσῃ
πατέρα ἢ μητέρα ἢ τούτων πατέρας ἢ μητέρας τύπ-
τειν μὴ μανίαις ἐχόμενος, πρῶτον μὲν ὁ προστυγ-
χάνων καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν βοηθείτω, καὶ
ὁ μὲν μέτοικος ἢ ξένος εἰς προεδρίαν τῶν ἀγώνων
καλείσθω βοηθῶν, μὴ βοηθήσας δὲ ἀειφυγίαν ἐκ
C τῆς χώρας φευγέτω· ὁ δὲ μὴ μέτοικος βοηθῶν μὲν
ἔπαινον ἐχέτω, μὴ βοηθῶν δὲ ψόγον· δοῦλος δὲ
βοηθήσας μὲν ἐλεύθερος γιγνέσθω, μὴ βοηθήσας
δὲ πληγὰς ἑκατὸν τῇ μάστιγι τυπτέσθω, ἐν ἀγορᾷ
μὲν ἂν γίγνηται τὸ γιγνόμενον, ὑπ' ἀγορανόμων,
ἐὰν δ' ἐκτὸς ἀγορᾶς ἐν ἄστει, τῶν ἀστυνόμων κο-
λάζειν τὸν ἐπιδημοῦντα, ἐὰν δὲ κατ' ἀγροὺς τῆς
χώρας που, τοὺς τῶν ἀγρονόμων ἄρχοντας. ἐὰν δ'
ἐπιχώριος ὁ παρατυγχάνων ᾖ τις, ἐάν τε παῖς ἐάν
D τε ἀνὴρ ἐάν τ' οὖν γυνή, ἀμυνέτω πᾶς τὸν ἀνό-
σιον ἐπονομάζων· ὁ δὲ μὴ ἀμύνων ἀρᾷ ἐνεχέσθω
Διὸς ὁμογνίου καὶ πατρῴου κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις
ὄφλῃ δίκην αἰκίας γονέων, πρῶτον μὲν φευγέτω
ἀειφυγίαν ἐξ ἄστεος εἰς τὴν ἄλλην χώραν καὶ πάν-
των ἱερῶν εἰργέσθω· μὴ δὲ εἰργόμενον κολαζόντων
αὐτὸν ἀγρονόμοι πληγαῖς καὶ πάντως ὡς ἂν ἐθέ-
λωσι· κατελθὼν δὲ θανάτῳ ζημιούσθω. ἐὰν δέ τις
τῷ τοιούτῳ ὅσοι ἐλεύθεροι συμφάγῃ ἢ συμπίῃ ἤ
E τινα τοιαύτην ἄλλην κοινωνίαν κοινωνήσῃ, ἢ καὶ
μόνον ἐντυγχάνων που προσάπτηται ἑκών, μήτε εἰς
ἱερὸν ἔλθῃ μηδὲν μήτ' εἰς ἀγορὰν μήτ' εἰς πόλιν
ὅλως πρότερον ἢ καθήρηται, νομίζων κεκοινωνηκέ-
ναι ἀλιτηριώδους τύχης. ἐὰν δὲ ἀπειθῶν νόμῳ ἱερὰ
καὶ πόλιν μιαίνῃ παρανόμως, ὃς ἂν τῶν ἀρχόντων
αἰσθόμενος μὴ ἐπάγῃ δίκην τῷ τοιούτῳ, ἐν εὐθύ-
ναις ἔστω τῶν κατηγορημάτων τῶν μεγίστων ἓν τούτῳ
882 αὐτῷ. ἐὰν δὲ αὖ δοῦλος τύπτῃ τὸν ἐλεύθερον, εἴτ'
οὖν ξένον εἴτε ἀστόν, βοηθείτω μὲν ὁ προστυγχάνων
ἢ κατὰ τὸ τίμημα τὴν εἰρημένην ζημίαν ἀποτινέτω,
συνδήσαντες δὲ οἱ προστυγχάνοντες μετὰ τοῦ πλη-
γέντος παραδόντων τῷ ἀδικουμένῳ· ὁ δὲ παραλα-
B βών, δήσας ἐν πέδαις καὶ μαστιγώσας ὁπόσας ἂν

ἐθέλῃ, μηδὲν βλάπτων τὸν δεσπότην, παραδότω
ἐκείνῳ κεκτῆσθαι κατὰ νόμον. ὁ δὲ νόμος ἔστω· Ὃς
ἂν ἐλεύθερον δοῦλος ὢν τύπτῃ μὴ τῶν ἀρχόντων
κελευόντων, παραλαβὼν ὁ κεκτημένος παρὰ τοῦ πλη-
γέντος δεδεμένον αὐτὸν μὴ λύσῃ πρὶν ἂν ὁ δοῦλος
πείσῃ τὸν πληγέντα ἄξιος εἶναι τοῦ λελυμένος ζῆν. τὰ C
αὐτὰ δὲ γυναιξί τε ἔστω πρὸς ἀλλήλας περὶ πάντων
τῶν τοιούτων νόμιμα, καὶ πρὸς ἄνδρας γυναιξὶ καὶ
ἀνδράσι πρὸς γυναῖκας.

I.

884 Μετὰ δὲ τὰς αἰκίας περὶ παντὸς ἓν εἰρήσθω τοιόν
τι νόμιμον βιαίων πέρι· τῶν ἀλλοτρίων μηδένα μηδὲ
φέρειν μηδὲ ἄγειν, μηδ᾽ αὖ χρῆσθαι μηδενὶ τῶν τοῦ
πέλας, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν κεκτημένον. ἐκ γὰρ δὴ τοῦ
τοιούτου πάντα ἠρτημένα τά [τε] εἰρημένα κακὰ γέγον
καὶ ἔστι καὶ ἔσται. μέγιστα δὲ δὴ τῶν λοιπῶν αἱ τῶν
νέων ἀκολασίαι τε καὶ ὕβρεις· εἰς μέγιστα δέ, ὅτα
εἰς ἱερὰ γίγνωνται, καὶ διαφερόντως αὖ μεγάλα, ὅτα
εἰς δημόσια καὶ ἅγια ἢ κατὰ μέρη κοινὰ φυλετῶν ἢ
885 τινων ἄλλων τοιούτων κεκοινωνηκότων· εἰς ἱερὰ δὲ
ἴδια καὶ τάφους δεύτερα καὶ δευτέρως. εἰς δὲ γονέα
τρίτα, χωρὶς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ὅταν ὑβρί
τις. τέταρτον δὲ γένος ὕβρεως, ὅταν ἀφροντιστῶ
τις τῶν ἀρχόντων ἄγῃ ἢ φέρῃ ἢ χρῆταί τινι τῶ
ἐκείνων μὴ πείσας αὐτούς. πέμπτον δὲ τὸ πολιτικ
ἂν εἴη ἑκάστου τῶν πολιτῶν ὑβρισθὲν δίκην ἐπικα
λούμενον. οἷς δὴ δοτέον εἰς κοινὸν νόμον ἑκάστοι
ἱεροσυλία μὲν γὰρ εἴρηται ξυλλήβδην, βίαιός τε κ
B λάθρα ἐὰν γίγνηται, τί χρὴ πάσχειν. ὅσα δὲ λό
καὶ ὅσα ἔργῳ περὶ θεοὺς ὑβρίζει τις λέγων ἢ πρά
των, τὸ παραμύθιον ὑποθεμένῳ ῥητέον ἃ δεῖ πά
σχειν. ἔστω δὴ τόδε. θεοὺς ἡγούμενος εἶναι κα
νόμους οὐδεὶς πώποτε οὔτε ἔργον ἀσεβὲς εἰργάσα
ἑκὼν οὔτε λόγον ἀφῆκεν ἄνομον, ἀλλὰ ἓν δή τι τ
τριῶν πάσχων, ἢ τοῦτο ὅ περ εἶπον οὐχ ἡγούμε
ἢ τὸ δεύτερον ὄντας οὐ φροντίζειν ἀνθρώπων,
τρίτον εὐπαραμυθήτους εἶναι θυσίαις τε καὶ εὐχ
παραγομένους.

ΚΛ. Τί οὖν δὴ δρῷμεν ἂν ἢ καὶ λέγοιμεν πρὸς C
αὐτούς;

ΑΘ. Ὦ 'γαθέ, ἐπακούσωμεν αὐτῶν πρῶτον ἃ
τῷ καταφρονεῖν ἡμῶν προςπαίζοντας αὐτοὺς λέγειν
μαντεύομαι.

ΚΛ. Ποῖα δή;

ΑΘ. Ταῦτα τάχ' ἂν ἐρεσχελοῦντες εἴποιεν· Ὦ
ξένε Ἀθηναῖε καὶ Λακεδαιμόνιε καὶ Κνώσιε, ἀληθῆ
λέγετε. ἡμῶν γὰρ οἱ μὲν τὸ παράπαν θεοὺς οὐδαμῶς
νομίζουσιν, οἱ δὲ μηδὲν ἡμῶν φροντίζειν, οἱ δὲ εὐχαῖς
παράγεσθαι, οἵους ὑμεῖς λέγετε. ἀξιοῦμεν δή, καθά
περ ὑμεῖς ἠξιώκατε περὶ νόμων, πρὶν ἀπειλεῖν ἡμῖν D
σκληρῶς ὑμᾶς, πρότερον ἐπιχειρεῖν πείθειν καὶ διδά-
σκειν ὡς εἰσὶ θεοί, τεκμήρια λέγοντες ἱκανά, καὶ ὅτι
βελτίους ἢ παρὰ τὸ δίκαιον ὑπό τινων δώρων παρα-
τρέπεσθαι κηλούμενοι. νῦν μὲν γὰρ ταῦτα ἀκούοντές
τε καὶ τοιαῦθ' ἕτερα τῶν λεγομένων ἀρίστων εἶναι
ποιητῶν τε καὶ ῥητόρων καὶ μάντεων καὶ ἱερέων καὶ
ἄλλων μυριάκις μυρίων οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα
τρεπόμεθα οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δ' ἐξακεῖσθαι πει-
ρώμεθα. παρὰ δὲ δὴ νομοθετῶν φασκόντων εἶναι μὴ E
ἀγρίων ἀλλὰ ἡμέρων, ἀξιοῦμεν πειθοῖ πρῶτον χρῆ-
σθαι πρὸς ἡμᾶς, εἰ μὴ πολλῷ βελτίω τῶν ἄλλων λέ-
γοντας περὶ θεῶν ὡς εἰσίν, ἀλλ' οὖν βελτίω γε πρὸς
ἀλήθειαν· καὶ τάχα πειθοίμεθ' ἂν ἴσως ὑμῖν. ἀλλ'
ἐπιχειρεῖτε, εἴ τι μέτριον λέγομεν, εἰπεῖν ἃ προκα-
λούμεθα.

ΚΛ. Οὐκοῦν, ὦ ξένε, δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι ἀλη-
θεύοντας λέγειν ὡς εἰσὶ θεοί;

ΑΘ. Πῶς; 886

ΚΛ. Πρῶτον μὲν γῆ καὶ ἥλιος ἄστρα τε τὰ ξύμ-
παντα καὶ τὰ τῶν ὡρῶν διακεκοσμημένα καλῶς οὕτως,
ἐνιαυτοῖς τε καὶ μησὶ διειλημμένα· καὶ ὅτι πάντες
Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι νομίζουσιν εἶναι θεούς.

ΑΘ. Φοβοῦμαί γε, ὦ μακάριε, τοὺς μοχθηρούς,
(οὐ γὰρ δή ποτε εἴποιμ' ἂν ὥς γε αἰδοῦμαι,) μή πως
ὑμῶν καταφρονήσωσιν. ὑμεῖς μὲν γὰρ οὐκ ἴστε αὐτῶν
πέρι τὴν τῆς διαφορᾶς αἰτίαν, ἀλλ' ἡγεῖσθε ἀκρατείᾳ

μόνον ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν ἐπὶ τὸν ἀσεβῆ βίον
B ὁρμᾶσθαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν.

ΚΛ. Τὸ δὲ τί πρὸς τούτοις αἴτιον ἂν, ὦ ξένε, εἴη;

ΑΘ. Σχεδὸν ὃ παντάπασιν ὑμεῖς ἔξω ζῶντες οὐκ ἂν εἰδείητε, ἀλλὰ ὑμᾶς ἂν λανθάνοι.

ΚΛ. Τί δὴ τοῦτο φράζεις τὰ νῦν;

ΑΘ. Ἀμαθία τις μάλα χαλεπὴ δοκοῦσα εἶναι μεγίστη φρόνησις.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Εἰσὶν ἡμῖν ἐν γράμμασι λόγοι κείμενοι, οἳ
παρ᾽ ὑμῖν οὐκ εἰσὶ δι᾽ ἀρετὴν πολιτείας, ὡς ἐγὼ μαν-
C θάνω, οἱ μὲν ἔν τισι μέτροις, οἱ δὲ καὶ ἄνευ μέτρων
λέγοντες περὶ θεῶν, οἱ μὲν παλαιότατοι, ὡς γέγονεν
ἡ πρώτη φύσις οὐρανοῦ τῶν τε ἄλλων, προϊόντες δὲ
τῆς ἀρχῆς οὐ πολὺ θεογονίαν διεξέρχονται, γενόμενοί
τε ὡς πρὸς ἀλλήλους ὡμίλησαν. ἃ τοῖς ἀκούουσιν εἰ
μὲν εἰς ἄλλο τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς ἔχει, οὐ ῥᾴδιον
ἐπιτιμᾶν παλαιοῖς οὖσιν, εἰς μέντοι γονέων τε θερα-
πείας καὶ τιμὰς οὐκ ἂν ἔγωγέ ποτε ἐπαινῶν εἴποιμι
οὔτε ὡς ὠφέλιμα οὔτε ὡς τὸ παράπαν ὀρθῶς εἴρηται.
D τὰ μὲν οὖν δὴ τῶν ἀρχαίων πέρι μεθείσθω καὶ χαι-
ρέτω, καὶ ὅπῃ θεοῖσι φίλον λεγέσθω ταύτῃ· τὰ δὲ τῶν
νέων ἡμῖν καὶ σοφῶν αἰτιαθήτω ὅπῃ κακῶν αἴτια.
τόδε οὖν οἱ τῶν τοιούτων ἐξεργάζονται λόγοι. ἐμοῦ
γὰρ καὶ σοῦ, ὅταν τεκμήρια λέγωμεν ὡς εἰσὶ θεοί,
ταῦτα αὐτὰ προφέροντες, ἥλιόν τε καὶ σελήνην καὶ
ἄστρα καὶ γῆν ὡς θεοὺς καὶ θεῖα ὄντα, ὑπὸ τῶν σο-
φῶν τούτων ἀναπεπεισμένοι ἂν λέγοιεν ὡς γῆν τε καὶ
λίθους ὄντα αὐτὰ καὶ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπείων πραγμά-
E των φροντίζειν δυνάμενα, λόγοισι δὲ ταῦτα εὖ πως
εἰς τὸ πιθανὸν περιπεπεμμένα.

ΚΛ. Χαλεπόν γε λόγον, ὦ ξένε, εἰρηκὼς τυγχάνεις, εἴ γε εἷς ἦν μόνον· νῦν δὲ ὅτε πάμπολλοι τυγχάνουσιν, ἔτι χαλεπώτερον ἂν εἴη.

ΑΘ. Τί οὖν δή; τί λέγομεν; τί χρὴ δρᾶν ἡμᾶς; πότερον ἀπολογησώμεθα οἷον κατηγορήσαντός τινος ἐν ἀσεβέσιν ἀνθρώποις ἡμῶν, φεύγουσι περὶ τῆς νομο-

θεσίας, λέγουσιν ὡς δεινὰ ἐργαζόμεθα νομοθετοῦντες 887
ὡς ὄντων θεῶν; ἢ χαίρειν ἐάσαντες ἐπὶ τοὺς νόμους τρεπώμεθα πάλιν, μὴ καὶ τὸ προοίμιον ἡμῖν μακρότερον γίγνηται τῶν νόμων; οὐ γὰρ βραχὺς ὁ λόγος ἐκταθεὶς ἂν γίγνοιτο, εἰ τοῖσιν ἐπιθυμοῦσιν ἀσεβεῖν τὰ μὲν ἀποδείξαιμεν μετρίως τοῖς λόγοις, ὧν ἔφραζον δεῖν πέρι λέγειν, τὰ δὲ εἰς φόβον τρέψαιμεν, τὰ δὲ δυσχεραίνειν ποιήσαντες, ὅσα πρέπει μετὰ ταῦτα ἤδη νομοθετοῖμεν.

ΚΛ. Ἀλλ', ὦ ξένε, πολλάκις μὲν ὥς γε ἐν ὀλίγῳ B
χρόνῳ τοῦτ' αὐτὸ εἰρήκαμεν, ὡς οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος· οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς, τὸ λεγόμενον, ἐπείγων διώκει. γελοῖον δὴ καὶ φαῦλον τὸ πρὸ τῶν βελτίστων τὰ βραχύτερα αἱρουμένους φαίνεσθαι. διαφέρει δ' οὐ σμικρὸν ἁμωσγέπως πιθανότητά τινα τοὺς λόγους ἡμῶν ἔχειν, ὡς θεοί τ' εἰσὶ καὶ ἀγαθοί, δίκην τιμῶντες διαφερόντως
ἀνθρώπων· σχεδὸν γὰρ τοῦτο ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάντων C
τῶν νόμων κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον προοίμιον ἂν εἴη. μηδὲν οὖν δυσχεράναντες μηδὲ ἐπειχθέντες, ἥν τινά ποτε ἔχομεν δύναμιν εἰς πειθὼ τῶν τοιούτων λόγων, μηδὲν ἀποθέμενοι διεξέλθωμεν εἰς τὸ δυνατὸν ἱκανῶς.

ΑΘ. Εὐχήν μοι δοκεῖ παρακαλεῖν ὁ λεγόμενος ὑπὸ σοῦ νῦν λόγος, ἐπειδὴ προθύμως συντείνεις· μέλλειν δὲ οὐκέτι ἐγχωρεῖ λέγειν. φέρε δή, πῶς ἄν τις μὴ θυμῷ λέγοι περὶ θεῶν ὡς εἰσίν; ἀνάγκη γὰρ δὴ χαλεπῶς φέρειν καὶ μισεῖν ἐκείνους οἳ τούτων ἡμῖν
αἴτιοι τῶν λόγων γεγένηνται καὶ γίγνονται. νῦν οὖν D
πειθόμενοι τοῖς μύθοις, οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν γάλαξι τρεφόμενοι τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων, οἷον ἐν ἐπῳδαῖς μετά τε παιδιᾶς καὶ μετὰ σπουδῆς λεγομένων, καὶ μετὰ θυσιῶν ἐν εὐχαῖς αὐτοὺς ἀκούοντές τε, καὶ ὄψεις ὁρῶντες ἑπομένας αὐτοῖς ἃς ἥδιστα ὅ γε νέος ὁρᾷ τε καὶ ἀκούει πραττομένας, θυόντων ἐν σπουδῇ τῇ μεγίστῃ τῶν αὑτῶν γονέων, ὑπὲρ αὑτῶν τε καὶ ἐκείνων ἐσπουδακότων, ὡς ὅτι μάλιστα
οὖσι θεοῖς εὐχαῖς προσδιαλεγομένων καὶ ἱκετείαις, E
ἀνατέλλοντός τε ἡλίου καὶ σελήνης καὶ πρὸς δυσμὰς

λόντων προκυλίσεις ἅμα καὶ προσκυνήσεις ἀκούοντές
τε καὶ ὁρῶντες Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πάντων
ἐν συμφοραῖς παντοίαις ἐχομένων καὶ ἐν εὐπραγίαις,
οὐχ ὡς οὐκ ὄντων ἀλλ' ὡς ὅτι μάλιστα ὄντων καὶ
οὐδαμῇ ὑποψίαν ἐνδιδόντων ὡς οὐκ εἰσὶ θεοί, —
τούτων δὴ πάντων ὅσοι καταφρονήσαντες οὐδὲ ἐξ
ἑνὸς ἱκανοῦ λόγου, ὡς φαῖεν ἂν ὅσοι καὶ σμικρὸν νοῦ
κέκτηνται, νῦν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς λέγειν ἃ λέγομεν,
888 πῶς τούτους ἄν τις ἐν πρᾳέσι λόγοις δύναιτο νου—
θετῶν ἅμα διδάσκειν περὶ θεῶν πρῶτον ὡς εἰσί;
τολμητέον δέ· οὐ γὰρ ἅμα γε δεῖ μανῆναι τοὺς μὲν
ὑπὸ λαιμαργίας ἡδονῆς ἡμῶν, τοὺς δ' ὑπὸ τοῦ θυ—
μοῦσθαι τοῖς τοιούτοις. ἴτω δὴ πρόῤῥησις τοιάδε τις
ἄθυμος τοῖς οὕτω τὴν διάνοιαν διεφθαρμένοις, καὶ
λέγωμεν πρᾴως, σβέσαντες τὸν θυμόν, ὡς ἑνὶ δια—
λεγόμενοι τῶν τοιούτων· Ὦ παῖ, νέος εἶ· προϊὼν δέ
B σε ὁ χρόνος ποιήσει πολλὰ ὧν νῦν δοξάζεις μεταβα—
λόντα ἐπὶ τἀναντία τίθεσθαι. περίμεινον οὖν εἰς τότε
κριτὴς περὶ τῶν μεγίστων γίγνεσθαι. μέγιστον δὲ ὃ
νῦν οὐδὲν ἡγεῖ σύ, τὸ περὶ τοὺς θεοὺς ὀρθῶς δια—
νοηθέντα ζῆν καλῶς ἢ μή. πρῶτον δὲ περὶ αὐτῶν
ἕν τι μέγα σοι μηνύων οὐκ ἄν ποτε φανείην ψευδής,
τὸ τοιόνδε. οὐ σὺ μόνος οὐδὲ οἱ σοὶ φίλοι πρῶτοι
καὶ πρῶτον ταύτης δόξαν περὶ θεῶν ἔσχετε, γίγνονται
δὲ ἀεὶ πλείους ἢ ἐλάττους ταύτην τὴν νόσον ἔχοντες.
τόδε τοίνυν σοι παραγεγονὼς αὐτῶν πολλοῖσι φρά—
C ζοιμ' ἄν, τὸ μηδένα πώποτε λαβόντα ἐκ νέου ταύ—
την τὴν δόξαν περὶ θεῶν, ὡς οὐκ εἰσί, διατελέσαι
πρὸς γῆρας μείναντα ἐν ταύτῃ τῇ διανοήσει· τὰ δύο
μέντοι πάθη περὶ θεοὺς μεῖναι, πολλοῖσι μὲν οὔ,
μεῖναι δὲ οὖν τισί, τὸ τοὺς θεοὺς εἶναι μέν, φροντί—
ζειν δὲ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς
φροντίζουσι μέν, εὐπαραμύθητοι δ' εἰσὶ θύμασι καὶ
εὐχαῖς, τὸ δὴ σαφὲς ἂν γενόμενόν σοι περὶ αὐτῶν
κατὰ δύναμιν δόγμα, ἂν ἐμοὶ πείθῃ, περιμενεῖς ἀνα—
D σκοπῶν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, πυνθανόμενος
παρά τε τῶν ἄλλων καὶ δὴ καὶ μάλιστα καὶ παρὰ
τοῦ νομοθέτου. ἐν δὲ δὴ τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ τολ—

μήσῃς περὶ θεοὺς μηδὲν ἀσεβῆσαι. πειρατέον γὰρ τῷ τοὺς νόμους σοι τιθέντι νῦν καὶ εἰς αὖθις διδάσκειν περὶ αὐτῶν τούτων ὡς ἔχει.

ΚΛ. Κάλλισθ' ἡμῖν, ὦ ξένε, μέχρι γε τοῦ νῦν εἴρηται.

ΑΘ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία· λελήθαμεν δ' ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς θαυμαστὸν λόγον ἐμπεπτωκότες.

ΚΛ. Τὸν ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘ. Τὸν παρὰ πολλοῖς δοξαζόμενον εἶναι σο- E
φώτατον ἁπάντων λόγων.

ΚΛ. Φράζ' ἔτι σαφέστερον.

ΑΘ. Λέγουσί πού τινες ὡς πάντα ἐστὶ τὰ πράγματα γιγνόμενα καὶ γενόμενα καὶ γενησόμενα τὰ μὲν φύσει, τὰ δὲ τέχνῃ, τὰ δὲ διὰ τύχην.

ΚΛ. Οὐκοῦν καλῶς;

ΑΘ. Εἰκός γέ τοί πού σοφοὺς ἄνδρας ὀρθῶς λέγειν. ἑπόμενοί γε μὴν αὐτοῖς σκεψώμεθα τοὺς ἐκεῖ-
θεν, τί ποτε καὶ τυγχάνουσι διανοούμενοι. 889

ΚΛ. Πάντως.

ΑΘ. Ἔοικε, φασί, τὸ μὲν μέγιστα αὐτῶν καὶ κάλλιστα ἀπεργάζεσθαι φύσιν καὶ τύχην, τὰ δὲ σμικρότερα τέχνην, ἣν δὴ παρὰ φύσεως λαμβάνουσαν τὴν τῶν μεγάλων καὶ πρώτων γένεσιν ἔργων πλάττειν καὶ τεκταίνεσθαι πάντα τὰ σμικρότερα, ἃ δὴ τεχνικὰ πάντες προσαγορεύομεν.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Ὧδ' ἔτι σαφέστερον ἐρῶ. πῦρ καὶ ὕδωρ B
καὶ γῆν καὶ ἀέρα φύσει πάντα εἶναι καὶ τύχῃ φασί, τέχνῃ δὲ οὐδὲν τούτων. καὶ τὰ μετὰ ταῦτα αὖ σώματα, γῆς τε καὶ ἡλίου καὶ σελήνης ἄστρων τε πέρι, διὰ τούτων γεγονέναι παντελῶς ὄντων ἀψύχων· τύχῃ δὲ φερόμενα τῇ τῆς δυνάμεως ἕκαστα ἑκάστων, ᾗ ξυμπέπτωκεν ἁρμόττοντα οἰκείως πως, θερμὰ ψυχροῖς ἢ ξηρὰ πρὸς ὑγρὰ καὶ μαλακὰ πρὸς σκληρά, καὶ πάντα ὁπόσα τῇ τῶν ἐναντίων κράσει κατὰ τύχην ἐξ C
ἀνάγκης συνεκεράσθη, ταύτῃ καὶ κατὰ ταῦτα οὕτω γεγεννηκέναι τόν τε οὐρανὸν ὅλον καὶ πάντα ὁπόσα

ἔστω. πᾶς ἡμῖν αἰδείσθω τὸν ἑαυτοῦ πρεσβύτερον ἔργῳ
τε καὶ ἔπει· τὸν δὲ προέχοντα εἴκοσιν ἡλικίας ἔτεσιν,
ἄῤῥενα ἢ θῆλυν, νομίζων ὡς πατέρα ἢ μητέρα διευλα-
D βείσθω, καὶ πάσης τῆς δυνατῆς ἡλικίας αὐτὸν φιτῦσαι
καὶ τεκεῖν ἀπέχοιτο ἀεὶ θεῶν γενεθλίων χάριν. ὡς δ'
αὔτως καὶ ξένου ἀπείργοιτο, εἴτε πάλαι ἐνοικοῦντος
εἴτε νεήλυδος ἀφιγμένου· μήτε γὰρ ὑπάρχων μήτε
ἀμυνόμενος τὸ παράπαν τολμάτω πληγαῖς τὸν τοιοῦ-
τον νουθετεῖν. ξένον δὲ ἂν ἀσελγαίνοντα καὶ θρασυ-
νόμενον, ἑαυτὸν τύπτοντα, οἴηται δεῖν κολασθῆναι,
λαβὼν πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν ἀστυνόμων ἀπαγέτω, τοῦ
τύπτειν δὲ εἰργέσθω, ἵνα πόῤῥω γίγνηται τοῦ τὸν
E ἐπιχώριον ἂν τολμῆσαί ποτε πατάξαι. οἱ δ' ἀστυνό-
μοι παραλαβόντες τε καὶ ἀνακρίναντες, τὸν ξενικὸν
αὖ θεὸν εὐλαβούμενοι, ἐὰν ἄρα ἀδίκως δοκῇ ὁ ξένος
τὸν ἐπιχώριον τύπτειν τῇ μάστιγι, τὸν ξένον, ὅσας
ἂν αὐτὸς πατάξῃ, τοσαύτας δόντες τῆς θρασυξενίας
παυόντων· ἐὰν δὲ μὴ ἀδικῇ, ἀπειλήσαντές τε καὶ
ὀνειδίσαντες τῷ ἀπαγαγόντι μεθιέντων ἄμφω. [ἧλιξ
880 δὲ ἥλικα καὶ τὸν ἄπαιδα προέχοντα ἡλικίᾳ ἑαυτοῦ
ἐὰν τύπτῃ, γέρων τε γέροντα, καὶ ἐὰν νέος νέον,
ἀμυνέσθω κατὰ φύσιν ἄνευ βέλους ψιλαῖς ταῖς χερσίν.
ὁ δὲ ὑπὲρ τετταράκοντα γεγονὼς ἔτη ἐὰν τολμᾷ τῳ
μάχεσθαι εἴτε ἄρχων εἴτε ἀμυνόμενος, ἄγροικος καὶ
ἀνελεύθερος ἂν λεγόμενος ἀνδραποδώδης τε, δίκης ἂν
ἐπονειδίστου τυγχάνων τὸ πρέπον ἔχοι. καὶ ἐὰν μέν
τις τοιούτοις παραμυθίοις εὐπειθὴς γίγνηται, εὐήνιος
ἂν εἴη· ὁ δὲ δυςπειθὴς καὶ μηδὲν προοιμίου φροντί-
B ζων δέχοιτ' ἂν τὸν τοιόνδε ἑτοίμως νόμον· Ἐάν τις
τύπτῃ τὸν πρεσβύτερον εἴκοσιν ἔτεσιν ἢ πλείοσιν ἑαυ-
τοῦ, πρῶτον μὲν ὁ προςτυγχάνων, ἐὰν μὴ ἧλιξ μηδὲ
νεώτερος ᾖ τῶν μαχομένων, διειργέτω ἢ κακὸς ἔστω
κατὰ νόμον· ἐὰν δὲ ἐν τῇ τοῦ πληγέντος ἡλικίᾳ ἢ
ἔτι νεώτερος, ἀμυνέτω ὡς ἀδελφῷ ἢ πατρὶ ἢ ἔτι
ἀνωτέρω τῷ ἀδικουμένῳ. πρὸς δ' ἔτι δίκην ὑπεχέτω
τῆς αἰκίας ὁ τὸν πρεσβύτερον, ὡς εἴρηται, τολμήσας
τύπτειν, καὶ ἐὰν ὄφλῃ τὴν δίκην, δεδέσθω μηδὲν
C ἐνιαυτοῦ σμικρότερον· ἐὰν δὲ οἱ δικασταὶ τιμήσωσι

πλείονος, ἔστω κύριος ὁ τιμηθεὶς αὐτῷ χρόνος. ἐὰν
δὲ ξένος ἢ τῶν μετοίκων τις τύπτῃ τὸν πρεσβύτερον
εἴκοσιν ἔτεσιν ἢ πλείοσιν ἑαυτοῦ, περὶ μὲν τῶν πα-
ραγενομένων τῆς βοηθείας ὁ αὐτὸς νόμος ἐχέτω τὴν
αὐτὴν δύναμιν, ὁ δὲ τὴν τοιαύτην δίκην ἡττηθείς,
ξένος μὲν ὢν καὶ μὴ ξύνοικος, δύο ἔτη δεδεμένος
ἐκτινέτω ταύτην αὐτὴν τὴν δίκην, ὁ δὲ μέτοικός τε
ὢν καὶ ἀπειθῶν τοῖς νόμοις τρία ἔτη δεδέσθω, ἐὰν
μὴ τὸ δικαστήριον πλείονος αὐτῷ χρόνου τιμήσῃ τὴν D
δίκην. ζημιούσθω δὲ καὶ ὁ παραγενόμενος ὁτῳοῦν
τούτων καὶ μὴ βοηθήσας κατὰ νόμον, ὁ μὲν με-
γίστου τιμήματος ὢν μνᾷ, δευτέρου δὲ ὢν πεντή-
κοντα δραχμαῖς, τρίτου δὲ τριάκοντα, εἴκοσι δὲ τοῦ
τετάρτου. δικαστήριον δὲ γιγνέσθω τοῖς τοιούτοισι
στρατηγοὶ καὶ ταξίαρχοι φύλαρχοί τε καὶ ἵππαρχοι.
νόμοι δέ, ὡς ἔοικεν, οἱ μὲν τῶν χρηστῶν ἀνθρώ-
πων ἕνεκα γίγνονται, διδαχῆς χάριν τοῦ τινὰ τρό-
πον ὁμιλοῦντες ἀλλήλοις ἂν φιλοφρόνως οἰκοῖεν, οἱ E
δὲ τῶν τὴν παιδείαν διαφυγόντων, ἀτεράμονι χρω-
μένων τινὶ φύσει καὶ μηδὲν τεγχθέντων, ὥστε μὴ
οὐκ ἐπὶ πᾶσαν ἰέναι κάκην· οὗτοι τοὺς μέλλοντας
λόγους ῥηθήσεσθαι πεποιηκότες ἂν εἶεν· οὓς δὴ
τοὺς νόμους ἐξ ἀνάγκης ὁ νομοθέτης ἂν νομοθετοῖ,
βουλόμενος αὐτῶν μηδέποτε χρείαν γίγνεσθαι. πα-
τρὸς γὰρ ἢ μητρὸς ἢ τούτων ἔτι προγόνων ὅς τις
τολμήσει ἅψασθαί ποτε βιαζόμενος αἰκίᾳ τινί, μήτε
τῶν ἄνω δείσας θεῶν μῆνιν μήτε τῶν ὑπὸ γῆς τι-
μωριῶν λεγομένων, ἀλλ' ὡς εἰδὼς ἃ μηδαμῶς οἶδε, 881
καταφρονῶν τῶν παλαιῶν καὶ ὑπὸ πάντων εἰρημέ-
νων παρανομεῖ, τούτῳ δεῖ τινὸς ἀποτροπῆς ἐσχά-
της. θάνατος μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἔσχατον, οἱ δὲ ἐν
Ἅιδου τούτοισι λεγόμενοι πόνοι ἔτι τε τούτων εἰσὶ
μᾶλλον ἐν ἐσχάτοις, καὶ ἀληθέστατα λέγοντες οὐδὲν
ἀνύτουσι ταῖς τοιαύταις ψυχαῖς ἀποτροπῆς· οὐ γὰρ
ἂν ἐγίγνοντό ποτε μητραλοῖαί τε καὶ τῶν ἄλλων γεν-
νητόρων ἀνόσιοι πληγῶν τόλμαι. δεῖ δὴ τὰς ἐνθάδε B
κολάσεις περὶ τὰ τοιαῦτα τούτοισι τὰς ἐν τῷ ζῆν
μηδὲν τῶν ἐν Ἅιδου λείπεσθαι κατὰ δύναμιν. ἔστω

δὴ λεγόμενον τὸ μετὰ τοῦτο τῇδε· ὃς ἂν τολμήσῃ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τούτων πατέρας ἢ μητέρας τύπτειν μὴ μανίαις ἐχόμενος, πρῶτον μὲν ὁ προστυγχάνων καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν βοηθείτω, καὶ ὁ μὲν μέτοικος ἢ ξένος εἰς προεδρίαν τῶν ἀγώνων καλείσθω βοηθῶν, μὴ βοηθήσας δὲ ἀειφυγίαν ἐκ
C τῆς χώρας φευγέτω· ὁ δὲ μὴ μέτοικος βοηθῶν μὲν ἔπαινον ἐχέτω, μὴ βοηθῶν δὲ ψόγον· δοῦλος δὲ βοηθήσας μὲν ἐλεύθερος γιγνέσθω, μὴ βοηθήσας δὲ πληγὰς ἑκατὸν τῇ μάστιγι τυπτέσθω, ἐν ἀγορᾷ μὲν ἂν γίγνηται τὸ γιγνόμενον, ὑπ' ἀγορανόμων, ἐὰν δ' ἐκτὸς ἀγορᾶς ἐν ἄστει, τῶν ἀστυνόμων κολάζειν τὸν ἐπιδημοῦντα, ἐὰν δὲ κατ' ἀγροὺς τῆς χώρας που, τοὺς τῶν ἀγρονόμων ἄρχοντας. ἐὰν δ' ἐπιχώριος ὁ παρατυγχάνων ᾖ τις, ἐάν τε παῖς ἐάν
D τε ἀνὴρ ἐάν τ' οὖν γυνή, ἀμυνέτω πᾶς τὸν ἀνόσιον ἐπονομάζων· ὁ δὲ μὴ ἀμύνων ἀρᾷ ἐνεχέσθω Διὸς ὁμογνίου καὶ πατρῴου κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τις ὄφλῃ δίκην αἰκίας γονέων, πρῶτον μὲν φευγέτω ἀειφυγίαν ἐξ ἄστεος εἰς τὴν ἄλλην χώραν καὶ πάντων ἱερῶν εἰργέσθω· μὴ δὲ εἰργόμενον κολαζόντων αὐτὸν ἀγρονόμοι πληγαῖς καὶ πάντως ὡς ἂν ἐθέλωσι· κατελθὼν δὲ θανάτῳ ζημιούσθω. ἐὰν δέ τις τῷ τοιούτῳ ὅσοι ἐλεύθεροι συμφάγῃ ἢ συμπίῃ ἢ
E τινα τοιαύτην ἄλλην κοινωνίαν κοινωνήσῃ, ἢ καὶ μόνον ἐντυγχάνων που προσάπτηται ἑκών, μήτε εἰς ἱερὸν ἔλθῃ μηδὲν μήτ' εἰς ἀγορὰν μήτ' εἰς πόλιν ὅλως πρότερον ἢ καθήρηται, νομίζων κεκοινωνηκέναι ἀλιτηριώδους τύχης. ἐὰν δὲ ἀπειθῶν κόμῳ ἱερὰ καὶ πόλιν μιαίνῃ παρανόμως, ὃς ἂν τῶν ἀρχόντων αἰσθόμενος μὴ ἐπάγῃ δίκην τῷ τοιούτῳ, ἐν εὐθύναις ἔστω τῶν κατηγορημάτων τῶν μεγίστων ἐν τούτῳ
882 αὐτῷ. ἐὰν δὲ αὖ δοῦλος τύπτῃ τὸν ἐλεύθερον, εἴτ' οὖν ξένον εἴτε ἀστόν, βοηθείτω μὲν ὁ προστυγχάνων ἢ κατὰ τὸ τίμημα τὴν εἰρημένην ζημίαν ἀποτινέτω, συνδήσαντες δὲ οἱ προστυγχάνοντες μετὰ τοῦ πληγέντος παραδόντων τῷ ἀδικουμένῳ· ὁ δὲ παραλα-
B βών, δήσας ἐν πέδαις καὶ μαστιγώσας ὁπόσας ἂν

ἐθέλῃ, μηδὲν βλάπτων τὸν δεσπότην, παραδότω ἐκείνῳ κεκτῆσθαι κατὰ νόμον. ὁ δὲ νόμος ἔστω· Ὃς ἂν ἐλεύθερον δοῦλος ὢν τύπτῃ μὴ τῶν ἀρχόντων κελευόντων, παραλαβὼν ὁ κεκτημένος παρὰ τοῦ πληγέντος δεδεμένον αὐτὸν μὴ λύσῃ πρὶν ἂν ὁ δοῦλος πείσῃ τὸν πληγέντα ἄξιος εἶναι τοῦ λελυμένος ζῆν. τὰ C
αὐτὰ δὲ γυναιξί τε ἔστω πρὸς ἀλλήλας περὶ πάντων τῶν τοιούτων νόμιμα, καὶ πρὸς ἄνδρας γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι πρὸς γυναῖκας.

I.

884 Μετὰ δὲ τὰς αἰκίας περὶ παντὸς ἓν εἰρήσθω τοιόνδε
τι νόμιμον βιαίων πέρι· τῶν ἀλλοτρίων μηδένα μηδὲν
φέρειν μηδὲ ἄγειν, μηδ᾽ αὖ χρῆσθαι μηδενὶ τῶν τοῦ
πέλας, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν κεκτημένον. ἐκ γὰρ δὴ τοῦ
τοιούτου πάντα ἠρτημένα τά [τε] εἰρημένα κακὰ γέγονε
καὶ ἔστι καὶ ἔσται. μέγιστα δὲ δὴ τῶν λοιπῶν αἱ τῶν
νέων ἀκολασίαι τε καὶ ὕβρεις· εἰς μέγιστα δέ, ὅταν
εἰς ἱερὰ γίγνωνται, καὶ διαφερόντως αὖ μεγάλα, ὅταν
εἰς δημόσια καὶ ἅγια ἢ κατὰ μέρη κοινὰ φυλετῶν ἤ
885 τινων ἄλλων τοιούτων κεκοινωνηκότων· εἰς ἱερὰ δὲ
ἴδια καὶ τάφους δεύτερα καὶ δευτέρως. εἰς δὲ γονέας
τρίτα, χωρὶς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ὅταν ὑβρίζῃ
τις. τέταρτον δὲ γένος ὕβρεως, ὅταν ἀφροντιστῶν
τις τῶν ἀρχόντων ἄγῃ ἢ φέρῃ ἢ χρῆταί τινι τῶν
ἐκείνων μὴ πείσας αὐτούς. πέμπτον δὲ τὸ πολιτικὸν
ἂν εἴη ἑκάστου τῶν πολιτῶν ὑβρισθὲν δίκην ἐπικα-
λούμενον. οἷς δὴ δοτέον εἰς κοινὸν νόμον ἑκάστοις.
ἱεροσυλία μὲν γὰρ εἴρηται ξυλλήβδην, βίαιός τε καὶ
B λάθρα ἐὰν γίγνηται, τί χρὴ πάσχειν. ὅσα δὲ λόγῳ
καὶ ὅσα ἔργῳ περὶ θεοὺς ὑβρίζει τις λέγων ἢ πράτ-
των, τὸ παραμύθιον ὑποθεμένῳ ῥητέον ἃ δεῖ πά-
σχειν. ἔστω δὴ τόδε. θεοὺς ἡγούμενος εἶναι κατὰ
νόμους οὐδεὶς πώποτε οὔτε ἔργον ἀσεβὲς εἰργάσατο
ἑκὼν οὔτε λόγον ἀφῆκεν ἄνομον, ἀλλὰ ἓν δή τι τῶν
τριῶν πάσχων, ἢ τοῦτο ὅ περ εἶπον οὐχ ἡγούμενος,
ἢ τὸ δεύτερον ὄντας οὐ φροντίζειν ἀνθρώπων, ἢ
τρίτον εὐπαραμυθήτους εἶναι θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς
παραγομένους.

ΚΛ. Τί οὖν δὴ δρῷμεν ἂν ἢ καὶ λέγοιμεν πρὸς C
αὐτούς;
ΑΘ. Ὦ 'γαθέ, ἐπακούσωμεν αὐτῶν πρῶτον ἃ
τῷ καταφρονεῖν ἡμῶν προςπαίζοντας αὐτοὺς λέγειν
μαντεύομαι.
ΚΛ. Ποῖα δή;
ΑΘ. Ταῦτα τάχ' ἂν ἐρεσχελοῦντες εἴποιεν· Ὦ
ξένε Ἀθηναῖε καὶ Λακεδαιμόνιε καὶ Κνώσιε, ἀληθῆ
λέγετε. ἡμῶν γὰρ οἱ μὲν τὸ παράπαν θεοὺς οὐδαμῶς
νομίζουσιν, οἱ δὲ μηδὲν ἡμῶν φροντίζειν, οἱ δὲ εὐχαῖς
παράγεσθαι, οἵους ὑμεῖς λέγετε. ἀξιοῦμεν δή, καθά
περ ὑμεῖς ἠξιώκατε περὶ νόμων, πρὶν ἀπειλεῖν ἡμῖν D
σκληρῶς ὑμᾶς, πρότερον ἐπιχειρεῖν πείθειν καὶ διδά-
σκειν ὡς εἰσὶ θεοί, τεκμήρια λέγοντες ἱκανά, καὶ ὅτι
βελτίους ἢ παρὰ τὸ δίκαιον ὑπό τινων δώρων παρα-
τρέπεσθαι κηλούμενοι. νῦν μὲν γὰρ ταῦτα ἀκούοντές
τε καὶ τοιαῦθ' ἕτερα τῶν λεγομένων ἀρίστων εἶναι
ποιητῶν τε καὶ ῥητόρων καὶ μάντεων καὶ ἱερέων καὶ
ἄλλων μυριάκις μυρίων οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾷν τὰ ἄδικα
τρεπόμεθα οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δ' ἐξακεῖσθαι πει-
ρώμεθα. παρὰ δὲ δὴ νομοθετῶν φασκόντων εἶναι μὴ E
ἀγρίων ἀλλὰ ἡμέρων, ἀξιοῦμεν πειθοῖ πρῶτον χρῆ-
σθαι πρὸς ἡμᾶς, εἰ μὴ πολλῷ βελτίω τῶν ἄλλων λέ-
γοντας περὶ θεῶν ὡς εἰσίν, ἀλλ' οὖν βελτίω γε πρὸς
ἀλήθειαν· καὶ τάχα πειθοίμεθ' ἂν ἴσως ὑμῖν. ἀλλ'
ἐπιχειρεῖτε, εἴ τι μέτριον λέγομεν, εἰπεῖν ἃ προκα-
λούμεθα.
ΚΛ. Οὐκοῦν, ὦ ξένε, δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι ἀλη-
θεύοντας λέγειν ὡς εἰσὶ θεοί;
ΑΘ. Πῶς; 886
ΚΛ. Πρῶτον μὲν γῆ καὶ ἥλιος ἄστρα τε τὰ ξύμ-
παντα καὶ τὰ τῶν ὡρῶν διακεκοσμημένα καλῶς οὕτως,
ἐνιαυτοῖς τε καὶ μησὶ διειλημμένα· καὶ ὅτι πάντες
Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι νομίζουσιν εἶναι θεούς.
ΑΘ. Φοβοῦμαί γε, ὦ μακάριε, τοὺς μοχθηρούς,
(οὐ γὰρ δή ποτε εἴποιμ' ἂν ὥς γε αἰδοῦμαι,) μή πως
ὑμῶν καταφρονήσωσιν. ὑμεῖς μὲν γὰρ οὐκ ἴστε αὐτῶν
πέρι τὴν τῆς διαφορᾶς αἰτίαν, ἀλλ' ἡγεῖσθε ἀκρατείᾳ

μόνον ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν ἐπὶ τὸν ἀσεβῆ βίον
B ὁρμᾶσθαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν.

ΚΛ. Τὸ δὲ τί πρὸς τούτοις αἴτιον ἄν, ὦ ξένε, εἴη;

ΑΘ. Σχεδὸν ὃ παντάπασιν ὑμεῖς ἔξω ζῶντες οὐκ ἂν εἰδείητε, ἀλλὰ ὑμᾶς ἂν λανθάνοι.

ΚΛ. Τί δὴ τοῦτο φράζεις τὰ νῦν;

ΑΘ. Ἀμαθία τις μάλα χαλεπὴ δοκοῦσα εἶναι μεγίστη φρόνησις.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Εἰσὶν ἡμῖν ἐν γράμμασι λόγοι κείμενοι, οἳ
παρ' ὑμῖν οὐκ εἰσὶ δι' ἀρετὴν πολιτείας, ὡς ἐγὼ μαν-
C θάνω, οἱ μὲν ἔν τισι μέτροις, οἱ δὲ καὶ ἄνευ μέτρων
λέγοντες περὶ θεῶν, οἱ μὲν παλαιότατοι, ὡς γέγονεν
ἡ πρώτη φύσις οὐρανοῦ τῶν τε ἄλλων, προϊόντες δὲ
τῆς ἀρχῆς οὐ πολὺ θεογονίαν διεξέρχονται, γενόμενοί
τε ὡς πρὸς ἀλλήλους ὡμίλησαν. ἃ τοῖς ἀκούουσιν εἰ
μὲν εἰς ἄλλο τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς ἔχει, οὐ ῥᾴδιον
ἐπιτιμᾶν παλαιοῖς οὖσιν, εἰς μέντοι γονέων τε θερα-
πείας καὶ τιμὰς οὐκ ἂν ἔγωγέ ποτε ἐπαινῶν εἴποιμι
οὔτε ὡς ὠφέλιμα οὔτε ὡς τὸ παράπαν ὀρθῶς εἴρηται.
D τὰ μὲν οὖν δὴ τῶν ἀρχαίων πέρι μεθείσθω καὶ χαι-
ρέτω, καὶ ὅπῃ θεοῖσι φίλον λεγέσθω ταύτῃ· τὰ δὲ τῶν
νέων ἡμῖν καὶ σοφῶν αἰτιαθήτω ὅπῃ κακῶν αἴτια.
τόδε οὖν οἱ τῶν τοιούτων ἐξεργάζονται λόγοι. ἐμοῦ
γὰρ καὶ σοῦ, ὅταν τεκμήρια λέγωμεν ὡς εἰσὶ θεοί,
ταῦτα αὐτὰ προφέροντες, ἥλιόν τε καὶ σελήνην καὶ
ἄστρα καὶ γῆν ὡς θεοὺς καὶ θεῖα ὄντα, ὑπὸ τῶν σο-
φῶν τούτων ἀναπεπεισμένοι ἂν λέγοιεν ὡς γῆν τε καὶ
λίθους ὄντα αὐτὰ καὶ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπείων πραγμά-
E των φροντίζειν δυνάμενα, λόγοισι δὲ ταῦτα εὖ πως
εἰς τὸ πιθανὸν περιπεπεμμένα.

ΚΛ. Χαλεπόν γε λόγον, ὦ ξένε, εἰρηκὼς τυγχάνεις, εἴ γε εἷς ἦν μόνον· νῦν δὲ ὅτε πάμπολλοι τυγχάνουσιν, ἔτι χαλεπώτερον ἂν εἴη.

ΑΘ. Τί οὖν δή; τί λέγομεν; τί χρὴ δρᾶν ἡμᾶς; πότερον ἀπολογησώμεθα οἷον κατηγορήσαντός τινος ἐν ἀσεβέσιν ἀνθρώποις ἡμῶν, φεύγουσι περὶ τῆς νομο-

θεσίας, λέγουσιν ὡς δεινὰ ἐργαζόμεθα νομοθετοῦντες 887
ὡς ὄντων θεῶν; ἢ χαίρειν ἐάσαντες ἐπὶ τοὺς νόμους
τρεπώμεθα πάλιν, μὴ καὶ τὸ προοίμιον ἡμῖν μακρό-
τερον γίγνηται τῶν νόμων; οὐ γὰρ βραχὺς ὁ λόγος
ἐκταθεὶς ἂν γίγνοιτο, εἰ τοῖσιν ἐπιθυμοῦσιν ἀσεβεῖν τὰ
μὲν ἀποδείξαιμεν μετρίως τοῖς λόγοις, ὧν ἔφραζον δεῖν
πέρι λέγειν, τὰ δὲ εἰς φόβον τρέψαιμεν, τὰ δὲ δυςχε-
ραίνειν ποιήσαντες, ὅσα πρέπει μετὰ ταῦτα ἤδη νομο-
θετοῖμεν.

ΚΛ. Ἀλλ', ὦ ξένε, πολλάκις μὲν ὥς γε ἐν ὀλίγῳ B
χρόνῳ τοῦτ' αὐτὸ εἰρήκαμεν, ὡς οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι
δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος· οὐδεὶς
γὰρ ἡμᾶς, τὸ λεγόμενον, ἐπείγων διώκει. γελοῖον δὴ
καὶ φαῦλον τὸ πρὸ τῶν βελτίστων τὰ βραχύτερα αἱ-
ρουμένους φαίνεσθαι. διαφέρει δ' οὐ σμικρὸν ἀμωςγέ-
πως πιθανότητά τινα τοὺς λόγους ἡμῶν ἔχειν, ὡς
θεοί τ' εἰσὶ καὶ ἀγαθοί, δίκην τιμῶντες διαφερόντως
ἀνθρώπων· σχεδὸν γὰρ τοῦτο ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάντων C
τῶν νόμων κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον προοίμιον ἂν εἴη.
μηδὲν οὖν δυςχεράναντες μηδὲ ἐπειχθέντες, ἥν τινά
ποτε ἔχομεν δύναμιν εἰς πειθὼ τῶν τοιούτων λόγων,
μηδὲν ἀποθέμενοι διεξέλθωμεν εἰς τὸ δυνατὸν ἱκανῶς.

ΑΘ. Εὐχήν μοι δοκεῖ παρακαλεῖν ὁ λεγόμενος
ὑπὸ σοῦ νῦν λόγος, ἐπειδὴ προθύμως συντείνεις·
μέλλειν δὲ οὐκέτι ἐγχωρεῖ λέγειν. φέρε δή, πῶς ἄν
τις μὴ θυμῷ λέγοι περὶ θεῶν ὡς εἰσίν; ἀνάγκη γὰρ
δὴ χαλεπῶς φέρειν καὶ μισεῖν ἐκείνους οἳ τούτων ἡμῖν
αἴτιοι τῶν λόγων γεγένηνται καὶ γίγνονται. νῦν οὖν D
πειθόμενοι τοῖς μύθοις, οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν
γάλαξι τρεφόμενοι τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων,
οἷον ἐν ἐπῳδαῖς μετά τε παιδιᾶς καὶ μετὰ σπουδῆς
λεγομένων, καὶ μετὰ θυσιῶν ἐν εὐχαῖς αὐτοὺς ἀκού-
οντές τε, καὶ ὄψεις ὁρῶντες ἑπομένας αὐτοῖς ἃς ἥδι-
στα ὅ γε νέος ὁρᾷ τε καὶ ἀκούει πραττομένας, θυόν-
των ἐν σπουδῇ τῇ μεγίστῃ τῶν αὑτῶν γονέων, ὑπὲρ
αὑτῶν τε καὶ ἐκείνων ἐσπουδακότων, ὡς ὅτι μάλιστα
οὖσι θεοῖς εὐχαῖς προςδιαλεγομένων καὶ ἱκετείαις, E
ἀνατέλλοντός τε ἡλίου καὶ σελήνης καὶ πρὸς δυσμὰς

λάντων προκυλίσεις ἅμα καὶ προσκυνήσεις ἀκούοντές τε καὶ ὁρῶντες Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πάντων ἐν συμφοραῖς παντοίαις ἐχομένων καὶ ἐν εὐπραγίαις, οὐχ ὡς οὐκ ὄντων ἀλλ' ὡς ὅτι μάλιστα ὄντων καὶ οὐδαμῇ ὑποψίαν ἐνδιδόντων ὡς οὐκ εἰσὶ θεοί, — τούτων δὴ πάντων ὅσοι καταφρονήσαντες οὐδὲ ἐξ ἑνὸς ἱκανοῦ λόγου, ὡς φαῖεν ἂν ὅσοι καὶ σμικρὸν νοῦ κέκτηνται, νῦν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς λέγειν ἃ λέγομεν,
888 πῶς τούτους ἄν τις ἐν πραέσι λόγοις δύναιτο νουθετῶν ἅμα διδάσκειν περὶ θεῶν πρῶτον ὡς εἰσί; τολμητέον δέ· οὐ γὰρ ἅμα γε δεῖ μανῆναι τοὺς μὲν ὑπὸ λαιμαργίας ἡδονῆς ἡμῶν, τοὺς δ' ὑπὸ τοῦ θυμοῦσθαι τοῖς τοιούτοις. ἴτω δὴ πρόῤῥησις τοιάδε τις ἄθυμος τοῖς οὕτω τὴν διάνοιαν διεφθαρμένοις, καὶ λέγωμεν πράως, σβέσαντες τὸν θυμόν, ὡς ἑνὶ διαλεγόμενοι τῶν τοιούτων· Ὦ παῖ, νέος εἶ· προϊὼν δέ
B σε ὁ χρόνος ποιήσει πολλὰ ὧν νῦν δοξάζεις μεταβαλόντα ἐπὶ τἀναντία τίθεσθαι. περίμεινον οὖν εἰς τότε κριτὴς περὶ τῶν μεγίστων γίγνεσθαι. μέγιστον δὲ ὃ νῦν οὐδὲν ἡγεῖ σύ, τὸ περὶ τοὺς θεοὺς ὀρθῶς διανοηθέντα ζῆν καλῶς ἢ μή. πρῶτον δὲ περὶ αὐτῶν ἕν τι μέγα σοι μηνύων οὐκ ἄν ποτε φανείην ψευδής, τὸ τοιόνδε. οὐ σὺ μόνος οὐδὲ οἱ σοὶ φίλοι πρῶτοι καὶ πρῶτον ταύτης δόξαν περὶ θεῶν ἔσχετε, γίγνονται δὲ ἀεὶ πλείους ἢ ἐλάττους ταύτην τὴν νόσον ἔχοντες. τόδε τοίνυν σοι παραγεγονὼς αὐτῶν πολλοῖσι φρά-
C ζοιμ' ἄν, τὸ μηδένα πώποτε λαβόντα ἐκ νέου ταύτην τὴν δόξαν περὶ θεῶν, ὡς οὐκ εἰσί, διατελέσαι πρὸς γῆρας μείναντα ἐν ταύτῃ τῇ διανοήσει· τὰ δύο μέντοι πάθη περὶ θεούς μεῖναι, πολλοῖσι μὲν οὔ, μεῖναι δὲ οὖν τισί, τὸ τοὺς θεοὺς εἶναι μέν, φροντίζειν δὲ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς φροντίζουσι μέν, εὐπαραμύθητοι δ' εἰσὶ θύμασι καὶ εὐχαῖς, τὸ δὴ σαφὲς ἂν γενόμενόν σοι περὶ αὐτῶν κατὰ δύναμιν δόγμα, ἂν ἐμοὶ πείθῃ, περιμενεῖς ἀνα-
D σκοπῶν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, πυνθανόμενος παρά τε τῶν ἄλλων καὶ δὴ καὶ μάλιστα καὶ παρὰ τοῦ νομοθέτου. ἐν δὲ δὴ τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ τολ-

μήσῃς περὶ θεοὺς μηδὲν ἀσεβῆσαι. πειρατέον γὰρ τῷ τοὺς νόμους σοι τιθέντι νῦν καὶ εἰς αὖθις διδάσκειν περὶ αὐτῶν τούτων ὡς ἔχει.

ΚΛ. Κάλλισθ' ἡμῖν, ὦ ξένε, μέχρι γε τοῦ νῦν εἴρηται.

ΑΘ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία· λελήθαμεν δ' ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς θαυμαστὸν λόγον ἐμπεπτωκότες.

ΚΛ. Τὸν ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘ. Τὸν παρὰ πολλοῖς δοξαζόμενον εἶναι σο- E
φώτατον ἁπάντων λόγων.

ΚΛ. Φράζ' ἔτι σαφέστερον.

ΑΘ. Λέγουσί πού τινες ὡς πάντα ἐστὶ τὰ πράγματα γιγνόμενα καὶ γενόμενα καὶ γενησόμενα τὰ μὲν φύσει, τὰ δὲ τέχνῃ, τὰ δὲ διὰ τύχην.

ΚΛ. Οὐκοῦν καλῶς;

ΑΘ. Εἰκός γέ τοί πὸν σοφοὺς ἄνδρας ὀρθῶς
λέγειν. ἑπόμενοί γε μὴν αὐτοῖς σκεψώμεθα τοὺς ἐκεῖ-
θεν, τί ποτε καὶ τυγχάνουσι διανοούμενοι. 889

ΚΛ. Πάντως.

ΑΘ. Ἔοικε, φασί, τὰ μὲν μέγιστα αὐτῶν καὶ κάλλιστα ἀπεργάζεσθαι φύσιν καὶ τύχην, τὰ δὲ σμικρότερα τέχνην, ἣν δὴ παρὰ φύσεως λαμβάνουσαν τὴν τῶν μεγάλων καὶ πρώτων γένεσιν ἔργων πλάττειν καὶ τεκταίνεσθαι πάντα τὰ σμικρότερα, ἃ δὴ τεχνικὰ πάντες προσαγορεύομεν.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Ὧδ' ἔτι σαφέστερον ἐρῶ. πῦρ καὶ ὕδωρ B
καὶ γῆν καὶ ἀέρα φύσει πάντα εἶναι καὶ τύχῃ φασί,
τέχνῃ δὲ οὐδὲν τούτων. καὶ τὰ μετὰ ταῦτα αὖ σώ-
ματα, γῆς τε καὶ ἡλίου καὶ σελήνης ἄστρων τε πέρι,
διὰ τούτων γεγονέναι παντελῶς ὄντων ἀψύχων· τύχῃ
δὲ φερόμενα τῇ τῆς δυνάμεως ἕκαστα ἑκάστων, ᾗ
ξυμπέπτωκεν ἁρμόττοντα οἰκείως πως, θερμὰ ψυχροῖς
ἢ ξηρὰ πρὸς ὑγρὰ καὶ μαλακὰ πρὸς σκληρά, καὶ
πάντα ὁπόσα τῇ τῶν ἐναντίων κράσει κατὰ τύχην ἐξ C
ἀνάγκης συνεκεράσθη, ταύτῃ καὶ κατὰ ταῦτα οὕτω
γεγεννηκέναι τόν τε οὐρανὸν ὅλον καὶ πάντα ὁπόσα

κατ' οὐρανὸν, καὶ ζῷα αὖ καὶ φυτὰ ξύμπαντα, ὡρῶν πασῶν ἐκ τούτων γενομένων, οὐ διὰ νοῦν, φασίν, οὐδὲ διά τινα θεὸν οὐδὲ διὰ τέχνην, ἀλλὰ ὃ λέγομεν, φύσει καὶ τύχῃ. τέχνην δὲ ὕστερον ἐκ τούτων ὑστέ-
D ραν γενομένην, αὐτὴν θνητὴν ἐκ θνητῶν, ὕστερα γεγεννηκέναι παιδιάς τινας ἀληθείας οὐ σφόδρα μετεχούσας, ἀλλὰ εἴδωλ' ἄττα ξυγγενῆ ἑαυτῶν, οἷ' ἡ γραφικὴ γεννᾷ καὶ μουσικὴ καὶ ὅσαι ταύταις εἰσὶ συνέριθοι τέχναι. αἳ δέ τι καὶ σπουδαῖον ἄρα γεννῶσι τῶν τεχνῶν, εἶναι ταύτας ὁπόσαι τῇ φύσει ἐκοίνωσαν τὴν αὑτῶν δύναμιν, οἷον αὖ ἰατρικὴ καὶ γεωργικὴ καὶ γυμναστική. καὶ δὴ καὶ τὴν πολιτικὴν σμικρόν
E τι μέρος εἶναί φασι κοινωνοῦν φύσει, τέχνῃ δὲ τὸ πολύ: οὕτω δὲ καὶ τὴν νομοθεσίαν πᾶσαν οὐ φύσει, τέχνῃ δέ· ἧς οὐκ ἀληθεῖς εἶναι τὰς θέσεις.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Θεούς, ὦ μακάριε, εἶναι πρῶτόν φασιν οὗτοι τέχνῃ, οὐ φύσει ἀλλά τισι νόμοις, καὶ τούτους ἄλλους ἄλλοις, ὅπῃ ἕκαστοι ἑαυτοῖσι συνωμολόγησαν νομοθετούμενοι· καὶ δὴ καὶ τὰ καλὰ φύσει μὲν ἄλλα εἶναι, νόμῳ δὲ ἕτερα· τὰ δὲ δὴ δίκαια οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν φύσει, ἀλλ' ἀμφισβητοῦντας διατελεῖν ἀλλήλοις καὶ μετατιθεμένους ἀεὶ ταῦτα· ἃ δ' ἂν μετάθωνται καὶ ὅταν, τότε κύρια ἕκαστα εἶναι, γιγνόμενα
890 τέχνῃ καὶ τοῖς νόμοις, ἀλλ' οὐ δή τινι φύσει. ταῦτ' ἐστίν, ὦ φίλοι, ἅπαντα ἀνδρῶν σοφῶν παρὰ νέοις ἀνθρώποις, ἰδιωτῶν τε καὶ ποιητῶν, φασκόντων εἶναι τὸ δικαιότατον ὅ τί τις ἂν νικᾷ βιαζόμενος. ὅθεν ἀσέβειαί τε ἀνθρώποις ἐμπίπτουσι νέοις, ὡς οὐκ ὄντων θεῶν οἵους ὁ νόμος προστάττει διανοεῖσθαι δεῖν, στάσεις τε διὰ ταῦτα, ἑλκόντων πρὸς τὸν κατὰ φύσιν ὀρθὸν βίον, ὅς ἐστι τῇ ἀληθείᾳ κρατοῦντα ζῆν τῶν ἄλλων καὶ μὴ δουλεύοντα ἑτέροισι κατὰ νόμον.

B ΚΛ. Οἷον διελήλυθας, ὦ ξένε, λόγον καὶ ὅσην λώβην ἀνθρώπων νέων δημοσίᾳ πόλεσί τε καὶ ἰδίοις οἴκοις!

ΑΘ. Ἀληθῆ μέντοι λέγεις, ὦ Κλεινία. τί οὖν οἴει χρῆναι δρᾶν τὸν νομοθέτην οὕτω τούτων πάλαι πα-

ρεσκευασμένων; ἢ μόνον ἀπειλεῖν πάντα ἐν τῇ πόλει
ξύμπασι τοῖς ἀνθρώποις, ὡς εἰ μὴ φήσουσιν εἶναι
θεοὺς καὶ διανοηθήσονται δοξάζοντες τοιούτους οἵους
φησὶν ὁ νόμος· — καὶ περὶ καλῶν καὶ δικαίων καὶ
περὶ ἁπάντων τῶν μεγίστων ὁ αὐτὸς λόγος, ὅσα τε
πρὸς ἀρετὴν τείνει καὶ κακίαν, ὡς δεῖ ταῦτα οὕτω C
πράττειν διανοουμένους ὅπῃ περ ἂν ὁ νομοθέτης
ὑφηγήσηται γράφων· ὃς δ' ἂν μὴ παρέχηται ἑαυτὸν
τοῖς νόμοις εὐπειθῆ, τὸν μὲν δεῖν τεθνάναι, τὸν δέ
τινα πληγαῖς καὶ δεσμοῖς, τὸν δὲ ἀτιμίαις, ἄλλους
δὲ πενίαις κολάζεσθαι καὶ φυγαῖς· πειθὼ δὲ τοῖς ἀν-
θρώποις, ἅμα τιθέντα αὐτοῖς τοὺς νόμους, μηδεμίαν
ἔχειν τοῖς λόγοις προσάπτοντα εἰς δύναμιν ἡμεροῦν;

ΚΛ. Μηδαμῶς, ὦ ξένε, ἀλλ' εἴ περ τυγχάνει D
γε οὖσα καὶ σμικρὰ πειθώ τις περὶ τὰ τοιαῦτα, δεῖ
μηδαμῇ κάμνειν τόν γε ἄξιον καὶ σμικροῦ νομοθέτην,
ἀλλὰ πᾶσαν, τὸ λεγόμενον, φωνὴν ἱέντα τῷ παλαιῷ
νόμῳ ἐπίκουρον γίγνεσθαι λόγῳ, ὡς εἰσὶ θεοὶ καὶ ὅσα
νῦν δὴ διῆλθες σύ, καὶ δὴ καὶ νόμῳ αὐτῷ βοηθῆσαι
καὶ τέχνῃ, ὡς ἐστὸν φύσει ἢ φύσεως οὐχ ἧττον, εἴ
περ νοῦ γέ ἐστι γεννήματα κατὰ λόγον ὀρθὸν ὃν σύ
τε λέγειν μοι φαίνει καὶ ἐγώ σοι πιστεύω τὰ νῦν.

ΑΘ. Ὦ προθυμότατε Κλεινία, τί δ' οὐ χαλεπά
τέ ἐστι ξυνακολουθεῖν λόγοις οὕτως εἰς πλήθη λεγό- E
μενα, μήκη τε αὖ κέκτηται διωλύγια;

ΚΛ. Τί δαί, ὦ ξένε; περὶ μέθης μὲν καὶ μου-
σικῆς οὕτω μακρὰ λέγοντας ἡμᾶς αὐτοὺς περιεμείνα-
μεν, περὶ θεῶν δὲ καὶ τῶν τοιούτων οὐχ ὑπομενοῦ-
μεν; καὶ μὴν καὶ νομοθεσίᾳ γέ ἐστί που τῇ μετὰ
φρονήσεως μεγίστη βοήθεια, διότι τὰ περὶ νόμους
προστάγματα ἐν γράμμασι τεθέντα, ὡς δώσοντα εἰς 891
πάντα χρόνον ἔλεγχον, πάντως ἠρεμεῖ, ὥστε οὔτ' εἰ
χαλεπὰ κατ' ἀρχὰς ἀκούειν ἐστὶ φοβητέον, ἅ γ' ἔσται
καὶ τῷ δυσμαθεῖ πολλάκις ἐπανιόντι σκοπεῖν, οὔτε
εἰ μακρά, ὠφέλιμα δέ, διὰ ταῦτα λόγον οὐδαμῇ ἔχει
οὐδὲ ὅσιον ἔμοιγε εἶναι φαίνεται τὸ μὴ οὐ βοηθεῖν
τούτοις τοῖς λόγοις πάντα ἄνδρα κατὰ δύναμιν.

ΜΕ. Ἄριστα, ὦ ξένε, δοκεῖ μοι λέγειν Κλεινίας.

B ΑΘ. Καὶ μάλα γε, ὦ Μέγιλλε· ποιητέον τε ὡς λέγει. καὶ γὰρ εἰ μὴ κατεσπαρμένοι ἦσαν οἱ τοιοῦτοι λόγοι ἐν τοῖς πᾶσιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώποις, οὐδὲν ἂν ἔδει τῶν ἐπαμυνούντων λόγων ὡς εἰσὶ θεοί· νῦν δὲ ἀνάγκη. νόμοις οὖν διαφθειρομένοις τοῖς μεγίστοις ὑπὸ κακῶν ἀνθρώπων τίνα καὶ μᾶλλον προσήκει βοηθεῖν ἢ νομοθέτην;

ΚΛ. Οὐκ ἔστιν.

ΑΘ. Ἀλλὰ δὴ λέγε μοι πάλιν, Κλεινία, καὶ σύ· κοινωνὸν γὰρ δεῖ σε εἶναι τῶν λόγων· κινδυνεύει γὰρ
C ὁ λέγων ταῦτα πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα πρῶτα ἡγεῖσθαι τῶν πάντων εἶναι, καὶ τὴν φύσιν ὀνομάζειν ταῦτα αὐτά, ψυχὴν δὲ ἐκ τούτων ὕστερον. ἔοικε δὲ οὐ κινδυνεύειν ἀλλὰ ὄντως σημαίνειν ταῦτα ἡμῖν τῷ λόγῳ.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν πρὸς Διὸς οἷον πηγήν τινα ἀνοήτου δόξης ἀνευρήκαμεν ἀνθρώπων ὁπόσοι πώποτε τῶν περὶ φύσεως ἐφήψαντο ζητημάτων; σκόπει πάντα
D λόγον ἐξετάζων· οὐ γὰρ δὴ σμικρόν γε τὸ διαφέρον, εἰ φανεῖεν οἱ λόγων ἁπτόμενοι ἀσεβῶν ἄλλοις τε ἐξάρχοντες μηδὲ εὖ τοῖς λόγοις ἀλλ' ἐξημαρτημένως χρώμενοι. δοκεῖ τοίνυν μοι ταῦτα οὕτως ἔχειν.

ΚΛ. Εὖ λέγεις· ἀλλ' ὅπῃ, πειρῶ φράζειν.

ΑΘ. Ἔοικε τοίνυν ἀηθεστέρων ἁπτέον εἶναι λόγων.

ΚΛ. Οὐκ ὀκνητέον, ὦ ξένε. μανθάνω γὰρ ὡς νομοθεσίας ἐκτὸς οἰήσει βαίνειν, ἐὰν τῶν τοιούτων ἁπτώμεθα λόγων. εἰ δὲ ἔστι μηδαμῇ ἑτέρως συμφω-
E νῆσαι τοῖς νῦν κατὰ νόμον λεγομένοις [θεοῖς] ὡς ὀρθῶς ἔχουσιν ἢ ταύτῃ, λεκτέον, ὦ θαυμάσιε, καὶ ταύτῃ.

ΑΘ. Λέγοιμ' ἄν, ὡς ἔοικεν, ἤδη σχεδὸν οὐκ εἰωθότα λόγον τινὰ τόνδε. ὃ πρῶτον γενέσεως καὶ φθορᾶς αἴτιον ἁπάντων, τοῦτο οὐ πρῶτον, ἀλλὰ ὕστερον ἀπεφήναντο εἶναι γεγονὸς οἱ τὴν τῶν ἀσεβῶν ψυχὴν ἀπεργασάμενοι λόγοι, ὃ δὴ ὕστερον πρότερον, ὅθεν ἡμαρτήκασι περὶ θεῶν τῆς ὄντως οὐσίας.

892 ΚΛ. Οὔπω μανθάνω.

ΑΘ. Ψυχὴν, ὦ ἑταῖρε, ἠγνοηκέναι κινδυνεύουσι μὲν ὀλίγου ξύμπαντες οἷόν τε ὂν τυγχάνει καὶ δύναμιν ἣν ἔχει, τῶν τε ἄλλων αὐτῆς πέρι καὶ δὴ καὶ γενέσεως, ὡς ἐν πρώτοις ἐστὶ σωμάτων ἔμπροσθεν πάντων γενομένη, καὶ μεταβολῆς τε αὐτῶν καὶ μετακοσμήσεως ἁπάσης ἄρχει παντὸς μᾶλλον· εἰ δὲ ἔστι ταῦτα οὕτως, ἆρ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὰ ψυχῆς συγγενῆ πρότερα ἂν εἴη γεγονότα τῶν σώματι προσηκόντων, οὔσης ταύτης πρεσβυτέρας ἢ σώματος;

ΚΛ. Ἀνάγκη. B

ΑΘ. Δόξα δὴ καὶ ἐπιμέλεια καὶ νοῦς καὶ τέχνη καὶ νόμος σκληρῶν καὶ μαλακῶν καὶ βαρέων καὶ κούφων πρότερα ἂν εἴη· καὶ δὴ καὶ τὰ μεγάλα καὶ πρῶτα ἔργα καὶ πράξεις τέχνης ἂν γίγνοιτο, ὄντα ἐν πρώτοις, τὰ δὲ φύσει καὶ φύσις, ἣν οὐκ ὀρθῶς ἐπονομάζουσιν αὐτὸ τοῦτο, ὕστερα καὶ ἀρχόμενα ἂν ἐκ τέχνης εἴη καὶ νοῦ.

ΚΛ. Πῶς οὐκ ὀρθῶς; C

ΑΘ. Φύσιν βούλονται λέγειν γένεσιν τὴν περὶ τὰ πρῶτα. εἰ δὲ φανήσεται ψυχὴ πρῶτον, οὐ πῦρ οὐδὲ ἀήρ, ψυχὴ δ' ἐν πρώτοις γεγενημένη, σχεδὸν ὀρθότατα λέγοιτ' ἂν εἶναι διαφερόντως, ὅτι φύσει ταῦτ' ἔσθ' οὕτως ἔχοντα, ἂν ψυχήν τις ἐπιδείξῃ πρεσβυτέραν οὖσαν σώματος, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς.

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘ. Οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο στελλώμεθα;

ΚΛ. Τί μήν; D

ΑΘ. Φυλάττωμεν δὴ παντάπασιν ἀπατηλὸν λόγον, μή πη πρεσβύτας ἡμᾶς ὄντας νεοπρεπὴς ὢν παραπείσῃ καὶ διαφυγὼν καταγελάστους ποιήσῃ, καὶ δόξωμεν μείζονα ἐπιβαλλόμενοι καὶ τῶν σμικρῶν ἀποτυχεῖν. σκοπεῖτε οὖν, εἰ καθάπερ ποταμὸν ἡμᾶς ἔδει τρεῖς ὄντας διαβαίνειν ῥέοντα σφόδρα, νεώτατος δ' ἐγὼ τυγχάνων ἡμῶν καὶ πολλῶν ἔμπειρος ῥευμάτων, εἶπον ὅτι πρῶτον ἐμὲ χρῆναι πειραθῆναι κατ' ἐμαυ- E
τόν, καταλιπόντα ὑμᾶς ἐν ἀσφαλεῖ σκέψασθαι εἰ διαβατός ἐστι πρεσβυτέροις οὖσι καὶ ὑμῖν, ἢ πῶς

ἔχει, καὶ φανέντος μὲν ταύτῃ καλεῖν ὑμᾶς τότε καὶ συνδιαβιβάζειν ἐμπειρίᾳ, εἰ δὲ ἄβατος ἦν ὡς ὑμῖν, ἐν ἐμοὶ τὸν κίνδυνον γεγονέναι, μετρίως ἂν ἐδόκουν λέγειν. καὶ δὴ καὶ νῦν ὁ μέλλων ἐστὶ λόγος σφοδρότερος καὶ σχεδὸν ἴσως ἄβατος ὡς τῇ σφῷν ῥώμῃ·
893 μὴ δὴ σκοτοδινίαν ἴλιγγόν τε ὑμῖν ἐμποιήσῃ παραφερόμενός τε καὶ ἐρωτῶν ἀήθεις ὄντας ἀποκρίσεων, εἶτ᾽ ἀσχημοσύνην ἀπρέπειάν τε ἐντέκῃ ἀηδῆ, δοκεῖ δή μοι χρῆναι ποιεῖν οὑτωσὶ τὰ νῦν ἐμέ, ἀνερωτᾶν πρῶτον ἐμαυτὸν ἀκουόντων ὑμῶν ἐν ἀσφαλεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀποκρίνεσθαι πάλιν ἐμέ, καὶ τὸν λόγον ἅπαντα οὕτω διεξελθεῖν, μέχρι περ ἂν ψυχῆς πέρι διαπεράνηται καὶ δείξῃ πρότερον ὂν ψυχὴν σώματος.

ΚΛ. Ἄριστ᾽, ὦ ξένε, δοκεῖς ἡμῖν εἰρηκέναι, ποίει τα ὡς λέγεις.

B ΑΘ. Ἄγε δή, θεὸν εἴ ποτε παρακλητέον ἡμῖν, νῦν ἔστω τοῦτο οὕτω γενόμενον· ἐπί γε ἀπόδειξιν ὡς εἰσὶ τὴν αὑτῶν σπουδῇ πάσῃ παρακεκλήσθων. ἐχόμενοι δὲ ὥς τινος ἀσφαλοῦς πείσματος ἐπεισβαίνωμεν εἰς τὸν νῦν λόγον. καί μοι ἐλεγχομένῳ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐρωτήσεσι τοιαῖσδε ἀσφαλέστατα ἀποκρίνεσθαι φαίνεται. κἄτα δέ, ὦ ξένε, ὁπόταν φῇ τις, ἆρα ἕστηκε μὲν πάντα, κινεῖται δὲ οὐδέν; ἢ τούτῳ πᾶν τοὐναντίον; ἢ τὰ μὲν αὐτῶν κινεῖται, τὰ δὲ μένει; Τὰ μὲν
C κινεῖταί που, φήσω, τὰ δὲ μένει. Μῶν οὖν οὐκ ἐν χώρᾳ τινὶ τά τε ἑστῶτα ἕστηκε καὶ τὰ κινούμενα κινεῖται; Πῶς γὰρ οὔ; Καὶ τὰ μέν γε ἐν μιᾷ ἕδρᾳ που τοῦτο ἂν δρῴη, τὰ δὲ ἐν πλείοσι. Τὰ τὴν τῶν ἑστώτων ἐν μέσῳ λαμβάνοντα δύναμιν λέγεις, φήσομεν, ἐν ἑνὶ κινεῖσθαι, καθάπερ ἡ τῶν ἑστάναι λεγομένων κύκλων στρέφεται περιφορά; Ναί. Μανθάνομεν δέ γε ὡς ἐν ταύτῃ τῇ περιφορᾷ τὸν μέγιστον καὶ τὸν σμικρότατον κύκλον ἅμα περιάγουσα ἡ τοιαύτη
D κίνησις ἀνὰ λόγον ἑαυτὴν διανέμει σμικροῖς τε καὶ μείζοσιν, ἐλάττων τε οὖσα καὶ πλείων κατὰ λόγον. διὸ δὴ τῶν θαυμαστῶν ἁπάντων πηγὴ γέγονεν, ἅμα μεγάλοις καὶ σμικροῖς κύκλοις βραδυτῆτάς τε καὶ τάχη ὁμολογούμενα πορεύουσα, ἀδύνατον ὡς ἄν τις ἐλπί-

σειε γίγνεσθαι πάθος. Ἀληθέστατα λέγεις. Τὰ δέ γε κινούμενα ἐν πολλοῖς φαίνῃ μοι λέγειν, ὅσα φορᾷ κινεῖται μεταβαίνοντα εἰς ἕτερον ἀεὶ τόπον, καὶ τοτὲ μὲν ἔστιν ὅτε βάσιν ἑνὸς κεκτημένα τινὸς κέντρου, τοτὲ δὲ πλείονα τῷ περικυλινδεῖσθαι. προστυγχάνοντα E
δ' ἑκάστοτε ἑκάστοις, τοῖς ἑστῶσι μὲν διασχίζεται, τοῖς δ' ἄλλοις ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσι καὶ φερομένοις εἰς ἓν γιγνόμενα μέσα τε καὶ μεταξὺ τῶν τοιούτων συγκρίνεται. Λέγω γὰρ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχοντα ὡς σὺ λέγεις. Καὶ μὴν καὶ συγκρινόμενα μὲν αὐξάνεται, διακρινόμενα δὲ φθίνει τότε ὅταν ἡ καθεστηκυῖα ἑκάστων ἕξις διαμένῃ· μὴ μενούσης δὲ αὐτῆς δι' ἀμφότερα ἀπόλλυται. γίγνεται δὴ πάντων γένεσις, ἡνίκ' 894
ἂν τί πάθος ᾖ; δῆλον ὡς ὁπόταν ἀρχὴ λαβοῦσα αὔξην εἰς τὴν δευτέραν ἔλθῃ μετάβασιν καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν πλησίον, καὶ μέχρι τριῶν ἐλθοῦσα αἴσθησιν σχῇ τοῖς αἰσθανομένοις. μεταβάλλον μὲν οὖν οὕτω καὶ μετακινούμενον γίγνεται πᾶν· ἔστι δὲ ὄντως ὄν, ὁπόταν μένῃ· μεταβαλὸν δὲ εἰς ἄλλην ἕξιν διέφθαρται παντελῶς. ἆρ' οὖν κινήσεις πάσας εἰρήκαμεν ὡς ἐν εἴδεσι λαβεῖν μετ' ἀριθμοῦ, πλήν γε, ὦ φίλοι, δυοῖν;

ΚΛ. Ποίαιν δή; B

ΑΘ. Σχεδόν, ὦ 'γαθέ, ἐκείναιν, ὧν ἕνεκα πᾶσα ἡμῖν ἐστὶν ἡ σκέψις τὰ νῦν.

ΚΛ. Λέγε σαφέστερον.

ΑΘ. Ψυχῆς ἦν ἕνεκά που;

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Ἔστω τοίνυν ἡ μὲν ἕτερα δυναμένη κινεῖν κίνησις, ἑαυτὴν δὲ ἀδυνατοῦσα ἀεὶ μία τις, ἡ δὲ ἑαυτήν τ' ἀεὶ καὶ ἕτερα δυναμένη κατά τε συγκρίσεις ἔν τε διακρίσεσιν αὔξαις τε καὶ τῷ ἐναντίῳ καὶ γενέσεσι καὶ φθοραῖς ἄλλη μία τις αὖ τῶν πασῶν κινήσεων.

ΚΛ. Ἔστω γὰρ οὖν. C

ΑΘ. Οὐκοῦν τὴν μὲν ἕτερον ἀεὶ κινοῦσαν καὶ μεταβαλλομένην ὑφ' ἑτέρου θήσομεν ἐνάτην αὖ, τήν τε ἑαυτὴν κινοῦσαν καὶ ἕτερα, ἐναρμόττουσαν πᾶσι μὲν ποιήμασι, πᾶσι δὲ παθήμασι, καλουμένην δὲ ὄν-

τως τῶν ὄντων πάντων μεταβολὴν καὶ κίνησιν, ταύτην δὲ δεκάτην σχεδὸν ἐροῦμεν.

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Τῶν δὴ δέκα μάλιστα ἡμῖν κινήσεων τίνα προκρίναιμεν ὀρθότατα πασῶν ἐῤῥωμενεστάτην τε εἶναι καὶ πρακτικὴν διαφερόντως;

D ΚΛ. Μυρίῳ ἀνάγκη που φάναι διαφέρειν τὴν αὐτὴν αὑτὴν δυναμένην κινεῖν, τὰς δὲ ἄλλας πάσας ὑστέρας.

ΑΘ. Εὖ λέγεις. ἆρ' οὖν ἡμῖν τῶν νῦν οὐκ ὀρθῶς ῥηθέντων μεταθετέον ἓν ἢ καὶ δύο;

ΚΛ. Ποῖα φῄς;

ΑΘ. Τὸ τῆς δεκάτης ῥηθὲν σχεδὸν οὐκ ὀρθῶς εἴρηται.

ΚΛ. Πῇ;

ΑΘ. Πρῶτον γενέσει τ' ἐστὶ καὶ ῥώμῃ κατὰ λόγον· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἔχομεν τούτου δεύτερον, ἄρτι ῥηθὲν ἀτόπως ἔνατον.

E ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Ὧδε. ὅταν ἕτερον ἄλλο ἡμῖν μεταβάλῃ καὶ τοῦτο ἄλλο ἕτερον ἀεί, τῶν τοιούτων ἆρα ἔσται ποτέ τι πρῶτον μεταβάλλον; καὶ πῶς, ὅταν ὑπ' ἄλλου κινῆται, τοῦτ' ἔσται ποτὲ τῶν ἀλλοιούντων πρῶτον; ἀδύνατον γάρ. ἀλλ' ὅταν ἄρα αὐτὸ αὑτὸ κινῆσαν ἕτερον ἀλλοιώσῃ, τὸ δ' ἕτερον ἄλλο, καὶ οὕτω δὴ
895 χίλια ἐπὶ μυρίοις γίγνηται τὰ κινηθέντα, μῶν ἀρχή τις αὐτῶν ἔσται τῆς κινήσεως ἁπάσης ἄλλη πλὴν ἡ τῆς αὐτῆς αὑτὴν κινησάσης μεταβολή;

ΚΛ. Κάλλιστα εἶπες, συγχωρητέα τε τούτοις.

ΑΘ. Ἔτι δὴ καὶ τῇδε εἴπωμεν, καὶ ἀποκρινώμεθα πάλιν ἡμῖν αὐτοῖσιν. εἰ σταίη πως τὰ πάντα ὁμοῦ γενόμενα, καθά πέρ οἱ πλεῖστοι τῶν τοιούτων τολμῶσι λέγειν, τίν' ἄρα ἐν αὐτοῖς ἀνάγκη πρώτην κίνησιν γενέσθαι τῶν εἰρημένων;

ΚΛ. Τὴν αὐτὴν δή που κινοῦσαν. ὑπ' ἄλλου
B γὰρ οὐ μή ποτε ἔμπροσθεν μεταπέσῃ μηδεμιᾶς γε ἐν αὐτοῖς οὔσης ἔμπροσθεν μεταπτώσεως.

ΑΘ. Ἀρχὴν ἄρα κινήσεων πασῶν καὶ πρώτην ἐν

τε ἑστῶσι γενομένην καὶ ἐν κινουμένοις οὖσαν τὴν αὑτὴν κινοῦσαν φήσομεν ἀναγκαίως εἶναι πρεσβυτάτην καὶ κρατίστην μεταβολὴν πασῶν, τὴν δὲ ἀλλοιουμένην ὑφ᾽ ἑτέρου, κινοῦσαν δὲ ἕτερα δευτέραν.

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘ. Ὁπότε δὴ τοίνυν ἐνταῦθά ἐσμεν τοῦ λόγου, τόδε ἀποκρινώμεθα.

ΚΛ. Τὸ ποῖον; C

ΑΘ. Ἐὰν ἴδωμέν που ταύτην γενομένην ἐν τῷ γηΐνῳ ἢ ἐνύδρῳ ἢ πυροειδεῖ, κεχωρισμένῳ ἢ καὶ ξυμμιγεῖ, τί ποτε φήσομεν ἐν τῷ τοιούτῳ πάθος εἶναι;

ΚΛ. Μῶν ἆρα με ἐρωτᾷς εἰ ζῆν αὐτὸ προσεροῦμεν ὅταν αὐτὸ αὑτὸ κινῇ;

ΑΘ. Ναί.

ΚΛ. Ζῆν· πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Τί δαί; ὁπόταν ψυχὴν ἔν τισιν ὁρῶμεν, μῶν ἄλλο ἢ ταὐτὸν τούτῳ; ζῆν ὁμολογητέον;

ΚΛ. Οὐκ ἄλλο.

ΑΘ. Ἔχε δὴ πρὸς Διός· ἆρ᾽ οὐκ ἂν ἐθέλοις D
περὶ ἕκαστον τρία νοεῖν;

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Ἓν μὲν τὴν οὐσίαν, ἓν δὲ τῆς οὐσίας τὸν λόγον, ἓν δὲ ὄνομα. καὶ δὴ καὶ ἐρωτήσεις εἶναι περὶ τὸ. ὂν ἅπαν δύο.

ΚΛ. Πῶς δύο;

ΑΘ. Τοτὲ μὲν ἡμῶν ἕκαστον τοὔνομα προτεινόμενον αὐτὸ τὸν λόγον ἀπαιτεῖν, τοτὲ δὲ τὸν λόγον αὐτὸν προτεινόμενον ἐρωτᾶν αὖ τοὔνομα, ἆρά γε τὸ τοιόνδε αὖ βουλόμεθα νῦν λέγειν;

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Ἔστι που δίχα διαιρούμενον ἐν ἄλλοις τε E
καὶ ἐν ἀριθμῷ. τούτῳ δὴ τῷ κατ᾽ ἀριθμὸν ὄνομα μὲν ἄρτιον, λόγος δὲ ἀριθμὸς διαιρούμενος εἰς ἴσα δύο μέρη.

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Τὸ τοιοῦτον φράζω. Μῶν οὖν οὐ ταὐτὸν ἑκατέρως προσαγορεύομεν, ἄν τε τὸν λόγον ἐρωτώμενοι τοὔνομα ἀποδιδῶμεν, ἄν τε τοὔνομα τὸν λόγον,

ἄρτιον ὀνόματι καὶ λόγῳ, δίχα διαιρούμενον ἀριθμόν,
προσαγορεύοντες ταὐτὸν ὄν;

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Ὧι δὴ ψυχὴ τοὔνομα, τίς τούτου λόγος;
896 ἔχομεν ἄλλον πλὴν τὸν νῦν δὴ ῥηθέντα, τὴν δυνα-
μένην αὐτὴν αὑτὴν κινεῖν κίνησιν;

ΚΛ. Τὸ ἑαυτὸ κινεῖν φῂς λόγον ἔχειν τὴν αὐ-
τὴν οὐσίαν ἥν περ τοὔνομα ὃ δὴ πάντες ψυχὴν προσα-
γορεύομεν;

ΑΘ. Φημί γε. εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον, ἆρα
ἔτι ποθοῦμεν μὴ ἱκανῶς δεδεῖχθαι ψυχὴν ταὐτὸν ὂν
καὶ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ κίνησιν τῶν τε ὄντων καὶ
γεγονότων καὶ ἐσομένων καὶ πάντων αὖ τῶν ἐναντίων
τούτοις, ἐπειδή γε ἀνεφάνη μεταβολῆς τε καὶ κινήσεως
ἁπάσης αἰτία ἅπασιν;

B ΚΛ. Οὔκ, ἀλλὰ ἱκανώτατα δέδεικται ψυχὴ τῶν
πάντων πρεσβυτάτη, γενομένη γε ἀρχὴ κινήσεως.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐχ ἡ δι' ἕτερον ἐν ἄλλῳ γιγνο-
μένη κίνησις, αὐτὸ δὲ ἐν αὑτῷ μηδέποτε παρέχουσα
κινεῖσθαι μηδὲν δευτέρα τε καὶ ὁπόσων ἀριθμῶν βού-
λοιτο ἄν τις ἀριθμεῖν αὐτὴν πολλοστήν, τοσούτων,
σώματος οὖσα ὄντως ἀψύχου μεταβολή;

ΚΛ. Ὀρθῶς.

ΑΘ. Ὀρθῶς ἄρα καὶ κυρίως ἀληθέστατά τε καὶ
C τελεώτατα εἰρηκότες ἂν εἶμεν ψυχὴν μὲν προτέραν γε-
γονέναι σώματος ἡμῖν, σῶμα δὲ δεύτερόν τε καὶ ὕστε-
ρον ψυχῆς ἀρχούσης ἀρχόμενον κατὰ φύσιν.

ΚΛ. Ἀληθέστατα μὲν οὖν.

ΑΘ. Μεμνήμεθά γε μὴν ὁμολογήσαντες ἐν τοῖς
ἔμπροσθεν ὡς εἰ ψυχὴ φανείη πρεσβυτέρα σώματος
οὖσα, καὶ τὰ ψυχῆς τῶν τοῦ σώματος ἔσοιτο πρε-
σβύτερα.

ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Τρόποι δὲ καὶ ἤθη καὶ βουλήσεις καὶ λο-
D γισμοὶ καὶ δόξαι ἀληθεῖς ἐπιμέλειαί τε καὶ μνῆμαι
πρότερα μήκους σωμάτων καὶ πλάτους καὶ βάθους
καὶ ῥώμης εἴη γεγονότα ἄν, εἴ περ καὶ ψυχὴ σώματος.

ΚΛ. Ἀνάγκη.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν τὸ μετὰ τοῦτο ὁμολογεῖν ἀναγ-
καῖον τῶν τε ἀγαθῶν αἰτίαν εἶναι ψυχὴν καὶ τῶν κα-
κῶν καὶ καλῶν καὶ αἰσχρῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων καὶ
πάντων τῶν ἐναντίων, εἴ περ τῶν πάντων γε αὐτὴν
θήσομεν αἰτίαν;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Ψυχὴν δὴ διοικοῦσαν καὶ ἐνοικοῦσαν ἐν
ἅπασι τοῖς πάντῃ κινουμένοις μῶν οὐ καὶ τὸν οὐρα- E
νὸν ἀνάγκη διοικεῖν φάναι;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Μίαν ἢ πλείους; Πλείους· ἐγὼ ὑπὲρ σφῷν
ἀποκρινοῦμαι. δυοῖν μέν γέ που ἔλαττον μηδὲν τι-
θῶμεν, τῆς τε εὐεργέτιδος καὶ τῆς τἀναντία δυναμέ-
νης ἐξεργάζεσθαι.

ΚΛ. Σφόδρα ὀρθῶς εἴρηκας.

ΑΘ. Εἶεν. ἄγει μὲν δὴ ψυχὴ πάντα τὰ κατ' οὐ-
ρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλατταν ταῖς αὑτῆς κινήσεσιν,
αἷς ὀνόματά ἐστι βούλεσθαι, σκοπεῖσθαι, ἐπιμελεῖσθαι,
βουλεύεσθαι, δοξάζειν ὀρθῶς, ἐψευσμένως, χαίρου- 897
σαν, λυπουμένην, θαρροῦσαν, φοβουμένην, μισοῦσαν,
στέργουσαν καὶ πάσαις ὅσαι τούτων ξυγγενεῖς ἢ πρω-
τουργοὶ κινήσεις τὰς δευτερουργοὺς αὖ παραλαμβάνου-
σαι κινήσεις σωμάτων ἄγουσι πάντα εἰς αὔξησιν καὶ
φθίσιν καὶ διάκρισιν καὶ σύγκρισιν· καὶ τούτοις ἑπο-
μένας θερμότητας, ψύξεις, βαρύτητας, κουφότητας,
σκληρὸν καὶ μαλακόν, λευκὸν καὶ μέλαν, αὐστηρὸν καὶ
γλυκὺ καὶ πικρὸν καὶ πᾶσιν οἷς ψυχὴ χρωμένη, νοῦν B
μὲν προσλαβοῦσα ἀεὶ θεὸν ὀρθῶς, θεὸς οὖσα, ὀρθὰ
καὶ εὐδαίμονα παιδαγωγεῖ πάντα, ἀνοίᾳ δὲ ξυγγενο-
μένη πάντα αὖ τἀναντία τούτοις ἀπεργάζεται. τιθῶ-
μεν ταῦτα οὕτως ἔχειν, ἢ ἔτι διστάζομεν εἰ ἑτέρως
πως ἔχει;

ΚΛ. Οὐδαμῶς.

ΑΘ. Πότερον οὖν δὴ ψυχῆς γένος ἐγκρατὲς οὐ-
ρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάσης τῆς περιόδου γεγονέναι φῶ-
μεν τὸ φρόνιμον καὶ ἀρετῆς πλῆρες, ἢ τὸ μηδέτερα
κεκτημένον; βούλεσθε οὖν πρὸς ταῦτα ὧδε ἀποκρι-
νώμεθα;

C ΚΛ. Πῶς;

ΑΘ. Εἰ μέν, ὦ θαυμάσιε, φῶμεν, ἡ ξύμπασα οὐρανοῦ ὁδὸς ἅμα καὶ φορὰ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ὄντων ἁπάντων νοῦ κινήσει καὶ περιφορᾷ καὶ λογισμοῖς ὁμοίαν φύσιν ἔχει καὶ ξυγγενῶς ἔρχεται, δῆλον ὡς τὴν ἀρίστην ψυχὴν φατέον ἐπιμελεῖσθαι τοῦ κόσμου παντὸς καὶ ἄγειν αὐτὸν τὴν τοιαύτην ὁδὸν ἐκείνην.

ΚΛ. Ὀρθῶς.

ΑΘ. Εἰ δὲ μανικῶς τε καὶ ἀτάκτως ἔρχεται, τὴν κακήν.

D ΚΛ. Καὶ ταῦτα ὀρθῶς.

ΑΘ. Τίνα οὖν δὴ νοῦ κίνησις φύσιν ἔχει; τοῦτο ἤδη χαλεπόν, ὦ φίλοι, ἐρώτημα ἀποκρινόμενον εἰπεῖν ἐμφρόνως. διὸ δὴ καὶ ἐμὲ τῆς ἀποκρίσεως ὑμῖν δίκαιον τὰ νῦν προςλαμβάνειν.

ΚΛ. Εὖ λέγεις.

ΑΘ. Μὴ τοίνυν ἐξ ἐναντίας οἷον εἰς ἥλιον ἀποβλέποντες, νύκτα ἐν μεσημβρίᾳ ἐπαγόμενοι, ποιησώμεθα τὴν ἀπόκρισιν, ὡς νοῦν ποτὲ θνητοῖς ὄμμασιν

E ὀψόμενοί τε καὶ γνωσόμενοι ἱκανῶς· πρὸς δὲ εἰκόνα τοῦ ἐρωτωμένου βλέποντας ἀσφαλέστερον ὁρᾶν.

ΚΛ. Πῶς λέγεις,

ΑΘ. Ἧι προςέοικε κινήσει νοῦς, τῶν δέκα ἐκείνων κινήσεων τὴν εἰκόνα λάβωμεν· ἣν συναναμνησθεὶς ὑμῖν ἐγὼ κοινῇ τὴν ἀπόκρισιν ποιήσομαι.

ΚΛ. Κάλλιστα ἂν λέγοις.

ΑΘ. Μεμνήμεθα τοίνυν τό γε τοσοῦτον τῶν τότε ἔτι, ὅτι τῶν ἁπάντων τὰ μὲν κινεῖσθαι, τὰ δὲ μένειν ἔθεμεν.

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Τῶν δ' αὖ κινουμένων τὰ μὲν ἐν ἑνὶ τόπῳ κινεῖσθαι, τὰ δ' ἐν πλείοσι φερόμενα.

898 ΚΛ. Ἔστι ταῦτα.

ΑΘ. Τούτοιν δὴ τοῖν κινήσεοιν τὴν ἐν ἑνὶ φερομένην ἀεὶ περί γέ τι μέσον ἀνάγκη κινεῖσθαι τῶν ἐντόρνων οὖσαν μίμημά τι κύκλων, εἶναί τε αὐτὴν τῇ τοῦ νοῦ περιόδῳ πάντως ὡς δυνατὸν οἰκειοτάτην τε καὶ ὁμοίαν.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Τὸ κατὰ ταὐτὰ δή που καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ περὶ τὰ αὐτὰ καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καὶ ἕνα λόγον καὶ τάξιν μίαν ἄμφω κινεῖσθαι λέγοντες νοῦν τήν τε ἐν ἑνὶ φερομένην κίνησιν, σφαίρας ἐντόρνου B ἀπεικασμένα φοραῖς, οὐκ ἄν ποτε φανεῖμεν φαῦλοι δημιουργοὶ λόγῳ καλῶν εἰκόνων.

ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘ. Οὐκοῦν αὖ ἥ γε μηδέποτε ὡσαύτως μηδὲ κατὰ τὰ αὐτὰ μηδὲ ἐν ταὐτῷ μηδὲ περὶ ταὐτὰ μηδὲ πρὸς ταὐτὰ μηδ' ἐν ἑνὶ φερομένη μηδ' ἐν κόσμῳ μηδ' ἐν τάξει μηδὲ ἔν τινι λόγῳ κίνησις ἀνοίας ἂν C ἁπάσης εἴη ξυγγενής;

ΚΛ. Εἴη γὰρ ἂν ἀληθέστατα.

ΑΘ. Νῦν δὴ χαλεπὸν οὐδὲν ἔτι διαῤῥήδην εἰπεῖν ὡς, ἐπειδὴ ψυχὴ μέν ἐστιν ἡ περιάγουσα ἡμῖν πάντα, τὴν δὲ οὐρανοῦ περιφορὰν ἐξ ἀνάγκης περιάγειν φατέον ἐπιμελουμένην καὶ κοσμοῦσαν ἤτοι τὴν ἀρίστην ψυχὴν ἢ τὴν ἐναντίαν.

ΚΛ. Ὦ ξένε, ἀλλὰ ἔκ γε τῶν νῦν εἰρημένων οὐδ' ὅσιον ἄλλως λέγειν ἢ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχουσαν ψυχὴν μίαν ἢ πλείους περιάγειν αὐτά.

ΑΘ. Κάλλιστα, ὦ Κλεινία, ὑπήκουσας τοῖς λόγοις. τάδε δὲ προςυπάκουσον ἔτι.

ΚΛ. Τὸ ποῖον; D

ΑΘ. Ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα, εἴπερ ψυχὴ περιάγει πάντα, ἆρ' οὐ καὶ ἓν ἕκαστον;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Περὶ ἑνὸς δὴ ποιησώμεθα λόγους, οἳ καὶ ἐπὶ πάντα ἡμῖν ἄστρα ἁρμόττοντες φανοῦνται.

ΚΛ. Τίνος;

ΑΘ. Ἡλίου πᾶς ἄνθρωπος σῶμα μὲν ὁρᾷ, ψυχὴν δὲ οὐδείς· οὐδὲ γὰρ ἄλλου σώματος οὐδενὸς οὔτε ζῶντος οὔτε ἀποθνήσκοντος τῶν ζώων, ἀλλὰ ἐλπὶς πολλὴ τὸ παράπαν τὸ γένος ἡμῖν τοῦτο ἀναίσθητον E πάσαις ταῖς τοῦ σώματος αἰσθήσεσι περιπεφυκέναι, νοητὸν δ' εἶναι. νῷ μόνῳ δὴ καὶ διανοήματι λάβωμεν αὐτοῦ πέρι τὸ τοιόνδε.

ΚΛ. Ποῖον;

ΑΘ. Ἥλιον εἴ περ ἄγει ψυχή, τριῶν αὐτὴν ἓν λέγοντες δρᾶν σχεδὸν οὐκ ἀποτευξόμεθα.

ΚΛ. Τίνων;

ΑΘ. Ὡς ἢ ἐνοῦσα ἐντὸς τῷ περιφερεῖ τούτῳ φαινομένῳ σώματι πάντῃ διακομίζει τὸ τοιοῦτον, καθά περ ἡμᾶς ἡ παρ' ἡμῖν ψυχὴ πάντῃ περιφέρει· ἤ ποθεν ἔξωθεν σῶμα αὕτη πορισαμένη πυρὸς ἤ τινος
899 ἀέρος, ὥς λόγος ἐστί τινων, ὠθεῖ βίᾳ σώματι σῶμα· ἢ τρίτον αὐτὴ ψιλὴ σώματος οὖσα, ἔχουσα δὲ δυνάμεις ἄλλας τινὰς ὑπερβαλλούσας θαύματι ποδηγεῖ.

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Τοῦτο μὲν ἀνάγκη, τούτων ἕν γέ τι δρῶσαν ψυχὴν πάντα διάγειν. αὐτοῦ δὴ ἄμεινον ταύτην τὴν ψυχήν, εἴτε ἐν ἅρμασιν ἔχουσα ἡμῖν ἥλιον ἄγει φῶς τοῖς ἅπασιν εἴτ' ἔξωθεν εἴθ' ὅπως εἴθ' ὅπῃ, θεὸν ἡγεῖσθαι χρεὼν πάντα ἄνδρα. ἢ πῶς;

ΚΛ. Ναί, τόν γέ που μὴ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀφιγμένον ἀνοίας.

B ΑΘ. Ἄστρων δὲ δὴ πέρι πάντων καὶ σελήνης ἐνιαυτῶν τε καὶ μηνῶν καὶ πασῶν ὡρῶν πέρι τίνα ἄλλον λόγον ἐροῦμεν ἢ τὸν αὐτὸν τοῦτον, ὡς ἐπειδὴ ψυχὴ μὲν ἢ ψυχαὶ πάντων τούτων αἴτιαι ἐφάνησαν, ἀγαθαὶ δὲ πᾶσαν ἀρετήν, θεοὺς αὐτὰς εἶναι φήσομεν, εἴτε ἐν σώμασιν ἐνοῦσαι, ζῶα ὄντα, κοσμοῦσι πάντα οὐρανὸν εἴτε ὅπῃ τε καὶ ὅπως; ἔσθ' ὅς τις ταῦτα ὁμολογῶν ὑπομένει μὴ θεῶν εἶναι πλήρη πάντα;

C ΚΛ. Οὐκ ἔστιν οὕτως, ὦ ξένε, παραφρονῶν οὐδείς.

ΑΘ. Τῷ μὲν τοίνυν μὴ νομίζοντι θεοὺς ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, εἰπόντες ὅρους ἀπαλλαττώμεθα.

ΚΛ. Τίνας;

ΑΘ. Ἢ διδάσκειν ἡμᾶς ὡς οὐκ ὀρθῶς λέγομεν τιθέμενοι ψυχὴν γένεσιν ἁπάντων εἶναι πρώτην καὶ τἆλλα ὁπόσα τούτων ξυνεπόμενα εἴπομεν, ἢ μὴ δυνάμενον βέλτιον λέγειν ἡμῶν ἡμῖν πείθεσθαι καὶ ζῆν θεοὺς ἡγούμενον εἰς τὸν ἐπίλοιπον βίον. ὁρῶμεν οὖν

εἴτε ἱκανῶς ἤδη τοῖς οὐχ ἡγουμένοις θεοὺς εἰρήκαμεν D
ὡς εἰσὶ θεοί, εἴτε ἐπιδεῶς.
ΚΛ. Ἥκιστά γε, ὦ ξένε, πάντων ἐπιδεῶς.
ΑΘ. Τούτοις μὲν τοίνυν ἡμῖν τὸ λόγων τέλος
ἐχέτω· τὸν δὲ ἡγούμενον μὲν θεοὺς εἶναι, μὴ φρον-
τίζειν δὲ αὐτοὺς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, παρα-
μυθητέον. Ὦ ἄριστε δὴ φῶμεν, ὅτι μὲν ἡγεῖ θεούς,
συγγένειά τις ἴσως σε θεία πρὸς τὸ ξύμφυτον ἄγει
τιμᾷν καὶ νομίζειν εἶναι· κακῶν δὲ ἀνθρώπων καὶ
ἀδίκων τύχαι ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἀληθείᾳ μὲν οὐκ E
εὐδαίμονες, δόξαις δὲ εὐδαιμονιζόμεναι σφόδρα ἀλλ᾽
οὐκ ἐμμελῶς ἄγουσί σε πρὸς ἀσέβειαν, ἔν τε Μού-
σαις οὐκ ὀρθῶς ὑμνούμεναι ἅμα καὶ ἐν παντοίοις
λόγοις. ἢ καὶ πρὸς τέλος ἴσως ἀνοσίους ἀνθρώπους
ὁρῶν ἐλθόντας γηραιούς, παῖδας παίδων καταλιπόν-
τας ἐν τιμαῖς ταῖς μεγίσταις, ταράττει τὰ νῦν ὅταν 900
ἐν ἅπασι τούτοις ἰδὼν ἢ δι᾽ ἀκοῆς αἰσθόμενος ἢ καὶ
παντάπασιν αὐτὸς αὐτόπτης προστυχὼν πολλῶν ἀσε-
βημάτων καὶ δεινῶν γενομένων τισὶ δι᾽ αὐτὰ ταῦτα
ὁρᾷς ἐκ σμικρῶν εἰς τυραννίδας τε καὶ τὰ μέγιστα
ἀφικομένους· τότε διὰ πάντα τὰ τοιαῦτα δῆλος εἶ
μέμφεσθαι μὲν θεοὺς ὡς αἰτίους ὄντας τῶν τοιούτων
διὰ ξυγγένειαν οὐκ ἂν ἐθέλων· ἀγόμενος δὲ ὑπό τινος
ἀλογίας ἅμα καὶ οὐ δυνάμενος δυσχεραίνειν θεοὺς εἰς B
τοῦτο νῦν τὸ πάθος ἐλήλυθας, ὥστ᾽ εἶναι μὲν δοκεῖν
αὐτούς, τῶν δὲ ἀνθρωπίνων καταφρονεῖν καὶ ἀμελεῖν
πραγμάτων. ἵνα οὖν μὴ ἐπὶ μεῖζον ἔλθῃ σοι πάθος
πρὸς ἀσέβειαν τὸ νῦν παρὸν δόγμα, ἀλλ᾽ ἐάν πως
οἷον ἀποδιαπομπήσασθαι λόγοις αὐτὸ προσιὸν γενώ-
μεθα δυνατοί, πειρώμεθα, συνάψαντες τὸν ἑξῆς λό-
γον ᾧ πρὸς τὸν τὸ παράπαν οὐχ ἡγούμενον θεοὺς
ἐξ ἀρχῆς διεπεράνάμεθα, τούτῳ τὰ νῦν προσχρήσα-
σθαι. σὺ δ᾽, ὦ Κλεινία τε καὶ Μέγιλλε, ὑπὲρ τοῦ C
νέου καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποκρινόμενοι δια-
δέχεσθε· ἂν δέ τι δύσκολον ἐμπίπτῃ τοῖς λόγοις, ἐγὼ
σφῷν ὥσπερ νῦν δὴ δεξάμενος διαβιβῶ τὸν ποταμόν.
ΚΛ. Ὀρθῶς λέγεις· καὶ σύ τε οὕτω ταῦτα δρᾷ
ποιήσομέν τε ἡμεῖς εἰς τὸ δυνατὸν ἃ λέγεις.

ΑΘ. Ἀλλ' οὐδὲν τάχ' ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸν ἐνδείξασθαι τοῦτό γε, ὡς ἐπιμελεῖς σμικρῶν εἰσὶ θεοὶ οὐχ ἧττον ἢ τῶν μεγέθει διαφερόντων. ἤκουε γάρ που
D καὶ παρῆν τοῖς νῦν δὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν τὴν τῶν πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὑτῶν οὖσαν κέκτηνται.

ΚΛ. Καὶ σφόδρα γε ἐπήκουε.

ΑΘ. Τὸ μετὰ τοῦτο τοίνυν κοινῇ συνεξεταζόντων, τίνα λέγοντες ἀρετὴν αὐτῶν ὁμολογοῦμεν αὐτοὺς ἀγαθοὺς εἶναι. φέρε, τὸ σωφρονεῖν νοῦν τε κεκτῆσθαι φαμὲν ἀρετῆς, τὰ δ' ἐναντία κακίας;

ΚΛ. Φαμέν.

ΑΘ. Τί δαί; ἀρετῆς μὲν ἀνδρείαν εἶναι, δειλίαν δὲ κακίας;

E ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Καὶ τὰ μὲν αἰσχρὰ τούτων, τὰ δὲ καλὰ φήσομεν;

ΚΛ. Ἀνάγκη.

ΑΘ. Καὶ τῶν μὲν προσήκειν ἡμῖν, εἴ περ, ὁπόσα φλαῦρα, θεοῖς δὲ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν τῶν τοιούτων μετὸν ἐροῦμεν;

ΚΛ. Καὶ ταῦθ' οὕτως ὁμολογοῖ πᾶς ἄν.

ΑΘ. Τί δαί; ἀμέλειάν τε καὶ ἀργίαν καὶ τρυφὴν εἰς ἀρετὴν ψυχῆς θήσομεν; ἢ πῶς λέγεις;

ΚΛ. Καὶ πῶς;

ΑΘ. Ἀλλ' εἰς τοὐναντίον;

ΚΛ. Ναί.

901 ΑΘ. Τἀναντία ἄρα τούτοις εἰς τοὐναντίον.

ΚΛ. Τοὐναντίον.

ΑΘ. Τί οὖν δή; τρυφῶν καὶ ἀμελὴς ἀργός τε, ὃν ὁ ποιητὴς κηφῆσι κοθούροισι μάλιστα εἴκελον ἔφασκεν εἶναι, γίγνοιτ' ἂν ὁ τοιοῦτος πᾶς ἡμῖν;

ΚΛ. Ὀρθότατά γε εἰπών.

ΑΘ. Οὐκοῦν τόν γε θεὸν οὐ ῥητέον ἔχειν ἦθος τοιοῦτον ὅ γέ τοι αὐτὸς μισεῖ· τῷ τέ τι τοιοῦτον φθέγγεσθαι πειρωμένῳ οὐκ ἐπιτρεπτέον.

ΚΛ. Οὐ μὲν δή· πῶς γὰρ ἄν;

B ΑΘ. Ὧι δὴ προσήκει μὲν πράττειν καὶ ἐπιμε-

λεῖσθαι διαφερόντως τινός, ὁ δὲ τούτου γε νοῦς τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμελεῖται, τῶν σμικρῶν δὲ ἀμελεῖ, κατὰ τίνα ἐπαινοῦντες τὸν τοιοῦτον λόγον οὐκ ἂν παντάπασι πλημμελοῖμεν; σκοπῶμεν δὲ ὧδε. ἆρ' οὐ κατὰ δύο εἴδη τὸ τοιοῦτον πράττει ὁ πράττων εἴτε θεὸς εἴτ' ἄνθρωπος;

ΚΛ. Ποίω δὴ λέγομεν;

ΑΘ. Ἢ διαφέρον οὐδὲν οἰόμενος εἶναι τῷ ὅλῳ ἀμελουμένων τῶν σμικρῶν, ἢ ῥᾳθυμίᾳ καὶ τρυφῇ, εἰ C
διαφέρει, ὁ δὲ ἀμελεῖ. ἢ ἔστιν ἄλλως πως γιγνομένη ἀμέλεια; οὐ γάρ που ὅταν γε ἀδύνατον ᾖ τῶν ἁπάντων ἐπιμελεῖσθαι, τότε ἀμέλεια ἔσται τῶν σμικρῶν ἢ μεγάλων μὴ ἐπιμελουμένῳ, ὧν ἂν δυνάμει θεὸς ἢ φαῦλός τις ὢν ἐλλιπὴς καὶ μὴ δυνατὸς ἐπιμελεῖσθαι γίγνηται.

ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘ. Νῦν δὴ δύ' ὄντες τρισὶν ἡμῖν οὖσιν ἀποκρινάσθωσαν οἱ θεοὺς μὲν ἀμφότεροι ὁμολογοῦντες εἶναι, παραιτητοὺς δὲ ἅτερος, ὁ δὲ ἀμελεῖς τῶν σμι- D
κρῶν. πρῶτον μὲν θεοὺς ἀμφότεροί φατε γιγνώσκειν καὶ ὁρᾷν καὶ ἀκούειν πάντα, λαθεῖν δὲ αὐτοὺς οὐδὲν δυνατὸν εἶναι τῶν ὁπόσων εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις τε καὶ ἐπιστῆμαι. ταύτῃ λέγετε ἔχειν ταῦτα, ἢ πῶς;

ΚΛ. Οὕτως.

ΑΘ. Τί δαί; δύνασθαι πάντα ὁπόσων αὖ δύναμίς ἐστι θνητοῖς τε καὶ ἀθανάτοις;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὐ συγχωρήσονται καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν;

ΑΘ. Καὶ μὴν ἀγαθούς γε καὶ ἀρίστους ὡμολο- E
γήκαμεν αὐτοὺς εἶναι πέντε ὄντες.

ΚΛ. Σφόδρα γε.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν οὐ ῥᾳθυμίᾳ μὲν καὶ τρυφῇ ἀδύνατον αὐτοὺς ὁμολογεῖν πράττειν ὁτιοῦν τὸ παράπαν, ὄντας γε οἵους ὁμολογοῦμεν; δειλίας γὰρ ἔκγονος ἔν γε ἡμῖν ἀργία, ῥᾳθυμία δὲ ἀργίας καὶ τρυφῆς.

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘ. Ἀργίᾳ μὲν δὴ καὶ ῥᾳθυμίᾳ οὐδεὶς ἀμελεῖ θεῶν· οὐ γὰρ μέτεστιν αὐτῷ που δειλίας.

ΚΛ. Ὀρθότατα λέγεις.

ΑΘ. Οὐκοῦν τὸ λοιπόν, εἴ περ ἀμελοῦσι τῶν
902 σμικρῶν καὶ ὀλίγων τῶν περὶ τὸ πᾶν, ἢ γιγνώσκοντες ὡς τὸ παράπαν οὐδενὸς τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, δρῷεν ἂν τοῦτο, ἢ τί τὸ λοιπὸν πλὴν τοῦ γιγνώσκειν τοὐναντίον;

ΚΛ. Οὐδέν.

ΑΘ. Πότερον οὖν, ὦ ἄριστε καὶ βέλτιστε, θῶμέν σε λέγοντα, ὡς ἀγνοοῦντάς τε καὶ δέον ἐπιμελεῖσθαι δι᾽ ἄγνοιαν ἀμελοῦντας, ἢ γιγνώσκοντας ὅτι δεῖ, καθά περ οἱ φαυλότατοι τῶν ἀνθρώπων λέγονται ποιεῖν, εἰδότες ἄλλα εἶναι βέλτιω πράττειν ὧν δὴ πράττουσι διά τινας ἥττας ἡδονῶν ἢ λυπῶν οὐ ποιεῖν;

B ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘ. Οὐκοῦν δὴ τά γε ἀνθρώπινα πράγματα τῆς τε ἐμψύχου μετέχει φύσεως ἅμα, καὶ θεοσεβέστατον αὐτὸ ἐστι πάντων ζώων ἄνθρωπος;

ΚΛ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘ. Θεῶν γε μὴν κτήματα φαμὲν εἶναι πάντα ὁπόσα θνητὰ ζῶα, ὥς περ καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Ἤδη τοίνυν σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάτω ταῦτα εἶναι τοῖς θεοῖς· οὐδετέρως γὰρ τοῖς κεκτη-
C μένοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἴη προςῆκον, ἐπιμελεστάτοις γε οὖσι καὶ ἀρίστοις. σκοπῶμεν γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔτι πρὸς τούτοις.

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Τὸ περί τε αἰσθήσεως καὶ δυνάμεως, ἆρ᾽ οὐκ ἐναντίως ἀλλήλοιν πρὸς ῥᾳστώνην καὶ χαλεπότητά ἐστον πεφυκότε;

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Ὁρᾶν μέν που καὶ ἀκούειν τὰ σμικρὰ χαλεπώτερον ἢ τὰ μεγάλα, φέρειν δὲ αὖ καὶ κρατεῖν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν σμικρῶν καὶ ὀλίγων παντὶ ῥᾷον ἢ τῶν ἐναντίων.

D ΚΛ. Καὶ πολύ γε.

ΑΘ. Ἰατρῷ δὲ προςτεταγμένων ὅλον τι θεραπεύειν βουλομένῳ καὶ δυναμένῳ, τῶν μὲν μεγάλων

ἐπιμελουμένῳ, τῶν μορίων δὲ καὶ σμικρῶν ἀμελοῦντι, ἕξει ποτὲ καλῶς αὐτῷ τὸ πᾶν;

ΚΛ. Οὐδαμῶς.

ΑΘ. Οὐ μὴν οὐδὲ κυβερνήταις οὐδὲ στρατηγοῖς οὐδ' οἰκονόμοις οὐδ' αὖ τισὶ πολιτικοῖς οὐδ' ἄλλῳ τῶν τοιούτων οὐδενὶ χωρὶς τῶν ὀλίγων καὶ σμικρῶν πολλὰ ἢ μεγάλα· οὐδὲ γὰρ ἄνευ σμικρῶν τοὺς μεγά- E
λους φασὶν οἱ λιθολόγοι λίθους εὖ κεῖσθαι.

ΚΛ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘ. Μὴ τοίνυν τόν γε θεὸν ἀξιώσωμέν ποτε θνητῶν δημιουργῶν φαυλότερον, οἳ τὰ προςήκοντα αὐτοῖς ἔργα, ὅσῳ περ ἂν ἀμείνους ὦσι, τόσῳ ἀκριβέστερα καὶ τελεώτερα μιᾷ τέχνῃ σμικρὰ καὶ μεγάλα ἀπεργάζονται· τὸν δὲ θεὸν ὄντα τε σοφώτατον βουλόμενόν τ' ἐπιμελεῖσθαι καὶ δυνάμενον, ὧν μὲν ῥᾷον 903
ἦν ἐπιμεληθῆναι σμικρῶν ὄντων, μηδαμῇ ἐπιμελεῖσθαι καθάπερ ἀργὸν ἢ δειλόν τινα διὰ πόνους ῥαθυμοῦντα, τῶν δὲ μεγάλων.

ΚΛ. Μηδαμῶς δόξαν τοιαύτην περὶ θεῶν, ὦ ξένε, ἀποδεχώμεθα· οὐδαμῇ γὰρ οὔτε ὅσιον οὔτ' ἀληθὲς τὸ διανόημα διανοοίμεθ' ἄν.

ΑΘ. Δοκοῦμεν δέ μοι νῦν ἤδη μάλιστα μετρίως διειλέχθαι τῷ φιλαιτίῳ τῆς ἀμελείας πέρι θεῶν.

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Τῷ γε βιάζεσθαι τοῖς λόγοις ὁμολογεῖν αὐτὸν μὴ λέγειν ὀρθῶς. Ἐπῳδῶν γε μὴν προςδεῖσθαί B
μοι δοκεῖ μύθων ἔτι τινῶν.

ΚΛ. Ποίων, ὦ 'γαθέ;

ΑΘ. Πείθωμεν τὸν νεανίαν τοῖς λόγοις ὡς τῷ τοῦ παντὸς ἐπιμελουμένῳ πρὸς τὴν σωτηρίαν καὶ ἀρετὴν τοῦ ὅλου πάντ' ἐστὶ συντεταγμένα, ὧν καὶ τὸ μέρος εἰς δύναμιν ἕκαστον τὸ προςῆκον πάσχει καὶ ποιεῖ. τούτοις δ' εἰσὶν ἄρχοντες προστεταγμένοι ἑκάστοις ἐπὶ τὸ σμικρότατον ἀεὶ πάθης καὶ πράξεως, εἰς μερισμὸν τὸν ἔσχατον τέλος ἀπειργασμένοι· ὧν ἓν C
καὶ τὸ σόν, ὦ σχέτλιε, μόριον εἰς τὸ πᾶν ξυντείνει βλέπον ἀεί, καί περ πάνσμικρον ὄν. σὲ δὲ λέληθε περὶ τοῦτο αὐτὸ ὡς γένεσις ἕνεκα ἐκείνου γίγνεται

πᾶσα, ὅπως ᾖ τῷ τοῦ παντὸς βίῳ ὑπάρχουσα εὐδαίμων οὐσία, οὐχ ἕνεκα σοῦ γιγνομένη, σὺ δὲ ἕνεκα ἐκείνου. πᾶς γὰρ ἰατρὸς καὶ πᾶς ἔντεχνος δημιουργὸς παντὸς μὲν ἕνεκα πάντα ἐργάζεται, πρὸς τὸ κοινῇ ξυντείνων βέλτιστον, μέρος μὴν ἕνεκα ὅλου καὶ οὐχ
D ὅλον μέρους ἕνεκα ἀπεργάζεται. σὺ δὲ ἀγανακτεῖς ἀγνοῶν ὅπῃ τὸ περὶ σὲ ἄριστον τῷ παντὶ ξυμβαίνει καὶ σοὶ κατὰ δύναμιν τὴν τῆς κοινῆς γενέσεως. ἐπεὶ δὲ ἀεὶ ψυχὴ συντεταγμένη σώματι τοτὲ μὲν ἄλλῳ, τοτὲ δὲ ἄλλῳ, μεταβάλλει παντοίας μεταβολὰς δι' ἑαυτὴν ἢ δι' ἑτέραν ψυχήν, οὐδὲν ἄλλο ἔργον τῷ πεττευτῇ λείπεται πλὴν μετατιθέναι τὸ μὲν ἄμεινον γιγνόμενον ἦθος εἰς βελτίω τόπον, χεῖρον δὲ εἰς τὸν χείρονα, κατὰ τὸ πρέπον αὐτῶν ἕκαστον, ἵνα τῆς προσηκούσης μοίρας λαγχάνῃ.

E ΚΛ. Πῇ λέγεις;

ΑΘ. Ἧιπερ ἂν ἔχοι λόγον ῥᾳστώνη ἐπιμελείας θεοῖς τῶν πάντων, ταύτῃ μοι δοκῶ φράζειν. εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ὅλον ἀεὶ βλέπων πλάττοι τις μετασχηματίζων τὰ πάντα, οἷον ἐκ πυρὸς ὕδωρ ἔμψυχον, καὶ μὴ ξύμπολλα ἐξ ἑνὸς ἢ ἐκ πολλῶν ἕν, πρώτης
904 ἢ δευτέρας ἢ καὶ τρίτης γενέσεως μετειληφότα, πλήθεσιν ἄπειρ' ἂν εἴη τῆς μετατιθεμένης κοσμήσεως· νῦν δ' ἔστι θαυμαστὴ ῥᾳστώνη τῷ τοῦ παντὸς ἐπιμελουμένῳ.

ΚΛ. Πῶς αὖ λέγεις;

ΑΘ. Ὧδε. ἐπειδὴ κατεῖδεν ἡμῶν ὁ βασιλεὺς ἐμψύχους οὔσας τὰς πράξεις ἁπάσας καὶ πολλὴν μὲν ἀρετὴν ἐν αὐταῖς οὖσαν, πολλὴν δὲ κακίαν, ἀνώλεθρον δὲ ὂν γενόμενον, ἀλλ' οὐκ αἰώνιον, ψυχὴν καὶ σῶμα, καθά περ οἱ κατὰ νόμον ὄντες θεοί — γένεσις
B γὰρ οὐκ ἄν ποτε ἦν ζώων ἀπολομένου τούτοιν θατέρου — καὶ τὸ μὲν ὠφελεῖν ἀεὶ πεφυκός, ὅσον ἀγαθὸν ψυχῆς, διενοήθη, τὸ δὲ κακὸν βλάπτειν· ταῦτα πάντα ξυνιδὼν ἐμηχανήσατο ποῦ κείμενον ἕκαστον τῶν μερῶν νικῶσαν ἀρετήν, ἡττωμένην δὲ κακίαν ἐν τῷ παντὶ παρέχοι μάλιστ' ἂν καὶ ῥᾷστα καὶ ἄριστα. μεμηχάνηται δὴ πρὸς πᾶν τοῦτο τὸ ποῖόν τι γιγνό-

μενον ἀεὶ ποίαν ἕδραν δεῖ μεταλαμβάνον οἰκίζεσθαι
καὶ τίνας ποτὲ τόπους. τῆς δὲ γενέσεως τὸ ποίου τι-
νὸς ἀφῆκε ταῖς βουλήσεσιν ἑκάστων ἡμῶν τὰς αἰτίας. C
ὅπῃ γὰρ ἂν ἐπιθυμῇ καὶ ὁποῖός τις ὢν τὴν ψυχήν,
ταύτῃ σχεδὸν ἑκάστοτε καὶ τοιοῦτος γίγνεται ἅπας
ἡμῶν ὡς τὸ πολύ.

ΚΛ. Τὸ γοῦν εἰκός.

ΑΘ. Μεταβάλλει μὲν τοίνυν πάνθ' ὅσα μέτοχά
ἐστι ψυχῆς, ἐν ἑαυτοῖς κεκτημένα τὴν τῆς μεταβολῆς
αἰτίαν· μεταβάλλοντα δὲ φέρεται κατὰ τὴν τῆς εἱμαρ-
μένης τάξιν καὶ νόμον. σμικρότερα μὲν τῶν ἠθῶν
μεταβάλλοντα ἐλάττω κατὰ τὸ τῆς χώρας ἐπίπεδον με-
ταπορεύεται, πλείω δὲ καὶ ἀδικώτερα μεταπεσόντα εἰς
βάθος τά τε κάτω λεγόμενα τῶν τόπων, ὅσα Ἅιδην D
τε καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα τῶν ὀνομάτων ἐπονομάζον-
τες σφόδρα φοβοῦνται καὶ ὀνειροπολοῦσι ζῶντες δια-
λυθέντες τε τῶν σωμάτων. μείζω δὲ δὴ ψυχὴ κακίας
ἢ ἀρετῆς ὁπόταν μεταβάλῃ διὰ τὴν αὑτῆς βούλησίν τε
καὶ ὁμιλίαν γενομένην ἰσχυράν, ὁπόταν μὲν ἀρετῇ
θείᾳ προσμίξασα γίγνηται διαφερόντως τοιαύτη, δια-
φέροντα καὶ μετέβαλε τόπον ἅγιον ὅλον, μετακομι-
σθεῖσα εἰς ἀμείνω τινὰ τόπον ἕτερον· ὅταν δὲ τἀναν- E
τία, ἐπὶ τἀναντία μεθιδρύσασα τὸν αὑτῆς βίον.

αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν,
ὦ παῖ καὶ νεανίσκε ἀμελεῖσθαι δοκῶν ὑπὸ θεῶν· κα-
κίω μὲν γιγνόμενον πρὸς τὰς κακίους ψυχάς, ἀμείνω
δὲ πρὸς τὰς ἀμείνους πορευόμενον ἔν τε ζωῇ καὶ ἐν
πᾶσι θανάτοις πάσχειν τε καὶ ποιεῖν ἃ προσῆκον δρᾷν
ἐστὶ τοῖς προσφερέσι τοὺς προσφερεῖς. ταύτης τῆς δίκης
οὔτε σὺ μή ποτε οὔτε [εἰ] ἄλλος ἀτυχὴς γενόμενος 905
ἐπεύξηται περιγενέσθαι θεῶν· ἣν πασῶν δικῶν διαφε-
ρόντως ἔταξάν τε οἱ τάξαντες χρεών τε ἐξευλαβεῖσθαι
τὸ παράπαν. οὐ γὰρ ἀμεληθήσει ποτὲ ὑπ' αὐτῆς·
οὐχ οὕτω σμικρὸς ὢν δύσει κατὰ τὸ τῆς γῆς βάθος,
οὐδ' ὑψηλὸς γενόμενος εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτήσει,
τίσεις δὲ αὐτῶν τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν εἴτ' ἐν-
θάδε μένων εἴτε καὶ ἐν Ἅιδου διαπορευθεὶς εἴτε καὶ B
τούτων εἰς ἀγριώτερον ἔτι διακομισθεὶς τόπον. ὁ αὐ-

τοὺς δὲ λόγος σοι καὶ περὶ ἐκείνων ἂν εἴη, τῶν οὓς σὺ κατιδὼν ἐκ σμικρῶν μεγάλους γεγονότας ἀνοσιουργήσαντας ἤ τι τοιοῦτον πράξαντας ᾠήθης ἐξ ἀθλίων εὐδαίμονας γεγονέναι, κᾆτα ὡς ἐν κατόπτροις αὐτῶν ταῖς πράξεσιν ἡγήσω καθεωρακέναι τὴν πάντων ἀμέλειαν θεῶν, οὐκ εἰδὼς αὐτῶν τὴν συντέλειαν, ὅπῃ
C ποτὲ τῷ παντὶ ξυμβάλλεται. γιγνώσκειν δὲ αὐτήν, ὦ πάντων ἀνδρειότατε, πῶς οὐ δεῖν δοκεῖς; ἥν τις μὴ γιγνώσκων οὐδ' ἂν τύπον ἴδοι ποτέ, οὐδὲ λόγον ξυμβάλλεσθαι περὶ βίου δυνατὸς ἂν γένοιτο εἰς εὐδαιμονίαν τε καὶ δυςδαίμονα τύχην. ταῦτα εἰ μέν σε πείθει Κλεινίας ὅδε καὶ ξύμπασα ἡμῶν ἥδε ἡ γερουσία, περὶ θεῶν ὡς οὐκ οἶσθα ὅ τι λέγεις, καλῶς ἄν σοι ὁ θεὸς αὐτὸς ξυλλαμβάνοι· εἰ δ' ἐπιδεὴς ἔτι λόγου τινὸς ἂν εἴης, λεγόντων ἡμῶν πρὸς τὸν τρίτον
D ἐπάκουε, εἰ νοῦν καὶ ὁπωσοῦν ἔχεις. ὅτι μὲν γὰρ θεοί τ' εἰσὶ καὶ ἀνθρώπων ἐπιμέλονται, ἔγωγε οὐ παντάπασι φαύλως ἂν φαίην ἡμῖν ἀποδεδεῖχθαι· τὸ δὲ παραιτητοὺς αὖ θεοὺς εἶναι τοῖσιν ἀδικοῦσι, δεχομένους δῶρα, οὔ τέ τινι συγχωρητέον παντί τ' αὖ κατὰ δύναμιν τρόπῳ ἐλεγκτέον.

ΚΛ. Κάλλιστ' εἶπες, ποιῶμέν τε ὡς λέγεις.

ΑΘ. Φέρε δὴ πρὸς θεῶν αὐτῶν, τίνα τρόπον παραιτητοὶ γίγνοιντ' ἂν ἡμῖν, εἰ γίγνοιντο αὖ; καὶ τί-
E νες ἢ ποῖοί τινες ὄντες; ἄρχοντας μὲν ἀναγκαῖόν που γίγνεσθαι τούς γε διοικήσοντας τὸν ἅπαντα ἐντελεχῶς οὐρανόν.

ΚΛ. Οὕτως.

ΑΘ. Ἀλλ' ἆρα τίσι προςφερεῖς τῶν ἀρχόντων; ἢ τίνες τούτοις, ὧν δυνατὸν ἡμῖν ἀπεικάζουσι τυγχάνειν μείζοσιν ἐλάττονας; πότερον ἡνίοχοί τινες ἂν εἶεν τοιοῦτοι ζευγῶν ἁμιλλωμένων ἢ πλοίων κυβερνῆται; τάχα δὲ κἂν ἀπεικασθεῖεν στρατοπέδων ἄρχουσί τισιν. εἴη δ' ἂν καὶ νόσων πόλεμον εὐλαβουμένοις ἰατροῖς ἐοικέναι περὶ σώματα, ἢ γεωργοῖς περὶ φυτῶν γένεσιν εἰω-
906 θυίας ὥρας χαλεπὰς διὰ φόβων προςδεχομένοις, ἢ καὶ ποιμνίων ἐπιστάταις. ἐπειδὴ γὰρ συγκεχωρήκαμεν ἡμῖν αὐτοῖς εἶναι μὲν τὸν οὐρανὸν πολλῶν μεστὸν

ἀγαθῶν, εἶναι δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, πλειόνων δὲ τῶν μή, μάχη δή, φαμέν, ἀθάνατός ἐστιν ἡ τοιαύτη καὶ φυλακῆς θαυμαστῆς δεομένη. ξύμμαχοι δὲ ἡμῖν θεοί τε ἅμα καὶ δαίμονες, ἡμεῖς δ' αὖ κτήματα θεῶν καὶ δαιμόνων· φθείρει δὲ ἡμᾶς ἀδικία καὶ ὕβρις μετὰ ἀφροσύνης, σώζει δὲ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη μετὰ B
φρονήσεως, ἐν ταῖς τῶν θεῶν ἐμψύχοις οἰκοῦσαι δυνάμεσι. βραχὺ δέ τι καὶ τῇδε ἄν τις τῶν τοιούτων ἐνοικοῦν ἡμῖν σαφὲς ἴδοι. ψυχαὶ δή τινες ἐπὶ γῆς οἰκοῦσαι καὶ ἄδικον λῆμμα κεκτημέναι, δῆλον ὅτι θηριώδεις πρὸς τὰς τῶν φυλάκων ψυχὰς ἄρα κυνῶν ἢ τὰς τῶν νομέων ἢ πρὸς τας τῶν παντάπασιν ἀκροτάτων δεσποτῶν προσπίπτουσαι πείθουσι θωπείαις λόγων, καὶ ἐν εὐκταίαις τισὶν ἐπῳδαῖς, ὡς αἱ φῆμαί φασιν αἱ τῶν κακῶν, ἐξεῖναι πλεονεκτοῦσι σφίσιν ἐν C
ἀνθρώποις πάσχειν μηδὲν χαλεπόν. φαμὲν δ' εἶναί που τὸ νῦν ὀνομαζόμενον ἁμάρτημα τὴν πλεονεξίαν ἐν μὲν σαρκίνοις σώμασι νόσημα καλούμενον, ἐν δὲ ὥραις ἐτῶν καὶ ἐνιαυτῶν λοιμόν, ἐν δὲ πόλεσι καὶ πολιτείαις, τοῦτο αὖ τὸ ῥῆμα μετεσχηματισμένον, ἀδικίαν.

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἀναγκαῖον λέγειν τὸν λέγοντα ὡς εἰσὶ συγγνώμονες ἀεὶ θεοὶ τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἀδίκοις καὶ ἀδικοῦσιν, ἂν αὐτοῖς τῶν ἀδικημάτων D
τις ἀπονέμῃ, καθά περ κυσὶ λύκοι τῶν ἁρπασμάτων σμικρὰ ἀπονέμοιεν, οἱ δὲ ἡμερούμενοι τοῖς δώροις συγχωροῖεν τὰ ποίμνια διαρπάζειν. ἆρ' οὐχ οὗτος ὁ λόγος ὁ τῶν φασκόντων παραιτητοὺς εἶναι θεούς;

ΚΛ. Οὗτος μὲν οὖν.

ΑΘ. Τίσιν οὖν δὴ τῶν προῤῥηθέντων ἀπεικάζων ὁμοίους φύλακας εἶναι θεοὺς οὐκ ἂν καταγέλαστος γίγνοιτο ἀνθρώπων ὁστισοῦν; πότερον κυβερνήταις, λοιβῇ γε οἴνου κνίσσῃ τε παρατρεπομένοις αὐτοῖς, E
ἀνατρέπουσι δὲ ναῦς τε καὶ ναύτας;

ΚΛ. Μηδαμῶς.

ΑΘ. Ἀλλ' οὔ τι μὴν ἡνιόχοισί γε ἐν ἁμίλλῃ συν-

τεταγμένοις, πεισθεῖσιν ὑπὸ δωρεᾶς ἑτέροισι τὴν νίκην ζεύγεσι προδοῦναι.

ΚΛ. Δεινὴν γὰρ εἰκόνα λέγοις ἂν λέγων τὸν λόγον τοῦτον.

ΑΘ. Οὐ μὴν οὐδὲ στρατηγοῖς γε οὐδ' ἰατροῖς οὐδὲ γεωργοῖς, οὐδὲ νομεῦσιν, οὐ μὴν οὐδέ τισι κυσὶ κεκηλημένοις ὑπὸ λύκων.

907 ΚΛ. Εὐφήμει· πῶς γὰρ ἄν;

ΑΘ. Ἀλλ' οὐ πάντων φυλάκων εἰσὶ μέγιστοι καὶ περὶ τὰ μέγιστα ἡμῖν οἱ πάντες θεοί;

ΚΛ. Πολύ γε.

ΑΘ. Τοὺς δὴ κάλλιστά τε πράγματα φυλάττοντας διαφέροντάς τε αὐτοὺς φυλακῇ πρὸς ἀρετὴν κυνῶν χείρους καὶ ἀνθρώπων μέσων εἶναι φήσομεν, οἳ τὸ δίκαιον οὐκ ἄν ποτε προδοῖεν ἕνεκα δώρων παρὰ ἀδίκων ἀνδρῶν ἀνοσίως διδομένων;

ΚΛ. Οὐδαμῶς· οὔτε ἀνεκτὸς ὁ λόγος. τῶν τε
B περὶ πᾶσαν ἀσέβειαν ὄντων κινδυνεύει πως ὁ ταύτης τῆς δόξης ἀντεχόμενος πάντων ἂν τῶν ἀσεβῶν κεκρίσθαι δικαιότατα κάκιστός τε εἶναι καὶ ἀσεβέστατος.

ΑΘ. Τὰ μὲν δὴ προτεθέντα τρία, θεοί τε ὡς εἰσὶ καὶ ὡς ἐπιμελεῖς καὶ παρὰ τὸ δίκαιον ὡς παντάπασιν ἀπαραίτητοι, φῶμεν ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαί που;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ; καὶ σύμψηφοί γε τούτοις τοῖς λόγοις ἐσμέν.

ΑΘ. Καὶ μὴν εἴρηταί γέ πως σφοδρότερον διὰ
C φιλονεικίαν τῶν κακῶν ἀνθρώπων. τούτου γε μὴν ἕνεκα, ὦ φίλε Κλεινία, πεφιλονείκηνται, μή ποτε λόγοις ἡγῶνται κρατοῦντες ἐξουσίαν εἶναι σφίσιν ἃ βούλονται πράττειν οἱ κακοί, ἃ δὴ καὶ ὅσα καὶ οἷα περὶ θεοὺς διανοοῦνται. προθυμία μὲν δὴ διὰ ταῦτα νεωτέρως εἰπεῖν ἡμῖν γέγονεν· εἰ δέ τι καὶ βραχὺ προὔργου πεποιήκαμεν εἰς τὸ πείθειν πῃ τοὺς ἄνδρας ἑαυτοὺς μὲν μισῆσαι, τὰ δ' ἐναντία πως ἤδη στέρξαι, καλῶς ἡμῖν εἰρημένον ἂν εἴη τὸ προοίμιον ἀσεβείας πέρι νόμων.

D ΚΛ. Ἀλλ' ἐλπίς· εἰ δὲ μή, τό γε τοῦ λόγου γένος οὐκ αἰτιάσεται τὸν νομοθέτην.

ΑΘ. Μετὰ τὸ προοίμιον τοίνυν λόγος οἷος ἂν
τῶν νόμων ἑρμηνεὺς ὀρθῶς γίγνοιτο ἡμῖν, προαγο-
ρεύων ἐξίστασθαι πᾶσι τοῖς ἀσεβέσι τρόπων τῶν αὑτῶν
εἰς τοὺς εὐσεβεῖς. τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις ἀσεβείας
ὅδε ἔστω πέρι νόμος· Ἐάν τις ἀσεβῇ λόγοις εἴτ᾽
ἔργοις, ὁ παρατυγχάνων ἀμυνέτω σημαίνων πρὸς ἄρ- E
χοντας, τῶν δὲ ἀρχόντων οἱ πρῶτοι πυθόμενοι πρὸς
τὸ περὶ τούτων ἀποδεδειγμένον κρίνειν δικαστήριον
εἰςαγαγόντων κατὰ τοὺς νόμους· ἐὰν δέ τις ἀκούσασα
ἀρχὴ μὴ δρᾷ ταῦτα, αὐτὴ ἀσεβείας ὑπόδικος γιγνέ-
σθω τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων. ἐὰν δέ
τις ὄφλῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον ἐν ἑκάστῳ τῶν καθ᾽
ἓν ἀσεβούντων τίμημα. δεσμὸς μὲν οὖν ὑπαρχέτω 908
πᾶσι. δεσμωτηρίων δὲ ὄντων ἐν τῇ πόλει τριῶν, ἑνὸς
μὲν κοινοῦ τοῖς πλείστοις περὶ ἀγοράν, σωτηρίας ἕνεκα
τοῖς πολλοῖς τῶν σωμάτων, ἑνὸς δὲ περὶ τὸν τῶν
νύκτωρ συλλεγομένων ξύλλογον, σωφρονιστήριον ἐπο-
νομαζόμενον, ἑνὸς δὲ αὖ κατὰ μέσην τὴν χώραν, ὅπη-
περ ἂν ἐρημός τε καὶ ὡς ὅτι μάλιστα ἀγριώτατος ᾖ
τόπος, τιμωρίας ἔχων ἐπωνυμίαν φήμην τινά. περὶ
ἀσέβειαν δὲ ὄντων, αἰτίαις μὲν τρισίν, ἃς περ καὶ B
διήλθομεν· δύο δὲ ἐξ ἑκάστης τῆς τοιαύτης αἰτίας
γενομένων ἓξ ἂν γίγνοιντο, ἃ καὶ διακρίσεως ἄξια
γένη τῶν περὶ τὰ θεῖα ἐξαμαρτανόντων, οὐκ ἴσης
οὐδ᾽ ὁμοίας δίκης δεόμενα. ᾧ γὰρ ἂν μὴ νομίζοντι
θεοὺς εἶναι τὸ παράπαν ἦθος φύσει προςγένηται δί-
καιον, μισοῦντές τε γίγνονται τοὺς κακούς, καὶ τῷ
δυςχεραίνειν τὴν ἀδικίαν οὔτε τὰς τοιαύτας πράξεις
προςίενται πράττειν τούς τε μὴ δικαίους τῶν ἀνθρώ-
πων φεύγουσι καὶ τοὺς δικαίους στέργουσιν. οἷς δ᾽ C
ἂν πρὸς τῇ δόξῃ τῇ θεῶν ἔρημα εἶναι πάντα ἀκρά-
τειαί τε ἡδονῶν καὶ λυπῶν προςπέσωσι, μνῆμαί τε
ἰσχυραὶ καὶ μαθήσεις ὀξεῖαι παρῶσι, τὸ μὲν μὴ νο-
μίζειν θεοὺς ἀμφοῖν ἂν ἐν ὑπάρχοι κοινὸν πάθος,
τῇ δὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων λώβῃ τὸ μὲν ἔλαττω,
τὸ δὲ πλείω κακὰ ἐργάζοιτ᾽ ἄν. ὁ μὲν γὰρ λόγῳ τε
ἂν περὶ θεοὺς παῤῥησίας εἴη μεστὸς καὶ περὶ θυσίας
τε καὶ ὅρκους, καὶ ὡς τῶν ἄλλων καταγελῶν τάχ᾽

D ἂν ἑτέρους τοιούτους ἀπεργάζοιτο, δίκης μὴ τυγχάνων· ὁ δὲ δὴ δοξάζων μὲν καθάπερ ἅτερος, εὐφυὴς δὲ ἐπικαλούμενος, δόλου δὲ καὶ ἐνέδρας πλήρης, ἐξ ὧν μάντεις τε κατασκευάζονται πολλοὶ καὶ περὶ πᾶσαν τὴν μαγγανείαν κεκινημένοι, γίγνονται δὲ ἐξ αὐτῶν ἔστιν ὅτε καὶ τύραννοι καὶ δημηγόροι καὶ στρατηγοί, καὶ τελεταῖς δὲ ἰδίαις ἐπιβεβουλευκότες σοφιστῶν τε ἐπικαλουμένων μηχαναί. τούτων δὴ πολλὰ μὲν εἴδη γένοιτ' ἄν· τὰ δὲ νόμων ἄξια θέσεως δύο,
E ὧν τὸ μὲν εἰρωνικὸν οὐχ ἑνὸς οὐδὲ δυοῖν ἄξια θανάτοιν ἁμαρτάνον, τὸ δὲ νουθετήσεως ἅμα καὶ δεσμῶν δεόμενον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θεοὺς νομίζον ἀμελεῖν δύ' ἕτερα γεννᾷ καὶ τὸ παραιτητοὺς ἄλλα δύο. τούτων δὴ ταύτῃ διεστηκότων τοὺς μὲν ὑπ' ἀνοίας ἄνευ κάκης ὀργῆς τε καὶ ἤθους γεγεννημένους εἰς τὸ
909 σωφρονιστήριον ὁ δικαστὴς τιθέμενος νόμῳ τιθέσθω μηδὲν ἔλαττον ἐτῶν πέντε. ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ μηδεὶς τῶν πολιτῶν αὐτοῖς ἄλλος συγγιγνέσθω πλὴν οἱ τοῦ νυκτερινοῦ ξυλλόγου κοινωνοῦντες, ἐπὶ νουθετήσει τε καὶ τῇ τῆς ψυχῆς σωτηρίᾳ ὁμιλοῦντες. ὅταν δ' ὁ χρόνος αὐτοῖς ἐξέλθῃ τῶν δεσμῶν, ἐὰν μὲν δοκῇ τις σωφρονεῖν αὐτῶν, οἰκείτω μετὰ τῶν σωφρόνων, ἐὰν δὲ μή, ὀφείλῃ δ' αὖθις τὴν τοιαύτην δίκην, θανάτῳ ζημιούσθω. ὅσοι δ' ἂν θηριώδεις γένωνται πρὸς τῷ θεοὺς μὴ νομίζειν ἢ ἀμελεῖς ἢ παραιτητοὺς
B εἶναι, καταφρονοῦντες δὲ τῶν ἀνθρώπων ψυχαγωγῶσι μὲν πολλοὺς τῶν ζώντων, τοὺς δὲ τεθνεῶτας φάσκοντες ψυχαγωγεῖν καὶ θεοὺς ὑπισχνούμενοι πείθειν, ὡς θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς καὶ ἐπῳδαῖς γοητεύοντες, ἰδιώτας τε καὶ ὅλας οἰκίας καὶ πόλεις χρημάτων χάριν ἐπιχειρῶσι κατ' ἄκρας ἐξαιρεῖν, τούτων δὲ ὃς ἂν ὄφλων εἶναι δόξῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον αὐτῷ κατὰ νόμον δεδέσθαι μὲν ἐν τῷ τῶν μεσογείων
C δεσμωτηρίῳ, προσιέναι δὲ αὐτῷ μηδένα ἐλεύθερον μηδέποτε, τακτὴν δὲ ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων αὐτοὺς τροφὴν παρὰ τῶν οἰκετῶν λαμβάνειν. ἀποθανόντα δὲ ἔξω τῶν ὁρίων ἐκβάλλειν ἄταφον· ἂν δέ τις ἐλεύθερος συνθάπτῃ, δίκας ἀσεβείας τῷ ἐθέλοντι λαγχά-

νειν ὑπεχέτω. παῖδας δὲ ἂν μὲν καταλίπῃ τῇ πόλει
ἱκανούς, οἱ τῶν ὀρφανῶν ἐπιμελούμενοι καὶ τούτων,
ὡς ὄντων ὀρφανῶν, ἐπιμελείσθων μηδὲν χεῖρον τῶν D
ἄλλων ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἂν ὁ πατὴρ αὐτῶν ὄφλῃ
τὴν δίκην. κοινὸν δ' ἐπὶ τούτοις πᾶσι νόμον κεῖσθαι
χρεών, ὃς ἐλάττω τε εἰς θεοὺς αὐτῶν τοὺς πολλοὺς
ἔργῳ καὶ λόγῳ πλημμελεῖν ἂν ποιοῖ, καὶ δὴ καὶ
ἀνοήτους ἧττον γίγνεσθαι, διὰ τὸ μὴ ἐξεῖναι θεοπο-
λεῖν παρὰ νόμον. ἔστω γὰρ νόμος ὅδε τοῖς ξύμπασι
κείμενος ἁπλῶς· Ἱερὰ μηδὲ εἷς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἐκτή-
σθω. θύειν δ' ὅταν ἐπὶ νοῦν ἴῃ τινί, πρὸς τὰ δημό-
σια ἴτω θύσων, καὶ τοῖς ἱερεῦσί τε καὶ ἱερείαις ἐγχει-
ριζέτω τὰ θύματα, οἷς ἁγνεία τούτων ἐπιμελής· συν- E
ευξάσθω δὲ αὐτός τε καὶ ὃς ἂν ἐθέλῃ μετ' αὐτοῦ ξυνεύ-
χεσθαι. ταῦτα δὲ γιγνόμενα τῶν τοιῶνδε χάριν ἔστω.
ἱερὰ καὶ θεοὺς οὐ ῥᾴδιον ἱδρύεσθαι, μεγάλης δὲ
διανοίας τινὸς ὀρθῶς δρᾶν τὸ τοιοῦτον, ἔθος τε γυ-
ναιξί τε δὴ διαφερόντως πάσαις καὶ τοῖς ἀσθενοῦσι
πάντῃ καὶ κινδυνεύουσι καὶ ἀποροῦσιν, ὅπῃ τις ἂν
ἀπορῇ, καὶ τοὐναντίον ὅταν εὐπορίας τινὸς λάβωνται,
καθιεροῦν τε τὸ παρὸν ἀεὶ καὶ θυσίας εὔχεσθαι καὶ
ἱδρύσεις ὑπισχνεῖσθαι θεοῖς καὶ δαίμοσι καὶ παισὶ 910
θεῶν, ἔν τε φάσμασιν ἐγρηγορότας διὰ φόβους καὶ
ἐν ὀνείροις, ὡς δ' αὔτως ὄψεις πολλὰς ἀπομνημο-
νεύοντας, ἑκάσταισί τε αὐτῶν ἄκη ποιουμένους βω-
μοὺς καὶ ἱερά, πάσας μὲν οἰκίας, πάσας δὲ κώμας
ἔν τε καθαροῖς ἱδρυομένους ἐμπιπλάναι καὶ ὅπῃ τις
ἔτυχε τῶν τοιούτων. ὧν ἕνεκα χρὴ πάντων ποιεῖν
κατὰ τὸν νῦν λεγόμενον νόμον· πρὸς τούτοις δὲ ἕνεκα
τῶν ἀσεβούντων, ἵνα μὴ καὶ ταῦτα κλέπτοντες πρά- B
ξεσιν, ἱερά τε καὶ βωμοὺς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱδρυόμε-
νοι, λάθρα τοὺς θεοὺς ἵλεως οἰόμενοι ποιεῖν θυσίαις
τε καὶ εὐχαῖς, εἰς ἄπειρον τὴν ἀδικίαν αὐξάνοντες
αὑτοῖς τε ἐγκλήματα πρὸς θεῶν ποιῶνται καὶ τοῖς
ἐπιτρέπουσιν, οὖσιν αὐτῶν βελτίοσι, καὶ πᾶσα οὕτως
ἡ πόλις ἀπολαύῃ τῶν ἀσεβῶν τρόπον τινὰ δικαίως.
τὸν μὲν δὴ νομοθέτην ὁ θεὸς οὐ μέμψεται· κείσθω C
γὰρ νόμος οὗτος, μὴ κεκτῆσθαι θεῶν ἐν ἰδίαις οἰκίαις

ἱερά· τὸν δὲ φανέντα κεκτημένον ἕτερα καὶ ὀργιάζοντα πλὴν τὰ δημόσια, ἐὰν μὲν ἄδικον μηδὲν τῶν μεγάλων καὶ ἀνοσίων εἰργασμένος ἀνὴρ ἢ καὶ γυνὴ κεκτῆταί τις, ὁ μὲν αἰσθόμενος καὶ εἰςαγγελλέτω τοῖς νομοφύλαξιν, οἱ δὲ προςταττόντων εἰς τὰ δημόσια ἀποφέρειν ἱερὰ τὰ ἴδια, μὴ πείθοντες δὲ ζημιούντων,
D ἕως ἂν ἀπενεχθῇ· ἐὰν δέ τις ἀσεβήσας μὴ παιδίων ἀλλ' ἀνδρῶν ἀσέβημα ἀνοσίων γένηται φανερός, εἴτε ἐν ἰδίοις ἱδρυσάμενος εἴτ' ἐν δημοσίοις θύσας ἱερὰ θεοῖς οἱςτισινοῦν, ὡς οὐ καθαρὸς ὢν θύων, θανάτῳ ζημιούσθω. τὸ δὲ παιδίων ἢ μὴ κρίναντες οἱ νομοφύλακες, εἰς τὸ δικαστήριον οὕτως εἰςαγαγόντες τὴν τῆς ἀσεβείας δίκην τούτοις ἐπιτελούντων.

ΙΑ.

Τὰ δὴ μετὰ ταῦτ' εἴη ξυμβόλαια ἂν πρὸς ἀλλήλους 913
ἡμῖν δεόμενα προσηκούσης τάξεως. ἁπλοῦν δέ γ' ἐστί
που τό γε τοιοῦτον· μήτε οὖν τις τῶν ἐμῶν χρημά-
των ἅπτοιτο εἰς δύναμιν, μηδ' αὖ κινήσειε μηδὲ τὸ
βραχύτατον ἐμὲ μηδαμῇ μηδαμῶς πείθων· κατὰ ταὐτὰ
δὲ ταῦτα καὶ περὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐγὼ δρώην, νοῦν
ἔχων ἔμφρονα. θησαυρὸν δὴ λέγωμεν πρῶτον τῶν
τοιούτων, ὅν τις αὑτῷ καὶ τοῖς αὑτοῦ κειμήλιον ἔθε-
το, μὴ τῶν ἐμῶν ὢν πατέρων, μήθ' εὑρεῖν ποτὲ θεοῖς B
εὔξαιμην μήθ' εὑρὼν κινήσαιμι, μηδ' αὖ τοῖς λεγομέ-
νοις μάντεσιν ἀνακοινώσαιμι τοῖς ἁμωσγέπως μοι ξυμ-
βουλεύουσιν ἀνελεῖν τὴν γῇ παρακαταθήκην. οὐ γάρ
ποτε τοσοῦτον εἰς χρημάτων ὠφεληθείην ἂν κτῆσιν
ἀνελών, ὅσον εἰς ὄγκον πρὸς ἀρετὴν ψυχῆς καὶ τὸ
δίκαιον ἐπιδιδοίην ἂν μὴ ἀνελόμενος, κτῆμα ἀντὶ
κτήματος ἄμεινον ἐν ἀμείνονι κτησάμενος, δίκην ἐν
τῇ ψυχῇ πλούτου προτιμήσας ἐν οὐσίᾳ κεκτῆσθαι
πρότερον· ἐπὶ πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον εὖ τὸ μὴ
κινεῖν τὰ ἀκίνητα καὶ περὶ τούτου λέγοιτ' ἂν ὡς ἑνὸς
ἐκείνων ὄντος. πείθεσθαι δὲ χρὴ καὶ τοῖς περὶ ταῦτα C
λεγομένοις μύθοις, ὡς εἰς παίδων γενεὰν οὐ ξύμφορα
τὰ τοιαῦτα. ὃς δ' ἂν παίδων τε ἀκηδὴς γένηται καὶ
τοῦ θέντος τὸν νόμον ἀμελήσας, ἃ μήτε αὐτὸς κα-
τέθετο μήτε αὖ πατέρων τις πατήρ, μὴ πείσας τὸν
θέμενον ἀνέληται, κάλλιστον νόμων διαφθείρων καὶ
ἁπλούστατον, καὶ οὐδαμῇ ἀγεννοῦς ἀνδρὸς νομοθέ-
τημα, ὃς εἶπεν, ἃ μὴ κατέθου, μὴ ἀνέλῃ, — τού-
τοιν τοῖν δυοῖν νομοθέταιν καταφρονήσαντα καὶ ἀνε- D

λόμενον οὔ τε σμικρόν, ὃ μὴ κατέθετο αὐτός, πλῆ-
θος δ' ἔστιν ὅτε θησαυροῦ παμμέγεθες τί χρὴ πά-
σχειν; ὑπὸ μὲν δὴ θεῶν, ὁ θεὸς οἶδεν· ὁ δὲ κατι-
δὼν πρῶτος ἀγγελλέτω, ἐὰν μὲν ἐν ἄστει γίγνηται
τὸ τοιοῦτον, τοῖς ἀστυνόμοις, ἐὰν δὲ τῆς πόλεως ἐν
ἀγορᾷ που, τοῖσιν ἀγορανόμοις, ἐὰν δὲ τῆς ἄλλης
914 χώρας, ἀγρονόμοις τε καὶ τοῖς τούτων ἄρχουσι δη-
λωσάτω. δηλωθέντων δὲ ἡ πόλις εἰς Δελφοὺς πεμπέ-
τω· ὅ τι δ' ἂν ὁ θεὸς ἀναιρῇ περί τε τῶν χρημά-
των καὶ τοῦ κινήσαντος, τοῦτο ἡ πόλις ὑπηρετοῦσα
ταῖς μαντείαις δράτω τοῦ θεοῦ. καὶ ἐὰν μὲν ἐλεύ-
θερος ὁ μηνύσας ᾖ, δόξαν ἀρετῆς κεκτήσθω, μὴ
μηνύσας δὲ κακίας· δοῦλος δ' ἐὰν ᾖ, μηνύσας μὲν
ἐλεύθερος ὑπὸ τῆς πόλεως ὀρθῶς γίγνοιτ' ἂν ἀποδι-
δούσης τῷ δεσπότῃ τὴν τιμήν, μὴ μηνύων δὲ θα-
B νάτῳ ζημιούσθω. τούτῳ δ' ἑπόμενον ἑξῆς ἂν γίγνοιτο
τὸ περὶ σμικρὰ καὶ μεγάλα ταὐτὸν τοῦτο νόμιμον
ξυνακολουθεῖν. ἄν τις τῶν αὑτοῦ τι καταλίπῃ που
ἑκὼν εἴτ' ἄκων, ὁ προστυγχάνων ἐάτω κεῖσθαι νο-
μίζων φυλάττειν ἐνοδίαν δαίμονα τὰ τοιαῦτα ὑπὸ
τοῦ νόμου τῇ θεῷ καθιερωμένα. ἂν δὲ παρὰ ταῦτά
τις ἀπειθῶν ἀναιρούμενος οἴκαδε φέρῃ, ἂν μὲν σμι-
κρᾶς τιμῆς ἄξιον ὢν δοῦλος, ὑπὸ τοῦ προστυγχά-
νοντος μὴ ἔλαττον τριακονταέτους πολλὰς πληγὰς
C μαστιγούσθω· ἐὰν δέ τις ἐλεύθερος, πρὸς τῷ ἀνε-
λεύθερος εἶναι δοκεῖν καὶ ἀκοινώνητος νόμων δεκα-
πλάσιον τῆς τιμῆς τοῦ κινηθέντος ἀποτινέτω τῷ κα-
ταλιπόντι. ἐὰν δέ τις ἐπαιτιᾶται τῶν αὑτοῦ χρημά-
των ἔχειν τινὰ πλέον ἢ καὶ σμικρότερον, ὁ δὲ ὁμο-
λογῇ μὲν ἔχειν, μὴ τὸ ἐκείνου δέ, ἂν μὲν ἀπογεγραμ-
μένον ᾖ παρὰ τοῖς ἄρχουσι τὸ κτῆμα κατὰ νόμον,
τὸν ἔχοντα καλείσθω πρὸς τὴν ἀρχήν, ὁ δὲ καθι-
στάτω. γενομένου δὲ ἐμφανοῦς, ἐὰν ἐν τοῖς γράμμα-
σιν ἀπογεγραμμένον φαίνηται ποτέρου τῶν ἀμφισβη-
D τούντων, ἔχων οὗτος ἀπίτω· ἐὰν δέ τινος ἄλλου
τῶν μὴ παρόντων, ὁπότερος ἂν μὴ παράσχῃ τὸν
ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος, ὡς παραδώσων
ἐκείνῳ, κατὰ τὴν ἐκείνου ἀφαίρεσιν ἀφαιρείσθω. ἐὰν

δὲ παρὰ τοῖς ἄρχουσι τὸ ἀμφιςβητούμενον μὴ ἀπο-
γεγραμμένον ᾖ, κείσθω μὲν μέχρι δίκης παρὰ τρισὶ
τῶν ἀρχόντων τοῖς πρεσβυτάτοις· ἐὰν δὲ τὸ μεσεγ-
γυηθὲν θρέμμα ᾖ, τὸν νικηθέντα περὶ αὐτοῦ δίκῃ
τὴν τροφὴν ἐκτίνειν τοῖς ἄρχουσι· τὴν δὲ κρίσιν δια- E
δικάζειν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν τοὺς ἄρχοντας. Ἀγέτω
τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον ὁ βουλόμενος, ἐὰν ἔμφρων ᾖ,
χρησόμενος ὅ τι ἂν ἐθέλῃ τῶν ὁπόσα ὅσια· ἀγέτω
δὲ καὶ ὑπὲρ ἄλλου τῶν οἰκείων ἢ φίλων τὸν ἀφε-
στῶτα ἐπὶ σωτηρίᾳ. ἐὰν δέ τις ἀφαιρῆταί τινα εἰς
ἐλευθερίαν ὡς δοῦλον ἀγόμενον, μεθιέτω μὲν ὁ ἄγων,
ὁ δὲ ἀφαιρούμενος ἐγγυητὰς τρεῖς ἀξιόχρεως κατα-
στήσας οὕτως ἀφαιρείσθω κατὰ ταῦτα, ἄλλως δὲ
μή. ἐὰν δὲ παρὰ ταῦτά τις ἀφαιρῆται, τῶν βιαίων
ἔνοχος ἔστω, καὶ ἁλοὺς τὴν διπλασίαν τοῦ ἐπιγρα- 915
φέντος βλάβους τῷ ἀφαιρεθέντι τινέτω. ἀγέτω δὲ
καὶ τὸν ἀπελεύθερον, ἐάν τις μὴ θεραπεύῃ τοὺς
ἀπελευθερώσαντας ἢ μὴ ἱκανῶς. θεραπεία δὲ φοιτᾶν
τρὶς τοῦ μηνὸς τὸν ἀπελευθερωθέντα πρὸς τὴν τοῦ
ἀπελευθερώσαντος ἑστίαν, ἐπαγγελλόμενον ὅ τι χρὴ
δρᾶν τῶν δικαίων καὶ ἅμα δυνατῶν, καὶ περὶ γάμου
ποιεῖν ὅ τί περ ἂν ξυνδοκῇ τῷ γενομένῳ δεσπότῃ.
πλουτεῖν δὲ τοῦ ἀπελευθερώσαντος μὴ ἐξεῖναι μᾶλ-
λον· τὸ δὲ πλέον γιγνέσθω τοῦ δεσπότου. μὴ πλείω B
δὲ εἴκοσιν ἐτῶν μένειν τὸν ἀφεθέντα, ἀλλὰ καθάπερ
καὶ τοὺς ἄλλους ξένους ἀπιέναι λαβόντα τὴν αὑτοῦ
πᾶσαν οὐσίαν, ἐὰν μὴ πείσῃ τούς τε ἄρχοντας καὶ
τὸν ἀπελευθερώσαντα. ἐὰν δὲ τῷ ἀπελευθερωθέντι
ἢ καὶ τῶν ἄλλων τῳ ξένων οὐσία πλείων γίγνηται
τοῦ τρίτου μεγέθει τιμήματος, ᾗ ἂν τοῦτο ἡμέρᾳ
γένηται, τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας
λαβὼν ἀπίτω τὰ ἑαυτοῦ, καὶ μηδεμία τῆς μονῆς πα- C
ραίτησις ἔτι τούτῳ παρ' ἀρχόντων γιγνέσθω. ἐὰν δέ
τις ἀπειθῶν τούτοις εἰςαχθεὶς εἰς δικαστήριον ὄφλῃ,
θανάτῳ τε ζημιούσθω καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ γιγνέ-
σθω δημόσια. δίκαι δ' ἔστωσαν τούτων ἐν ταῖς φυ-
λετικαῖσι δίκαις, ἐὰν μὴ πρότερον ἐν γείτοσιν ἢ ἐν
αἱρετοῖσι δικασταῖς ἀπαλλάττωνται πρὸς ἀλλήλους.

τῶν ἐγκλημάτων. ἐὰν δὲ ὡς αὑτοῦ ἐφάπτηταί τις ζῴου
καὶ ὁτουοῦν ἤ τινος ἑτέρου τῶν αὑτοῦ χρημάτων,
D ἀναγέτω μὲν ὁ ἔχων εἰς πρατῆρα ἢ τὸν δόντα ἀξιό-
χρεών τε καὶ ἔνδικον ἤ τινι τρόπῳ παραδόντα ἄλλως
κυρίως, εἰς μὲν πολίτην ἢ καὶ μέτοικον τῶν ἐν τῇ
πόλει ἡμερῶν τριάκοντα, εἰς δὲ ξενικὴν παράδοσιν
πέντε μηνῶν, ἧς μέσος ὁ μὴν ἐν ᾧ τρέπεται θερινὸς
ἥλιος εἰς τὰ χειμερινά. ὅσα δὲ διά τινος ὠνῆς ἢ καὶ
πράσεως ἀλλάττεταί τις ἕτερος ἄλλῳ, διδόντα ἐν χώρᾳ
τῇ τεταγμένῃ ἑκάστοις κατ' ἀγορὰν καὶ δεχόμενον ἐν
τῷ παραχρῆμα τιμὴν οὕτως ἀλλάττεσθαι, ἄλλοθι δὲ
E μηδαμοῦ μηδ' ἐπὶ ἀναβολῇ πρᾶσιν μηδὲ ὠνὴν ποιεῖ-
σθαι μηδενός. ἐὰν δὲ ἄλλως ἢ ἐν ἄλλοις τόποις ὁτιοῦν
ἀνθ' ὁτουοῦν διαμείβηται ἕτερος ἄλλῳ, πιστεύων πρὸς
ὃν ἂν ἀλλάττηται, ποιείτω ταῦτα ὡς οὐκ οὐσῶν δικῶν
κατὰ νόμον περὶ τῶν μὴ πραθέντων κατὰ τὰ νῦν
λεγόμενα. ἐράνων δὲ πέρι, τὸν βουλόμενον ἐρανίζειν
φίλον παρὰ φίλοις· ἐὰν δέ τις διαφορὰ γίγνηται περὶ
τῆς ἐρανίσεως, οὕτω πράττειν ὡς δικῶν μηδενὶ περὶ
τούτων μηδαμῶς ἐσομένων. ὃς δ' ἂν ἀποδόμενος τι-
μήν του λάβῃ μὴ ἔλαττω δραχμῶν πεντήκοντα, πα-
916 ραμενέτω κατὰ πόλιν ἐξ ἀνάγκης δέκα ἡμέρας, ὁ δὲ
πριάμενος ἴστω τὴν οἰκίαν τὴν τοῦ ἀποδομένου, τῶν
περὶ τὰ τοιαῦτα ἐγκλημάτων εἰωθότων γίγνεσθαι χάριν
καὶ τῶν ἀναγωγῶν τῶν κατὰ νόμους ἕνεκα. ἡ δὲ κατὰ
νόμους ἀναγωγὴ καὶ μὴ τῇδε ἔστω. ἐάν τις ἀνδράποδον
ἀποδῶται κάμνον φθόῃ ἢ λιθιῶν ἢ στραγγουριῶν ἢ τῇ
καλουμένῃ ἱερᾷ νόσῳ ἢ καὶ ἑτέρῳ τινὶ ἀδήλῳ τοῖς πολ-
λοῖς νοσήματι μακρῷ καὶ δυσιάτῳ κατὰ τὸ σῶμα ἢ
κατὰ τὴν διάνοιαν, ἐὰν μὲν ἰατρῷ τις ἢ γυμναστῇ, μὴ
ἀναγωγῆς ἔστω τούτῳ πρὸς τὸν τοιοῦτον τυγχάνειν,
B μηδὲ ἂν τἀληθές τις προειπὼν ἀποδῶταί τῳ· ἐὰν δέ
τις ἰδιώτῃ τι τῶν τοιούτων ἀποδῶται δημιουργός, ὁ
πριάμενος ἐντὸς ἑκμήνου ἀναγέτω, πλὴν τῆς ἱερᾶς·
ταύτης δ' ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τὴν ἀναγωγὴν ἐξέστω ποιεῖ-
σθαι τῆς νόσου. διαδικαζέσθω δὲ ἔν τισι τῶν ἰατρῶν,
οὓς ἂν κοινῇ προβαλόμενοι ἕλωνται· τὸν δὲ ὄφλοντα
τὴν δίκην διπλάσιον ἀποτίνειν τῆς τιμῆς ἧς ἂν ἀπο-

δῶται. ἐὰν δὲ ἰδιώτῃ τις ἰδιώτης, ἀναγωγὴν μὲν εἶναι,
καθά περ καὶ τοῖς πρόσθεν ἐῤῥήθη, καὶ τὴν διαδικα-
σίαν, ὁ δὲ ὀφλὼν τὴν τιμὴν ἁπλῆν ἀποτινέτω. ἐὰν δὲ C
ἀνδροφόνον ἀποδῶταί τις τινι εἰδότι μὲν εἰδώς, μὴ
τυγχανέτω ἀναγωγῆς τοῦ τοιούτου τῆς πράσεως, μὴ
εἰδότι δὲ τὴν μὲν ἀναγωγὴν εἶναι τότε ὅταν τις αἴ-
σθηται τῶν πριαμένων, ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλά-
κων τοῖς νεωτάτοις εἶναι τὴν κρίσιν, εἰδὼς δὲ ἂν κριθῇ,
τάς τε οἰκίας τοῦ πριαμένου καθηράτω κατὰ τὸν τῶν
ἐξηγητῶν νόμον, τῆς τιμῆς τε ἀποδότω τῷ πριαμένῳ D
τριπλάσιον. ὁ δὲ ἀλλαττόμενος ἢ νόμισμα ἀντὶ νομί-
σματος ἢ καὶ τῶν ἄλλων ζώων ὁτιοῦν ἢ καὶ μὴ ζώων
ἀκίβδηλον πᾶν διδότω καὶ δεχέσθω τῷ νόμῳ ξυνεπό-
μενος. προοίμιον δέ, καθά περ ἄλλων νόμων, δεξώ-
μεθα καὶ περὶ ὅλης ταύτης τῆς κάκης. κιβδηλείαν δὲ
χρὴ πάντα ἄνδρα διανοηθῆναι καὶ ψεῦδος καὶ ἀπάτης 1
ὡς ἕν τι γένος ὄν, τοῦτο ᾧ τὴν φήμην ἐπιφέρειν εἰώ-
θασιν οἱ πολλοί, κακῶς λέγοντες ὡς ἐν καιρῷ γιγνό-
μενον ἑκάστοτε τὸ τοιοῦτον πολλάκις ἂν ὀρθῶς ἔχοι.
τὸν καιρὸν δὲ καὶ ὅπου καὶ ὁπότε ἀτάκτως καὶ ἀορί- E
στως ἐῶντες τῇ λέξει ταύτῃ πολλὰ ζημιοῦνταί τε καὶ
ζημιοῦσιν ἑτέρους. νομοθέτῃ δὲ οὐκ ἐγχωρεῖ τοῦτο
ἀόριστον ἐᾶν, ἀλλ' ἢ μείζους ἢ ἐλάττους ὅρους ἀεὶ δεῖ
διασαφεῖν. καὶ δὴ καὶ νῦν ὡρίσθω. ψεῦδος μηδεὶς μη-
δὲν μηδ' ἀπάτην μηδέ τι κίβδηλον, γένος ἐπικαλούμε-
νος θεῶν, μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ πράξειεν, ὁ μὴ θεο-
μισέστατος ἔσεσθαι μέλλων. οὗτος δ' ἐστὶν ὃς ἂν ὅρ-
κους ὀμνὺς ψευδεῖς μηδὲν φροντίζῃ θεῶν, δεύτερος δὲ 917
ὃς ἂν ἐναντίον τῶν κρειττόνων αὐτοῦ ψεύδηται. κρείτ-
τους δὲ οἱ ἀμείνους τῶν χειρόνων πρεσβῦταί τε ὡς
ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν τῶν νέων, διὸ καὶ γονεῖς κρείττους
ἐκγόνων καὶ ἄνδρες δὴ γυναικῶν καὶ παίδων ἄρχοντές
τε ἀρχομένων. οὓς αἰδεῖσθαι πᾶσι πάντας πρέπον ἂν
εἴη ἔν τε ἄλλῃ ἀρχῇ πάσῃ καὶ ἐν ταῖς πολιτικαῖς δὴ
μάλιστα ἀρχαῖς, ὅθεν ὁ νῦν παρὼν ἡμῖν λόγος ἐλή-
λυθε. πᾶς γὰρ τῶν κατ' ἀγορὰν ὁ κιβδηλεύων τι ψεύ-
δεται καὶ ἀπατᾷ καὶ τοὺς θεοὺς παρακαλῶν ἐπόμνυσιν B
ἐν τοῖς τῶν ἀγορανόμων νόμοισί τε καὶ φυλακτηρίοις,

οὔτε ἀνθρώπους αἰδούμενος οὔτε θεοὺς σεβόμενος.
πάντως μὲν δὴ καλὸν ἐπιτήδευμα θεῶν ὀνόματα μὴ
χραίνειν ῥᾳδίως ἔχοντα ὡς ἔχουσιν ἡμῶν ἑκάστοτε τὰ
πολλὰ οἱ πλεῖστοι καθαρότητός τε καὶ ἁγνείας. τὰ περὶ
τοὺς θεούς. εἰ δ' οὖν μὴ πείθοιτο, ὅδε νόμος· Ὁ πω-
λῶν ὁτιοῦν ἐν ἀγορᾷ μηδέποτε δύο εἴπῃ τιμὰς ὧν ἂν
C πωλῇ, ἁπλῆν δὲ εἰπών, ἂν μὴ τυγχάνῃ ταύτης, ἀπο-
φέρων ὀρθῶς ἂν ἀποφέροι πάλιν, καὶ ταύτης τῆς ἡμέ-
ρας μὴ τιμήσῃ πλέονος μηδὲ ἐλάττονος· ἔπαινος δὲ
ὅρκος τε περὶ παντὸς τοῦ πωλουμένου ἀπέστω. ἐὰν δέ
τις ἀπειθῇ τούτοις, ὁ παρατυγχάνων τῶν ἀστῶν, μὴ
ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἔτη, κολάζων μὲν τὸν
ὀμνύντα ἀνατεὶ τυπτέτω, ἀφροντιστῶν δὲ καὶ ἀπειθῶν
ἔνοχος ἔστω ψόγῳ προδοσίας τῶν νόμων. τὸν δὲ δὴ
κίβδηλόν τι πωλοῦντα καὶ μὴ δυνάμενον τοῖς νῦν
D πείθεσθαι λόγοις ὁ προστυγχάνων τῶν γιγνωσκόντων,
δυνατὸς ὢν ἐξελέγχειν, ἐναντίον ἐλέγξας τῶν ἀρχόν-
των, ὁ μὲν δοῦλος φερέσθω τὸ κιβδηλευθὲν καὶ ὁ μέ-
τοικος, ὁ δὲ πολίτης μὴ ἐλέγχων μὲν ὡς ἀποστερῶν
τοὺς θεοὺς κακὸς ἀγορευέσθω, ἐλέγξας δὲ ἀναθέτω
τοῖς τὴν ἀγορὰν ἔχουσι θεοῖς. ὁ δὲ δὴ φανερὸς γενό-
μενός τι πωλῶν τοιοῦτον πρὸς τῷ στερηθῆναι τοῦ κι-
βδηλευθέντος, ὁπόσης ἂν τιμῆς ἀξιώσῃ τὸ πωλούμε-
νον, κατὰ δραχμὴν ἑκάστην τῇ μάστιγι τυπτέσθω πλη-
E γὰς ὑπὸ κήρυκος ἐν τῇ ἀγορᾷ κηρύξαντος ὧν ἕνεκα
μέλλει τύπτεσθαι. τὰ δὲ κιβδηλεύματά τε καὶ κακουρ-
γίας τῶν πωλούντων οἵ τε ἀγορανόμοι καὶ οἱ νομοφύ-
λακες πυθόμενοι τῶν ἐμπείρων περὶ ἕκαστα, ἀναγρα-
ψάντων ἅ τε χρὴ ποιεῖν τὸν πωλοῦντα καὶ ἃ μή, καὶ
πρόσθε τοῦ ἀγορανόμου θέντων ἐν στήλῃ γράψαντες
νόμους εἶναι τοῖς περὶ τὴν τῆς ἀγορᾶς χρείαν μηνυ-
918 τὰς σαφεῖς. τὰ δὲ περὶ τῶν ἀστυνόμων ἐν τοῖς πρό-
σθεν ἱκανῶς εἴρηται· ἐὰν δέ τι προσδεῖν δοκῇ, νο-
μοφύλαξιν ἐπανακοινώσαντες καὶ γράψαντες τὸ δοκοῦν
ἐκλιπεῖν εἰς ἀστυνόμιον θέντων ἐν στήλῃ τά τε πρῶτα
καὶ τὰ δεύτερα τεθέντα αὐτοῖσι τῆς ἀρχῆς νόμιμα.

Κιβδήλοις δ' ἐπιτηδεύμασιν ἕπεται κατὰ πόδα κα-
πηλείας ἐπιτηδεύματα. ταύτης δὲ πέρι ξυμπάσης συμ-

βουλὴν πρῶτον δόντες καὶ λόγον ἐπ' αὐτῇ νόμον
ὕστερον ἐπιθώμεθα. καπηλεία γὰρ κατὰ πόλιν πᾶσα B
γέγονεν οὐ βλάβης ἕνεκα τό γε κατὰ φύσιν, πᾶν δὲ
τοὐναντίον· πῶς γὰρ οὐκ εὐεργέτης πᾶς ὃς ἂν οὐσίαν
χρημάτων ὡντινωνοῦν ἀσύμμετρον οὖσαν καὶ ἀνώμα-
λον ὁμαλήν τε καὶ σύμμετρον ἀπεργάζηται; τοῦτο
ἡμῖν χρὴ φάναι καὶ τὴν τοῦ νομίσματος ἀπεργάζεσθαι
δύναμιν, καὶ τὸν ἔμπορον ἐπὶ τούτῳ τετάχθαι δεῖ
λέγειν. καὶ μισθωτὸς καὶ πανδοκεὺς καὶ ἄλλα, τὰ μὲν
εὐσχημονέστερα, τὰ δὲ ἀσχημονέστερα γιγνόμενα,
τοῦτό γε πάντα δύναται, πᾶσιν ἐπικουρίαν ταῖς χρείαις C
ἐξευπορεῖν καὶ ὁμαλότητα ταῖς οὐσίαις. τί ποτε δὴ τὸ
μὴ καλὸν αὐτὸ μηδ' εὔσχημον δοκεῖν εἶναι, καὶ τί τὸ
διαβεβληκὸς τυγχάνει, ἴδωμεν, ἵν' εἰ μὴ καὶ τὸ ὅλον,
ἀλλ' οὖν μέρη γε ἐξιασώμεθα νόμῳ. πρᾶγμ' ἔσθ', ὡς
ἔοικεν, οὐ φαῦλον, οὐδὲ σμικρᾶς δεόμενον ἀρετῆς.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Ὦ φίλε Κλεινία, σμικρὸν γένος ἀνθρώπων
καὶ φύσει ὀλίγον καὶ ἄκρᾳ τροφῇ τεθραμμένον, ὅταν
εἰς χρείας τε καὶ ἐπιθυμίας τινῶν ἐμπίπτῃ, καρτερεῖν D
πρὸς τὸ μέτριον δυνατόν ἐστι, καὶ ὅταν ἐξῇ χρήματα
λαβεῖν πολλά, νήφει καὶ πρότερον αἱρεῖται τοῦ πολ-
λοῦ τὸ τοῦ μέτρου ἐχόμενον· τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων
πλήθη πᾶν τοὐναντίον ἔχει τούτοις, δεόμενά τε ἀμέ-
τρως δεῖται καὶ ἐξὸν κερδαίνειν τὰ μέτρια ἀπλήστως
αἱρεῖται κερδαίνειν· διὸ πάντα τὰ περὶ τὴν καπηλείαν
καὶ ἐμπορίαν καὶ πανδοκείαν γένη διαβέβληταί τε καὶ
ἐν αἰσχροῖς γέγονεν ὀνείδεσιν. ἐπεὶ εἴ τις, ὃ μή ποτε
γένοιτο οὐδ' ἔσται, προσαναγκάσειε — γελοῖον μὲν
εἰπεῖν, ὅμως δὲ εἰρήσεται — πανδοκεῦσαι τοὺς παν- E
ταχῇ ἀρίστους ἄνδρας ἐπί τινα χρόνον ἢ καπηλεύειν
ἤ τι τῶν τοιούτων πράττειν, ἢ καὶ γυναῖκας ἔκ τινος
ἀνάγκης εἱμαρμένης τοῦ τοιούτου μετασχεῖν τρόπου,
γνοίημεν ἂν ὡς φίλον καὶ ἀγαπητόν ἐστιν ἕκαστον
τούτων, καὶ εἰ κατὰ λόγον ἀδιάφθορον γίγνοιτο, ἐν
μητρὸς ἂν καὶ τροφοῦ σχήματι τιμῷτο τὰ τοιαῦτα
πάντα. νῦν δὲ ὁπόταν εἰς ἐρήμους τις καπηλείας ἕνεκα
τόπους καὶ πανταχόσε μήκη ἔχοντας ὁδῶν ἱδρυσάμε- 919

γος οἰκήσεις, ἐν ἀπορίᾳ γιγνομένους καταλύσεσιν ἀγαπηταῖς δεχόμενος, ἢ ὑπὸ χειμώνων ἀγρίων βίᾳ ἐλαυνομένους εὐδιεινὴν γαλήνην παρασχὼν ἢ πνίγεσιν ἀναψυχήν, τὰ μετὰ ταῦτα οὐχ ὡς ἑταίρους δεξάμενος φιλικὰ παράσχῃ ξένια ἑπόμενα ταῖς ὑποδοχαῖς, ὡς δ᾽ ἐχθροὺς αἰχμαλώτους κεχειρωμένους ἀπολυτρώσῃ
B τῶν μακροτάτων καὶ ἀδίκων καὶ ἀκαθάρτων λύτρων, ταῦτά ἐστι καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν ξύμπασι τοῖς τοιούτοις αἰσχρῶς ἁμαρτανόμενα τὰς διαβολὰς τῇ τῆς ἀπορίας ἐπικουρήσει παρεσκευακότα. τούτων οὖν χρὴ φάρμακον ἀεὶ τέμνειν τὸν νομοθέτην. ὀρθὸν μὲν δὴ πάλαι τε εἰρημένον ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι καὶ ἐναντία χαλεπόν, καθά περ ἐν ταῖς νόσοις πολλοῖς τε ἄλλοισι· καὶ δὴ καὶ νῦν ἡ τούτων καὶ περὶ ταῦτα ἐστὶ πρὸς δύο μάχη, πενίαν καὶ πλοῦτον, τὸν μὲν ψυχὴν διεφθαρκότα
C τρυφῇ τῶν ἀνθρώπων, τὴν δὲ λύπαις προστετραμμένην εἰς ἀναισχυντίαν αὐτήν. τίς οὖν δὴ τῆς νόσου ταύτης ἀρωγὴ γίγνοιτ᾽ ἂν ἐν νοῦν ἐχούσῃ πόλει; πρῶτον μὲν ὅτι σμικροτάτῳ χρῆσθαι κατὰ δύναμιν τῷ τῶν καπήλων γένει, ἔπειτα τούτοις τῶν ἀνθρώπων προστάττειν ὧν διαφθειρομένων οὐχ ἂν γίγνοιτο μεγάλη λύμη τῇ πόλει, τρίτον δὲ αὐτοῖς τοῖς μετασχοῦσι τούτων τῶν ἐπιτηδευμάτων εὑρεῖν μηχανὴν ὅπως ἤθη μὴ ἀνέδην
D ἀναισχυντίας τε καὶ ἀνελευθέρου ψυχῆς μέτοχα συμβήσεται γίγνεσθαι ῥᾳδίως. μετὰ δὴ τὰ νῦν εἰρημένα περὶ ταῦτα νόμος ἀγαθῇ τύχῃ τοιόσδε ἡμῖν γιγνέσθω. Μαγνήτων οὓς ὁ θεὸς ἀνορθῶν πάλιν κατοικίζει, γεωμόροι ὅσοι τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων ἑστιῶν εἰσί, μήτε κάπηλος ἑκὼν μηδ᾽ ἄκων μηδεὶς γιγνέσθω μήτ᾽ ἔμπορος μήτε διακονίαν μηδ᾽ ἥντινα κεκτημένος ἰδιώταις τοῖς μὴ ἐξ ἴσου ἑαυτῷ, πλὴν
E πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ τοῖς ἔτι τούτων εἰς τὸ ἄνω γένεσι καὶ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ πρεσβυτέροις, ὅσοι ἐλεύθεροι ἐλευθέρως. τὸ δ᾽ ἐλευθερικὸν καὶ ἀνελεύθερον ἀκριβῶς μὲν οὐ ῥᾴδιον νομοθετεῖν, κρινέσθω γε μὴν ὑπὸ τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων τῷ ἐκείνων μίσει τε καὶ ἀσπασμῷ. ὃς δ᾽ ἂν καπηλείας τῆς ἀνελευθέρου τέχνῃ τινὶ μετάσχῃ, γραφέσθω μὲν αὐτὸν γένους

αἰσχύνης ὁ βουλόμενος πρὸς τοὺς ἀρετῇ πρώτους
κεκριμένους, ἐὰν δὲ δόξῃ ἀναξίῳ ἐπιτηδεύματι κα-
ταῤῥυπαίνειν τὴν αὑτοῦ πατρῴαν ἑστίαν, δεθεὶς
ἐνιαυτὸν ἀποσχέσθω τοῦ τοιούτου, καὶ ἐὰν αὖθις, 920
ἔτη δύο, καὶ ἐφ' ἑκάστης ἁλώσεως τοὺς δεσμοὺς μὴ
παυέσθω διπλασιάζων τὸν ἔμπροσθεν χρόνον. δεύ-
τερος μὴν νόμος, μέτοικον εἶναι χρεὼν ἢ ξένον ὃς ἂν
μέλλῃ καπηλεύσειν. τὸ δὲ τρίτον καὶ τρίτος, ὅπως ὡς
ἄριστος ἢ καὶ κακὸς ὡς ἥκιστα ὁ τοιοῦτος ἡμῖν ᾖ ξύνοι-
κος ἐν τῇ πόλει τοὺς νομοφύλακας χρὴ νοῆσαι φύλα-
κας εἶναι μὴ μόνον ἐκείνων οὓς φυλάττειν ῥᾴδιον μὴ
παρανόμους καὶ κακοὺς γίγνεσθαι, ὅσοι γενέσει καὶ
τροφαῖς εὖ πεπαίδευνται, τοὺς δὲ μὴ τοιούτους ἐπιτη- B
δεύματά τε ἐπιτηδεύοντας ἃ προτροπὴν ἔχει τινὰ ἰσχυ-
ρὰν πρὸς τὸ προτρέπειν κακοὺς γίγνεσθαι, φυλακτέον
μᾶλλον. ταύτῃ δὴ τὰ περὶ τὴν καπηλείαν πολλὴν οὖ-
σαν καὶ πολλὰ ἐπιτηδεύματα τοιαῦτα κεκτημένην, ὅσα
περ ἂν αὐτῶν λειφθῇ δόξαντα ἐκ πολλῆς ἀνάγκης ἐν
τῇ πόλει δεῖν εἶναι, συνελθεῖν αὖ χρεὼν περὶ ταῦτα
τοὺς νομοφύλακας μετὰ τῶν ἐμπείρων ἑκάστης καπη-
λείας, καθάπερ ἔμπροσθεν ἐπετάξαμεν τῆς κιβδηλείας C
πέρι, ξυγγενοῦς τούτῳ πράγματος, συνελθόντας δὲ
ἰδεῖν λῆμμά τε καὶ ἀνάλωμα τί ποτε τῷ καπήλῳ
κέρδος ποιεῖ τὸ μέτριον, γράψαντας δὲ θεῖναι τὸ γι-
γνόμενον ἀνάλωμα καὶ λῆμμα καὶ φυλάττειν, τὰ μὲν
ἀγορανόμους, τὰ δὲ ἀστυνόμους, τὰ δὲ ἀγρονόμους.
καὶ σχεδὸν οὕτως ἂν καπηλεία τὰ μὲν ὠφελοῖ ἑκά-
στους, σμικρότατα δὲ ἂν βλάπτοι τοὺς ἐν ταῖς πό-
λεσι χρωμένους.

Ὅσα τις ἂν ὁμολογῶν ξυνθέσθαι μὴ ποιῇ κατὰ D
τὰς ὁμολογίας, πλὴν ὧν ἂν νόμοι ἀπείργωσιν ἢ ψή-
φισμα, ἤ τινος ὑπὸ ἀδίκου βιασθεὶς ἀνάγκης ὁμολο-
γήσῃ, καὶ ἐὰν ἀπὸ τύχης ἀπροσδοκήτου τις ἄκων κω-
λυθῇ, δίκας εἶναι τῶν ἄλλων ἀτελοῦς ὁμολογίας ἐν
ταῖς φυλετικαῖσι δίκαις, ἐὰν ἐν διαιτηταῖς ἢ γείτοσιν
ἔμπροσθε μὴ δύνωνται διαλλάττεσθαι. Ἡφαίστου καὶ
Ἀθηνᾶς ἱερὸν τὸ τῶν δημιουργῶν γένος, οἳ τὸν βίον
ἡμῖν ξυγκατεσκευάκασι τέχναις, Ἄρεως δ' αὖ καὶ Ἀθη- E

νῆς, οἳ τὰ τῶν δημιουργῶν σώζοντες τέχναισιν ἑτέραις
ἀμυντηρίοις ἔργα· δικαίως δὲ καὶ τὸ τούτων γένος
ἱερόν ἐστι τούτων τῶν θεῶν. οὗτοι δὴ πάντες χώραν
καὶ δῆμον θεραπεύοντες διατελοῦσιν, οἱ μὲν ἄρχοντες
τῶν κατὰ πόλεμον ἀγώνων, οἱ δὲ ὀργάνων τε καὶ
ἔργων ἀποτελοῦντες γένεσιν ἔμμισθον· οἷς δὴ περὶ
τὰ τοιαῦτα οὐ πρέπον ἂν εἴη ψεύδεσθαι, θεοὺς προ-
921 γόνους αὑτῶν αἰδουμένους. ἂν δή τις δημιουργῶν
εἰς χρόνον εἰρημένον ἔργον μὴ ἀποτελέσῃ διὰ κάκην,
μηδὲν τὸν βιοδότην θεὸν ἐπαιδεσθείς, ἡγούμενος ὡς
οἰκεῖον συγγνώμονα εἶναι θεόν, οὐδὲν τῷ νῷ βλέπων,
πρῶτον μὲν δίκην τῷ θεῷ ὑφέξει, δεύτερον δὲ ἑπό-
μενος αὐτῷ νόμος κείσθω, τὴν τιμὴν τῶν ἔργων
ὀφειλέτω ὧν ἂν τὸν ἐκδόντα ψεύσηται καὶ πάλιν ἐξ
ἀρχῆς ἐν τῷ ῥηθέντι χρόνῳ προῖκα ἐξεργαζέσθω. καὶ
B ἀναιρουμένῳ δ' ἔργον ξυμβουλευτὴς νόμος, ἅπερ
τῷ πωλοῦντι ξυνεβούλευε μὴ πλέονος τιμᾶν διαπει-
ρώμενον ἀλλ' ὡς ἁπλούστατα τῆς ἀξίας, ταὐτὸν δὴ
προστάττει καὶ τῷ ἀναιρουμένῳ· γιγνώσκει γὰρ ὅ γε
δημιουργὸς τὴν ἀξίαν. ἐν ἐλευθέρων οὖν πόλεσιν οὔ
δή ποτε χρὴ τέχνῃ, σαφεῖ τε καὶ ἀψευδεῖ φύσει πρά-
γματι, διαπειρᾶσθαι τῶν ἰδιωτῶν τεχνάζοντα αὐτὸν
τὸν δημιουργόν· δίκας δὲ εἶναι τούτων τῷ ἀδικου-
μένῳ πρὸς τὸν ἀδικοῦντα. ἐὰν δέ τις ἐκδοὺς αὖ δη-
C μιουργῷ μὴ ἀποδῷ τοὺς μισθοὺς ὀρθῶς κατὰ τὴν
ἔννομον ὁμολογίαν γενομένην, Δία δὲ πολιοῦχον καὶ
Ἀθηνᾶν κοινωνοὺς πολιτείας ἀτιμάζων, βραχὺ κέρδος
ἀγαπῶν, λύῃ μεγάλας κοινωνίας, νόμος ὁ βοηθῶν
ἔστω τῷ τῆς πόλεως ξυνδέσμῳ μετὰ θεῶν. ὃς γὰρ
ἂν προαμειψάμενος ἔργον μισθοὺς μὴ ἀποδιδῷ ἐν
χρόνοις τοῖς ὁμολογηθεῖσι, διπλοῦν πραττέσθω· ἐὰν
δὲ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ, τῶν ἄλλων ἀτόκων ὄντων χρη-
D μάτων, ὁπόσα δανεισμῷ ξυμβάλλει τις, οὗτος τῇ
δραχμῇ ἑκάστου μηνὸς ἐπωβελίαν κατατιθέτω. δίκας
δὲ εἶναι τούτων ἐν τοῖς κατὰ φυλὰς δικαστηρίοις.
ὡς δὲ ἐν παρέργῳ περὶ τῶν κατὰ πόλεμον δημιουρ-
γῶν ὄντων σωτηρίας, στρατηγῶν τε καὶ ὅσοι περὶ
ταῦτα τεχνικοί, δίκαιον εἰπεῖν, ὅτι τὸ παράπαν ἐμνή-

σθημιν δημιουργῶν, ὡς τούτοις αὖ, καθάπερ ἐκεί-
νοις, οἷον ἑτέροις οὖσι δημιουργοῖς. ἐάν τις ἄρα καὶ
τούτων ἀνελόμενος δημόσιον ἔργον εἴθ' ἑκὼν εἴτε
προςταχθὲν καλῶς ἐξεργάσηται, τὰς τιμάς, οἳ δὴ E
μισθοὶ πολεμικοῖς ἀνδράσιν εἰσίν, ἀποδιδῷ δικαίως,
ὁ νόμος αὐτὸν ἐπαινῶν οὔποτε καμεῖται· ἐὰν δὲ προα-
μειψάμενος ἔργον τι τῶν κατὰ πόλεμον καλῶν ἔργων
μὴ ἀποδιδῷ, μέμψεται. νόμος οὖν οὗτος ἐπαίνῳ περὶ
τούτων ἡμῖν μεμιγμένος κείσθω, ξυμβουλευτικός, οὐ
βιαστικός, τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν, τιμᾶν τοὺς ἀγα- 922
θοὺς ἄνδρας, ὅσοι σωτῆρές τῆς πόλεώς εἰσι ξυμπάσης
εἴτε ἀνδρείαις εἴτε πολεμικαῖς μηχαναῖς, δευτέρους·
πρώτοις γὰρ τὸ μέγιστον γέρας δεδόσθω τοῖς τὰ τῶν
ἀγαθῶν νομοθετῶν γράμματα τιμᾶν διαφερόντως
δυνηθεῖσι.

Τὰ μὲν δὴ μέγιστα τῶν ξυμβολαίων, ὅσα πρὸς
ἀλλήλους ἄνθρωποι ξυμβάλλουσι, πλήν γε ὀρφανικῶν
καὶ τῆς τῶν ἐπιτρόπων ἐπιμελείας τῶν ὀρφανῶν,
σχεδὸν ἡμῖν διατέτακται· ταῦτα δὲ δὴ μετὰ τὰ νῦν
εἰρημένα ἀναγκαῖον ἁμωςγέπως τάξασθαι. τούτων δὲ B
ἀρχαὶ πάντων αἵ τε τῶν τελευτᾶν μελλόντων ἐπιθυ-
μίαι τῆς διαθέσεως αἵ τε τῶν μηδὲν τὸ παράπαν δια-
θεμένων τύχαι. ἀναγκαῖον δὲ εἶπον, ὦ Κλεινία, βλέ-
ψας αὐτῶν πέρι πρός τε τὸ δύσκολον καὶ χαλεπόν·
οὐδὲ γὰρ ἄτακτον δυνατόν ἐστ' αὐτὸ ἐᾶν· πολλὰ γὰρ
ἕκαστοι καὶ διάφορα ἀλλήλων καὶ ἐναντία τιθεῖντ'
ἂν τοῖς τε νόμοις καὶ τοῖς τῶν ζώντων ἤθεσι καὶ
τοῖς αὐτῶν τοῖς ἔμπροσθεν, πρὶν διατίθεσθαι μέλ-
λειν, εἴ τις ἐξουσίαν δώσει ἁπλῶς οὕτω κυρίαν εἶναι C
διαθήκην ἣν ἄν τις διάθηται ὁπωσοῦν ἔχων πρὸς
τῷ τοῦ βίου τέλει. ἀνοήτως γὰρ δὴ καὶ διατεθρυμ-
μένως τινὰ τρόπον ἔχομεν οἱ πλεῖστοι, ὅταν ἤδη
μέλλειν ἡγώμεθα τελευτᾶν.

ΚΛ. Πῶς τοῦτο, ὦ ξένε, λέγεις;

ΑΘ. Χαλεπόν ἐστ', ὦ Κλεινία, μέλλων ἄνθρω-
πος τελευτήσειν, καὶ μεστὸν λόγου τοῖς νομοθέταις εὖ
μάλα φοβεροῦ καὶ δυσχεροῦς.

ΚΛ. Πῇ;

τῶν ἐγκλημάτων. ἐὰν δέ ὡς αὐτοῦ ἐφάπτηταί τις ζῴου καὶ ὁτουοῦν ἢ τινος ἑτέρου τῶν αὑτοῦ χρημάτων,
D ἀναγέτω μὲν ὁ ἔχων εἰς πρατῆρα ἢ τὸν δόντα ἀξιόχρεών τε καὶ ἔνδικον ἤ τινι τρόπῳ παραδόντα ἄλλῳ κυρίως, εἰς μὲν πολίτην ἢ καὶ μέτοικον τῶν ἐν τῇ πόλει ἡμερῶν τριάκοντα, εἰς δὲ ξενικὴν παράδοσιν πέντε μηνῶν, ἧς μέσος ὁ μὴν ἐν ᾧ τρέπεται θερινὸς ἥλιος εἰς τὰ χειμερινά. ὅσα δὲ διά τινος ὠνῆς ἢ καὶ πράσεως ἀλλάττεταί τις ἕτερος ἄλλῳ, διδόντα ἐν χώρᾳ τῇ τεταγμένῃ ἑκάστοις κατ' ἀγορὰν καὶ δεχόμενον ἐν τῷ παραχρῆμα τιμήν, οὕτως ἀλλάττεσθαι, ἄλλοθι δὲ
E μηδαμοῦ μηδ' ἐπὶ ἀναβολῇ πρᾶσιν μηδὲ ὠνὴν ποιεῖσθαι μηδενός. ἐὰν δὲ ἄλλως ἢ ἐν ἄλλοις τόποις ὁτιοῦν ἀνθ' ὁτουοῦν διαμείβηται ἕτερος ἄλλῳ, πιστεύων πρὸς ὃν ἂν ἀλλάττηται, ποιείτω ταῦτα ὡς οὐκ οὐσῶν δικῶν κατὰ νόμον περὶ τῶν μὴ πραθέντων κατὰ τὰ νῦν λεγόμενα. ἐράνων δὲ πέρι, τὸν βουλόμενον ἐρανίζειν φίλον παρὰ φίλοις· ἐὰν δέ τις διαφορὰ γίγνηται περὶ τῆς ἐρανίσεως, οὕτω πράττειν ὡς δικῶν μηδενὶ περὶ τούτων μηδαμῶς ἐσομένων. ὃς δ' ἂν ἀποδόμενος τιμὴν του λάβῃ μὴ ἐλάττω δραχμῶν πεντήκοντα, πα-
916 ραμενέτω κατὰ πόλιν ἐξ ἀνάγκης δέκα ἡμέρας, ὁ δὲ πριάμενος ἴστω τὴν οἰκίαν τὴν τοῦ ἀποδομένου, τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἐγκλημάτων εἰωθότων γίγνεσθαι χάριν καὶ τῶν ἀναγωγῶν τῶν κατὰ νόμους ἕνεκα. ἡ δὲ κατὰ νόμους ἀναγωγὴ καὶ μὴ τῇδε ἔστω. ἐάν τις ἀνδράποδον ἀποδῶται κάμνον φθόῃ ἢ λιθιῶν ἢ στραγγουριῶν ἢ τῇ καλουμένῃ ἱερᾷ νόσῳ ἢ καὶ ἑτέρῳ τινὶ ἀδήλῳ τοῖς πολλοῖς νοσήματι μακρῷ καὶ δυσιάτῳ κατὰ τὸ σῶμα ἢ κατὰ τὴν διάνοιαν, ἐὰν μὲν ἰατρῷ τις ἢ γυμναστῇ, μὴ ἀναγωγῆς ἔστω τούτῳ πρὸς τὸν τοιοῦτον τυγχάνειν,
B μηδὲ ἂν τἀληθές τις προειπὼν ἀποδῶταί τῳ· ἐὰν δέ τις ἰδιώτῃ τι τῶν τοιούτων ἀποδῶται δημιουργός, ὁ πριάμενος ἐντὸς ἑκμήνου ἀναγέτω, πλὴν τῆς ἱερᾶς· ταύτης δ' ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τὴν ἀναγωγὴν ἐξέστω ποιεῖσθαι τῆς νόσου. διαδικαζέσθω δὲ ἔν τισι τῶν ἰατρῶν, οὓς ἂν κοινῇ προβαλόμενοι ἕλωνται· τὸν δὲ ὀφλόντα τὴν δίκην διπλάσιον ἀποτίνειν τῆς τιμῆς ἧς ἂν ἀπο-

δῶται. ἐὰν δὲ ἰδιώτῃ τις ἰδιώτης, ἀναγωγὴν μὲν εἶναι,
καθά περ καὶ τοῖς πρόσθεν ἐῤῥήθη, καὶ τὴν διαδικα- C
σίαν, ὁ δὲ ὀφλὼν τὴν τιμὴν ἁπλῆν ἀποτινέτω. ἐὰν δὲ
ἀνδροφόνον ἀποδῶταί τίς τινι εἰδότι μὲν εἰδώς, μὴ
τυγχανέτω ἀναγωγῆς τοῦ τοιούτου τῆς πράσεως, μὴ
εἰδότι δὲ τὴν μὲν ἀναγωγὴν εἶναι τότε ὅταν τις αἴ-
σθηται τῶν πριαμένων, ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλά-
κων τοῖς νεωτάτοις εἶναι τὴν κρίσιν, εἰδὼς δὲ ἂν κριθῇ,
τάς τε οἰκίας τοῦ πριαμένου καθηράτω κατὰ τὸν τῶν
ἐξηγητῶν νόμον, τῆς τιμῆς τε ἀποδότω τῷ πριαμένῳ D
τριπλάσιον. ὁ δὲ ἀλλαττόμενος ἢ νόμισμα ἀντὶ νομί-
σματος ἢ καὶ τῶν ἄλλων ζώων ὁτιοῦν ἢ καὶ μὴ ζώων
ἀκίβδηλον πᾶν διδότω καὶ δεχέσθω τῷ νόμῳ ξυνεπό-
μενος. προοίμιον δέ, καθά περ ἄλλων νόμων, δεξώ-
μεθα καὶ περὶ ὅλης ταύτης τῆς κάκης. κιβδηλείαν δὲ
χρὴ πάντα ἄνδρα διανοηθῆναι καὶ ψεῦδος καὶ ἀπάτης
ὡς ἕν τι γένος ὄν, τοῦτο ᾧ τὴν φήμην ἐπιφέρειν εἰώ-
θασιν οἱ πολλοί, κακῶς λέγοντες ὡς ἐν καιρῷ γιγνό-
μενον ἑκάστοτε τὸ τοιοῦτον πολλάκις ἂν ὀρθῶς ἔχοι.
τὸν καιρὸν δὲ καὶ ὅπου καὶ ὁπότε ἀτάκτως καὶ ἀορί- E
στως ἐῶντες τῇ λέξει ταύτῃ πολλὰ ζημιοῦνταί τε καὶ
ζημιοῦσιν ἑτέρους. νομοθέτῃ δὲ οὐκ ἐγχωρεῖ τοῦτο
ἀόριστον ἐᾶν, ἀλλ' ἢ μείζους ἢ ἐλάττους ὅρους ἀεὶ δεῖ
διασαφεῖν. καὶ δὴ καὶ νῦν ὡρίσθω. ψεῦδος μηδεὶς μη-
δὲν μηδ' ἀπάτην μηδέ τι κίβδηλον, γένος ἐπικαλούμε-
νος θεῶν, μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ πράξειεν, ὁ μὴ θεο-
μισέστατος ἔσεσθαι μέλλων. οὗτος δ' ἐστὶν ὃς ἂν ὅρ-
κους ὀμνὺς ψευδεῖς μηδὲν φροντίζῃ θεῶν, δεύτερος δὲ 917
ὃς ἂν ἐναντίον τῶν κρειττόνων αὐτοῦ ψεύδηται. κρείτ-
τους δὲ οἱ ἀμείνους τῶν χειρόνων πρεσβῦταί τε ὡς
ἐπὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν τῶν νέων, διὸ καὶ γονεῖς κρείττους
ἐκγόνων καὶ ἄνδρες δὴ γυναικῶν καὶ παίδων ἄρχοντές
τε ἀρχομένων. οὓς αἰδεῖσθαι πᾶσι πάντας πρέπον ἂν
εἴη ἔν τε ἄλλῃ τε ἀρχῇ πάσῃ καὶ ἐν ταῖς πολιτικαῖς δὴ
μάλιστα ἀρχαῖς, ὅθεν ὁ νῦν παρὼν ἡμῖν λόγος ἐλή-
λυθε. πᾶς γὰρ τῶν κατ' ἀγορὰν ὁ κιβδηλεύων τι ψεύ-
δεται καὶ ἀπατᾷ καὶ τοὺς θεοὺς παρακαλῶν ἐπόμνυσιν B
ἐν τοῖς τῶν ἀγορανόμων νόμοισί τε καὶ φυλακτηρίοις,

οὔτε ἀνθρώπους αἰδούμενος οὔτε θεοὺς σεβόμενος.
πάντως μὲν δὴ καλὸν ἐπιτήδευμα θεῶν ὀνόματα μὴ
χραίνειν ῥᾳδίως ἔχοντα ὡς ἔχουσιν ἡμῶν ἑκάστοτε τὰ
πολλὰ οἱ πλεῖστοι καθαρότητός τε καὶ ἁγνείας. τὰ περὶ
τοὺς θεούς. εἰ δ' οὖν μὴ πείθοιτο, ὅδε νόμος· Ὁ πω-
λῶν ὁτιοῦν ἐν ἀγορᾷ μηδέποτε δύο εἴπῃ τιμὰς ὧν ἂν
C πωλῇ, ἁπλῆν δὲ εἰπών, ἂν μὴ τυγχάνῃ ταύτης, ἀπο-
φέρων ὀρθῶς ἂν ἀποφέροι πάλιν, καὶ ταύτης τῆς ἡμέ-
ρας μὴ τιμήσῃ πλέονος μηδὲ ἐλάττονος· ἔπαινος δὲ
ὅρκος τε περὶ παντὸς τοῦ πωλουμένου ἀπέστω. ἐὰν δέ
τις ἀπειθῇ τούτοις, ὁ παρατυγχάνων τῶν ἀστῶν, μὴ
ἔλαττον ἢ τριάκοντα γεγονὼς ἔτη, κολάζων μὲν τὸν
ὀμνύντα ἀνατεὶ τυπτέτω, ἀφροντιστῶν δὲ καὶ ἀπειθῶν
ἔνοχος ἔστω ψόγῳ προδοσίας τῶν νόμων. τὸν δὲ δὴ
κίβδηλόν τι πωλοῦντα καὶ μὴ δυνάμενον τοῖς νῦν
D πείθεσθαι λόγοις ὁ προστυγχάνων τῶν γιγνωσκόντων,
δυνατὸς ὢν ἐξελέγχειν, ἐναντίον ἐλέγξας τῶν ἀρχόν-
των, ὁ μὲν δοῦλος φερέσθω τὸ κιβδηλευθὲν καὶ ὁ μέ-
τοικος, ὁ δὲ πολίτης μὴ ἐλέγχων μὲν ὡς ἀποστερῶν
τοὺς θεοὺς κακὸς ἀγορευέσθω, ἐλέγξας δὲ ἀναθέτω
τοῖς τὴν ἀγορὰν ἔχουσι θεοῖς. ὁ δὲ δὴ φανερὸς γενό-
μενός τι πωλῶν τοιοῦτον πρὸς τῷ στερηθῆναι τοῦ κι-
βδηλευθέντος, ὁπόσης ἂν τιμῆς ἀξιώσῃ τὸ πωλούμε-
νον, κατὰ δραχμὴν ἑκάστην τῇ μάστιγι τυπτέσθω πλη-
E γὰς ὑπὸ κήρυκος ἐν τῇ ἀγορᾷ κηρύξαντος ὧν ἕνεκα
μέλλει τύπτεσθαι. τὰ δὲ κιβδηλεύματά τε καὶ κακουρ-
γίας τῶν πωλούντων οἵ τε ἀγορανόμοι καὶ οἱ νομοφύ-
λακες πυθόμενοι τῶν ἐμπείρων περὶ ἕκαστα, ἀναγρα-
ψάντων ἅ τε χρὴ ποιεῖν τὸν πωλοῦντα καὶ ἃ μή, καὶ
πρόσθε τοῦ ἀγορανόμου θέντων ἐν στήλῃ γράψαντες
νόμους εἶναι τοῖς περὶ τὴν τῆς ἀγορᾶς χρείαν μηνυ-
918 τὰς σαφεῖς. τὰ δὲ περὶ τῶν ἀστυνόμων ἐν τοῖς πρό-
σθεν ἱκανῶς εἴρηται· ἐὰν δέ τι προσδεῖν δοκῇ, νο-
μοφύλαξιν ἐπανακοινώσαντες καὶ γράψαντες τὸ δοκοῦν
ἐκλιπεῖν εἰς ἀστυνόμιον θέντων ἐν στήλῃ τά τε πρῶτα
καὶ τὰ δεύτερα τεθέντα αὐτοῖσι τῆς ἀρχῆς νόμιμα.

Κιβδήλοις δ' ἐπιτηδεύμασιν ἕπεται κατὰ πόδα κα-
πηλείας ἐπιτηδεύματα. ταύτης δὲ πέρι ξυμπάσης συμ-

βουλὴν πρῶτον δόντες καὶ λόγον ἐπ' αὐτῇ νόμον
ὕστερον ἐπιθώμεθα. καπηλεία γὰρ κατὰ πόλιν πᾶσα B
γέγονεν οὐ βλάβης ἕνεκα τό γε κατὰ φύσιν, πᾶν δὲ
τοὐναντίον· πῶς γὰρ οὐκ εὐεργέτης πᾶς ὃς ἂν οὐσίαν
χρημάτων ὡντιναοῦν ἀσύμμετρον οὖσαν καὶ ἀνώμα-
λον ὁμαλήν τε καὶ σύμμετρον ἀπεργάζηται; τοῦτο
ἡμῖν χρὴ φάναι καὶ τὴν τοῦ νομίσματος ἀπεργάζεσθαι
δύναμιν, καὶ τὸν ἔμπορον ἐπὶ ταὐτῷ τετάχθαι δεῖ
λέγειν. καὶ μισθωτὸς καὶ πανδοκεὺς καὶ ἄλλα, τὰ μὲν
εὐσχημονέστερα, τὰ δὲ ἀσχημονέστερα γιγνόμενα,
τοῦτό γε πάντα δύναται, πᾶσιν ἐπικουρίαν ταῖς χρείαις C
ἐξευπορεῖν καὶ ὁμαλότητα ταῖς οὐσίαις. τί ποτε δὴ τὸ
μὴ καλὸν αὐτὸ μηδ' εὔσχημον δοκεῖν εἶναι, καὶ τί τὸ
διαβεβληκὸς τυγχάνει, ἴδωμεν, ἵν' εἰ μὴ καὶ τὸ ὅλον,
ἀλλ' οὖν μέρη γε ἐξιασώμεθα νόμῳ. πρᾶγμ' ἔσθ', ὡς
ἔοικεν, οὐ φαῦλον, οὐδὲ σμικρᾶς δεόμενον ἀρετῆς.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Ὦ φίλε Κλεινία, σμικρὸν γένος ἀνθρώπων
καὶ φύσει ὀλίγον καὶ ἄκρᾳ τροφῇ τεθραμμένον, ὅταν
εἰς χρείας τε καὶ ἐπιθυμίας τινῶν ἐμπίπτῃ, καρτερεῖν D
πρὸς τὸ μέτριον δυνατόν ἐστι, καὶ ὅταν ἐξῇ χρήματα
λαβεῖν πολλά, νήφει καὶ πρότερον αἱρεῖται τοῦ πολ-
λοῦ τὸ τοῦ μέτρου ἐχόμενον· τὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων
πλήθη πᾶν τοὐναντίον ἔχει τούτοις, δεόμενά τε ἀμέ-
τρως δεῖται καὶ ἐξὸν κερδαίνειν τὰ μέτρια ἀπλήστως
αἱρεῖται κερδαίνειν· διὸ πάντα τὰ περὶ τὴν καπηλείαν
καὶ ἐμπορίαν καὶ πανδοκείαν γένη διαβέβληταί τε καὶ
ἐν αἰσχροῖς γέγονεν ὀνείδεσιν. ἐπεὶ εἴ τις, ὃ μή ποτε
γένοιτο οὐδ' ἔσται, προσαναγκάσειε — γελοῖον μὲν
εἰπεῖν, ὅμως δὲ εἰρήσεται — πανδοκεῦσαι τοὺς παν- E
ταχῇ ἀρίστους ἄνδρας ἐπί τινα χρόνον ἢ καπηλεύειν
ἤ τι τῶν τοιούτων πράττειν, ἢ καὶ γυναῖκας ἔκ τινος
ἀνάγκης εἱμαρμένης τοῦ τοιούτου μετασχεῖν τρόπου,
γνοίημεν ἂν ὡς φίλον καὶ ἀγαπητόν ἐστιν ἕκαστον
τούτων, καὶ εἰ κατὰ λόγον ἀδιάφθορον γίγνοιτο, ἐν
μητρὸς ἂν καὶ τροφοῦ σχήματι τιμῷτο τὰ τοιαῦτα
πάντα. νῦν δὲ ὁπόταν εἰς ἐρήμους τις καπηλείας ἕνεκα
τόπους καὶ πανταχόσε μήκη ἔχοντας ὁδῶν ἱδρυσάμε- 919

γος οἰκήσεις, ἐν ἀπορίᾳ γιγνομένους καταλύσεσιν ἀγα-
πηταῖς δεχόμενος, ἢ ὑπὸ χειμώνων ἀγρίων βίᾳ ἐλαυ-
νομένους εὐδιεινὴν γαλήνην παρασχὼν ἢ πνίγεσιν ἀνα-
ψυχήν, τὰ μετὰ ταῦτα οὐχ ὡς ἑταίρους δεξάμενος
φιλικὰ παράσχῃ ξένια ἑπόμενα ταῖς ὑποδοχαῖς, ὡς
δ᾽ ἐχθροὺς αἰχμαλώτους κεχειρωμένους ἀπολυτρώσῃ
B τῶν μακροτάτων καὶ ἀδίκων καὶ ἀκαθάρτων λύτρων,
ταῦτά ἐστι καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν ξύμπασι τοῖς τοιούτοις
αἰσχρῶς ἁμαρτανόμενα τὰς διαβολὰς τῇ τῆς ἀπορίας
ἐπικουρήσει παρεσκευακότα. τούτων οὖν χρὴ φάρμακον
ἀεὶ τέμνειν τὸν νομοθέτην. ὀρθὸν μὲν δὴ πάλαι τε
εἰρημένον ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι καὶ ἐναντία χαλεπόν,
καθά περ ἐν ταῖς νόσοις πολλοῖς τε ἄλλοισι· καὶ δὴ
καὶ νῦν ἡ τούτων καὶ περὶ ταῦτα ἐστὶ πρὸς δύο μάχη,
πενίαν καὶ πλοῦτον, τὸν μὲν ψυχὴν διεφθαρκότα
C τρυφῇ τῶν ἀνθρώπων, τὴν δὲ λύπαις προστετραμμένην
εἰς ἀναισχυντίαν αὐτήν. τίς οὖν δὴ τῆς νόσου ταύτης
ἀρωγὴ γίγνοιτ᾽ ἂν ἐν νοῦν ἐχούσῃ πόλει; πρῶτον μὲν
ὅτι σμικροτάτῳ χρῆσθαι κατὰ δύναμιν τῷ τῶν καπή-
λων γένει, ἔπειτα τούτοις τῶν ἀνθρώπων προστάττειν
ὧν διαφθειρομένων οὐχ ἂν γίγνοιτο μεγάλη λύμη τῇ
πόλει, τρίτον δὲ αὐτοῖς τοῖς μετασχοῦσι τούτων τῶν
ἐπιτηδευμάτων εὑρεῖν μηχανὴν ὅπως ἤθη μὴ ἀνέδην
D ἀναισχυντίας τε καὶ ἀνελευθέρου ψυχῆς μέτοχα συμ-
βήσεται γίγνεσθαι ῥᾳδίως. μετὰ δὴ τὰ νῦν εἰρημένα
περὶ ταῦτα νόμος ἀγαθῇ τύχῃ τοιόσδε ἡμῖν γιγνέσθω.
Μαγνήτων οὓς ὁ θεὸς ἀνορθῶν πάλιν κατοικίζει,
γεωμόροι ὅσοι τῶν τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίων
ἑστιῶν εἰσί, μήτε κάπηλος ἑκὼν μηδ᾽ ἄκων μηδεὶς
γιγνέσθω μήτ᾽ ἔμπορος μήτε διακονίαν μηδ᾽ ἥν τινα
κεκτημένος ἰδιώταις τοῖς μὴ ἐξ ἴσου ἑαυτῷ, πλὴν
E πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ τοῖς ἔτι τούτων εἰς τὸ ἄνω γέ-
νεσι καὶ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ πρεσβυτέροις, ὅσοι ἐλεύθε-
ροι ἐλευθέρως. τὸ δ᾽ ἐλευθερικὸν καὶ ἀνελεύθερον
ἀκριβῶς μὲν οὐ ῥᾴδιον νομοθετεῖν, κρινέσθω γε μὴν
ὑπὸ τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων τῷ ἐκείνων μίσει τε
καὶ ἀσπασμῷ. ὃς δ᾽ ἂν καπηλείας τῆς ἀνελευθέρου
τέχνῃ τινὶ μετάσχῃ, γραφέσθω μὲν αὐτὸν γένους

φιλοχρηματίας ὁ βουλόμενος πρὸς τοὺς ἀρετῇ πρώτους
κεκριμένους, ἐὰν δὲ δόξῃ ἀναξίῳ ἐπιτηδεύματι κα-
ταρρυπαίνειν τὴν αὑτοῦ πατρῴαν ἑστίαν, δεθεὶς
ἐνιαυτὸν ἀποσχέσθω τοῦ τοιούτου, καὶ ἐὰν αὖθις, 920
ἔτη δύο, καὶ ἐφ' ἑκάστης ἁλώσεως τοὺς δεσμοὺς μὴ
παυέσθω διπλασιάζων τὸν ἔμπροσθεν χρόνον. δεύ-
τερος μὲν νόμος, μέτοικον εἶναι χρεὼν ἢ ξένον ὃς ἂν
μέλλῃ καπηλεύσειν. τὸ δὲ τρίτον καὶ τρίτος, ὅπως ὡς
ἄριστος ἢ καὶ κακὸς ὡς ἥκιστα ὁ τοιοῦτος ἡμῖν ᾖ ξύνοι-
κος ἐν τῇ πόλει, τοὺς νομοφύλακας χρὴ νοῆσαι φύλα-
κας εἶναι μὴ μόνον ἐκείνων οὓς φυλάττειν ῥᾴδιον μὴ
παρανόμους καὶ κακοὺς γίγνεσθαι, ὅσοι γενέσει καὶ
τροφαῖς εὖ πεπαίδευνται, τοὺς δὲ μὴ τοιούτους ἐπιτη- B
δεύματά τε ἐπιτηδεύοντας ἃ προτροπὴν ἔχει τινὰ ἰσχυ-
ρὰν πρὸς τὸ προτρέπειν κακοὺς γίγνεσθαι, φυλακτέον
μᾶλλον. ταύτῃ δὴ τὰ περὶ τὴν καπηλείαν πολλὴν οὖ-
σαν καὶ πολλὰ ἐπιτηδεύματα τοιαῦτα κεκτημένην, ὅσα
περ ἂν αὐτῶν λειφθῇ δόξαντα ἐκ πολλῆς ἀνάγκης ἐν
τῇ πόλει δεῖν εἶναι, συνελθεῖν αὖ χρεὼν περὶ ταῦτα
τοὺς νομοφύλακας μετὰ τῶν ἐμπείρων ἑκάστης καπη-
λείας, καθάπερ ἔμπροσθεν ἐπετάξαμεν τῆς κιβδηλείας C
πέρι, ξυγγενοῦς τούτῳ πράγματος, συνελθόντας δὲ
ἰδεῖν λῆμμά τε καὶ ἀνάλωμα τί ποτε τῷ καπήλῳ
κέρδος ποιεῖ τὸ μέτριον, γράψαντας δὲ θεῖναι τὸ γι-
γνόμενον ἀνάλωμα καὶ λῆμμα καὶ φυλάττειν, τὰ μὲν
ἀγορανόμους, τὰ δὲ ἀστυνόμους, τὰ δὲ ἀγρονόμους.
καὶ σχεδὸν οὕτως ἂν καπηλεία τὰ μὲν ὠφελοῖ ἑκά-
στους, σμικρότατα δὲ ἂν βλάπτοι τοὺς ἐν ταῖς πό-
λεσι χρωμένους.

Ὅσα τις ἂν ὁμολογῶν ξυνθέσθαι μὴ ποιῇ κατὰ D
τὰς ὁμολογίας, πλὴν ὧν ἂν νόμοι ἀπείργωσιν ἢ ψή-
φισμα, ἤ τινος ὑπὸ ἀδίκου βιασθεὶς ἀνάγκης ὁμολο-
γήσῃ, καὶ ἐὰν ἀπὸ τύχης ἀπροσδοκήτου τις ἄκων κω-
λυθῇ, δίκας εἶναι τῶν ἄλλων ἀτελοῦς ὁμολογίας ἐν
ταῖς φυλετικαῖσι δίκαις, ἐὰν ἐν διαιτηταῖς ἢ γείτοσιν
ἔμπροσθε μὴ δύνωνται διαλλάττεσθαι. Ἡφαίστου καὶ
Ἀθηνᾶς ἱερὸν τὸ τῶν δημιουργῶν γένος, οἳ τὸν βίον
ἡμῖν ξυγκατεσκευάκασι τέχναις, Ἄρεως δ' αὖ καὶ Ἀθη- E

νῶν οἳ τὰ τῶν δημιουργῶν σώζοντες τέχναισιν ἑτέραις
ἀμυντηρίοις ἔργα· δικαίως δὲ καὶ τὸ τούτων γένος
ἱερόν ἐστι τούτων τῶν θεῶν. οὗτοι δὴ πάντες χώραν
καὶ δῆμον θεραπεύοντες διατελοῦσιν, οἱ μὲν ἄρχοντες
τῶν κατὰ πόλεμον ἀγώνων, οἱ δὲ ὀργάνων τε καὶ
ἔργων ἀποτελοῦντες γένεσιν ἔμμισθον· οἷς δὴ περὶ
τὰ τοιαῦτα οὐ πρέπον ἂν εἴη ψεύδεσθαι, θεοὺς προ-
921 γόνους αὑτῶν αἰδουμένους. ἂν δή τις δημιουργῶν
εἰς χρόνον εἰρημένον ἔργον μὴ ἀποτελέσῃ διὰ κάκην,
μηδὲν τὸν βιοδότην θεὸν ἐπαιδεσθείς, ἡγούμενος ὡς
οἰκεῖον συγγνώμονα εἶναι θεόν, οὐδὲν τῷ νῷ βλέπων,
πρῶτον μὲν δίκην τῷ θεῷ ὑφέξει, δεύτερον δὲ ἑπό-
μενος αὐτῷ νόμος κείσθω, τὴν τιμὴν τῶν ἔργων
ὀφειλέτω ὧν ἂν τὸν ἐκδόντα ψεύσηται καὶ πάλιν ἐξ
ἀρχῆς ἐν τῷ ῥηθέντι χρόνῳ προῖκα ἐξεργαζέσθω. καὶ
B ἀναιρουμένῳ δ' ἔργον ξυμβουλευτὴς νόμος, ἅπερ
τῷ πωλοῦντι ξυνεβούλευε μὴ πλέονος τιμᾶν διαπει-
ρώμενον ἀλλ' ὡς ἁπλούστατα τῆς ἀξίας, ταὐτὸν δὴ
προστάττει καὶ τῷ ἀναιρουμένῳ· γιγνώσκει γὰρ ὅ γε
δημιουργὸς τὴν ἀξίαν. ἐν ἐλευθέρων οὖν πόλεσιν οὐ
δή ποτε χρὴ τέχνῃ, σαφεῖ τε καὶ ἀψευδεῖ φύσει πρά-
γματι, διαπειρᾶσθαι τῶν ἰδιωτῶν τεχνάζοντα αὐτὸν
τὸν δημιουργόν· δίκας δὲ εἶναι τούτων τῷ ἀδικου-
μένῳ πρὸς τὸν ἀδικοῦντα. ἐὰν δέ τις ἐκδοὺς αὖ δη-
C μιουργῷ μὴ ἀποδῷ τοὺς μισθοὺς ὀρθῶς κατὰ τὴν
ἔννομον ὁμολογίαν γενομένην, Δία δὲ πολιοῦχον καὶ
Ἀθηνᾶν κοινωνοὺς πολιτείας ἀτιμάζων, βραχὺ κέρδος
ἀγαπῶν, λύῃ μεγάλας κοινωνίας, νόμος ὁ βοηθῶν
ἔστω τῷ τῆς πόλεως ξυνδέσμῳ μετὰ θεῶν. ὃς γὰρ
ἂν προαμειψάμενος ἔργον μισθοὺς μὴ ἀποδιδῷ ἐν
χρόνοις τοῖς ὁμολογηθεῖσι, διπλοῦν πραττέσθω· ἐὰν
δὲ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ, τῶν ἄλλων ἀτόκων ὄντων χρη-
D μάτων, ὁπόσα δανειζομένῳ ξυμβάλλει τις, οὗτος τῇ
δραχμῇ ἑκάστου μηνὸς ἐπωβελίαν κατατιθέτω. δίκας
δὲ εἶναι τούτων ἐν τοῖς κατὰ φυλὰς δικαστηρίοις.
ὡς δὲ ἐν παρέργῳ περὶ τῶν κατὰ πόλεμον δημιουρ-
γῶν ὄντων σωτηρίας, στρατηγῶν τε καὶ ὅσοι περὶ
ταῦτα τεχνικοί, δίκαιον εἰπεῖν, ὅτι τὸ παράπαν ἐμνη-

σθ' ἡμῖν δημιουργῶν, ὡς τούτοις αὖ, καθάπερ ἐκεί-
νοις, οἷον ἑτέροις οὖσι δημιουργοῖς. ἐάν τις ἄρα καὶ
τούτων ἀνελόμενος δημόσιον ἔργον εἴθ' ἑκὼν εἴτε
προςταχθὲν καλῶς ἐξεργάσηται, τὰς τιμάς, οἵ δὴ E
μισθοὶ πολεμικοῖς ἀνδράσιν εἰσίν, ἀποδιδῷ δικαίως,
ὁ νόμος αὐτὸν ἐπαινῶν οὔποτε καμεῖται· ἐὰν δὲ προα-
μειψάμενος ἔργον τι τῶν κατὰ πόλεμον καλῶν ἔργων
μὴ ἀποδιδῷ, μέμψεται. νόμος οὖν οὗτος ἐπαίνῳ περὶ
τούτων ἡμῖν μεμιγμένος κείσθω, ξυμβουλευτικός, οὐ
βιαστικός, τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν, τιμᾶν τοὺς ἀγα- 922
θοὺς ἄνδρας, ὅσοι σωτῆρες τῆς πόλεώς εἰσι ξυμπάσης
εἴτε ἀνδρείαις εἴτε πολεμικαῖς μηχαναῖς, δευτέρους·
πρώτοις γὰρ τὸ μέγιστον γέρας δεδόσθω τοῖς τὰ τῶν
ἀγαθῶν νομοθετῶν γράμματα τιμᾶν διαφερόντως
δυνηθεῖσι.

Τὰ μὲν δὴ μέγιστα τῶν ξυμβολαίων, ὅσα πρὸς
ἀλλήλους ἄνθρωποι ξυμβάλλουσι, πλήν γε ὀρφανικῶν
καὶ τῆς τῶν ἐπιτρόπων ἐπιμελείας τῶν ὀρφανῶν,
σχεδὸν ἡμῖν διατέτακται· ταῦτα δὲ δὴ μετὰ τὰ νῦν
εἰρημένα ἀναγκαῖον ἀμωσγέπως τάξασθαι. τούτων δὲ B
ἀρχαὶ πάντων αἵ τε τῶν τελευτᾶν μελλόντων ἐπιθυ-
μίαι τῆς διαθέσεως αἵ τε τῶν μηδὲν τὸ παράπαν δια-
θεμένων τύχαι. ἀναγκαῖον δὲ εἶπον, ὦ Κλεινία, βλέ-
ψας αὐτῶν πέρι πρός τε τὸ δύσκολον καὶ χαλεπόν.
οὐδὲ γὰρ ἄτακτον δυνατόν ἐστ' αὐτὸ ἐᾶν· πολλὰ γὰρ
ἕκαστοι καὶ διάφορα ἀλλήλων καὶ ἐναντία τιθεῖντ'
ἂν τοῖς τε νόμοις καὶ τοῖς τῶν ζώντων ἤθεσι καὶ
τοῖς αὐτῶν τοῖς ἔμπροσθεν, πρὶν διατίθεσθαι μέλ-
λειν, εἴ τις ἐξουσίαν δώσει ἁπλῶς οὕτω κυρίαν εἶναι C
διαθήκην ἣν ἄν τις διάθηται ὁπωσοῦν ἔχων πρὸς
τῷ τοῦ βίου τέλει. ἀνοήτως γὰρ δὴ καὶ διατεθρυμ-
μένως τινὰ τρόπον ἔχομεν οἱ πλεῖστοι, ὅταν ἤδη
μέλλειν ἡγώμεθα τελευτᾶν.

ΚΛ. Πῶς τοῦτο, ὦ ξένε, λέγεις;

ΑΘ. Χαλεπόν ἐστ', ὦ Κλεινία, μέλλων ἄνθρω-
πος τελευτήσειν, καὶ μεστὸν λόγου τοῖς νομοθέταις εὖ
μάλα φοβεροῦ καὶ δυσχεροῦς.

ΚΛ. Πῇ;

ΑΘ. Ζητῶν εἶναι κύριος ἁπάντων εἴωθε μετ' ὀργῆς λέγειν.

D ΚΛ. Ποῖα δή;

ΑΘ. Δεινόν γε, ὦ θεοί, φησίν, εἰ τὰ ἐμὰ ἐμοὶ μηδαμῶς ἐξέσται δοῦναί τε ὅτῳ ἂν ἐθέλω καὶ μή, καὶ τῷ μὲν πλείω, τῷ δ' ἐλάττονα τῶν ὁπόσοι περὶ ἐμὲ φαῦλοι καὶ ὅσοι ἀγαθοὶ γεγόνασι φανερῶς, βασανισθέντες ἱκανῶς ἐν νόσοις, οἱ δ' ἐν γήρᾳ καὶ ἄλλαις παντοίαισι τύχαις.

ΚΛ. Οὐκοῦν, ὦ ξένε, καλῶς δοκοῦσί σοι λέγειν;

E ΑΘ. Μαλθακοὶ ἔμοιγ', ὦ Κλεινία, δοκοῦσιν οἱ πάλαι νομοθετοῦντες γεγονέναι καὶ ἐπὶ σμικρὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων βλέποντές τε καὶ διανοούμενοι νομοθετεῖν.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Τὸν λόγον τοῦτον, ὦ 'γαθέ, φοβούμενοι, τὸν νόμον ἐτίθεσαν τὸν ἐξεῖναι τὰ ἑαυτοῦ διατίθεσθαι ἁπλῶς ὅπως ἄν τις ἐθέλῃ τὸ παράπαν, ἐγὼ δὲ καὶ σὺ
923 τοῖς ἐν τῇ σῇ πόλει μέλλουσι τελευτᾶν ἀποκρινούμεθα ἐμμελέστερον.

ΚΛ. Πῶς;

ΑΘ. Ὦ φίλοι, φήσομεν, καὶ ἀτεχνῶς ἐφήμεροι, χαλεπὸν ὑμῖν ἐστι γιγνώσκειν τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν χρήματα καὶ πρός γε ὑμᾶς αὐτούς, ὥς περ καὶ τὸ τῆς Πυθίας γράμμα φράζει τὰ νῦν. ἔγωγ' οὖν νομοθέτης ὢν οὔθ' ὑμᾶς ὑμῶν αὐτῶν εἶναι τίθημι οὔτε τὴν οὐσίαν ταύτην, ξύμπαντος δὲ τοῦ γένους ὑμῶν τοῦ τε ἔμπροσθεν καὶ τοῦ ἔπειτα ἐσομένου, καὶ ἔτι μᾶλ-
B λον τῆς πόλεως εἶναι τό τε γένος πᾶν καὶ τὴν οὐσίαν. καὶ οὕτω τούτων ἐχόντων οὐκ ἐάν τις ὑμᾶς θωπείαις ὑποδραμὼν ἐν νόσοις ἢ γήρᾳ σαλεύοντας παρὰ τὸ βέλτιστον διατίθεσθαι πείθῃ, ξυγχωρήσομαι ἑκών, ὅ τι δὲ τῇ πόλει τε ἄριστον πάσῃ καὶ γένει, πρὸς πᾶν τοῦτο βλέπων νομοθετήσω, τὸ ἑνὸς ἑκάστου κατατιθεὶς ἐν μοίραις ἐλάττοσι δικαίως, ὑμεῖς δὲ ἡμῖν ἵλεῳ τε καὶ εὐμενεῖς ὄντες πορεύοισθε ᾗ περ κατὰ φύσιν νῦν πορεύεσθε τὴν ἀνθρωπίνην· ἡμῖν δὲ
C περὶ τῶν ἄλλων τῶν ὑμετέρων μελήσει, κηδομένοις

ὅτι μάλιστα εἰς δύναμιν, οὐ τῶν μέν, τῶν δὲ οὔ. ταῦτα μὲν οὖν παραμύθιά τε καὶ προοίμια τῶν τε ζώντων, ὦ Κλεινία, καὶ τῶν τελευτώντων ἔστω, νόμος δὲ ὅδε· Ὃς ἂν διαθήκην γράφῃ τὰ αὑτοῦ διατιθέμενος, παίδων ὢν πατήρ, πρῶτον μὲν τῶν υἱέων κληρονόμον ὃν ἂν ἀξιώσῃ γίγνεσθαι γραφέτω, τῶν δὲ ἄλλων παίδων ὃν ἂν μὲν ἑτέρῳ ποιεῖσθαι διδῷ δεχομένῳ, γραφέσθω τοῦτο αὐτό. ἐὰν δὲ περιγίγνηταί τις τῶν υἱέων αὐτῷ μὴ ἐπί τινι κλήρῳ πεποιη- D
μένος, ὃν κατὰ νόμον ἐλπὶς εἰς ἀποικίαν ἐκπεμφθήσεσθαι, τούτῳ τῶν ἄλλων χρημάτων ἐξέστω τῷ πατρὶ διδόναι ὅσα ἂν ἐθέλῃ, πλὴν τοῦ πατρῴου κλήρου καὶ τῆς περὶ τὸν κλῆρον κατασκευῆς πάσης· καὶ ἐὰν πλείους ὦσι, πρὸς μέρος ὁ πατὴρ ὅπῃ ἂν ἐθέλῃ νεμέτω τὰ περιόντα τοῦ κλήρου. ὅτῳ δ' ἂν τῶν υἱέων ὑπάρχων οἶκος ᾖ, μὴ νέμειν τούτῳ τῶν χρημάτων, θυγατρί τε ὡσαύτως ᾗ μὲν ἂν ἐγγεγυημένος ὡς ἀνὴρ ἐσόμενος ᾖ, μὴ νέμειν, ᾗ δ' ἂν μή, νέμειν. ἐὰν δέ τῳ E
τῶν υἱέων ἢ καὶ τῶν θυγατέρων φανῇ κλῆρος ἐπιχώριος τῆς διαθήκης γενόμενος ὕστερον, τῷ κληρονόμῳ τοῦ τὴν διαθήκην διαθεμένου καταλειπέτω. ἐὰν δὲ ἄρρενας μὲν μὴ λείπῃ, θηλείας δὲ ὁ διατιθέμενος, ἄνδρα μὲν τῶν θυγατέρων ᾗ τινι ἂν ἐθέλῃ, υἱὸν δὲ αὑτῷ καταλειπέτω γράψας κληρονόμον. ἐὰν δὲ υἱός τῳ τελευτήσῃ παῖς ὤν, πρὶν εἰς ἄνδρας δυνατὸς εἶναι τελεῖν, εἴτε γεννητὸς ὢν εἴτε ποιητός, γραφέτω καὶ περὶ τῆς τοιαύτης τύχης ὁ τὴν διαθήκην γράφων, τίνα χρὴ παῖδα αὐτῷ δεύτερον ἐπὶ τύχαις ἀμείνοσι γίγνεσθαι. 924
ἐὰν δέ τις ἄπαις ὢν τὸ παράπαν διαθήκην γράφῃ, τὸ τῆς ἐπικτήτου δεκατημόριον ἐξελόμενος, ἐὰν ἐθέλῃ τῳ δωρεῖσθαι, δωρείσθω· τὰ δὲ ἄλλα παραδιδοὺς πάντα τῷ ποιηθέντι ἀμέμπτως ἵλεων υἱὸν αὑτὸν ποιείσθω ξὺν νόμῳ. ᾧ δ' ἂν ἐπιτρόπων οἱ παῖδες δέωνται, ἐὰν μὲν διαθέμενος τελευτᾷ καὶ γράψας ἐπιτρόπους τοῖς παισὶν ἑκόντας τε καὶ ὁμολογοῦντας ἐπιτροπεύσειν οὕστινασοῦν καὶ ὁπόσους ἂν ἐθέλῃ, κατὰ ταῦτα τὰ B
γραφέντα ἡ τῶν ἐπιτρόπων αἵρεσις γιγνέσθω κυρία· ἐὰν δὲ ἢ τὸ παράπαν μὴ διαθέμενός τελευτήσῃ τις ἢ

τῆς τῶν ἐπιτρόπων αἱρέσεως ἐλλιπής, ἐπιτρόπους εἶναι τοὺς ἐγγύτατα γένει πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς κυρίους, δύο μὲν πρὸς πατρός, δύο δὲ πρὸς μητρός, ἕνα δὲ ἐκ τῶν τοῦ τελευτήσαντος φίλων. τούτους δ' οἱ νομοφύλακες καθιστάντων τῷ δεομένῳ τῶν ὀρφανῶν. καὶ

C πάσης τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῶν ὀρφανῶν πεντεκαίδεκα τῶν νομοφυλάκων οἱ πρεσβύτατοι πάντων ἐπιμελείσθων ἀεὶ κατὰ πρέσβιν καὶ κατὰ τρεῖς διελόμενοι σφᾶς αὐτούς, κατ' ἐνιαυτὸν τρεῖς καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἄλλον ἕτεροι τρεῖς, ἕως ἂν αἱ πέντε περίοδοι γίγνωνται κύκλῳ· καὶ τοῦτο ἐκλιπέτω μηδέποτε κατὰ δύναμιν. Ὃς δ' ἂν μηδὲν τὸ παράπαν διαθέμενος ἀποθάνῃ, παῖδας μὲν καταλιπὼν δεομένους ἐπιτροπῆς, τῶν αὐτῶν νόμων τούτων ἡ χρεία τῶν παίδων αὐτοῦ μετεχέτω·

D θηλείας δὲ ἂν καταλίπῃ τις ἀπροσδοκήτῳ τύχῃ χρησάμενος, συγγνώμην τῷ τιθέντι τὸν νόμον ἐχέτω, ἐὰν τῶν τριῶν αὐτοῦ πρὸς τὰ δύο ἐπισκοπῶν τὴν ἔκδοσιν τῶν θυγατέρων ποιῆται, πρός τε τὴν τοῦ γένους ἀγχιστείαν καὶ τὴν τοῦ κλήρου σωτηρίαν, τὸ δὲ τρίτον, ὅπερ ἂν πατὴρ διασκέψαιτο, ἐξ ἁπάντων τῶν πολιτῶν βλέπων εἰς ἤθη τε καὶ τρόπους τὸν ἐπιτήδειον αὑτῷ μὲν υἱόν, νυμφίον δ' εἶναι τῇ θυγατρί,

E τοῦτο δὲ παραλείπῃ διὰ τὴν ἀδύνατον σκέψιν. νόμος τοίνυν εἰς δύναμιν ὅδε περὶ τῶν τοιούτων κείσθω· Ἐὰν ὁ μὴ διαθέμενος θυγατέρας λίπῃ, τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφὸς ὁμοπάτωρ ἢ ἄκληρος ὁμομήτριος ἐχέτω τὴν θυγατέρα καὶ τὸν κλῆρον τοῦ τελευτήσαντος· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀδελφός, ἀδελφοῦ δὲ παῖς, ὡσαύτως, ἐὰν ἐν ἡλικίᾳ πρὸς ἀλλήλους ὦσιν· ἐὰν δὲ μηδὲ εἷς τούτων, ἀδελφῆς δὲ παῖς ᾖ, κατὰ ταὐτά· τέταρτος δὲ πατρὸς ἀδελφός, πέμπτος δὲ τούτου παῖς, ἕκτος δὲ ἀδελφῆς πατρὸς ἔκγονος. ὡσαύτως δὲ τὸ γένος ἀεὶ πορευέσθω κατ' ἀγχιστείαν, ἐάν τις παῖ-

925 δας θηλείας καταλίπῃ, δι' ἀδελφῶν τε καὶ ἀδελφιδῶν ἐπανιόν, ἔμπροσθεν μὲν τῶν ἀρρένων, ὕστερον δὲ θηλειῶν ἑνὶ γένει. τὴν δὲ τοῦ τῶν γάμων χρόνου συμμετρίαν τε καὶ ἀμετρίαν ὁ δικαστὴς σκοπῶν κρινέτω, γυμνοὺς μὲν τοὺς ἄρρενας, γυμνὰς δὲ ὀμφα-

λοῦ· μέχρι θεώμενος τὰς θηλείας. ἐὰν δὲ τοῖς οἰκείοις
ἀπορία ξυγγενῶν ᾖ, μέχρι μὲν ἀδελφοῦ υἱιδῶν, μέχρι
δὲ πάππου παίδων ὡσαύτως, τῶν ἄλλων ὅν τιν' ἂν
ἡ παῖς μετ' ἐπιτρόπων αἱρῆται τῶν πολιτῶν ἑκού-
σων ἑκουσία, κληρονόμος γιγνέσθω τοῦ τελευτήσαν- B
τος καὶ τῆς θυγατρὸς νυμφίος. ἔτι δὲ πολλὰ πολλῶν
καὶ ἀπορία τῶν τοιούτων πλείων γίγνοιτ' ἂν ἔστιν
ὅτε ἐν αὐτῇ τῇ πόλει· ἂν οὖν δή τις ἀπορουμένη
τῶν αὐτόθεν ὁρᾷ τινὰ εἰς ἀποικίαν ἀπεσταλμένον, ᾗ
δὲ κατὰ νοῦν αὐτῇ κληρονόμον ἐκεῖνον γίγνεσθαι τῶν
τοῦ πατρός, ἐὰν μὲν ξυγγενὴς ᾖ, κατὰ τὴν τάξιν τοῦ
νόμου ἐπὶ τὸν κλῆρον πορευέσθω, ἐὰν δὲ ἐκτὸς γέ-
νους, τῶν ἐν τῇ πόλει ὄντων ἔξω τῆς συγγενείας,
κύριος ἔστω κατὰ τὴν τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῆς παιδὸς C
τοῦ τελευτήσαντος αἵρεσιν γῆμαι καὶ τὸν κλῆρον ἐπα-
νελθὼν οἴκαδε λαβεῖν τοῦ μὴ διαθεμένου. ἄπαις δὲ
ἀῤῥένων τε καὶ θηλειῶν τὸ παράπαν ὃς ἂν μὴ δια-
θέμενος τελευτᾷ, τὰ μὲν ἄλλα περὶ τοῦ τοιούτου
κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἐχέτω νόμον, θήλεια δὲ καὶ ἄῤ-
ῥην, οἷον ξύννομοι ἴτωσαν ἐκ τοῦ γένους εἰς τὸν
ἐξηρημωμένον ἑκάστοτε οἶκον, ὧν ὁ κλῆρος γιγνέσθω
κυρίως, ἀδελφὴ μὲν πρῶτον, ἀδελφοῦ δὲ θυγάτηρ D
δευτέρα, τρίτη δὲ ἔκγονος ἀδελφῆς, τετάρτη δὲ πα-
τρὸς ἀδελφή, καὶ πέμπτη πατρὸς ἀδελφοῦ παῖς,
ἕκτη δὲ ἀδελφῆς πατρὸς ἂν εἴη παῖς· συνοικίζειν δὲ
ταύτας ἐκείνοις κατ' ἀγχιστείαν καὶ θέμιν, ὡς ἔμ-
προσθεν ἐνομοθετήσαμεν. μὴ δὴ λανθανέτω τὸ τῶν
τοιούτων νόμων ἡμᾶς βάρος, ὡς χαλεπῶς ἔστιν ὅτε
προστάττει τῷ τοῦ τελευτήσαντος κατὰ γένος οἰκείῳ
γαμεῖν τὴν ξυγγενῆ, μὴ δοκεῖ δὲ σκοπεῖν ἃ μυρία ἐν
ἀνθρώποις ἐμπόδια γίγνεται τοῖς τοιούτοις ἐπιτάγμασι E
τοῦ μή τινα ἐθέλειν πείθεσθαι, πρότερον δὲ οὕς τι-
νας ὁτιοῦν ἂν βουληθῆναι παθεῖν, ὁπόταν ἢ σωμάτων
νοσήματα καὶ πηρώσεις ἢ διανοίας ἔν τισι τῶν ἐπιτατ-
τομένων γαμεῖν ἢ γαμεῖσθαι γίγνηται. τούτων δὴ μη-
δὲν φροντίζειν τάχ' ἂν ὁ νομοθέτης δόξειέ τισιν, οὐκ
ὀρθῶς δοκοῦν. ἔστω τοίνυν εἰρημένον ὑπέρ τε νομο-
θέτου καὶ ὑπὲρ νομοθετουμένου σχεδὸν οἷον κοινὸν

προοίμιον, συγγνώμην μὲν τῷ νομοθέτῃ τοὺς ἐπιταττομένους δεόμενον ἔχειν, ὅτι τῶν κοινῶν ἐπιμελούμενος οὐκ ἄν ποτε δύναιτο διοικεῖν ἅμα καὶ τὰς ἰδίας
926 ἑκάστῳ γιγνομένας ξυμφοράς, ξυγγνώμην δ' αὖ καὶ τοῖς νομοθετουμένοις, ὡς τὰ τοῦ νομοθετοῦντος εἰκότως ἐνίοτε οὐ δύνανται προςτάγματα τελεῖν, ἃ μὴ γιγνώσκων προςτάττει.

ΚΛ. Τί δή τις οὖν, ὦ ξένε, δρῶν πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐμμετρότατος ἂν εἴη;

ΑΘ. Διαιτητάς, ὦ Κλεινία, τοῖς τοιούτοις νόμοις καὶ νομοθετουμένοις ἀναγκαῖον αἱρεῖσθαι.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Ἔστιν ὅτε πλουσίου πατρὸς ἀδελφιδοῦς τὴν
B τοῦ θείου θυγατέρα ἑκὼν οὐκ ἂν ἐθέλοι λαμβάνειν, τρυφῶν καὶ ἐπὶ μείζοσι γάμοις τὴν διάνοιαν ἐπέχων· ἔστι δ' ὅτε καὶ ξυμφορὰν τὴν μεγίστην τοῦ νομοθέτου προςτάττοντος ἀπειθεῖν ἀναγκάζοιτ' ἂν τῷ νόμῳ, μαινόμενα κηδεύματα ἀναγκάζοντος λαμβάνειν ἢ δεινὰς ἄλλας σωμάτων ἢ ψυχῶν ξυμφοράς, ἃς ἀβίωτον ζῆν κεκτημένῳ. ὁ δὴ νῦν λόγος ἡμῖν περὶ τούτων ὅδε νόμος κείσθω· Ἐάν τινες ἄρα περὶ διαθήκης ἐγκαλῶσι
C τοῖς κειμένοις νόμοις, περί τε ἄλλων ὡντινωνοῦν καὶ δὴ καὶ περὶ γάμων, ἦ μὴν παρόντα καὶ ζῶντα αὐτὸν τὸν νομοθέτην μή ποτ' ἂν ἀναγκάσαι πράττειν οὕτω, μηδὲ γῆμαι μηδὲ γήμασθαι τοὺς νῦν ἀναγκαζομένους ἑκάτερα δρᾶν, ὁ δέ τις τῶν οἰκείων ἤ τις ἐπίτροπος φῇ διαιτητάς, φάναι καὶ πατέρας, τοὺς πεντεκαίδεκα τῶν νομοφυλάκων καταλιπεῖν τοῖς ὀρφανοῖς καὶ ὀρφαναῖς τὸν νομοθέτην· πρὸς οὓς ἐπανιόντες διαδικα-
D ζέσθων οἱ περί τινος τῶν τοιούτων ἀμφιςβητοῦντες, κύρια τελοῦντες τὰ τούτων δόγματα. ἂν δέ τῳ μείζων δύναμις ἐπανατίθεσθαι δοκῇ τοῖς νομοφύλαξιν, εἰς τὸ τῶν ἐκκρίτων δικαστῶν δικαστήριον εἰςάγων αὐτοὺς διαδικαζέσθω περὶ τῶν ἀμφιςβητουμένων· τῷ δὲ ἡττηθέντι παρὰ τοῦ νομοθέτου ψόγος καὶ ὄνειδος κείσθω, πολλῶν χρημάτων νοῦν κεκτημένῳ ζημία βαρυτέρα. Νῦν δὴ τοῖς ὀρφανοῖς παισὶ γένεσις οἷον
E δευτέρα τις γίγνοιτ' ἄν. μετὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην

ἑκάστοις εἴρηνται τροφαὶ καὶ παιδεύσεις· μετὰ δὲ τὴν
δευτέραν, ἔρημον πατέρων γενομένην, μηχανᾶσθαι
δεῖ τίνα τρόπον ἡ τῆς ὀρφανίας τύχη τοῖς γενομένοις
ὀρφανοῖς ὡς ἥκιστα ἔλεον ἕξει τῆς συμφορᾶς. πρῶτον
μὲν δή φαμεν νομοθετεῖν αὐτοῖς τοὺς νομοφύλακας
ἀντὶ γεννητόρων πατέρας οὐ χείρους, καὶ δὴ καὶ
καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς οἰκείων ἐπιμελεῖσθαι προσ-
τάττομεν ἐμμελῆ, τούτοις τε αὐτοῖς περὶ τροφῆς
ὀρφανῶν προοιμιασάμενοι καὶ τοῖς ἐπιτρόποις. εἴς
τινα γὰρ οὖν μοι καιρὸν φαινόμεθα τοὺς ἔμπροσθεν
λόγους διεξελθεῖν, ὡς ἄρα αἱ τῶν τελευτησάντων 927
ψυχαὶ δύναμιν ἔχουσί τινα τελευτήσασαι, ᾗ τῶν κατ'
ἀνθρώπους πραγμάτων ἐπιμελοῦνται. ταῦτα δὲ ἀλη-
θεῖς μέν, μακροὶ δ' εἰσὶ περιέχοντες λόγοι· πιστεύειν
τε ταῖς ἄλλαις φήμαις χρεὼν περὶ τὰ τοιαῦτα, οὕτω
πολλαῖσι καὶ σφόδρα παλαιαῖς οὔσαις· πιστεύειν δ'
αὖ καὶ τοῖς νομοθετοῦσι ταῦθ' οὕτως ἔχειν, ἂν περ
μὴ παντάπασιν ἄφρονες φαίνωνται. ταύτῃ δὲ εἰ ταῦτ'
ἐστὶ κατὰ φύσιν, πρῶτον μὲν τοὺς ἄνω θεοὺς φο-
βείσθων, οἳ τῶν ὀρφανῶν τῆς ἐρημίας αἰσθήσεις
ἔχουσιν, εἶτα τὰς τῶν κεκμηκότων ψυχάς, αἷς ἐστιν B
ἐν τῇ φύσει τῶν αὑτῶν ἐκγόνων κήδεσθαι διαφερόν-
τως καὶ τιμῶσί τε αὐτοὺς εὐμενεῖς εἶναι καὶ ἀτιμά-
ζουσι δυσμενεῖς, ἔτι δὲ τὰς τῶν ζώντων μέν, ἐν γήρᾳ
δὲ ὄντων καὶ ἐν μεγίσταις τιμαῖς, ὅπου περ πόλις
εὐνομοῦσα εὐδαιμονεῖ, τούτους οἱ παῖδες παίδων φι-
λοστοργοῦντες ζῶσι μεθ' ἡδονῆς· καὶ τὰ περὶ ταῦτα
ὀξὺ μὲν ἀκούουσι, βλέπουσί τε ὀξύ, τοῖς τε περὶ
αὐτὰ δικαίοις εὐμενεῖς εἰσι, νεμεσῶσί τε μάλιστα αὐ- C
τοῖς εἰς ὀρφανὰ καὶ ἔρημα ὑβρίζουσι, παρακαταθή-
κην εἶναι μεγίστην ἡγούμενοι καὶ ἱερωτάτην. οἷς ἐπί-
τροπον καὶ ἄρχοντα πᾶσι δεῖ τὸν νοῦν, ᾧ καὶ βραχὺς
ἐνείη, προσέχοντα, καὶ εὐλαβούμενον περὶ τροφήν τε
καὶ παιδείαν ὀρφανῶν, ὡς ἔρανον εἰσφέροντα ἑαυτῷ
τε καὶ τοῖς αὑτοῦ, κατὰ δύναμιν πάντως πᾶσαν
εὐεργετεῖν. ὁ μὲν δὴ πεισθεὶς τῷ πρὸ τοῦ νόμου
μύθῳ καὶ μηδὲν εἰς ὀρφανὸν ὑβρίσας οὐκ εἴσεται D
ἐναργῶς τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα ὀργὴν νομοθέτου, ὁ

δὲ ἀπαιδὴς καί τινα πατρὸς ἢ μητρὸς ἔρημον ἀδικῶν
διπλῆν τινέτω πᾶσαν τὴν βλάβην ἢ περὶ τὸν ἀμφι-
θαλῆ γενόμενος κακός. τὴν δὲ ἄλλην νομοθεσίαν ἐπι-
τρόποισί τε περὶ ὀρφανοὺς ἄρχουσί τε περὶ τὴν ἐπι-
μέλειαν τῶν ἐπιτρόπων, εἰ μὲν δὴ παράδειγμά τε
τροφῆς παίδων ἐλευθέρων ἐκέκτηντο αὐτοὶ τρέφοντες
τοὺς αὑτῶν καὶ τῶν οἰκείων χρημάτων ἐπιμελούμενοι,
E ἔτι δὲ νόμους περὶ αὐτῶν τούτων μετρίως διειρημέ-
νους εἶχον, εἶχέ τινα λόγον ἂν ἐπιτροπικούς τινας
νόμους, ὡς ὄντας ἰδίᾳ διαφέροντας πολύ, τιθέναι,
ποικίλλοντας ἐπιτηδεύμασιν ἰδίοις τὸν τῶν ὀρφανῶν
βίον παρὰ τὸν τῶν μή· νῦν δὲ εἰς μὲν τὰ τοιαῦτα
ξύμπαντα οὐ πολὺ διαφέρον ἡ παρ' ἡμῖν ὀρφανία
κέκτηται τῆς πατρονομικῆς, τιμαῖς δὲ καὶ ἀτιμίαις
ἅμα καὶ ἐπιμελείαισιν οὐδαμῶς ἐξισοῦσθαι φιλεῖ.
928 διὸ δὴ περὶ τοῦτο αὐτὸ τὴν ὀρφανῶν πέρι νομο-
θεσίαν παραμυθούμενός τε καὶ ἀπειλῶν ὁ νόμος
ἐσπούδακεν. ἔτι δ' ἀπειλή τις ἂν τοιάδε εἴη μάλα
ἔγκαιρος· Ὃς ἂν θῆλυν εἴτε ἄῤῥενα ἐπιτροπεύῃ, καὶ
ὃς ἂν ἐπιτρόπου φύλαξ τῶν νομοφυλάκων καταστὰς
ἐπιμελῆται, μὴ χεῖρον ἀγαπάτω τῶν αὑτοῦ τέκνων
τὸν τῆς ὀρφανικῆς μετειληφότα τύχης, μηδὲ τῶν
οἰκείων τῶν τοῦ τρεφομένου χεῖρον χρημάτων ἐπι-
μελείσθω, βέλτιον δὲ ἢ τῶν αὑτοῦ κατὰ προθυμίαν.
B ἕνα δὲ τοῦτον νόμον ἔχων ὀρφανῶν πέρι πᾶς ἐπιτρο-
πευέτω· ἐὰν δὲ ἄλλως τις περὶ τὰ τοιαῦτα πράττῃ
παρὰ τὸν νόμον τόνδε, ὁ μὲν ἄρχων ζημιούτω τὸν
ἐπίτροπον, ὁ δὲ ἐπίτροπος τὸν ἄρχοντα εἰς τὸ τῶν
ἐκκρίτων δικαστήριον εἰσάγων ζημιούτω τῷ δόξαντι
τιμήματι τῷ δικαστηρίῳ διπλῇ. ἐὰν δ' ἐπίτροπος
ἀμελεῖν ἢ κακουργεῖν δοκῇ τοῖς οἰκείοις ἢ καὶ τῶν
ἄλλων τινὶ πολιτῶν, εἰς ταὐτὸν ἀγέτω δικαστήριον·
C ὅ τι δ' ἂν ὄφλῃ, τετραπλασίαν μὲν τούτων τίνειν,
γιγνέσθω δὲ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ παιδός, τὸ δ' ἥμισυ
τοῦ καταδικασαμένου τὴν δίκην. ἅμα δ' ἂν ἡβήσῃ
τις τῶν ὀρφανῶν, ἐὰν ἡγῆται κακῶς ἐπιτροπευθῆναι,
μέχρι πέντε ἐτῶν ἐξηκούσης τῆς ἐπιτροπῆς ἔστω δί-
κην λαχεῖν ἐπιτροπίας· ἐὰν δέ τις ὄφλῃ τῶν ἐπιτρό-

πων, τιμᾶν τὸ δικαστήριον ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν, ἐὰν δὲ δὴ τῶν ἀρχόντων, ἀμελείᾳ μὲν δόξας κακῶσαι τὸν ὀρφανόν, ὅ τι χρὴ τίνειν αὐτὸν τῷ παιδί, τιμάτω τὸ δικαστήριον, ἐὰν δὲ ἀδικίᾳ, πρὸς D
τῷ τιμήματι τῆς ἀρχῆς τῶν νομοφυλάκων ἀφιστάσθω, τὸ δὲ κοινὸν τῆς πόλεως ἕτερον νομοφύλακα ἀντὶ τούτου καθιστάτω τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει. Διαφοραὶ πατέρων τε πρὸς αὐτῶν παῖδας γίγνονται καὶ παίδων πρὸς γεννήτας μείζους ἢ χρεών, ἐν αἷς οἵ τε πατέρες ἡγοῖντ' ἂν δεῖν τὸν νομοθέτην νομοθετεῖν ἐξεῖναι σφισιν ἐὰν βούλωνται τὸν υἱὸν ὑπὸ κήρυκος ἐναντίον ἁπάντων ἀπειπεῖν υἱὸν κατὰ νόμον μηκέτ' εἶναι, E
υἱεῖς τ' αὖ σφίσι πατέρας ὑπὸ νόσων ἢ γήρως διατιθεμένους αἰσχρῶς ἐξεῖναι παρανοίας γράφεσθαι. ταῦτα δὲ ὄντως ἐν παγκάκων ἤθεσιν ἀνθρώπων γίγνεσθαι φιλεῖ, ἐπεὶ ἡμίσεών γε ὄντων τῶν κακῶν, οἷον μὴ κακοῦ μὲν πατρός, υἱέος δέ, ἢ τοὐναντίον, οὐ γίγνονται ξυμφοραὶ τηλικαύτης ἔχθρας ἔκγονοι. ἐν μὲν οὖν ἄλλῃ πολιτείᾳ παῖς ἀποκεκηρυγμένος οὐκ ἂν ἐξ ἀνάγκης ἄπολις εἴη, ταύτης δέ, ἧς οἵδε οἱ νόμοι ἔσονται, ἀναγκαίως ἔχει εἰς ἄλλην χώραν ἐξοικίζεσθαι τὸν ἀπάτορα· πρὸς 929
γὰρ τοῖς τετταράκοντα καὶ πεντακισχιλίοις οἴκοις οὐκ ἔστιν ἕνα προσγενέσθαι. διὸ δὴ δεῖ τὸν ταῦτα πεισόμενον ἐν δίκῃ μὴ ὑπὸ ἑνὸς πατρός, ὑπὸ δὲ τοῦ γένους ἀποῤῥηθῆναι παντός. ποιεῖν δὲ χρὴ τῶν τοιούτων πέρι κατὰ νόμον τοιόνδε τινά· Ὃν ἂν θυμὸς ἐπίῃ μηδαμῶς εὐτυχής, εἴτ' οὖν ἐν δίκῃ εἴτε καὶ μή, ὃν ἔτεκέ τε καὶ ἐξεθρέψατο, τοῦτον ἐπιθυμεῖν ἀπαλλάξαι τῆς αὐτοῦ ξυγγενείας, μὴ φαύλως οὕτως ἐξέστω μηδ' εὐθὺς τοῦτο δρᾶν, πρῶτον δὲ συλλεξάτω B
τοὺς αὐτοῦ ξυγγενεῖς μέχρι ἀνεψιῶν καὶ τοὺς τοῦ υἱέος ὡσαύτως τοὺς πρὸς μητρός, κατηγορείτω δὲ ἐν τούτοις, διδάσκων ὡς ἄξιος ἅπασιν ἐκ τοῦ γένους ἐκκεκηρῦχθαι, δότω δὲ καὶ τῷ υἱεῖ λόγους τοὺς ἴσους, ὡς οὐκ ἄξιός ἐστι τούτων οὐδὲν πάσχειν. καὶ ἐὰν μὲν πείθῃ ὁ πατὴρ καὶ συμψήφους λάβῃ πάντων τῶν ξυγγενῶν ὑπὲρ ἥμισυ, πλὴν πατρὸς διαψηφιζομένου καὶ μητρὸς καὶ τοῦ φεύγοντος, τῶν τε ἄλλων

C ὁπόσοι περ ἂν ὦσι γυναικῶν εἴτε ἀνδρῶν τέλειοι,
ταύτῃ μὲν καὶ κατὰ ταῦτα ἐξέστω τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν
ἀποκηρύττειν, ἄλλως δὲ μηδαμῶς. τὸν δ' ἀποκηρυ-
χθέντα ἐάν τις τῶν πολιτῶν υἱὸν βούληται θέσθαι,
μηδεὶς νόμος ἀπειργέτω ποιεῖσθαι· τὰ γὰρ τῶν νέων
ἤθη πολλὰς μεταβολὰς ἐν τῷ βίῳ μεταβάλλειν ἑκά-
στοτε πέφυκεν. ἀποκηρυχθέντα δὲ ἄν τις δέκα ἐτῶν
μὴ ἐπιθυμήσῃ θετὸν υἱὸν ποιήσασθαι, τοὺς τῶν ἐπι-
D γόνων ἐπιμελητὰς τῶν εἰς τὴν ἀποικίαν ἐπιμελεῖσθαι
καὶ τούτων, ὅπως ἂν μετάσχωσι τῆς αὐτῆς ἀποικίας
ἐμμελῶς. ἐὰν δέ τίς τινα νόσος ἢ γῆρας ἢ καὶ τρό-
πων χαλεπότης ἢ καὶ ξύμπαντα ταῦτα ἔκφρονα ἀπερ-
γάζηται διαφερόντως τῶν πολλῶν, καὶ λανθάνῃ τοὺς
ἄλλους πλὴν τῶν συνδιαιτωμένων, οἰκοφθορῇ δὲ ὡς
ὢν τῶν αὑτοῦ κύριος, ὁ δὲ υἱὸς ἀπορῇ καὶ ὀκνῇ
τὴν τῆς παρανοίας γράφεσθαι δίκην, νόμος αὐτῷ
E κείσθω πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς πρεσβυτάτους τῶν
νομοφυλάκων ἐλθόντα διηγήσασθαι τὴν τοῦ πατρὸς
ξυμφοράν, οἱ δὲ κατιδόντες ἱκανῶς ξυμβουλευόντων
ἐάν τε δέῃ γράφεσθαι καὶ ἐὰν μὴ τὴν γραφήν, ἐὰν
δὲ ξυμβουλεύσωσι, γιγνέσθωσαν τῷ γραφομένῳ μάρ-
τυρες ἅμα καὶ ξύνδικοι· ὁ δὲ ὄφλων τοῦ λοιποῦ χρό-
νου ἄκυρος ἔστω τῶν αὑτοῦ καὶ τὸ σμικρότατον δια-
τίθεσθαι, καθά περ παῖς δὲ οἰκείτω τὸν ἐπίλοιπον
βίον. ἐὰν δὲ ἀνὴρ καὶ γυνὴ μηδαμῇ ξυμφέρωνται
τρόπων δυστυχίᾳ χρώμενοι, δέκα μὲν ἄνδρας τῶν
νομοφυλάκων ἐπιμελεῖσθαι τῶν τοιούτων ἀεὶ χρεὼν
930 τοὺς μέσους, δέκα δὲ τῶν περὶ γάμους γυναικῶν
ὡσαύτως· καὶ ἐὰν μὲν δὴ ξυναλλάττειν δύνωνται,
ταῦτ' ἔστω κύρια, ἐὰν δ' αἱ ψυχαὶ κυμαίνωσι μειζόνως
αὐτῶν, ζητεῖν κατὰ δύναμιν οἵτινες ἑκατέρῳ ξυνοι-
κήσουσιν. εἰκὸς δὲ εἶναι τοὺς τοιούτους μὴ πραέσιν
ἤθεσι κεχραμένους· βαθύτερα δὴ τούτοις καὶ πραότερα
τρόπον ἤθη ξύννομα πειρᾶσθαι προσαρμόττειν. καὶ
ὅσοι μὲν ἂν ἄπαιδες αὐτῶν ἢ ὀλιγόπαιδες ὄντες δια-
φέρωνται, καὶ παίδων ἕνεκα τὴν συνοίκησιν ποιεῖσθαι·
B ὅσοι δ' ἂν ἱκανῶν ὄντων παίδων, τῆς συγκαταγηρά-
σεως ἕνεκα καὶ ἐπιμελείας ἀλλήλων τὴν διάζευξίν τε

καὶ σύζευξιν ποιεῖσθαι χρεών. ἐὰν δὲ τελευτήσῃ γυνὴ
καταλείπουσα παῖδας θηλείας τε καὶ ἄῤῥενας, συμβου-
λευτικὸς ἂν εἴη νόμος ὁ τιθέμενος, οὐκ ἀναγκαστικός,
τρέφειν τοὺς ὄντας παῖδας μὴ μητρυιὰν ἐπαγόμενον·
μὴ δὲ ὄντων ἐξ ἀνάγκης γαμεῖν, μέχρι περ ἂν ἱκα-
νοὺς γεννήσῃ παῖδας τῷ τε οἴκῳ καὶ τῇ πόλει. ἢν
δὲ ὁ ἀνὴρ ἀποθάνῃ παῖδας ἱκανοὺς λιπών, ἡ μήτηρ C
τῶν παίδων αὐτοῦ μένουσα τρεφέτω· νεωτέρα δ' ἂν
δοκῇ τοῦ δέοντος εἶναι πρὸς τὸ ζῆν αὖ ὑγιαίνουσα
ἄνανδρος, οἱ προσήκοντες πρὸς τὰς τῶν γάμων ἐπι-
μελουμένας γυναῖκας κοινούμενοι τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τε
καὶ ἐκείναις περὶ τῶν τοιούτων ποιούντων· ἐὰν δὲ
ἐνδεεῖς τέκνων ὦσι, καὶ παίδων ἕνεκα· παίδων δὲ
ἱκανότης ἀκριβὴς ἄῤῥην καὶ θήλεια ἔστω τῷ νόμῳ. D
Ὅταν δὲ ὁμολογῆται μὲν τὸ γεννώμενον εἶναι τῶν
ποιουμένων ἔκγονον, δέηται δὲ κρίσεως τίνι τὸ γεννη-
θὲν ἕπεσθαι χρεών, δούλη μὲν ἐὰν συμμίξῃ δούλῳ ἢ
ἐλευθέρῳ ἢ ἀπελευθέρῳ, πάντως τοῦ δεσπότου ἔστω
τῆς δούλης τὸ γεννώμενον· ἐὰν δέ τις ἐλευθέρα δούλῳ
συγγίγνηται, τοῦ δεσπότου ἔστω τὸ γιγνόμενον τοῦ
δούλου· ἐὰν δ' ἐξ αὑτοῦ δούλης ἢ ἐκ δούλου ἑαυ-
τῆς, καὶ περιφανὲς τοῦτ' ᾖ, τὸ μὲν τῆς γυναικὸς αἱ
γυναῖκες εἰς ἄλλην χώραν ἐκπεμπόντων σὺν τῷ πατρί, E
τὸ δὲ τοῦ ἀνδρὸς οἱ νομοφύλακες σὺν τῇ γεννησάσῃ.
Γονέων δὲ ἀμελεῖν οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος νοῦν
ἔχων ξύμβουλός ποτε γένοιτ' ἂν οὐδεὶς οὐδενί. φρο-
νῆσαι δὲ χρὴ περὶ θεῶν θεραπείας τοιόνδε προοίμιον
ἂν γενόμενον, εἰς τὰς τῶν γεννησάντων τιμάς τε καὶ
ἀτιμίας ὀρθῶς συντεταγμένον· Νόμοι περὶ θεοὺς
ἀρχαῖοι κεῖνται παρὰ πᾶσι διχῇ. τοὺς μὲν γὰρ τῶν
θεῶν ὁρῶντες σαφῶς τιμῶμεν, τῶν δ' εἰκόνας ἀγάλ- 931
ματα ἱδρυσάμενοι, οὓς ἡμῖν ἀγάλλουσι καί περ ἀψύ-
χους ὄντας ἐκείνους ἡγούμεθα τοὺς ἐμψύχους θεοὺς
πολλὴν διὰ ταῦτ' εὔνοιαν καὶ χάριν ἔχειν. πατὴρ
οὖν ὅτῳ καὶ μήτηρ ἢ τούτων πατέρες ἢ μητέρες ἐν
οἰκίᾳ κεῖνται κειμήλιοι ἀπειρηκότες γήρᾳ, μηδεὶς
διανοηθήτω ποτὲ ἄγαλμα αὐτῷ, τοιοῦτον ἐφέστιον
ἵδρυμα ἐν οἰκίᾳ ἔχων, μᾶλλον κύριον ἔσεσθαι, ἐὰν

δὴ κατὰ τρόπον γε ὀρθῶς αὐτὸ θεραπεύῃ ὁ κεκτημένος.

B ΚΛ. Τίνα δὴ τὴν ὀρθότητα εἶναι φράζεις;

ΑΘ. Ἐγὼ ἐρῶ· καὶ γὰρ οὖν ἄξιον, ὦ φίλοι, ἀκούειν τά γε δὴ τοιαῦτα.

ΚΛ. Λέγε μόνον.

ΑΘ. Οἰδίπους, φαμέν, ἀτιμασθεὶς ἐπεύξατο τοῖς αὑτοῦ τέκνοις ἃ δὴ καὶ πᾶς ὑμνεῖ τέλεα καὶ ἐπήκοα γενέσθαι παρὰ θεῶν, Ἀμύντορά τε Φοίνικι τῷ ἑαυτοῦ ἐπαρᾶσθαι παιδὶ θυμωθέντα καὶ Ἱππολύτῳ Θησέα καὶ ἑτέρους ἄλλοις μυρίους μυρίοις, ὧν γέγονε
C σαφὲς ἐπηκόους εἶναι γονεῦσι πρὸς τέκνα θεούς· ἀραῖος γὰρ γονεὺς ἐκγόνοις ὡς οὐδεὶς ἕτερος ἄλλοις, δικαιότατα. μὴ δή τις ἀτιμαζομένῳ μὲν διαφερόντως πατρὶ πρὸς παίδων καὶ μητρὶ θεὸν ἐπήκοον ἐν εὐχαῖς ἡγείσθω γίγνεσθαι κατὰ φύσιν· τιμωμένῳ δὲ ἄρα καὶ περιχαρεῖ σφόδρα γενομένῳ, καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ἐν εὐχαῖς λιπαρῶς εἰς ἀγαθὰ τοῖς παισὶ παρακαλοῦντος θεούς, οὐκ ἄρα τὰ τοιαῦτα ἀκούειν ἐξ ἴσου καὶ νέμειν ἡμῖν αὐτοὺς ἡγησόμεθα; ἀλλ᾽ οὐκ ἄν ποτε δίκαιοι
D νομεῖς εἶεν ἀγαθῶν, ὃ δή φαμεν ἥκιστα θεοῖς εἶναι πρέπον.

ΚΛ. Πολύ γε.

ΑΘ. Οὐκοῦν διανοηθῶμεν ὃ σμικρῷ πρότερον εἴπομεν, ὡς οὐδὲν πρὸς θεῶν τιμιώτερον ἄγαλμ᾽ ἂν κτησαίμεθα πατρὸς καὶ προπάτορος παρειμένων γήρᾳ καὶ μητέρων τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐχουσῶν, οὓς ὅταν ἀγάλλῃ τις τιμαῖς, γέγηθεν ὁ θεός· οὐ γὰρ ἂν ἐπήκοος ἦν αὐτῶν. θαυμαστὸν γὰρ δή που τὸ προγόνων ἵδρυμα
E ἡμῖν ἐστί, διαφερόντως τῶν ἀψύχων· τὰ μὲν γὰρ θεραπευόμενα ὑφ᾽ ἡμῶν, ὅσα ἔμψυχα, ξυνεύχεται ἑκάστοτε, καὶ ἀτιμαζόμενα τἀναντία, τὰ δ᾽ οὐδέτερα, ὥστε ἂν ὀρθῶς τις χρῆται πατρὶ καὶ προπάτορι καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, πάντων πρὸς θεοφιλῆ μοῖραν κυριώτατα ἀγαλμάτων ἂν κέκτητο.

ΚΛ. Κάλλιστ᾽ εἶπες.

ΑΘ. Πᾶς δὴ νοῦν ἔχων φοβεῖται καὶ τιμᾷ γονέων εὐχάς, εἰδὼς πολλοῖς καὶ πολλάκις ἐπιτελεῖς γε-

νομένας. τούτων οὖν οὕτω φύσει διατεταγμένων τοῖς
μὲν ἀγαθοῖς ἕρμαιον πρόγονοι γηραιοί, ζῶντες μέχρι
τῶν ἐσχάτων τοῦ βίου, καὶ ἀπιόντες νέοι σφόδρα πο- 932
θεινοί, τοῖς δὲ κακοῖς εὖ μάλα φοβεροί. πᾶς δὴ τι-
μάτω πάσαις τιμαῖς ταῖς ἐννόμοις τοὺς αὑτοῦ γεννή-
τορας τοῖς νῦν πεισθεὶς λόγοις· εἰ δ' οὖν τινα κατέχοι
φήμη κωφὴ τῶν τοιούτων προοιμίων, νόμος ὅδε ἐπὶ
τούτοις ὀρθῶς κείμενος ἂν εἴη· Ἐάν τις ἐν τῇδε τῇ
πόλει γονέων ἀμελέστερον ἔχῃ τοῦ δέοντος, καὶ μὴ τῶν
υἱέων καὶ πάντων τῶν ἐκγόνων αὑτοῦ καὶ ἑαυτοῦ μει- B
ζόνως εἰς ἅπαντα ἐπιτρέπων καὶ ἀποπληρῶν ἢ τὰς
βουλήσεις, ἐξαγγελλέτω μὲν ὁ πάσχων τι τοιοῦτον, εἴτε
αὐτὸς εἴτε τινὰ πέμπων, πρὸς τρεῖς μὲν τῶν νομο-
φυλάκων τοὺς πρεσβυτάτους, τρεῖς δ' αὖ τῶν περὶ
γάμους γυναικῶν ἐπιμελουμένων· οἱ δ' ἐπιμελείσθω-
σαν, κολάζοντες τοὺς ἀδικοῦντας νέους μὲν ὄντας ἔτι
πληγαῖς καὶ δεσμοῖς, μέχρι περ ἂν ἐτῶν ἄνδρες μὲν
τυγχάνωσιν ὄντες τριάκοντα, γυναῖκες δὲ δέκα πλεί- C
οσιν ἔτεσι κολαζέσθωσαν ταῖς αὐταῖς κολάσεσιν. ἐὰν δὲ
πορρωτέρω τούτων τῶν ἐτῶν ὄντες τῶν αὐτῶν ἀμε-
λειῶν περὶ γονέας μὴ ἀφιστῶνται, κακῶσι δέ τινάς τι-
νες, εἰς δικαστήριον εἰσαγόντων αὐτοὺς εἰς ἕνα καὶ ἑκα-
τὸν τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἂν ὦσι πρεσβύτατοι
ἁπάντων· ἂν δέ τις ὄφλῃ, τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅ
τι χρὴ τίνειν ἢ πάσχειν, ἀπόρρητον μηδὲν ποιούμε-
νοι ὅσων δυνατὸς ἄνθρωπος πάσχειν ἢ τίνειν. ἐὰν δὲ
τις ἀδυνατῇ κακούμενος φράζειν, ὁ πυθόμενος τῶν D
ἐλευθέρων ἐξαγγελλέτω τοῖς ἄρχουσιν ἢ κακὸς ἔστω
καὶ ὑπόδικος τῷ ἐθέλοντι βλάβης. ἐὰν δὲ δοῦλος μη-
νύσῃ, ἐλεύθερος ἔστω, καὶ ἐὰν μὲν τῶν κακούντων ἢ
κακουμένων δοῦλος, ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἀφείσθω, ἐὰν
δέ τινος ἄλλου τῶν πολιτῶν, τὸ δημόσιον ὑπὲρ αὐ-
τοῦ τιμὴν τῷ κεκτημένῳ καταβαλλέτω· τοῖς ἄρχουσι
δὲ ἐπιμελὲς ἔστω μή τις ἀδικῇ τὸν τοιοῦτον τιμω-
ρούμενος τῆς μηνύσεως ἕνεκα. Ὅσα τις ἄλλος ἄλλον E
πημαίνει φαρμάκοις, τὰ μὲν θανάσιμα αὐτῶν διεί-
ρηται, τῶν δ' ἄλλων πέρι βλάψεων, εἴ τέ τις ἄρα
πώμασιν ἢ καὶ βρώμασιν ἢ ἀλείμμασιν ἑκὼν ἐκ προ-

νοίας σημαίνει, τούτων οὐδέν πω διεῤῥήθη. διτταὶ
γὰρ δὴ φαρμακεῖαι κατὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων οὖσαι
γένος ἐπίσχουσι τὴν διάῤῥησιν. ἣν μὲν γὰρ τὰ νῦν
933 διαῤῥήδην εἴπομεν, σώμασι σώματα κακουργοῦσά
ἐστι κατὰ φύσιν· ἄλλη δὲ ἣ μαγγανείαις τέ τισι καὶ
ἐπῳδαῖς καὶ καταδέσεσι λεγομέναις πείθει τοὺς μὲν
τολμῶντας βλάπτειν αὐτούς, ὡς δύνανται τὸ τοιοῦ-
τον, τοὺς δ᾽ ὡς παντὸς μᾶλλον ὑπὸ τούτων δυναμέ-
νων γοητεύειν βλάπτονται. ταῦτ᾽ οὖν καὶ περὶ τὰ τοι-
αῦτα ξύμπαντα οὔτε ῥᾴδιον ὅπως ποτὲ πέφυκε γιγνώ-
σκειν, οὔτ᾽ εἴ τις γνοίη, πείθειν εὐπετὲς ἑτέρους. ταῖς
B δὲ ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων δυςωπουμένους πρὸς ἀλλή-
λους περὶ τὰ τοιαῦτα οὐκ ἄξιον ἐπιχειρεῖν πείθειν, ἄν
ποτε ἄρα ἴδωσί που κήρινα μιμήματα πεπλασμένα,
εἴτ᾽ ἐπὶ θύραις εἴτ᾽ ἐπὶ τριόδοις εἴτ᾽ ἐπὶ μνήμασι γο-
νέων αὐτῶν τινές, ὀλιγωρεῖν πάντων τῶν τοιούτων
διακελεύεσθαι μὴ σαφὲς ἔχουσι δόγμα περὶ αὐτῶν.
διαλαβόντας δὲ διχῇ τὸν τῆς φαρμακείας πέρι νόμον,
ὁποτέρως ἂν τις ἐπιχειρῇ φαρμάττειν, πρῶτον μὲν
δεῖσθαι καὶ παραινεῖν καὶ συμβουλεύειν μὴ δεῖν ἐπι-
C χειρεῖν τοιοῦτο δρᾷν μηδὲ καθάπερ παῖδας τοὺς πολ-
λοὺς τῶν ἀνθρώπων δειμαίνοντας φοβεῖν, μηδ᾽ αὖ τὸν
νομοθέτην τε καὶ τὸν δικαστὴν ἀναγκάζειν ἐξιᾶσθαι τῶν
ἀνθρώπων τοὺς τοιούτους φόβους, ὡς πρῶτον μὲν τὸν
ἐπιχειροῦντα φαρμάττειν οὐκ εἰδότα τί δρᾷ, τά τε
κατὰ σώματα, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ ἐπιστήμων ὢν ἰατρικῆς,
τά τε αὖ περὶ τὰ μαγγανεύματα, ἐὰν μὴ μάντις ἢ
τερατοσκόπος ὢν τυγχάνῃ. λεγέσθω δὴ λόγος ὅδε νό-
D μος περὶ φαρμακείας· Ὃς ἂν φαρμακεύῃ τινὰ ἐπὶ
βλάβῃ μὴ θανασίμῳ μήτε αὐτοῦ μήτε ἀνθρώπων τῶν
ἐκείνου, βοσκημάτων δὲ ἢ σμηνῶν, εἴτ᾽ ἄλλῃ βλάβῃ
εἴτ᾽ οὖν θανασίμῳ, ἐὰν μὲν ἰατρὸς ὢν τυγχάνῃ καὶ
ὄφλῃ δίκην φαρμάκων, θανάτῳ ζημιούσθω, ἐὰν δὲ
ἰδιώτης, ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι, τιμάτω περὶ
αὐτοῦ τὸ δικαστήριον. ἐὰν δὲ καταδέσεσιν ἢ ἐπαγωγαῖς
ἤ τισιν ἐπῳδαῖς ἤ τῳ τῶν τοιούτων φαρμακειῶν ὡντι-
E νωνοῦν δόξῃ ὅμοιος εἶναι βλάπτοντι, ἐὰν μὲν μάντις
ὢν ἢ τερατοσκόπος, τεθνάτω, ἐὰν δ᾽ ἄνευ μαντικῆς

ὧν τις φαρμακείας ὄφλῃ, ταὐτὸν καὶ τούτῳ γιγνέσθω·
περὶ γὰρ αὖ καὶ τούτου τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅ τι
ἂν αὐτοῖς δεῖν αὐτὸν δόξῃ πάσχειν ἢ ἀποτίνειν. Ὅσα
τις ἂν ἕτερος ἄλλον πημήνῃ κλέπτων ἢ βιαζόμενος,
ἂν μὲν μείζω, μείζονα τὴν ἔκτισιν τῷ πημανθέντι
τινέτω, ἐλάττω δὲ ζημιώσας σμικροτέραν, παρὰ πάντα
δὲ τοσαύτην ἡλίκα ἂν ἑκάστοτε ζημιώσῃ τίς τινα, μέ-
χρι περ ἂν ἰάσηται τὸ βλαβέν. δίκην δὲ ἕκαστος πρὸς
ἑκάστῳ τῷ κακουργήματι σωφρονιστύος ἕνεκα ξυνεπο-
μένην προςεκτισάτω, ὁ μὲν ἀνοίᾳ κακουργήσας, ἀλλο- 934
τρίᾳ πειθοῖ διὰ νεότητα ἤ τι τοιοῦτον χρησάμενος,
ἐλαφροτέραν, ὁ δὲ διὰ οἰκείαν ἄνοιαν ἢ δι' ἀκράτειαν
ἡδονῶν ἢ λυπῶν, ἐν φόβοις δειλίας, ἤ τισιν ἐπιθυ-
μίαις ἢ φθόνοις ἢ θυμοῖς δυςιάτοις γιγνομένοις, βα-
ρυτέραν, οὐχ ἕνεκα τοῦ κακουργῆσαι διδοὺς τὴν δίκην,
οὐ γὰρ τὸ γεγονὸς ἀγένητον ἔσται ποτέ, τοῦ δ' εἰς τὸν
αὖθις ἕνεκα χρόνον ἢ τὸ παράπαν μισῆσαι τὴν ἀδι-
κίαν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἰδόντας αὐτὸν δικαιούμενον, B
ἢ λωφῆσαι μέρη πολλὰ τῆς τοιαύτης ξυμφορᾶς. ὧν δὴ
πάντων ἕνεκα χρὴ καὶ πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα βλέ-
ποντας τοὺς νόμους τοξότου μὴ κακοῦ στοχάζεσθαι δί-
κην τοῦ τε μεγέθους τῆς κολάσεως ἑκάστων ἕνεκα καὶ
παντελῶς τῆς ἀξίας. ταὐτὸν δ' ἔργον δρῶντα ξυνυπη-
ρετεῖν δεῖ τῷ νομοθέτῃ τὸν δικαστήν, ὅταν αὐτῷ τις
νόμος ἐπιτρέπῃ τιμᾶν ὅ τι χρὴ πάσχειν τὸν κρινόμε-
νον ἢ ἀποτίνειν· τὸν δέ, καθά περ ζωγράφον, ὑπο- C
γράφειν ἔργα ἑπόμενα τῇ γραφῇ. ὃ δὴ καὶ νῦν, ὦ
Μέγιλλε καὶ Κλεινία, ποιητέον ἡμῖν ὅτι κάλλιστα καὶ
ἄριστα· τῶν κλοπαίων τε καὶ βιαίων πάντων τὰς ζη-
μίας λεγομένας οἵας δεῖ γίγνεσθαι, λεκτέον, ὅπως ἂν
ἡμῖν παρείκωσι θεοὶ καὶ θεῶν παῖδες νομοθετεῖν.
Μαινόμενος δὲ ἄν τις ᾖ, μὴ φανερὸς ἔστω κατὰ πόλιν·
οἱ προςήκοντες δ' ἑκάστων κατὰ τὰς οἰκίας φυλαττόν-
των αὐτούς, ὅτῳ ἂν ἐπιστῶνται τρόπῳ, ἢ ζημίαν ἐκ- D
τινόντων, ὁ μὲν τοῦ μεγίστου τιμήματος ἑκατὸν δρα-
χμάς, ἐάν τ' οὖν δοῦλον ἐάν τ' οὖν καὶ ἐλεύθερον πε-
ριορᾷ, δευτέρου δὲ τιμήματος τέτταρα μέρη τῆς μνᾶς
τῶν πέντε, τρία δ' ὁ τρίτος, καὶ δύο ὁ τέταρτος.

μαίνονται μὲν οὖν πολλοὶ πολλοὺς τρόπους, οὓς μὲν
νῦν εἴπομεν, ὑπὸ νόσων, εἰσὶ δὲ οἳ διὰ θυμοῦ κακὴν
φύσιν ἅμα καὶ τροφὴν γενομένην· οἳ δὴ σμικρᾶς
ἔχθρας γενομένης πολλὴν φωνὴν ἱέντες κακῶς ἀλλή-
E λους βλασφημοῦντες λέγουσιν, οὐ πρέπον ἐν εὐνόμων
πόλει γίγνεσθαι τοιοῦτον οὐδὲν οὐδαμῇ οὐδαμῶς. εἷς
δὴ περὶ κακηγορίας ἔστω νόμος περὶ πάντας ὅδε. Μη-
δένα κακηγορείτω μηδείς, ὁ δὲ ἀμφισβητῶν ἔν τισι λό-
γοις ἄλλος ἄλλῳ, διδασκέτω καὶ μανθανέτω τόν τε
ἀμφισβητοῦντα καὶ τοὺς παρόντας ἀπεχόμενος πάν-
τως τοῦ κακηγορεῖν. ἐκ γὰρ τοῦ κατεύχεσθαί τε ἀλ-
λήλοις ἐπαρωμένους καὶ δι᾽ αἰσχρῶν ὀνομάτων ἐπι-
935 φέρειν γυναικείους ἑαυτοῖς φήμας, πρῶτον μὲν ἐκ
λόγων, κούφου πράγματος, ἔργῳ μίση τε καὶ ἔχθραι
βαρύταται γίγνονται· πράγματι γὰρ ἀχαρίστῳ, θυμῷ,
χαριζόμενος ὁ λέγων, ἐμπιπλὰς ὀργὴν κακῶν ἑστια-
μάτων, ὅσον ὑπὸ παιδείας ἡμερώθη ποτέ, πάλιν
ἐξαγριῶν τῆς ψυχῆς τὸ τοιοῦτον, θηριούμενος ἐν
δυσκολίᾳ ζῶν γίγνεται, πικρὰν τοῦ θυμοῦ χάριν ἀπο-
δεχόμενος. μετεκβαίνειν δὲ αὖ πως εἰώθασι πάντες
B θαμὰ ἐν τοῖς τοιούτοις εἰς τό τι γελοῖον περὶ τοῦ
ἐναντίου φθέγγεσθαι· ὅ τις ἐθιζόμενος οὐδεὶς πώποτε
ὃς οὐ τοῦ σπουδαίου τρόπου ἤτοι τὸ παράπαν διή-
μαρτεν ἢ μεγαλονοίας ἀπώλεσε μέρη πολλά. ὧν δὴ
χάριν ἐν μὲν ἱερῷ τὸ παράπαν μηδεὶς τοιοῦτον
φθέγξηται μηδέποτε μηδὲν μηδ᾽ ἔν τισι δημοτελέσι
θυσίαις, μηδ᾽ αὖ ἐν ἄθλοις μηδ᾽ ἐν ἀγορᾷ μηδ᾽ ἐν
δικαστηρίῳ μηδ᾽ ἐν ξυλλόγῳ κοινῷ μηδενί· κολαζέτω
C δὲ ὁ τούτων ἄρχων ἕκαστον ἀνατεί, ἢ μηδέποτ᾽ ἀρι-
στείων πέρι φιλονεικήσῃ, νόμων ὡς οὐ κηδόμενος
οὐδὲ ποιῶν τὰ προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ νομοθέτου.
ἐὰν δέ τις ἐν ἄλλοις τόποις λοιδορίας ἄρχων ἢ ἀμυ-
νόμενος ὁστισοῦν μὴ ἀπέχηται τῶν τοιούτων λόγων,
ὁ προστυγχάνων πρεσβύτερος ὢν τῷ νόμῳ ἀμυνέτω,
πληγαῖς ἐξείργων τοὺς θυμῷ ἑτέρῳ κακῷ φιλοφρο-
νουμένους, ἢ ἐνεχέσθω τῇ τεταγμένῃ ζημίᾳ. λέγομεν
δὴ τὰ νῦν ὡς ὁ λοιδορίαις συμπλεκόμενος ἄνευ τοῦ
γελοῖα ζητεῖν λέγειν οὐ δυνατός ἐστι χρῆσθαι, καὶ

τοῦτο λοιδοροῦμεν, ὁπόταν θυμῷ γιγνόμενον ᾖ. τί D
δὲ δή; τὴν τῶν κωμῳδῶν προθυμίαν τοῦ γελοῖα εἰς
τοὺς ἀνθρώπους λέγειν ἦ παραδεχώμεθα, ἐὰν ἄνευ
θυμοῦ τὸ τοιοῦτον ἡμῖν τοὺς πολίτας ἐπιχειρῶσι
κωμῳδοῦντες λέγειν; ἢ διαλάβωμεν δίχα τῷ παίζειν
καὶ μή, καὶ παίζοντι μὲν ἐξέστω τινὶ περί του λέγειν
γελοῖον ἄνευ θυμοῦ, συντεταγμένῳ δὲ καὶ μετὰ θυ-
μοῦ, καθάπερ εἴπομεν, μὴ ἐξέστω μηδενί; ταῦτα E
μὲν οὖν οὐδαμῶς ἀναθετέον, ᾧ δ' ἐξέσται καὶ μή,
τοῦτο νομοθετησώμεθα. ποιητῇ δὴ κωμῳδίας ἤ τινος
ἰάμβων ἢ Μουσῶν μελῳδίας μὴ ἐξέστω μήτε λόγῳ
μήτε εἰκόνι μήτε θυμῷ μήτε ἄνευ θυμοῦ μηδαμῶς
μηδένα τῶν πολιτῶν κωμῳδεῖν· ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ,
τοὺς ἀθλοθέτας ἐξείργειν ἐκ τῆς χώρας τὸ παράπαν
αὐθημερόν, ἢ ζημιοῦσθαι μναῖς τρισὶν ἱεραῖς τοῦ 936
θεοῦ οὗ ἂν ὁ ἀγὼν ᾖ. οἷς δ' εἴρηται πρότερον ἐξου-
σίαν εἶναι περὶ τοῦ ποιεῖν εἰς ἀλλήλους, τούτοις ἄνευ
θυμοῦ μὲν μετὰ παιδιᾶς ἐξέστω, σπουδῇ δὲ ἅμα καὶ
θυμουμένοισι μὴ ἐξέστω. τούτου δὴ διάγνωσις ἐπι-
τετράφθω τῷ τῆς παιδεύσεως ὅλης ἐπιμελητῇ τῶν
νέων, καὶ ὃ μὲν ἂν οὗτος ἐγκρίνῃ, προφέρειν εἰς τὸ
μέσον ἐξέστω τῷ ποιήσαντι, ὃ δ' ἂν ἀποκρίνῃ, μήτε
αὐτὸς ἐπιδεικνύσθω μηδενὶ μήτε ἄλλον δοῦλον μήτε B
ἐλεύθερόν ποτε φανῇ διδάξας, ἢ κακὸς εἶναι δοξα-
ζέσθω καὶ ἀπειθὴς τοῖς νόμοις. Οἰκτρὸς δ' οὐχ ὁ
πεινῶν ἤ τι τοιοῦτον πάσχων, ἀλλ' ὁ σωφρονῶν ἢ
τινα ἀρετὴν ἢ μέρος ἔχων ταύτης, ἄν τινα ξυμφορὰν
πρὸς τούτοις κεκτῆται. διὸ θαυμαστὸν ἂν γένοιτο εἴ
τις ὢν τοιοῦτος ἀμεληθείη τὸ παράπαν, ὥστ' εἰς
πτωχείαν τὴν ἐσχάτην ἐλθεῖν, δοῦλος ἢ καὶ ἐλεύθε-
ρος, ἐν οἰκουμένῃ καὶ μετρίως πολιτείᾳ τε καὶ πόλει.
διὸ τῷ νομοθέτῃ θεῖναι νόμον ἀσφαλὲς τοιού- C
τοις τοιόνδε τινά· Πτωχὸς μηδεὶς ἡμῖν ἐν τῇ πό-
λει γιγνέσθω. τοιοῦτον δ' ἄν τις ἐπιχειρῇ δρᾶν,
εὐχαῖς βίον ἀνηνύτοις ξυλλεγόμενος, ἐκ μὲν ἀγο-
ρᾶς ἀγορανόμοι ἐξειργόντων αὐτόν, ἐκ δὲ τοῦ
ἄστεος ἡ τῶν ἀστυνόμων ἀρχή, ἀγρονόμοι δὲ ἐκ
τῆς ἄλλης χώρας εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐκπεμπόντων,

ὅπως ἡ χώρα τοῦ τοιούτου ζώου καθαρὰ γίγνηται
τὸ παράπαν.
Δοῦλος δ' ἂν ἢ δούλη βλάψῃ τῶν ἀλλοτρίων καὶ
D ὁτιοῦν μὴ ξυναιτίου τοῦ βλαβέντος αὐτοῦ γενομένου
κατ' ἀπειρίαν ἤ τιν' ἑτέραν χρείαν μὴ σώφρονα, ὁ
τοῦ βλάψαντος δεσπότης ἢ τὴν βλάβην ἐξιάσθω μὴ
ἐνδεῶς ἢ τὸν βλάψαντ' αὐτὸν παραδότω· ἐὰν δ'
ἐπαιτιώμενος ὁ δεσπότης κοινῇ τοῦ βλάψαντος τέχνῃ
καὶ τοῦ βλαβέντος ἐπ' ἀποστερήσει φῇ τοῦ δούλου
γεγονέναι τὴν αἰτίαν, διαδικαζέσθω μὲν κακοτεχνιῶν
τῷ φάσκοντι βλαβῆναι, καὶ ἐὰν ἕλῃ, διπλασίαν τῆς
E ἀξίας τοῦ δούλου κομιζέσθω ἧς ἂν τιμήσῃ τὸ δικα-
στήριον, ἐὰν δὲ ἡττηθῇ, τήν τε βλάβην ἐξιάσθω καὶ
τὸν δοῦλον παραδότω. καὶ ἐὰν ὑποζύγιον ἢ ἵππος ἢ
κύων ἤ τι τῶν ἄλλων θρεμμάτων σίνηταί τι τῶν
πέλας, κατὰ ταὐτὰ ἐκτίνειν τὴν βλάβην.
Ἐάν τις ἑκὼν μὴ θέλῃ μαρτυρεῖν, προςκαλεῖσθαι
τὸν δεόμενον, ὁ δὲ προςκληθεὶς ἀπαντάτω πρὸς τὴν
δίκην, καὶ ἐὰν μὲν εἰδῇ καὶ θέλῃ μαρτυρεῖν, μαρτυ-
ρείτω, ἐὰν δὲ εἰδέναι μὴ φῇ, τοὺς τρεῖς θεοὺς Δία
καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Θέμιν ἀπομόσας ἦ μὴν μὴ εἰδέναι
937 ἀπαλλαττέσθω τῆς δίκης. ὁ δ' εἰς μαρτυρίαν κλη-
θείς, μὴ ἀπαντῶν δὲ τῷ καλεσαμένῳ, τῆς βλάβης
ὑπόδικος ἔστω κατὰ νόμον. ἐὰν δέ τίς τινα δικάζοντα
ἀναστήσηται μάρτυρα, μαρτυρήσας μὴ διαψηφιζέ-
σθω περὶ ταύτης τῆς δίκης. γυναικὶ δ' ἐξέστω ἐλευ-
θέρᾳ μαρτυρεῖν καὶ συνηγορεῖν, ἐὰν ὑπὲρ τετταρά-
κοντα ἔτη ᾖ γεγονυῖα, καὶ δίκην λαγχάνειν, ἐὰν ἄναν-
δρος ᾖ· ζῶντος δὲ ἀνδρὸς ἐξέστω μαρτυρῆσαι μόνον.
B δούλῃ δὲ καὶ δούλῳ καὶ παιδὶ φόνου μόνον ἐξέστω
μαρτυρεῖν καὶ συνηγορεῖν, ἐὰν ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων
ἦ μὴν μένειν καταστήσῃ μέχρι δίκης, ἐὰν ἐπισκηφθῇ
τὰ ψευδῆ μαρτυρῆσαι. ἐπισκήπτεσθαι δὲ τῶν ἀντι-
δίκων ἑκάτερον ὅλῃ τῇ μαρτυρίᾳ καὶ μέρει, ἐὰν τὰ
ψευδῆ φῇ τινὰ μεμαρτυρηκέναι, πρὶν τὴν δίκην δια-
κεκρίσθαι, τὰς δ' ἐπισκήψεις τὰς ἀρχὰς φυλάττειν
κατασεσημασμένας ὑπ' ἀμφοῖν, καὶ παρέχειν εἰς τὴν
τῶν ψευδομαρτυριῶν διάκρισιν. ἐὰν δέ τις ἁλῷ δὶς

ψευδομαρτυρῶν, τοῦτον μηκέτι νόμος ἀναγκαζέτω C
μηδεὶς μαρτυρεῖν, ἐὰν δὲ τρίς, μηκέτ' ἐξέστω τούτῳ μαρτυρεῖν· ἐὰν δὲ τολμήσῃ μαρτυρῆσαι τρὶς ἑαλωκώς, ἐνδεικνύτω μὲν πρὸς τὴν ἀρχὴν ὁ βουλόμενος αὐτόν, ἡ δ' ἀρχὴ δικαστηρίῳ παραδότω, ἐὰν δὲ ὄφλῃ, θανάτῳ ζημιούσθω. ὁπόσων δ' ἂν μαρτυρίαι ἁλῶσι δίκῃ ψευδῆ δοξάντων μαρτυρεῖν καὶ τὴν νίκην τῷ ἑλόντι πεποιηκέναι, ἐὰν τῶν τοιούτων ὑπὲρ ἥμισυ μαρτυριῶν καταδικασθῶσί τινες, τὴν κατὰ ταύτας D
ἁλοῦσαν δίκην ἀνάδικον γίγνεσθαι, ἀμφισβήτησιν δ' εἶναι καὶ διαδικασίαν εἴτε κατὰ ταύτας εἴτε μὴ ἡ δίκη ἐκρίθη, ὁποτέρως δ' ἂν κριθῇ, ταύτῃ γιγνέσθω τὸ τέλος τῶν ἔμπροσθεν δικῶν.

Πολλῶν δὲ ὄντων καὶ καλῶν ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ τοῖς πλείστοις αὐτῶν οἷον κῆρες ἐπιπεφύκασιν, αἳ καταμιαίνουσί τε καὶ καταῤῥυπαίνουσιν αὐτά. καὶ δὴ καὶ δίκη ἐν ἀνθρώποις πῶς οὐ καλόν, ὃ πάντα ἡμέρωκε τὰ ἀνθρώπινα; καλοῦ δὲ ὄντος τού- E
του πῶς οὐ καὶ τὸ ξυνδικεῖν ἡμῖν γίγνοιτ' ἂν καλόν; ταῦτα οὖν τοιαῦτα ὄντα διαβολή τις κακή, καλὸν ὄνομα προστησαμένη τέχνην, ἣ πρῶτον μὲν δή φησιν εἶναί τινα δικῶν μηχανήν, εἶναι δ' αὐτὴν τῷ τε δικάσασθαι καὶ ξυνδικεῖν ἄλλῳ νικᾶν δυναμένην, ἄν τ' οὖν δίκαια ἄν τε μὴ τὰ περὶ τὴν δίκην ἑκάστην ᾖ πεπραγμένα· δωρεὰν δ' αὐτῆς εἶναι τῆς τέχνης καὶ 938
τῶν λόγων τῶν ἐκ τῆς τέχνης, ἂν ἀντιδωρῆταί τις χρήματα. ταύτην οὖν ἐν τῇ παρ' ἡμῖν πόλει, εἴτ' οὖν τέχνη εἴτε ἄτεχνός ἐστί τις ἐμπειρία καὶ τριβή, μάλιστα μὲν δὴ χρεὼν ἐστι μὴ φῦναι, δεομένου δὲ τοῦ νομοθέτου πείθεσθαι καὶ μὴ ἐναντία δίκῃ φθέγγεσθαι, πρὸς ἄλλην δὲ ἀπαλλάττεσθαι χώραν· πειθομένοις μὲν σιγή, ἀπειθοῦσι δὲ φωνὴ νόμου ἥδε· Ἄν τις δοκῇ πειρᾶσθαι τὴν τῶν δικαίων δύναμιν ἐν ταῖς τῶν δικαστῶν ψυχαῖς ἐπὶ τἀναντία τρέπειν καὶ B
παρὰ καιρὸν πολυδικεῖν τῶν τοιούτων ἢ καὶ ξυνδικεῖν, γραφέσθω μὲν ὁ βουλόμενος αὐτὸν κακοδικίας ἢ καὶ ξυνδικίας κακῆς, κρινέσθω δὲ ἐν τῷ τῶν ἐκλεκτῶν δικαστηρίῳ, ὄφλοντος δὲ τιμάτω τὸ δικαστη-

ριον εἴτε φιλοχρηματίᾳ δοκεῖ δρᾷν τὸ τοιοῦτον εἴτε
φιλονεικίᾳ, καὶ ἐὰν μὲν φιλονεικίᾳ, τιμᾷν αὐτῷ τὸ
δικαστήριον ὅσου χρὴ χρόνου τὸν τοιοῦτον μηδενὶ
λαχεῖν δίκην μηδὲ ξυνδικῆσαι, ἐὰν δὲ φιλοχρηματίᾳ,
C τὸν μὲν ξένον ἀπιόντα ἐκ τῆς χώρας μήποτε πάλιν
ἐλθεῖν, ἢ θανάτῳ ζημιοῦσθαι, τὸν ἀστὸν δὲ τεθνά-
ναι φιλοχρημοσύνης ἕνεκα τῆς ἐκ παντὸς τρόπου παρ'
αὐτῷ τιμωμένης· καὶ ἐάν τις φιλονεικίᾳ κριθῇ δὶς
τὸ τοιοῦτον δρᾷν, τεθνάτω.

ΙΒ.

Ἐὰν ὡς πρεσβευτής τις ἢ κῆρυξ καταψευδόμενος 941
τῆς πόλεως παραπρεσβεύηται πρός τινα πόλιν, ἢ
πεμπόμενος μὴ τὰς οὔσας πρεσβείας ἐφ' αἷς πέμπεται
ἀπαγγέλλῃ, ἢ πάλιν αὖ παρὰ τῶν πολεμίων ἢ καὶ
φίλων μὴ τὰ παρ' ἐκείνων ὀρθῶς ἀποπρεσβεύσας
γένηται φανερὸς ἢ κηρυκεύσας, γραφαὶ κατὰ τούτων
ἔστων ὡς Ἑρμοῦ καὶ Διὸς ἀγγελίας καὶ ἐπιτάξεις
παρὰ νόμον ἀσεβησάντων, τίμημα δὲ ὅ τι χρὴ πά- B
σχειν ἢ ἀποτίνειν, ἐὰν ὄφλῃ.

Κλοπὴ μὲν χρημάτων ἀνελεύθερον, ἁρπαγὴ δὲ
ἀναίσχυντον· τῶν Διὸς δὲ υἱέων οὐδεὶς οὔτε δόλοις
οὔτε βίᾳ χαίρων ἐπιτετήδευκε τούτοιν οὐδέτερον. μη-
δεὶς οὖν ὑπὸ ποιητῶν μηδ' ἄλλως ὑπό τινων μυθο-
λόγων πλημμελῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἐξαπατώμενος
ἀναπειθέσθω. καὶ κλέπτων ἢ βιαζόμενος οἰέσθω μη-
δὲν αἰσχρὸν ποιεῖν ἀλλ' ἅ περ αὐτοὶ θεοὶ δρῶσιν·
οὔτε γὰρ ἀληθὲς οὔτ' εἰκός, ἀλλ' ὅς τις δρᾷ τοιοῦ-
τον παρανόμως, οὔτε θεὸς οὔτε παῖς ἐστί ποτε θεῶν.
ταῦτα δὲ νομοθέτῃ μᾶλλον προσήκει γιγνώσκειν ἢ C
ποιηταῖς ξύμπασιν. ὁ μὲν οὖν πεισθεὶς ἡμῶν τῷ λόγῳ
εὐτυχεῖ τε καὶ εἰς χρόνον ἅπαντα εὐτυχοῖ, ὁ δὲ ἀπι-
στήσας τὸ μετὰ ταῦτα τοιῷδέ τινι μαχέσθω νόμῳ·
Ἐάν τίς τι κλέπτῃ δημόσιον μέγα ἢ καὶ σμικρόν, τῆς
αὐτῆς δίκης δεῖ. σμικρόν τι γὰρ ὁ κλέπτων ἔρωτι
μὲν ταὐτῷ, δυνάμει δὲ ἐλάττονι κέκλοφεν· ὅ τε τὸ
μεῖζον κινῶν οὐ καταθέμενος ὅλον ἀδικεῖ. δίκης οὖν D
οὐδέτερον οὐδετέρου ἐλάττονος ἕνεκα μεγέθους τοῦ
κλέμματος ὁ νόμος ἀξιοῖ ζημιοῦν ἀλλὰ τῷ τὸν μὲν

ἴσως ἂν ἰάσιμον ἔτ' εἶναι, τὸν δ' ἀνίατον. ξένον μὲν δὴ τῶν δημοσίων ἢ δοῦλον ἄν τις τι κλέπτοντα ἐν δικαστηρίῳ ἕλῃ, ὡς ἰασίμῳ ἐκ τῶν εἰκότων ὄντι, τί χρὴ παθεῖν ἢ τίνα ζημίαν ἀποτίνειν αὐτὸν, ἡ κρίσις 942 γιγνέσθω· τὸν δὲ ἀστὸν καὶ τεθραμμένον ὡς ἔσται τεθραμμένος, ἂν πατρίδα συλῶν ἢ βιαζόμενος ἁλίσκηται, ἐάν τ' ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐάν τε μή, σχεδὸν ὡς ἀνίατον ὄντα θανάτῳ ζημιοῦν.

Στρατειῶν δὲ ἕνεκα πολλὴ μὲν ξυμβουλὴ, πολλοὶ δὲ νόμοι γίγνονται κατὰ τρόπον, μέγιστον δὲ τὸ μηδέποτε ἄναρχον μηδένα εἶναι, μήτ' ἄῤῥενα μήτε θήλειαν, μηδέ τινος ἔθει ψυχὴν εἰθίσθαι μήτε σπουδάζοντος μήτ' ἐν παιδιαῖς αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ τι κατὰ μό-
B νας δρᾶν, ἀλλ' ἔν τε πολέμῳ παντὶ καὶ ἐν εἰρήνῃ πάσῃ πρὸς τὸν ἄρχοντα ἀεὶ βλέποντα καὶ ξυνεπόμενον ζῆν, καὶ τὰ βραχύταθ' ὑπ' ἐκείνου κυβερνώμενον, οἷον ἑστάναι θ' ὅταν ἐπιτάττῃ τις καὶ πορεύεσθαι καὶ γυμνάζεσθαι καὶ λοῦσθαι καὶ σιτεῖσθαι καὶ ἐγείρεσθαι νύκτωρ εἴς τε φυλακὰς καὶ παραγγέλσεις, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις μή τέ τινα διώκειν μήθ' ὑποχωρεῖν ἄλλῳ ἄνευ τῆς τῶν ἀρχόντων δηλώσεως, ἑνί τε λόγῳ τὸ χω-
C ρίς τι τῶν ἄλλων πράττειν διδάξαι τὴν ψυχὴν ἔθεσι μήτε γιγνώσκειν μήτ' ἐπίστασθαι τὸ παράπαν, ἀλλ' ἀθρόον ἀεὶ καὶ ἅμα καὶ κοινὸν τὸν βίον ὅτι μάλιστα πᾶσι πάντων γίγνεσθαι· τούτου γὰρ οὔτ' ἔστιν οὔ τέ ποτε μὴ γένηται κρεῖττον οὔτε ἄμεινον οὔτε τεχνικώτερον εἰς σωτηρίαν τὴν κατὰ πόλεμον καὶ νίκην. τοῦτο καὶ ἐν εἰρήνῃ μελετητέον εὐθὺς ἐκ τῶν παίδων, ἄρχειν τε ἄλλων ἄρχεσθαί θ' ὑφ' ἑτέρων· τὴν δ' ἀναρχίαν
D ἐξαιρετέον ἐκ παντὸς τοῦ βίου ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων τε καὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπους θηρίων. καὶ δὴ καὶ χορείας πάσας εἰς τὰς ἀριστείας τὰς κατὰ πόλεμον βλεπούσας χορεύειν, καὶ ὅλην εὐκολίαν τε καὶ εὐχέρειαν ἐπιτηδεύειν τῶν αὐτῶν ἕνεκα, καρτερήσεις τε αὖ σιτίων τε καὶ ποτῶν καὶ χειμώνων καὶ τῶν ἐναντίων καὶ κοίτης σκληρᾶς, καὶ τό γε μέγιστον, τὴν τῆς κεφαλῆς καὶ ποδῶν δύναμιν μὴ διαφθείρειν τῇ τῶν ἀλλοτρίων σκεπασμάτων περικαλυφῇ, τὴν τῶν οἰκείων ἀπολλύντας

πίλων τε καὶ ὑποδημάτων γένεσιν καὶ φύσιν· ταῦτα E
γὰρ ἀκρωτήρια ὄντα σωζόμενά τε ἔχει μεγίστην δύνα-
μιν παντὸς τοῦ σώματος καὶ τοὐναντίον ἐναντίως, καὶ
τὸ μὲν ὑπηρετικώτατον ἅπαντι τῷ σώματι, τὸ δὲ ἀρ-
χικώτατον, ἔχον τὰς κυρίας ἁπάσας αἰσθήσεις αὐτοῦ
φύσει. ἔπαινον μὲν δὴ τοῦτον ἀκούειν τὸν νέον χρῆν 943
δοκεῖν πολεμικοῦ περὶ βίου, νόμους δ᾽ αὖ τούσδε·
Στρατεύεσθαι τὸν καταλεγέντα ἢ τὸν ἐν μέρει τινὶ τε-
ταγμένον. ἐὰν δέ τις ἐκλείπῃ τινὶ κάκῃ μὴ στρατηγῶν
ἀφέντων, γραφὰς ἀστρατείας εἶναι πρὸς τοὺς πολεμι-
κοὺς ἄρχοντας, ὅταν ἔλθωσιν ἀπὸ στρατοπέδου, δικά-
ζειν δὲ τοὺς στρατεύσαντας ἑκάστους, χωρὶς ὁπλίτας
τε καὶ ἱππέας καὶ τἆλλα ἐν πολέμῳ ἕκαστα ὡσαύτως,
καὶ εἰςάγειν ὁπλίτας μὲν εἰς τοὺς ὁπλίτας, ἱππέας δὲ B
εἰς τοὺς ἱππέας καὶ τοὺς ἄλλους δὲ κατὰ ταὐτὰ εἰς
τοὺς αὐτῶν ξυννόμους· ἐὰν δέ τις ὄφλῃ, ὑπάρχειν μὲν
αὐτῷ μήποτε τῆς ὅλης ἀριστείας ἀγωνιστῇ γενέσθαι
μηδὲ ἀστρατείας ἄλλον γράψασθαί ποτε μηδὲ κατη-
γόρῳ τούτων πέρι γενέσθαι, πρὸς τούτοις δ᾽ ἔτι προς-
τιμᾷν αὐτῷ τὸ δικαστήριον ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀπο-
τίνειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδικασθεισῶν τῶν τῆς ἀστρα-
τείας δικῶν πάλιν ἑκάστων τούτων ἄρχοντας ποιῆσαι
ξύλλογον, ἀριστείων δὲ πέρι κρίνεσθαι τὸν βουλόμενον C
ἐν τοῖς αὐτῶν ἔθνεσι, μὴ περὶ προτέρου πολέμου
μηδὲν παρεχόμενον μήτε τεκμήριον μήτε μαρτύρων
πιστώσεις λόγων, αὐτῆς δὲ περὶ τῆς στρατείας τῆς
τότε γενομένης αὐτοῖς. στέφανον δὲ τὸ νικητήριον
ἑκάστοις εἶναι θαλλοῦ· τοῦτον δὲ εἰς τὰ τῶν πολε-
μικῶν θεῶν ἱερά, ὧν ἂν τις βούληται, γράψαντα D
ἀναθεῖναι μαρτύριον εἰς τὴν τῶν ἀριστείων κρίσιν
παντὸς τοῦ βίου καὶ τὴν τῶν δευτέρων καὶ τρίτων.
ἐὰν δὲ στρατεύσηται μέν τις, μὴ ἀπαγαγόντων δὲ
τῶν ἀρχόντων οἴκαδε προαπέλθῃ τοῦ χρόνου, λει-
ποταξίου τούτων εἶναι γραφὰς ἐν τοῖς αὐτοῖς οἷς περ
τῆς ἀστρατείας, ὄφλουσί τε τιμωρίαι ἐπέστωσαν αἵ
περ καὶ πρόσθεν ἐτέθησαν. χρὴ μὲν δὴ πᾶσαν ἐπι-
φέροντα δίκην ἀνδρὶ πάντ᾽ ἄνδρα φοβεῖσθαι τὸ μήτε
ἐπενεγκεῖν ψευδῆ τιμωρίαν, μήτ᾽ οὖν ἑκόντα μήτ᾽

E ἄκοντα κατὰ δύναμιν· παρθένος γὰρ αἰδοῦς δίκη λέ-
γεταί τε καὶ ὄντως εἴρηται, ψεῦδος δὲ αἰδοῖ καὶ δίκῃ
νεμεσητὸν κατὰ φύσιν. τῶν τε οὖν ἄλλων εὐλαβεῖσθαι
δεῖ πέρι πλημμελεῖν εἰς δίκην, διαφερόντως δὲ καὶ τῆς
τῶν κατὰ πόλεμον ὅπλων ἀποβολῆς, μὴ διαμαρτών
τις ἄρα τῶν ἀναγκαίων ἀποβολῶν, ὡς αἰσχρὰς αὐτὰς
εἰς ὄνειδος τιθείς, ἀναξίῳ ἀναξίας ἐπάγῃ δίκας. ῥᾴδιον
μὲν οὖν οὐδαμῶς διορίσαι τούτων θάτερον, ὅμως δὲ
944 χρὴ τὸν νόμον ἀμωσγέπως ὁρίζειν πειρᾶσθαι κατὰ
μέρη. μύθῳ δὴ προσχρώμενοι ἅμ' εἴπωμεν, εἰ κομι-
σθεὶς ἐπὶ σκηνὴν ἄνευ τῶν ὅπλων Πάτροκλος ἔμπνους
ἐγένεθ', οἷον δὴ μυρίοις συνέπεσε, τὰ δὲ πρότερα
ἐκεῖνα ὅπλα, ἃ Πηλεῖ φησὶν ὁ ποιητὴς παρὰ θεῶν
προῖκα ἐν τοῖς γάμοις ἐπιδοθῆναι Θέτιδι, ταῦτα δὲ
Ἕκτωρ εἶχεν, ἐξῆν ἂν τῶν τότε ὅσοι κακοὶ ὀνειδίζειν
ὅπλων ἀποβολὴν τῷ τοῦ Μενοιτίου. ἔτι δὲ ὁπόσοι
B κατὰ κρημνῶν ῥιφέντες ἀπώλεσαν ὅπλα, ἢ κατὰ θά-
λατταν, ἢ χειμώνων ἐν τόποις ὑποδεξαμένης αὐτοὺς
ἐξαίφνης πολλῆς ῥύσεως ὕδατος· ἢ μυρί' ἂν ἔχοι τις
τοιαῦτα παραμυθούμενος ἐπᾴδειν, εὐδιάβολον κακὸν
καλλύνων. τέμνειν δὴ χρεὼν κατὰ δύναμιν τὸ μεῖζον
καὶ τὸ δυσχερέστερον κακὸν ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. σχε-
δὸν οὖν ἐν τοῖς ὀνείδεσιν ἔχει τινὰ τομὴν ἡ τούτων
τῶν ὀνομάτων ἐπιφορά· ῥίψασπις μὲν γὰρ οὐκ ἐν
πᾶσιν ὀνομάζοιτ' ἂν δικαίως, ἀποβολεὺς δὲ ὅπλων.
C οὐχ ὁμοίως γὰρ ὅ τε ἀφαιρεθεὶς μετ' εἰκυίας βίας
γίγνοιτ' ἂν ῥίψασπις ὅ τε ἀφεὶς ἑκών, διαφέρει δὲ
ὅλον που καὶ τὸ πᾶν. ὧδ' οὖν δὴ λεγέσθω νόμῳ·
Ἐὰν καταλαμβανόμενός τις ὑπὸ πολεμίων καὶ ἔχων
ὅπλα μὴ ἀναστρέφῃ καὶ ἀμύνηται, ἀφῇ δὲ ἑκὼν ἢ
ῥίψῃ, ζωὴν αἰσχρὰν ἀρνύμενος μετὰ τάχους μᾶλλον
ἢ μετ' ἀνδρείας καλὸν καὶ εὐδαίμονα θάνατον, τοιαύ-
της μὲν ὅπλων ἀποβολῆς ἔστω δίκη ῥιφθέντων, τῆς
D δὲ εἰρημένης ἔμπροσθεν ὁ δικάζων ἀμελείτω σκοπεῖν·
τὸν γὰρ κακὸν ἀεὶ δεῖ κολάζειν, ἵν' ἀμείνων ᾖ, οὐ
τὸν δυστυχῆ· οὐδὲν γὰρ πλέον. ζημία δὴ τῷ τὴν
τοιαύτην ἀμυντηρίων ὅπλων εἰς τοὐναντίον ἀφέντι
δύναμιν τίς ἄρα γίγνοιτ' ἂν πρόσφορος; οὐ γὰρ δυ-

κακὸν ἀνθρώπῳ δρᾶν τοὐναντίον, ὥς ποτε θεόν φασι
δρᾶσαι, Καινέα τὸν Θετταλὸν ἐκ γυναικὸς μεταβα-
λόντα εἰς ἀνδρὸς φύσιν· ἦν γὰρ ἀνδρὶ ῥιψάσπιδι
τρόπον τινὰ πρέπουσα πασῶν μάλιστα ἡ κείνῃ τῇ E
γενέσει ἐναντία γένεσις, εἰς γυναῖκα ἐξ ἀνδρὸς μετα-
βαλοῦσα, τιμωρία τούτῳ γενομένη. νῦν δ' ὅτι τού-
των ἐγγύτατα φιλοψυχίας ἕνεκα, ἵνα τὸν ἐπίλοιπον
βίον μὴ κινδυνεύῃ, ζῇ δὲ ὡς πλεῖστον χρόνον ὢν κα-
κὸς ὀνείδει ξυνεχόμενος, ἔστω νόμος ὅδε ἐπὶ τούτοις·
Ἀνὴρ ὃς ἂν ὄφλῃ δίκην ὡς αἰσχρῶς ἀποβαλὼν ὅπλα
πολεμικά, τούτῳ μήτ' οὖν τις στρατηγὸς μήτ' ἄλλος
ποτὲ τῶν κατὰ πόλεμον ἀρχόντων ὡς ἀνδρὶ στρατιώτῃ
χρήσηται μηδ' εἰς τάξιν κατατάξῃ μηδ' ἡντινοῦν· εἰ 945
δὲ μή, κατευθύνειν αὐτοῦ τὸν εὔθυνον, ἂν μὲν ᾖ
τοῦ μεγίστου τιμήματος ὁ τάξας τὸν κακόν, χιλίας,
ἂν δὲ τοῦ δευτέρου, πέντε μνᾶς, ἂν δὲ τοῦ τρίτου,
τρεῖς μνᾶς, ἂν δὲ τοῦ τετάρτου, μνᾶν. ὁ δὲ ὄφλων
τὴν δίκην πρὸς τῷ ἀφεῖσθαι τῶν ἀνδρείων κινδύνων
κατὰ φύσιν τὴν αὐτοῦ προσαποτισάτω μισθόν, χιλίας
μέν, ἂν τοῦ μεγίστου τιμήματος ᾖ, πέντε δέ, τοῦ
δευτέρου, τρεῖς δέ, ἂν τοῦ τρίτου, μνᾶν δὲ ὡσαύ-
τως καθά περ οἱ πρόσθεν, τοῦ τετάρτου μέρους.

Εὐθύνων δὴ πέρι τίς ἡμῖν λόγος ἂν εἴη πρέπων B
ἀρχόντων γενομένων τῶν μὲν κατὰ τύχην κλήρου καὶ
ἐπ' ἐνιαυτόν, τῶν δ' εἰς πλείονα ἔτη καὶ ἐκ προκρί-
των; τῶν δὴ τοιούτων εὐθυντὴς τίς ἱκανός, ἄν τίς
τι εἴπῃ σκολιὸν αὐτῶν ἢ πράξῃ, καμφθεὶς ὑπὸ βά-
ρους μὲν τῆς ἀρχῆς, τῆς δ' αὐτοῦ δυνάμεως ἐνδείᾳ
πρὸς τὴν τῆς ἀρχῆς ἀξίαν; ῥᾴδιον μὲν οὐδαμῶς εὑ-
ρεῖν τῶν ἀρχόντων ἄρχοντα ὑπερβάλλοντα πρὸς ἀρε- C
τήν, ὅμως δὲ πειρατέον εὐθυντάς τινας ἀνευρίσκειν
θείους. ἔχει γὰρ οὖν οὕτω. πολλοὶ καιροὶ πολιτείας
λύσεως εἰσί, καθά περ νεὼς ἢ ζώου τινός, οὓς ἐντό-
νους τε καὶ ὑποζώματα καὶ νεύρων ἐπιτόνους, μίαν
οὖσαν φύσιν διεσπαρμένην, πολλαχοῦ πολλοῖς ὀνόμασι
προσαγορεύομεν· εἷς δὲ οὗτος οὐ σμικρότατος καιρὸς
τοῦ σώζεσθαί τε καὶ διαλυθεῖσαν οἴχεσθαι πολιτείαν.
ἂν μὲν γὰρ οἱ τοὺς ἄρχοντας ἐξευθύνοντες βελτίους D

ὦσιν ἐκείνων, καὶ τοῦτ' ἐν δίκῃ ἀμέμπτῳ τε καὶ ἀμέμπτως, ἡ πᾶσα οὕτω θάλλει τε καὶ εὐδαιμονεῖ χώρα καὶ πόλις· ἐὰν δ' ἄλλως τὰ περὶ τὰς εὐθύνας τῶν ἀρχόντων γίγνηται, τότε λυθείσης τῆς τὰ πάντα πολιτεύματα ξυνεχούσης εἰς ἓν δίκης ταύτῃ πᾶσα
E ἀρχὴ διεσπάσθη χωρὶς ἑτέρα ἀπ' ἄλλης, καὶ οὐκ εἰς ταὐτὸν ἔτι νεύουσαι, πολλὰς ἐκ μιᾶς τὴν πόλιν ποιοῦσαι, στάσεων ἐμπλήσασαι ταχὺ διώλεσαν. διὸ δὴ δεῖ πάντως τοὺς εὐθύνους θαυμαστοὺς πᾶσαν ἀρετὴν εἶναι. τεκταινώμεθα δή τινα τρόπον αὐτῶν τοιάνδε γένεσιν. κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον μετὰ τροπὰς ἡλίου τὰς ἐκ θέρους εἰς χειμῶνα ξυνιέναι χρεὼν πᾶσαν τὴν πόλιν εἰς Ἡλίου κοινὸν καὶ Ἀπόλλωνος τέμενος, τῷ
946 θεῷ ἀποφανουμένους ἄνδρας αὑτῶν τρεῖς, ὃν ἂν ἕκαστος αὐτῶν ἡγῆται πάντῃ ἄριστον εἶναι πλὴν αὐτοῦ, μὴ ἔλαττον πεντήκοντα γεγονότα ἐτῶν. τῶν δὲ προκριθέντων οὓς ἂν πλεῖστοι ἐνέγκωσι, τούτους ἐκλέξαι μέχρι τῶν ἡμίσεων, ἐὰν ἄρτιοι γίγνωνται· περιττοὶ δὲ ἐὰν ὦσιν, ἕνα ἀφελεῖν, ᾧ ἂν ἐλάχισται γένωνται, καταλιπεῖν δὲ τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν πλήθει τῶν ψήφων ἀποκρίναντας· ἐὰν δέ τισιν ἴσαι γίγνωνται καὶ τὸν ἥμισυν ἀριθμὸν πλείω ποιῶσιν, ἀφελεῖν
B τὸ πλέον ἀποκρίναντας νεότητι, τοὺς δ' ἄλλους ἐγκρίναντας φέρειν αὖθις, μέχρι περ ἂν τρεῖς ληφθῶσιν ἄνισοι· ἐὰν δὲ ἢ πᾶσιν ἢ τοῖν δυοῖν ἴσαι γίγνωνται, τῇ ἀγαθῇ μοίρᾳ καὶ τύχῃ ἐπιτρέψαντας, κλήρῳ διελόντας τὸν νικῶντα καὶ δεύτερον καὶ τρίτον στεφανῶσαι θαλλῷ καὶ τὰ ἀριστεῖα ἀποδόντας πᾶσιν ἀνειπεῖν ὅτι Μαγνήτων ἡ κατὰ θεὸν πάλιν τυχοῦσα σωτηρίας πόλις, ἀποφήνασα αὑτῆς Ἡλίῳ ἄνδρας τοὺς
C ἀρίστους τρεῖς, ἀκροθίνιον Ἀπόλλωνι κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον ἀνατίθησι κοινὸν καὶ Ἡλίῳ, ὅσον περ ἂν ἕπωνται χρόνον τῇ κρίσει. τούτους δὲ πρώτῳ μὲν ἐνιαυτῷ δώδεκα εὐθύνους ἀποδεῖξαι, μέχρι περ ἂν ἑκάστῳ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη ξυμβῇ γενόμενα· τὸ λοιπὸν δὲ τρεῖς ἀεὶ προσγιγνέσθων κατ' ἐνιαυτόν. οὗτοι δὲ τὰς ἀρχὰς πάσας κατὰ δώδεκα μέρη διελόμενοι πάσαις βασάνοις χρώμενοι ἐλευθέραις ἐλεγχόν-

των· οἰκούντων δέ, ὅσον ἂν εὐθύνωσι χρόνον, ἐν τῷ
τοῦ Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἡλίου τεμένει, ἐν ᾧ περ ἐκρί- D
θησαν· καὶ τὰ μὲν ἰδίᾳ ἕκαστος, τὰ δὲ καὶ κοινῇ
μετ' ἀλλήλων κρίναντες τοὺς ἄρξαντας τῇ πόλει ἀπο-
φηνάντων, εἰς τὴν ἀγορὰν γράμματα καταθέντες περὶ
ἑκάστης ἀρχῆς, ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτίνειν κατὰ
τὴν τῶν εὐθύνων γνώμην. ἣ τις δ' ἂν τῶν ἀρχῶν
μὴ ὁμολογῇ κεκρίσθαι δικαίως, εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς
δικαστὰς εἰσαγέτω τοὺς εὐθύνους, καὶ ἐὰν μὲν ἀπο-
φύγῃ τις τὰς εὐθύνας, αὐτῶν τῶν εὐθύνων κατηγο-
ρείτω, ἐὰν ἐθέλῃ· ἐὰν δὲ ἁλῷ, ἐὰν μὲν ᾖ τῳ θα- E
νάτου τετιμημένον ὑπὸ τῶν εὐθύνων, ὥς περ ἀνάγκη,
ἁπλῶς θνησκέτω, τῶν δ' ἄλλων τιμημάτων ὧν ἂν
δυνατὸν ᾖ διπλῆν τῖσαι, διπλασίαν τινέτω. τὰς δ'
εὐθύνας αὐτῶν τούτων ἀκούειν χρὴ τίνες ἔσονται καὶ
τίνα τρόπον. ζῶσι μὲν οὖν τούτοις τοῖς παρὰ πάσης
τῆς πόλεως ἀριστείων ἠξιωμένοις προεδρίαι τ' ἐν 947
ταῖς πανηγύρεσι πάσαις ἔστωσαν, ἔτι δὲ τῶν εἰς τοὺς
Ἕλληνας κοινῇ θυσιῶν καὶ θεωριῶν καὶ ὅσων ἂν ἑτέ-
ρων κοινωνῶσιν ἱερῶν, ἐκ τούτων τοὺς ἄρχοντας τῆς
θεωρίας ἑκάστης ἐκπέμπειν, καὶ τούτους μόνους δά-
φνης στεφάνῳ τῶν ἐν τῇ πόλει κεκοσμημένους εἶναι,
καὶ ἱερέας μὲν πάντας τοῦ Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἡλίου,
ἀρχιερέω δὲ ἕνα κατ' ἐνιαυτὸν τὸν πρῶτον κριθέντα
τῶν γενομένων ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ τῶν ἱερέων, καὶ
τοὔνομα ἀναγράφειν τούτου κατ' ἐνιαυτόν, ὅπως ἂν B
γίγνηται μέτρον ἀριθμοῦ τοῦ χρόνου, ἕως ἂν ἡ πόλις
οἰκῆται. τελευτήσασι δὲ προθέσεις τε καὶ ἐκφορὰς
καὶ θήκας διαφόρους εἶναι τῶν ἄλλων πολιτῶν, λευ-
κὴν μὲν τὴν στολὴν ἔχειν πᾶσαν, θρήνων τε καὶ
ὀδυρμῶν χωρὶς γίγνεσθαι, κορῶν δὲ χορὸν πεντεκαί-
δεκα καὶ ἀρρένων ἕτερον περιισταμένους τῇ κλίνῃ
ἑκατέρους οἷον ὕμνον πεποιημένον ἔπαινον εἰς τοὺς
ἱερέας ἐν μέρει ἑκατέρους ᾄδειν, εὐδαιμονίζοντας
ᾠδῇ διὰ πάσης τῆς ἡμέρας· ἕωθεν δ' εἰς τὴν θήκην C
φέρειν αὐτὴν μὲν τὴν κλίνην ἑκατὸν τῶν νέων τῶν
ἐν τοῖς γυμνασίοις, οὓς ἂν οἱ προσήκοντες τοῦ τε-
λευτήσαντος ἐπόψωνται, πρώτους δὲ προϊέναι τοὺς

ἠϊθέους τὴν πολεμικὴν σκευὴν ἐνδεδυκότας ἑκάστους,
σὺν τοῖς ἵπποισι μὲν ἱππέας, σὺν δὲ ὅπλοις ὁπλίτας,
καὶ τοὺς ἄλλους ὡσαύτως, παῖδας δὲ περὶ αὐτὴν τὴν
D κλίνην ἔμπροσθεν τὸ πάτριον μέλος ἐφυμνεῖν, καὶ
κόρας ἑπομένας ἐξόπισθεν ὅσαι τ' ἂν γυναῖκες τῆς
παιδοποιήσεως ἀπηλλαγμέναι τυγχάνωσι, μετὰ δὲ
ταῦτα ἱερέας τε καὶ ἱερείας ὡς καθαρεύοντι τῷ τάφῳ
ἕπεσθαι, ἐὰν ἄρα καὶ τῶν ἄλλων εἴργωνται τάφων,
ἐὰν καὶ τὸ τῆς Πυθίας οὕτω τε καὶ ταύτῃ σύμφη-
φον ᾖ· θήκην δὲ ὑπὸ γῆς αὐτοῖς εἰργασμένην εἶναι
ψαλίδα προμήκη λίθων προτίμων καὶ ἀγήρων εἰς
δύναμιν, ἔχουσαν κλίνας παρ' ἀλλήλας λιθίνας κει-
μένας, οὗ δὴ τὸν μακάριον γεγονότα θέντες, κύκλῳ
E χώσαντες, πέριξ δένδρων ἄλσος περιφυτεύσουσι πλὴν
κώλου ἑνός, ὅπως ἂν αὔξην ὁ τάφος ἔχῃ ταύτην τὴν
εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀνεπιδεῆ χώματος τοῖς τιθε-
μένοις· κατ' ἐνιαυτὸν δὲ ἀγῶνα μουσικῆς αὐτοῖς καὶ
γυμνικὸν ἱππικόν τε θήσουσι. τὰ μὲν δὴ γέρα τοιαῦτα
τοῖς τὰς εὐθύνας διαφυγοῦσιν· ἂν δέ τις τούτων πι-
στεύων τῷ κεκρίσθαι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐπιδείξῃ
κακὸς γενόμενος ὕστερον τῆς κρίσεως, γράφεσθαι μὲν
τὸν βουλόμενον αὐτὸν ὁ νόμος προσταττέτω, ὁ δ'
948 ἀγὼν ἐν δικαστηρίῳ γιγνέσθω τοιῷδέ τινι τρόπῳ.
πρῶτον μὲν νομοφύλακες ἔστωσαν τούτου τοῦ δικα-
στηρίου, ἔπειτα αὐτῶν τούτων οἱ ζῶντες, πρὸς δὲ
τούτοις τὸ τῶν ἐκλεκτῶν δικαστήριον· γραφέσθω δὲ
ὁ γραφόμενος, ὃν ἂν γράφηται, λέγουσαν τὴν γρα-
φὴν ἀνάξιον εἶναι τὸν καὶ τὸν τῶν ἀριστείων καὶ τῆς
ἀρχῆς· καὶ ἐὰν μὲν ὁ φεύγων ἁλῷ, στερέσθω τῆς
ἀρχῆς καὶ τοῦ τάφου καὶ τῶν ἄλλων τῶν δοθεισῶν
αὐτῷ τιμῶν, ἐὰν δὲ ὁ διώκων μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμ-
πτον μέρος τῶν ψήφων, τινέτω ὁ μὲν τοῦ μεγίστου
B τιμήματος δώδεκα μνᾶς, ὀκτὼ δὲ ὁ τοῦ δευτέρου,
τρίτου δὲ ἕξ, τετάρτου δὲ δύο.

Ῥαδαμάνθυος δὲ περὶ τὴν λεγομένην κρίσιν τῶν
δικῶν ἄξιον ἄγασθαι, διότι κατεῖδε τοὺς τότε ἀν-
θρώπους ἡγουμένους ἐναργῶς εἶναι θεούς, εἰκότως,
ἅτε κατὰ τὸν τότε χρόνον τῶν πολλῶν ἐκ θεῶν ὄν-

τῶν, ὧν εἷς ἦν αὐτός, ὥς γε λόγος. ἔοικε δὴ δικα-
στῇ μὲν ἀνθρώπων οὐδενὶ διανοούμενος δεῖν ἐπιτρέ-
πειν, θεοῖς δέ, ὅθεν ἁπλαῖ καὶ ταχεῖαι δίκαι ἐκρί-
νοντ' αὐτῷ· διδοὺς γὰρ περὶ ἑκάστων τῶν ἀμφισ-
βητουμένων ὅρκον τοῖς ἀμφισβητοῦσιν ἀπηλλάττετο C
ταχὺ καὶ ἀσφαλῶς. νῦν δὲ δὴ ὅτε μέρος μέν τι, φα-
μέν, ἀνθρώπων τὸ παράπαν οὐχ ἡγοῦνται θεούς, οἱ
δὲ οὐ φροντίζειν ἡμῶν αὐτοὺς διανοοῦνται, τῶν δὲ
δὴ πλείστων ἐστὶ καὶ κακίστων ἡ δόξα ὡς σμικρὰ
δεχόμενοι θύματα καὶ θωπείας πολλὰ συνα-
ποστεροῦσι χρήματα καὶ μεγάλων σφᾶς ἐκλύονται κατὰ
πολλὰ ζημιῶν, οὐκέτι δὴ τοῖς νῦν ἀνθρώποις ἡ Ῥα-
δαμάνθυος ἂν εἴη τέχνη πρέπουσα ἐν δίκαις. μεταβε- D
βληκυιῶν οὖν τῶν περὶ θεοὺς δοξῶν ἐν τοῖς ἀνθρώ-
ποις μεταβάλλειν χρὴ καὶ τοὺς νόμους· ἐν γὰρ λήξεσι
δικῶν τοὺς μετὰ νοῦ τιθεμένους νόμους ἐξαιρεῖν χρὴ
τοὺς ὅρκους τῶν ἀντιδικούντων ἑκατέρων, καὶ τὸν
λαγχάνοντά τῳ τινα δίκην τὰ μὲν ἐγκλήματα γράφειν,
ὅρκον δὲ μὴ ἐπομνύναι, καὶ τὸν φεύγοντα κατὰ ταὐτὰ
τὴν ἄρνησιν γράψαντα παραδοῦναι τοῖς ἄρχουσιν
ἀνώμοτον. δεινὸν γάρ που δικῶν γ' ἐν πόλει πολλῶν
γενομένων εὖ εἰδέναι σμικροῦ δεῖν τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν E
ἐπιωρκηκότας, ἐν ξυσσιτίοις τε ἀλλήλοις εὐχερῶς συγ-
γιγνομένους καὶ ἐν ἄλλαις συνουσίαις τε καὶ ἰδιωτικαῖς
συγγενήσεσιν ἑκάστων. νόμος δὴ κείσθω δικαστὴν μὲν
ὀμνύναι δικάζειν μέλλοντα, καὶ τὸν τὰς ἀρχὰς τῷ
κοινῷ καθιστάντα δι' ὅρκων ἢ διὰ φορᾶς ψήφων,
ἀφ' ἱερῶν φέροντα, δρᾶν δεῖ τὸ τοιοῦτον, καὶ κρι- 949
τὴν αὖ χορῶν καὶ πάσης μουσικῆς καὶ γυμνικῶν τε
καὶ ἱππικῶν ἄθλων ἐπιστάτας καὶ βραβέας καὶ ἁπάν-
των ὁπόσα μὴ φέρει κέρδος κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην
δόξαν τῷ ἐπιορκοῦντι· τῶν δὲ ὁπόσα ἐξαρνηθέντι
καὶ ἐξομοσαμένῳ κέρδος μέγα φανερὸν εἶναι δοκεῖ,
ταῦτα δὲ διὰ δικῶν ὅρκων χωρὶς κρίνεσθαι ξύμπαν-
τας τοὺς ἐπικαλοῦντας ἀλλήλοις. καὶ τὸ παράπαν ἐν
δίκῃ τοὺς προέδρους μὴ ἐπιτρέπειν μήτε ὀμνύντι λέ- B
γειν πιθανότητος χάριν μήτε ἐπαρώμενον ἑαυτῷ καὶ
γένει μήτε ἱκετείαις χρώμενον ἀσχήμοσι μήτε οἴκτοις

γυναικείοις, ἀλλὰ τὸ δίκαιον μετ' εὐφημίας διδά-
σκοντα καὶ μανθάνοντα ἀεὶ διατελεῖν, εἰ δὲ μή, καθά
περ ἔξω τοῦ λόγου λέγοντος, τοὺς ἄρχοντας πάλιν
ἐπανάγειν εἰς τὸν περὶ τοῦ πράγματος ἀεὶ λόγον.
ξένῳ δ' εἶναι πρὸς ξένους, καθά περ τὰ νῦν, δέχε-
C σθαί τε ὅρκους παρ' ἀλλήλων, ἂν ἐθέλωσι, καὶ δι-
δόναι κυρίως· οὐ γὰρ καταγηράσουσιν οὐδ' ἐννεοτ-
τεύοντες ἐν τῇ πόλει ὡς τὸ πολὺ τοιούτους ἄλλους
κυρίους τῆς χώρας παρέξονται ξυντρόφους.

Δικῶν τε περὶ λήξεως τὸν αὐτὸν τρόπον εἶναι
πρὸς ἀλλήλους πᾶσι τὴν κρίσιν, ὅσα τις ἐλεύθερος
ἀπειθεῖ τῇ πόλει, μήτ' οὖν πληγῶν ἄξια μηδ' αὖ δε-
σμῶν μηδὲ θανάτου. περὶ δὲ χορείας τινῶν φοιτήσεων
ἢ πομπεύσεων ἢ τοιούτων τινῶν ἄλλων κοινῶν κοσμή-
D σεων ἢ λειτουργιῶν, ὁπόσα περὶ θυσίας εἰρηνικῆς ἢ
πολεμικῶν εἰςφορῶν ἕνεκα, πάντων τῶν τοιούτων τὴν
πρώτην ἀνάγκην ἰατὴν εἶναι τῆς ζημίας, τοῖς δὲ μὴ
πειθομένοις ἐνεχυρασίαν τούτοις οἷς ἂν πόλις ἅμα καὶ
νόμος εἰςπράττειν προςτάττῃ, τῶν δὲ ἀπειθούντων
ταῖς ἐνεχυρασίαις πρᾶσιν τῶν ἐνεχύρων εἶναι, τὸ δὲ
νόμισμα γίγνεσθαι τῇ πόλει· ἐὰν δὲ ζημίας δέωνται
πλείονος, τὰς ἀρχὰς ἑκάστας τοῖς ἀπειθοῦσι τὰς πρε-
E πούσας ζημίας ἐπιβαλλούσας εἰςάγειν εἰς τὸ δικαστή-
ριον, ἕως ἂν ἐθελήσωσι δρᾶν τὸ προςταχθέν.

Πόλει δὲ ᾗ τις ἂν μήτε χρηματίζηται πλὴν τὸν ἐκ
γῆς χρηματισμὸν μήτ' ἐμπορεύηται, περὶ ἀποδημίας
ἑαυτῶν ἔξω τῆς χώρας καὶ ξένων ὑποδοχῆς ἄλλοθεν
ἀνάγκη βεβουλεῦσθαι τί χρὴ δρᾶν. συμβουλεύειν οὖν
τὸν νομοθέτην δεῖ τούτων πέρι πρῶτον πείθοντα εἰς
δύναμιν. πέφυκε δὲ ἡ πόλεων ἐπιμιξία πόλεσιν ἤθη
950 κεραννύναι παντοδαπά, καινοτομίας ἀλλήλοις ἐμποι-
ούντων ξένων ξένοις· ὃ δὴ τοῖς μὲν εὖ πολιτευομένοις
διὰ νόμων ὀρθῶν βλάβην ἂν φέροι μεγίστην πασῶν,
ταῖς δὲ πλείσταις πόλεσιν, ἅτε οὐδαμῶς εὐνομουμέ-
ναις, οὐδὲν διαφέρει φύρεσθαι δεχομένους τε αὐτοῖς
ξένους καὶ αὐτοὺς εἰς τὰς ἄλλας ἐπικωμάζοντας πό-
λεις, ὅταν ἐπιθυμήσῃ τις ἀποδημίας ὁπηοῦν καὶ ὁπότε,
εἴτε νέος εἴτε καὶ πρεσβύτερος ὤν. τὸ δ' αὖ μήτε ἄλ-

λους δέχεσθαι μήτε αὐτοὺς ἄλλοσε ἀποδημεῖν ἅμα μὲν B
οὐκ ἐγχωρεῖ τό γε παράπαν, ἔτι δὲ ἄγριον καὶ ἀπηνὲς
φαίνοιτ' ἂν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὀνόμασί τε χαλεποῖς
ταῖσι λεγομέναις ξενηλασίαις χρωμένους καὶ τρόποις
αὐθάδεσι καὶ χαλεποῖς, ὡς δοκοῖεν ἄν. χρὴ δὲ οὔποτε
περὶ σμικροῦ ποιεῖσθαι τὸ δοκεῖν ἀγαθοὺς εἶναι τοῖς
ἄλλοις ἢ μὴ δοκεῖν. οὐ γὰρ ὅσον οὐσίας ἀρετῆς ἀπε-
σφαλμένοι τυγχάνουσιν οἱ πολλοί, τοσοῦτον καὶ τοῦ
κρίνειν τοὺς ἄλλους οἱ πονηροὶ καὶ ἄχρηστοι, θεῖον
δέ τι καὶ εὔστοχον ἔνεστι καὶ τοῖσι κακοῖς, ὥστε πάμ-
πολλοι καὶ τῶν σφόδρα κακῶν εὖ τοῖς λόγοις καὶ C
ταῖς δόξαις διαιροῦνται τοὺς ἀμείνους τῶν ἀνθρώπων
καὶ τοὺς χείρονας. διὸ καλὸν ταῖς πολλαῖς πόλεσι
τὸ παρακέλευμά ἐστι, προτιμᾶν τὴν εὐδοξίαν πρὸς
τῶν πολλῶν· τὸ μὲν γὰρ ὀρθότατον καὶ μέγιστον
ὄντα ἀγαθὸν ἀληθῶς οὕτω τὸν εὔδοξον βίον θηρεύειν,
χωρὶς δὲ μηδαμῶς, τόν γε τέλεον ἄνδρα ἐσόμενον.
καὶ δὴ καὶ τῇ κατὰ Κρήτην οἰκιζομένῃ πόλει πρέπον
ἂν εἴη δόξαν πρὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὅτι καλλί-
στην τε καὶ ἀρίστην παρασκευάζεσθαι πρὸς ἀρετήν·
πᾶσα δ' ἐλπὶς αὐτὴν ἐκ τῶν εἰκότων, ἄν περ κατὰ D
λόγον γίγνηται, μετ' ὀλίγων ἥλιον ὄψεσθαι καὶ τοὺς
ἄλλους θεοὺς ἐν ταῖς εὐνόμοις πόλεσι καὶ χώραις.
ὧδε οὖν χρὴ ποιεῖν περὶ ἀποδημίας εἰς ἄλλας χώρας
καὶ τόπους καὶ περὶ ὑποδοχῆς ξένων. Πρῶτον μὲν
νεωτέρῳ ἐτῶν τετταράκοντα μὴ ἐξέστω ἀποδημῆσαι
μηδαμῇ μηδαμῶς, ἔτι τε ἰδίᾳ μηδενί, δημοσίᾳ δ'
ἔστω κήρυξιν ἢ πρεσβείαις ἢ καί τισι θεωροῖς· τὰς
δὲ κατὰ πόλεμον καὶ στρατείας ἀποδημίας οὐκ ἐν E
ἐκδημίαις πολιτικαῖς ἄξιον ἀγορεύειν ὡς τούτων οὔ-
σας· Πυθώδε τῷ Ἀπόλλωνι καὶ εἰς Ὀλυμπίαν τῷ
Διὶ καὶ εἰς Νεμέαν καὶ εἰς Ἰσθμὸν χρὴ πέμπειν, κοι-
νωνοῦντας θυσιῶν τε καὶ ἀγώνων τούτοις τοῖς θεοῖς,
πέμπειν δὲ εἰς δύναμιν ὅτι πλείστους ἅμα καὶ καλ-
λίστους τε καὶ ἀρίστους, οἵ τινες εὐδόκιμον τὴν πό-
λιν ἐν ἱεραῖς τε καὶ εἰρηνικαῖς συνουσίαις ποιήσουσι
δοκεῖν, τοῖς περὶ τὸν πόλεμον ἀντίστροφον ἀποδι- 951
δόντες δόξης παρασκευήν, ἐλθόντες δὲ οἴκαδε διδά-

ἔχουσι τοὺς νέους ὅτι δεύτερα τὰ τῶν ἄλλων ἐστὶ νόμιμα τὰ περὶ τὰς πολιτείας. θεωροὺς δὲ ἄλλους ἐκπέμπειν χρεὼν τοιούςδε τινάς, τοὺς νομοφύλακας παρεμένους· ἄν τινες ἐπιθυμῶσι τῶν πολιτῶν τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πράγματα θεωρῆσαι κατά τινα πλείω σχολήν, ἀπειργέτω μηδεὶς τούτους νόμος. οὔτε γὰρ ἄπειρος οὖσα πόλις ἀνθρώπων κακῶν καὶ ἀγα-
B θῶν δύναιτ' ἄν ποτε, ἀνομίλητος οὖσα, ἥμερος ἱκανῶς εἶναι καὶ τέλεος, οὐδ' αὖ τοὺς νόμους διαφυλάττειν ἄνευ τοῦ γνώμῃ λαβεῖν αὐτοὺς ἀλλὰ μὴ μόνον ἤθεσιν. εἰσὶ γὰρ ἐν τοῖς πολλοῖς ἄνθρωποι ἀεὶ θεῖοί τινες, οὐ πολλοί, παντὸς δ' ἄξιοι ξυγγίγνεσθαι, φυόμενοι οὐδὲν μᾶλλον ἐν εὐνομουμέναις πόλεσιν ἢ καὶ μή, ὧν κατ' ἴχνος ἀεὶ χρὴ τὸν ἐν ταῖς εὐνομου-
C μέναις πόλεσιν οἰκοῦντα, ἐξιόντα κατὰ θάλατταν καὶ γῆν, ζητεῖν ὃς ἂν ἀδιάφθαρτος ᾖ, τὰ μὲν βεβαιούμενον τῶν νομίμων, ὅσα καλῶς αὐτοῖς κεῖται, τὰ δ' ἐπανορθούμενον, εἴ τι παραλείπεται. ἄνευ γὰρ ταύτης τῆς θεωρίας καὶ ζητήσεως οὐ μένει ποτὲ τελέως πόλις, οὐδ' ἂν κακῶς αὐτὴν θεωρῶσι.

ΚΛ. Πῶς οὖν ἂν γίγνοιτ' ἀμφότερα;

ΑΘ. Τῇδε. πρῶτον μὲν ὁ θεωρὸς ὁ τοιοῦτος ἡμῖν γεγονὼς ἔστω πλειόνων ἐτῶν ἢ πεντήκοντα, ἔτι
D δὲ τῶν εὐδοκίμων τά τε ἄλλα καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἔστω γεγενημένος, εἰ μέλλει τὸ τῶν νομοφυλάκων δεῖγμα εἰς τὰς ἄλλας μεθήσειν πόλεις· πλέον δὲ ἑξήκοντα γεγονὼς ἐτῶν μηκέτι θεωρείτω. θεωρήσας δὲ ὁπόσ' ἂν ἔτη βουληθῇ τῶν δέκα καὶ ἀφικόμενος οἴκαδε εἰς τὸν σύλλογον ἴτω τὸν τῶν περὶ νόμους ἐποπτευόντων. οὗτος δ' ἔστω νέων καὶ πρεσβυτέρων μεμιγμένος, ἑκάστης μὲν ἡμέρας συλλεγόμενος ἐξ ἀνάγκης ἀπ' ὄρθρου μέχρι περ ἂν ἥλιος ἀνίσχῃ, πρῶτον μὲν τῶν ἱερέων τῶν τὰ ἀριστεῖα εἰληφότων, ἔπειτα τῶν νομοφυλάκων
E τοὺς ἀεὶ πρεσβεύοντας δέκα, ἔτι δὲ ὁ περὶ τῆς παιδείας πάσης ἐπιμελητὴς ὅ τε νέος οἵ τε ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀπηλλαγμένοι. ἕκαστος δὲ τούτων μὴ μόνος, ἀλλ' ἴτω μετὰ νέου ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν μέχρι τετταράκοντα, τὸν ἀρέσκοντα αὐτῷ προςλαμβάνων. τὴν δὲ

συνουσίαν εἶναι τούτοις καὶ τοὺς λόγους περὶ νόμων ἀεὶ τῆς τε οἰκείας πόλεως πέρι, καὶ ἐάν ἄλλοθί πυν- 952
θάνωνταί τι περὶ τῶν τοιούτων διαφέρον, καὶ δὴ καὶ περὶ μαθημάτων, ὁπόσ᾽ ἂν ἐν ταύτῃ τῇ σκέψει δοκῇ συμφέρειν, ἃ μαθοῦσι μὲν εὐαγέστερον γίγνεσθαι, μὴ μαθοῦσι δὲ σκοτωδέστερα τὰ περὶ νόμους αὐτοῖς φαίνεσθαι καὶ ἀσαφῆ. ἃ δ᾽ ἂν τούτων ἐγκρίνωσιν οἱ γεραίτεροι, τοὺς νεωτέρους πάσῃ σπουδῇ μανθάνειν, ἐὰν δέ τις ἀνάξιος δοκῇ τῶν παρακεκλημένων εἶναι, τῷ παρακαλοῦντι μέμφεσθαι τὸν σύλλογον ὅλον· τοὺς δ᾽ εὐδοκιμοῦντας τούτων τῶν νέων φυλάττειν B
τὴν ἄλλην πόλιν, ἀποβλέποντας εἰς αὐτοὺς διαφερόντως τε τηροῦντας, καὶ τιμᾶν μὲν κατορθοῦντας, ἀτιμάζειν δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐὰν ἀποβαίνωσι χείρους τῶν πολλῶν. εἰς δὴ τοῦτον τὸν σύλλογον ὁ θεωρήσας τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις νόμιμα ἀφικόμενος εὐθὺς πορευέσθω, καὶ εἴ τινα φήμην τινῶν περὶ θέσεως νόμων ἢ παιδείας ἢ τροφῆς εὗρέ τινας ἔχοντας, φράζειν, εἴτε καὶ αὐτὸς νενοηκὼς ἄττα ἥκοι, κοινούτω τῷ συλλόγῳ ἅπαντι. καὶ ἐάν τε μηδὲν χεί- C
ρων μηδέ τι βελτίων ἥκειν δόξῃ, χάριν γοῦν τῆς σφόδρα προθυμίας αἰνείσθω· ἐὰν δὲ πολὺ βελτίων, πολύ τ᾽ ἐπαινείσθω μᾶλλον ζῶν τελευτήσαντά τε τιμαῖς αὐτὸν προςηκούσαις ἡ τῶν συλλεγομένων τιμάτω δύναμις. ἐὰν δὲ διεφθαρμένος ἀφικέσθαι δόξῃ, μηδενὶ ξυγγιγνέσθω μήτε νέῳ μήτε πρεσβυτέρῳ προςποιούμενος εἶναι σοφός. καὶ ἐὰν μὲν πείθηται τοῖς ἄρχουσιν, ἰδιώτης ζήτω. ἐὰν δὲ μή, τεθνάτω, ἐάν γ᾽ ἐν δικαστηρίῳ ἁλῷ πολυπραγμονῶν τι περὶ τὴν D
παιδείαν καὶ τοὺς νόμους. ἐὰν δὲ ἄξιον ὄντα εἰς δικαστήριον εἰςάγειν ἀρχόντων μηδεὶς εἰςάγῃ, ὄνειδος ἀποκείσθω τοῖς ἄρχουσιν εἰς τὴν τῶν ἀριστείων διαδικασίαν. Ὁ μὲν οὖν ἐκδημῶν οὕτω καὶ τοιοῦτος ὢν ἐκδημείτω, τὸν δ᾽ εἰςεπιδημήσαντα μετὰ τοῦτον χρὴ φιλοφρονεῖσθαι. τέτταρες δ᾽ εἰσὶ ξένοι ὧν δεῖ πέρι λόγον τινὰ ποιεῖσθαι. ὁ μὲν δὴ πρῶτός τε καὶ διὰ τέλους ἀεὶ θερινὸς ὡς τὰ πολλὰ διατελῶν ταῖς φοι- E
τήσεσι, καθά περ οἱ τῶν ὀρνίθων διαπορευόμενοι,

καὶ τούτων οἱ πολλοὶ κατὰ θάλατταν ἀτεχνῶς οἷον
πετόμενοι χρηματισμοῦ χάριν ἐμπορευόμενοι ἔτους
ὥρᾳ πέτονται πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις· ὃν ἀγοραῖς καὶ
λιμέσι καὶ δημοσίοις οἰκοδομήμασιν ἔξω τῆς πόλεως
πρὸς τῇ πόλει ὑποδέχεσθαι χρὴ τοὺς ἐπὶ τούτοις ἄρ-
χοντας τεταγμένους, φυλάττοντας μὴ νεωτερίζῃ τίς
953 τι τῶν τοιούτων ξένων, καὶ δίκας αὐτοῖς ὀρθῶς δια-
νέμοντας, ἀναγκαῖα μέν, ὡς ὀλίγιστα δ᾽ ἐπιχρωμέ-
νους. ὁ δὲ δεύτερος, ὄμμασιν ὄντως θεωρὸς ὅσα τε
Μουσῶν ὠσὶν ἔχεται θεωρήματα· τῷ δὴ τοιούτῳ
παντὶ χρὴ καταλύσεις πρὸς ἱεροῖς εἶναι φιλοξενίας
ἀνθρώπων παρεσκευασμένας, χρὴ δὲ καὶ τῶν τοιού-
των ἱερέας τε καὶ νεωκόρους ἐπιμελεῖσθαι καὶ τημε-
λεῖν, ὅπως ἂν τὸν μέτριον ἐπιμείναντες χρόνον, ἰδόν-
τες τε καὶ ἀκούσαντες ὧν χάριν ἀφίκοντο, ἀβλαβεῖς
B τοῦ δρᾶσαί τε καὶ παθεῖν ἀπαλλάττωνται, δικαστὰς
δ᾽ αὐτοῖς εἶναι τοὺς ἱερέας, ἐὰν ἀδικῇ τις αὐτῶν
τινὰ ἢ τιν᾽ ἄλλον ἀδικῇ τις τούτων ὅσα ἐντὸς δρα-
χμῶν πεντήκοντα· ἐὰν δέ τι μεῖζον ἔγκλημα αὐτοῖς
γίγνηται, πρὸς τοῖς ἀγορανόμοις εἶναι δεῖ δίκας τοῖς
τοιούτοις. τρίτον δὲ ξένον ὑποδέχεσθαι χρὴ δημοσίᾳ
τὸν κατά τι δημόσιον ἐξ ἄλλης χώρας ἀφιγμένον· ὃν
στρατηγοῖς τε καὶ ἱππάρχοις καὶ ταξιάρχοις ὑποδεκτέον
C ἐστὶ μόνοις, τήν τ᾽ ἐπιμέλειαν τῶν τοιούτων μετὰ
τῶν πρυτάνεων ποιητέον παρ᾽ ὅτῳ τις ἂν αὐτῶν τὴν
κατάλυσιν ξενωθεὶς ποιήσηται μόνῳ. τέταρτος δὲ ἄν
ποτέ τις ἀφίκηται, σπάνιος μέν, ἂν δ᾽ οὖν ποτέ τις
ἔλθῃ τῶν παρ᾽ ἡμῖν θεωρῶν ἀντίστροφος ἐξ ἄλλης
χώρας, πρῶτον μὲν ἔλαττον ἐτῶν μηδὲν πεντήκοντα
γεγονὼς ἔστω, πρὸς τούτῳ δὲ ἀξιῶν τι καλὸν ἰδεῖν
τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι διαφέρον ἐν καλλοναῖς ἢ
D καὶ δεῖξαί τι κατὰ ταὐτὰ ἄλλῃ πόλει. ἴτω μὲν νῦν
πᾶς ἀκέλευστος ὁ τοιοῦτος ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων καὶ
σοφῶν θύρας, τοιοῦτος ἕτερος αὐτὸς ὤν· ἐπὶ γὰρ
τὴν τοῦ τῆς παιδείας ἐπιμελουμένου πάσης οἴκησιν
ἴτω πιστεύων ἱκανῶς εἶναι ξένος τῷ τοιούτῳ ξενῶνι,
τὴν τῶν νικηφόρων τινὸς ἐπ᾽ ἀρετῇ, ξυνὼν δὲ τούτων
τισὶ τὸ μὲν διδάξας, τὸ δὲ μαθὼν ἀπαλλαττέσθω,

φίλος παρὰ φίλων δώροις καὶ τιμαῖς πρεπούσαις τιμηθείς. Τούτοις δὴ τοῖς νόμοις ὑποδέχεσθαί τε χρὴ πάντας ξένους τε καὶ ξένας ἐξ ἄλλης χώρας καὶ τοὺς E αὑτῶν ἐκπέμπειν, τιμῶντας ξένιον Δία, μὴ βρώμασι καὶ θύμασι τὰς ξενηλασίας ποιουμένους, καθά περ ποιοῦσι νῦν θρέμματα Νείλου, μηδὲ κηρύγμασιν ἀγρίοις.

Ἐγγύην ἣν ἂν ἐγγυᾶταί τις, διαῤῥήδην ἐγγυάσθω, τὴν πρᾶξιν πᾶσαν διομολογούμενος ἐν συγγραφῇ καὶ ἐναντίον μαρτύρων μὴ ἔλαττον ἢ τριῶν, ὅσα ἐντὸς χιλίων, τὰ δ' ὑπὲρ χιλίας μὴ ἔλαττον ἢ πέντε. ἐγγυητής μὲν δὴ καὶ ὁ προπωλῶν ὁτιοῦν τοῦ μὴ ἐνδίκως 954 πωλοῦντος ἢ καὶ μηδαμῶς ἀξιόχρεω· ὑπόδικος δ' ἔστω καὶ ὁ προπωλῶν, καθά περ ὁ ἀποδόμενος. Φωρᾶν δὲ ἂν ἐθέλῃ τίς τι παρ' ὁτῳοῦν, γυμνὸς ἢ χιτωνίσκον ἔχων, ἄζωστος, προομόσας τοὺς νομίμους θεοὺς ἦ μὴν ἐλπίζειν εὑρήσειν, οὕτω φωρᾶν· ὁ δὲ παρεχέτω τὴν οἰκίαν, τά τε σεσημασμένα καὶ τὰ ἀσήμαντα, φωρᾶν. ἐὰν δέ τις ἐρευνᾶν βουλομένῳ φωρᾶν μὴ διδῷ, δικάζεσθαι μὲν τὸν ἀπειργόμενον τιμησάμενον τὸ ἐρευνώμενον, ἂν δέ τις ὄφλῃ, τὴν διπλασίαν τοῦ τιμηθέντος βλάβην ἐκτίνειν. ἐὰν δὲ ἀποδημῶν οἰκίας δεσπότης τυγχάνῃ, τὰ μὲν ἀσήμαντα παρεχόντων οἱ ἐνοικοῦντες ἐρευνᾶν, τὰ δὲ σεσημασμένα παρασημηνάσθω καὶ ὃν ἂν ἐθέλῃ φύλακα καταστησάτω πέντε ἡμέρας ὁ φωρῶν· ἐὰν δὲ πλείονα χρόνον ἀπῇ, τοὺς ἀστυνόμους παραλαβὼν οὕτω φωράτω, λύων καὶ τὰ σεσημασμένα, πάλιν δὲ μετὰ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἀστυνόμων κατὰ ταὐτὰ σημηνάσθω. Τῶν ἀμφισβητησίμων χρόνου ὅρος, ὃν ἐάν τις ᾖ κεκτημένος, μηκέτ' ἀμφισβητεῖν ἐξεῖναι. χωρίων μὲν οἰκήσεών τε τῇδε οὐκ ἔστ' ἀμφισβήτησις· τῶν δὲ ἄλλων ὅ τι ἄν τις ἐκτημένος ᾖ, ἐὰν μὲν κατὰ ἄστυ καὶ κατ' ἀγορὰν καὶ ἱερὰ χρώμενος φαίνηται καὶ μηδεὶς ἐπιλάβηται, φῇ δὲ ζητεῖν τοῦτον τὸν χρόνον, ὁ δὲ μὴ ἀποκρυπτόμενος φανερὸς ᾖ, ἐὰν οὕτω τις ἐνιαυτὸν ὁτιοῦν ἐκτημένος, ὁ δὲ D ζητῶν διαγένωνται, μὴ ἐξέστω τοιούτου κτήματος ἐπιλαβέσθαι μηδὲν ἀπελθόντος ἐνιαυτοῦ. ἐὰν δὲ κατ' ἄστυ

μὲν μὴ μηδὲ κατ' ἀγορὰν χρῆται, κατ' ἀγροὺς δὲ φα-
νερῶς, μὴ προςτυχὴς δὲ ἐν πέντε ἔτεσι γένηταί τις,
τῶν πέντε ἐξελθόντων ἐτῶν μηκέτι τοῦ λοιποῦ χρό-
νου ἐξέστω τούτῳ τοῦ τοιούτου ἐπιλαβέσθαι. ἐὰν δὲ
κατ' οἰκίας ἐν ἄστει τέ τις χρῆται, τριετῆ τὴν προ-
θεσμίαν εἶναι, ἐὰν δὲ κατ' ἀγροὺς ἐν ἀφανεῖ κέκτη-
E ται, δέκα ἐτῶν, ἐὰν δ' ἐν ἀλλοδημίᾳ, τοῦ παντὸς
χρόνου ὅταν ἀνεύρῃ που, μηδεμίαν εἶναι προθεσμίαν
τῆς ἐπιλήψεως. Ἐάν τίς τινα δίκῃ παραγενέσθαι
κωλύσῃ βίᾳ, εἴτε αὐτὸν εἴτε μάρτυρας, ἐὰν μὲν δοῦ-
λον εἴτε αὐτοῦ εἴτε ἀλλότριον, ἀτελῆ καὶ ἄκυρον γί-
γνεσθαι τὴν δίκην, ἐὰν δ' ἐλεύθερον, πρὸς τῷ ἀτελῆ
955 δεθῆναι μὲν ἐνιαυτόν, ὑπόδικον δὲ ἀνδραποδισμοῦ
τῷ ἐθέλοντι γίγνεσθαι. ἐὰν δὲ ἀνταγωνιστὴν γυμνα-
στικῆς ἢ μουσικῆς ἢ τινος ἀγῶνος ἑτέρου διακωλύῃ τις
βίᾳ μὴ παραγίγνεσθαι, φραζέτω μὲν ὁ ἐθέλων τοῖς
ἀθλοθέταις, οἱ δ' εἰς τὸν ἀγῶνα ἐλεύθερον ἀφιέντων
τὸν ἐθέλοντα ἀγωνίζεσθαι· ἐὰν δὲ ἀδυνατήσωσιν, ἐὰν
μὲν ὁ κωλύων ἀγωνίζεσθαι νικήσῃ, τά τε νικητήρια
τῷ διακωλυθέντι διδόναι καὶ νικήσαντα γράφειν ἐν ἱε-
B ροῖς οἷς ἂν ἐθέλῃ, τῷ δὲ διακωλύσαντι μὴ ἐξέστω μη-
δὲν ἀνάθημα μηδ' ἐπιγραφὴν τοῦ τοιούτου ἀγῶνός
ποτε γενέσθαι, βλάβης δὲ ὑπόδικος γιγνέσθω, ἐάν τε
ἡττᾶται ἀγωνιζόμενος ἐάν τε καὶ νικᾷ. Ἐάν τις κλεμ-
μάδιον ὁτιοῦν ὑποδέχηται γιγνώσκων, τὴν αὐτὴν ὑπε-
χέτω δίκην τῷ κλέψαντι· φυγάδος δὲ ὑποδοχῆς θάνα-
τος ἔστω ζημία. Τὸν αὐτὸν φίλον τε καὶ ἐχθρὸν νο-
μιζέτω πᾶς τῇ πόλει· ἐὰν δέ τις ἰδίᾳ ποιῆται πρός τι-
C νας εἰρήνην ἢ πόλεμον ἄνευ τοῦ κοινοῦ, θάνατος ἔστω
καὶ τούτῳ ζημία. ἐὰν δέ τι μέρος τῆς πόλεως εἰρήνην
ἢ πόλεμον πρός τινας ἑαυτῷ ποιῆται, τοὺς αἰτίους οἱ
στρατηγοὶ ταύτης τῆς πράξεως εἰςαγόντων εἰς δικαστή-
ριον, ὄφλοντι δὲ θάνατος ἔστω δίκη. Τοὺς τῇ πα-
τρίδι διακονοῦντάς τι δώρων χωρὶς χρὴ διακονεῖν,
πρόφασιν δ' εἶναι μηδεμίαν μηδὲ λόγον ἐπαινούμενον
ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς μὲν δεῖ δέχεσθαι δῶρα, ἐπὶ δὲ φλαύ-
D ροις οὔ· τὸ γὰρ γνῶναι καὶ γνόντα καρτερεῖν οὐκ εὐ-
πετές, ἀκούοντα δὲ ἀσφαλέστατον πείθεσθαι τῷ νόμῳ,

μηδὲν ἐπὶ δώροισι διακονεῖν. ὁ δὲ μὴ πειθόμενος
ἁπλῶς τεθνάτω ἁλοὺς τῇ δίκῃ. Χρημάτων εἰςφορᾶς
πέρι τῷ κοινῷ, τετιμῆσθαι μὲν ἕκαστον τὴν οὐσίαν
ἕνεκα πολλῶν χρεὼν καὶ τὴν ἐπέτειον ἐπικαρπίαν ἐν
γράμμασιν ἀποφέρειν ἀγρονόμοις φυλέτας, ὅπως ἂν
δυοῖν οὔσαιν ταῖν εἰςφοραῖν, ὁποτέρᾳ τὸ δημόσιον ἂν
χρῆσθαι βούληται, χρῆται κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον βου- E
λευομένων, ἐάν τε τῷ τοῦ τιμήματος ὅλου μέρει ἐάν
τε τῆς γενομένης ἐπ' ἐνιαυτὸν ἑκάστοτε προσόδου, χω-
ρὶς τῶν εἰς τὰ ξυσσίτια τελουμένων. Θεοῖσι δὲ ἀνα-
θήματα χρεὼν ἔμμετρα τὸν μέτριον ἄνδρα ἀνατιθέντα
δωρεῖσθαι. γῆ μὲν οὖν ἑστία τε οἰκήσεως ἱερὰ πᾶσι
πάντων θεῶν· μηδεὶς οὖν δευτέρως ἱερὰ καθιερούτω
θεοῖς. χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἰδίᾳ
τε καὶ ἐν ἱεροῖς ἐστὶν ἐπίφθονον κτῆμα, ἐλέφας δὲ 956
ἀπολελοιπότος ψυχὴν σώματος οὐκ εὐχερὲς ἀνάθημα,
σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς πολέμων ὄργανα· ξύλου δὲ μο-
νόξυλον ὅ τι ἂν ἐθέλῃ τις ἀνατιθέτω, καὶ λίθου ὡσαύ-
τως, πρὸς τὰ κοινὰ ἱερά. ὑφὴν δὲ μὴ πλέον ἔργον
γυναικὸς μιᾶς ἔμμηνον· χρώματα δὲ λευκὰ πρέποντ' ἂν
θεοῖς εἴη καὶ ἄλλοθι καὶ ἐν ὑφῇ· βάμματα δὲ μὴ
προςφέρειν ἀλλ' ἢ πρὸς τὰ πολέμου κοσμήματα. θειό-
τατα δὲ δῶρα ὄρνιθές τε καὶ ἀγάλματα, ὅσα περ ἂν ἐν B
μιᾷ ζωγράφος ἡμέρᾳ εἷς ἀποτελῇ· καὶ τἆλλα ἔστω
κατὰ τὰ τοιαῦτα ἀναθήματα μεμιμημένα.

Ὅτε δὲ μέρη διείρηται τῆς πόλεως ξυμπάσης, ὅσα
τε καὶ ἃ δεῖ γίγνεσθαι, καὶ νόμοι περὶ τῶν ξυμβολαίων
εἰς δύναμιν τῶν μεγίστων πέρι πάντων εἴρηνται, τὸ
λοιπὸν δὴ δίκας ἂν εἴη χρεὼν γίγνεσθαι. Δικαστηρίων
δὲ τὸ μὲν πρῶτον αἱρετοὶ δικασταὶ γίγνοιντ' ἄν, οὓς
ἂν ὁ φεύγων τε καὶ ὁ διώκων ἕλωνται κοινῇ, διαιτηταὶ C
δικαστῶν τοὔνομα μᾶλλον πρέπον ἔχοντες· δεύτεροι δὲ
κωμῆταί τε καὶ φυλέται, κατὰ τὸ δωδέκατον μέρος
διῃρημένοι, ἐν οἷς, ἂν μὴ διακριθῶσιν ἐν τοῖς πρώ-
τοις, περὶ ζημίας μείζονος ἰόντων ἀγωνιούμενοι, ὁ δὲ
φεύγων, ἂν ἡττηθῇ τὸ δεύτερον, τὸ πεμπτημόριον
ἀποτινέτω τοῦ τιμήματος τῆς γραφείσης δίκης. ἐὰν δ'
ἐγκαλῶν τις τοῖς δικασταῖς τὸ τρίτον ἀγωνίζεσθαι βού-

ληται, ἀγέτω μὲν ἐπὶ τοὺς δικαστὰς τοὺς ἐκλεκτοὺς
D τὴν δίκην, ἐὰν δὲ πάλιν ἡττηθῇ, τὴν ἡμιολίαν τοῦ
τιμήματος ἀποτινέτω. ἐὰν δὲ ὁ διώκων ἡττηθεὶς ἐν
τοῖς πρώτοις μὴ ἠρεμῇ, εἰς δὲ τοὺς δευτέρους ἴῃ, νι-
κήσας μὲν δὴ τὸ πέμπτον μέρος ἀπολαμβανέτω, νικη-
θεὶς δὲ ἀποτινέτω ταὐτὸν μέρος τῆς δίκης. ἐὰν δ' εἰς
τὸ τρίτον ἔλθωσι δικαστήριον ἀπειθήσαντες ταῖς ἔμ-
προσθεν δίκαις, ὁ μὲν φεύγων ἡττηθείς, ὥς περ εἴρη-
ται, τὴν ἡμιολίαν, ὁ δὲ διώκων τὴν ἡμίσειαν τοῦ τι-
E μήματος ἀποτινέτω. κληρώσεις δὲ δικαστηρίων καὶ
πληρώσεις καὶ ὑπηρεσιῶν ἑκάσταις τῶν ἀρχῶν κατα-
στάσεις καὶ χρόνους ἐν οἷς ἕκαστα γίγνεσθαι χρεών, καὶ
διαψηφίσεων πέρι καὶ ἀναβολῶν, καὶ πάνθ' ὁπόσα τοι-
αῦτα ἀναγκαῖα περὶ δίκας γίγνεσθαι, προτέρων τε καὶ
ὑστέρων λήξεις ἀποκρίσεών τε ἀνάγκας καὶ παρακατα-
βάσεων καὶ ὅσα τούτων ἀδελφὰ ξύμπαντα, εἴπομεν
μὲν καὶ πρόσθεν, καλὸν δὲ τό γε ὀρθὸν καὶ δὶς καὶ
957 τρίς. πάντα δ' οὖν ὁπόσα σμικρὰ καὶ ῥᾴδια νόμιμα
εὑρίσκειν, πρεσβύτου νομοθέτου παραλιπόντος τὸν
νέον ἀναπληροῦν χρὴ νομοθέτην. τὰ μὲν ἴδια δικα-
στήρια ταύτῃ πῃ γιγνόμενα μέτρον ἂν ἔχοι· τὰ δὲ δη-
μόσια καὶ κοινὰ καὶ ὅσοις ἀρχὰς δεῖ χρωμένας τὰ προς-
ήκοντα ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν διοικεῖν, ἔστ' ἐν πολλαῖς
πόλεσιν οὐκ ἀσχήμονα ἐπιεικῶν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγα νο-
μοθετήματα, ὅθεν νομοφύλακας χρὴ τὰ πρέποντα τῇ
B νῦν γεννωμένῃ πολιτείᾳ κατασκευάζειν συλλογισαμέ-
νους καὶ ἐπανορθουμένους, ταῖς ἐμπειρίαις διαβασα-
νίζοντας, ἕως ἂν ἱκανῶς αὐτῶν ἕκαστα δόξῃ κεῖσθαι,
τότε δὲ τέλος ἐπιθέντας, ἀκίνητα οὕτως ἐπισφραγισα-
μένους, χρῆσθαι τὸν ἅπαντα βίον. ὅσα δὲ περί τε σι-
γὴν δικαστῶν καὶ εὐφημίας καὶ τοὐναντίον, καὶ ὅσα
παραλλάττει τῶν πολλῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι δικαίων
καὶ ἀγαθῶν καὶ καλῶν, τὰ μὲν εἴρηται, τὰ δ' ἔτι πρὸς
C τῷ τέλει ῥηθήσεται. πρὸς ἃ πάντα χρὴ τὸν μέλλοντα
δικαστὴν ἴσον ἔσεσθαι κατὰ δίκην βλέπειν τε καὶ κε-
κτημένον γράμματα αὐτῶν πέρι μανθάνειν· πάντων
γὰρ μαθημάτων κυριώτατα τοῦ τὸν μανθάνοντα βελ-
τίω γίγνεσθαι τὰ περὶ τοὺς νόμους κείμενα, ἃ εἴ περ

ὀρθῶς εἴη τεθέντα, γίγνοιτ' ἄν, ἢ μάτην τοὔνομα νῷ
προσῆκον κέκτητ' ἂν ὁ θεῖος ἡμῖν καὶ θαυμαστὸς νό-
μος· καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων λόγων ὅσοι τε ἐν ποιήμα-
σιν ἔπαινοι καὶ ψόγοι περί τινων λέγονται καὶ ὅσοι κα- D
ταλογάδην, εἴτ' ἐν γράμμασιν εἴτε καθ' ἡμέραν ἐν
ταῖς ἄλλαις πάσαις συνουσίαις, διά τε φιλονεικίας τε ἀμ-
φισβητοῦνται καὶ διὰ ξυγχωρήσεων ἔστιν ὅτε καὶ μάλα
ματαίων, τούτων πάντων ἂν βάσανος εἴη σαφὴς τὰ
τοῦ νομοθέτου γράμματα, ἃ δεῖ κεκτημένον ἐν αὑτῷ,
καθάπερ ἀλεξιφάρμακα τῶν ἄλλων λόγων, τὸν ἀγαθὸν
δικαστὴν αὑτόν τε ὀρθοῦν καὶ τὴν πόλιν, τοῖς μὲν
ἀγαθοῖς μονὰς τῶν δικαίων καὶ ἐπαύξησιν παρασκευά- E
ζοντα, τοῖς δὲ κακοῖς ἐξ ἀμαθίας καὶ ἀκολασίας καὶ
δειλίας καὶ ξυλλήβδην πάσης ἀδικίας εἰς τὸ δυνατὸν
μεταβολήν, ὅσοις ἰάσιμοι δόξαι τῶν κακῶν· οἷσι δὲ
ὄντως ἐπικεκλωσμέναι, θάνατον ἴαμα ταῖς οὕτω δια- 958
τεθείσαις ψυχαῖς διανέμοντες, ὃ δικαίως εἴη πολλάκις
ἂν εἰρημένον, ἄξιοι ἐπαίνου γίγνοιντ' ἂν τῇ πάσῃ
πόλει τοιοῦτοι δικασταὶ καὶ δικαστῶν ἡγεμόνες. Ἐπει-
δὰν δὲ αἱ κατ' ἐνιαυτὸν δίκαι τέλος ἐκδικασθεῖσαι
σχῶσι ταῖς πράξεσι, νόμους αὐτῶν χρεὼν γίγνεσθαι
τούσδε· πρῶτον μὲν ἡ δικάζουσα ἀρχὴ τὰ τοῦ ὄφλον-
τος χρήματα τῷ νικήσαντι πάντα ἀποδιδότω χωρὶς τῶν
ἀναγκαίων κεκτῆσθαι, μετὰ τὴν διαψήφισιν ἑκάστην
εὐθὺς ὑπὸ κήρυκος, ἀκουόντων τῶν δικαστῶν· ἐπει- B
δὰν δὲ ὁ τῶν δικασίμων μηνῶν ἐχόμενος γένηται μήν,
ἐάν τις μὴ ἀπαλλάττῃ τὸν νικήσαντα ἑκόντα ἑκών, ἡ
δικάσασα ἀρχὴ ξυνεπομένη τῷ νικῶντι τὰ τοῦ ὄφλον-
τος παραδιδότω χρήματα· ἐὰν δὲ μὴ ἔχωσιν ὁπόθεν,
ἐλλείπῃ δὲ μὴ ἔλαττον δραχμῆς, μὴ πρότερον εἶναι
τούτῳ δίκας πρὸς ἄλλον μηδένα, πρὶν ἂν ἐκπληρώσῃ
τὸ χρέος ἅπαν τῷ νικήσαντι· ἄλλοις δὲ πρὸς τοῦτον
ἔστωσαν δίκαι κυρίως. ἐὰν δέ τις ἀφαιρῆται τὴν ἀρχὴν C
τὴν καταδικάσασαν καταδικασθείς, εἰσαγόντων μὲν
αὐτὸν εἰς τὸ τῶν νομοφυλάκων δικαστήριον οἱ ἀφαι-
ρεθέντες ἀδίκως, ἐὰν δέ τις ὄφλῃ τὴν τοιαύτην δί-
κην, ὡς ὅλην τὴν πόλιν καὶ νόμους φθείρων θανάτῳ
ζημιούσθω.

Ἀνδρὶ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο γεννηθέντι καὶ ἐκτραφέντι καὶ γεννήσαντι καὶ ἐκθρέψαντι τέκνα καὶ ξυμμίξαντι ξυμβόλαια μετρίως, διδόντι τε δίκας εἴ τινα
D ἠδικήκει καὶ παρ' ἑτέρου ἐκλαβόντι, σὺν τοῖς νόμοις ἐν μοίρᾳ γηράσαντι τελευτὴ γίγνοιτ' ἂν κατὰ φύσιν. περὶ τελευτήσαντας δή, εἴ τέ τις ἄῤῥην εἴ τέ τις θῆλυς ᾖ, τὰ μὲν περὶ τὰ θεῖα νόμιμα τῶν τε ὑπὸ γῆς θεῶν καὶ τῶν τῇδε, ὅσα προσήκει τελεῖσθαι, τοὺς ἐξηγητὰς γίγνεσθαι κυρίους φράζοντας· θήκας δ' εἶναι, τῶν χωρίων ὁπόσα μὲν ἐργάσιμα μηδαμοῦ, μή τέ τι μέγα μή τέ τι σμικρὸν μνῆμα, ἃ δὲ ἡ χώρα πρὸς τοῦτ' αὐτὸ
E μόνον φύσιν ἔχει, τὰ τῶν τετελευτηκότων σώματα μάλιστα ἀλυπήτως τοῖς ζῶσι δεχομένη κρύπτειν, ταῦτα ἐκπληροῦν· τοῖς δὲ ἀνθρώποις ὅσα τροφὴν μήτηρ οὖσα ἡ γῆ πρὸς ταῦτα πέφυκε βούλεσθαι φέρειν, μήτε ζῶν μή τέ τις ἀποθανὼν στερείτω τὸν ζῶνθ' ἡμῶν. χῶμα δὲ μὴ χοῦν ὑψηλότερον πέντε ἀνδρῶν ἔργον, ἐν πένθ' ἡμέραις ἀποτελούμενον· λίθινα δὲ ἐπιστήματα μὴ μείζω ποιεῖν ἢ ὅσα δέχεσθαι τὰ τοῦ τετελευτηκότος ἐγκώμια βίου, μὴ πλείω τεττάρων
959 ἡρωϊκῶν στίχων, τὰς δὲ προθέσεις πρῶτον μὲν μὴ μακρότερον χρόνον ἔνδον γίγνεσθαι τοῦ δηλοῦντος τόν τε ἐκτεθνεῶτα καὶ τὸν ὄντως τεθνηκότα, εἴη δ' ἂν σχεδὸν ὡς τἀνθρώπινα μέτρον ἔχουσα τριταία πρὸς τὸ μνῆμα ἐκφορά· πείθεσθαι δ' ἐστὶ τῷ νομοθέτῃ χρεὼν τά τε ἄλλα καὶ λέγοντι ψυχὴν σώματος εἶναι τὸ πᾶν διαφέρουσαν, ἐν αὐτῷ τε τῷ βίῳ τὸ παρεχόμενον ἡμῶν ἕκαστον τοῦτ' εἶναι μηδὲν ἀλλ' ἢ τὴν ψυ-
B χήν, τὸ δὲ σῶμα ἰνδαλλόμενον ἡμῶν ἑκάστοις ἕπεσθαι, καὶ τελευτησάντων λέγεσθαι καλῶς εἴδωλα εἶναι τὰ τῶν νεκρῶν σώματα, τὸν δὲ ὄντα ἡμῶν ἕκαστον ὄντως ἀθάνατον εἶναι, ψυχὴν ἐπονομαζόμενον, παρὰ θεοὺς ἄλλους ἀπιέναι δώσοντα λόγον, καθά περ ὁ νόμος ὁ πάτριος λέγει, τῷ μὲν ἀγαθῷ θαῤῥαλέον, τῷ δὲ κακῷ μάλα φοβερόν, βοήθειάν τε αὐτῷ μή τινα μεγάλην εἶναι τετελευτηκότι. ζῶντι γὰρ ἔδει βοηθεῖν πάντας τοὺς προσήκοντας, ὅπως ὅτι δικαιότατος ὢν καὶ
C ὁσιώτατος ἔζη τε ζῶν καὶ τελευτήσας ἀτιμώρητος ἂν

κακῶν ἁμαρτημάτων ἐγίγνετο τὸν μετὰ τὸν ἐνθάδε
βίον. ἐκ δὲ τούτων οὕτως ἐχόντων οὐδέποτε οἰκοφθο-
ρεῖν χρή, διαφερόντως νομίζοντα τὸν αὑτοῦ τοῦτον
εἶναι τὸν τῶν σαρκῶν ὄγκον θαπτόμενον; ἀλλ' ἐκεῖ-
νον τὸν υἱὸν ἢ ἀδελφὸν, ἢ ὅν τινά τις μάλισθ'
ἡγεῖται ποθῶν θάπτειν, οἴχεσθαι περαίνοντα καὶ
ἐμπιπλάντα τὴν αὑτοῦ μοῖραν, τὸ δὲ παρὸν δεῖν
εὖ ποιεῖν, τὰ μέτρια ἀναλίσκοντα, ὡς εἰς ἄψυχον
χθονίων βωμόν· τὸ δὲ μέτριον νομοθέτης ἂν μαν- D
τεύσαιτο οὐκ ἀσχημονέστατα. ἔστω δὴ νόμος οὗτος·
τῷ μὲν δὴ τοῦ μεγίστου τιμήματος εἰς τὴν πᾶσαν
ταφὴν ἀναλισκόμενα μὴ πλέον πέντε μνῶν, τῷ δὲ
τοῦ δευτέρου τρεῖς μναῖ, καὶ δύο τῷ τοῦ τρίτου,
μνᾶ δὲ τῷ τοῦ τετάρτου μέτρον ἂν ἔχοι τῶν ἀνα-
λωμάτων. νομοφύλαξι δὲ πολλά τε ἄλλα ἀνάγκη
πράττειν καὶ πολλῶν ἐπιμελεῖσθαι, τούτων δ' οὐχ
ἥκιστα, ὅπως ἂν παίδων τε καὶ ἀνδρῶν καὶ πάσης
ἡλικίας ἐπιμελούμενοι ζῶσι· καὶ δὴ καὶ πρὸς τὸ E
τέλος ἁπάντων νομοφύλαξ εἷς γέ τις ἐπιστατεῖ, ὃν ἂν
οἱ τοῦ τετελευτηκότος ἐπίσκοπον οἰκεῖοι παραλάβωσιν,
ᾧ καλόν τ' ἔστω καλῶς καὶ μετρίως τὰ περὶ τὸν τετε-
λευτηκότα γιγνόμενα καὶ μὴ καλῶς αἰσχρόν. πρόθεσις
δὲ καὶ τἆλλα ἔστω μὲν κατὰ τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα νό-
μον γιγνόμενα, τῷ δὲ πολιτικῷ νόμῳ νομοθετοῦντι
παραχωρεῖν χρὴ τὰ τοιάδε· δακρύειν μὲν τὸν τετελευ-
τηκότα ἐπιτάττειν ἢ μὴ ἄμορφον, θρηνεῖν δὲ καὶ ἔξω 960
τῆς οἰκίας φωνὴν ἐξαγγέλλειν ἀπαγορεύειν, καὶ τὸν νε-
κρὸν εἰς τὸ φανερὸν προάγειν τῶν ὁδῶν κωλύειν, καὶ
ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενον φθέγγεσθαι, καὶ πρὸ ἡμέ-
ρας ἔξω τῆς πόλεως εἶναι. ταῦτα δὴ κείσθω τε οὕτω
περὶ τὰ τοιαῦτα νόμιμα, καὶ ὁ μὲν πειθόμενος ἔστω
ζημίας ἐκτός, ὁ δὲ ἀπειθῶν ἑνὶ τῶν νομοφυλάκων ὑπὸ
πάντων ζημιούσθω τῇ δοξάσῃ πᾶσι κοινῇ ζημίᾳ. ὅσαι
δ' ἄλλαι γίγνονται περὶ τελευτήσαντας ταφαὶ εἴτε καὶ B
ἄταφοι πράξεις, περὶ πατροφόνων καὶ ἱεροσύλων καὶ
τῶν τοιούτων πάντων, εἰρημέναι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν
κεῖνται διὰ νόμων, ὥστε σχεδὸν ἡ νομοθεσία τέλος ἂν
ἡμῖν ἔχοι. τῶν πάντων δ' ἑκάστοτε τέλος οὐ τὸ δρᾶ-

σαί τι σχεδὸν οὐδὲ τὸ κτήσασθαι κατοικίσαι τ' ἐστίν,
ἀλλὰ τῷ γεννηθέντι σωτηρίαν ἐξευρόντα τελέως ἀεὶ
τότ' ἤδη νομίζειν πᾶν ὅσον ἔδει πραχθῆναι πεπρᾶχθαι,
C πρότερον δ' ἀτελὲς εἶναι τὸ ὅλον.

ΚΛ. Καλῶς, ὦ ξένε, λέγεις· πρὸς ὅ τι δὲ τὸ
νῦν αὖ ῥηθὲν εἴρηται, φράζ' ἔτι σαφέστερον.

ΑΘ. Ὦ Κλεινία, πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν καλῶς
ὕμνηται, σχεδὸν δὲ οὐχ ἥκιστα τὰ τῶν μοιρῶν προς-
ρήματα.

ΚΛ. Ποῖα δή;

ΑΘ. Τὸ Λάχεσιν μὲν τὴν πρώτην εἶναι, Κλωθὼ
δὲ τὴν δευτέραν, τὴν Ἄτροπον δὲ τρίτην, σώτειραν
τῶν λεχθέντων, ἀπεικασμένα τῇ τῶν κλωσθέντων τῷ
D πυρί, τὴν ἀμετάστροφον ἀπεργαζομένων δύναμιν· ἃ
δὴ καὶ πόλει καὶ πολιτείᾳ δεῖ μὴ μόνον ὑγίειαν καὶ
σωτηρίαν τοῖς σώμασι παρασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ εὐνο-
μίαν ἐν ταῖς ψυχαῖς, μᾶλλον δὲ σωτηρίαν τῶν νόμων.
ἡμῖν δ' ἔτι μοι φαίνεσθαι δοκεῖ τοῦτ' ἐλλεῖπον τοῖς
νόμοις εἶναι, πῶς χρὴ τὴν ἀμετάστροφον αὐτοῖς ἐγγί-
γνεσθαι κατὰ φύσιν δύναμιν.

ΚΛ. Οὐ σμικρὸν λέγεις, εἴ περ ἔστι καὶ δυνατὸν
εὑρεῖν ὅπῃ γίγνοιτ' ἂν παντὶ κτήματι τὸ τοιοῦτον.

E *ΑΘ.* Ἀλλ' ἔστι μὴν δυνατόν, ὥς γέ μοι τὰ νῦν
παντάπασι καταφαίνεται.

ΚΛ. Μὴ τοίνυν ἀφιστώμεθα μηδενὶ τρόπῳ,
πρὶν ἂν τοῦτ' αὐτὸ ἐκπορισώμεθα τοῖς εἰρημένοις νό-
μοις· γελοῖον γάρ τό γε μάτην πονήσαντα ὁτιοῦν εἰς
μηδὲν βέβαιον καταβαλεῖν.

ΜΕ. Ὀρθῶς παρακελεύει, καὶ ἐμὲ τοιοῦτον εὑ-
ρήσεις ἄλλον.

ΚΛ. Καλῶς δὴ λέγεις. τίς οὖν δή, φῄς, σωτη-
ρία γίγνοιτ' ἂν καὶ τίνα τρόπον πολιτείᾳ τε καὶ τοῖς
νόμοις ἡμῖν;

961 *ΑΘ.* Ἆρ' οὐκ εἴπομεν ὅτι δεῖ σύλλογον ἡμῖν ἐν
τῇ πόλει γίγνεσθαι τοιόνδε τινά; δέκα μὲν τῶν νομο-
φυλάκων τοὺς πρεσβυτάτους ἀεί, τοὺς δὲ τἀριστεῖα
εἰληφότας ἅπαντας δεῖν εἰς ταὐτὸ συλλέγεσθαι τού-
τοις· ἔτι δὲ τοὺς ἐκδημήσαντας ἐπὶ ζήτησιν εἴ τί που

πρὸς τὴν νομοφυλακίαν γίγνοιτο ἐγκαίριον ἀκοῦσαι, καὶ σωθέντας οἴκαδε δόξαι τούτοις αὐτοῖς διαβασανισθέντας, τοῦ ξυλλόγου ἀξιοκοινωνήτους εἶναι· πρὸς τούτοις δὲ ἕνα ἕκαστον δεῖν προςλαμβάνειν τῶν νέων, μὴ ἔλαττον ἢ τριακονταέτη γεγονότα, πρῶτον δὲ αὐτὸν B κρίναντα ἐπάξιον εἶναι φύσει καὶ τροφῇ τὸν νέον οὕτως εἰς τοὺς ἄλλους εἰςφέρειν, καὶ ἐὰν μὲν δόξῃ καὶ τοῖς ἄλλοις, προςλαμβάνειν, εἰ δὲ μή, ἀπόῤῥητον εἶναι τὴν γεγονυῖαν κρίσιν τοῖς τε ἄλλοις δὴ καὶ μάλιστ' αὐτῷ τῷ ἀποκριθέντι· δεῖν δὲ ὄρθριον εἶναι τὸν σύλλογον, ἡνίκ' ἂν τῶν ἄλλων πράξεων ἰδίων τε καὶ κοινῶν καὶ μάλιστ' ᾖ τις σχολὴ παντί. τοιοῦτόν τί που λεχθὲν ἡμῖν ἦν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις;

ΚΛ. Ἦν γὰρ οὖν. C

ΑΘ. Τούτου δὴ πέρι τοῦ συλλόγου πάλιν ἀναλαβὼν λέγοιμ' ἂν τὸ τοιόνδε. φημί, εἴ τις τοῦτον βάλοιτο οἷον ἄγκυραν πάσης τῆς πόλεως, πάντα ἔχουσαν τὰ πρόςφορα ἑαυτῇ σώζειν ἂν ξύμπαντα ἃ βουλόμεθα.

ΚΛ. Πῶς δή;

ΑΘ. Τὸ μετὰ τοῦτο ἡμέτερος ἂν καιρὸς γίγνοιτο ὀρθῶς φράζοντας μηδὲν ἀπολείπειν προθυμίας.

ΚΛ. Καὶ μάλα καλῶς εἶπες, ποίει θ' ὥς περ καὶ διανοεῖ.

ΑΘ. Χρὴ τοίνυν, ὦ Κλεινία, παντὸς πέρι νοῆσαι σωτῆρα τὸν εἰκότα ἐν ἑκάστοις τῶν ἔργων, ὡς ἐν ζώῳ ψυχὴ καὶ κεφαλὴ τό γε μέγιστον πεφύκατον. D

ΚΛ. Πῶς αὖ φῄς;

ΑΘ. Ἡ τούτοιν ἀρετὴ δή που παντὶ παρέχει ζώῳ σωτηρίαν.

ΚΛ. Πῶς;

ΑΘ. Ψυχῇ μὲν πρὸς τοῖς ἄλλοις νοῦς ἐγγιγνόμενος, κεφαλῇ δ' αὖ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὄψις καὶ ἀκοή. ξυλλήβδην δὲ νοῦς μετὰ τῶν καλλίστων αἰσθήσεων κραθεὶς γενόμενός τε εἰς ἓν σωτηρία ἑκάστων δικαιότατ' ἂν εἴη καλουμένη.

ΚΛ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘ. Ἔοικε γάρ. ἀλλ' ὁ περὶ τί νοῦς μετ' αἰσθήσεων κραθεὶς σωτηρία πλοίων ἔν γε χειμῶσι καὶ ἐν E

εὐδίαις γίγνοιτ' ἄν; ἆρ' οὐκ ἐν νηῒ κυβερνήτης ἅμα καὶ ναῦται τὰς αἰσθήσεις τῷ κυβερνητικῷ νῷ συγκερασάμενοι σώζουσιν αὑτούς τε καὶ τὰ περὶ τὴν ναῦν;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Οὐδὲν δὴ πολλῶν δεῖ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα παραδειγμάτων, ἀλλ' οἷον περὶ στρατοπέδων *καὶ ἰατρικῆς* νοήσωμεν, τίνα θέμενοι στρατηγοὶ σκοπὸν καὶ ἰατρικὴ ὑπηρεσία πᾶσα στοχάζοιτ' ἂν τῆς σωτηρίας.

ΚΛ. Ὀρθῶς.

962 ΑΘ. Ἆρ' οὐχ ἡ μὲν νίκην καὶ κράτος πολεμίων, ἡ δὲ ἰατρῶν τε καὶ ὑπηρετῶν ὑγιείας σώματι παρασκευήν;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Ἰατρὸς δὴ τὸ περὶ σῶμα ἀγνοῶν, ὃ προσείπομεν ὑγίειαν νῦν, ἢ νίκην στρατηγὸς ἢ τῶν ἄλλων ὅσα δὴ διήλθομεν, ἔσθ' ὅπως ἂν νοῦν περί τι τούτων ἂν ἔχων φαίνοιτο;

ΚΛ. Καὶ πῶς;

ΑΘ. Τί δὲ δὴ περὶ πόλιν; εἴ τις τὸν σκοπὸν οἷ βλέπειν δεῖ τὸν πολιτικὸν φαίνοιτο ἀγνοῶν, ἆρα ἄρχων μὲν πρῶτον δικαίως ἂν προσαγορεύοιτο, εἶτα
B σώζειν ἂν δυνατὸς εἴη τοῦτο οὗ τὸν σκοπὸν τὸ παράπαν μηδ' εἰδείη;

ΚΛ. Καὶ πῶς;

ΑΘ. Δεῖ δὴ καὶ τὰ νῦν, ὡς ἔοικεν, εἴπερ μέλλει τέλος ὁ κατοικισμὸς τῆς χώρας ἡμῖν ἕξειν, εἶναί τι τὸ γιγνῶσκον ἐν αὐτῷ πρῶτον μὲν τοῦτο ὃ λέγομεν, τὸν σκοπόν, ὅς τίς ποτε ὁ πολιτικὸς ὢν ἡμῖν τυγχάνει, ἔπειτα ὃν τινα τρόπον δεῖ μετασχεῖν τούτου καὶ τίς αὐτῷ καλῶς ἢ μὴ συμβουλεύει τῶν νόμων αὐτῶν πρῶτον, ἔπειτα ἀνθρώπων. εἰ δ' ἔσται τοῦ
C τοιούτου κενή τις πόλις, οὐδὲν θαυμαστὸν ἄνους οὖσα καὶ ἀναίσθητος εἰ πράξει τὸ προστυχὸν ἑκάστοτε ἐν ἑκάσταις τῶν πράξεων.

ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΑΘ. Νῦν οὖν ἡμῖν ἐν τίνι ποτὲ τῶν τῆς πόλεως μερῶν ἢ ἐπιτηδευμάτων ἔστιν ἱκανὸν κατεσκευασμένον ὁτιοῦν τοιοῦτον φυλακτήριον; ἔχομεν φράζειν;

ΚΛ. Οὐ δῆτα, ὦ ξένε, σαφῶς γε· εἰ δ' οὖν τοπάζειν δεῖ, δοκεῖ μοι τείνειν ὁ λόγος οὗτος εἰς τὸν σύλλογον ὃν εἶπες νῦν δὴ νύκτωρ δεῖν ξυνιέναι.

ΑΘ. Κάλλισθ' ὑπέλαβες, ὦ Κλεινία, καὶ δεῖ δὴ D τοῦτον, ὡς ὁ νῦν παρεστηκὼς ἡμῖν λόγος μηνύει, πᾶσαν ἀρετὴν ἔχειν· ἧς ἄρχει τὸ μὴ πλανᾶσθαι πρὸς πολλὰ στοχαζόμενον, ἀλλ' εἰς ἓν βλέποντα πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὰ πάντα οἷον βέλη ἀφιέναι.

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Νῦν δὴ μαθησόμεθα ὅτι θαυμαστὸν οὐδὲν πλανᾶσθαι τὰ τῶν πόλεων νόμιμα, ὅτι πρὸς ἄλλο ἄλλη βλέπει τῶν νομοθεσιῶν ἐν τῇ πόλει ἑκάστῃ. καὶ τὰ μὲν πολλὰ οὐδὲν θαυμαστὸν τὸ τοῖς μὲν τὸν ὅρον εἶναι τῶν δικαίων, ὅπως ἄρξουσί τινες ἐν τῇ πόλει, E εἴτ' οὖν βελτίους εἴτε χείρους τυγχάνουσιν ὄντες· τοῖς δ', ὅπως πλουτήσουσιν, εἴτ' οὖν δοῦλοί τινων ὄντες εἴτε καὶ μή· τῶν δ' ἡ προθυμία πρὸς τὸν ἐλεύθερον δὴ βίον ὡρμημένη· οἱ δὲ καὶ ξύνδυο νομοθετοῦνται, πρὸς ἄμφω βλέποντες, ἐλεύθεροί τε ὅπως ἄλλων τε πόλεων ἔσονται δεσπόται· οἱ δὲ σοφώτατοι, ὡς οἴονται πρὸς ταῦτά τε καὶ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα, [εἰς] ἓν δὲ οὐδὲν διαφερόντως τετιμημένον ἔχοντες φράζειν, εἰς ὃ τἄλλ' αὐτοῖς δεῖ βλέπειν.

ΚΛ. Οὐκοῦν τό γ' ἡμέτερον, ὦ ξένε, ὀρθῶς ἂν εἴη πάλαι τιθέμενον; πρὸς γὰρ ἓν ἔφαμεν δεῖν ἀεὶ 963 πάνθ' ἡμῖν τὰ τῶν νόμων βλέποντ' εἶναι, τοῦτο δ' ἀρετήν που ξυνεχωροῦμεν πάνυ ὀρθῶς λέγεσθαι.

ΑΘ. Ναί.

ΚΛ. Τὴν δέ γε ἀρετὴν τέτταρα ἔθεμέν που.

ΑΘ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΛ. Νοῦν δέ γε πάντων τούτων ἡγεμόνα, πρὸς ὃν δὴ τά τε ἄλλα πάντα καὶ τούτων τὰ τρία δεῖ βλέπειν.

ΑΘ. Κάλλιστ' ἐπακολουθεῖς, ὦ Κλεινία. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ξυνακολούθει. νοῦν γὰρ δὴ κυβερνητικὸν μὲν καὶ ἰατρικὸν καὶ στρατηγικὸν εἴπομεν εἰς τὸ ἓν ἐκεῖνο οἷ δεῖ βλέπειν, τὸν δὲ πολιτικὸν ἐλέγχοντες B ἐνταῦθ' ἐσμὲν νῦν, καὶ καθάπερ ἄνθρωπον ἐπα-

εὐδίαις γίγνοιτ' ἄν; ἆρ' οὐκ ἐν νηῒ κυβερνήτης ἅμα καὶ ναῦται τὰς αἰσθήσεις τῷ κυβερνητικῷ νῷ συγκερασάμενοι σώζουσιν αὑτούς τε καὶ τὰ περὶ τὴν ναῦν;

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Οὐδὲν δὴ πολλῶν δεῖ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα παραδειγμάτων, ἀλλ' οἷον περὶ στρατοπέδων *καὶ ἰατρικῆς* νοήσωμεν, τίνα θέμενοι στρατηγοὶ σκοπὸν καὶ ἰατρικὴ ὑπηρεσία πᾶσα στοχάζοιτ' ἂν τῆς σωτηρίας.

ΚΛ. Ὀρθῶς.

962 ΑΘ. Ἆρ' οὐχ ἡ μὲν νίκην καὶ κράτος πολεμίων, ἡ δὲ ἰατρῶν τε καὶ ὑπηρετῶν ὑγιείας σώματι παρασκευήν;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΑΘ. Ἰατρὸς δὴ τὸ περὶ σῶμα ἀγνοῶν, ὃ προσείπομεν ὑγίειαν νῦν, ἢ νίκην στρατηγὸς ἢ τῶν ἄλλων ὅσα δὴ διήλθομεν, ἔσθ' ὅπως ἂν νοῦν περί τι τούτων ἂν ἔχων φαίνοιτο;

ΚΛ. Καὶ πῶς;

ΑΘ. Τί δὲ δὴ περὶ πόλιν; εἴ τις τὸν σκοπὸν οἷ βλέπειν δεῖ τὸν πολιτικὸν φαίνοιτο ἀγνοῶν, ἆρα ἄρχων μὲν πρῶτον δικαίως ἂν προςαγορεύοιτο, εἶτα σώ-
B ζειν ἂν δυνατὸς εἴη τοῦτο οὗ τὸν σκοπὸν τὸ παράπαν μηδ' εἰδείη;

ΚΛ. Καὶ πῶς;

ΑΘ. Δεῖ δὴ καὶ τὰ νῦν, ὡς ἔοικεν, εἴ περ μέλλει τέλος ὁ κατοικισμὸς τῆς χώρας ἡμῖν ἕξειν, εἶναί τι τὸ γιγνῶσκον ἐν αὐτῷ πρῶτον μὲν τοῦτο ὃ λέγομεν, τὸν σκοπόν, ὅς τίς ποτε ὁ πολιτικὸς ὢν ἡμῖν τυγχάνει, ἔπειτα ὃν τινα τρόπον δεῖ μετασχεῖν τούτου καὶ τίς αὐτῷ καλῶς ἢ μὴ συμβουλεύει τῶν νόμων αὐτῶν πρῶτον, ἔπειτα ἀνθρώπων. εἰ δ' ἔσται τοῦ τοιού-
C του κενή τις πόλις, οὐδὲν θαυμαστὸν ἄνους οὖσα καὶ ἀναίσθητος εἰ πράξει τὸ προςτυχὸν ἑκάστοτε ἐν ἑκάσταις τῶν πράξεων.

ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΑΘ. Νῦν οὖν ἡμῖν ἐν τίνι ποτὲ τῶν τῆς πόλεως μερῶν ἢ ἐπιτηδευμάτων ἔστιν ἱκανὸν κατεσκευασμένον ὁτιοῦν τοιοῦτον φυλακτήριον; ἔχομεν φράζειν;

ΚΛ. Οὐ δῆτα, ὦ ξένε, σαφῶς γε· εἰ δ' οὖν τοπάζειν δεῖ, δοκεῖ μοι τείνειν ὁ λόγος οὗτος εἰς τὸν σύλλογον ὃν εἶπες νῦν δὴ νύκτωρ δεῖν ξυνιέναι.

ΑΘ. Κάλλισθ' ὑπέλαβες, ὦ Κλεινία, καὶ δεῖ δὴ D τοῦτον, ὡς ὁ νῦν παρεστηκὼς ἡμῖν λόγος μηνύει, πᾶσαν ἀρετὴν ἔχειν· ἧς ἄρχει τὸ μὴ πλανᾶσθαι πρὸς πολλὰ στοχαζόμενον, ἀλλ' εἰς ἓν βλέποντα πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὰ πάντα οἷον βέλη ἀφιέναι.

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Νῦν δὴ μαθησόμεθα ὅτι θαυμαστὸν οὐδὲν πλανᾶσθαι τὰ τῶν πόλεων νόμιμα, ὅτι πρὸς ἄλλο ἄλλη βλέπει τῶν νομοθεσιῶν ἐν τῇ πόλει ἑκάστῃ. καὶ τὰ μὲν πολλὰ οὐδὲν θαυμαστὸν τὸ τοῖς μὲν τὸν ὅρον εἶναι τῶν δικαίων, ὅπως ἄρξουσί τινες ἐν τῇ πόλει, E εἴτ' οὖν βελτίους εἴτε χείρους τυγχάνουσιν ὄντες· τοῖς δ', ὅπως πλουτήσουσιν, εἴτ' οὖν δοῦλοί τινων ὄντες εἴτε καὶ μή· τῶν δ' ἡ προθυμία πρὸς τὸν ἐλεύθερον δὴ βίον ὡρμημένη· οἱ δὲ καὶ ξύνδυο νομοθετοῦνται, πρὸς ἄμφω βλέποντες, ἐλεύθεροί τε ὅπως ἄλλων τε πόλεων ἔσονται δεσπόται· οἱ δὲ σοφώτατοι, ὡς οἴονται πρὸς ταῦτά τε καὶ τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα, [εἰς] ἓν δὲ οὐδὲν διαφερόντως τετιμημένον ἔχοντες φράζειν, εἰς ὃ τἄλλ' αὐτοῖς δεῖ βλέπειν.

ΚΛ. Οὐκοῦν τό γ' ἡμέτερον, ὦ ξένε, ὀρθῶς ἂν εἴη πάλαι τιθέμενον; πρὸς γὰρ ἓν ἔφαμεν δεῖν ἀεὶ 963 πάνθ' ἡμῖν τὰ τῶν νόμων βλέποντ' εἶναι, τοῦτο δ' ἀρετήν που ξυνεχωροῦμεν πάνυ ὀρθῶς λέγεσθαι.

ΑΘ. Ναί.

ΚΛ. Τὴν δέ γε ἀρετὴν τέτταρα ἔθεμέν που.

ΑΘ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΛ. Νοῦν δέ γε πάντων τούτων ἡγεμόνα, πρὸς ὃν δὴ τά τε ἄλλα πάντα καὶ τούτων τὰ τρία δεῖ βλέπειν.

ΑΘ. Κάλλιστ' ἐπακολουθεῖς, ὦ Κλεινία. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ξυνακολούθει. νοῦν γὰρ δὴ κυβερνητικὸν μὲν καὶ ἰατρικὸν καὶ στρατηγικὸν εἴπομεν εἰς τὸ ἓν ἐκεῖνο οἷ δεῖ βλέπειν, τὸν δὲ πολιτικὸν ἐλέγχοντες B ἐνταῦθ' ἐσμὲν νῦν, καὶ καθάπερ ἄνθρωπον ἐπα-

νερωτῶντες εἴποιμεν ἄν· Ὦ θαυμάσιε, σὺ δὲ δὴ ποῖ σκοπεῖς; τί ποτ' ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἕν, ὃ δὴ σαφῶς ὁ μὲν ἰατρικὸς νοῦς ἔχει φράζειν· σὺ δ' ὢν δὴ διαφέρων, ὡς φαίης ἄν, πάντων τῶν ἐμφρόνων, οὐχ ἕξεις εἰπεῖν; Ἢ σύ γε, Μέγιλλε καὶ Κλεινία, ἔχετον διαρθροῦντες ὑπὲρ αὐτοῦ φράζειν πρὸς ἐμὲ τί ποτέ φατε εἶναι τοῦτο, καθά περ ὑπὲρ ἄλλων ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς συχνῶν διωριζόμην;

C ΚΛ. Οὐδαμῶς, ὦ ξένε.

ΑΘ. Τί δ', ὅτι δεῖ προθυμεῖσθαί τε ξυνιδεῖν αὐτὸ καὶ ἐν οἷς;

ΚΛ. Οἷον ἐν τίσι λέγεις;

ΑΘ. Οἷον ὅτε τέτταρα ἔφαμεν ἀρετῆς εἴδη γεγονέναι, δῆλον ὡς ἓν ἕκαστον ἀνάγκη φάναι, τεττάρων γε ὄντων.

ΚΛ. Τί μήν;

ΑΘ. Καὶ μὴν ἕν γε ἅπαντα ταῦτα προςαγορεύομεν. ἀνδρείαν γάρ φαμεν ἀρετὴν εἶναι, καὶ τὴν φρόνησιν ἀρετήν, καὶ τὰ δύο τἆλλα, ὡς ὄντως ὄντα οὐ πολλὰ ἀλλ' ἓν τοῦτο μόνον ἀρετήν.

D ΚΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Ἧι μὲν τοίνυν διαφέρετον αὐτοῖν τούτω τὼ δύο καὶ δύ' ὀνόματα ἐλαβέτην καὶ τἆλλα, οὐδὲν χαλεπὸν εἰπεῖν· ᾗ δὲ ἓν ἀμφοῖν ἐπωνομάσαμεν ἀρετὴν καὶ τοῖς ἄλλοις, οὐκ εὐπετὲς ἔτι.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Οὐδὲν χαλεπὸν ὅ γε λέγω δηλῶσαι. διανειμώμεθα γὰρ ἀλλήλοις τὴν ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν.

ΚΛ. Πῶς αὖ φράζεις;

ΑΘ. Ἐρώτησόν με τί ποτε ἓν προςαγορεύοντες
E ἀρετὴν ἀμφότερα δύο πάλιν αὐτὰ προςείπομεν, τὸ μὲν ἀνδρείαν, τὸ δὲ φρόνησιν. ἐρῶ γάρ σοι τὴν αἰτίαν, ὅτι τὸ μέν ἐστι περὶ φόβον, οὗ καὶ τὰ θηρία μετέχει τῆς ἀνδρείας καὶ τά γε τῶν παίδων ἤθη τῶν πάνυ νέων· ἄνευ γὰρ λόγου καὶ φύσει γίγνεται ἀνδρεία ψυχή· ἄνευ δὲ αὖ λόγου ψυχὴ φρόνιμός τε καὶ νοῦν ἔχουσα οὔτ' ἐγένετο πώποτε οὔτ' ἔστιν οὐδ' αὖθίς ποτε γενήσεται, ὡς ὄντος ἑτέρου.

ΚΛ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΑΘ. Ἧι μὲν τοίνυν ἐστὸν διαφόρω καὶ δύο, σὺ 964 παρ' ἐμοῦ ἀπείληφας τῷ λόγῳ· ᾗ δὲ ἓν καὶ ταὐτόν, σὺ πάλιν ἀπόδος ἐμοί. διανοοῦ δὲ ὡς ἐρῶν καὶ ὅπῃ τέτταρα ὄντα ἕν ἐστι, καὶ ἐμὲ δὲ ἀξίου, σοῦ δείξαντος ὡς ἕν, πάλιν ὅπῃ τέτταρα. καὶ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο σκοπῶμεν τὸν εἰδότα ἱκανῶς περὶ ὡντινωνοῦν, οἷς ἔστι μὲν ὄνομα, ἔστι δὲ αὖ καὶ λόγος, πότερον μόνον ἐπίστασθαι τοὔνομα χρεών, τὸν δὲ λόγον ἀγνοεῖν, ἢ τόν γε ὄντα τι καὶ περὶ τῶν διαφερόντων μεγέθει τε καὶ κάλλει πάντα τὰ τοιαῦτα ἀγνοεῖν αἰσχρόν. B

ΚΛ. Ἔοικε γοῦν.

ΑΘ. Μεῖζον δή τι νομοθέτῃ τε καὶ νομοφύλακι καὶ ὃς ἀρετῇ πάντων διαφέρειν οἴεται καὶ νικητήρια τούτων αὐτῶν εἴληφεν, ἢ ταῦτα αὐτὰ περὶ ὧν νῦν λέγομεν, ἀνδρεία, σωφροσύνη, φρόνησις, δικαιοσύνη;

ΚΛ. Καὶ πῶς;

ΑΘ. Τούτων δὴ πέρι τοὺς ἐξηγητάς, τοὺς διδασκάλους, τοὺς νομοθέτας, τῶν ἄλλων τοὺς φύλακας, τῷ δεομένῳ γνῶναί τε καὶ εἰδέναι ἢ τῷ δεομένῳ κολάζεσθαί τε καὶ ἐπιπλῆξαι ἁμαρτάνοντι, πότερον οὐ C δεῖ διδάσκοντα ἣν δύναμιν ἔχει κακία τε καὶ ἀρετὴ καὶ πάντως δηλοῦντα διαφέρειν τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἤ ποιητήν τινα ἐλθόντα εἰς τὴν πόλιν ἢ παιδευτὴν νέων φάσκοντ' εἶναι βελτίω φαίνεσθαι τοῦ πᾶσαν ἀρετὴν νενικηκότος; εἶτα ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει ὅπου μὴ λόγῳ ἔργῳ τε ἱκανοὶ φύλακες εἶεν, ἀρετῆς πέρι γιγνώσκοντες ἱκανῶς, θαυμαστόν τι ταύτην τὴν πόλιν ἀφύλακτον οὖσαν πάσχειν ἃ πολλαὶ πάσχουσι τῶν νῦν πόλεων;

ΚΛ. Οὐδέν γε, ὡς εἰκός. D

ΑΘ. Τί οὖν; ὃ λέγομεν νῦν, ποιητέον ἡμῖν; ἢ πῶς τοὺς φύλακας ἀκριβεστέρους τῶν πολλῶν περὶ ἀρετῆς ἔργῳ καὶ λόγῳ κατασκευαστέον; ἢ τίνα τρόπον τῇ τῶν ἐμφρόνων κεφαλῇ τε καὶ αἰσθήσεσιν ὁμοιωθήσεται ἡμῖν ἡ πόλις, ὡς τοιαύτην τινὰ φυλακὴν κεκτημένη ἐν αὑτῇ;

ΚΛ. Πῶς οὖν δὴ καὶ τίνα τρόπον, ὦ ξένε, ἀπεικάζοντες αὐτὸ τοιούτῳ τινὶ λέγομεν;

E ΑΘ. Δῆλον ὡς αὐτῆς μὲν τῆς πόλεως οὔσης τοῦ κύτους, τῶν δὲ φυλάκων τοὺς μὲν νέους οἷον ἐν ἄκρᾳ κορυφῇ ἀπειλημμένους, τοὺς εὐφυεστάτους, ὀξύτητας ἐν πάσῃ τῇ ψυχῇ ἔχοντας περὶ ὅλην κύκλῳ τὴν πόλιν ὁρᾶν, φρουροῦντας δὲ παραδιδόναι μὲν τὰς αἰσθήσεις ταῖς μνήμαις, τοῖς πρεσβυτέροις δὲ
965 ἐξαγγέλους γίγνεσθαι πάντων τῶν κατὰ πόλιν, τοὺς δὲ νῷ ἀπεικασμένους τῷ πολλὰ καὶ ἄξια λόγου διαφερόντως φρονεῖν, τοὺς γέροντας, βουλεύεσθαι, καὶ ὑπηρέταις χρωμένους μετὰ ξυμβουλίας τοῖς νέοις, οὕτω δὴ κοινῇ σώζειν ἀμφοτέρους ὄντως τὴν πόλιν ὅλην. πότερον οὕτω λέγωμεν, ἢ πῶς ἄλλως δεῖν κατασκευάζεσθαι; μῶν ὁμοίους πάντας κεκτημένους καὶ μὴ διηκριβωμένους ἔστιν οὓς τραφέντας τε καὶ πεπαιδευμένους;

ΚΛ. Ἀλλ', ὦ θαυμάσιε, ἀδύνατον.

ΑΘ. Ἰτέον ἄρα ἐπί τινα ἀκριβεστέραν παιδείαν τῆς ἔμπροσθεν.

B ΚΛ. Ἴσως.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν ἧς δὴ νῦν σχεδὸν ἐφηψάμεθα, τυγχάνοι ἂν οὖσα ἧς χρείαν ἔχομεν αὕτη;

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Οὐκοῦν ἐλέγομεν τόν γε πρὸς ἕκαστα ἄκρον δημιουργόν τε καὶ φύλακα μὴ μόνον δεῖν πρὸς τὰ πολλὰ βλέπειν δυνατὸν εἶναι, πρὸς δὲ τὸ ἓν ἐπείγεσθαι, γνῶναί τε καὶ γνόντα πρὸς ἐκεῖνο συντάξασθαι πάντα ξυνορῶντα;

ΚΛ. Ὀρθῶς.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν ἀκριβεστέρα σκέψις θέα τ' ἂν περὶ
C ὁτουοῦν ὁτῳοῦν γίγνοιτο ἢ τὸ πρὸς μίαν ἰδέαν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἀνομοίων δυνατὸν εἶναι βλέπειν;

ΚΛ. Ἴσως.

ΑΘ. Οὐκ ἴσως, ἀλλ' ὄντως, ὦ δαιμόνιε ταύτης οὐκ ἔστι σαφεστέρα μέθοδος ἀνθρώπων οὐδενί.

ΚΛ. Σοὶ πιστεύων, ὦ ξένε, συγχωρῶ δή, καὶ ταύτῃ πορευώμεθα λέγοντες.

ΑΘ. Ἀναγκαστέον ἄρ', ὡς ἔοικε, καὶ τοὺς τῆς θείας πολιτείας ἡμῖν φύλακας ἀκριβῶς ἰδεῖν πρῶτον ὅ τί ποτε διὰ πάντων τῶν τεττάρων ταὐτὸν τυγχάνει, D ὃ δή φαμεν ἔν τε ἀνδρείᾳ καὶ σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν φρονήσει ἓν ὂν ἀρετὴν ἑνὶ δικαίως ἂν ὀνόματι προςαγορεύεσθαι. τοῦτο, ὦ φίλοι, εἰ μὲν βουλόμεθα, τὰ νῦν οἷόν περ σφόδρα πιέσαντες μὴ ἀνῶμεν, πρὶν ἂν ἱκανῶς εἴπωμεν τί ποτ' ἔστιν, εἰς ὃ βλεπτέον, εἴτε ὡς ἓν εἴτε ὡς ὅλον εἴτε ὡς ἀμφότερα εἴτε ὅπως ποτὲ πέφυκεν. ἢ τούτου διαφυγόντος ἡμᾶς οἰόμεθά ποτε ἡμῖν ἱκανῶς ἕξειν τὰ πρὸς ἀρετήν, περὶ ἧς οὔτε εἰ πολλά ἐστ' οὔτ' εἰ τέτταρα οὔθ' ὡς ἓν δυνατοὶ φράζειν ἐσόμεθα; οὐκοῦν ἐάν E γε ἡμῖν ξυμβούλοις πειθώμεθα, ἀμωςγέπως μηχανησόμεθα ἐν τῇ πόλει ἐγγεγονέναι τοῦθ' ἡμῖν· εἰ δ' ἄρα τὸ παράπαν δοκεῖ, ἐᾶν χρεών.

ΚΛ. Ἥκιστα, νὴ τὸν ξένιον, ὦ ξένε, θεόν, ἐατέον που τὸ τοιοῦτον, ἐπεὶ δοκεῖς ἡμῖν ὀρθότατα λέγειν. ἀλλὰ δὴ πῶς τις τοῦτ' ἂν μηχανῷτο;

ΑΘ. Μήπω τὸ πῶς ἂν μηχανησαίμεθα λέγωμεν· 966 εἰ δεῖ δὲ ἢ μή, πρῶτον βεβαιωσώμεθα τῇ ξυνομολογίᾳ πρὸς ἡμᾶς αὐτούς.

ΚΛ. Ἀλλὰ μὴν δεῖ γε, εἴ περ δυνατόν.

ΑΘ. Τί δαὶ δή; περὶ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ταὐτὸν τοῦτο διανοούμεθα; ὡς πόλλ' ἔστι μόνον ἓν ἕκαστον τούτων, τοὺς φύλακας ἡμῖν γνωστέον, ἢ καὶ ὅπως ἕν τε καὶ ὅπῃ;

ΚΛ. Σχεδὸν ἔοικ' ἐξ ἀνάγκης δεῖν καὶ ὅπως ἓν διανοεῖσθαι.

ΑΘ. Τί δ', ἐννοεῖν μέν, τὴν δὲ ἔνδειξιν τῷ λόγῳ ἀδυνατεῖν ἐνδείκνυσθαι;

ΚΛ. Καὶ πῶς; ἀνδραπόδου γάρ τινα σὺ λέγεις B ἕξιν.

ΑΘ. Τί δαί; περὶ πάντων τῶν σπουδαίων ἆρ' ἡμῖν ὁ αὐτὸς λόγος, ὅτι δεῖ τοὺς ὄντως φύλακας ἐσομένους τῶν νόμων ὄντως εἰδέναι τὰ περὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, καὶ λόγῳ τε ἱκανοὺς ἑρμηνεύειν εἶναι

καὶ τοῖς ἔργοις ξυνακολουθεῖν, κρίνοντας τά τε καλῶς γιγνόμενα καὶ τὰ μὴ κατὰ φύσιν;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

C ΑΘ. Μῶν οὖν οὐχ ἓν τῶν καλλίστων ἐστὶ τὸ περὶ τοὺς θεούς, ἃ δὴ σπουδῇ διεπερανάμεθα, ὥς εἰσί τε καὶ ὅσης φαίνονται κύριοι δυνάμεως, εἰδέναι τε εἰς ὅσον δυνατόν ἐστι ταῦτ' ἄνθρωπον γιγνώσκειν, καὶ τοῖς μὲν πλείστοις τῶν κατὰ πόλιν ξυγγιγνώσκειν τῇ φήμῃ μόνον τῶν νόμων συνακολουθοῦσι, τοῖς δὲ φυλακῆς μεθέξουσι μηδὲ ἐπιτρέπειν, ὃς ἂν μὴ διαπονήσηται τὸ πᾶσαν πίστιν λαβεῖν τῶν οὐσῶν περὶ θεῶν; τὴν δὲ μὴν ἐπιτροπὴν εἶναι τὸ μηδέποτε τῶν
D νομοφυλάκων αἱρεῖσθαι τὸν μὴ θεῖον καὶ διαπεπονηκότα πρὸς αὐτά, μηδ' αὖ τῶν πρὸς ἀρετὴν ἔγκριτον γίγνεσθαι;

ΚΛ. Δίκαιον γοῦν, ὡς λέγεις, τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀργὸν ἢ ἀδύνατον ἀποκρίνασθαι πόῤῥω τῶν καλῶν.

ΑΘ. Ἆρα οὖν ἴσμεν ὅτι δύ' ἐστὸν τὼ περὶ θεῶν ἄγοντε εἰς πίστιν ὅσα διήλθομεν ἐν τοῖς πρόσθεν;

ΚΛ. Ποῖα;

ΑΘ. Ἓν μὲν ὃ περὶ τὴν ψυχὴν ἐλέγομεν, ὡς
E πρεσβύτατόν τε καὶ θειότατόν ἐστι πάντων ὧν κίνησις γένεσιν παραλαβοῦσα ἀέναον οὐσίαν ἐπόρισεν· ἓν δὲ τὸ περὶ τὴν φοράν, ὡς ἔχει τάξεως, ἄστρων τε καὶ ὅσων ἄλλων ἐγκρατὴς νοῦς ἐστι τὸ πᾶν διακεκοσμηκώς. ὁ γὰρ ἰδὼν ταῦτα μὴ φαύλως μηδ' ἰδιωτικῶς, οὐδεὶς οὕτως ἄθεος ἀνθρώπων ποτὲ πέφυκεν, ὃς οὐ τοὐναντίον ἔπαθεν ἢ τὸ προςδοκώμενον ὑπὸ
967 τῶν πολλῶν. οἱ μὲν γὰρ διανοοῦνται τοὺς τὰ τοιαῦτα μεταχειρισαμένους ἀστρονομίᾳ τε καὶ ταῖς μετὰ ταύτης ἀναγκαίαις ἄλλαις τέχναις ἀθέους γίγνεσθαι, καθεωρακότας ὡς οἷόν τε γιγνόμενα ἀνάγκαις πράγματ' ἀλλ' οὐ διανοίαις βουλήσεως ἀγαθῶν, πέρι τελουμένων.

ΚΛ. Τὸ δὲ δὴ πῶς ἔχον ἂν εἴη;

ΑΘ. Πᾶν, ὃ περ εἶπον, τοὐναντίον ἔχει νῦν τε καὶ ὅτε ἄψυχα αὐτὰ οἱ διανοούμενοι διενοοῦντο.

θαύματα μὲν οὖν καὶ τότε ὑπεδύετο περὶ αὐτά, καὶ
ὑπωπτεύετο τὸ νῦν ὄντως δεδογμένον, ὅσοι τῆς ἀκρι- B
βείας αὐτῶν ἥπτοντο, ὅπως μήποτ' ἂν ἄψυχα ὄντα
οὕτως εἰς ἀκρίβειαν θαυμαστοῖς λογισμοῖς ἂν ἐχρῆτο,
νοῦν μὴ κεκτημένα· καί τινες ἐτόλμων τοῦτό γε αὐτὸ
παρακινδυνεύειν καὶ τότε, λέγοντες ὡς νοῦς εἴη ὁ
διακεκοσμηκὼς πάνθ' ὅσα κατ' οὐρανόν, οἱ δὲ αὐτοὶ
πάλιν ἁμαρτάνοντες ψυχῆς φύσεως, ὅτι πρεσβύτερον
εἴη σωμάτων, διανοηθέντες δὲ ὡς νεώτερον, ἅπανθ'
ὡς εἰπεῖν ἔπος ἀνέτρεψαν πάλιν, ἑαυτοὺς δὲ πολὺ C
μᾶλλον· τὰ γὰρ δὴ πρὸ τῶν ὀμμάτων πάντα αὐτοῖς
ἐφάνη, τὰ κατ' οὐρανὸν φερόμενα, μεστὰ εἶναι λίθων
καὶ γῆς καὶ πολλῶν ἄλλων ἀψύχων σωμάτων διανε-
μόντων τὰς αἰτίας παντὸς τοῦ κόσμου. ταῦτ' ἦν τὰ
τότε ἐξειργασμένα πολλὰς ἀθεότητας καὶ δυσχερείας
τῶν τοιούτων ἅπτεσθαι. καὶ δὴ καὶ λοιδορήσεις γε
ἐπῆλθον ποιηταῖς, τοὺς φιλοσοφοῦντας κυσὶ ματαίαις
ἀπεικάζοντας χρωμέναισιν ὑλακαῖς, ἄλλα τ' αὖ ἀνόητ' D
εἰπεῖν. νῦν δέ, ὅ περ εἴρηται, πᾶν τοὐναντίον ἔχει.

ΚΛ. Πῶς;

ΑΘ. Οὐκ ἔστι ποτὲ γενέσθαι βεβαίως θεοσεβῆ
θνητῶν ἀνθρώπων οὐδένα, ὃς ἂν μὴ τὰ λεγόμενα
ταῦτα νῦν δύο λάβῃ, ψυχήν τε, ὡς ἔστι πρεσβύτα-
τον ἁπάντων ὅσα γονῆς μετείληφεν ἀθάνατόν τε
ἄρχει τε δὴ σωμάτων πάντων, ἐπὶ δὲ τούτοισι δή,
τὸ νῦν εἰρημένον πολλάκις, τόν τε εἰρημένον ἐν τοῖς
ἄστροις νοῦν τῶν ὄντων τά τε πρὸ τούτων ἀναγκαῖα E
μαθήματα λάβῃ, τά τε κατὰ τὴν Μοῦσαν τούτοις
τῆς κοινωνίας συνθεασάμενος χρήσηται πρὸς τὰ τῶν
ἠθῶν ἐπιτηδεύματα καὶ νόμιμα συναρμοττόντως, ὅσα
τε λόγον ἔχει, τούτων δυνατὸς ᾖ δοῦναι τὸν λόγον 968
[ὅσα τε μή]. ὁ δὲ μὴ ταῦθ' οἷός τ' ὢν πρὸς ταῖς
δημοσίαις ἀρεταῖς κεκτῆσθαι σχεδὸν ἄρχων μὲν οὐκ
ἄν ποτε γένοιτο ἱκανὸς ὅλης πόλεως, ὑπηρέτης δ' ἂν
ἄλλοις ἄρχουσιν. ὁρᾶν δὴ χρεὼν νῦν, ὦ Κλεινία καὶ
Μέγιλλε, ἤδη πρὸς τοῖς εἰρημένοις νόμοις ἅπασιν
ὅσους διεληλύθαμεν, εἰ καὶ τοῦτον προσοίσομεν, ὡς
φυλακὴν ἐσόμενον κατὰ νόμον χάριν σωτηρίας, τὸν

τῶν ἀρχόντων νυκτερινὸν σύλλογον παιδείας ὁπόσης
B διεληλύθαμεν κοινωνὸν γενόμενον· ἢ πῶς ποιῶμεν;
ΚΛ. Ἀλλ', ὦ λῷστε, πῶς οὐ προσοίσομεν, ἄν
πῃ καὶ κατὰ βραχὺ δυνηθῶμεν;
ΑΘ. Καὶ μὴν πρός γε τὸ τοιοῦτον ἁμιλληθῶμεν
πάντες. ξυλλήπτωρ γὰρ τούτου γε ὑμῖν καὶ ἐγὼ γι-
γνοίμην ἂν προθύμως, πρὸς δ' ἐμοὶ καὶ ἑτέρους ἴσως
εὑρήσω διὰ τὴν περὶ τὰ τοιαῦτ' ἐμπειρίαν τε καὶ σκέ-
ψιν γεγονυῖάν μοι καὶ μάλα συχνήν.
ΚΛ. Ἀλλ', ὦ ξένε, παντὸς μὲν μᾶλλον ταύτῃ
πορευτέον ᾗ περ καὶ ὁ θεὸς ἡμᾶς σχεδὸν ἄγει· τίς
C δὲ ὁ τρόπος ἡμῖν γιγνόμενος ὀρθῶς γίγνοιτ' ἄν, τουτὶ
δὴ τὰ νῦν λέγωμέν τε καὶ ἐρευνῶμεν.
ΑΘ. Οὐκέτι νόμους, ὦ Μέγιλλε καὶ Κλεινία,
περὶ τῶν τοιούτων δυνατόν ἐστι νομοθετεῖν, πρὶν ἂν
κοσμηθῇ· τότε δὲ κυρίους ὧν αὐτοὺς δεῖ γίγνεσθαι,
νομοθετεῖν. ἀλλὰ ἤδη τὸ τὰ τοιαῦτα κατασκευάζον
διδαχὴ μετὰ ξυνουσίας πολλῆς γίγνοιτ' ἄν, εἰ γί-
γνοιτο ὀρθῶς.
ΚΛ. Πῶς; τί τοῦτο εἰρῆσθαι φῶμεν αὖ;
ΑΘ. Πρῶτον μὲν δή που καταλεκτέος ἂν εἴη
D κατάλογος τῶν ὅσοι ἐπιτήδειοι πρὸς τὴν τῆς φυλα-
κῆς φύσιν ἂν εἶεν ἡλικίαις τε καὶ μαθημάτων δυνά-
μεσι καὶ τρόπων ἤθεσι καὶ ἔθεσι. μετὰ δὲ τοῦτο,
ἃ δεῖ μανθάνειν, οὔτε εὑρεῖν ῥᾴδιον οὔτε εὑρηκότος
ἄλλου μαθητὴν γενέσθαι. πρὸς τούτοις δὲ χρόνους
οὕς τε καὶ ἐν οἷς δεῖ παραλαμβάνειν ἕκαστα, μά-
ταιον ταῦτ' ἐν γράμμασι λέγειν· οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς
E τοῖς μανθάνουσι δῆλα γίγνοιτ' ἂν ὅτι πρὸς καιρὸν
μανθάνεται, πρὶν ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἑκάστῳ που μα-
θήματος ἐπιστήμην γεγονέναι. οὕτω δὴ πάντα τὰ περὶ
ταῦτα ἀπόῤῥητα μὲν λεχθέντα οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιτο,
ἀπρόῤῥητα δὲ διὰ τὸ μηδὲν προῤῥηθέντα δηλοῦν τῶν
λεγομένων.
ΚΛ. Τί οὖν δὴ ποιητέον ἐχόντων τούτων οὕ-
τως, ὦ ξένε;
ΑΘ. Τὸ λεγόμενον, ὦ φίλοι, ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ
ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ εἴ περ κινδυνεύειν περὶ τῆς

πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἕξ, φασίν, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντας, πάντα ποιητέον. ἐγὼ δ' ὑμῖν συγκινδυνεύσω τῷ φράζειν τε καὶ ἐξηγεῖσθαι τά γε 969
δεδογμένα ἐμοὶ περὶ τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς τῆς νῦν αὖ κεκινημένης τοῖς λόγοις. τὸ μέντοι κινδύνευμα οὐ σμικρὸν οὐδ' ἑτέροις τισὶ προσφερὲς ἂν εἴη. σοὶ δὴ τοῦτό γε, ὦ Κλεινία, μέλειν παρακελεύομαι· σὺ γὰρ τὴν Μαγνήτων πόλιν, ἢ ᾧ ἂν θεὸς ἐπώνυμον αὐτὴν ποιήσῃ, κλέος ἀρεῖ μέγιστον κατασκευάσας αὐτὴν ὀρθῶς, ἢ τό γε ἀνδρειότατος εἶναι δοκεῖν· τῶν ὕστερον ἐπιγιγνομένων οὐκ ἐκφεύξει ποτέ. ἐάν γε B
μὴν οὗτος ἡμῖν ὁ θεῖος γένηται ξύλλογος, ὦ φίλοι ἑταῖροι, παραδυτέον τούτῳ τὴν πόλιν, ἀμφισβήτησίς τ' οὐκ ἔστ' οὐδεμία οὐδενὶ τῶν νῦν παρὰ ταῦθ' ὡς ἔπος εἰπεῖν νομοθετῶν, ὄντως δὲ ἔσται σχεδὸν ὕπαρ ἀποτετελεσμένον οὗ σμικρῷ πρόσθεν ὀνείρατος ὡς τῷ λόγῳ ἐφηψάμεθα, κεφαλῆς νοῦ τε κοινωνίας εἰκόνα τινά πως ξυμμίξαντες, ἐὰν ἄρα ἡμῖν οἵ τε ἄνδρες ἀκριβῶς ξυμμιχθῶσι, παιδευθῶσί τε προσηκόντως, παιδευθέντες τε ἐν ἀκροπόλει τῆς χώ- C
ρας κατοικήσαντες φύλακες ἀποτελεσθῶσιν οἵους ἡμεῖς οὐκ εἴδομεν ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ πρὸς ἀρετὴν σωτηρίας γενομένους.

ΜΕ. Ὦ φίλε Κλεινία, ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν εἰρημένων ἁπάντων ἢ τὴν πόλιν ἐατέον τῆς κατοικίσεως ἢ τὸν ξένον τόνδε οὐκ ἀφετέον, ἀλλὰ δεήσεσι καὶ μηχαναῖς πάσαις κοινωνὸν ποιητέον ἐπὶ τὴν τῆς πόλεως κατοίκισιν.

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Μέγιλλε, καὶ ἐγώ D
τε ποιήσω ταῦθ' οὕτω καὶ ξυλλάμβανε.

ΜΕ. Ξυλλήψομαι.

ΕΠΙΝΟΜΙΣ

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΞΕΝΟΣ, ΚΛΕΙΝΙΑΣ ΚΡΗΣ,
ΜΕΓΙΛΛΟΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΣ.

Πρὸς μὲν τὸ τῆς ὁμολογίας ἥκομεν ἅπαντες ὀρθῶς, 973
ὦ ξένε, τρεῖς ὄντες, ἐγὼ καὶ σὺ καὶ Μέγιλλος ὅδε, τὸ
τῆς φρονήσεως ἐπισκεψόμενοι τίνι ποτὲ χρὴ λόγῳ διεξ-
ελθεῖν, ὃ τὴν ἀνθρωπίνην ἕξιν φαμὲν, ὅταν διανοη-
θῇ, κάλλιστ' ἔχειν ποιεῖν πρὸς φρόνησιν, ὅσην δυνατὸν
ἀνθρώπῳ σχεῖν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὥς φαμεν, ἅπαντα
διεξήλθομεν ὅσα ἦν περὶ νόμων θέσιν· ὃ δὲ μέγιστον B
εὑρεῖν τε καὶ εἰπεῖν, τί ποτε μαθὼν θνητὸς ἄνθρω-
πος σοφὸς ἂν εἴη, τοῦτο οὔτε εἴπομεν οὔτε εὕρομεν.
νῦν δὲ πειρώμεθα τοῦτο μὴ καταλιπεῖν· σχεδὸν γὰρ
ἀτελὲς ἂν πράξαιμεν οὗ χάριν ἅπαντες ὡρμήσαμεν, ὡς
φανερὰ ποιήσοντες ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους.

ΑΘ. Ὦ φίλε Κλεινία, καλῶς μὲν λέγεις, ἄτοπον
μὴν ἀκούσεσθαί σε λόγον οἶμαι, καί τινα τρόπον οὐκ
ἄτοπον αὖ. πολλοὶ γὰρ δὴ προστυχεῖς τῷ βίῳ γιγνό-
μενοι τὸν αὐτὸν λόγον φέρουσιν, ὡς οὐκ ἔσται μακά- C
ριον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὐδ' εὔδαιμον. ἕπου δὴ
καὶ ξύνιδε ἄν σοι δοκῶ κἀγὼ μετ' αὐτῶν καλῶς τοῦ
τοιούτου πέρι λέγειν. οὔ φημι εἶναι δυνατὸν ἀνθρώ-
ποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι πλὴν ὀλί-
γων. μέχρι περ ἂν ζῶμεν τοῦτο διορίζομαι· καλὴ δὲ
ἐλπὶς τελευτήσαντι τυχεῖν ἁπάντων, ὧν ἕνεκά τις προ-
θυμοῖτ' ἂν ζῶν τε ὡς κάλλιστ' ἂν ζῆν κατὰ δύναμιν
καὶ τελευτήσας τελευτῆς τοιαύτης τυχεῖν. λέγω δ' οὐ-
δὲν σοφόν, ἀλλ' ὅ περ ἅπαντες Ἕλληνές τε καὶ βάρ- D
βαροι γιγνώσκομέν τινα τρόπον, ὡς ἐξ ἀρχῆς τὸ γενέ-
σθαι χαλεπὸν ἅπαντι ζώῳ, πρῶτον μὲν τὸ μετασχεῖν
τῆς τῶν κυουμένων ἕξεως, ἔπειτ' αὖ τὸ γίγνεσθαι, καὶ

ΚΛ. Πῶς οὖν δὴ καὶ τίνα τρόπον, ὦ ξένε, ἀπεικάζοντες αὐτὸ τοιούτῳ τινὶ λέγομεν;

E ΑΘ. Δῆλον ὡς αὐτῆς μὲν τῆς πόλεως οὔσης τοῦ κύτους, τῶν δὲ φυλάκων τοὺς μὲν νέους οἷον ἐν ἄκρᾳ κορυφῇ ἀπειλημμένους, τοὺς εὐφυεστάτους, ὀξύτητας ἐν πάσῃ τῇ ψυχῇ ἔχοντας περὶ ὅλην κύκλῳ τὴν πόλιν ὁρᾶν, φρουροῦντας δὲ παραδιδόναι μὲν τὰς αἰσθήσεις ταῖς μνήμαις, τοῖς πρεσβυτέροις δὲ
965 ἐξαγγέλους γίγνεσθαι πάντων τῶν κατὰ πόλιν, τοὺς δὲ νῷ ἀπεικασμένους τῷ πολλὰ καὶ ἄξια λόγου διαφερόντως φρονεῖν, τοὺς γέροντας, βουλεύεσθαι, καὶ ὑπηρέταις χρωμένους μετὰ ξυμβουλίας τοῖς νέοις, οὕτω δὴ κοινῇ σώζειν ἀμφοτέρους ὄντως τὴν πόλιν ὅλην. πότερον οὕτω λέγωμεν, ἢ πῶς ἄλλως δεῖν κατασκευάζεσθαι; μῶν ὁμοίους πάντας κεκτημένους καὶ μὴ διηκριβωμένους ἔστιν οὓς τραφέντας τε καὶ πεπαιδευμένους;

ΚΛ. Ἀλλ', ὦ θαυμάσιε, ἀδύνατον.

ΑΘ. Ἰτέον ἄρα ἐπί τινα ἀκριβεστέραν παιδείαν τῆς ἔμπροσθεν.

B ΚΛ. Ἴσως.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν ἧς δὴ νῦν σχεδὸν ἐφηψάμεθα, τυγχάνοι ἂν οὖσα ἧς χρείαν ἔχομεν αὕτη;

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Οὐκοῦν ἐλέγομεν τόν γε πρὸς ἕκαστα ἄκρον δημιουργόν τε καὶ φύλακα μὴ μόνον δεῖν πρὸς τὰ πολλὰ βλέπειν δυνατὸν εἶναι, πρὸς δὲ τὸ ἓν ἐπείγεσθαι, γνῶναί τε καὶ γνόντα πρὸς ἐκεῖνο συντάξασθαι πάντα ξυνορῶντα;

ΚΛ. Ὀρθῶς.

ΑΘ. Ἆρ' οὖν ἀκριβεστέρα σκέψις θέα τ' ἂν περὶ
C ὁτουοῦν ὁτῳοῦν γίγνοιτο ἢ τὸ πρὸς μίαν ἰδέαν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἀνομοίων δυνατὸν εἶναι βλέπειν;

ΚΛ. Ἴσως.

ΑΘ. Οὐκ ἴσως, ἀλλ' ὄντως, ὦ δαιμόνιε, ταύτης οὐκ ἔστι σαφεστέρα μέθοδος ἀνθρώπων οὐδενί.

ΚΛ. Σοὶ πιστεύων, ὦ ξένε, συγχωρῶ δή, καὶ ταύτῃ πορευώμεθα λέγοντες.

ΑΘ. Ἀναγκαστέον ἄρ', ὡς ἔοικε, καὶ τοὺς τῆς θείας πολιτείας ἡμῖν φύλακας ἀκριβῶς ἰδεῖν πρῶτον ὅ τί ποτε διὰ πάντων τῶν τεττάρων ταὐτὸν τυγχάνει, D
ὃ δή φαμεν ἔν τε ἀνδρείᾳ καὶ σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν φρονήσει ἓν ὂν ἀρετὴν ἑνὶ δικαίως ἂν ὀνόματι προσαγορεύεσθαι. τοῦτο, ὦ φίλοι, εἰ μὲν βουλόμεθα, τὰ νῦν οἷόν περ σφόδρα πιέσαντες μὴ ἀνῶμεν, πρὶν ἂν ἱκανῶς εἴπωμεν τί ποτ' ἔστιν, εἰς ὃ βλεπτέον, εἴτε ὡς ἓν εἴτε ὡς ὅλον εἴτε ὡς ἀμφότερα εἴτε ὅπως ποτὲ πέφυκεν. ἢ τούτου διαφυγόντος ἡμᾶς οἰόμεθά ποτε ἡμῖν ἱκανῶς ἕξειν τὰ πρὸς ἀρετήν, περὶ ἧς οὔτε εἰ πολλά ἐστ' οὔτ' εἰ τέτταρα οὔθ' ὡς ἓν δυνατοὶ φράζειν ἐσόμεθα; οὐκοῦν ἐάν E
γε ἡμῖν ξυμβούλοις πειθώμεθα, ἀμωσγέπως μηχανησόμεθα ἐν τῇ πόλει ἐγγεγονέναι τοῦθ' ἡμῖν· εἰ δ' ἄρα τὸ παράπαν δοκεῖ, ἐᾶν χρεών.

ΚΛ. Ἥκιστα, νὴ τὸν ξένιον, ὦ ξένε, θεόν, ἐατέον που τὸ τοιοῦτον, ἐπεὶ δοκεῖς ἡμῖν ὀρθότατα λέγειν. ἀλλὰ δὴ πῶς τις τοῦτ' ἂν μηχανῷτο;

ΑΘ. Μήπω τὸ πῶς ἂν μηχανησαίμεθα λέγω- 966
μεν· εἰ δεῖ δὲ ἢ μή, πρῶτον βεβαιωσώμεθα τῇ ξυνομολογίᾳ πρὸς ἡμᾶς αὐτούς.

ΚΛ. Ἀλλὰ μὴν δεῖ γε, εἴ περ δυνατόν.

ΑΘ. Τί δαὶ δή; περὶ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ταὐτὸν τοῦτο διανοούμεθα; ὡς πόλλ' ἔστι μόνον ὂν ἕκαστον τούτων, τοὺς φύλακας ἡμῖν γνωστέον, ἢ καὶ ὅπως ἕν τε καὶ ὅπῃ;

ΚΛ. Σχεδὸν ἔοικ' ἐξ ἀνάγκης δεῖν καὶ ὅπως ἓν διανοεῖσθαι.

ΑΘ. Τί δ', ἐννοεῖν μέν, τὴν δὲ ἔνδειξιν τῷ λόγῳ ἀδυνατεῖν ἐνδείκνυσθαι;

ΚΛ. Καὶ πῶς; ἀνδραπόδου γάρ τινα σὺ λέ- B
γεις ἕξιν.

ΑΘ. Τί δαί; περὶ πάντων τῶν σπουδαίων ἆρ' ἡμῖν ὁ αὐτὸς λόγος, ὅτι δεῖ τοὺς ὄντως φύλακας ἐσομένους τῶν νόμων ὄντως εἰδέναι τὰ περὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, καὶ λόγῳ τε ἱκανοὺς ἑρμηνεύειν εἶναι

καὶ τοῖς ἔργοις ξυνακολουθεῖν, κρίνοντας τά τε καλῶς γιγνόμενα καὶ τὰ μὴ κατὰ φύσιν;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

C ΑΘ. Μῶν οὖν οὐχ ἓν τῶν καλλίστων ἐστὶ τὸ περὶ τοὺς θεούς, ὃ δὴ σπουδῇ διεπερανάμεθα, ὥς εἰσί τε καὶ ὅσης φαίνονται κύριοι δυνάμεως, εἰδέναι τε εἰς ὅσον δυνατόν ἐστι ταῦτ' ἄνθρωπον γιγνώσκειν, καὶ τοῖς μὲν πλείστοις τῶν κατὰ πόλιν ξυγγιγνώσκειν τῇ φήμῃ μόνον τῶν νόμων συνακολουθοῦσι, τοῖς δὲ φυλακῆς μεθέξουσι μηδὲ ἐπιτρέπειν, ὃς ἂν μὴ διαπονήσηται τὸ πᾶσαν πίστιν λαβεῖν τῶν οὐσῶν περὶ θεῶν; τὴν δὲ μὴν ἐπιτροπὴν εἶναι τὸ μηδέποτε τῶν D νομοφυλάκων αἱρεῖσθαι τὸν μὴ θεῖον καὶ διαπεπονηκότα πρὸς αὐτά, μηδ' αὖ τῶν πρὸς ἀρετὴν ἔγκριτον γίγνεσθαι;

ΚΛ. Δίκαιον γοῦν, ὡς λέγεις, τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀργὸν ἢ ἀδύνατον ἀποκρίνασθαι πόῤῥω τῶν καλῶν.

ΑΘ. Ἆρα οὖν ἴσμεν ὅτι δύ' ἐστὸν τὼ περὶ θεῶν ἄγοντε εἰς πίστιν ὅσα διήλθομεν ἐν τοῖς πρόσθεν;

ΚΛ. Ποῖα;

ΑΘ. Ἓν μὲν ὃ περὶ τὴν ψυχὴν ἐλέγομεν, ὡς E πρεσβύτατόν τε καὶ θειότατόν ἐστι πάντων ὧν κίνησις γένεσιν παραλαβοῦσα ἀέναον οὐσίαν ἐπόρισεν· ἓν δὲ τὸ περὶ τὴν φοράν, ὡς ἔχει τάξεως, ἄστρων τε καὶ ὅσων ἄλλων ἐγκρατὴς νοῦς ἐστὶ τὸ πᾶν διακεκοσμηκώς. ὁ γὰρ ἰδὼν ταῦτα μὴ φαύλως μηδ' ἰδιωτικῶς, οὐδεὶς οὕτως ἄθεος ἀνθρώπων ποτὲ πέφυκεν, ὃς οὐ τοὐναντίον ἔπαθεν ἢ τὸ προσδοκώμενον ὑπὸ 967 τῶν πολλῶν. οἱ μὲν γὰρ διανοοῦνται τοὺς τὰ τοιαῦτα μεταχειρισαμένους ἀστρονομίᾳ τε καὶ ταῖς μετὰ ταύτης ἀναγκαίαις ἄλλαις τέχναις ἀθέους γίγνεσθαι, καθεωρακότας ὡς οἷόν τε γιγνόμενα ἀνάγκαις πράγματ' ἀλλ' οὐ διανοίαις βουλήσεως ἀγαθῶν, πέρι τελουμένων.

ΚΛ. Τὸ δὲ δὴ πῶς ἔχον ἂν εἴη;

ΑΘ. Πᾶν, ὅ περ εἶπον, τοὐναντίον ἔχει νῦν τε καὶ ὅτε ἄψυχα αὐτὰ οἱ διανοούμενοι διενοοῦντο.

θαύματα μὲν οὖν καὶ τότε ὑπεδύετο περὶ αὐτά, καὶ
ὑπωπτεύετο τὸ νῦν ὄντως δεδογμένον, ὅσοι τῆς ἀκρι- B
βείας αὐτῶν ἥπτοντο, ὅπως μήποτ' ἂν ἄψυχα ὄντα
οὕτως εἰς ἀκρίβειαν θαυμαστοῖς λογισμοῖς ἂν ἐχρῆτο,
νοῦν μὴ κεκτημένα· καί τινες ἐτόλμων τοῦτό γε αὐτὸ
παρακινδυνεύειν καὶ τότε, λέγοντες ὡς νοῦς εἴη ὁ
διακεκοσμηκὼς πάνθ' ὅσα κατ' οὐρανόν, οἱ δὲ αὐτοὶ
πάλιν ἁμαρτάνοντες ψυχῆς φύσεως, ὅτι πρεσβύτερον
εἴη σωμάτων, διανοηθέντες δὲ ὡς νεώτερον, ἅπανθ'
ὡς εἰπεῖν ἔπος ἀνέτρεψαν πάλιν, ἑαυτοὺς δὲ πολὺ C
μᾶλλον· τὰ γὰρ δὴ πρὸ τῶν ὀμμάτων πάντα αὐτοῖς
ἐφάνη, τὰ κατ' οὐρανὸν φερόμενα, μεστὰ εἶναι λίθων
καὶ γῆς καὶ πολλῶν ἄλλων ἀψύχων σωμάτων διανε-
μόντων τὰς αἰτίας παντὸς τοῦ κόσμου. ταῦτ' ἦν τὰ
τότε ἐξειργασμένα πολλὰς ἀθεότητας καὶ δυσχερείας
τῶν τοιούτων ἅπτεσθαι. καὶ δὴ καὶ λοιδορήσεις γε
ἐπῆλθον ποιηταῖς, τοὺς φιλοσοφοῦντας κυσὶ ματαίαις
ἀπεικάζοντας χρωμέναισιν ὑλακαῖς, ἄλλα τ' αὖ ἀνόητ' D
εἰπεῖν. νῦν δέ, ὅ περ εἴρηται, πᾶν τοὐναντίον ἔχει.

ΚΛ. Πῶς;

ΑΘ. Οὐκ ἔστι ποτὲ γενέσθαι βεβαίως θεοσεβῆ
θνητῶν ἀνθρώπων οὐδένα, ὃς ἂν μὴ τὰ λεγόμενα
ταῦτα νῦν δύο λάβῃ, ψυχήν τε, ὡς ἔστι πρεσβύτα-
τον ἁπάντων ὅσα γονῆς μετείληφεν ἀθάνατόν τε
ἄρχει τε δὴ σωμάτων πάντων, ἐπὶ δὲ τούτοισι δή,
τὸ νῦν εἰρημένον πολλάκις, τόν τε εἰρημένον ἐν τοῖς
ἄστροις νοῦν τῶν ὄντων τά τε πρὸ τούτων ἀναγκαῖα E
μαθήματα λάβῃ, τά τε κατὰ τὴν Μοῦσαν τούτοις
τῆς κοινωνίας συνθεασάμενος χρήσηται πρὸς τὰ τῶν
ἠθῶν ἐπιτηδεύματα καὶ νόμιμα συναρμοττόντως, ὅσα
τε λόγον ἔχει, τούτων δυνατὸς ᾖ δοῦναι τὸν λόγον 968
[ὅσα τε μή]. ὁ δὲ μὴ ταῦθ' οἷός τ' ὢν πρὸς ταῖς
δημοσίαις ἀρεταῖς κεκτῆσθαι σχεδὸν ἄρχων μὲν οὐκ
ἄν ποτε γένοιτο ἱκανὸς ὅλης πόλεως, ὑπηρέτης δ' ἂν
ἄλλοις ἄρχουσιν. ὁρᾶν δὴ χρεὼν νῦν, ὦ Κλεινία καὶ
Μέγιλλε, ἤδη πρὸς τοῖς εἰρημένοις νόμοις ἅπασιν
ὅσους διεληλύθαμεν, εἰ καὶ τοῦτον προσοίσομεν, ὡς
φυλακὴν ἐσόμενον κατὰ νόμον χάριν σωτηρίας, τὸν

τῶν ἀρχόντων νυκτερινὸν σύλλογον παιδείας ὁπόσης
B διεληλύθαμεν κοινωνὸν γενόμενον· ἢ πῶς ποιῶμεν;

ΚΛ. Ἀλλ', ὦ λῷστε, πῶς οὐ προσοίσομεν, ἄν πῃ καὶ κατὰ βραχὺ δυνηθῶμεν;

ΑΘ. Καὶ μὴν πρός γε τὸ τοιοῦτον ἁμιλληθῶμεν πάντες. ξυλλήπτωρ γὰρ τούτου γε ὑμῖν καὶ ἐγὼ γιγνοίμην ἂν προθύμως, πρὸς δ' ἐμοὶ καὶ ἑτέρους ἴσως εὑρήσω διὰ τὴν περὶ τὰ τοιαῦτ' ἐμπειρίαν τε καὶ σκέψιν γεγονυῖάν μοι καὶ μάλα συχνήν.

ΚΛ. Ἀλλ', ὦ ξένε, παντὸς μὲν μᾶλλον ταύτῃ πορευτέον ᾗ περ καὶ ὁ θεὸς ἡμᾶς σχεδὸν ἄγει· τίς
C δὲ ὁ τρόπος ἡμῖν γιγνόμενος ὀρθῶς γίγνοιτ' ἄν, τουτὶ δὴ τὰ νῦν λέγωμέν τε καὶ ἐρευνῶμεν.

ΑΘ. Οὐκέτι νόμους, ὦ Μέγιλλε καὶ Κλεινία, περὶ τῶν τοιούτων δυνατόν ἐστι νομοθετεῖν, πρὶν ἂν κοσμηθῇ· τότε δὲ κυρίους ὧν αὐτοὺς δεῖ γίγνεσθαι, νομοθετεῖν. ἀλλὰ ἤδη τὸ τὰ τοιαῦτα κατασκευάζον διδαχὴ μετὰ ξυνουσίας πολλῆς γίγνοιτ' ἄν, εἰ γίγνοιτο ὀρθῶς.

ΚΛ. Πῶς; τί τοῦτο εἰρῆσθαι φῶμεν αὖ;

ΑΘ. Πρῶτον μὲν δή που καταλεκτέος ἂν εἴη
D κατάλογος τῶν ὅσοι ἐπιτήδειοι πρὸς τὴν τῆς φυλακῆς φύσιν ἂν εἶεν ἡλικίαις τε καὶ μαθημάτων δυνάμεσι καὶ τρόπων ἤθεσι καὶ ἔθεσι. μετὰ δὲ τοῦτο, ἃ δεῖ μανθάνειν, οὔτε εὑρεῖν ῥᾴδιον οὔτε εὑρηκότος ἄλλου μαθητὴν γενέσθαι. πρὸς τούτοις δὲ χρόνους οὕς τε καὶ ἐν οἷς δεῖ παραλαμβάνειν ἕκαστα, μάταιον ταῦτ' ἐν γράμμασι λέγειν· οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς
E τοῖς μανθάνουσι δῆλα γίγνοιτ' ἂν ὅτι πρὸς καιρὸν μανθάνεται, πρὶν ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἑκάστῳ που μαθήματος ἐπιστήμην γεγονέναι. οὕτω δὴ πάντα τὰ περὶ ταῦτα ἀπόῤῥητα μὲν λεχθέντα οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιτο, ἀπρόῤῥητα δὲ διὰ τὸ μηδὲν προῤῥηθέντα δηλοῦν τῶν λεγομένων.

ΚΛ. Τί οὖν δὴ ποιητέον ἐχόντων τούτων οὕτως, ὦ ξένε;

ΑΘ. Τὸ λεγόμενον, ὦ φίλοι, ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ εἴ περ κινδυνεύειν περὶ τῆς

πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἕξ, φασίν, ἢ
τρεῖς κύβους βάλλοντας, πάντα ποιητέον. ἐγὼ δ' ὑμῖν
συγκινδυνεύσω τῷ φράζειν τε καὶ ἐξηγεῖσθαι τά γε 969
δεδογμένα ἐμοὶ περὶ τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς τῆς
νῦν αὖ κεκινημένης τοῖς λόγοις. τὸ μέντοι κίνδυ-
νευμα οὐ σμικρὸν οὐδ' ἑτέροις τισὶ προσφερὲς ἂν εἴη.
σοὶ δὴ τοῦτό γε, ὦ Κλεινία, μέλειν παρακελεύομαι·
σὺ γὰρ τὴν Μαγνήτων πόλιν, ἢ ᾧ ἂν θεὸς ἐπώ-
νυμον αὐτὴν ποιήσῃ, κλέος ἀρεῖ μέγιστον κατασκευά-
σας αὐτὴν ὀρθῶς, ἢ τό γε ἀνδρειότατος εἶναι δοκεῖν·
τῶν ὕστερον ἐπιγιγνομένων οὐκ ἐκφεύξει ποτέ. ἐάν γε B
μὴν οὗτος ἡμῖν ὁ θεῖος γένηται ξύλλογος, ὦ φίλοι
ἑταῖροι, παραδοτέον τούτῳ τὴν πόλιν, ἀμφισβήτη-
σίς τ' οὐκ ἔστ' οὐδεμία οὐδενὶ τῶν νῦν παρὰ ταῦθ'
ὡς ἔπος εἰπεῖν νομοθετῶν, ὄντως δὲ ἔσται σχεδὸν
ὕπαρ ἀποτετελεσμένον οὗ σμικρῷ πρόσθεν ὀνείρα-
τος ὡς τῷ λόγῳ ἐφηψάμεθα, κεφαλῆς νοῦ τε κοι-
νωνίας εἰκόνα τινά πως ξυμμίξαντες, ἐὰν ἄρα ἡμῖν
οἵ τε ἄνδρες ἀκριβῶς ξυμμιχθῶσι, παιδευθῶσί τε
προσηκόντως, παιδευθέντες τε ἐν ἀκροπόλει τῆς χώ- C
ρας κατοικήσαντες φύλακες ἀποτελεσθῶσιν οἵους ἡμεῖς
οὐκ εἴδομεν ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ πρὸς ἀρετὴν σωτη-
ρίας γενομένους.

ΜΕ. Ὦ φίλε Κλεινία, ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν εἰρημέ-
νων ἁπάντων ἢ τὴν πόλιν ἐατέον τῆς κατοικίσεως
ἢ τὸν ξένον τόνδε οὐκ ἀφετέον, ἀλλὰ δεήσεσι καὶ
μηχαναῖς πάσαις κοινωνὸν ποιητέον ἐπὶ τὴν τῆς πό-
λεως κατοίκισιν.

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Μέγιλλε, καὶ ἐγώ D
τε ποιήσω ταῦθ' οὕτω καὶ ξυλλάμβανε.

ΜΕ. Ξυλλήψομαι.

ΕΠΙΝΟΜΙΣ.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΞΕΝΟΣ, ΚΛΕΙΝΙΑΣ ΚΡΗΣ,
ΜΕΓΙΛΛΟΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΣ.

Πρὸς μὲν τὸ τῆς ὁμολογίας ἥκομεν ἅπαντες ὀρθῶς, 973 ὦ ξένε, τρεῖς ὄντες, ἐγὼ καὶ σὺ καὶ Μέγιλλος ὅδε, τὸ τῆς φρονήσεως ἐπισκεψόμενοι τίνι ποτὲ χρὴ λόγῳ διεξελθεῖν, ὃ τὴν ἀνθρωπίνην ἕξιν φαμέν, ὅταν διανοηθῇ, κάλλιστ' ἔχειν ποιεῖν πρὸς φρόνησιν, ὅσην δυνατὸν ἀνθρώπῳ σχεῖν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὥς φαμεν, ἅπαντα διεξήλθομεν ὅσα ἦν περὶ νόμων θέσιν· ὃ δὲ μέγιστον B εὑρεῖν τε καὶ εἰπεῖν, τί ποτε μαθὼν θνητὸς ἄνθρωπος σοφὸς ἂν εἴη, τοῦτο οὔτε εἴπομεν οὔτε εὕρομεν. νῦν δὲ πειρώμεθα τοῦτο μὴ καταλιπεῖν· σχεδὸν γὰρ ἀτελὲς ἂν πράξαιμεν οὗ χάριν ἅπαντες ὡρμήσαμεν, ὡς φανερὰ ποιήσοντες ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους.

ΑΘ. Ὦ φίλε Κλεινία, καλῶς μὲν λέγεις, ἄτοπον μὴν ἀκούσεσθαί σε λόγον οἶμαι, καί τινα τρόπον οὐκ ἄτοπον αὖ. πολλοὶ γὰρ δὴ προστυχεῖς τῷ βίῳ γιγνόμενοι τὸν αὐτὸν λόγον φέρουσιν, ὡς οὐκ ἔσται μακά- C ριον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὐδ' εὔδαιμον. ἕπου δὴ καὶ ξύνιδε ἄν σοι δοκῶ κἀγὼ μετ' αὐτῶν καλῶς τοῦ τοιούτου πέρι λέγειν. οὔ φημι εἶναι δυνατὸν ἀνθρώποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι πλὴν ὀλίγων. μέχρι περ ἂν ζῶμεν τοῦτο διορίζομαι· καλὴ δὲ ἐλπὶς τελευτήσαντι τυχεῖν ἁπάντων, ὧν ἕνεκά τις προθυμοῖτ' ἄν. ζῶν τε ὡς κάλλιστ' ἂν ζῇν κατὰ δύναμιν καὶ τελευτήσας τελευτῆς τοιαύτης τυχεῖν. λέγω δ' οὐδὲν σοφόν, ἀλλ' ὅ περ ἅπαντες Ἕλληνές τε καὶ βάρ- D βαροι γιγνώσκομέν τινα τρόπον, ὡς ἐξ ἀρχῆς τὸ γενέσθαι χαλεπὸν ἅπαντι ζώῳ, πρῶτον μὲν τὸ μετασχεῖν τῆς τῶν κυουμένων ἕξεως, ἔπειτ' αὖ τὸ γίγνεσθαι, καὶ

ἔτι τὸ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι, καὶ διὰ πόνων μυρίων ταῦτα γίγνεσθαι ξύμπαντα, ὥς φαμεν ἅπαντες.
974 καὶ χρόνος βραχὺς, ἄν τις εἴη πρὸς λογισμὸν μή τι τῶν μοχθηρῶν, ἀλλ' ὃ πᾶς ἂν ὑπολάβοι μέτριον. οὗτος δὲ σχεδὸν ἀναπνοὴν δοκεῖ ποιεῖν τινὰ κατὰ μέσον πῃ βίον τὸν ἀνθρώπινον. ταχὺ γε μὴν ἐπιλαβὸν γῆρας ὁντινοῦν ποιήσαι ἂν μήποτ' ἐθελῆσαι πάλιν ἀναβιῶναι, λογισάμενον τὸν βεβιωμένον ἑαυτῷ βίον, ὅς τις μὴ τυγχάνει παιδικῆς δόξης μεστὸς ὤν. τούτων δὴ τί ποτέ μοι τεκμήριον; ὅτι πέφυκε ταύτῃ τὸ νῦν ζητού-
B μενον τῷ λόγῳ. ζητοῦμεν δὲ δὴ τίνα τρόπον σοφοὶ γενησόμεθα, ὡς οὔσης τινὸς ἑκάστοις ταύτης τῆς δυνάμεως. ἡ δὲ φυγῇ φεύγει τότε ὅταν τις πρός τινα φρόνησιν ἴῃ τῶν λεγομένων τεχνῶν ἢ φρονήσεων ἢ τινων ἄλλων τοιούτων ὡς οἰόμεθα ἐπιστημῶν, ὡς ἀξίας τούτων οὐδεμιᾶς οὔσης ἐπίκλησιν ῥηθῆναι τῆς περὶ ταῦτα σοφίας τἀνθρώπινα, τῆς δὲ αὖ ψυχῆς σφόδρα πεποιθυίας καὶ μαντευομένης, ὡς οὔσης αὐτῇ κατά
C τινα φύσιν ταύτης, τίς δ' ἔστι καὶ πότε καὶ πῶς, οὐ πάνυ δυναμένης ἐξευρίσκειν. ἆρ' οὐ τούτῳ σφόδρα προςέοιχ' ἡμῶν ἡ περὶ σοφίαν ἀπορία καὶ ζήτησις, πλείων τῆς ἐλπίδος ἑκάστῳ γιγνομένη τῶν ὅσοι ἐν ἡμῖν δυνατοὶ γίγνονται φρονίμως αὐτοὺς ἄλλους τε ἐξετάσαι συμφώνως διὰ λόγων πάντων καὶ πάντῃ λεγομένων; ταῦτ' οὐχ οὕτως ἢ ταύτῃ ξυμφήσομεν ἔχειν;

ΚΛ. Ξυμφήσομεν ἐπ' ἐλπίδ' ἴσως ταῦτ', ὦ ξένε,
D τῇ μετὰ σοῦ κατὰ χρόνον ἂν γενομένῃ, δοξάσαι περὶ αὐτῶν εἰςαῦθις τὸ ἀληθέστατον.

ΑΘ. Τὰς ἄλλας τοίνυν ὅσαι ἐπιστῆμαι μὲν εἰσι λεγόμεναι, σοφὸν δὲ οὐκ ἀποτελοῦσι τὸν λαμβάνοντά τε αὐτὰς καὶ ἔχοντα, πρῶτον διεξιτέον, ὅπως ταύτας ἐκποδὼν θέμενοι πειρώμεθα ἐκείνας ὧν δεόμεθα παραθέσθαι τε καὶ παραθέμενοι μανθάνειν. Πρῶτον μὲν τοίνυν ὧν πρῶτον δεῖ θνητῷ γένει, ἴδωμεν ὡς
E εἰσὶ μὲν ἀναγκαιόταται σχεδὸν ἀληθῶς τε πρῶται, ὁ δὲ ἐπιστήμων αὐτῶν γιγνόμενος, εἰ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔδοξέ τις εἶναί ποτε σοφός, οὔκουν νῦν γε οὔτε σοφὸς εἶναι δοξάζεται ὀνείδη τε ἴσχει μᾶλλον ἀπὸ τῆς τοιαύ-

της ἐπιστήμης. ἐροῦμεν δὴ αἵ τ' εἰσὶ καὶ ὅτι πᾶς ἀνὴρ 975
αὐτάς, σχεδὸν ὅσοις ἀγὼν πρόκειται τοῦ δοκεῖν ὡς
ἄριστον ἄνδρα ξυμβῆναι γενόμενον ἄν, φεύγει διὰ τὰς
κτήσεις τῆς φρονήσεώς τε καὶ ἐπιτηδεύσεως. ἔστω δὴ
πρῶτον μὲν ἡ τῆς ἀλληλοφαγίας τῶν ζώων ἡμᾶς τῶν
μέν, ὡς ὁ μῦθός ἐστι, τὸ παράπαν ἀποστήσασα, τῶν
δὲ εἰς τὴν νόμιμον ἐδωδὴν καταστήσασα. ἵλεῳ δ' ἡμῖν
οἱ πρόσθεν εἴησάν τε καὶ εἰσίν· οἵτινες μὲν γὰρ οὖν
ἐλέγομεν, πρῶτοι χαιρέτωσαν. ἡ δ' οὖν ἀλφίτων τε καὶ B
ἀλεύρων ποίησις ἅμα καὶ τροφὴ καλὴ μὲν καὶ ἀγαθή,
σοφὸν δὲ ἄνδρα τελέως οὐκ ἐθελήσει ποτὲ ἀπεργάσα-
σθαι· τοῦτο γὰρ αὐτό, ἡ τῆς ποιήσεως ἐπίκλησις, τῶν
ποιουμένων αὐτῶν δυσχέρειαν ἀπεργάζοιτ' ἄν. σχεδὸν
δ' οὐδὲ ἡ χώρας ξυμπάσης γεωργία· οὐ γὰρ τέχνη
ἀλλὰ φύσει κατὰ θεὸν πάντες φαινόμεθα γῆν μετα-
κεχειρίσθαι. καὶ μὴν οὐδ' ἡ τῶν οἰκήσεών γε ξυνυφὴ
καὶ ξύμπασα οἰκοδομία καὶ σκευῶν πάντων ἀπεργα-
στική, χαλκεία τε καὶ ἡ τῶν τεκτονικῶν καὶ πλαστικῶν C
καὶ πλεκτικῶν καὶ ἔτι ξυμπάντων ὀργάνων παρασκευή, τῷ
δήμῳ τὸ πρόσφορον ἔχουσα, ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἀρετῇ λεγο-
μένη. καὶ μὴν οὐδ' ἡ ξύμπασα θηρευτική, πολλή περ
καὶ τεχνικὴ γεγονυῖα, τό γε μεγαλοπρεπὲς σὺν τῷ σοφῷ
οὐκ ἀποδίδωσιν. οὐ μὴν οὐδὲ μαντική γε οὐδ' ἑρμη-
νευτικὴ τὸ παράπαν· τὸ λεγόμενον γὰρ οἶδε μόνον,
εἰ δ' ἀληθές, οὐκ ἔμαθεν. Ὅτε δὴ τὴν τῶν ἀναγκαίων
ὁρῶμεν κτῆσιν διὰ τέχνης μὲν ἀπεργαζομένην, τούτων
δὲ οὐδεμίαν οὐδένα σοφὸν ποιοῦσαν; τό γε μετὰ τοῦτο D
παιδιά τις ἂν λείποιτο, μιμητικὴ μὲν τὸ πλεῖστον, ἀλλ'
οὐδαμῇ σπουδαία. πολλοῖς μὲν γὰρ ὀργάνοις μιμοῦν-
ται, πολλοῖς δ' αὐτῶν τῶν σωμάτων οὐ πάντως εὐ-
σχήμοσι μιμήμασι; τά τε κατὰ λόγους καὶ Μοῦσαν
πᾶσαν, καὶ ὅσων γραφικὴ μήτηρ, πολλῶν καὶ παν-
τοίων ποικιλμάτων ἀποτελουμένων ἐν πολλοῖς ὑγροῖς
καὶ ξηροῖς γένεσιν· ὧν σοφὸν οὐδένα εἰς οὐδὲν σπουδῇ
τῇ μεγίστῃ δημιουργοῦντα ἡ μιμητικὴ παρέχεται. Πάν-
των δ' ἐξειργασμένων τὸ λοιπὸν βοήθεια γίγνοιτ' ἂν E
μυρία μυρίοις, ἡ μὲν μεγίστη τε καὶ εἰς πλεῖστα πολε-
μικὴ κληθεῖσα στρατηγικὴ τέχνη, εὐδοκιμωτάτη πρὸς

καὶ τοῖς ἔργοις ξυνακολουθεῖν, κρίνοντας τά τε καλῶς γιγνόμενα καὶ τὰ μὴ κατὰ φύσιν;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

C ΑΘ. Μῶν οὖν οὐχ ἓν τῶν καλλίστων ἐστὶ τὸ
περὶ τοὺς θεούς, ἃ δὴ σπουδῇ διεπερανάμεθα, ὡς
εἰσί τε καὶ ὅσης φαίνονται κύριοι δυνάμεως, εἰδέναι
τε εἰς ὅσον δυνατόν ἐστι ταῦτ' ἄνθρωπον γιγνώσκειν,
καὶ τοῖς μὲν πλείστοις τῶν κατὰ πόλιν ξυγγιγνώσκειν
τῇ φήμῃ μόνον τῶν νόμων συνακολουθοῦσι, τοῖς δὲ
φυλακῆς μεθέξουσι μηδὲ ἐπιτρέπειν, ὃς ἂν μὴ δια-
πονήσηται τὸ πᾶσαν πίστιν λαβεῖν τῶν οὐσῶν περὶ
θεῶν; τὴν δὲ μὴν ἐπιτροπὴν εἶναι τὸ μηδέποτε τῶν
D νομοφυλάκων αἱρεῖσθαι τὸν μὴ θεῖον καὶ διαπεπονη-
κότα πρὸς αὐτά, μηδ' αὖ τῶν πρὸς ἀρετὴν ἔγκριτον
γίγνεσθαι;

ΚΛ. Δίκαιον γοῦν, ὡς λέγεις, τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀργὸν ἢ ἀδύνατον ἀποκρίνασθαι πόῤῥω τῶν καλῶν.

ΑΘ. Ἄρα οὖν ἴσμεν ὅτι δύ' ἐστὸν τὼ περὶ θεῶν ἄγοντε εἰς πίστιν ὅσα διήλθομεν ἐν τοῖς πρόσθεν;

ΚΛ. Ποῖα;

ΑΘ. Ἓν μὲν ὃ περὶ τὴν ψυχὴν ἐλέγομεν, ὡς
E πρεσβύτατόν τε καὶ θειότατόν ἐστι πάντων ὧν κίνη-
σις γένεσιν παραλαβοῦσα ἀέναον οὐσίαν ἐπόρισεν· ἓν
δὲ τὸ περὶ τὴν φοράν, ὡς ἔχει τάξεως, ἄστρων τε
καὶ ὅσων ἄλλων ἐγκρατὴς νοῦς ἐστὶ τὸ πᾶν διακεκο-
σμηκώς. ὁ γὰρ ἰδὼν ταῦτα μὴ φαύλως μηδ' ἰδιωτι-
κῶς, οὐδεὶς οὕτως ἄθεος ἀνθρώπων ποτὲ πέφυκεν,
ὃς οὐ τοὐναντίον ἔπαθεν ἢ τὸ προσδοκώμενον ὑπὸ
967 τῶν πολλῶν. οἱ μὲν γὰρ διανοοῦνται τοὺς τὰ τοιαῦτα
μεταχειρισαμένους ἀστρονομίᾳ τε καὶ ταῖς μετὰ ταύ-
της ἀναγκαίαις ἄλλαις τέχναις ἀθέους γίγνεσθαι, κα-
θεωρακότας ὡς οἷόν τε γιγνόμενα ἀνάγκαις πρά-
γματ' ἀλλ' οὐ διανοίαις βουλήσεως ἀγαθῶν πέρι
τελουμένων.

ΚΛ. Τὸ δὲ δὴ πῶς ἔχον ἂν εἴη;

ΑΘ. Πᾶν, ὅ περ εἶπον, τοὐναντίον ἔχει νῦν τε καὶ ὅτε ἄψυχα αὐτὰ οἱ διανοούμενοι διενοοῦντο.

θαύματα μὲν οὖν καὶ τότε ὑπεδύετο περὶ αὐτά, καὶ ὑπωπτεύετο τὸ νῦν ὄντως δεδογμένον, ὅσοι τῆς ἀκρι- B βείας αὐτῶν ἥπτοντο, ὅπως μήποτ᾽ ἂν ἄψυχα ὄντα οὕτως εἰς ἀκρίβειαν θαυμαστοῖς λογισμοῖς ἂν ἐχρῆτο, νοῦν μὴ κεκτημένα· καί τινες ἐτόλμων τοῦτό γε αὐτὸ παρακινδυνεύειν καὶ τότε, λέγοντες ὡς νοῦς εἴη ὁ διακεκοσμηκὼς πάνθ᾽ ὅσα κατ᾽ οὐρανόν, οἱ δὲ αὐτοὶ πάλιν ἁμαρτάνοντες ψυχῆς φύσεως, ὅτι πρεσβύτερον εἴη σωμάτων, διανοηθέντες δὲ ὡς νεώτερον, ἅπανθ᾽ ὡς εἰπεῖν ἔπος ἀνέτρεψαν πάλιν, ἑαυτοὺς δὲ πολὺ C μᾶλλον· τὰ γὰρ δὴ πρὸ τῶν ὀμμάτων πάντα αὐτοῖς ἐφάνη, τὰ κατ᾽ οὐρανὸν φερόμενα, μεστὰ εἶναι λίθων καὶ γῆς καὶ πολλῶν ἄλλων ἀψύχων σωμάτων διανεμόντων τὰς αἰτίας παντὸς τοῦ κόσμου. ταῦτ᾽ ἦν τὰ τότε ἐξειργασμένα πολλὰς ἀθεότητας καὶ δυσχερείας τῶν τοιούτων ἅπτεσθαι. καὶ δὴ καὶ λοιδορήσεις γε ἐπῆλθον ποιηταῖς, τοὺς φιλοσοφοῦντας κυσὶ ματαίαις ἀπεικάζοντας χρωμέναισιν ὑλακαῖς, ἄλλα τ᾽ αὖ ἀνόητ᾽ D εἰπεῖν. νῦν δέ, ὅ περ εἴρηται, πᾶν τοὐναντίον ἔχει.

ΚΛ. Πῶς;

ΑΘ. Οὐκ ἔστι ποτὲ γενέσθαι βεβαίως θεοσεβῆ θνητῶν ἀνθρώπων οὐδένα, ὃς ἂν μὴ τὰ λεγόμενα ταῦτα νῦν δύο λάβῃ, ψυχήν τε, ὡς ἔστι πρεσβύτατον ἁπάντων ὅσα γονῆς μετείληφεν ἀθάνατόν τε ἄρχει τε δὴ σωμάτων πάντων, ἐπὶ δὲ τούτοισι δή, τὸ νῦν εἰρημένον πολλάκις, τόν τε εἰρημένον ἐν τοῖς ἄστροις νοῦν τῶν ὄντων τά τε πρὸ τούτων ἀναγκαῖα E μαθήματα λάβῃ, τά τε κατὰ τὴν Μοῦσαν τούτοις τῆς κοινωνίας συνθεασάμενος χρήσηται πρὸς τὰ τῶν ἠθῶν ἐπιτηδεύματα καὶ νόμιμα συναρμοττόντως, ὅσα τε λόγον ἔχει, τούτων δυνατὸς ᾖ δοῦναι τὸν λόγον 968 [ὅσα τε μή]. ὁ δὲ μὴ ταῦθ᾽ οἷός τ᾽ ὢν πρὸς ταῖς δημοσίαις ἀρεταῖς κεκτῆσθαι σχεδὸν ἄρχων μὲν οὐκ ἄν ποτε γένοιτο ἱκανὸς ὅλης πόλεως, ὑπηρέτης δ᾽ ἂν ἄλλοις ἄρχουσιν. ὁρᾶν δὴ χρεὼν νῦν, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἤδη πρὸς τοῖς εἰρημένοις νόμοις ἅπασιν ὅσους διεληλύθαμεν, εἰ καὶ τοῦτον προσοίσομεν, ὡς φυλακὴν ἐσόμενον κατὰ νόμον χάριν σωτηρίας, τὸν

τῶν ἀρχόντων νυκτερινὸν σύλλογον παιδείας ὁπόσης
B διεληλύθαμεν κοινωνὸν γενόμενον· ἢ πῶς ποιῶμεν;

ΚΛ. Ἀλλ', ὦ λῷστε, πῶς οὐ προσοίσομεν, ἄν πῃ καὶ κατὰ βραχὺ δυνηθῶμεν;

ΑΘ. Καὶ μὴν πρός γε τὸ τοιοῦτον ἁμιλληθῶμεν πάντες. ξυλλήπτωρ γὰρ τούτου γε ὑμῖν καὶ ἐγὼ γιγνοίμην ἂν προθύμως, πρὸς δ' ἐμοὶ καὶ ἑτέρους ἴσως εὑρήσω διὰ τὴν περὶ τὰ τοιαῦτ' ἐμπειρίαν τε καὶ σκέψιν γεγονυῖάν μοι καὶ μάλα συχνήν.

ΚΛ. Ἀλλ', ὦ ξένε, παντὸς μὲν μᾶλλον ταύτῃ πορευτέον ᾗ περ καὶ ὁ θεὸς ἡμᾶς σχεδὸν ἄγει· τίς
C δὲ ὁ τρόπος ἡμῖν γιγνόμενος ὀρθῶς γίγνοιτ' ἄν, τουτὶ δὴ τὰ νῦν λέγωμέν τε καὶ ἐρευνῶμεν.

ΑΘ. Οὐκέτι νόμους, ὦ Μέγιλλε καὶ Κλεινία, περὶ τῶν τοιούτων δυνατόν ἐστι νομοθετεῖν, πρὶν ἂν κοσμηθῇ· τότε δὲ κυρίους ὧν αὐτοὺς δεῖ γίγνεσθαι, νομοθετεῖν. ἀλλὰ ἤδη τὸ τὰ τοιαῦτα κατασκευάζον διδαχὴ μετὰ ξυνουσίας πολλῆς γίγνοιτ' ἄν, εἰ γίγνοιτο ὀρθῶς.

ΚΛ. Πῶς; τί τοῦτο εἰρῆσθαι φῶμεν αὖ;

ΑΘ. Πρῶτον μὲν δή που καταλεκτέος ἂν εἴη
D κατάλογος τῶν ὅσοι ἐπιτήδειοι πρὸς τὴν τῆς φυλακῆς φύσιν ἂν εἶεν ἡλικίαις τε καὶ μαθημάτων δυνάμεσι καὶ τρόπων ἤθεσι καὶ ἔθεσι. μετὰ δὲ τοῦτο, ἃ δεῖ μανθάνειν, οὔτε εὑρεῖν ῥᾴδιον οὔτε εὑρηκότος ἄλλου μαθητὴν γενέσθαι. πρὸς τούτοις δὲ χρόνους οὕς τε καὶ ἐν οἷς δεῖ παραλαμβάνειν ἕκαστα, μάταιον ταῦτ' ἐν γράμμασι λέγειν· οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς
E τοῖς μανθάνουσι δῆλα γίγνοιτ' ἂν ὅτι πρὸς καιρὸν μανθάνεται, πρὶν ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἑκάστῳ που μαθήματος ἐπιστήμην γεγονέναι. οὕτω δὴ πάντα τὰ περὶ ταῦτα ἀπόῤῥητα μὲν λεχθέντα οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιτο, ἀπρόῤῥητα δὲ διὰ τὸ μηδὲν προῤῥηθέντα δηλοῦν τῶν λεγομένων.

ΚΛ. Τί οὖν δὴ ποιητέον ἐχόντων τούτων οὕτως, ὦ ξένε;

ΑΘ. Τὸ λεγόμενον, ὦ φίλοι, ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ εἴ περ κινδυνεύειν περὶ τῆς

πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἕξ, φασίν, ἢ
τρεῖς κύβους βάλλοντας, πάντα ποιητέον. ἐγὼ δ᾽ ὑμῖν
συγκινδυνεύσω τῷ φράζειν τε καὶ ἐξηγεῖσθαι τά γε 969
δεδογμένα ἐμοὶ περὶ τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς τῆς
νῦν αὖ κεκινημένης τοῖς λόγοις. τὸ μέντοι κινδύ-
νευμα οὐ σμικρὸν οὐδ᾽ ἑτέροις τισὶ προςφερὲς ἂν εἴη.
σοὶ δὴ τοῦτό γε, ὦ Κλεινία, μέλειν παρακελεύομαι·
σὺ γὰρ τὴν Μαγνήτων πόλιν, ἢ ᾧ ἂν θεὸς ἐπώ-
νυμον αὐτὴν ποιήσῃ, κλέος ἀρεῖ μέγιστον κατασκευά-
σας αὐτὴν ὀρθῶς, ἢ τό γε ἀνδρειότατος εἶναι δοκεῖν·
τῶν ὕστερον ἐπιγιγνομένων οὐκ ἐκφεύξει ποτέ. ἐάν γε B
μὴν οὗτος ἡμῖν ὁ θεῖος γένηται ξύλλογος, ὦ φίλοι
ἑταῖροι, παραδοτέον τούτῳ τὴν πόλιν, ἀμφισβήτη-
σίς τ᾽ οὐκ ἔστ᾽ οὐδεμία οὐδενὶ τῶν νῦν παρὰ ταῦθ᾽
ὡς ἔπος εἰπεῖν νομοθετῶν, ὄντως δὲ ἔσται σχεδὸν
ὕπαρ ἀποτετελεσμένον οὗ σμικρῷ πρόσθεν ὀνείρα-
τος ὡς τῷ λόγῳ ἐφηψάμεθα, κεφαλῆς νοῦ τε κοι-
νωνίας εἰκόνα τινά πως ξυμμίξαντες, ἐὰν ἄρα ἡμῖν
οἵ τε ἄνδρες ἀκριβῶς ξυμμιχθῶσι, παιδευθῶσί τε
προςηκόντως, παιδευθέντες τε ἐν ἀκροπόλει τῆς χώ- C
ρας κατοικήσαντες φύλακες ἀποτελεσθῶσιν οἵους ἡμεῖς
οὐκ εἴδομεν ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ πρὸς ἀρετὴν σωτη-
ρίας γενομένους.

ΜΕ. Ὦ φίλε Κλεινία, ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν εἰρημένων ἁπάντων ἢ τὴν πόλιν ἐατέον τῆς κατοικίσεως ἢ τὸν ξένον τόνδε οὐκ ἀφετέον, ἀλλὰ δεήσεσι καὶ μηχαναῖς πάσαις κοινωνὸν ποιητέον ἐπὶ τὴν τῆς πόλεως κατοίκισιν.

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Μέγιλλε, καὶ ἐγώ D
τε ποιήσω ταῦθ᾽ οὕτω καὶ ξυλλάμβανε.

ΜΕ. Ξυλλήψομαι.

ΕΠΙΝΟΜΙΣ

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΞΕΝΟΣ, ΚΛΕΙΝΙΑΣ ΚΡΗΣ, ΜΕΓΙΛΛΟΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΣ.

Πρὸς μὲν τὸ τῆς ὁμολογίας ἥκομεν ἅπαντες ὀρθῶς, 973
ὦ ξένε, τρεῖς ὄντες, ἐγὼ καὶ σὺ καὶ Μέγιλλος ὅδε, τὸ
τῆς φρονήσεως ἐπισκεψόμενοι τίνι ποτὲ χρὴ λόγῳ διεξ-
ελθεῖν, ὃ τὴν ἀνθρωπίνην ἕξιν φαμὲν, ὅταν διανοη-
θῇ, κάλλιστ᾽ ἔχειν ποιεῖν πρὸς φρόνησιν, ὅσην δυνατὸν
ἀνθρώπῳ σχεῖν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὥς φαμεν, ἅπαντα
διεξήλθομεν ὅσα ἦν περὶ νόμων θέσιν· ὃ δὲ μέγιστον B
εὑρεῖν τε καὶ εἰπεῖν, τί ποτε μαθὼν θνητὸς ἄνθρω-
πος σοφὸς ἂν εἴη, τοῦτο οὔτε εἴπομεν οὔτε εὕρομεν.
νῦν δὲ πειρώμεθα τοῦτο μὴ καταλιπεῖν· σχεδὸν γὰρ
ἀτελὲς ἂν πράξαιμεν οὗ χάριν ἅπαντες ὡρμήσαμεν, ὡς
φανερὰ ποιήσοντες ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους.
ΑΘ. Ὦ φίλε Κλεινία, καλῶς μὲν λέγεις, ἄτοπον
μὴν ἀκούσεσθαί σε λόγον οἶμαι, καί τινα τρόπον οὐκ
ἄτοπον αὖ. πολλοὶ γὰρ δὴ προςτυχεῖς τῷ βίῳ γιγνό-
μενοι τὸν αὐτὸν λόγον φέρουσιν, ὡς οὐκ ἔσται μακά- C
ριον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὐδ᾽ εὔδαιμον. ἕπου δὴ
καὶ ξύνιδε ἄν σοι δοκῶ κἀγὼ μετ᾽ αὐτῶν καλῶς τοῦ
τοιούτου πέρι λέγειν. οὔ φημι εἶναι δυνατὸν ἀνθρώ-
ποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι πλὴν ὀλί-
γων. μέχρι περ ἂν ζῶμεν τοῦτο διορίζομαι· καλὴ δὲ
ἐλπὶς τελευτήσαντι τυχεῖν ἁπάντων, ὧν ἕνεκά τις προ-
θυμοῖτ᾽ ἄν. ζῶν τε ὡς κάλλιστ᾽ ἂν ζῆν κατὰ δύναμιν
καὶ τελευτήσας τελευτῆς τοιαύτης τυχεῖν. λέγω δ᾽ οὐ-
δὲν σοφόν, ἀλλ᾽ ὅ περ ἅπαντες Ἕλληνές τε καὶ βάρ- D
βαροι γιγνώσκομέν τινα τρόπον, ὡς ἐξ ἀρχῆς τὸ γενέ-
σθαι χαλεπὸν ἅπαντι ζώῳ, πρῶτον μὲν τὸ μετασχεῖν
τῆς τῶν κυουμένων ἕξεως, ἔπειτ᾽ αὖ τὸ γίγνεσθαι, καὶ

ἔτι τὸ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι, καὶ διὰ πόνων μυ-
ρίων ταῦτα γίγνεσθαι ξύμπαντα, ὥς φαμεν ἅπαντες.
974 καὶ χρόνος βραχὺς, ἂν τις εἴη πρὸς λογισμὸν μή τι
τῶν μοχθηρῶν, ἀλλ' ὃ πᾶς ἂν ὑπολάβοι μέτριον. οὗ-
τος δὲ σχεδὸν ἀναπνοὴν δοκεῖ ποιεῖν τινὰ κατὰ μέσον
πη βίον τὸν ἀνθρώπινον. ταχὺ γε μὴν ἐπιλαβὸν γῆρας
ὀντινοῦν ποιήσαι ἂν μήποτ' ἐθελῆσαι πάλιν ἀναβιῶ-
ναι, λογισάμενον τὸν βεβιωμένον ἑαυτῷ βίον, ὅς τις
μὴ τυγχάνει παιδικῆς δόξης μεστὸς ὤν. τούτων δὴ τί
ποτέ μοι τεκμήριον; ὅτι πέφυκε ταύτῃ τὸ νῦν ζητού-
B μενον τῷ λόγῳ. ζητοῦμεν δὲ δὴ τίνα τρόπον σοφοὶ
γενησόμεθα, ὡς οὔσης τινὸς ἑκάστοις ταύτης τῆς δυ-
νάμεως. ἡ δὲ φυγῇ φεύγει τότε ὅταν τις πρός τινα
φρόνησιν ἴῃ τῶν λεγομένων τεχνῶν ἢ φρονήσεων ἢ
τινων ἄλλων τοιούτων ὡς οἰόμεθα ἐπιστημῶν, ὡς ἀξίας
τούτων οὐδεμιᾶς οὔσης ἐπίκλησιν ῥηθῆναι τῆς περὶ
ταῦτα σοφίας τἀνθρώπινα, τῆς δὲ αὖ ψυχῆς σφόδρα
πεποιθυίας καὶ μαντευομένης, ὡς οὔσης αὐτῇ κατά
C τινα φύσιν ταύτης, τίς δ' ἔστι καὶ πότε καὶ πῶς, οὐ
πάνυ δυναμένης ἐξευρίσκειν. ἆρ' οὐ τούτῳ σφόδρα
προςέοιχ' ἡμῶν ἡ περὶ σοφίαν ἀπορία καὶ ζήτησις,
πλείων τῆς ἐλπίδος ἑκάστῳ γιγνομένη τῶν ὅσοι ἐν ἡμῖν
δυνατοὶ γίγνονται φρονίμως αὐτοὺς ἄλλους τε ἐξετά-
σαι συμφώνως διὰ λόγων πάντων καὶ πάντῃ λεγομέ-
νων; ταῦτ' οὐχ οὕτως ἢ ταύτῃ ξυμφήσομεν ἔχειν;

ΚΛ. Ξυμφήσομεν ἐπ' ἐλπίδ' ἴσως ταῦτ', ὦ ξένε,
D τῇ μετὰ σοῦ κατὰ χρόνον ἂν γενομένῃ, δοξάσαι περὶ
αὐτῶν εἰςαῦθις τὸ ἀληθέστατον.

ΑΘ. Τὰς ἄλλας τοίνυν ὅσαι ἐπιστῆμαι μὲν εἰσι
λεγόμεναι, σοφὸν δὲ οὐκ ἀποτελοῦσι τὸν λαμβάνοντά
τε αὐτὰς καὶ ἔχοντα, πρῶτον διεξιτέον, ὅπως ταύτας
ἐκποδὼν θέμενοι πειρώμεθα ἐκείνας ὧν δεόμεθα πα-
ραθέσθαι τε καὶ παραθέμενοι μανθάνειν. Πρῶτον
μὲν τοίνυν ὧν πρῶτον δεῖ θνητῷ γένει, ἴδωμεν ὡς
E εἰσὶ μὲν ἀναγκαιόταται σχεδὸν ἀληθῶς τε πρῶται, ὁ
δὲ ἐπιστήμων αὐτῶν γιγνόμενος, εἰ καὶ κατ' ἀρχὰς
ἔδοξέ τις εἶναί ποτε σοφός, οὔκουν νῦν γε οὔτε σοφὸς
εἶναι δοξάζεται ὀνείδη τε ἴσχει μᾶλλον ἀπὸ τῆς τοιαύ-

της ἐπιστήμης. ἐροῦμεν δὴ αἵ τ' εἰσὶ καὶ ὅτι πᾶς ἀνὴρ 975
αὐτάς, σχεδὸν ὅσοις ἀγὼν πρόκειται τοῦ δοκεῖν ὡς
ἄριστον ἄνδρα ξυμβῆναι γενόμενον ἄν, φεύγει διὰ τὰς
κτήσεις τῆς φρονήσεώς τε καὶ ἐπιτηδεύσεως. ἔστω δὴ
πρῶτον μὲν ἡ τῆς ἀλληλοφαγίας τῶν ζώων ἡμᾶς τῶν
μέν, ὡς ὁ μῦθός ἐστι, τὸ παράπαν ἀποστήσασα, τῶν
δὲ εἰς τὴν νόμιμον ἐδωδὴν καταστήσασα. ἵλεῳ δ' ἡμῖν
οἱ πρόσθεν εἴησάν τε καὶ εἰσίν· οἵ τινες μὲν γὰρ οὖν
ἐλέγομεν, πρῶτοι χαιρέτωσαν. ἡ δ' οὖν ἀλφίτων τε καὶ B
ἀλεύρων ποίησις ἅμα καὶ τροφὴ καλὴ μὲν καὶ ἀγαθή,
σοφὸν δὲ ἄνδρα τελέως οὐκ ἐθελήσει ποτὲ ἀπεργάσα-
σθαι· τοῦτο γὰρ αὐτό, ἡ τῆς ποιήσεως ἐπίκλησις, τῶν
ποιουμένων αὐτῶν δυσχέρειαν ἀπεργάζοιτ' ἄν. σχεδὸν
δ' οὐδὲ ἡ χώρας ξυμπάσης γεωργία· οὐ γὰρ τέχνῃ
ἀλλὰ φύσει κατὰ θεὸν πάντες φαινόμεθα γῆν μετα-
κεχειρίσθαι. καὶ μὴν οὐδ' ἡ τῶν οἰκήσεών γε ξυνυφὴ
καὶ ξύμπασα οἰκοδομία καὶ σκευῶν πάντων ἀπεργα-
στική, χαλκεία τε καὶ ἡ τῶν τεκτονικῶν καὶ πλαστικῶν C
καὶ πλεκτικῶν καὶ ἔτι ξυμπάντων ὀργάνων παρασκευή,
δήμῳ τὸ πρόσφορον ἔχουσα, ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἀρετῇ λεγο-
μένη. καὶ μὴν οὐδ' ἡ ξύμπασα θηρευτική, πολλή περ
καὶ τεχνικὴ γεγονυῖα, τό γε μεγαλοπρεπὲς σὺν τῷ σοφῷ
οὐκ ἀποδίδωσιν. οὐ μὴν οὐδὲ μαντική γε οὐδ' ἑρμη-
νευτικὴ τὸ παράπαν· τὸ λεγόμενον γὰρ οἶδε μόνον,
εἰ δ' ἀληθές, οὐκ ἔμαθεν. Ὅτε δὴ τὴν τῶν ἀναγκαίων
ὁρῶμεν κτῆσιν διὰ τέχνης μὲν ἀπεργαζομένην, τούτων
δὲ οὐδεμίαν οὐδένα σοφὸν ποιοῦσαν; τό γε μετὰ τοῦτο D
παιδιά τις ἂν λείποιτο, μιμητικὴ μὲν τὸ πλεῖστον, ἀλλ'
οὐδαμῇ σπουδαία. πολλοῖς μὲν γὰρ ὀργάνοις μιμοῦν-
ται, πολλοῖς δ' αὐτῶν τῶν σωμάτων οὐ πάντως εὐ-
σχήμοσι μιμήμασι; τά τε κατὰ λόγους καὶ Μοῦσαν
πᾶσαν, καὶ ὅσων γραφικὴ μήτηρ, πολλῶν καὶ παν-
τοίων ποικιλμάτων ἀποτελουμένων ἐν πολλοῖς ὑγροῖς
καὶ ξηροῖς γένεσιν. ὧν σοφὸν οὐδένα εἰς οὐδὲν σπουδῇ
τῇ μεγίστῃ δημιουργοῦντα ἡ μιμητικὴ παρέχεται. Πάν-
των δ' ἐξειργασμένων τὸ λοιπὸν βοήθεια γίγνοιτ' ἂν E
μυρία μυρίοις, ἡ μὲν μεγίστη τε καὶ εἰς πλεῖστα πολε-
μικὴ κληθεῖσα στρατηγικὴ τέχνη, εὐδοκιμωτάτη πρὸς

χρείαν, εὐτυχίας πλείστης δεομένη, μᾶλλον δὲ ἀν-
976 δρεία κατὰ φύσιν ἢ σοφίᾳ δεδομένη· ἣν δὲ καλοῦσι
μὲν ἰατρικήν, βοήθεια δέ που καὶ αὕτη σχεδὸν ὅσων
ὧραι ψύχει καὶ καύματι ἀκαίρῳ καὶ πᾶσι τοῖς τοιού-
τοις λῄζονται τὴν τῶν ζώων φύσιν. εὐδόκιμον δὲ οὐδὲν
τούτων εἰς σοφίαν τὴν ἀληθεστάτην· ἄμετρα γὰρ δό-
ξαις φορεῖται τοπαζόμενα. βοηθοὺς δέ που καὶ τοὺς
κυβερνήτας ἅμα καὶ τοὺς ναύτας ἐροῦμεν, καὶ τούτων
ἄνδρα σοφὸν μηδένα τις ἡμᾶς παραμυθούμενος ἐξ
ἁπάντων διαγγελλέτω· οὐδὲ γὰρ ἂν εἰδείη τις πνεύ-
B ματος ὀργὴν οὐδὲ φιλίαν, ὃ προςφιλὲς ἁπάσῃ κυβερ-
νητικῇ. καὶ μὴν οὐδ᾿ ὁπόσοι βοηθοὶ δίκαις ἐν τῇ τοῦ
λέγειν ῥώμῃ φασὶ γίγνεσθαι μνήμῃ καὶ τριβῇ, δόξης
ἤθεσι προςέχοντες τὸν νοῦν, ἀληθείας δὲ τῶν ὄντως
δικαίων ἐκτὸς παρεσφαλμένοι. Λοιπὴ δ᾿ ἔτι πρὸς δό-
ξαν σοφίας ἐστί τις ἄτοπος δύναμις, ἣν φύσιν ἂν οἱ
πολλοὶ μᾶλλον ἢ σοφίαν ὀνομάσειαν, τότε ὅταν τινά
τις ξυννοῇ ῥᾳδίως μὲν ὅ τί περ ἂν μανθάνῃ μαν-
C θάνοντα, μάλα δὲ πολλὰ καὶ ἀσφαλῶς μνημονεύοντα,
ὅταν τε τὸ πρόσφορον ἑκάστῳ διαμνημονεύῃ τις, ὅτι
γιγνόμενον ἂν πρέποι, τοῦτο δὲ ταχὺ δρᾷ. ταῦτα γὰρ
ἅπαντα οἱ μὲν φύσιν, οἱ δὲ σοφίαν, οἱ δὲ ἀγχί-
νοιαν θήσουσι φύσεως· σοφὸν δὲ ὄντως οὐδένα τού-
των οὐδεὶς τῶν ἐμφρόνων ἐθελήσει ποτὲ καλεῖν.

Ἀλλὰ μὴν δεῖ φανῆναί γέ τινα ἐπιστήμην, ἣν ἔχων
σοφὸς γίγνοιτ᾿ ἂν ὁ σοφὸς ὄντως ὢν καὶ μὴ μόνον δο-
ξαζόμενος. ἴδωμεν δή. χαλεπῷ μὲν γὰρ λόγῳ παντά-
D πασιν ἐπιχειροῦμεν, ἑτέραν πάρεξ τῶν εἰρημένων εὑ-
ρεῖν, ἣ σοφία μὲν λέγοιτ᾿ ἂν ὄντως τε καὶ εἰκότως, ὁ
δὲ λαβὼν οὔτε βάναυσος οὔτ᾿ ἠλίθιος ἔσται, σοφὸς
δὲ καὶ ἀγαθὸς δι᾿ αὐτὴν πολίτης τε καὶ ἄρχων καὶ
ἀρχόμενος ἐνδίκως ἔσται πόλεως ἅμα καὶ ἐμμελής. κα-
τίδωμεν δὴ ταύτην πρώτην, τίς ποτ᾿ ἐκ τῆς ἀνθρω-
πίνης φύσεως ἐπιστήμη μία διεξελθοῦσα ἢ μὴ παρα-
γενομένη τῶν νῦν παρουσῶν ἀνοητότατον ἂν καὶ ἀφρο-
νέστατον παράσχοι τὸ ζῶον τὰ τῶν ἀνθρώπων. οὐ δὴ
E τοῦτό γε πάνυ χαλεπόν τῳ κατιδεῖν. μία γὰρ ὡς εἰπεῖν
πρὸς μίαν ἡ τὸν ἀριθμὸν δοῦσα παντὶ τῷ θνητῷ γένει,

τοῦτ' ἂν δράσειε. θεὸν δ' αὐτὸν μᾶλλον ἤ τινα τύχην
ἡγοῦμαι δόντα ἡμῖν σώζειν ἡμᾶς. ὃν δὲ θεὸν ἡγοῦμαι,
φράζειν χρή, καίπερ ἄτοπον ὄντα καί πως οὐκ ἄτοπον
αὖ· πῶς γὰρ τὸν ἀγαθῶν αἴτιον ἡμῖν ξυμπάντων οὐ 977
καὶ τοῦ πολὺ μεγίστου, τῆς φρονήσεως, αἴτιον ἡγεῖ-
σθαι δεῖ γεγονέναι; τίνα δὴ καὶ σεμνύνων ποτὲ λέγω
θεόν, ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία; σχεδὸν οὐρανόν, ἂν
καὶ δικαιότατον, ὡς ξύμπαντες ἄλλοι δαίμονες ἅμα
καὶ θεοί, τιμᾶν τε καὶ εὔχεσθαι διαφερόντως αὐτῷ. τὸ
δὲ καὶ τῶν ἄλλων αἴτιον ἀγαθῶν πάντων ἡμῖν αὐτὸν
γεγονέναι πάντες ἂν ὁμολογοῖμεν. δοῦναι δὲ ἅμα καὶ
ἀριθμὸν ἡμεῖς γε ὄντως αὐτόν φαμεν, ἔτι δὲ καὶ δώ-
σειν, ἐάν τις θέλῃ ξυνακολουθεῖν. ἐὰν γὰρ ἴῃ τις ἐπὶ B
θεωρίαν ὀρθὴν τήνδε, εἴτε κόσμον εἴτε Ὄλυμπον
εἴτε οὐρανὸν ἐν ἡδονῇ τῳ λέγειν, λεγέτω μέν, ἀκο-
λουθείτω δὲ ὅπῃ ποικίλλων αὑτὸν καὶ τὰ ἐν αὑτῷ
στρέφων ἄστρα πάσας διεξόδους ὥρας τε καὶ τροφὴν
πᾶσι παρέχεται. καὶ τὴν ἄλλην δὲ σὺν φρόνησιν, ὡς
φαῖμεν ἄν, σὺν ἀριθμῷ παντί, καὶ τἆλλ' ἀγαθά·
τοῦτο δὲ μέγιστον, ἐάν τις τὴν ἀριθμῶν αὐτοῦ δό-
σιν δεξάμενος ἐπεξέλθῃ πᾶσαν τὴν περίοδον.

Ἔτι δὲ σμικρὸν ἐπανελθόντες πως τοῖς λόγοις C
ἀναμνησθῶμεν ὅτι καὶ μάλ' ὀρθῶς ἐνοήσαμεν ὡς, εἴ
περ ἀριθμὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐξέλοιμεν,
οὐκ ἄν ποτέ τι φρόνιμοι γενοίμεθα. οὐ γὰρ ἂν ἔτι
ποτὲ ψυχὴ τούτου τοῦ ζώου πᾶσαν ἀρετὴν λάβοι σχε-
δόν, ὅτου λόγος ἀπείη. ζῷον δὲ ὅ τι μὴ γιγνώσκοι δύο
καὶ τρία μηδὲ περιττὸν μηδὲ ἄρτιον, ἀγνοοῖ δὲ τὸ πα-
ράπαν ἀριθμόν, οὐκ ἄν ποτε διδόναι λόγον ἔχοι περὶ
ὧν αἰσθήσεις καὶ μνήμας μόνον εἴη κεκτημένον· τὴν
δὲ ἄλλην ἀρετήν, ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην, οὐδὲν D
ἀποκωλύει. στερόμενος δὲ ἀληθοῦς λόγου σοφὸς οὐκ ἂν
ποτε γένοιτο. ὅτῳ δὲ σοφία μὴ παρείη, πάσης ἀρετῆς
τὸ μέγιστον μέρος, οὐκ ἂν ἔτι τέλεος ἀγαθὸς γενό-
μενος εὐδαίμων ποτὲ γένοιτο. οὕτως ἀριθμὸν μὲν
ἀνάγκη πᾶσα ὑποτίθεσθαι· διότι δὲ τοῦτο ἀνάγκη, λό-
γος ἔτι πλειόνων πάντων γίγνοιτ' ἂν τῶν εἰρημένων.
ἀλλὰ καὶ ὃ νῦν ὀρθῶς ῥηθήσεται, ὅτι καὶ τὰ τῶν ἄλ-

λων τεχνῶν λεγόμενα, ἃ νῦν δὴ διήλθομεν ἰόντες εἶ-
E ναι πάσας τὰς τέχνας, οὐδὲ τούτων ἓν οὐδὲν μενεῖ,
πάντα δ' ἀπολεῖται τὸ παράπαν, ὅταν ἀριθμητικήν τις
ἀνέλῃ. Δόξειε δ' ἂν ἱκανῶς τισὶ βραχέων ἕνεκα ἀρι-
θμοῦ δεῖσθαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, εἰς τὰς τέχνας
ἀποβλέψασι. καίτοι μέγα μὲν καὶ τοῦτο· εἰ δέ τις ἴδοι
τὸ θεῖον τῆς γενέσεως καὶ τὸ θνητόν, ἐν ᾧ καὶ τὸ
978 θεοσεβὲς γνωρισθήσεται καὶ ἀριθμὸς ὄντως, οὐκ ἂν
ἔτι πᾶς μάντις γνοίη ξύμπαντα ἀριθμόν, ὅσης ἡμῖν
δυνάμεως αἴτιος ἂν εἴη ξυγγιγνόμενος, ἐπεὶ καὶ τὰ
κατὰ μουσικὴν πᾶσαν διαριθμουμένων κινήσεώς τε καὶ
φθόγγων δῆλον ὅτι δεῖ· καὶ τὸ μέγιστον, ἀγαθῶν ὡς
πάντων αἴτιον· ὅτι δὲ κακῶν οὐδενός, εὖ τοῦτο γνω-
στέον, ὃ καὶ τάχα γένοιτ' ἄν. ἀλλ' ἡ σχεδὸν ἀλόγιστός
τε καὶ ἄτακτος ἀσχήμων τε καὶ ἄρρυθμος ἀνάρμοστός
τε φορά, καὶ πάνθ' ὁπόσα κακοῦ κεκοινώνηκέ τινος,
B ἐπιλέλειπται παντὸς ἀριθμοῦ, καὶ δεῖ τοῦθ' οὕτω δια-
νοεῖσθαι τὸν μέλλοντα εὐδαίμονα τελευτήσειν. καὶ τό
γε δὴ δίκαιόν τε καὶ ἀγαθὸν καὶ καλὸν καὶ πάντα τα
τοιαῦτα οὐδεὶς ποτὲ μὴ γιγνώσκων, ἀληθοῦς δόξης
ἐπιλαβόμενος, διαριθμήσεται πρὸς τὸ ἑαυτόν τε καὶ
ἕτερον πεῖσαι τὸ παράπαν.

Ἴωμεν δὴ σκεψόμενοι πρὸς τοῦτ' αὐτό, πῶς ἐμά-
θομεν ἀριθμεῖν· φέρε· τὸ γὰρ ἓν δὴ καὶ δύο γέγονε
πόθεν ἡμῖν, ὥστ' ἐννοῆσαι, φύσιν ταύτην ἴσχουσιν ἐκ
C τοῦ παντὸς πρὸς τὸ δυνατοὺς ἐννοεῖν εἶναι; πολλοῖς
δὲ ἄλλοις αὖ τῶν ζώων οὐδ' εἰς αὐτὸ τοῦθ' ἡ φύσις
παραγέγονεν, ὥστε μαθεῖν δυνατοῖς εἶναι παρὰ τοῦ
πατρὸς ἀριθμεῖν. παρὰ δ' ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον
ἐνῴκισεν ὁ θεός, ὥστε ἱκανοῖς εἶναι δεικνύμενον ξυν-
νοεῖν, ἔπειτ' ἔδειξε καὶ δείκνυσιν. ὧν τί κάλλιον ἐξ
ἑνὸς ἄν τις θεάσαιτο πλὴν τὸ τῆς ἡμέρας γένος; εἶτα
εἰς τὸ τῆς νυκτὸς ἔλθοι μέρος ἔχων ὄψιν, ὅθεν ἕτερον
D πᾶν αὐτῷ φαίνοιτ' ἄν· καὶ ἑλίττων δὴ ταῦτα αὐτὰ
ὄντα μὴ παύηται πολλὰς μὲν δὴ νύκτας, πολλὰς δὲ
ἡμέρας, ὡς οὐρανὸς οὐδέποτε παύεται διδάσκων ἀν-
θρώπους ἕν τε καὶ δύο, πρὶν ἂν καὶ ὁ δυσμαθέστατος
ἱκανῶς μάθῃ ἀριθμεῖν· ὡς γὰρ καὶ τρία καὶ τέτταρα

καὶ πολλά, ἕκαστος ἡμῶν ἐπινοήσειεν ἂν ὁρῶν ταῦτα.
καὶ ἐκ τούτων ἓν ἐποίησε τὴν σελήνην ὁ θεὸς ἀπεργα-
σάμενος, ἣ τοτὲ μὲν μείζων φαινομένη, τοτὲ δ' ἐλάτ-
των διεξῆλθεν ἄλλην ἀεὶ φαίνουσα ἡμέραν, μέχρι πεν-
τεκαίδεκα ἡμερῶν καὶ νυκτῶν· αὕτη δ' ἐστὶ περίοδος, E
εἰ βούλεταί τις τὸν κύκλον ἕνα ὅλον εἰς ἓν τιθέναι,
ὥςτε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ τὸ δυςμαθέστατον ἂν μαθεῖν
ζῶον, οἷς παρέδωκε φύσιν ὁ θεὸς τοῦ δυνατοῖς εἶναι
μανθάνειν. καὶ μέχρι μὲν τούτων τε καὶ ἐν τούτοις
ξύμπαν τὸ δυνατὸν τῶν ζώων μάλα ἀριθμητικὸν γέ-
γονε, τὸ καθ' ἓν αὐτὸ καθ' αὑτὸ σκοποῦν. τὸ δὲ πρὸς
ἄλληλα πάντα ἀριθμὸν ἀεὶ λογίζεσθαι δοκῶ μὲν μεί- 979
ζονος. ἕνεκα καὶ τούτου, σελήνην, καθά περ εἴπομεν,
αὐξανομένην καὶ φθίνουσαν ἐμποιήσας, μῆνας πρὸς
τὸν ἐνιαυτὸν ξυνεστήσατο, καὶ πάντα ἀριθμὸν πρὸς
ἀριθμὸν ἤρξατο συνορᾶν εὐδαίμονι τύχῃ. διὰ δὲ ταῦθ'
ἡμῖν καρποί τε καὶ ἐγκύμων ἡ γῆ γέγονεν, ὥςτ' εἶναι
τροφὴν πᾶσι τοῖς ζώοις ἀνέμων τε καὶ ὑετῶν γιγνομέ-
νων οὐκ ἐξαισίων οὐδὲ ἀμέτρων. ἀλλ' εἴ τι παρὰ ταῦτα
γίγνεται πρὸς τὸ φλαῦρον, οὐ τὴν θείαν ἀλλὰ τὴν B
ἀνθρωπίνην αἰτιᾶσθαι χρὴ φύσιν, οὐκ ἐν δίκῃ δια-
νέμουσαν τὸν αὑτὸν βίον. ἡμῖν δ' οὖν ζητοῦσι περὶ
νόμων σχεδὸν ἔδοξε τὰ μὲν ἄλλα ῥᾴδιά τ' εἶναι γνῶ-
ναι τὰ βέλτιστα ἀνθρώποις, καὶ πᾶς ἂν ἱκανὸς γίγνε-
σθαι καὶ ξυνεῖναι τὰ λεγόμενα καὶ ποιεῖν, εἰ γνοίη τί
ποτ' ἔστιν ὃ συμφέρειν εἰκὸς καὶ τί τὸ μὴ ξυμφέρον.
ἔδοξε δὴ καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ τὰ μὲν ἄλλα ἐπιτηδεύματα
πάντα οὐ σφόδρα χαλεπὰ εἶναι, τὸ δὲ τίνα τρόπον C
χρὴ γίγνεσθαι χρηστοὺς ἀνθρώπους παγχάλεπον. καὶ
τὰ μὲν ἄλλα αὖ πάντα κτᾶσθαι χρηστά, τὸ λεγόμε-
νον, καὶ δυνατὸν καὶ οὐ χαλεπόν, οὐσίαν τε ὅσην
δεῖ καὶ μὴ δεῖ, καὶ σῶμα οἷόν τε δεῖ καὶ μὴ δεῖ,
καὶ ψυχὴν ὅτι μὲν ἀγαθὴν δεῖ, ξυγχωρεῖ πᾶς παντί,
τὸ δ' ὅν τινα τρόπον ἀγαθήν, ὅτι μὲν αὖ δικαίαν
καὶ σώφρονα καὶ ἀνδρείαν, καὶ ταῦτα, ὅτι δὲ σοφήν,
φησὶ μὲν πᾶς δεῖν, ἥν τινα δὲ σοφίαν, ὡς ἄρτι διε-
ληλύθαμεν, οὐδεὶς οὐδενὶ τὸ παράπαν ἔτι ξυνομολο- D
γεῖ τῶν πολλῶν. νῦν οὖν δὴ παρὰ πάσας τὰς πρό-

ὅθεν σοφίας οὐ φαύλην τινὰ ἀνευρίσκομεν εἰς αὐτά γε ταῦτα, τὸ δοκεῖν σοφὸν εἶναι τόν γε μεμαθηκότα ἅ περ καὶ διεληλύθαμεν. εἰ δ' ἔστι σοφὸς ὁ ταῦτ' ἐπιστήμων καὶ ἀγαθός, τούτου δὴ πέρι λόγον δεῖ λαβεῖν.

ΚΛ. Ὦ ξένε, ὡς εἰκότως εἶπες ὅτι περὶ μεγάλων μεγάλα ἐπιχειρεῖς φράζειν.

ΑΘ. Οὐ γὰρ σμικρά, ὦ Κλεινία· τὸ δὲ χαλεπώτερον, ὅτι παντάπασι καὶ πάντως ἀληθῆ.

E ΚΛ. Σφόδρα γε, ὦ ξένε· ἀλλ' ὅμως μὴ ἀποκάμῃς λέγων ὃ φῄς.

ΑΘ. Ναί, μηδὲ σφὼ τοίνυν ἀκούοντε.

ΚΛ. Ταῦτ' ἔσται· καὶ ὑπὲρ ἀμφοῖν ἐγώ σοι φράζω.

980 ΑΘ. Καλῶς. ἐξ ἀρχῆς δὴ ῥητέον ἀνάγκη πρῶτον, ὡς φαίνεται, μάλιστα μὲν ἄν, εἰ δυνάμεθα ἑνὶ λαβεῖν ὀνόματι, τίς ἐστιν ἣν οἰόμεθα σοφίαν εἶναι, τοῦτο δ' εἰ σφόδρα ἀδυνατοῦμεν, τὸ δεύτερον, τίνες εἰσί ποτε καὶ ὁπόσαι τινὲς ἅς τις λαβὼν σοφὸς ἂν εἴη κατὰ τὸν ἡμέτερον μῦθον.

ΚΛ. Λέγοις ἄν.

ΑΘ. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἀνεμέσητον τῷ νομοθέτῃ τὸ κάλλιον τῶν πρότερον εἰρημένων περὶ θεῶν καὶ ἄμεινον ἀπεικάζοντι λέγειν, οἷον παιδείᾳ καλῇ χρωμένῳ καὶ τιμῶντι θεούς, ὕμνοις τε καὶ εὐδαιμονίᾳ

B γεραίροντι διάγειν τὸν αὑτοῦ βίον.

ΚΛ. Ἦ καλῶς, ὦ ξένε, λέγεις· εἰ γάρ σοι τοῦτο τέλος εἴη τῶν νόμων, θεοὺς προσπαίσαντι καθαρώτερόν τε διαγαγόντι τὸν βίον τῆς ἅμα τελευτῆς ἀρίστης τε καὶ καλλίστης τυχεῖν!

ΑΘ. Πῶς οὖν, ὦ Κλεινία, λέγομεν; ἢ δοκεῖ, τοὺς θεοὺς ὑμνοῦντες σφόδρα τιμῶμεν, εὐχόμενοι τὰ κάλλιστα καὶ ἄριστα περὶ αὐτῶν ἐπιέναι λέγειν ἡμῖν; οὕτως ἢ πῶς λέγεις;

C ΚΛ. Θαυμαστῶς μὲν οὖν οὕτως. ἀλλ', ὦ δαιμόνιε, πιστεύσας τοῖς θεοῖς εὔχου τε καὶ λέγε τὸν ἐπιόντα σοι λόγον τῶν καλῶν περὶ τοὺς θεούς τε καὶ τὰς θεάς.

ΑΘ. Ἔσται ταῦτα, ἂν αὐτὸς ὁ θεὸς ἡμῖν ὑφη-
γῆται, ξυνεύχου μόνον.

ΚΛ. Λέγοις ἂν τὸ μετὰ τοῦτο.

ΑΘ. Θεογονίαν τοίνυν καὶ ζωογονίαν ἀναγκαῖον,
ὡς ἔοικε, πρῶτόν μοι κακῶς ἀπεικασάντων τῶν ἔμπρο-
σθεν βέλτιον ἀπεικάσαι κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον,
ἀναλαβόντα ὃν πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς ἐπικεχείρηκα λόγους,
φράζων ὡς εἰσὶ θεοὶ ἐπιμελούμενοι πάντων, σμικρῶν D
καὶ μειζόνων, καὶ σχεδὸν ἀπαραμύθητοι τῶν περὶ τὰ
δίκαιά εἰσι πράγματα, εἰ δὴ μέμνησθέ γε, ὦ Κλεινία·
ἐλάβετε μὲν γὰρ δὴ καὶ ὑπομνήματα. καὶ γὰρ ἦν τὰ
ῥηθέντα τότε καὶ μάλα ἀληθῆ. τόδε δὲ αὐτῶν ἦν τὸ
μέγιστον, ὅτι πρεσβύτερον εἴη ψυχὴ σώματος ἅπασα
παντός. ἆρα μέμνησθε; ἢ πάντως που τοῦτό γε; ὃ
γὰρ ἄμεινον καὶ παλαιότερον καὶ θεοειδέστερον, πιθα-
νὸν ὅτι τοῦ χείρονος καὶ νεωτέρου καὶ ἀτιμοτέρου, E
πανταχῇ τε ἄρχον ἀρχομένου πρεσβύτερον καὶ ἄγον
ἀγομένου πάντῃ. λάβωμεν δὴ τοῦτό γε, ὡς ψυχὴ
πρεσβύτερόν ἐστι σώματος. εἰ δ' ἔχει τοῦτο οὕτω, τό
γε πρῶτον ἡμῖν τοῦ πρώτου τῆς γενέσεως πιθανώτε- 981
ρον ἂν εἴη σχεδὸν ὑπηργμένον. καὶ θῶμεν δὴ τὴν
ἀρχὴν τῆς ἀρχῆς εὐσχημονέστερον ἔχειν, καὶ τῶν με-
γίστων σοφίας περὶ θεῶν γενέσεως ὀρθότατα ἐπι-
βαίνειν ἡμᾶς.

ΚΛ. Ἔστω ταῦτα εἰς δύναμιν λεγόμενα.

ΑΘ. Φέρε δή, ζῶόν γε ἀληθέστατα λέγεσθαι
κατὰ φύσιν φῶμεν τοῦτό γε, ὅταν μία ξυνελθοῦσα σύ-
στασις ψυχῆς καὶ σώματος ἀποτέκῃ μίαν μορφήν;

ΚΛ. Ὀρθῶς.

ΑΘ. Ζῶον μὲν δὴ τὸ τοιοῦτον καλεῖται δι- B
καιότατα;

ΚΛ. Ναί.

ΑΘ. Στερεὰ δὲ σώματα λέγεσθαι χρὴ κατὰ τὸν
εἰκότα λόγον πέντε, ἐξ ὧν κάλλιστα καὶ ἄριστά τις ἂν
πλάττοι, τὸ δὲ ἄλλο γένος ἅπαν ἔχει μορφὴν μίαν·
οὐ γάρ ἐστιν ἀσώματον ὅ τί ποτ' ἄλλο γίγνοιτ' ἂν καὶ
χρῶμα οὐδὲν οὐδαμῶς οὐδέποτ' ἔχον, πλὴν τὸ θειό-
τατον ὄντως ψυχῆς γένος. τοῦτο δ' ἐστὶ σχεδὸν ᾧ

μόνῳ πλάττειν καὶ δημιουργεῖν προσήκει, σώματι δέ,
C ὃ λέγομεν, πλάττεσθαι καὶ γίγνεσθαι καὶ ὁρᾶσθαι·
τῷ δέ — λέγωμεν πάλιν· οὐ γὰρ ἅπαξ ῥητέον —
ἀοράτῳ τε εἶναι καὶ γιγνώσκοντι νοητῷ τε, μνήμης
μεταλαβόντι λογισμοῦ τε ἐν περιτταῖς τε καὶ ἀρτίαις
ἅμα μεταβολαῖς. πέντε οὖν ὄντων τῶν σωμάτων πῦρ
χρὴ φάναι καὶ ὕδωρ εἶναι καὶ τρίτον ἀέρα, τέταρτον
δὲ γῆν, πέμπτον δὲ αἰθέρα· τούτων δ' ἐν ἡγεμονίαις
ἑκάστων ζῷον πολὺ καὶ παντοδαπὸν ἀποτελεῖσθαι.
D μαθεῖν δὲ καθ' ἓν ὧδ' ἔστι χρεών. γήϊνον μὲν τε-
θῶμεν τὸ πρῶτον ἡμῖν ἕν, πάντας μὲν ἀνθρώπους,
πάντα δὲ ὅσα πολύποδα καὶ ἄποδα, καὶ ὅσα πορεύ-
σιμα καὶ ὅσα μόνιμα καὶ διειλημμένα ῥίζαις· τὸ δὲ
ἓν αὐτοῦ τόδε νομίζειν δεῖ, ὡς πάντα μὲν ἐξ ἁπάν-
των ταῦτ' ἔστι τῶν γενῶν, τὸ δὲ πολὺ τούτου γῆς
ἐστὶ καὶ τῆς στερεμνίας φύσεως. ἄλλο δὲ χρὴ ζῴου
γένος θεῖναι δεύτερον γιγνόμενον ἅμα καὶ δυνατὸν
ὁρᾶσθαι· τὸ γὰρ πλεῖστον πυρὸς ἔχει, ἔχει μὴν γῆς
E τε καὶ ἀέρος, ἔχει δὲ καὶ ἁπάντων τῶν ἄλλων βρα-
χέα μέρη, διὸ δὴ ζῷά τε ἐξ αὐτῶν παντοδαπὰ γί-
γνεσθαι χρὴ φάναι καὶ ὁρώμενα. νομίσαι δὲ δὴ δεῖ
πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν ταῦτα εἶναι ζώων γένη, ὃ
δὴ πᾶν χρὴ φάναι θεῖον γένος ἄστρων γεγονέναι,
σώματος μὲν τυχὸν καλλίστου, ψυχῆς δ' εὐδαιμονε-
στάτης τε καὶ ἀρίστης. δυοῖν δὲ αὐτοῖς μοιρῶν τὴν
ἑτέραν χρὴ δόξῃ μεταδιδόναι σχεδόν· ἢ γὰρ ἀνώλε-
982 θρόν τε καὶ ἀθάνατον ἕκαστον αὐτῶν εἶναι καὶ
θεῖον τὸ παράπαν ἐξ ἁπάσης ἀνάγκης, ἤ τινα μα-
κραίωνα βίον ἔχειν ἱκανὸν ἑκάστῳ ζωῆς, ἧς οὐδέν τι
πλείονος ἂν προσδεῖσθαί ποτε. νοήσωμεν οὖν πρῶτον,
ὃ λέγομεν, δύο τὰ τοιαῦτα εἶναι ζῷα. πάλιν γὰρ λέ-
γωμεν ὁρατὰ μὲν ἀμφότερα, τὸ μὲν ἐκ πύρος, ὡς
δόξειεν ἄν, ὅλον, τὸ δ' ἐκ γῆς, καὶ τὸ μὲν γήϊνον
ἐν ἀταξίᾳ, τὸ δ' ἐκ πυρὸς ἐν τάξει πάσῃ κινούμενον.
τὸ μὲν οὖν ἐν ἀταξίᾳ κινούμενον ἄφρον χρὴ νομίζειν,
B ὅπερ ὡς τὸ πολὺ δρᾷ τὸ περὶ ἡμᾶς ζῷον, τὸ δὲ ἐν
τάξει τε καὶ οὐρανῷ πόρον ἔχον μέγα τεκμήριον χρὴ
ποιεῖσθαι τοῦ φρόνιμον εἶναι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἂν

καὶ ὡσαύτως πορευόμενον ἀεὶ καὶ ποιοῦν καὶ πάσχον
τεκμήριον ἱκανὸν τοῦ φρονίμως ζῆν εἴη παρεχόμενον.
ἡ ψυχῆς δὲ ἀνάγκη νοῦν κεκτημένης ἁπασῶν ἀνα-
γκῶν πολὺ μεγίστη γίγνοιτ' ἄν· ἄρχουσα γὰρ ἀλλ'
οὐκ ἀρχομένη νομοθετεῖ. τὸ δὲ ἀμετάστροφον, ὅταν
ψυχὴ τὸ ἄριστον κατὰ τὸν ἄριστον βουλεύσηται νοῦν, C
τὸ τέλεον ἐκβαίνει τῷ ὄντι κατὰ νοῦν, καὶ οὐδὲ ἀδά-
μας ἄν αὐτοῦ κρεῖττον οὐδὲ ἀμεταστροφώτερον ἄν
ποτε γένοιτο, ἀλλ' ὄντως τρεῖς μοῖραι κατέχουσαι
φυλάττουσι τέλεον εἶναι τὸ βελτίστῃ βουλῇ βεβουλευ-
μένον ἑκάστοις θεῶν. τοῖς δὲ ἀνθρώποις ἐχρῆν τεκμή-
ριον εἶναι τοῦ νοῦν ἔχειν ἄστρα τε καὶ ξύμπασαν
ταύτην τὴν διαπορείαν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἀεὶ πράττει διὰ
τὸ βεβουλευμένα πάλαι πράττειν θαυμαστόν τινα
χρόνον ὅσον, ἀλλ' οὐ μεταβουλευόμενον ἄνω καὶ κάτω, D
τοτὲ μὲν ἕτερα, ἄλλοτε δὲ ἄλλα πρᾶττον, πλανᾶ-
σθαί τε καὶ μετακυκλεῖσθαι. τοῦθ' ἡμῶν τοῖς πολ-
λοῖς αὐτὸ τοὐναντίον ἔδοξεν, ὅτι τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύ-
τως πράττει, ψυχὴν οὐκ ἔχειν· οὕτω τοῖς ἄφροσι ξυ-
νεφέσπετο τὸ πλῆθος, ὡς τὸ μὲν ἀνθρώπινον ἔμ-
φρον καὶ ζῶν ὡς κινούμενον ὑπολαβεῖν, τὸ δὲ θεῖον
ἄφρον ὡς μένον ἐν ταῖς αὐταῖς φοραῖς. ἐξῆν δὲ ἀν-
θρώπῳ γε, ἐπὶ τὰ καλλίω καὶ βελτίω καὶ φίλα τι-
θεμένῳ, λαμβάνειν ὡς διὰ τοῦτο αὐτὸ ἔμφρον δεῖ νο- E
μίζειν τὸ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ διὰ ταὐτὰ
πρᾶττον ἀεί· τοῦτο δ' εἶναι τὴν τῶν ἄστρων φύσιν,
ἰδεῖν μὲν καλλίστην, πορείαν δὲ καὶ χορείαν πάντων
χορῶν καλλίστην καὶ μεγαλοπρεπεστάτην χορεύοντα
πᾶσι τοῖς ζῶσι τὸ δέον ἀποτελεῖν. καὶ μὴν ὅτι γε
δικαίως ἔμψυχα αὐτὰ λέγομεν, πρῶτον τὸ μέγεθος 983
αὐτῶν διανοηθῶμεν. οὐ γάρ, ὡς σμικρὰ φαντάζεται,
τηλικαῦτα ὄντως ἐστίν, ἀλλ' ἀμήχανον ἕκαστον αὐ-
τῶν τὸν ὄγκον, πιστεῦσαι δ' ἄξιον· ἀποδείξεσι γὰρ
ἱκαναῖς λαμβάνεται. τὸν γὰρ ἥλιον ὅλον τῆς γῆς ὅλης
μείζω διανοηθῆναι δυνατὸν ὀρθῶς, καὶ πάντα δὴ τὰ
φερόμενα ἄστρα θαυμαστόν τι μέγεθος ἔχει. λάβωμεν
δή, τίς τρόπος ἂν εἴη τοσοῦτον περιφέρειν ὄγκον τινὰ
φύσιν, τὸν αὐτὸν ἀεὶ χρόνον ὅσον καὶ νῦν περιφέρε-

B ται. θεὸν δή φημι τὸν αἴτιον ἔσεσθαι, καὶ οὔποθ᾽
ἑτέρως εἶναι δυνατόν· ἔμψυχον μὲν γὰρ οὔποτε γέ-
νοιτ᾽ ἂν ἑτέρως πλὴν διὰ θεόν, ὡς ἡμεῖς ἀπεφηνά-
μεθα. ὅτε δὲ τοῦτο οἷός τέ ἐστι θεός, ἅπασα αὐτῷ
ῥαστώνη γέγονε τοῦ πρῶτον μὲν ζῷον γεγονέναι πᾶν
σῶμα καὶ ὄγκον ξύμπαντα, ἔπειτα, ᾗ περ ἂν δια-
νοηθῇ βέλτιστα, ταύτῃ φέρειν. νῦν δὴ περὶ ἁπάντων
τούτων ἕνα λόγον λέγοιμεν ἀληθῆ. οὐκ ἔστι γῆν τε
καὶ οὐρανὸν ἅπαντάς τε ἀστέρας ὄγκους τε ἐκ τούτων
C ξύμπαντας μὴ ψυχῆς πρὸς ἑκάστῳ γενομένης ἢ καὶ
ἐν ἑκάστοις εἶτα εἰς ἀκρίβειαν κατ᾽ ἐνιαυτὸν οὕτω
πορεύεσθαι κατὰ μῆνάς τε καὶ ἡμέρας, καὶ ξύμπαντα
τὰ γιγνόμενα ξύμπασιν ἡμῖν ἀγαθὰ γίγνεσθαι. δεῖ δέ,
ὅσῳ φλαυρότερόν ἐστ᾽ ἄνθρωπος, μή τι ληροῦντά
γε, σαφῶς δέ τι λέγοντα φαίνεσθαι. ῥύμας μὲν οὖν
εἴ τις αἰτίας τινὰς ἐρεῖ σωμάτων ἢ φύσεις ἤ τι τοιοῦ-
τον, οὐδὲν σαφὲς ἐρεῖ· τὸ δὲ παρ᾽ ἡμῶν εἰρημένον
D σφόδρ᾽ ἀναλαβεῖν χρή, πότερον ἔχει λόγον ὁ λόγος
ἢ πάντως ὑστερεῖ, τὸ πρῶτον μὲν τὰ ὄντα εἶναι δύο,
τὸ μὲν ψυχήν, τὸ δὲ σῶμα, καὶ πολλὰ ἑκατέρου,
πάντα δὲ ἀλλήλων ἄλλα καὶ ἑκάτερα ἑκατέρων, καὶ
τρίτον ἄλλο οὐδὲν κοινὸν οὐδενί· διαφέρειν δὲ ψυχὴν
σώματος. ἔμφρον μέν που, τὸ δὲ ἄφρον θήσομεν,
ἄρχον δέ, τὸ δὲ ἀρχόμενον, καὶ τὸ μὲν αἴτιον ἁπάν-
των, τὸ δὲ ἀναίτιον πάσης πάθης. ὥστε τά γε δὴ
E κατ᾽ οὐρανὸν ὑπ᾽ ἄλλου του φάναι γεγονέναι, καὶ
μὴ ψυχῆς τε καὶ σώματος οὕτως εἶναι γεννήματα,
πολλὴ μωρία τε καὶ ἀλογία. εἰ δ᾽ οὖν δεῖ νικᾶν τοὺς
περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων λόγους καὶ πιστῶς θεῖα
φαίνεσθαι γεγονέναι τὰ τοιαῦτα ξύμπαντα, δυοῖν τοι
θάτερα θετέον αὐτά· ἢ γὰρ θεοὺς αὐτοὺς ταῦτα
984 ὑμνητέον ὀρθότατα, ἢ θεῶν εἰκόνας ὡς ἀγάλματα
ὑπολαβεῖν γεγονέναι, θεῶν αὐτῶν ἐργασαμένων· οὐ γὰρ
ἀνοήτων γε οὐδὲ βραχέος ἀξίων. ἀλλ᾽ ὅ περ εἰρή-
καμεν, τούτων ἡμῖν θάτερα θετέα, τὰ δὲ τεθέντα
τιμητέον πάντων ἀγαλμάτων διαφερόντως· οὐ γὰρ μή
ποτε φανῇ καλλίω καὶ κοινότερα ξυμπάντων ἀνθρώ-
πων ἀγάλματα, οὐδ᾽ ἐν διαφέρουσι τόποις ἱδρυμένα,

καθαριότητι καὶ σεμνότητι καὶ ξυμπάσῃ ζωῇ διαφέ-
ροντα, ἢ ταῦτα, ὡς πάντῃ ταύτῃ γεγένηται. νῦν B
οὖν δὴ περὶ θεῶν ἐγχειρῶμεν τό γε τοσοῦτον, τὰ
δύο κατιδόντες ζῶα ὁρατὰ ἡμῖν, ἅ φαμεν τὸ μὲν
ἀθάνατον, τὸ δὲ γήϊνον ἅπαν θνητὸν γεγονέναι, τὰ
τρία τὰ μέσα τῶν πέντε, τὰ μεταξὺ τούτων σαφέ-
στατα κατὰ δόξαν τὴν ἐπιεικῆ γεγονότα πειραθῆναι
λέγειν. αἰθέρα μὲν γὰρ μετὰ τὸ πῦρ θῶμεν, ψυχὴν
δ' ἐξ αὐτοῦ τιθῶμεν πλάττειν ζῶα δύναμιν ἔχοντα,
ὥσπερ τῶν ἄλλων γενῶν, τὸ πολὺ μὲν τῆς αὐτοῦ C
φύσεως, τὰ δὲ σμικρότερα ξυνδέσμου χάριν ἐκ τῶν
ἄλλων γενῶν· μετὰ δὲ τὸν αἰθέρα ἐξ ἀέρος πλάττειν
τὴν ψυχὴν γένος ἕτερον ζώων, καὶ τὸ τρίτον ἐξ ὕδα-
τος. πάντα δὲ δημιουργήσασαν ταῦτα ψυχὴν ζώων
εἰκὸς ὅλον οὐρανὸν ἐμπλῆσαι, χρησαμένην πᾶσι τοῖς
γένεσι κατὰ δύναμιν, πάντων μὲν μετόχων τοῦ ζῆν
γεγονότων· δεύτερα δὲ καὶ τρίτα καὶ τέταρτα καὶ
πέμπτα, ἀπὸ θεῶν τῶν φανερῶν ἀρξάμενα γενέσεως,
εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἀποτελευτᾶν. θεοὺς μὲν δή, D
Δία τε καὶ Ἥραν καὶ τοὺς ἄλλους πάντας, ὅπῃ τις
ἐθέλει, ταύτῃ κατὰ τὸν αὐτὸν τιθέσθω νόμον καὶ
πάγιον ἐχέτω τοῦτον τὸν λόγον. θεοὺς δὲ δὴ τοὺς
ὁρατούς, μεγίστους καὶ τιμιωτάτους καὶ ὀξύτατον
ὁρῶντας πάντῃ, τοὺς πρώτους τὴν τῶν ἄστρων φύσιν
λεκτέον καὶ ὅσα μετὰ τούτων αἰσθανόμεθα γεγονότα,
μετὰ δὲ τούτους καὶ ὑπὸ τούτοις ἑξῆς δαίμονας,
ἀέριον δὲ γένος, ἔχον ἕδραν τρίτην καὶ μέσην, τῆς E
ἑρμηνείας αἴτιον, εὐχαῖς τιμᾶν μάλα χρεὼν χάριν τῆς
εὐφήμου διαπορείας. τῶν δὲ δύο τούτων ζώων, τοῦ
τ' ἐξ αἰθέρος ἐφεξῆς τε ἀέρος, ὃν διορώμενον ὅλον
αὐτῶν ἑκάτερον εἶναι· παρὸν δὴ πλησίον οὐ κατάδη-
λον ἡμῖν γίγνεσθαι. μετέχοντα δὲ φρονήσεως θαυ- 985
μαστῆς, ἅτε γένους ὄντα εὐμαθοῦς τε καὶ μνήμονος,
γιγνώσκειν μὲν ξύμπασαν τὴν ἡμετέραν αὐτὰ διάνοιαν
λέγωμεν, καὶ τόν τε καλὸν ἡμῶν καὶ ἀγαθὸν ἅμα
θαυμαστῶς ἀσπάζεσθαι καὶ τὸν σφόδρα κακὸν μισεῖν,
ἅτε λύπης μετέχοντα ἤδη· θεὸν μὲν γὰρ δὴ τὸν τέλος
ἔχοντα τῆς θείας μοίρας ἔξω τούτων εἶναι, λύπης τε

καὶ ἡδονῆς, τοῦ δὲ φρονεῖν καὶ τοῦ γιγνώσκειν κατὰ
πάντα μετειληφέναι. καὶ ξυμπλήρους δὴ ζώων οὐρα-
B νοῦ γεγονότος ἑρμηνεύεσθαι πρὸς ἀλλήλους τε καὶ
τοὺς ἀκροτάτους θεοὺς πάντας τε καὶ πάντα, διὰ τὸ
φέρεσθαι τὰ μέσα τῶν ζώων ἐπί τε γῆν καὶ ἐπὶ τὸν
ὅλον οὐρανὸν ἐλαφρᾷ φερόμενα ῥύμῃ. τὸ δὲ ὕδατος
πέμπτον ὂν ἡμίθεον μὲν ἀπεικάσειεν ἄν τις ὀρθῶς
ἀπεικάζων ἐξ αὐτοῦ γεγονέναι, καὶ τοῦτ' εἶναι τοτὲ
μὲν ὁρώμενον, ἄλλοτε δὲ ἀποκρυφθὲν ἄδηλον γιγνό-
μενον, θαῦμα κατ' ἀμυδρὰν ὄψιν παρεχόμενον. τού-
C των δὴ τῶν πέντε ὄντως ὄντων ζώων, ὅπῃ τινὲς ἐνέ-
τυχον ἡμῶν, ἢ καθ' ὕπνον ἐν ὀνειροπολίᾳ προστυ-
χόντες, ἢ κατὰ φήμας τε καὶ μαντείας λεχθὲν τισιν
ἐν ἀκοαῖς ὑγιαίνουσιν ἢ καὶ κάμνουσιν, ἢ καὶ τελευτῇ
βίου προστυχέσι γενομένοις, ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ δό-
ξας παραγενομένας, ὅθεν ἱερὰ πολλὰ πολλῶν γέγονε,
τὰ δὲ γενήσεται, τούτων πάντων νομοθέτης, ὃς τις
νοῦν κέκτηται καὶ τὸν βραχύτατον, οὔποτε μὴ τολ-
μήσῃ καινοτομῶν ἐπὶ θεοσέβειαν, ᾗ τις μὴ σαφὲς ἔχει
D τι, τρέψαι πόλιν ἑαυτοῦ. καὶ μὴν οὐδ' ὧν ὁ πάτριος
νόμος εἴρηκε περὶ θυσιῶν ἀποκωλύσει, μηδὲν τὸ πα-
ράπαν εἰδώς, ὥς περ οὐδ' ὂν δυνατὸν εἰδέναι τῇ θνητῇ
φύσει τῶν τοιούτων πέρι. τοὺς δὲ ὄντως ἡμῖν φανε-
ροὺς ὄντας θεοὺς ἆρ' οὐχ ὁ αὐτὸς λόγος ἔχει κακίστους
εἶναι τοὺς μὴ τολμῶντας λέγειν ἡμῖν καὶ φανεροὺς
ποιεῖν, ἀνοργιάστους τε ὄντας ἑτέρους θεοὺς καὶ τιμὰς
μὴ δεχομένους τὰς προσηκούσας αὐτοῖς; νῦν δὲ δὴ
E ξυμβαίνει γιγνόμενον ἅμα τὸ τοιοῦτον, οἷον ἂν εἴ ποτέ
τις ἡμῶν ἥλιον ἢ σελήνην ἑωρακὼς ἦν γιγνομένους
ἐφορῶντάς τε ἡμᾶς πάντας, καὶ μὴ ἔφραζεν ἀδύνα-
τος ὢν πῃ φράζειν, τιμῆς τε ἀμοίρους ὄντας ἅμα,
καὶ μὴ προθυμοῖτο τό γε αὑτοῦ μέρος εἰς ἔντιμον
χώραν καταφανεῖς ἄγων αὐτοὺς ἑορτάς τε αὐτοῖς
γίγνεσθαι ποιεῖν καὶ θυσίας, ἀπολαμβανόμενόν τε
χρόνον ἑκάστοις μειζόνων τε καὶ ἐλαττόνων πολλάκις
986 ἐνιαυτῶν ὥρας διανέμειν, ἆρ' οὐκ ἂν κακὸς ἑαυτῷ
τε καὶ ἄλλῳ τῷ γιγνώσκοντι λεγόμενος ἐν δίκῃ ξυνε-
δόκει λέγεσθαί ποτ' ἄν;

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὐκ, ὦ ξένε; κάκιστός μὲν οὖν.

ΑΘ. Τοῦτο τοίνυν, ὦ Κλεινία φίλε, περὶ ἐμὲ νῦν γιγνόμενον ἴσθι φανερῶς.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Ἴστε ὀκτὼ δυνάμεις τῶν περὶ ὅλον οὐρανὸν γεγονυίας ἀδελφὰς ἀλλήλων, ὧν καθεώρακα ἐγώ. καὶ οὐδὲν μέγα διαπέπραγμαι· ῥᾴδιον γὰρ καὶ ἑτέρῳ. τούτων δ᾽ εἰσὶ τρεῖς αὗται, μία μὲν ἡλίου, μία δὲ B σελήνης, μία δὲ τῶν πλανητῶν ἄστρων ὧν ἐμνήσθημεν ὀλίγον ἔμπροσθεν· πέντε δὲ ἕτεραι. ταύτας δὴ πάσας καὶ τούτους τοὺς ἐν ταύταισιν εἴτε αὐτοὺς ἰόντας εἴτε φερομένους ἐν ὀχήμασι πορεύεσθαι ταύτῃ, μηδεὶς ἄλλως ποτὲ νομίσῃ πάντων ἡμῶν ὡς οἱ μὲν θεοί εἰσιν αὐτῶν, οἱ δ᾽ οὔ, μηδ᾽ ὡς οἱ μὲν γνήσιοι, οἱ δὲ τοιοῦτοί τινες οἵους οὐδὲ θέμις εἰπεῖν ἡμῶν οὐδενί, πάντες δὲ δὴ πάντας λέγωμέν τε καὶ φῶμεν ἀδελφούς τ᾽ εἶναι καὶ ἐν ἀδελφαῖς μοίραις, καὶ τιμὰς C ἀποδιδῶμεν μὴ τῷ μὲν ἐνιαυτόν, τῷ δὲ μῆνα, τοῖς δὲ μή τέ τινα μοῖραν τάττωμεν μή τέ τινα χρόνον, ἐν ᾧ διεξέρχεται τὸν αὑτοῦ πόλον, ξυναποτελῶν κόσμον ὃν ἔταξε λόγος ὁ πάντων θειότατος ὁρατόν· ὃν ὁ μὲν εὐδαίμων πρῶτον μὲν ἐθαύμασεν, ἔπειτα δὲ ἔρωτα ἔσχε τοῦ καταμαθεῖν ὁπόσα θνητῇ φύσει δυνατά, ἡγούμενος ἄρισθ᾽ οὕτως εὐτυχέστατά τε διάξειν τὸν βίον τελευτήσας τε εἰς τόπους ἥξειν προσήκοντας ἀρετῇ, καὶ μεμυημένος ἀληθῶς τε καὶ ὄντως, μεταλαβὼν φρονήσεως εἷς ὢν μιᾶς, τὸν ἐπίλοιπον χρόνον θεωρὸς τῶν καλλίστων γενόμενος, ὅσα κατ᾽ ὄψιν, διατελεῖ. νῦν δὴ τὸ μετὰ τοῦθ᾽ ἡμῖν λοιπὸν λέγειν ὅσοι τ᾽ εἰσί, καὶ τίνες· οὐ γὰρ μή ποτε φανῶμεν ψευδεῖς. βεβαίως δὴ διισχυρίζομαι τό γε τοσοῦτον. λέγω γὰρ πάλιν ὀκτὼ μὲν εἶναι, τῶν δὲ ὀκτὼ τρεῖς μὲν εἰρῆσθαι, πέντε δ᾽ ἔτι λοιπάς. ἡ τετάρτη δὲ φορὰ καὶ διέξοδος ἅμα καὶ πέμπτη τάχει μὲν ἡλίῳ σχεδὸν ἴση, καὶ οὔτε βραδυτέρα οὔτε θάττων. τό γ᾽ ἐπίπαν ἀεὶ τούτων τριῶν ὄντων, τὸν νοῦν ἱκανὸν ἔχοντα ἡγεῖσθαι. λέγωμεν δὴ ταύτας ἡλίου τ᾽ εἶναι καὶ ἑωσφόρου· καὶ τρίτον ὡς μὲν ὀνόματι φράζειν

οὐκ ἔστι διὰ τὸ μὴ γιγνώσκεσθαι. τούτου δ' αἴτιος
ὁ πρῶτος ταῦτα κατιδὼν βάρβαρος ὤν· παλαιὸς γὰρ
δὴ τόπος ἔθρεψε τοὺς πρώτους ταῦτα ἐννοήσαντας,
987 διὰ τὸ κάλλος τῆς θερινῆς ὥρας, ἣν Αἴγυπτός τε
καὶ Συρία ἱκανῶς κέκτηται, φανεροὺς μὲν ὡς ἔπος
εἰπεῖν ἀστέρας ἀεὶ ξύμπαντας καθορῶντας, ἅτε νε-
φῶν καὶ ὑδάτων ἀπόπροσθεν ἀεὶ τοῦ κόσμου κατῳ-
κισμένους. ὅθεν καὶ πανταχόσε καὶ δεῦρ' ἐξήκει, βε-
βασανισμένα χρόνῳ μυριετεῖ τε καὶ ἀπείρῳ. διὸ θαρ-
ροῦντα χρὴ ταῦτα εἰς νόμους θέσθαι· τὸ γὰρ μὴ
τίμια τὰ θεῖα εἶναι ἢ τάδε μὴ θεῖα σαφῶς οὐκ ἐμ-
B φρόνων. ὅτι δὲ οὐκ ὀνόματα ἔσχηκε, τήν γε αἰτίαν
χρὴ λέγεσθαι ταύτην. ἀλλὰ γὰρ ἐπωνυμίαν εἰλήφασι
θεῶν. ὁ μὲν γὰρ ἑωσφόρος ἕσπερός τε ὢν αὐτὸς
Ἀφροδίτης εἶναι σχεδὸν ἔχει λόγον, καὶ μάλα Συρίῳ
νομοθέτῃ πρέπον, ὁ δ' ὁμόδρομος ἡλίῳ τε ἅμα καὶ
τούτῳ σχεδὸν Ἑρμοῦ· τρεῖς δ' ἔτι φορὰς λέγωμεν
ἐπὶ δεξιὰ πορευομένων μετὰ σελήνης τε καὶ ἡλίου.
ἕνα δὲ τὸν ὄγδοον χρὴ λέγειν, ὃν μάλιστ' ἄν τις ἄνω
κόσμον προσαγορεύοι, ὃς ἐναντίος ἐκείνοις ξύμπασι
πορεύεται, ἄγων τοὺς ἄλλους, ὥς γε ἀνθρώποις φαί-
νοιντ' ἂν ὀλίγα τούτων εἰδόσιν. ὅσα δὲ ἱκανῶς ἴσμεν,
C ἀνάγκη λέγειν καὶ λέγομεν· ἡ γὰρ ὄντως οὖσα σοφία
ταύτῃ πῃ φαίνεται τῷ καὶ σμικρὰ ξυννοίας ὀρθῆς
θείας τε μετειληφότι. λοιποὶ δὴ τρεῖς ἀστέρες, ὧν
εἷς μὲν βραδυτῆτι διαφέρων αὐτῶν ἐστί, Κρόνου δ'
αὐτόν τινες ἐπωνυμίαν φθέγγονται· τὸν δὲ μετὰ τοῦ-
τον βραδυτῆτι λέγειν χρὴ Διός· Ἄρεος δὲ ὁ μετὰ
τοῦτον· πάντων δὲ οὗτος ἐρυθρώτατον ἔχει χρῶμα.
χαλεπὸν δὲ οὐδὲν τούτων κατανοῆσαί τινα φράζοντός
D τινος, ἀλλὰ μαθόντα, ὡς λέγομεν, ἡγεῖσθαι δεῖ. τόδε
γε μὴν διανοηθῆναι χρὴ πάντ' ἄνδρα Ἕλληνα, ὡς
τόπον ἔχομεν τὸν τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς
σχεδὸν ἄριστον. τὸ δ' ἐπαινετὸν αὐτοῦ χρὴ λέγειν ὅτι
μέσος ἂν εἴη χειμώνων τε καὶ τῆς θερινῆς φύσεως.
ἡ δ' ὑστεροῦσα ἡμῖν εἰς τὸ θερινὸν φύσις τοῦ περὶ
τὸν ἐκεῖ τόπον, ὅ περ εἴπομεν, ὕστερον αὐτοῖς πα-
ραδέδωκε τὸ τούτων τῶν θεῶν τοῦ κόσμου κατα-

νόημα. λάβωμεν δὲ ὡς ὅ τι περ ἂν Ἕλληνες βαρβά- E
ρων παραλάβωσι, κάλλιον τοῦτο εἰς τέλος ἀπεργάζον-
ται. καὶ δὴ καὶ περὶ τὰ νῦν λεγόμενα ταὐτὸν δεῖ δια-
νοηθῆναι τοῦτο, ὡς χαλεπὸν μὲν πάντα τὰ τοιαῦτα
ἀναμφισβητήτως ἐξευρίσκειν, πολλὴ δ' ἐλπὶς ἅμα καὶ
καλὴ κάλλιον καὶ δικαιότερον ὄντως τῆς ἐκ τῶν βαρ- 988
βάρων ἐλθούσης φήμης τε ἅμα καὶ θεραπείας πάντων
τούτων τῶν θεῶν ἐπιμελήσεσθαι τοὺς Ἕλληνας, παι-
δείαις τε καὶ ἐκ Δελφῶν μαντείαις χρωμένους καὶ πάσῃ
τῇ κατὰ νόμους θεραπείᾳ. τόδε δὲ μηδεὶς ποτε φο-
βηθῇ τῶν Ἑλλήνων, ὡς οὐ χρὴ περὶ τὰ θεῖά ποτε
πραγματεύεσθαι θνητοὺς ὄντας, πᾶν δὲ τούτου δια-
νοηθῆναι τοὐναντίον, ὡς οὔτε ἄφρον ἐστί ποτε τὸ
θεῖον οὔτε ἀγνοεῖ που τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀλλ' B
οἶδεν ὅτι διδάσκοντος αὐτοῦ ξυνακολουθήσει καὶ μα-
θήσεται τὰ διδασκόμενα, ὅτι δὲ διδάσκει τοῦτο αὐτὸ
ἡμᾶς, μανθάνομεν δὲ ἡμεῖς, ἀριθμόν τε καὶ ἀριθμεῖν
οἶδε δή που· πάντων γὰρ ἀφρονέστατον ἂν εἴη τοῦτο
ἀγνοοῦν· τὸ λεγόμενον γὰρ ἂν ὄντως αὐτὸ αὑτὸ
ἀγνοοῖ, χαλεπαῖνον τῷ δυναμένῳ μανθάνειν, ἀλλ' οὐ
συγχαῖρον ἄνευ φθόνου διὰ θεὸν ἀγαθῷ γενομένῳ.
λόγον δὴ καὶ πολὺν καὶ καλὸν ἔχει, τότε μὲν ὅτε
περὶ θεῶν ἦν ἀνθρώποις διανοήματα πρῶτα, ὥς τ' C
ἐγένοντο οἷοί τ' ἐγίγνοντο καὶ οἵας μετεχειρίζοντο
πράξεις, μὴ κατὰ νοῦν τοῖς σώφροσι λέγεσθαι μηδὲ
φίλως, μηδ' ὡς οἱ δεύτεροι, ἐν οἷς πρεσβύτατα μὲν
τὰ πυρὸς ἐλέγετο καὶ ὕδατος καὶ τῶν ἄλλων σωμά-
των, ὕστερα δὲ τὰ τῆς θαυμαστῆς ψυχῆς, καὶ φορὰ
κρείττων καὶ τιμιωτέρα ἣν τὸ σῶμα εἴληχε φέρειν
αὐτό τε ἑαυτὸ θερμότητι καὶ ψύξεσι καὶ πᾶσι τοῖς
τοιούτοις, ἀλλ' οὐ ψυχὴ σῶμά τε καὶ ἑαυτήν. νῦν D
δ' ὅτε λέγομεν ψυχὴν μέν, ἄν περ ἐν σώματι γένηται,
θαῦμά οὐδὲν κινεῖν τε καὶ περιφέρειν τοῦτο καὶ ἑαυ-
τήν. οὐδ' ἡμῖν ἀπιστεῖ ψυχὴ κατὰ λόγον οὐδένα, ὡς
βάρος οὐδὲν περιφέρειν δυναμένη. διὸ καὶ νῦν ἡμῶν
ἀξιούντων, ψυχῆς οὔσης αἰτίας τοῦ ὅλου, καὶ πάν-
των μὲν τῶν ἀγαθῶν ὄντων τοιούτων, τῶν δὲ αὖ
φλαύρων τοιούτων ἄλλων, τῆς μὲν φορᾶς πάσης καὶ

E κινήσεως ψυχὴν αἰτίαν εἶναι θαῦμα οὐδέν, τὴν δ'
ἐπὶ τἀγαθὸν φορὰν καὶ κίνησιν τῆς ἀρίστης ψυχῆς
εἶναι, τὴν δ' ἐπὶ τοὐναντίον ἐναντίαν. νενικηκέναι δεῖ
καὶ νικᾶν τὰ ἀγαθὰ τὰ μὴ τοιαῦτα. ταῦτα ἡμῖν εἴ-
ρηται πάντα κατὰ τὴν τῶν ἀνοσίων τιμωρὸν δίκην.
περὶ δὲ δὴ τὸ δοκιμαζόμενον οὐχ οἷόν τε ἡμῖν ἀπι-
στεῖν, ὡς οὐ δεῖ τόν γε ἀγαθὸν σοφὸν ἡμᾶς ἡγεῖσθαι.
989 τὴν δὲ σοφίαν ταύτην ἣν ζητοῦμεν πάλαι, ἴδωμεν
ἄν ποτ' ἄρα ἐπινοήσωμεν ἢ κατὰ παιδείαν ἢ κατὰ
τέχνην, ἥν τινα τοῦ γιγνώσκειν ἐνδεεῖς ὄντες τῶν δι-
καίων ἀγνώμονες ἂν εἶμεν, ὄντες τοιοῦτοι. δοκοῦμεν
δή μοι, καὶ λεκτέον· ἄνω γὰρ καὶ κάτω ζητῶν, ἥ
μοι καταφανὴς γέγονε, πειράσομαι δήλην ὑμῖν αὐτὴν
ἀποτελεῖν. τὸ δὴ μέγιστον ἀρετῆς οὐ καλῶς πραττό-
μενον ἡμῖν γέγονεν αἴτιον, ὡς ἄρτι σημαίνειν ἐκ τῶν
B εἰρημένων μοι σφόδρα δοκεῖ. μεῖζον μὲν γὰρ ἀρετῆς
μηδεὶς ἡμᾶς ποτὲ πείθῃ τῆς εὐσεβείας εἶναι τῷ θνητῷ
γένει· τοῦτο δ' ὅτι δι' ἀμαθίαν τὴν μεγίστην ἐν ταῖς
ἀρίσταις φύσεσιν οὐ γέγονε, λεκτέον. ἄρισται δ' εἰσὶν
αἳ χαλεπώτατα μὲν ἂν γενόμεναι, μέγιστον δὲ ὄφελος,
ἂν γίγνωνται· τά τε γὰρ τῆς βραδείας τε καὶ τῆς
ἐναντίας φύσεως μετρίως ἀποδεχομένη ψυχὴ καὶ πράως
εὔκολος ἂν εἴη, τήν τε ἀνδρίαν ἀγαμένη, καὶ πρὸς τὸ
σωφρονεῖν εὐπειθής, καὶ τό γε μέγιστον, ἐν ταύταις
C ταῖς φύσεσι δυναμένη μανθάνειν καὶ μνήμων οὖσα
εὖ μάλα χαίρειν τούτοις αὐτοῖς δύναιτ' ἂν φιλομαθὴς
ὥστ' εἶναι. ταῦτα γὰρ οὔτε ῥᾴδια φύεσθαι, γενόμενά
τε καὶ τροφῆς καὶ παιδείας τυχόντα ἧς δεῖ, τοὺς
πλείστους αὐτῶν καὶ χείρους κατέχειν ὀρθότατα δύ-
ναιτ' ἂν τῷ φρονεῖν καὶ πράττειν καὶ λέγειν περὶ
τοὺς θεοὺς ἕκαστα, ὡς δεῖ τε καὶ ὅτε δεῖ, περὶ θυ-
σίας τε καὶ καθαρμοὺς τῶν περὶ θεούς τε καὶ ἀν-
θρώπους, οὐ σχήμασι τεχνάζοντας, ἀλλὰ ἀληθείᾳ
D τιμῶντας ἀρετήν, ὃ δὴ καὶ μέγιστόν ἐστι ξυμπάντων
πάσῃ τῇ πόλει. τοῦτο δὴ οὖν τὸ μέρος εἶναί φαμεν
φύσει κυριώτατον καὶ δυνατὸν ὡς οἷόν τε κάλλιστα
καὶ ἄριστα μαθεῖν, εἰ διδάσκοι τις. ἀλλ' οὐδ' ἂν
διδάξειεν, εἰ μὴ θεὸς ὑφηγοῖτο· εἰ τ' οὖν διδάσκοι,

κατὰ τρόπον δὲ μὴ δρῶ τὸ τοιοῦτον, κρεῖττον μὴ
μανθάνειν. ὅμως δ' ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἀνάγκη
μαθεῖν ταῦτα καὶ ἐμὲ λέγειν τὴν τοιαύτην τε καὶ
ἀρίστην φύσιν. πειρώμεθα δὴ τῷ τε λόγῳ διεξελθεῖν E
ἅ τ' ἐστὶ καὶ οἷα καὶ ὡς δεῖ μανθάνειν, κατὰ δύνα-
μιν τήν τ' ἐμὴν τοῦ λέγοντος καὶ τὴν τῶν δυναμέ-
νων εἰσακοῦσαι θεοσεβείας, ᾧ τινὶ τρόπῳ τίς τινα 990
μαθήσεται. σχεδὸν μὲν οὖν ἐστὶν ἄτοπον ἀκούσαντι·
τὸ δ' ὄνομα αὐτοῦ λέγομεν ἡμεῖς γε, ὅ τις οὐκ ἄν
ποτε δόξειε δι' ἀπειρίαν τοῦ πράγματος, ἀστρονο-
μίαν. ἀγνοεῖτε ὅτι σοφώτατον ἀνάγκη τὸν ἀληθῶς
ἀστρονόμον εἶναι, μὴ τὸν καθ' Ἡσίοδον ἀστρονο-
μοῦντα καὶ πάντας τοὺς τοιούτους, οἷον δυσμάς τε
καὶ ἀνατολὰς ἐπεσκεμμένον, ἀλλὰ τὸν τῶν ὀκτὼ πε-
ριόδων τὰς ἑπτὰ περιόδους, διεξιούσης τὸν αὐτὸν
κύκλον ἑκάστης, οὕτως ὡς οὐκ ἂν ῥᾳδίως ποτὲ πᾶσα B
φύσις ἱκανὴ γένοιτο θεωρῆσαι, μὴ θαυμαστῆς μετέ-
χουσα φύσεως. ὃ νῦν εἰρήκαμεν ἐροῦμέν τε, ὥς φα-
μεν, ὅπῃ δεῖ τε καὶ ὅπως χρεὼν μανθάνειν. πρῶτον
δ' ἡμῖν τόδε λεγέσθω. σελήνη μὲν περίοδον τὴν αὑ-
τῆς τάχιστα διέξεισιν, ἄγουσα μῆνα καὶ πανσέληνον
πρώτην· δεύτερον δὲ κατανοεῖν δεῖ τὸν ἥλιον, τροπὰς
ἄγοντα διὰ πάσης τῆς αὑτοῦ περιόδου, καὶ τούτῳ
τοὺς ξυνδρόμους. ἵνα δὲ μὴ πολλάκις ταὐτὰ περὶ τῶν
αὐτῶν διαλεγώμεθα, τὰς ἄλλας ὅσας ἐν τῷ πρόσθεν C
διεξήλθομεν ὁδοὺς τούτων οὐ ῥᾴδιον ξυννοεῖν. ἐπὶ
δὲ ταῦτα παρασκευάζοντας φύσεις, δι' ἃς δυνατὸν
εἶναι χρεὼν πολλὰ προδιδάσκοντα καὶ ἐθίζοντα δεῖ
διαπονήσασθαι παῖδα ὄντα καὶ νεανίσκον. διὸ μα-
θημάτων δέον ἂν εἴη· τὸ δὲ μέγιστόν τε καὶ πρῶτον
καὶ ἀριθμῶν αὐτῶν, ἀλλ' οὐ σώματα ἐχόντων, ἀλλὰ
ὅλης τῆς τοῦ περιττοῦ τε καὶ ἀρτίου γενέσεώς τε
καὶ δυνάμεως, ὅσην παρέχεται πρὸς τὴν τῶν ὄντων
φύσιν. ταῦτα δὲ μαθόντι τούτοις ἐφεξῆς ἐστὶν ὃ κα- D
λοῦσι μὲν σφόδρα γελοῖον ὄνομα γεωμετρίαν, τῶν
οὐκ ὄντων δὲ ὁμοίων ἀλλήλοις φύσει ἀριθμῶν ὁμοίω-
σις πρὸς τὴν τῶν ἐπιπέδων μοῖραν γεγονυῖά ἐστι
διαφανής· ὃ δὴ θαῦμα οὐκ ἀνθρώπινον ἀλλὰ γεγο-

νὸς θεῖον φανερὸν ἂν γίγνοιτο τῷ δυναμένῳ ξυννοεῖν:
μετὰ δὲ ταύτην τοὺς τρὶς ηὐξημένους καὶ τῇ στερεᾷ
φύσει ὁμοίους, τοὺς δὲ ἀνομοίους αὖ γεγονότας ἑτέρᾳ
τέχνῃ ὁμοιοῖ ταύτῃ, ἣν δὴ γεωμετρίαν ἐκάλεσαν οἱ
E προστυχεῖς αὐτῇ γεγονότες. ὃ δὲ θεῖόν τ' ἐστὶ καὶ
θαυμαστὸν τοῖς ἐγκαθορῶσί τε καὶ διανοουμένοις,
ὡς περὶ τὸ διπλάσιον ἀεὶ στρεφομένης τῆς δυνάμεως
καὶ τῆς ἐξ ἐναντίας ταύτῃ καθ' ἑκάστην ἀναλογίαν
991 εἶδος καὶ γένος ἀποτυποῦται πᾶσα ἡ φύσις. ἡ μὲν
δὴ πρώτη τοῦ διπλασίου κατ' ἀριθμὸν ἓν πρὸς δύο
κατὰ λόγον φερομένη, διπλάσιον δὲ ἡ κατὰ δύναμιν
οὖσα· ἡ δ' εἰς τὸ στερεόν τε καὶ ἁπτὸν πάλιν αὖ
διπλάσιον, ἀφ' ἑνὸς εἰς ὀκτὼ διαπορευθεῖσα· ἡ δὲ
διπλασίου μὲν εἰς μέσον, ἴσως δὲ τοῦ ἐλάττονος
πλέον ἔλαττόν τε τοῦ μείζονος, τὸ δ' ἕτερον τῷ αὐτῷ
μέρει τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχον τε καὶ ὑπερεχόμε-
νον: ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἓξ πρὸς τὰ δώδεκα ξυνέβη τό
B τε ἡμιόλιον καὶ ἐπίτριτον. τούτων αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ
ἐπ' ἀμφότερα στρεφομένη τοῖς ἀνθρώποις σύμφωνον
χρείαν καὶ σύμμετρον ἀπενείματο παιδιᾶς ῥυθμοῦ τε
καὶ ἁρμονίας χάριν, εὐδαίμονι χορείᾳ Μουσῶν δε-
δομένη. ταῦτα μὲν οὖν δὴ ταύτῃ γιγνέσθω τε καὶ
ἐχέτω ξύμπαντα· τὸ δ' ἐπὶ τούτοις τέλος, εἰς θείαν
γένεσιν ἅμα καὶ τὴν τῶν ὁρατῶν καλλίστην τε καὶ
θειοτάτην φύσιν ἰτέον, ὅσην ἀνθρώποις θεὸς ἔδωκε
C κατιδεῖν, ἣν οὔποτε ἄνευ τῶν νῦν διειρημένων μὴ
κατιδὼν ἐπεύξεταί τις ῥᾳστώνῃ παραλαβεῖν. πρὸς
τούτοις δὲ τὸ καθ' ἓν τῷ κατ' εἴδη προσακτέον ἐν
ἑκάσταις ταῖς συνουσίαις, ἐρωτῶντά τε καὶ ἐλέγχοντα
τὰ μὴ καλῶς ῥηθέντα· πάντως γὰρ καλλίστη καὶ
πρώτη βάσανος ἀνθρώποις ὀρθῶς γίγνεται, ὅσαι δὲ
οὐκ οὖσαι προσποιοῦνται, ματαιότατος πόνος ἁπάν-
των. ἔτι δὲ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ χρόνου ἡμῖν ληπτέον,
ὡς ἀκριβῶς ἀποτελεῖ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν γι-
D γνόμενα, ἵν' ὁ πιστεύσας ὡς ὁ λόγος ἀληθὴς γέγο-
νεν, ὅτι πρεσβύτερόν τ' ἐστὶν ἅμα καὶ θειότερον
ψυχὴ σώματος, ἡγήσαιτ' ἂν παγκάλως τε καὶ ἱκα-
νῶς εἰρῆσθαι τὸ θεῶν εἶναι πάντα πλέα καὶ μηδέ-